JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE
Convorbiri cu JEAN-MARIE PONTAUT

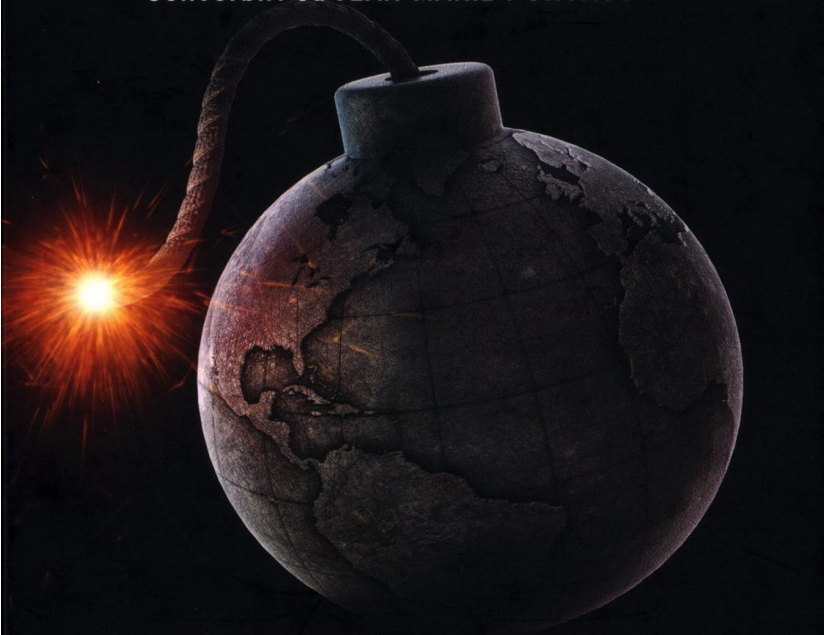

CEEA CE N-AM PUTUT SPUNE

30 DE ANI DE LUPTĂ ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

Prefață de FLORIAN COLDEA

biblioteca rao

Jean-Louis Bruguière, magistrat din 1973, a instrumentat dosare teroriste mai bine de 25 de ani. Este considerat pe plan internațional drept unul dintre cei mai buni cunoscători în domeniu.

Jean-Marie Pontaut, redactor-șef al revistei *L'Express,* specialist în probleme judiciare, este autorul mai multor lucrări pe acest subiect.

JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE
Convorbiri cu Jean-Marie Pontaut

CEEA CE N-AM PUTUT SPUNE
30 de ani de luptă împotriva terorismului

Traducere din limba franceză și note
MARIUS-SORIN BRĂTEANU
MARINELA MIHĂILĂ
MĂDĂLINA FOLTEA
ALINA MIHAI
ALINA RIZEA
NICOLETA VACARIU

editura rao

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BRUGUIÈRE, JEAN-LOUIS
Ceea ce n-am putut spune: 30 de ani de luptă împotriva terorismului/Jean-Louis Bruguière, Jean-Marie Pontaut; trad.: Marius-Sorin Brăteanu, Marinela Mihăilă, Mădălina Foltea, ...- București: Editura RAO, 2012
ISBN 978-606-609-383-5

I. Pontaut, Jean-Marie
II. Brăteanu, Marius-Sorin (trad.)
III. Mihăilă, Marinela (trad.)
IV. Foltea, Mădălina (trad.)

323.285(100)

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE
Ce que je n'ai pas pu dire.
Entretiens avec Jean-Marie Pontaut
© Editions Robert Laffont, Paris, 2009
Toate drepturile rezervate

© Editura RAO, 2012
pentru versiunea în limba română

2012

ISBN 978-606-609-383-5

Prefață

De ce scriu prefața acestei cărți

Parisul meu personal și profesional cuprinde pe lângă reperele clasice ale turistului obisnuit și discretul monument de lângă Place des Invalides, sculptat în bronz de Nicolas Alquin și dedicat memoriei victimelor terorismului. Celor care se grăbesc să vadă aici un „defect profesional", mă limitez la a le răspunde că este, înainte de toate, o opțiune morală. Ca și amplasamentul, memorialul *Parole portée à la mémoire des victimes du terrorisme*[1] este evocator prin forța de sugestie și emoționant prin simplitatea sa.

Trebuie spus că Franța este una dintre țările europene greu încercate de fenomenul terorismului, având o „experiență" deloc de invidiat în acest sens. De unde și o conștientizare mai precoce și mai acută, atât la nivelul populației, cât și în plan instituțional, în raport cu statele care – după 11 Septembrie 2001 – au ajuns în primplanul eforturilor antiteroriste, în principal SUA și Marea Britanie. VIGIPIRATE[2] constituie un bun exemplu in acest sens: creat încă din 1978 și actualizat în mai multe rânduri, prevede sute de măsuri ce vizează toate domeniile societății.

Așa se face că am văzut în *Ce que je n'ai pas pu dire* al lui Jean-Louis Bruguière aceeași *Parole portée*, aceeași trăire internă, doar că materializată

---

[1] *Omagiu adus memoriei victimelor terorismului*

[2] Dispozitivul francez de măsuri și aranjamente instituționale destinate prevenirii sau gestionării acțiunilor teroriste

diferit prin împrejurarea mijloacelor și experienței autorului, care nu sunt unele artistice, ci judiciare. Ceea ce nu a putut spune vreme de câteva decenii a reușit să prezinte atât de bine în cartea a cărei traducere integrală vă este propusă acum de editura RAO. Este colecția structurată a unor interviuri bine conduse de redactorul-șef al *L'Express,* Jean-Marie Pontaut, specialist în afaceri judiciare și autor al mai multor lucrări în domeniu.

Întrebare cu întrebare, capitol după capitol, Jean-Louis Bruguière își conduce cititorul, cu pașii siguri ai unui ghid experimentat, în intimitatea luptei antiteroriste: conexiuni surprinzătoare, (mez)alianțe de interese–indivizi–grupări–state, calvarul victimelor și frica viscerală a celor vizați, turpitudini instituționale și manipulări politice, abdicări și revirimente morale etc. Bruguière nu ascunde nimic, nici măcar propriul „atentat" inofensiv, într-o copilărie suprarealistă. Rareori mi-a fost dat să găsesc în scris o astfel de reflectare complexă a problemelor cu care se confruntă cei care se ocupă – la propriu – cu „vânarea" teroriștilor.

Această carte reprezintă și un mesaj de speranță. Nimeni și în numele a nimic nu are dreptul de a ne priva de dreptul de a trăi și nici măcar de acela de a trăi fără teroare – acesta este firul roșu al cărții și crezul pe care îl transmite Bruguière, ca o invitație către toți cei care sunt interesați de fenomen, de aproape sau de mai departe.

Parcursul lui Jean-Louis Bruguière este o reflectare fidelă a acestui crez: ca judecător a știut să treacă de la revolta morală la metoda judiciară, de la metodă la performanța unor pionierate în cooperarea judiciarului cu diplomația și cu alte instrumente ale statului, nelăsând nici o șansă teroriștilor „săi". Bruguière a știut să se facă respectat și admirat, uneori și invidiat sau chiar amenințat, iar exemplul său îi ajută pe cei care activează în acest domeniu al prevenirii și combaterii terorismului să continue să creadă, în pofida oricăror dificultăți, în justețea și utilitatea luptei pe care o duc. În numele acestora, îi mulțumesc.

Mărturiile lui Bruguière, traduse în limba română, nu se adresează însă doar specialiștilor în domeniu – ofițeri din cadrul serviciilor de

informații, polițiști, procurori, judecători, experți din instituțiile Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului sau alte persoane cu contribuții în cadrul arhitecturii generale de securitate –, ci și publicului larg, interesat de acest subiect, care, odată cu 11 Septembrie 2001, a marcat nefericit începutul de mileniu.

Astfel, această apariție editorială se dorește și o contribuție la îmbogățirea culturii de securitate în România pe acest domeniu de nișă, care este departe de a fi acoperit corespunzător, ținând cont, pe de o parte, de amplitudinea fenomenului terorist și de implicațiile generate în alte domenii, iar pe de altă parte, de evoluțiile mecanismelor de contracarare a fenomenului, eforturilor contrateroriste care, la rândul lor, generează o serie de reverberații ce nu trebuie neglijate.

O mai bună și extinsă cultură de securitate este parte din misiunea instituției pe care o reprezintă, astfel încât sunt onorat să o împlinesc și cu ajutorul apariției acestui volum.

Despre autor

„Agent provocateur" – aceasta este expresia francofonă care îmi vine imediat în minte atunci când mă gândesc la Jean-Louis Bruguière. Văd în el echivalentul judiciar al unui star rock (rebel, admirat și controversat) și, simultan, al unui nobil instituțional (descendent al 11 generații de magistrați ce urcă până la Napoleon).

L-am cunoscut pe Jean-Louis Bruguière[1]. El este judecătorul antiterorist cel mai cunoscut al Franței, un adevărat simbol al luptei contra acestui fenomen. A jucat un rol central în majoritatea marilor

[1] De-a lungul propriului parcurs profesional, am auzit de Jean-Louis Bruguière în timpul studenției la Academia Națională de Informații, la orele de studiu în limba franceză și la documentările privind profilul contraterorist. Ulterior am asistat, ca expert SRI în departamentul de prevenire și combatere a terorismului, la conferințe internaționale, unde prezenta lucrări pe profil antiterorist. Mai apoi, ca manager în SRI, am avut privilegiul de a-l cunoaște personal, în contextul unor activități oficiale.

dosare de terorism cu care s-a confruntat Franța pe parcursul ultimului sfert al secolului trecut.

În mod firesc, până în prezent, acest *om al legii* a fost discret în ceea ce privește detaliile palpitante ale activității sale. Recent însă sub forma acestor interviuri, a început să prezinte (aproape) tot *Ceea ce nu a putut spune* în acest timp, ridicând o parte a vălului de mister ce a înconjurat cele mai dificile și mai controversate anchete ale sale. Autorul ne invită în inima investigațiilor sale, cu șarm și un surprinzător apetit al amănuntelor, explicitând detaliile și tehnicile materiale sau judiciare, precum și opțiunile sau aprecierile sale personale.

Remarc și faptul că aceste amănunte nu își depășesc în nici un moment rolul de cadru general, altfel întreaga dezvăluire ar fi avut de suferit. Când citești despre Carlos „șacalul", sunt interesante motivațiile, legăturile, acțiunea; nu numărul aventurilor sale amoroase, ci faptul că se folosea de ele în scopuri operaționale.

Despre carte

Interviurile cuprinse în această carte constituie un volum excepțional din mai multe puncte de vedere. În primul rând, sunt alerte, cursive și pasionante, ceea ce permite parcurgerea volumului asemenea unui roman polițist. Cititorul este condus prin toată lumea pe urmele teroriștilor Al-Qaida, Action Directe, Abu Nidal etc.

Este și o mărturie de primă mână cu privire la cazurile cele mai sensibile, cele care au fost în centrul atenției mediatice mai bine de 25 de ani. Este vorba despre carnagiul de pe strada Rosiers (1982) și atentatul contra avionului de pasageri DC 10 al UTA (1989), trecând prin asasinarea lui Shapour Bakhtiar (1991), atacurile Action Directe (anii '80) sau ale nebuloasei asociate Grupului Islamic Armat (anii '90) și numeroase alte dosare legate de rețeaua Al-Qaida și analiza situației după 11 Septembrie 2001.

Ceea ce n-am putut spune arată, pe fond, că Franța nu este nici mai pricepută, nici mai avizată decât alte țări. Poate doar ceva mai conștientă

de amenințările teroriste și mai sensibilă la amenințările cu atentate, ca urmare a unei dureroase și îndelungate „experiențe" a terorii.

Este o critică fără menajamente a reacțiilor „la cald", luate sub imperiul urgenței și din postura disperării, fără un recul real nici în raport cu motivele acțiunii, nici în ceea ce privește contextul geopolitic. Exemplu concret: în septembrie 1973, unul dintre grupurile fidele lui Abu Nidal a luat ostatici diplomații ambasadei Arabiei Saudite la Paris, pentru a sancționa „statele arabe trădătoare". Franța, surprinsă de acest fenomen pe care abia îl descoperea, a cedat cerințelor teroriștilor punându-le la dispoziție un avion – gest dificil de imaginat în zilele noastre.

Sunt ilustrate efectele devastatoare pe care le poate avea concurența instituțională în materie de antiterorism, edificatoare fiind investigarea carnagiului de pe vasul de croazieră *City of Poros*. Războiul dintre poliția portului Pireu și poliția publică masca intenții politice și a dus, într-o primă etapă, la acuzarea – culmea – a unor victime inocente ale adevăraților teroriști.

Autorul atinge și problema gestionării unei situații reale de criză, în care faptele nu converg neapărat cu imperativele de comunicare sau cu așteptările psihologice ale părților. Pare întotdeauna mai „ușor" să ai de-a face cu un accident decât cu un atentat terorist. Explozia avionului DC 10 al UTA deasupra deșertului Ténéré în Niger și felul în care autoritățile (chiar și cele franceze) și rudele victimelor se raportaseră inițial la eveniment relevă faptul că adevărul nu este întotdeauna soluția convenabilă. Practic, cu toții (mai puțin compania de zbor) sperau să fi fost un accident și încercau, involuntar, să disimuleze realitatea atentatului. Mai târziu, unii responsabili politici aveau dificultăți în a credita pista libiană, indicată fără dubiu de anchetă.

În domeniul terorismului, conexiunile sunt deseori surprinzătoare, iar motivațiile se înscriu nu doar în registrul calculului rece al maximizării terorii, ci și în ordinea mai prozaică a turpitudinii și penibilului. Un bulgar investigat întâmplător pentru o fraudă financiară comună îi mărturisește lui Bruguière că era spion ilegal al statului de origine.

Între altele, acesta arată că GRU, serviciul militar de informații rus, ar fi fost cel care a orchestrat atacul contra Papei Ioan Paul al II-lea din mai 1981. Rațiunea era dublu surprinzătoare: mai întâi, pentru că se spera ca protestele publice din Polonia să dea ocazia „fraților" sovietici de a o invada; mai apoi, pentru că motorul atacului ținea de concurența internă dintre servicii, GRU sperând să destabilizeze KGB-ul și să recâștige ascendentul politic. Eșecul însă a descalificat serviciile militare.

Bruguière revine, în mai multe interviuri, asupra punctului de vedere că, sub coordonarea Moscovei, țările din Est au susținut (prin tolerare, minciună de stat și chiar complicitate activă tradusă în pregătire, finanțare și suport logistic) organizații teroriste ce au alimentat „euroterorismul" Războiului Rece. Acesta a afectat nu doar Franța, ci și Germania, Italia, Spania, Belgia etc. Strategia făcea parte din logica epocii de învăluire și conflict indirect, iar terorismul apare ca una dintre armele privilegiate pentru destabilizarea blocului occidental. Rând pe rând, documentat, veți afla culisele surprinzătoare ale „contribuțiilor" specifice ale Germaniei de Est, Poloniei, Bulgariei, Iugoslaviei etc.

Trebuie menționat că și România este nominalizată în acest context puțin onorant, mai ales în ceea ce privește legăturile cu Carlos „șacalul" și acțiunile îndreptate de regim contra opozanților români din străinătate. Este de reținut și nuanțarea corectă a poziționării aparte a României în raport cu celelalte state ale blocului sovietic.

După căderea Cortinei de Fier, majoritatea statelor a fost cuprinsă de un val de naivitate și autoamăgire: căderea comunismului și triumful liberalismului occidental nu păreau să ducă decât la un fukuyamanesc „sfârșit al istoriei", la o perioadă de libertate și de prosperitate, lipsită de norii negri ai violenței teroriste. S-a dovedit mai apoi că nu a fost cazul.

Franța are o lungă și nefericită experiență a terorismului și rămâne în continuare în colimator. Ca urmare a atacurilor care au avut loc în

„anii de plumb"[1] și către sfârșitul secolului trecut, Bruguière a ajuns să investigheze în detaliu Al-Qaida, metodele și motivele rețelei. Și se declară îngrijorat. Cu atât mai mult cu cât teroriștii învață rapid și exploatează slăbiciunile sistemelor de securitate occidentale. Și nu e vorba despre un sindrom al Casandrei. Aprecierile judecătorului au o reală greutate, mai ales după ce – chiar în ediția franceză a cărții, înainte ca Osama bin Laden să fie eliminat de un comando american – arăta că l-ar vedea refugiat într-una dintre suburbiile orașelor pakistaneze, adevărate „sanctuare" pentru islamiști.

Despre lucrurile ce trebuie reținute

Contrar percepției comune, conform căreia cu „vânarea" de teroriști s-ar ocupa doar una sau două figuri-cheie, cum ar fi luptătorul superantrenat sau misteriosul agent secret, trebuie spus – pentru a nu nedreptăți pe nimeni – că efortul antiterorist mai include câteva personaje la fel de interesante.

De aproape sau de departe, permanent sau doar conjunctural, prevenirea și combaterea acestui flagel include diplomați indispensabili în cazurile de terorism internațional. Procurori și judecători pentru investigarea și sancționarea de drept a faptelor. Ofițeri de informații și operativi cu un rol esențial pe dimensiunile de prevenire a atacurilor sau disrupere a grupărilor. Oameni de stat ale căror poziții sunt cruciale pentru felul în care evoluează „jocul" asimetric cu teroriștii. Paznici anonimi de a căror vigilență depinde protejarea unor infrastructuri critice. Mass media libere care informează fără să alarmeze. Opinia publică neechivocă în a condamna atacurile și care nu intră în spirala de teroare dorită de teroriști. Medicii care acordă primele îngrijiri victimelor, finanțiștii care asigură stabilitatea piețelor, specialiștii în controlul activităților nucleare... Sau, pur și simplu, persoane

[1] Perioadă a istoriei recente marcată de violență și activism politic, ce se întinde, în mare, din anii '60 până la finele anilor '90.

responsabile care, fără paranoia sau farsă, sesizează gesturi sau indivizi suspecți și susțin investigațiile antiteroriste.

Lecția personală a lui Bruguière este că succesul în acest domeniu este mult mai plauzibil dacă fiecare astfel de personaj antiterorist reușește să-și depășească tentația acțiunii solitare în cercul său mai mult sau mai puțin îngust. Aici, a fi modern înseamnă a depăși acest cerc al cutumei sau al comodității, prin deschidere spre cooperare și abordări colective.

Bruguière însuși este o figură emblematică în acest sens, jucând un rol esențial în imaginarea și consacrarea unor modalități de conlucrare între organele de aplicare a legii și serviciile de informații cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii terorismului[1].

Identificarea teroriștilor *anterior* producerii unui atac este dificilă și fără garanții de succes. Dar căutarea lor *ulterioară* este, în mod evident, tardivă. De aici și importanța majoră a coroborării informațiilor deținute de serviciile de securitate cu indiciile și probele obținute în cadrul anchetelor judiciare[2].

Jean-Louis Bruguière expune pe larg ideea de cooperare, astfel că, în viziunea sa, dimensiunea internațională este o coordonată esențială pentru buna derulare a anchetelor judiciare de profil antiterorist. Depășirea frontierelor, buscularea convențiilor, negarea „imposibilului" au reprezentat o constantă a activității lui Bruguière, care, din pozițiile pe care le-a ocupat de-a lungul vremii, a militat permanent pentru actualizarea procedurilor și modernizarea legislației. Acesta a contribuit la construirea unei Europe judiciare *avant la lettre,*

---

[1] Prin acest tip de cooperare, Bruguière a avut o serie de reușite excepționale care au condus, implicit, și la o creștere a prestigiului serviciilor de securitate franceze de la acea vreme – DST (*Direction de la Surveillance du Territoire* – Direcția Supravegherii Teritoriului), actualmente DCRI (*Direction Centrale du Renseignement* – Direcția centrală a informațiilor interne)

[2] Aplicarea constantă a acestui principiu de lucru a făcut din Franța un exemplu în ceea ce privește lupta împotriva terorismului și obținerea unor succese operaționale remarcabile, modelul fiind preluat și în practica altor țări, ca urmare a creșterii în amploare a fenomenului terorist

reușind să ridice unele dintre faldurile Cortinei de Fier și să pună bazele cooperării, în pofida diferențelor legislative semnificative. Voluntarismul său a contribuit la extinderea cooperării judiciare dincolo de continentul european, inclusiv în Africa, dar mai ales cu Statele Unite ale Americii.

Sinergia mijloacelor este evident necesară, dar aceasta nu echivalează nicicum cu o constrângere. Agenda politică poate fi diferită de demersul judiciar sau de dinamica investigării informative a cazurilor. Și este de așteptat ca aceste linii să nu se suprapună perfect, dar nu trebuie să interfereze constrângător unele asupra celorlalte.

Efortul antiterorist înseamnă, mai mult decât aptitudini extrem de specializate, un amestec de responsabilitate și de libertate. O autentică opțiune morală. Iar aceasta constituie și ancora opțiunilor profesionale subsecvente. Pentru Jean-Louis Bruguière a însemnat rigoare în comportament și în conducerea anchetelor. Fundamentarea pe elemente sigure și dovezi indubitabile. Privilegierea filierelor oficiale ce trec prin justiție și prin serviciile de informații. Optarea pentru canalele instituționale fiabile și interlocutori clar identificați. Experiența l-a convins să aleagă căile directe și care îl feresc de „manevre" sau capcane colaterale. Anchetele antiteroriste necesită pragmatism, imaginație și, mai ales, determinare.

Despre literatura dezvăluirilor

Această carte îmi readuce în atenție o dilemă mai veche: să fie o dezvăluire memorialistică mai bună decât o analiză documentată istoric? Ce ar fi mai consistent și mai credibil, trăirea personală a experienței sau cercetarea distantă a fenomenului?

În domeniul securității, lucrurile sunt departe de a fi tranșate: nu cunosc nici o carte de memorii care să se ridice la înălțimea analizei din *People, states and fear*[1] a lui Barry Buzan. Și totuși, în ceea ce privește efortul contraterorist, pare să existe ceva extrem de dificil de

[1] *Popoarele, statele și teama*

redat chiar și pentru cele mai rafinate analize teoretice sau istorice. Ceva care marchează ca deplasate pretențiile academice ale unor pretinși cercetători ce își încearcă norocul publicistic, fără a avea mare legătură cu domeniul. Am putea crede că o analiză-la-rece-din-exterior ar aduce noi perspective sau beneficii epistemice: am putea, dar ne-am amăgi! Iar în acest domeniu, ceea ce nu adaugă (ca informație, ca metodă, ca înțelegere efectivă...) reușește doar să împuținеze, să îngreuneze selecția aspectelor cu adevărat relevante. Astfel, deși terorismul și contraterorismul reprezintă teme majore ale studiilor de securitate, puțini sunt practicienii domeniului care au făcut pasul către publicistica de specialitate.

Acolo unde studiile documentate și abordările teoretice se învârt în jurul subiectului, fără să reușească să îi surprindă esența, aceste lentile personale ale experienței proprii și subiective reușesc – uneori – să meargă drept la țintă. Proximitatea fizică a terorismului, vizualizarea și pipăirea efectelor lui, vânarea făptașilor, căutarea comanditarilor, frustrarea de a-i vedea scăpați printre hibe procedurale, incoerențe legislative sau inabilități politice, toate acestea și multe altele transpar mult mai evident în abordarea specifică acestor interviuri.

Mulți cititori vor înțelege firesc și intuitiv nevoia de cooperare între actorii scenei antiteroriste, fie ei indivizi, instituții sau state. Încercați să comparați asta cu argumente aride (oricât de savante) de eficiență, eficacitate, calcule cost–beneficiu ș.a. prin care operează analiza instituțională, teoria relațiilor internaționale etc. Nici un studiu de impact nu va reuși să inducă o asemenea dorință / nevoie de cooperare. Oare de ce? Aș putea încheia această prefață aici, mărturisind că nu am răspunsul și că nebănuite sunt rațiunile psihologiei umane. *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît pas*[1].

În fapt, nu am un răspuns cert; voi mai adăuga totuși câteva cuvinte în ceea ce privește problematica de securitate. Dacă lucrările biografice ale practicienilor ocupă un loc central în genul literar

[1] Inima are rațiuni pe care rațiunea nu le cunoaște

revelator al dezvăluirilor, nu este doar pentru că oamenii sunt fascinați de ceea ce este secret, ascuns, interzis. Ci și pentru că uneori (atunci când dezvăluirea reușește să transmită ceva și din trăirile autorului) se petrece un lucru rar: securitatea este umanizată, este scutită de tarele argoului îngust specializat și de cele ale opacității formale a discursurilor oficiale. Securitatea poate deveni astfel un autentic subiect de dialog între autor și cititor.

Desigur, mijloacele cercetării științifice sunt mai apte să dea seama despre fenomenele, tipologiile sau legăturile cauzale specifice problematicii de securitate. Dar esențialul, acel miez imposibil de măsurat „cu metrul" al securității (acea complexitate a omului multiplicată indefinit cu toate interacțiunile posibile), rămâne relativ inaccesibil abordării pozitiviste și este mult mai bine conturat prin relatarea experienței trăite.

De ce merită să citiți *Ceea ce n-a putut spune* Bruguière

Spre deosebire de cei care au luat în posesie subiectul terorismului, fără a fi întâlnit un singur atentator în carne și oase, Bruguière vorbește din experiență. Iar lupta sa a fost de cele mai multe ori chiar cea a victimelor teroriștilor. După 40 de ani de investigații în dosarele cele mai sensibile, Bruguière are multe lucruri de spus. Și ar trebui citit și ascultat cu atenție.

În domeniul securității în general și al antiterorismului în particular, experiența directă este de departe superioară conceptelor abstracte.

Poate că cititorul, meditând la interviurile lui Jean-Louis Bruguière, va afla și *de ce* lucrurile stau așa. Ar fi o descoperire umană și epistemică foarte importantă.

Poate va înțelege și semnalul de alarmă care răzbate prin fiecare filă a acestei cărți: acela că nimeni nu este imun la acest flagel!!! Că tot ceea ce pare posibil „doar la televizor" sau „undeva departe" se poate întâmpla chiar acum și aici, nouă înșine sau celor dragi, în piața prin care trecem zilnic sau la școala din capătul străzii...

Să sperăm că nu va fi cazul și să încercăm, fără paranoia sau emfază, fără defetism sau politica struțului – atât cât este uman, democratic și profesional posibil –, să contribuim la prevenirea unui astfel de scenariu negru.

Sau, dacă acesta totuși se produce, să înțelegem că, în ultimă instanță, ține doar de noi să nu-i permitem să schimonosească formele vieții noastre cotidiene. Am convingerea că revenirea cât mai rapidă la o stare de normalitate, cu înțelegerea corectă a locului și rolului instituțiilor și specialiștilor implicați în prevenirea și combaterea acestui fenomen, reprezintă cea mai fecundă formă a victoriei împotriva terorismului.

Florian Coldea
București, decembrie 2012

Pentru Catherine, Laurence și Charles

„Poți despărți un general de armata sa,
dar nu un om de voința sa."

Confucius

Introducere

11 Septembrie 2001

Jean-Marie Pontaut: *Unde vă aflați pe 11 Septembrie 2001? Cu toții ne amintim acea zi, dar dumneavoastră ați fost direct implicat.*

Jean-Louis Bruguière: La Palatul de Justiție. La ora 15.00, interogam un activist corsican din Armata Corsa. La vremea aceea biroul meu se afla în galeria Saint-Éloi, chiar în fața postului de pază dotat cu un mic televizor alb-negru. Aud zgomot și tot felul de exclamații și, deodată, un coleg strigând: „Vino repede, se întâmplă lucruri extraordinare la New York!" Am asistat în direct la atacul avionului asupra celui de-al doilea turn. Odată trecut șocul, m-am gândit imediat: „Nu este un accident... Este un atentat... Este Al-Qaida. Au făcut-o!" La vremea aceea eram frecvent criticat când aduceam în discuție existența unei amenințări teroriste, considerată de mulți doar o închipuire. Cu toate acestea, noi aveam probe, anchete, dosare, persoane interogate și condamnate. Dar opinia publică nu urmărea subiectul sau foarte puțin. Și dacă estimasem exagerat această amenințare? Oare era chiar atât de puternică așa cum credeam? Acele critici recurente ar fi putut instala îndoiala. Da, m-am putut îndoi de analizele și de strategia pe care o abordasem. Să te îndoiești nu înseamnă să abdici. Îndoiala conferă reflecției mai multă profunzime. Și această reflecție, adesea contrară opiniei dominante, m-a convins definitiv de realitatea amenințării. Iar imaginile mi-au revenit într-o clipită. Filmul preocupărilor mele: atentatele din Franța, islamiștii interogați ore întregi în biroul meu, rețelele, filierele,

descoperirea taberelor de antrenament în Afganistan, misiunile în străinătate, proiectele dejucate...

O amintire anume s-a evidențiat, cea a lui Ahmed Ressam, islamistul arestat la granița americano-canadiană, descoperit cu mai multe kilograme de substanțe explozive în portbagaj. Fusese însărcinat de Al-Qaida să comită un atentat pe teritoriul Statelor Unite, împotriva aeroportului din Los Angeles. Arestarea sa a fost pur întâmplătoare. Serviciile americane nu au luat în seamă amenințarea. I-am avertizat în repetate rânduri cu privire la gradul de periculozitate al rețelei din care făcea parte Ressam. Dar degeaba. Atunci mi-am amintit propria declarație din aprilie 2001, cu cinci luni înainte, în fața curții federale din Los Angeles.

Statele Unite mi-au cerut să o fac la procesul celui în cauză. Am evocat mai multe dosare teroriste lucrate în Franța, precum și deturnarea zborului Alger–Paris din 1994. Chiar am adăugat: „Aparatul trebuia doborât asupra Parisului și, conform principiilor teroriste, o primă operațiune este întotdeauna urmată de o a doua".

După ce am fost audiat, am simțit că responsabilii americani nu mă înțelegeau. Unii chiar m-au întrebat, foarte insistent: „Vreți să spuneți că suntem amenințați... Dar știți ceva precis?" Credeau că le ascund informații. Le-am răspuns: „Nu, bineînțeles! Vă împărtășesc doar din experiența și analiza noastră". Franța nu este nici mai inteligentă, nici mai avizată decât alte țări. Poate doar mai conștientă de amenințările teroriste și mai sensibilă la riscurile atentatelor. Și le-am mai spus: „Din 1995 noi am fost victimele mai multor atentate, am luptat pentru a dejuca mai multe tentative de operațiuni pe teritoriul nostru". Voiam să îi fac să înțeleagă că această dureroasă experiență ne-a permis o mai bună cunoaștere a metodelor și practicilor Al-Qaida. Acestea ar fi trebuit, în mod fatal, să se concretizeze cândva într-un atac major, asemănător celui de la 11 Septembrie 2001. Un atentat pe care nu l-am fi putut anticipa.

Și totuși, un american a înțeles. Văzând turnurile prăbușindu-se, m-am gândit imediat la John O'Neill, șeful securității de la World

Trade Center. Îl întâlnisem la New York cu ocazia afacerii Ressam, pe vremea când era numărul doi la FBI New York. O'Neill era un irlandez cu sânge fierbinte, un tip solid și de viață. O persoană în afara normelor. Cinasem cu el și cu funcționarii de la DST[1] cu câteva luni înainte, la Jules Verne, restaurantul din Turnul Eiffel. Știam că era înfrânat în carieră deoarece nu se încadra în tiparul agentului condiționat de poziția sa ierarhică. Ducea chiar o viață dezordonată, îi plăceau compania femeilor frumoase, alcoolul, ieșirile nocturne... Nu avea profilul ideal pentru a conduce un birou FBI, mai ales pe cel din New York. Cu toate acestea, înțelesese totul despre islamismul radical și pericolele Al-Qaida.

La vremea afacerii Ressam, ne-a povestit că a avut un schimb de replici dure cu unul dintre superiori, care îl acuzase că acordă prea multă importanță terorismului arab. La New York, părea să fie singurul care înțelesese adevărata dimensiune a amenințării Al-Qaida. Oare se gândise și el că Bin Laden va lovi din nou? Probabil. Dar s-a luptat cu morile de vânt. A demisionat din Birou pentru a ajunge șeful securității Turnurilor. Un destin incredibil! A plecat, pentru că nimeni nu credea în amenințarea Al-Qaida, și a fost doborât tocmai de Al-Qaida...

Am aflat ulterior că a fost unul dintre primii care au intrat în Turn după explozia avionului; a intrat și a ieșit de multe ori pentru a evacua persoanele blocate pe scări. Când situația a devenit cu adevărat periculoasă, au încercat să îl facă să renunțe, dar a răspuns: „Este datoria mea!" Nu a mai ieșit. Lui îi dedic această carte, cât și celor care au luptat împotriva acestui flagel al timpurilor moderne. Un flagel care a atins o dimensiune strategică și care ne amenință serios valorile fundamentale.

După mai bine de 30 de ani de activitate judiciară, din care cea mai mare parte dedicată luptei împotriva terorismului, astăzi pot, în sfârșit, să scriu tot ceea ce nu am putut spune până acum.

---

[1] Direcția Supravegherii Teritoriului

Partea întâi

ÎNAINTE DE ANTITERORISM

1

O copilărie suprarealistă

J.-M. Pontaut: *În familia Bruguière, sunteți magistrați din tată în fiu de unsprezece generații. Este o legendă sau o realitate?*

J.-L. Bruguière: O realitate. Tradiția domnește încă de dinainte de Revoluție. În familie am avut judecători de mai bine de zece generații. Suntem originari din Lot-et-Garonne, mai exact din Villeneuve-sur-Lot, o parte din familia mea, din partea tatei, având și rădăcini în Lot și Toulouse. Unii au fost magistrați în parlamentul din Toulouse, alții în cel din Bordeaux. Bruguière este, de altfel, un nume tipic occitan. Din partea mamei, neamul Bonnefous este originar din Aveyron. Senatorul Raymond Bonnefous este, de altfel, o rudă destul de îndepărtată. Pe scurt, în familia Bruguière, tradiția judiciară s-a transmis până astăzi.

Bunicul meu a profesat la Curtea de Apel din Toulouse, iar tatăl meu și-a început cariera ca judecător de instrucție la tribunalul din Tours în 1943. Acolo m-am născut eu, în plin război. Dar foarte repede tata a fost numit la Paris, la Ministerul Justiției, la biroul Sigilii, unde se ocupa de legislații civile. Așa că mi-am petrecut tinerețea la Issy-les-Moulineaux, aproape de Paris. Părinții mei locuiau într-un apartament de patru camere, împreună cu cei trei copii: eu, fratele și sora mea.

Vacanțele ni le petreceam în Averyon, unde cei din partea mamei dețineau o exploatare agricolă în regiunea Causses, aflată în proprietatea familiei din Lot-et-Garonne, un castel înconjurat de trei

ferme arendate unde, împreună cu cei de vârsta mea, participam la diverse activități agricole: păscutul oilor și al taurilor din rasa Aubrac, culesul grânelor și al legumelor.

La Issy-les-Moulineaux părinții mei trăiau modest, doar din salariul tatei.

J.-M. Pontaut: *Ați făcut liceul la Paris?*

J.-L. Bruguière: Am avut mai întâi o experiență pe care aș califica-o ca haotică într-un reputat colegiu din arondismentul 16 din Paris, școala Gerson, cuplată, începând din clasa a patra, cu liceul Janson-de-Sailly, din strada Pompe, frecventat de mulți din elita pariziană, chiar internațională. Îmi amintesc chiar că l-am cunoscut acolo pe fiul unui mogul din industria americană care – culmea fericirii în epoca tropismului transatlantic – mi-a dat să gust unt de arahide.

Dacă la Janson nu am avut probleme de adaptare, nu la fel s-a întâmplat și la Gerson. Foarte greu am suportat acel stabiliment pretențios, cu principii moderne și, din anumite puncte de vedere, decalate în raport cu realitățile pe care le percepeam deja confuz ca aparținând unei ordini învechite.

Viața mea de familie, activitățile artistice ale tatălui meu și ale prietenilor săi, toți sculptori, poeți sau scriitori, m-au orientat, incontestabil, spre o lume diferită. Această imagine răsturnată, din oglinda lui Lewis Carroll, nu a rămas fără consecințe. Trebuia să mă adaptez sistemului, un sistem care nu avea nimic oniric, unde nu se vorbea deloc despre Antonin Artaud, René Char, Lautréamont și cu atât mai puțin despre *Manifestul suprarealismului* al lui André Breton. Nu m-am putut adapta. În lipsa putinței de a negocia – la școală nu negociezi și nici nu te superi – te revolți; sancțiunile – faimoasele pedepse – curgeau, și astfel se adâncea crevasa între o disciplină pe care o consideram prea rigidă și sentimentul neînțelegerii, chiar al nedreptății. Până la acțiune, care trebuia să-mi cauzeze mutarea. Am acționat oare în acest scop? Inconștient, poate, dar înainte de toate a fost rațional. Nevoia de a acționa.

J.-M. Pontaut: *Ce ați făcut? Ați comis un atentat?*

J.-L. Bruguière: Cam așa ceva, dar cuvântul este prea dur! Reacția mea a fost sub forma unei manifestări bruște, violente și inedite. Un „atentat" inofensiv. Ce referire ironică la viitoarele mele preocupări! ... Chiar dacă actul în sine este condamnabil. Dar prin el îmi exprimam deja dorința de a nu accepta pasivitatea care te poate adânci într-o obișnuință a convenienței sau a ideilor dominante și adesea mult prea dominatoare.

Mi-am spus: „Ajunge! Trebuie să fac ceva răsunător ca să ies de aici". Așa că am cumpărat o petardă mare dintr-un magazin specializat din apropiere de Janson-de-Sailly, pe care am făcut-o să explodeze în liniștea sălii de detenție unde erau strânși elevii leneși și rebeli sub atenta supraveghere a două cadre didactice. Efectul a fost pe măsură: mult zgomot, stupoare, puțin fum și, la final, exmatriculare. Părinții mei au fost convocați, iar directorul le-a pus în vedere că acest eveniment fără precedent impunea exmatricularea.

După experiența de la Gerson-Janson am fost înscris în clasa a patra la colegiul Michelet à Vanves, aproape de casă. O instituție publică unde puteam ajunge pe jos. Mereu am preferat instituțiile publice. Din acel moment nu s-a mai pus problema exmatriculării, iar toate examenele le-am trecut cu succes.

J.-M. Pontaut: *Tatăl dumneavoastră nu s-a supărat?*

J.-L. Bruguière: Nu. Știți, tatăl meu era un om foarte paradoxal, cel puțin în aparență: om de ordine prin origini și convingeri politice, dar foarte imaginativ și fundamental „de stânga" în implicarea sa estetică, lăsând lucrurile să evolueze în voie. O personalitate dual și ambivalentă de mare profunzime și bogăție, hrănită de o vastă cultură literară, artistică și filosofică ajutându-l să analizeze și să înțeleagă foarte de timpuriu extraordinara mișcare născută în acele timpuri din arta modernă.

Parcursul său a fost fără precedent în acea familie burgheză de provincie. Înainte de a se dedica magistraturii, a devenit extrem de interesat de arta romanică, pasiune care l-a animat până la sfârșitul vieții: Toulouse, Saint-Sernin, capitelurile Daurade, mănăstirea din Moissac,

Le Dorat, Saint-Benoît-sur-Loire sau bisericile din Bourgogne și din Haut-Poitou. Această căutare estetică, această viziune dincolo de norme, l-au condus la mișcările dada și suprarealistă pe care le descoperă la Paris în anii '30: Tzara, Arp, Breton, Brauner, apoi cubiștii și adepții artei abstracte precum Mondrian, Marx Ernst sau Soulages.

La 29 de ani, în 1933, numit la Paris, se instalează împreună cu mama mea în strada Tournon, arondismentul 6, într-un mic apartament de două camere, chiar la mansardă. Foarte repede relaționează cu Léonce Rosenberg, unul dintre marii comercianți de tablouri ai vremii. Prin intermediul acestuia, va frecventa toate cercurile din Montparnasse și va întâlni pictori celebri: Braque, Léger și, mai ales, Giacometti, de care va deveni foarte apropiat. Îl întâlnea practic în fiecare săptămână. Când eram mic, îl însoțeam pe tata în atelierul respectivului.

J.-M. Pontaut: *Povestiți-mi despre asta...*

J.-L. Bruguière: Îmi amintesc foarte bine. Mă ducea în strada Hippolyte-Maindron, în arondismentul 14, aproape de strada Alésia, unde Alberto avea o căsuță cu un atelier mare. Era ceva mizer – la intrare, îți agățai hainele într-un cui. Giacometti ura luxul, muncea noaptea și dormea ziua. Atelierul era însă magnific, un loc magic, plin cu sculpturile în gips, mare parte distruse în febrila sa căutare a perfecțiunii, schițe și desene; unele pânze sobre, cu forme longiline și, într-un colț, sculpturi suprarealiste sau o figură cubistă.

Lângă atelierul său, era cel al fratelui Diego, care făcea mobile din bronz, foarte căutate astăzi. Diego, ca și Alberto și soția sa Annette, țineau foarte mult la tata, care îi apărase într-o perioadă dificilă, împreună cu alți câțiva pasionați, fără mijloace, dar cu o convingere profundă. Alberto chiar mi-a dat, odată, pe ascuns, o pungă cu gips, ca să mă inițiez în sculptură... în baia apartamentului!

Aceste amintiri te marchează. Nu se uită. Alexander Calder, sculptorul, i-a vizitat într-o zi pe părinții mei în apartamentul din strada Claude-Matrat, în Issy-les-Moulineaux. Ocupa tot spațiul, era un un tip masiv, și ne-a spus, privind un cârlig din tavanul sufrageriei: „Este

destul de solid pentru a ține o sculptură". La vremea aceea, tatăl meu pregătea un articol despre Calder, care urma să fie publicat în *Caiete de artă*, acea revistă condusă de Christian Zervos și soția sa, apărători fervenți ai artiștilor de avangardă.

Tatăl meu era apropiat în special de Jean Hélion, pe care l-a întâlnit la Paris în 1933 și care a murit în 1987. Muzeul de artă modernă a consacrat o mare expoziție retrospectivă acestui artist, primul pictor occidental expus în China, în 1980. Am fost la Pekin, într-o delegație condusă de Ponthus Hulten care reprezenta Centrul național de artă și cultură Georges-Pompidou. Singura mea misiune în China, într-o epocă fără mașini și zgârie-nori, într-un mare oraș în mijlocul câmpului, „la țară" cum ar fi spus Alphonse Allais.

Hélion s-a căsătorit cu Pegeen Guggenheim a cărei mamă a înființat la Veneția celebra fundație care îi poartă numele. Tatăl meu i-a însoțit frecvent în Italia. Începe războiul. Jean Hélion este luat prizonier de nemți. Trimis în Germania, reușește să scape și să ajungă clandestin în Statele Unite. Va publica, de altfel, o carte în engleză despre evadarea sa: *They Shall Not Have Me.* Hélion le-a încredințat atunci toate operele părinților mei, pe care le-au transportat în Aveyron, în zona liberă. Le-au recuperat abia după Eliberare. În timpul acelor ani de război, acest pictor a întreținut o corespondență regulată cu tatăl meu pentru a-l ține la curent cu evoluția sa estetică.

Războiul nu i-a înfrânat angajamentul față de pictori. Pe lângă punerea la adăpost a operei lui Hélion, părinții mei au organizat la Tours, înainte să mă nasc eu, o expoziție suprarealistă cu opere aduse de la Paris. O manifestare provocatoare – apropo de Marcel Duchamp unde s-a prezentat spumă de ciocolată într-o oală de noapte!

Toată copilăria mi-am petrecut-o în această ambianță, înconjurat de pictori, sculptori, de operele lor, de mirosul atelierelor, între vernisaje de expoziții și dineuri care strângeau laolaltă pictori, amatori de artă și colecționari. Foarte puțin magistrați, cu excepția câtorva prieteni ai tatei.

Copil și adolescent, îl însoțeam în ateliere, cel al lui Giacometti, al lui Jean Hélion și ale altora. Dar cred că cel al lui Brauner – primul – m-a marcat cel mai mult. Acest mare pictor suprarealist, în anii '60, ocupa un atelier de lemn situat pe un teren lângă calea ferată, care astăzi a devenit cartierul Maine-Montparnasse. Ajungeai acolo pe o scară care dădea într-un atelier mare, populat de animale: pisici, câței și o coțofană care uneori stătea în cușcă, alteori era liberă și, adesea, agresivă... Un univers fantasmagoric pentru un copil de zece ani. Opera lui Victor Brauner reflectă perfect acest univers. Omul era pe cât de apreciat, pe atât de înfricoșător, cel puțin pentru mine. Brauner era mare, chel și gras, dar de o bunătate nespusă. Într-o zi, pentru a nu mă plictisi, mi-a dat o foaie de hârtie Carson, un creion și culori, guașe, un tub cu o culoare aurie, pe care nu o mai văzusem niciodată. A rezultat un vapor auriu pe o mare indigo, având deasupra un cer senin luminat de un enorm soare roșu. Înainte să plec, Brauner s-a uitat la „opera" mea, m-a felicitat politicos și mi-a propus un târg: desenul meu pentru unul de-al său reprezentând un animal lungit, jumătate câine, jumătate pisică, temă regăsită în numeroase opere ale sale. Mai am și acum desenul.

J.-M. Pontaut: *Tatăl dumneavoastră era colecționar?*

J.-L. Bruguière: Cum ar fi putut să nu fie?! Trăia pentru opere, prin opere. Tatăl meu spunea că ar prefera să cumpere o pictură decât un pardesiu. Pentru el, tablourile erau mai importante decât mobila, decât o canapea sau o comodă. Ceea ce îl anima și îi umplea timpul era scriitura, reflecția filozofică asupra estetismului și problema, dincolo de scriitura formală sau la modă, viziunii și a reprezentării. A scris numeroase articole cu ocazia expozițiilor sau în reviste de specialitate.

Acest demers filozofic despre frumos i-a permis să se familiarizeze și cu arta romanică, și cu Quattrocento, cu impresioniștii și cu arta modernă.

În paralel, a înființat, împreună cu alți intelectuali – profesori de filozofie, artiști, cercetători, un club informal după moda saloanelor din secolul al XVIII-lea, care se reunea o dată pe săptămână pentru

studierea operei filozofice: *Banchetul* lui Platon, *Critica raţiunii pure* a lui Kant sau *Filozofia istoriei* a lui Hegel. Şedinţele erau adesea animate, ca să nu spun pasionate. Apăreau divergenţe, dar toată lumea se reunea săptămâna următoare. Apoi acest mic grup urma să se reunească într-un mic apartament din strada Bourgogne, aparţinând mătuşii mele, şi care servea şi ca loc de expoziţie.

J.-M. Pontaut: *Cum reacţiona mama dumneavoastră la toate acestea?*

J.-L. Bruguière: La început, cred că a fost un pic reticentă. Ea provenea dintr-un mediu foarte clasic, foarte burghez, însă a sfârşit prin a se implica total, la rândul său. Avea o pasiune pentru soţul său, pe care îl considera un om excepţional, pe bună dreptate. Se ducea frecvent la proprietatea din Lot-et-Garonne, iar vara la Aveyron, acolo unde tatăl meu scria.

J.-M. Pontaut: *Cum împăca tatăl dumneavoastră această pasiune pentru artă şi suprarealism cu meseria de magistrat, care era totuşi, mai ales în acele timpuri, foarte tradiţionalistă?*

J.-L. Bruguière: În realitate, trăia izolat de lumea juridică ale cărei intrigi pentru putere şi onoare nu le împărtăşea. Nu avea decât foarte puţini prieteni din acel mediu. Pe de altă parte, dreptul îl pasiona prin rigoare şi rol social. În premieră pentru acele vremuri în acest domeniu, a părăsit camerele „nobile" ale Curţii de Apel din Paris, camerele civile, ca să se dedice contenciosului apărut din Securitatea socială, căruia nimeni nu i-a prevăzut importanţa pe care o va căpăta în deceniul următor, şi contenciosului mai amplu al camerelor sociale.

Cred că mi-a transmis gustul pentru imaginaţie, pentru o anumită îndrăzneală, pentru ceea ce unii, din această lume a juridicului care foarte greu se deschide spre exterior, numesc marginalizare, această parte iconoclastă care te ajută să înţelegi dimensiunea socială şi politică a activităţii juridice. Astăzi, mondializarea banalizează această abordare. Era mai puţin întâlnită şi mai puţin acceptată la începutul anilor '80.

Aveam deja această apetenţă la sfârşitul studiilor superioare, în timpul evenimentelor din mai 1968.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la dumneavoastră. După liceul din Vanves, îmi închipui că ați urmat studii de drept, precum „strămoșii" dumneavoastră.*

J.-L. Bruguière: Bineînțeles! La început nu voiam, dar apoi m-am înscris la Facultatea de Drept din Assas și am urmat doi ani de Științe Politice, întrerupte de evenimentele din mai 1968. M-am gândit chiar să dau examen la ENA[1]. Și apoi, conform tradiției, fără îndoială, am dat examenul de intrare la CNEJ[2], strămoșul ENM[3], am fost admis spre marea bucurie a părinților mei, căci la vremea aceea examenele de admitere erau foarte dificile. Promoțiile erau formate din 28 de auditori la 500–600 de avocați postulanți. Examenul a coincis cu evenimentele din mai 1968.

J.-M. Pontaut: *Ați participat la ele?*

J.-L. Bruguière: Bineînțeles. Am fost chiar foarte activ. Eram clar de stânga – într-o zi apropiat de trotskiști, în alta de maoiști... Îmi amintesc că noi „controlam" Științele Politice, eu făceam parte dintr-un serviciu de ordine în caz de atac al fasciștilor, cum le spuneam.

La vremea aceea încă locuiam cu părinții la Issy-les-Moulineaux, dar aveam și o cameră pe strada Beaux Arts, chiar în cartierul Latin. În lipsa transportului în comun, traversam Parisul pe jos. Toată lumea mergea pe jos în timpul evenimentelor. Peste oraș sufla un vânt de libertate, pe deasupra capetelor înflăcărate ale acelor studenți și ale altora care asistau, uimiți, la doborârea ordinii stabilite. Îmi amintesc că m-am întâlnit într-un amfiteatru cu Jean Hélion care voia să ia și el parte la această pagină de istorie, cu caietul de schițe în mână. Picta tablouri reprezentând scene de violență sau de stradă.

M-am jucat puțin de-a șoarecele și pisica cu CRS[4], dar nu am fost niciodată arestat. Ca să fiu cinstit, nu am fost în linia întâi cu cei violenți; nu am aruncat niciodată cu cărămizi. În schimb, participam

[1] Școala Națională de Administrație

[2] Centrul Național de Studii Juridice

[3] Școala Națională de Magistratură

[4] Companiile Republicane de Securitate

la AG-uri[1] adesea agitate în care experiența democrației directe se derula confuz.

Ulterior, am urmat Școala de Magistratură. Dar, fiind amânat, a trebuit să îmi satisfac stagiul militar. Făceam parte, deci, din acele „semipromoții masculine" foarte agreate – ce machism! – în comparație cu celelalte, formate din auditori și reformați care nu trecuseră prin armată! Ei începeau imediat anul universitar.

Astfel am fost trimis într-o unitate militară de aviație, înregimentată în zona Balard din Paris. Stagiul l-am făcut însă la Auxerre, într-o unitate fără avioane. În toată perioada nu am văzut niciodată vreo aeronavă, elicopter sau avion, eu care, ulterior, am devenit pasionat de pilotaj. Împreună cu patru colegi, am reușit în 1984 să achiziționez un avion, un mic Cesna 182. Timp de mai mulți ani am survolat Franța din avion, mai ales pentru a mă deplasa în Sud-Vest. Mai târziu, datorită oportunităților, am pilotat avioane mai mari: un Transall al armatei, un Tupolev 152 rusesc, la întoarcerea dintr-o misiune, și ultima dată, bucurie supremă, un Mirage F1 B (cu două locuri) în timpul unui zbor de antrenament.

După armată am fost trimis la cabinetul civil al ministrului Armatei, pe vremea lui Pierre Messmer. Am asistat un consilier tehnic puțin cam molâu. Ocupație pe cât de fascinantă, pe atât de surprinzătoare. Mă ocupam, de exemplu, de reglementarea Centrului de testări din Pacific, eu, un caporal simplu, care va ajunge caporal-șef! Pentru prima oară am avut ocazia să observ de aproape modul de funcționare internă a statului. Eram în legătură aproape zilnic cu șefii de stat-major ai trei armate sau cu adjuncții lor. Îi primeam la Școala militară Brienne pe oficialii generali cu trei sau patru stele, care veneau să preia instrucțiuni de la cabinet sau să-și expună punctele de vedere.

J.-M. Pontaut: *Ați descoperit și ați cântărit, cu această ocazie, puterea politicienilor?*

[1] Adunări generale

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. O experiență care te îmbogățește. Apoi Pierre Messmer a fost înlocuit cu Michel Debré. Postul meu a rămas, dar activitatea mea a fost orientată către funcții mai administrative. Atunci l-am cunoscut pe Jean-Louis Debré care locuia împreună cu tatăl său la școala de la Brienne, fără să-mi imaginez vreo clipă că vom deveni colegi – și prieteni – deoarece el a fost numit judecător de instrucție la Paris înainte de a-și exersa funcțiile electorale, de ministru de interne și de președinte al Adunării Naționale și, astăzi, al Consiliului Constituțional.

În 1970, ajung în sfârșit la Școală, care se află deja la Bordeaux dar nu încă pe locul fortului Hâ, sediul actual al ENM.

Experiență nouă, perioadă pasionantă. Eram o mică promoție cu numeroase activități juridice autorizate prin statutul de auditor de justiție. Poate mai mult ca astăzi. Școala era la începuturile sale, și orașul Bordeaux se mândrea cu primirea acestei instituții de învățământ național, prima descentralizată, ENA fiind atunci la Paris. Eram curtați de notarii din oraș, în primul rând de puternicul Comitet interprofesional al vinurilor din Bordeaux (CIVB), care organiza pentru fiecare promoție vizita la un castel de prim rang, urmată de un dineu. Promoția mea a fost invitată la castelul Margaux. O zi de neuitat.

Nici măcar stagiarii din jandarmerie, ale căror brigăzi se aflau în zona podgoriilor, nu duceau lipsă de calități de oenolog.

J.-M. Pontaut: *Adică?*

J.-L. Bruguière: Stagiul de o zi într-o brigadă era ales, de obicei, în funcție de localizarea acesteia în podgorie. Eu am ales Saint-Émilion. Îmi amintesc încă de „șef", un adjutant-șef competent și de viață care ne spunea: „Domnilor auditori, știu că nu ați ales brigada ca să vorbim doar despre jandarmerie. Dar vă vom explica mai întâi ce facem noi și apoi vom trece la podgorii..." Altfel spus, la vizitarea cu furgoneta a celor mai importanți viticultori din sector. Îmi amintesc încă de Château-Pavie și de Clos de l'Angélus!

Unul dintre camarazii de promoție, care era și el în vizită cu noi, se numea Jean-Pierre Dintilhac, numit ulterior procuror al Republicii

din Paris după ce ocupase deja importante funcții la cancelarie, la cabinetul ministrului și în conducerea Afacerilor penitenciare! Parcursurile noastre profesionale, chiar dacă diferite, s-au încrucișat la un moment dat în diverse ocazii – când el conducea administrația penitenciarelor în perioada grevei foamei a militanților Acțiunii directe și în cadrul anchetelor privind asasinarea prefectului Érignac, când era șeful Parchetului din Paris. Un episod dureros care a provocat multe exploatări politice, în special cu ocazia unei comisii de anchetă parlamentară care nu onorează, prin ținută, modul de funcționare a instituțiilor.

Odată încheiată perioada Bordeaux, a continuat formarea cu un stagiu într-o jurisdicție, care pentru mine a fost Caen. Apoi o ultimă perioadă pariziană înainte de terminarea școlii și alegerea posturilor.

J.-M. Pontaut: *Acela a fost momentul în care cariera și chiar viața dumneavoastră au luat o altă întorsătură, deoarece ați ales să deveniți judecător de instrucție fără să bănuiți că o să practicați această meserie mai bine de 30 de ani.*

J.-L. Bruguière: Media de absolvire mi-a permis să aleg un post de judecător de instrucție nu departe de Paris, unde locuiau familia și prietenii mei. Așa că am ales Évreux. Atribuțiile și meseria de judecător de instrucție au corespuns întotdeauna aspirațiilor mele, aprecierii față de responsabilitatea pentru o funcție solitară pe care m-am angajat să o modernizez, făcând-o mai eficientă și colectivă. O concepție care va fi pusă în practică în secția antiteroristă pe care am condus-o ulterior.

J.-M. Pontaut: *Da. Și atunci, foarte repede, ați provocat o mică afacere de stat, mai exact un scandal regional, atacând un comisar de poliție protejat de o personalitate politică locală și națională. Prima dumneavoastră confruntare cu puterea, care dezvăluie metode din alte vremuri. Intervenția directă a unui deputat pe lângă ministrul de interne, de exemplu. Povestiți-ne acel episod.*

2

Anticamera legăturilor periculoase

J.-M. Pontaut: *Sunteți numit la Évreux. Primul dumneavoastră post și descoperirea, pe de o parte, a meseriei de judecător de instrucție, dar și a plăcerilor traiului în provincie... Plăceri de care însă nu vă veți bucura prea mult, deoarece foarte repede o să dezvăluiți relațiile dintre lumea interlopă, poliție și aleșii municipalității, acțiune subversivă la acea vreme.*

J.-L. Bruguière: Viața în provincie este, într-adevăr, o revelație. Din momentul în care am ajuns în acel orășel pe care nu îl cunoșteam, am constatat importanța diferențelor sociale încă evidente. Astăzi ne este greu să ne imaginăm Franța anului 1973. Membrii burgheziei locale nu se amestecau cu alte clase sociale, mai ales cu cele populare. Dacă acum vorbim despre deschidere, la vremea aceea era vorba mai mult despre o închidere. Această atitudine nu era specifică doar orașului Évreux, ci și societății întregi. Chiar și printre burghezi se păstrau diferențele: medicii nu socializau cu avocații, avocații nu socializau cu notarii, nici notarii cu judecătorii...

J.-M. Pontaut: *Ca într-un film de Claude Chabrol! Dar judecătorii, în Évreux, aveau parte de considerație.*

J.-L. Bruguière: Bineînțeles. Sosirea unui judecător nou era un eveniment. Nu mai vorbesc despre numirea unui nou președinte... Dar tinerii judecători – marea majoritate celibatari, ca mine – erau obiectul tuturor solicitărilor... deloc lipsite de gânduri ascunse. La început, am încercat să mă integrez în acea lume ermetică, în acea burghezie

provincială a bărbaților cu robă, care frecventau aceleași cercuri și care își cultivau diferențele în cadrul unor dineuri conservatoare. O integrare socială care corespundea imaginii magistratului în societatea locală. Nu era însă imaginea mea nici despre societate, nici despre judecător. O simțeam ca pe un jug, ca pe o constrângere, ca pe o aderare la o castă care nu mai corespundea temperamentului și percepției mele despre lumea modernă.

Așa că nu am intrat în acele cercuri virtuoase și mi-am petrecut primii trei ani departe de burghezia locală, legând totuși câteva prietenii, la voia întâmplării. Această independență a spiritului și a comportamentului ar fi trebuit, în ceea ce mă privește, să ducă la o „provocare" involuntară: să-mi fac apariția la Palatul de Justiție la volanul unei mașini sport. Eram pasionat, la vremea aceea, de mașinile performante și îmi cumpărasem la mâna a doua un Porsche 911 E albastru, pe care îl alergam pe șoseaua dintre Paris și Coignières. La vremea aceea nu existau restricții de viteză. Nu au existat reacții, cel puțin la nivel oficial, din partea superiorilor, pe care îi simțeam totuși foarte critici.

În același timp însă aveam să le descopăr influența în tribunal. Procurorul și președintele erau personaje foarte importante, foarte influente. Descopăr, de asemenea, bunele relații dintre prefect, administrație, comisarul de poliție. Cu acesta din urmă, după cum veți vedea, relația mea nu va întârzia să se deterioreze.

Dosarele se înmulțeau. Nu eram decât doi judecători de instrucție și aveam destul de muncă. Am devenit foarte repede pasionat de acest post, un amestec de responsabilitate și libertate. Judecam multe furturi, spargeri, câteva cazuri de moravuri și câteva crime, cele mai multe cauzate de consumul de alcool. Între timp, lucrurile s-au mai schimbat însă în 1973 alcoolismul era foarte răspândit în zonă, iar obiceiul cafelei cu rachiu la trezire exista încă. Îmi amintesc, de exemplu, de un șofer adus de jandarmi cu patru grame de alcool în sânge, o doză aproape letală! Ar fi trebuit să fie în comă alcoolică. Mă ocupam, de asemenea, și de incendii, de căpițe de fân incendiate de vecini. Erau fapte grave,

incriminate la vremea aceea, iar sancțiunile dure. De altfel, la modul general, sistemul era, orice s-ar spune, mult mai represiv decât astăzi. Pedepsele grele nu șocau pe nimeni, mai ales dacă erau aplicate unor delincvenți obișnuiți. Persoanele notabile erau, o să vedeți, mult mai ferite.

J.-M. Pontaut: *Ce ați făcut dumneavoastră a fost, dacă îndrăznesc să spun, să vă băgați pielea în saramură și să îl atacați pe comisarul de poliție, un personaj extrem de protejat, apropiat al politicienilor departamentului. Cum s-a ajuns la așa ceva?*

J.-L. Bruguière: Totul a început cu o banală afacere de escrocherie și trafic de mașini furate. Când am ajuns eu, o primă acțiune fusese deschisă la tribunal ca urmare a falimentului unei societăți aparținând unui garajist local. O poveste destul de obișnuită de bancrută și de trafic cu cecuri. Garajistul în cauză, Jean Ledoux, aparținea unei familii cu strânse legături în mediul local. Tatăl său, Camille, și fratele său, Daniel, erau cunoscuți de către serviciile de poliție.

J.-M. Pontaut: *Conform ziarelor vremii, Camille deținuse localuri cu nume edificatoare:* Cristal, *destinat militarilor americani;* Baldachinul, Casita... *Un fel de codoș local.*

J.-L. Bruguière: Acest detaliu nu a apărut în dosarele mele, dar era cunoscut și se vorbea despre asta pe la colțuri. Fiul său, Jean, era specialist în comerțul cu mașini. După descoperirea afacerilor sale necinstite, a fugit în Spania. Eliberasem pe numele lui un mandat de căutare internațională și a fost prins curând de jandarmerie. Ancheta a scos la lumină existența unui important trafic cu mașini furate, cosmetizate și revândute în zona Parisului. S-au descoperit sute de mașini traficate, printre ele figurând și cea a unui senator. Mi-am dat seama în acel moment că Jean Ledoux avea relații puternice și se bucura de protecție din toate părțile. Am descoperit că directorul departamental al securității publice (DDSP[1]), care avea un nume predestinat – Charles

[1] Direcția Departamentală a Securității Publice

Poulard[1] –, urmărise îndeaproape traseul pseudogarajistului. După unii martori, îl încurajase chiar să fugă și ținuse legătura cu el tot timpul prin intermediul amantei lui Ledoux. Comisarul îi dăduse chiar și o carte de identitate, care să îi permită să fugă. Dar nu exista nici o dovadă. Din acel moment am început să mă interesez de polițistul în cauză.

J.-M. Pontaut: *Ați descoperit că acesta beneficia de sprijin politic. Era foarte apropiat de doi aleși din Eure, deputatul Jean de Broglie și senatorul Tomasini, doi politicieni cu renume național. Primul, descendent al unei familii de vază, fost negociator al acordurilor de la Évian pentru pace în Algeria în 1962, aparținea republicanilor independenți, partidul președintelui Giscard d'Estaing fiind atunci la putere. Cel de-al doilea, Tomasini, gaullist istoric, fost ministru primar în Andelys, era personajul-cheie al departamentului, un potentat local. În momentul în care investigațiile dumneavoastră ajung până la el, publicația* Minute *va scrie:* „Toto, de ce tușești?" *și* Minute *va continua:* „Un nou scandal de corupție! Ministrul Tomasini era prietenul polițistului din Évreux implicat în traficul cu mașini furate". *Se spune chiar că Toto – porecla lui Tomasini – a cumpărat atunci toate exemplarele din* Minute *puse în vânzare în orașul său din Andelys.*

J.-L. Bruguière: Exact, încă îmi amintesc perfect. Afacerea a suscitat, într-adevăr, mare interes în oraș. Ierarhia judiciară a intervenit, dar, bineînțeles, discret. Mi s-a spus: „Dragă coleg, fiți atent... Este o afacere sensibilă..." Însuși procurorul general m-a avertizat, dar tot la modul prudent, foarte politicos. Mai puțin nuanțate au fost reacțiile SRPJ[2], supus fiind unei presiuni ierarhice mai directe. Cureaua de transmisie între Rouen și Évreux a început să scârțâie. Șeful poliției judiciare și adjuncții erau de necontactat. Ca să nu mai vorbim despre tenacitatea și curajul inspectorilor responsabili cu acest dosar, decișii ei înșiși să meargă până la capăt. Dar firește că avertizările au avut exact efect invers. Mi-am spus că acest lucru însemna că eram pe calea cea bună și că nu mă înșelasem. Nu alesesem

[2] „Puișor", în limba franceză

[1] Serviciul Regional al Poliției Judiciare

să ajung magistrat pentru a mă supune ordinelor. În ochii unora eram un tânăr judecător iresponsabil care deranja ordinea stabilită, fără să țină seama de considerațiile locale și de pacea publică...

Am înțeles și că nu voi descâlci și finaliza dosarul decât fiind foarte riguros atât în comportament, cât și în conduita anchetei. Aveam nevoie de elemente sigure, de dovezi indiscutabile. O lecție pentru viitoarea mea viață profesională și care îmi va servi mai târziu, în cadrul investigațiilor mult mai complexe ale unor afaceri de stat.

La SRPJ din Rouen, am descoperit funcționari de poliție excelenți, pe care nimic nu îi oprea și care își puneau îndatoririle profesionale mai presus de orice. Altă lecție pe care am reținut-o: întotdeauna vor exista oameni competenți, pasionați de meserie și curajoși, gata să vă urmeze dacă le deschideți calea și îi susțineți. Nu a fost ușor pentru ei, deoarece – și asta a fost o premieră – însuși ministrul de interne a încercat să blocheze ancheta. Poliția Judiciară nu beneficia, în cadrul afacerilor în care erau implicați politicieni, de independența pe care o are astăzi.

Astfel s-a petrecut un lucru de neînchipuit. La cererea unui ales, s-a încercat să se facă presiune asupra unui anchetator din PJ[1]. În februarie 1975, inspectorul Jean-Pierre Velain a fost convocat la comisariatul din Louviers pentru „a da explicații" despre condițiile arestării unui apropiat al lui Ledoux. Într-adevăr, la cererea mea, interogase o persoană care figura în dosarul mașinilor furate. Iar Velain, spre marea sa surprindere, a fost confruntat cu un controlor general – cel mai înalt grad din poliție –, membru al Inspecției generale din Poliția Națională (IGPN), entitatea supremă a poliției. IGPN a fost sesizată, i s-a explicat, direct de către ministrul de interne, în urma unei scrisori redactate de... Jean de Broglie, deputatul circumscripției 1 din Eure. Inspectorul a descoperit scrisoarea care conținea, m-au prevenit ei într-un raport, „(...) afirmații mincinoase care aduc atingere conștiinței (sale) profesionale, onoarei (sale), cât

[1] Poliția Judiciară

și autorităților judiciare", adică mie. Totuși, corespondența a fost imposibil de recuperat de la ales. Controlorul general, prudent, realizând că afacerea a luat o întorsătură delicată, a refuzat să o predea fără solicitare judiciară. Am făcut o cerere în acest sens la procuror și, dacă bine îmi amintesc, nu am primit niciodată răspuns.

J.-M. Pontaut: *Un om politic, care intervine direct pe lângă ministru pentru a bloca o anchetă, chiar și pentru acele vremuri, era ceva nemaiîntâlnit!*

J.-L. Bruguière: Nu chiar. La vremea aceea, unii politicieni se credeau deasupra legii. Se eschivau exigențelor legalității. În schema socială a acelor vremuri, unii aleși se sprijineau pe polițiștii care beneficiau de puteri reale. Relațiile lor cu lumea politică erau adesea ambigue. Din această permisivitate complice, aleșii trăgeau adesea avantaje politice. Judecătorii nu își exersau puterea de conducere a anchetei, conferită de articolul 80 din Codul de Procedură penală. O putere formală, confiscată de o ierarhie polițienească care cerându-le să își folosească metodele judiciare, dar fără control real al activităților. Înalta ierarhie judiciară sprijinea, de altfel, această stare de fapt. Nu spun că susținea derapajele polițiștilor sau corupția, dar se temea de izbucniri, de scandal și, la nivel general, de amenințarea ordinii stabilite.

Totul s-a schimbat când judecătorii, conștientizând puterea pe care le-o conferea legea, au modificat strategia și au denunțat aranjamentele dintre polițiști și politicieni. Nu uitați că eram foarte aproape de războiul din Algeria. Unii huligani – numiți „spioni" – au fost folosiți împotriva activităților OAS[1]. Ulterior, au știut să își facă răscumpărate serviciile. Toate aceste legături s-au rupt după 1968. La Lyon, de exemplu, mai mulți comisari, care aveau relații în lumea interlopilor și a prostituției, au fost urmăriți de tineri judecători care doreau ca legea să fie respectată. Din acest episod a luat naștere Sindicatul magistraturii (SM) și au apărut judecători celebri, considerați „roșii".

[1] Organizația Armata Secretă

Unii dintre ei au îngroșat rândurile deputaților socialiști, după mai 1968, dar asta este altă poveste.

J.-M. Pontaut: *Ați aderat vreodată la Sindicatul Magistraturii?*

J.-L. Bruguière: Am fost chiar un element foarte activ al acestui sindicat. În special în timpul studenției și puțin după terminarea Școlii de Magistratură. Am cunoscut personalități puternice care au creat sindicatul, precum François Colcombet sau Louis Jouanet. Dar SM s-a politizat și radicalizat foarte repede, devenind mult mai de stânga decât partidul comunist. În acel moment am demisionat; nu eram de acord ca politica să intre în tribunal. Nu voiam să o apuc pe drumul invers: stânga să instrumenteze justiția, așa cum s-a întâmplat, în opinia mea, cu SM. Nu am mai încercat să ader la o altă structură sindicalistă. M-am simțit mai liber fără afilierea la un curent sau la o formațiune oarecare. Trăsătură de caracter, probabil. Mi-a plăcut întotdeauna libertatea de acțiune, cu anume formă de imaginație în rigoarea aplicată a legii. Legea este contrariul arbitrarului, al situațiilor tulburi și al opacului. Până la urmă, nimic nu este mai subversiv decât transparența, cea conferită de exercitarea legii. Le putem oare reproșa judecătorilor că o aplică?

Acei politicieni ai timpului considerau inadmisibil ca un magistrat să îndrăznească să le ceară socoteală lor, care dețineau puterea regală. De aceea, la Évreux faptele mele au iscat „turbulențe", cum se spune în aviație când intri într-o masă de nori. Dar, după traversarea turbulențelor, totul redevine liniștit. Jean de Broglie s-a agitat, a dat ordine: „Arestați-mi-l imediat pe acest sărit", dar după aceea, când ancheta și-a continuat cursul, nu a mai putut face nimic. Pentru că raportul de forțe s-a inversat, arma legii a fost mai puternică.

J.-M. Pontaut: *Este extraordinar faptul că acest aristocrat, despre care vom vorbi mai târziu, a fost asasinat la scurt timp pe o stradă din Paris, pe 14 decembrie 1976. Afacerea Broglie a devenit unul dintre marile scandaluri ale anilor '70. Prințul a căzut, la vemea aceea, în mâinile unei bande de huligani și hoți. Și mai surprinzător încă este că i-ați descoperit numele și în cadrul anchetării unei alte tentative de asasinat.*

J.-L. Bruguière: Da, dar este vorba despre o altă poveste, excepțională și ea, despre un medic de penitenciar. O să vă povestesc mai târziu. Fără voia mea, la Évreux am nimerit în plin sistem de corupție. Un sistem de demult, care dăinuia încă în multe orașe și care urma să se prăbușească în special din pricina acțiunii judecătorilor și magistraților.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la perioada Évreux. Atunci când s-a încercat blocarea anchetei prin intimidarea PJ, ce ați făcut?*

J.-L. Brugière: Mi-am continuat procedura și am strâns dovezi împotriva comisarului Poulard. Dovezi copleșitoare. Cu cei din poliția judiciară – oameni foarte motivați, vă dați seama – am luat urma unei mașini japoneze, o Toyota cumpărată în 1973 de firma lui Jean Ledoux cu 17 000 de franci la vremea aceea, printr-o bancă monegască... S-a descoperit foarte repede că această afacere ascundea o escrocherie cu un contract fals și cu falși cumpărători. Când am găsit mașina abandonată, după fuga lui Jean Ledoux, amanta acestuia i-a cerut ajutor comisarului Poulard. Acesta a redactat atunci o scrisoare în atenția poliției judiciare din *Évreux,* care l-a convocat: garanta pentru credibilitatea și respectabilitatea domnișoarei. Dar – greșeală fatală – Poulard i-a înmânat tinerei, chiar în biroul său, o nouă carte verde pentru mașină, în condițiile în care cunoștea foarte bine, urmărind anchetarea martorilor, caracterul fraudulos al operațiunii. A mers chiar până la a-i cere unei victime să nu o mai deranjeze pe domnișoară. Ancheta a stabilit și faptul că faimoasa Toyotă fusese de mai multe ori folosită de un brigadier de poliție, mâna dreaptă a comisarului. Iată că ancheta s-a bazat și s-a consolidat pe elemente sigure, precis coordonate, ceea ce a permis avansarea procedurilor. Din acel moment, jocurile erau făcute. Directorul departamental din cadrul siguranței publice, în ciuda protecției de orice fel de care beneficia, nu mai putea scăpa de învinuirea de „complicitate la trafic cu documente false", faptele fiind deja stabilite.

Mai rămânea o singură definiție, de ordin juridic: comisarul Poulard era ofițer de poliție judiciară, ceea ce înseamnă că beneficia de privilegiul jurisdicției. La vremea, aceea, când un OPJ[1] ajungea să fie inculpat în circumscripția sa, unde avea competențe, procurorul Republicii trebuia să prezinte neîntârziat o cerere către Camera de Poliție din cadrul Curții de Casație, care desemna jurisdicția în care urma să aibă loc procesul. Șeful Parchetului din Évreux, procurorul – despre care nu știu dacă urma sau nu să se dezică –, a întocmit în iunie 1974 un raport către procurorul general din Rouen. Acolo a detaliat etapele anchetei mele și a recunoscut că „în plan penal, prezumțiile de vinovăție erau suficiente pentru a permite inculparea polițistului". Astfel procurorul general a cerut să fie sesizată Curtea de Casație pentru desemnarea unui judecător, care să fie însărcinat cu acest dosar în care era inculpat un ofițer de poliție judiciară. În raport a mai scris: „(...) ținând cont de personalitatea domnului Poulard și de reacția pe care o va provoca în departament anchetarea sa, consider că ar fi inoportună încredințarea dosarului unui judecător din Évreux". Este ceea ce numim „expatriere", procedură utilizată pentru a evita ca polițistul inculpat să fie judecat în orașul în care locuiește. De fapt, era vorba despre a evita presiunile sociale, ceea ce consider perfect normal. Și iată că atribuțiile mele au fost delegate unui coleg din Rouen, judecătorul Graziani.

J.-M. Pontaut: *Publicația* Minute *a început să ironizeze mai întâi originea corsicană a noului judecător și apoi pe Tomasini... relatând mai ales că primarul din Andelys contactase, înnebunit, mai mulți jurnaliști parizieni pentru a le declara că deputatul acuzat de judecătorul Bruguière nu era el, ci Jean de Broglie. Ce s-a întâmplat după aceea?*

J.-L. Bruguière: În fapt, afacerea s-a oprit în acel punct. Nici un element nu îmi permitea să acuz vreun ales și mi-a fost luat dosarul. Am aflat din *Le Monde* că Charles Poulard, aflat în prag de pensionare,

[1] Ofițer de poliție judiciară

a fost numit în 48 de ore la Paris, la Direcția Generală a Poliției Naționale. Într-un comunicat s-a apărat explicând că o anchetă de poliție poate crea „situații echivoce în măsura în care urmărește să examineze la grămadă (acestea au fost cuvintele lui) faptele și gesturile justițiabililor". O apărare ciudată care amintea, la vremea aceea, de cea a comisarilor corupți din Lyon, care declaraseră că pentru a fi un bun polițist trebuie să îți mânjești mâinile și să nu eziți să te înhăitezi cu interlopii! Concepție evident inacceptabilă despre justiție și despre relațiile dintre poliție și interlopi.

Nu mai știu ce s-a mai întâmplat, între timp, cu comisarul Poulard... Soarta lui nu mă interesa. La acea vreme am fost numit, la cererea mea și, pot să spun, fără nici o dificultate, la Paris unde inițial am mers din curiozitate pentru dosare de același gen, înainte de a mă ocupa exclusiv de terorism.

J.-M. Pontaut: *Într-un timp foarte scurt ați reușit să rezolvați cinci dosare, toate pe parte de moravuri. Și toate, la acea vreme, au șocat opinia publică. Să ne amintim puțin de ele.*

Mai întâi ați instrumentat un sordid dosar de prostituție de nivel mic – ceea ce numim „prostituție ieftină", *des întâlnită în cartierul Goutte-d'Or din Paris. Dar l-ați deconspirat pe adevăratul proprietar al caselor de prostituție, nimeni altul decât ginerele unui personaj important din poliția judiciară.*

Apoi, schimbând nivelul, ați luat în colimator o prostituată de lux, urmașa faimoasei Madame Claude. Această tânără cunoștea foarte multă lume, inclusiv politicieni de rang înalt.

L-ați descoperit apoi, din întâmplare, pe prințul de Broglie, prin intermediul unui alt personaj incredibil, o fostă doctoriță de penitenciar, implicată în diverse acțiuni de trafic. A fost bănuită de apartenența la o rețea de trafic de avize medicale în favoarea deținuților și de implicarea în asasinarea unui alt personaj cunoscut.

Apoi ați deschis calea justiției internaționale, anchetând o crimă extraordinară: un student japonez omoară la Paris o olandeză și apoi îi mănâncă anumite părți din corp. Ați depășit frontierele și ați mers în Japonia, pentru a reconstitui viața canibalului.

Și, în cele din urmă, v-ați ocupat de dosarul ultimului condamnat la moarte din Franța, grațiat in extremis, în 1981, de noul președinte al Republicii, François Mitterrand. Un impresionant palmares de dosare!

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, anul petrecut în Paris, 1976, a reprezentat instrumentarea unor dosare de cu totul altă factură...

3

Primii pași parizieni: prostituție și „galanterie"

J.-M. Pontaut: *Cum a fost venirea la tribunalul din Paris?*

J.-L. Bruguière: Ca toți tinerii judecători care ajung la Palatul de Justiție, am moștenit un cabinet de „resturi". Așa cum spune și numele, trebuie să te ocupi de tot: furturi din buzunare, atacuri, proxenetism... pe scurt, delicte pseudoflagrante. Aceste dosare erau foarte repede închise. În trei luni, dosarul era finalizat, arestații – dacă era cazul – erau trimiși în fața tribunalului corecțional. Această primă etapă era un fel de intrare profesională, care le permitea magistraților să acționeze, iar ierarhiei să evalueze.

Sistemul era, de fapt, mult mai ierarhizat ca astăzi. La baza piramidei se aflau tinerii ca mine, urmați de o masă mare de magistrați „care trecuseră probele" și, în vârf, așa numiții „mari judecători": șase sau șapte personalități excepționale, care se ocupau de „marile dosare". La vremea aceea era vorba în special despre criminalitate: asasinatele misterioase – de exemplu, cel al prințului de Broglie sau al baronului Empain –, fuga lui Jacques Mesrine, „inamicul public numărul unu" cum îl numeau ziarele.

Fapte diverse ajungeau pe prima pagină a jurnalelor și făceau deliciul publicului. Antiterorismul nu exista, iar dosarele financiare erau foarte puțin cunoscute. Judecătorii, chiar și cei mari, nu se bucurau de popularitatea polițiștilor. „Marii polițiști", „seniorii" de la

secția de pe quai des Orfèvres nr. 36, Pierre Ottavioli, șeful Brigăzii Criminale, sau Robert Broussard, responsabil cu lupta împotriva clanurilor, care rivalizau cu „frații inamici" din instituția vecină, Charles Pellegrini și Lucien Aimé-Blanc, de la Oficiul Central de Reprimare a Banditismului (OCRB) din Ministerul de Interne.

J.-M. Pontaut: *Ca nou venit nu erați, firește, încă integrat în casta* „marilor judecători" *și, cu toate acestea, ați ajuns să instrumentați dosare deosebite.*

J.-L. Bruguière: Am avut noroc la început și apoi, foarte repede, mi s-au încredințat dosare din ce în ce mai importante. Poate pentru că mă implicam total în anchete, mergeam până la capăt; porneam de la un mic element aparent nesemnificativ, de la care reușeam să reconstitui întreaga schemă – metodă pe care am aplicat-o întreaga mea carieră.

Unul dintre primele dosare de care m-am ocupat a fost inițial foarte banal, chiar trist de sordid. În iunie 1976, am fost sesizat asupra unor acte de proxenetism hotelier practicate de o proprietăreasă de casă de prostituție din Barbès, Le Grand Comptoir de pe bulevardul La Chapelle nr. 30, în arondismentul 18 Paris. După o lună de supraveghere, Brigada Mondenă din PJ – așa se numea atunci – stabilise fără dificultate că trei sau patru femei se prostituau acolo regulat. După calculele poliției, aveau mai mult de 100 de clienți pe zi... Este ceea ce numim prostituție ieftină, o practică sordidă, dar foarte productivă. Administratorul hotelului, care primea un procent pentru fiecare client, câștiga cel puțin 30 000 de franci pe lună, la vremea aceea. În curând am descoperit că unele stabilimente încasau până la 140 000 de franci lunar, în condițiile în care mai multe hoteluri erau gestionate de aceeași organizație. În realitate, aceste sume ajungeau la câțiva indivizi, care nu apăreau niciodată, dar care erau adevărații beneficiari ai acestui sistem ermetic. Aceste persoane, adesea în afara oricărei suspiciuni, puteau afișa o poziție socială foarte onorabilă. Așa cum va fi cazul, o să vedeți, lui Gérard Julien.

Astfel m-am angajat, împreună cu polițiști foarte motivați, să distrug sistemul și să-i identific pe adevărații proprietari ai acelor hoteluri.

Ancheta nu era ușoară. La vremea aceea, prostituția stradală nu mai șoca pe nimeni. În cartierul Goutte-d'Or, era practicată în special de populația săracă și de imigranți. Autoritățile publice considerau că prostituția era bună, în oarecare de măsură, pentru a îndepărta ceva nefolositor, prin urmare necesară. Se pare că exista dintotdeauna. Nimeni nu dorea însă să știe cine controla acest trafic atâta timp cât nu deranja pe nimeni. Ochii se închideau pudic, toată lumea era mulțumită la gândul că cineva se ocupă și de asta. Așa cum bine știți, în Franța prostituția nu constituie un delict: doar beneficiarul banilor este urmărit. Așa că proxenetismul, mai ales cel hotelier, nu era considerat foarte grav. Astăzi se aplică aceeași politică micilor traficanți de droguri: prea mulți, prea greu de stabilit dovada delictului... Motelurile cu prostituție erau bine cunoscute. Unul dintre ele, îmi aduc bine aminte, era situat chiar în apropierea comisariatului din strada Fleury. Dar cum aceste stabilimente se înmulțeau, poliția a decis ca, din când în când, să mai tragă câte un picior mușuroiului. Închidea câte unul, la întâmplare; proprietarul-administrator era arestat, condamnat pentru proxenetism, stătea puțin la răcoare, un altul îi lua locul... și totul o lua de la capăt.

J.-M. Pontaut: *De fapt, sistemul era perfect organizat și doar oamenii de paie erau condamnați. Dar cine era în spatele acestui trafic?*

J.-L. Bruguière: Pentru a găsi aceste persoane, a trebuit să sparg sistemul. Polițiștii le-au făcut pe fete să vorbească și mai ales pe administratorii fictivi. Organizația era formată dintr-o rețea de intermediari, care creaseră societăți-paravan. Fiecare hotel era administrat de o SARL[1], formată din administratori falși, care semnau acte de proprietate în alb și acceptau să apară în față. Își asumau riscul de a fi arestați, pentru bani. Acești administratori, adesea foste prostituate sau amante ale adevăraților proprietari, erau foarte bine retribuiți. Exista, așa cum a relatat un ziarist, un curs de inițieri al administratorilor, precum cel de la Bursă. Erau în jur de 5 000 de franci pe lună. Dacă

[1] Societate cu răspundere limitată

fetele „cădeau", cunoșteau regula jocului: legea tăcerii. Din acel moment organizația se ocupa de ele. Avocați cu legături în lumea interlopă, aceiași care perfectau falsele acte de proprietate, le asigurau apărarea. Salariile le erau dublate pe timpul detenției. Primeau chiar o confortabilă primă de ieșire din închisoare, ca răsplată pentru tăcerea lor. Oricum, dacă vorbeau, riscau foarte mult... Interlopii nu glumeau.

Pe măsură ce avansa ancheta, am descoperit amploarea fenomenului. Am cerut foarte repede regruparea dosarelor asemănătoare: o tehnică de instrumentare pe care o voi aplica mai târziu în dosarele mult mai sensibile, precum cel al extremiștilor Acțiunii directe. O strategie judiciară care îți permite o vedere de ansamblu asupra dosarului. Au fost reperate astfel încă patru hoteluri, iar administratorii lor arestați: două în arondismentul 18, Royal Hotel din strada Fleury nr. 2 și hotelul Mont Cenis din bulevardul Chapelle nr. 38; alte două erau situate în cartiere mai „șic": Central din strada Abukir nr.147, în inima cartierului Sentier și Saint Martial, pe o arteră burgheză din arondismentul 17, în strada Acacias nr. 41, aproape de piața Étoile.

Apoi, împreună cu anchetatorii, am luat urma banilor și am ajuns până la achiziționarea stabilimentelor. Administratori fictivi –, Madame Andrée, Georgette, Monica – au mărturisit că au cumpărat fictiv majoritatea părților sociale ale hotelului. În schimb, semnau o cesiune în alb. Li se spunea că, în ciuda titlului de administrator, tot ce trebuia să facă era să primească prostituatele și să încaseze 10 franci de la fiecare client în schimbul cheii de la cameră. Nu trebuia să facă nici un act de gestiune; documentele, pe care de altfel nici nu le citeau, erau semnate de doi avocați, mereu aceiași, avocatul C și avocatul G, care locuiau în zona bună, opusul zonei Barbès.

J.-M. Pontaut: *Mai rămânea de descoperit traseul banilor. Cine strângea și cine încasa aceste sume care puteau ajunge, așa cum ați spus, între 30 000 și 140 000 de franci pe hotel, lunar, ceea ce la vremea respectivă reprezenta mai mult de 100 de milioane de franci anual?*

J.-L. Bruguière: Confruntând mărturiile administratorilor fictivi, i-am putut identifica pe adevărații proprietari. Și atunci am avut

câteva surprize. În primul rând, aceste stabilimente nu aveau nici o legătură între ele, ceea ce făcea și mai opace operațiunile financiare. Personaje diferite – îmi amintesc, de exemplu, porecla unuia dintre ei „Zézé Valiză" – erau însărcinate să strângă banii din fiecare hotel. Apoi banii erau duși unuia dintre personajele centrale ale organizației, un anume Jean Troisi, care își avea cartierul general la Grand Hotel. Troisi centraliza toți banii lichizi, el administra, de fapt, rețeaua și personalul: îi recruta pe administratori, redacta chitanțele și mandatele fetelor care erau în închisoare. El veghea la etanșeitatea sistemului: de exemplu, le interzicea prostituatelor să vorbească prin alte hoteluri de „grupul" în care munceau și, dacă trebuia, putea fi foarte amenințător. Dar am descoperit repede că nu Troisi se ocupa de întreg sistemul. El însuși lucra pentru un șef care, de altfel, era recunoscut după reputație de către toate fetele și angajații hotelurilor: un cetățean onorabil, un anume Gérard Julien, care nu figura în arhivele poliției. Troisi a recunoscut în cele din urmă că, de exemplu, participase cu 300 000 de franci la cumpărarea hotelului Mont Cenis în numele amicului său Julien, originar ca și el din Hérault. Julien chiar locuia acolo o perioadă din an, ceea ce nu îl împiedica însă să încaseze regulat cea mai mare parte din veniturile hotelurilor pariziene cu prostituție. Un mic comerț care dura de 15 ani. Polițiștii au calculat că profitul raportat ar fi ajuns la un miliard de centime. O avere pe care Gérard Julien a știut foarte bine să o fructifice.

J.-M. Pontaut: *Și totuși, cine este acel personaj? A beneficiat el de protecție?*

J.-L. Bruguière: Aparent da, a beneficiat de protecție înaltă, cel puțin din mediul poliției. O să vedeți. Dar mai întâi, ca și în dosarul de la Évreux, important este să faci dovada vinovăției.

De altfel, în timpul anchetei, a și recunoscut că este proprietarul a cinci hoteluri. A mărturisit, în fața dovezilor obținute, că a cumpărat Saint Martial în 1969 cu 3 milioane de franci vechi. Și-a început „cariera" în 1957, an în care a moștenit un hotel pe strada Philippe-de-Girard în Paris. Pentru a-i spori rentabilitatea, a avut ideea să găzduiască prostituate. Veniturile au crescut și i-au permis

achiziționarea unui alt stabiliment. Nu doar averea sa era impresionantă, ci și viața dublă pe care o ducea.

Erau doi Gérard Julien: parizianul care locuia într-un apartament somptuos la Vincennes și își supraveghea de aproape, prin locotenenții săi, afacerea cu hoteluri. Chiar dacă nu intervenea personal, el era cel care controla scrupulos gestiunea și strângea dividendele. Iar ca provincial era cunoscut și respectat în Sud-Est. Deținea mai multe domenii viticole la Caux, aproape de Pézenas, în Hérault și vreo 40 de hectare de viță-de-vie în Aimargues, în Gard, care includeau și o frumoasă proprietate achiziționată în rate de la strănepoata lui Victor Hugo. Acolo se relaxau fotbaliștii de la AS Béziers înainte de meciuri. În 1973, domnul Julien devenise președintele clubului de fotbal din oraș. Când acesta a ajuns în divizia a treia, le-a plătit datoriile și a investit 100 de milioane, care au permis clubului să revină în clasament. Celor de la Biterroi nu le-a venit să creadă – când numele său a fost mediatizat – cât datora clubul prostituatelor din Barbès. Și asta nu este tot. Am descoperit că Julien avea acțiuni și la un camping de trei stele, al cărui nume era înscris pe tricourile clubului de fotbal: camping Mediterana. Iar el, personal, deținea o superbă vilă la Grau-d'Agde, cât și – conform informațiilor poliției – o uriașă ambarcațiune cu motor andocată în portul Grande-Motte.

J.-M. Pontaut: *Știu că v-a interesat și* „frumoasa sa căsnicie"...

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, în 1967 s-a căsătorit cu fiica unui fost director al Siguranței Naționale, Henri Tarniquet.

J.-M. Pontau: *Clar, după Évreux, au urmat timpuri propice apropierii dintre poliție și interlopi... Am găsit, de altfel, un articol din* Minute *foarte ofensiv pentru acea vreme, care titra:* „A, ce bine este să avem un ginere printre interlopi!" *Acest săptămânal de dreapta relata că fostul responsabil de poliție cumpărase după pensionare un hotel la La Grande-Motte, aproape de Montpellier. Stabilimentul, care se numea Hotel Mediterana, aparținea, conform publicației* Minute, *unei mici societăți de familie formate din Henri Tarniquet, fratele său și fiica Huguette, fericita soție a lui Gérard Julien. Aceste informații l-au făcut pe fostul polițist să dea un comunicat de presă, preluat de* Le Monde. *În el*

explica faptul că achiziționase acel hotel cu ajutorul unui împrumut, al vânzării apartamentului din Paris și a unei vile din La Baule. A preferat însă să păstreze distanța față de Julien, afirmând că „nu ne alegem ginerii" *și că* „prietenii mei, ca și șefii mei de altfel, au fost părtași la drama mea personală. Este greu pentru un părinte să nu asiste la căsătoria copilului". *În schimb, a continuat el,* „am făcut tot posibilul să îl determin pe Julien să scape de acel hotel din Paris al cărui proprietar era. Și am văzut dovada că a făcut-o. Cei ce îmi reproșează această rudenie, a concluzionat el, nu pot fi decât răi sau perverși". *O declarație foarte emoționantă, care însă nu l-a făcut pe Julien să renunțe la afacere din moment ce l-ați băgat după gratii câțiva ani mai târziu.*

J.-L. Bruguière: În aprilie 1974, l-am acuzat pe Julien, într-adevăr, de proxenetism hotelier, ca și pe vreo 30 de membri ai rețelei sale, printre care și pe cei doi avocați care redactau actele frauduloase în deplină cunoștință de cauză. L-am trimis la închisoare pe Gérard Julien, pe care îl consideram marele responsabil al sistemului. Relațiile sale de rudenie cu un fost decizional din Siguranța Națională, pe care l-ați amintit mai devreme, nu cădeau sub incidența legii și nici nu făceau obiectul preocupărilor mele. Dar, încă o dată, această afacere demonstrează că la vremea respectivă anumiți polițiști întrețineau relații cel puțin periculoase, ceea ce putea duce la situații de genul celor de la Évreux sau de la Paris cu Gérard Julien.

Societatea nu dorea să vadă relațiile dubioase care se întrețineau uneori cu lumea interlopilor. „Revoluția" judecătorilor, la finele anului 1970, a provocat un mare șoc în societate și le-a permis magistraților să atace citadele interzise. Imediat, ca efect colateral, unii judecători se vor răzbuna pe polițiștii pe care nu îi aveau la suflet.

J.-M. Pontaut: *Ați făcut să se vorbească din nou despre dumneavoastră după trei ani, în 1977, cu ocazia unui alt dosar mediatizat. A fost vorba tot despre proxenetism, dar, de data aceasta, s-a schimbat complet registrul, fiind vorba despre prostituție de lux. Cum ați trecut de la trotuarele din Barbès la apartamentele din palatele pariziene?*

J.-L. Bruguière: Este o schimbare radicală de mediu. Polițiștilor din cadrul brigăzii mondene, care se ocupau de acest tip de afacere, li se spunea atunci „grupul galanteriei".

Și atunci, timp de mai mulți ani, au fost tolerate aceste rețele de semimondeni. Acele tinere, foarte frumoase, unele căsătorite și care se învârteau în lumea bună, nu erau constrânse. Unele alegeau prostituția atât pentru plăcerea moravurilor îndoielnice, cât și pentru gustul banilor: sindromul „Frumoasa zilei" imortalizat în filmul lui Luis Buñuel.

Clientela lor – am aflat din surse sigure – era formată în special din oameni de afaceri, celebrități și mulți străini. Oameni influenți, din toate colțurile lumii și mai ales din orientul Mijlociu și din țările arabe. Aceste personalități rămâneau în Franța pentru negocierea unor contracte sau pentru a se întâlni cu decizionali politici. Așa că trebuia să fie bine tratați... Serviciile noastre de informații, Informațiile Generale și Direcția de Supraveghere a Teritoriului erau foarte interesate de informațiile pe care le puteau obține fetele din acele rețele speciale. Nu pot spune că toate erau informatoare ale poliției, dar, oricum, multe dintre ele își ofereau aceste servicii. Nu beneficiau de protecție din partea poliției în sensul strict al termenului, ci de alt tip de protecție. Relațiile cu poliția pariziană erau, de asemenea, deosebit de complexe; puteau și ele să ajute, ocazional. Multă vreme, matroanele care administrau aceste rețele și care aveau propria casă – tot Parisul le știa adresa –, au crezut că se bucură de impunitate. Dar apoi vremurile s-au schimbat. La nivel înalt s-a decis să „cadă": o decizie de politică penală care nu mai ținea de judecători. Poate că sistemul a devenit prea vizibil, anumite relații prea compromițătoare, nu știu... În orice caz, cea mai cunoscută dintre aceste madame de lux, Madame Claude, un fel de simbol al profesiei sale, a intrat în colimator. În ultimul moment, a reușit să fugă în Statele Unite. Aproape că a fost încurajată să plece...

În acest context am intervenit eu. Mi s-a încredințat acest dosar sensibil și am emis un mandat de arestare internațional pe numele

lui Fernande Grudet, adevăratul nume al lui Madame Claude, care a cunoscut de altfel, cred, câteva dezamăgiri în Statele Unite unde a avut câteva ciocniri periculoase cu mafia.

Dar investigațiile mele la Paris nu s-au terminat aici. Înainte de a pleca, Madame Claude i-a predat afacerile „asistentei" sale, numărul doi în rețea, o femeie de 33 de ani foarte frumoasă, foarte distinsă, fost manechin – Catherine Virgitti. Potrivit polițiștilor, ea „ar fi lucrat" doi ani cu Madame Claude înainte de a o înlocui. Domnișoara Virgitti i-a moștenit carnețelul cu adrese și clienți. Ea acționa din apartamentul-birou de pe strada George-V. Cea mai mare parte a întâlnirilor erau fixate prin telefon. După mai multe luni de interceptări și de filaj (ca și la Barbès), am decis să fie arestată. Ancheta stabilise, de exemplu, că fetele îi dădeau jumătate din prețul prestațiilor din toaletele pentru doamne dintr-un celebru bar de noapte parizian. Cred că era vorba despre Elysée Matignon, la doi pași de Champs-Élysées. Un loc bine ales, pentru că filajul nu se făcea ușor aici, mai ales în toalete! Încasările erau substanțiale. Potrivit „grupului de curtoazie", prețurile puteau varia de la 1 000 la 2 000 de franci ora, până la 10 000 de franci noaptea și chiar mult mai mult dacă fetele se deplasau în străinătate.

Avocatul lui Catherine Virgitti, un tânăr lup al baroului din vremea aceea, avocatul Marcel Ceccaldi, a propus ca ea să fie audiată în calitate de reținută în biroul meu, ceea ce ar fi fost mult mai discret și mai puțin neplăcut pentru ea. O să-mi amintesc mereu această scenă ieșită din comun. Mai întâi, domnișoara Virgitti și-a făcut o intrare de regină în fostul meu cabinet, la camera 92, etajul doi de la palat. La vremea aceea, cabinetul era plin de praf, învechit și burdușit de dosare. Impunătoare, zveltă, machiată, cu privirea strălucitoare, îmbrăcată cu un superb mantou de blană, era urmată de avocatul Ceccaldi și asistenții săi, care duceau mai multe genți Vuitton. Fără îndoială, garderoba pe care voia să o ia cu ea în închisoare... Când am întrebat-o despre încasările de la Elysée Matignon, ea s-a ridicat în picioare și și-a desfăcut mantoul. Era, practic, goală. Dacă ar fi purtat vreo rochie, aceasta ar fi fost, în amintirea mea, atât de mulată

și de răscroită, că nu ar fi ascuns mare lucru. Surâzând, mi-a spus: „Vedeți, domnule judecător, mereu mă îmbrac astfel. Cum aș fi putut ascunde bani?" Încă mai revăd figura avocatului Ceccaldi, complet siderat de efectul rochiei clientei sale. Însăși grefiera mea, care văzuse multe la viața ei, a rămas stupefiată. Jandarmii din spatele ei își întorceau capul ca să zărească mai mult...

J.-M. Pontaut: *Cum ați reacționat?*

J.-L. Bruguière: Cred că a făcut asta ca să se amuze și să mă surprindă. I-am răspuns în același ton. Nu aveam de gând să o trag la răspundere pentru jignire publică la adresa pudorii! I-am răspuns, cred, că acest argument nu era suficient pentru apărarea ei și că aveam alte elemente mai serioase. Nu știu dacă oamenii ar reacționa la fel astăzi. Mi se pare că umorul, la vremea aceea, era mai răspândit și mai practicat. Am acuzat-o totuși și s-a dus la pușcărie, urmată de avocații și de valizele sale Vuitton.

J.-M. Pontaut: *După aceea ați interogat alte fete din rețea și ați identificat clienții?*

J.-L. Bruguière: Vă reamintesc că nu-i putem urmări pe cale judiciară pe clienții prostituatelor. Doar cei care beneficiază de venituri din această practică pot fi judecați. Totuși, poliția a pus sub supraveghere mai multe fete, pentru a înțelege funcționarea rețelei. Am avut, cu siguranță, plăcerea să interoghez vreo câteva dintre ele, femei foarte frumoase, care au ajutat la strângerea banilor sau la recrutarea prospăturilor. Am fost foarte prudent însă la clienți și la fișier. Nu am vrut să exploatez acest dosar în scopuri politice, nici să profit de el ca să îmi fac publicitate. Cred că am audiat discret câțiva clienți, printre care un om de afaceri, mare amator de artă japoneză, dar asta doar pentru că profitase de trafic în diverse feluri

J.-M. Pontaut: *Un alt episod savuros este legat de acest proces. Putem să îl evocăm astăzi, pentru că însăși Catherine Virgitti a vorbit despre el într-o carte care a fost publicată recent. Ea revine asupra percheziției efectuate în micul seif pe care l-a închiriat în subsolurile agenției băncii Rothschild, de pe strada George-V, la Paris. Polițiștii de la Moravuri au descoperit acolo, cu surprindere, o serie de*

negative cu ea în Africa, cu ocazia unui safari, alături de Valéry Giscard d'Estaing în ținută de vânătoare, cu pantaloni lungi și pălărie de pai. Fotografii care nu aveau nimic compromițător în sine. Ele datau de câțiva ani, de pe vremea când Giscard d'Estaing era încă ministru de Finanțe, iar Catherine Virgitti nu își arăta încă talentele în sânul rețelei doamnei Claude. Nimic nu indica vreo intimitate între ei. Este sigur însă că aceste documente, la vremea când Giscard d'Estaing a ajuns președinte, ar fi putut fi folosite împotriva lui la următoarea campanie din 1981. Fostul manechin a susținut de altfel că un membru al opoziției din perioada respectivă i-a propus „grămezi de aur" *ca să le cumpere, iar ea a refuzat. Ne imaginăm jena polițiștilor care le-au descoperit. Aceste fotografii nu au fost folosite și nu au apărut în dosar. Ce s-a întâmplat?*

J.-L. Bruguière: Aceste fotografii nu priveau deloc dosarul. Am dat instrucțiuni să nu transpire nimic în ceea ce privește ancheta. Dar aceste negative erau cu totul străine de afacerea cu proxenetism. Exploatarea lor nu putea fi decât politică; evident, nu era cazul. În aceste condiții, șeful de la Moravuri, comisarul Solères, un polițist de mare finețe, care știa să se strecoare printre constrângerile juridice și printre cele, nu mai puțin pregnante, de ordin politic, mi-a urmat instrucțiunile întocmai: nu s-a folosit de aceste fotografii. Cred totuși că a trebuit să dea socoteală superiorilor, iar informația s-a aflat repede.

J.-M. Pontaut: *Avocatul lui Catherine Virgitti s-a agitat mult în cercurile puterii pentru a obține eliberarea clientei sale. El relatează chiar în această carte că a mers să pledeze în favoarea ei și la Élysée pe lângă consilierul lui Giscard d'Estaing, plângându-se de rigiditatea dumneavoastră. Susține că v-a întâlnit cu ocazia unui prânz, când a încercat să vă explice dedesubturile politice ale afacerii, și v-a sfătuit să o eliberați pe frumoasa Catherine, lucru pe care dumneavoastră, afirmă el,* „l-ați refuzat categoric".

J.-L. Bruguière: Nu îmi amintesc acest episod. E foarte posibil să-l fi întâlnit pe acest avocat, talentat la urma urmelor. Am acceptat întotdeauna să vorbesc cu avocații. Dar nu îmi aduc aminte să fi pomenit despre aceste fotografii sau despre presiuni politice. În orice caz, memoria nu îl înșală în privința unui aspect: răspunsul a fost negativ cu certitudine.

J.-M. Pontaut: *Totuși, tânăra a fost eliberată pe 14 februarie 1978.*

J.-L. Bruguière: Da, a făcut două luni de arest provizoriu. A fost eliberată, dacă îmi amintesc bine, de instanță, cu o solicitare de cauțiune de 100 000 de franci.

J.-M. Pontaut: *O veți aduce din nou în pușcărie puțin mai târziu, pe 14 ianuarie 1980. Unii s-au întrebat dacă nu a fost o reacție* a contrario, *față de presiunile politice care au dus la eliberarea sa.*

J.-L. Bruguière: Cu siguranță nu! Nu are nici o legătură. Între timp, Catherine Virgitti a fost condamnată în aprilie 1979 la șase luni de închisoare. Ocazional, *Le canard enchainé* a și evocat, de altfel, afacerea. Dar, câteva luni mai târziu, poliția și-a dat seama că rețeaua și-a reluat activitatea. A fost reținută noua responsabilă a organizației, o anumită Dominique Robert, care a confirmat faptul că Catherine Virgitti continua să se ocupe de call-girls. De atunci, după ce am examinat cu mare atenție elementele din dosar, am trimis-o într-adevăr pe Catherine Virgitti la Fleury-Mérogis la începutul anului 1980, în cadrul unei noi anchete judiciare.

J.-M. Pontaut: *Ceea ce este extraordinar este că povestea fotografiilor s-a repetat atunci. Cei de la Moravuri au efectuat o nouă serie de percheziții și au aflat, se pare, că filmele originale cu safari-ul african se aflau la Toulon. Catherine Virgitti, originară din acest oraș, le-ar fi ascuns în locuința mamei sale. Polițiștii raportează superiorilor și sar în avion. Dar la sosire, decepție! Hoții au trecut pe acolo înaintea lor, ascunzătoarea era goală, filmele dispăruseră. Hoți așa de bine echipați încât se vedea intervenția unui serviciu secret preocupat să recupereze aceste documente secrete...* Le Canard enchaîné, *așa cum ați spus, va relata acest episod, dar săptămânalul satiric nu va da și numele președintelui Valéry Giscard d'Estaing „Le Canard,* scriu jurnaliștii, cunoaște, firește, numele acestui înalt personaj, dar fiind vorba despre viața personală, nu o să-l publicăm". *Alte timpuri, alte obiceiuri!*

J.-L. Bruguière: Îmi amintesc, într-adevăr, de o percheziție într-un beci, prin Est, care a fost deschis și care era gol la sosirea polițiștilor. Fusese „spălat", cum se spune la serviciile secrete. De altfel, cred că nu a fost deschisă nici o investigație judiciară ca urmare a acestei descinderi, pentru că toată lumea a înțeles că nu e vorba despre

hoți. Dar, în orice caz, dacă poliția ar fi obținut în mod oficial aceste fotografii, asta nu ar fi schimbat nimic. Vă repet: nu exista nici un motiv să iei acele filme care nu făceau obiectul nici unei investigații în procedura în curs. Nu voiam cu nici un preț să fiu instrumentalizat, nu mai mult în acest dosar decât în altele.

J.-M. Pontaut: *V-a amuzat această afacere?*

J.-L. Bruguière: M-a amuzat fără să mă amuze... Era un dosar fără miză penală, dar care putea fi folosit politic. Cred că astăzi numele persoanelor, ale clienților, chiar al președintelui ar fi făcute publice. Ar fi existat „scurgeri". Partea *people* a anchetei, care nu m-a interesat niciodată, nu exista deloc pe-atunci. Dreptul la viața privată era mult mai respectat; ați spus-o chiar dumneavoastră, *Le Canard* nu a vrut să dezvăluie numele lui Giscard d'Estaing.

J.-M. Pontaut: *Ca să concluzionăm, avocatul Ceccaldi ar fi intervenit din nou, povestește* Le Canard, *la Elysée, prin intermediul ministrului de interne din vremea aceea, iar Catherine Virgitti a fost în final eliberată pe 31 martie 1980.*

J.-L. Bruguière: Cu siguranță nu din motive politice. Dosarul nu impunea mai mult de o lună și jumătate de arest provizoriu. Nu, această afacere prezenta interes, întrucât era reprezentativă pentru sfârșitul unei ere. Rețeaua de call-girls, bordelurile de lux nu au mai beneficiat de susținere oficioasă sau oficială – cum vreți să-i spuneți... Celelalte „Madame", cunoscute în Paris, au fost rugate să se retragă. S-a întors o pagină, iar rolul justiției a fost determinant în acest sens.

J.-M. Pontaut: *În urma acestor două procese, ați început să fiți cunoscut și chiar recunoscut, la Palatul de Justiție, pentru munca depusă. Ați fost admis în breasla* „marilor judecători". *Din start, vi s-au încredințat marile cauze criminale care au marcat epoca. V-ați ocupat mai ales de trei dintre acestea, deosebit de dificile: uciderea unor polițiști, care va duce la condamnarea la moarte a ucigașului; istoria cu totul și cu totul năucitoare a acelui japonez canibal care a ucis la Paris o tânără studentă olandeză; și, în fine, v-ați interesat de o doctoriță de penitenciar, bănuită de implicare în traficului cu avize medicale în închisoare și în moartea unui alt medic.*

J.-L. Bruguière: Da, dar au mai fost și altele: jafuri armate, extorcări de fonduri, asasinate, anumite afaceri ale interlopilor, care în 1981 m-au dus în mijlocul unui contract dejucat în ultimul moment datorită unei informații primite de DSP[1] dintr-un club de noapte parizian. Urmare: prima mea punere sub protecție; polițiști de la Brigada de combatere a violenței pe urmele mele, în viața profesională și privată, 24 de ore din 24!

[1] Direcția de Securitate Publică

4

Dosare criminale

Ultimul condamnat la moarte

J.-M. Pontaut: *În 1979, existența pedepsei cu moartea apăsa din ce în ce mai greu asupra climatului juridic. Va genera o dezbatere aprinsă în opinia publică, în majoritate pentru, în condițiile în care François Mitterrand, candidatul stângii la prezidențiale, era împotrivă. Cât despre actualul președinte, Valéry Giscard d'Estaing, acesta refuzase în mai multe rânduri grațierile, mai ales cea a lui Christian Ranucci, executat în iulie 1976. În acest context arzător, vi s-a încredințat dosarul Philippe Maurice, un asasin de polițiști, care avea puține șanse să scape de ghilotină. Dar mai întâi să amintim faptele.*

J.-L. Bruguière: Philippe Maurice era fiul unui inspector de poliție, provenit dintr-o familie bună. După unele probleme familiale, el și fratele său au luat-o pe calea delincvenței. Au început cu delicte minore: furturi de mașini, tăinuire de bani falși..., chestii obișnuite. Și apoi brusc, Philippe Maurice și unul dintre prietenii săi, Serge Attuil, intră în infracționalitatea criminală și devin ucigași.

În septembrie 1979, ei au ucis un gardian, care i-a reperat într-o parcare de pe strada Lecourbe din Paris. Au reușit să fugă. Dar o lună mai târziu, pe strada Monge, o patrulă de poliție a încercat să îi aresteze. Încolțiți de gardieni, cei doi bărbați au refuzat să se predea și au deschis focul. Attuil a omorât un polițist, înainte de a fi atins mortal la rândul său, iar Philippe Maurice a doborât celălalt agent. A fost găsit rănit 48 de ore mai târziu, într-un hotel din apropiere de Châtelet.

Cazul, care vă dați seama că a creat mare vâlvă, mi-a fost încredințat. Strict ca investigare, a fost foarte simplu: Philippe Maurice și-a recunoscut faptele; autopsiile și expertizele armelor au confirmat declarațiile lui și ale martorilor. Am inițiat o reconstituire la fața locului care nu a adus nici un element de noutate. Am finalizat dosarul în trei luni și am trimis cazul juraților.

J.-M. Pontaut: *Dar riscul evident al unei condamnări la moarte trebuie să fi fost foarte apăsător. Mai întâi, cum a decurs relația cu Philippe Maurice?*

J.-L. Bruguière: Atmosfera era într-adevăr foarte grea, foarte apăsătoare. El afișa un comportament ostil, închis, glacial. Philippe Maurice era revoltat împotriva societății. Ucisese, spunea el, pentru a-și salva pielea; nu a vrut să omoare. Nu el a ales, striga, să comită infracțiuni. Nu mă ura personal, ca om, ci ca membru al sistemului. Nu m-a amenințat, ca anumiți membri ai Acțiunii directe sau, mai târziu, ca anumiți islamiști, însă eu reprezentam un sistem pe care el îl detesta. Și relațiile cu avocații săi erau de asemenea foarte dure. Aceștia practicau un soi de apărare de ruptură, mă aflam în fața unui grup care se lupta pentru o cauză: suprimarea pedepsei cu moartea.

J.-M. Pontaut: *Avocații săi, Jean-Louis Pelletier, Philippe Lemaire și Danièle Marion Fondanèche, v-au reproșat, de altfel, celeritatea. S-au supărat pentru că ați închis așa de repede ancheta, ceea ce a permis ca procesul să se țină foarte repede, chiar înainte de alegerile prezidențiale din 1981.*

J.-L. Bruguière: Recunosc că nu era o situație ușoară. Presiunile veneau din toate părțile. Mă incitatu într-adevăr să mă grăbesc sau să tărăgănez lucrurile. Dar nu voiam să mă joc cu timpul. Cancelaria își dorea un proces rapid; apărarea însă încerca, prin numeroase manevre, să încetinească ancheta. Îmi mai aduc aminte de ieșirile violente ale celor trei avocați care îmi reproșau verde în față că fac jocul acuzării printr-o anchetă prea rapidă. Philippe Lemaire și Jean-Louis Pelletier au fost cei mai vehemenți.

Climatul era, într-adevăr, complet diferit. Cazul Philippe Maurice, dincolo de aspectul judiciar, ridica încă o dată problema pedepsei

cu moartea. Avocații lui Philippe Maurice încercau direct, într-o logică a apărării, să mă atragă în această dezbatere. Ei considerau că o anchetă prea rapidă le-ar condamna clientul la pedeapsa capitală. În acest context atât de sensibil, oare ar fi trebuit să cedez în fața reproșurilor apărării și să încetinesc, fără motive procedurale, cursul anchetei? Era oare răspunderea mea de magistrat anchetator să mă arunc direct în faza de judecată, atâta timp cât sistemul nostru penal distinge clar perioada anchetei de cea a judecății? În această atmosferă apăsătoare și conflictuală, Philippe Maurice părea absent, îndepărtat de miza procedurii al cărei obiect era. Cel puțin în fața mea. O impresie stranie și aș spune penibilă, pentru că eu consider că mi-am făcut datoria de judecător, fără să intervin într-un verdict care nu ținea de mine și asupra căruia nu puteam, orice s-ar fi zis, să intervin.

Dar faptele erau clare, simple, nu aveam nici un motiv să amân un caz în care patru persoane și-au aflat totuși sfârșitul, doi dintre ei fiind polițiști.

J.-M. Pontaut: *Urmarea este incredibilă. Philippe Maurice a fost condamnat la pedeapsa cu moartea pe 28 octombrie 1980 de Curtea cu Juri. Nu a fost o surpriză. Președintele Curții – despre care vom mai vorbi –, André Giresse, era un partizan înfocat al ghilotinei. Polițiștii i-au cerut capul lui Maurice, susținuți de ministrul de interne al vremii. Alegerile prezidențiale se apropiau. Dar, lovitură de teatru; în martie, șeful statului, Valéry Giscard d'Estaing, a decis amânarea deciziei până la alegeri. Pe 25 mai 1981, la câteva zile după ce a fost ales, François Mitterrand l-a grațiat pe Philippe Maurice. Acesta din urmă a fost condamnat la închisoare pe viață, iar destinul său, cu certitudine excepțional, își urmează cursul. A studiat intens în închisoare și, după ce a scris o teză savantă și foarte documentată despre Evul Mediu, a fost eliberat în anul 2000. O traiectorie care dă de gândit. Personal, ce credeți despre pedeapsa cu moartea?*

J.-L. Bruguière: N-am fost niciodată un adept al pedepsei capitale. Dar, după acest caz, m-am pronunțat clar împotrivă, înainte de a lupta cu toate forțele pentru suprimarea sa.

Japonezul canibal

J.-M. Pontaut: *O să ne ocupăm acum de un caz de-a dreptul extraordinar. Mai întâi, pentru că e vorba despre un exemplu rarisim de nebunie criminală, un caz de canibalism, care agită fantasmele și legendele cele mai înfricoșătoare. Apoi acest dosar v-a permis să inaugurați noi forme ale relațiilor judiciare internaționale, o practică pe care apoi dumneavoastră ați dezvoltat-o și perenizat-o, încât a devenit o armă esențială în lupta antiteroristă. Dar să începem cu istoria în sine. Ce anume s-a întâmplat pe 11 iunie 1981 într-un apartament din arondismentul 16 din Paris, încât cei de la Brigada criminală au fost atât de siderați?*

J.-L. Bruguière: Un japonez de 36 de ani, Issei Sagawa, care urma cursuri de literatură în Franța, a omorât o tânără studentă olandeză, Renée Hartevelt, în împrejurări absolut înspăimântătoare. A cunoscut-o la facultatea din Censier și s-a îndrăgostit de tânăra înaltă și sportivă. Sagawa era plăpând, anormal de scund, de înălțimea unui copil, cu o figură dezagreabilă. El primise deja îngrijiri – urma să o aflăm mai târziu – pentru probleme psihice și avusese un comportament extrem de periculos față de femei. A chemat-o de mai multe ori pe Renée Hartevelt la el, ca să îl învețe germană. În după-amiaza zilei de 11 iunie 1981, i-a declarat că o iubește și că vrea să întrețină relații sexuale. Tânăra, surprinsă, l-a întrebat ce l-a apucat și a început să râdă, apoi l-a împins și a încercat să plece. Sagawa, vexat și furios, a scos atunci o carabină de calibrul 22, cu țeavă lungă, dotată cu amortizor și, amenințând-o, i-a cerut să înregistreze în germană textul unui poem despre Dumnezeu și moarte. Renée Hartevelt, constrânsă, s-a conformat și, în timp ce ea citea textul la un magnetofon, Sagawa i-a tras un glonț în ceafă. Se aude pe înregistrare vocea puțin ezitantă a tinerei care recită, apoi focul de armă și apoi zgomotul corpului care se prăbușește. Apoi Sagawa are o viziune care, va spune el mai târziu, l-a bântuit toată viața: să mănânce carne de om. A cumpărat ustensile – cuțite, satâr, ferăstrău circular – și a tranșat cadavrul. După ce a făcut poze, a mâncat din el anumite părți, unele crude, altele gătite... sar peste detalii, de-a dreptul abominabile.

J.-M. Pontaut: *Polițiștii vor găsi mai târziu în frigiderul său zece saci cu resturi umane.*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. După aceea, a încercat să scape de cadavru. A cumpărat valize dintr-un supermarket, le-a dus la el acasă cu un Caddie împrumutat de la magazin. A așezat în valize resturile corpului învelite în cearșafuri și a chemat un taxi care să-l ducă în Bois de Boulogne. S-a gândit să arunce valizele în lac. Dar această primă tentativă a eșuat, pentru că polițiștii de la Circulație au remarcat portbagajul întredeschis al taxiului și Caddie-ul prost parcat. I-au cerut lui Sagawa să îl ducă înapoi la magazinul de unde îl împrumutase, fără să își facă griji în privința valizelor. Pur și simplu Sagawa l-a returnat la magazin, apoi s-a dus din nou acasă, cu tot cu valize... A doua zi și-a luat de la BHV un portbagaj mobil și a reluat operațiunea. De data aceasta, un alt taxi l-a lăsat pe malul lacului din Bois de Boulogne. Neavând forță, nu a reușit să împingă valizele până la apă. Un trecător, care a remarcat mișcarea și un capăt de cearșaf însângerat ieșind din bagaj, a chemat poliția. Sagawa a avut timp doar să o ia la fugă. A încercat atunci, stângaci, să șteargă urmele crimei, împrumutând chiar un aparat pentru spălarea petelor de sânge de pe mochetă. Anchetatorii l-au găsit repede și l-au arestat pe 15 iunie. Au descoperit într-adevăr în frigiderul său resturi pe jumătate mâncate din nefericita olandeză. A fost de altfel primul caz de antropofagie anchetat de Brigada criminală.

J.-M. Pontaut: *Cum s-a comportat Sagawa?*

J.-L. Bruguière: Și-a recunoscut repede faptele, nu a delirat și a afișat chiar un soi de normalitate aparentă. Însă a descris faptele cu o complezență și o satisfacție care au fost semnele evidente ale gravei sale psihoze. Îmi amintesc că, în timpul interogatoriilor din biroul meu, el povestea totul cu o mulțime de amănunte, fixând-o pe grefiera mea Corina, care era blondă. Era clar că retrăia cu mare bucurie faptele crimei și își imagina ceva asemănător cu ea. O situație ciudată, extrem de incomodă pentru fată...

A mărturisit că și-a dorit mereu să omoare o femeie, mai ales o europeancă blondă, și să o mănânce. De la instalarea sa în Franța, a mai avut o tentativă, cu o prostituată. Prostituatele erau singurele persoane cu care avea relații intime. A încercat în zadar să o electrocuteze, punând sub tensiune bideul din baia sa. A mai încercat să o înjunghie în timp ce dormea, dar nu a îndrăznit să o facă.

Cu două zile înainte de a o omorî pe Renée Hartevelt, a vrut să o imobilizeze aruncându-i în față un jet de gaz paralizant, chiar când îi oferea un pahar cu apă. Dar tânăra, crezând că e vorba despre neîndemânare, s-a ferit și a glumit pe seama acestui incident. L-a povestit totuși prietenilor săi, fără să-și dea seama de scopul gestului.

J.-M. Pontaut: *Apoi ați descoperit antecedentele psihiatrice ale lui Sagawa.*

J.-L. Bruguière: Da, evident, se impunea acest demers. Faptele erau cunoscute, mai rămânea de evidențiat dimensiunea psihiatrică.

În primă instanță, se punea problema responsabilității sale în fața legii. Potrivit articolului 64 din Codul Penal din perioada aceea, „nu există crimă, nici delict, dacă acuzatul era în stare de demență în timpul desfășurării faptei sau dacă a fost constrâns de o forță căreia nu i s-a putut opune". Se încadra Sagawa în prevederile acestei dispoziții a legii? Putea răspunde pentru faptele sale în fața unei curți cu jurați sau trebuia să beneficieze de neurmărire în baza articolului 64 din Codul Penal? În acest caz, va fi plasat din oficiu într-un așezământ psihiatric, doar sub controlul corpului medical, în lipsa oricărei alte structuri medico-judiciare.

Am desemnat rapid trei experți în psihiatrie cu scopul de a-l examina atât pe plan psihic, cât și medico-psihologic. Dar era imposibil de obținut o expertiză exhaustivă dacă nu cunoșteam toate elementele din trecutul său judiciar și medical. Aici era cheia dosarului.

Tatăl său, Akira Sagawa, sosit la Paris în urma îngrozitorului eveniment, ne-a adus o primă clarificare asupra vieții și personalității sale. Însă mărturia sa, inițial, a fost destul de departe de adevăr. Akira Sagawa era un industriaș foarte important în Japonia, președinte al unei mari societăți de distribuție de apă și canal, echivalentul Veoliei,

dacă vreți. Înspăimântătoarea crimă a fiului său a fost un șoc teribil pentru el și pentru soția lui, dar și o „dezonoare", japonez fiind, care se răsfrângea asupra apropiaților și a companiei. De altfel, și-a depus imediat demisia. În primă instanță, a încercat, așadar, să reducă importanța antecedentelor psihiatrice și chiar judiciare ale fiului său. Totuși, mărturia sa este foarte importantă:

„Issei, ne-a declarat el, s-a născut prematur pe 26 aprilie 1945, la Kobe. Cântărea la naștere o treime din greutatea unui copil normal. În tinerețe a avut mari probleme de sănătate și a fost mereu sub supraveghere medicală. În ciuda sănătății fragile, a fost un elev strălucit – scutit totuși de educație fizică. A urmat apoi studii universitare la Tokio, timp de patru ani. După obținerea diplomei, timp de un an, a urmat cursuri de franceză înainte de a veni în Franța. Până la vârsta de 19 ani, a fost urmărit cu regularitate de medici, care îi făceau injecții și îi dădeau tratamente. Doar pentru fizic, întrucât sănătatea lui era fragilă, nu pentru psihic. Vă dau numele unuia dintre medicii săi, M. Ampo, din Kamakura. Când avea 19 ani, Issei a avut convulsii și tulburări de vedere, și un fost medic militar ne-a îndrumat către un spital renumit din Tokio. I s-au făcut examinări, totul era normal. Niciodată Issei nu ne-a spus că ar avea probleme în relațiile cu ceilalți, în special cu femeile. În ceea ce privește dorința sa de a mânca, bunăoară, carne de om, aceasta nu s-a manifestat niciodată. Îmi amintesc că îi era frică să scoată măruntaiele dintr-un pui. Fiul meu detestă violența. Îmi dădeam seama că suferă din cauza înălțimii; de exemplu, trebuia să își cumpere încălțămintea de la copii. După știința mea, Issei nu a avut niciodată de-a face cu poliția sau cu justiția japoneză".

Legat însă de acest ultim aspect, Issei Sagawa a „omis" un episod foarte important din viața fiului său. Potrivit poliției japoneze, care a fost chestionată, acesta a încercat în tinerețe să agreseze și să violeze o europeancă la Tokio. L-am interogat din nou pe Akira Sagawa pe 7 iulie și de data aceasta mi-a povestit că, la vârsta de 21 de ani, fiul său s-a întâlnit, într-adevăr, cu o străină care locuia aproape de

ei și care îi preda cursuri de engleză. Un scenariu asemănător cu cel folosit ca să o atragă pe Renée Hartevelt.

Într-o după-amiază, când tânăra dormea, a intrat la ea pe fereastră și, potrivit tatălui său, a scuturat-o doar, ca să o trezească. Tinerei nu i-a plăcut intrarea lui Issei și l-a bruscat; a urmat un schimb de lovituri. „Povestea a fost rezolvată amiabil de avocații noștri, susține tatăl său. Mi s-a părut, în lumina acestor fapte, că fiul meu avea un comportament ușor anormal și am decis să-l ducem la un psihiatru, în Tokio. În urma examinării, fiul meu a fost tratat alternativ cu tranchilizante și cu alte medicamente. Îmi mai amintesc că la vârsta de 12 ani a făcut crize de epilepsie. I se mai întâmpla uneori noaptea să aibă astfel de crize care îl făceau să arunce obiectele din jur... Când este contrazis vehement, se enervează. În concluzie, ca tată al lui Issei, nu pot să cred că faptele s-au petrecut așa cum mi-au fost prezentate. Știam că fiul meu este coleric, dar nu într-atât încât să comită ireparabilul".

J.-M. Pontaut: *Domnul Sagawa este uman, nu poate crede în vinovăția fiului său. Ascunde, probabil, într-adevăr, o parte din trecutul său psihiatric. Dar cum să mergi mai departe?*

J.-L. Bruguière: Mai ales în privința unui astfel de caz, nu ne puteam mulțumi cu mărturia rudelor sau a oamenilor cu care s-a intersectat în Franța. În fața acestui caz psihiatric ieșit din comun și pentru a-i judeca răspunderea penală, pentru mine era absolut indispensabil să îi audiez pe toți cei care l-au îngrijit și l-au cunoscut pe durata vieții, ca să adun un număr cât mai mare de informații despre personalitatea sa. Or întreaga sa existență se derulase în Japonia. Singura soluție era deci să alcătuiesc o comisie rogatorie internațională și să merg să anchetez în țara sa de baștină. Dosarul depășea granițele Hexagonului.

J.-M. Pontaut: *Atunci au început greutățile...*

J.-L. Bruguière: Nu exista nici o convenție judiciară între Japonia și Franța. Mai rău, Japonia nu autoriza nici o terță țară să vină să ancheteze pe teritoriul său. Era, la vremea aceea, un stat foarte

închis, care resimțea încă traumele războiului. În plus, anchetele judiciare în străinătate nu existau practic în Franța. Nu se obișnuia ca un judecător să desfășoare investigații în afara Franței. În 1981, o astfel de cerere ar fi fost de-a dreptul nepotrivită. De altfel cancelaria, interogată asupra subiectului, nu m-a sfătuit să urmez această cale, obstacolul diplomatic dovedindu-se dificil.

Însemna să se dea uitării principiul reciprocității diplomatice încă în vigoare cu Japonia (în absența unei convenții bilaterale între cele două țări), iar autoritățile nipone să autorizeze o misiune judiciară în Japonia pentru această afacere care a avut, aici, un impact foarte mare. Trebuia să forțăm destinul: să nu căutăm imposibilul – care în general este relativ – și să găsim soluția căutând căile prin care am putea ajunge la ea. Această atitudine mi-a ghidat mereu modul de a acționa.

Ancheta din Franța era închisă în Franța, atât în privința faptelor, cât și pentru curriculum vitae. Colegiul experților ar fi putut, juridic vorbind, să tragă concluzia cu elementele care le-au fost puse la dispoziție. Dar ne confruntam cu un caz fără precedent, un caz aproape unic în antropofagie, un caz foarte simplu în desfășurarea sa, dar de o extremă complexitate în privința resorturilor psihice care au declanșat-o. O neîncepere a urmăririi penale pe motiv de demență în sensul articolului 64 din Codul Penal nu putea fi dată cu ușurință pentru opinia franceză și japoneză, dar mai ales pentru familia Hartevelt. Decizia trebuia să fie cea mai puțin contestabilă. Se impunea o misiune în Japonia, în ciuda obstacolelor judiciare, diplomatice, tehnico-culturale care păreau să o interzică. Dar cum să acționezi? Ce demersuri să antrenezi ca să obții autorizările necesare? Numai un proces îndrăzneț – mai ales la vremea aceea – și puțin ortodox ar fi putut ridica obstacolul.

Decizia revenea țării căreia i-a fost adresată, Japonia. Astfel trebuia ca eu să obțin acest acord de la reprezentantul său oficial în Franța, ambasadorul Japoniei la Paris. Prin urmare, am stabilit o întâlnire cu acesta. Nu puteam apela nici la ierarhia judiciară (în baza principiului independenței magistraților), nici la cancelarie, nici chiar

la Ministerul Afacerilor Externe, care nu reușise să găsească o soluție la problema ridicată.

Dimensiunea internațională mi se părea elementul esențial pentru buna desfășurare a anchetelor judiciare de felul acesta. Eliminarea frontierelor, respingerea convențiilor, refuzarea imposibilului mi se păreau în acest caz o cerință, o necesitate. M-am dus prin urmare la ambasadorul Japoniei, unde am fost primit de ambasador și de colaboratorii săi pe probleme de poliție și justiție. Am cerut ca o anchetă complementară să poată fi instrumentată în Japonia prin realizarea unei comisii rogatorii internaționale, pe care m-am însărcinat să o conduc și să pot asista la ea alături de funcționarii din poliție însărcinați cu ancheta. Mi-am sprijinit bineînțeles cererea pe argumente strâns legate de anchetă, mizând pe excepționalul impact internațional al cazului Sagawa, mai ales în Japonia. Am avut o primire favorabilă din partea prim-secretarului al ambasadei la Paris, Toshinori Kanemoto, care se ocupa atunci de probleme de securitate. Între timp am devenit prieteni, iar el și-a continuat cariera ca numărul doi în Ministerul de Interne din Tokio, apoi ca președinte al Interpolului.

Ne-am lovit atunci de o mare dificultate. Înainte de accepta o cooperare, trebuia modificată legea japoneză. Parlamentul trebuia să accepte principiul unei întrajutorări bilaterale cu un terț, care nu exista. Grație intervenției ambasadei, Dietei – parlamentul japonez – nu i-au fost necesare decât trei luni ca să voteze o astfel de modificare. Această lege urma să îmi ofere un parcurs legal și totul urma să se lege. Calea era deschisă.

Pe 13 ianuarie 1982, am redactat o cerere oficială adresată reprezentantului Japoniei la Paris: „Natura faptelor imputate lui Sagawa Issei, care par să se înscrie într-un context psihopatologic, dezaprobarea firească din partea familiei victimei, plus emoția pe care această afacere a suscitat-o în opinia publică japoneză, m-au determinat să acord o atenție specială acestei proceduri de criminologie. Se înțelege de la sine că examenul psihiatric și medico-psihologic al lui Sagawa,

cu care am însărcinat trei experți, ocupă în cadrul acestei anchete un loc preponderent. Concluziile lor vor fi determinante, pentru că își vor exprima părerea asupra răspunderii penale a inculpatului. Dar, pentru ca demonstrația experților să fie incontestabilă, era necesar ca aceștia să fi avut, în prealabil, o cunoaștere exhaustivă a contextului familial și social al lui Sagawa în Japonia, a mediului său școlar, universitar și profesional, cât și a antecedentelor sale atât în domeniul medical, cât și penal. Aceasta este optica în baza căreia solicit autorităților din țara dumneavoastră o comisie rogatorie internațională". Urma lista informațiilor deja obținute în Franța, adică un curriculum vitae al lui Sagawa, și lista completă a persoanelor pe care doream să le întâlnesc în Japonia în cursul misiunii. Aceasta includea toți membrii familiei, profesorii, medicii și specialiștii care l-au examinat. Adaug că Sagawa mi-a dat, la cererea mea, o scrisoare de mână, autorizându-și toți medicii să îmi vorbească, eliberându-i astfel de obligativitatea confidențialității.

Misiunea trebuia să aibă loc la Tokio, dar și în alte orașe din Japonia, unde locuise cu familia sa.

Pe 19 ianuarie, prim-secretarul al ambasadei mi-a transmis acordul autorităților japoneze, adăugând: „Afacerea Sagawa a avut un asemenea impact în Japonia încât japonezii sunt interesați de rezultatul ei". Pe 21 februarie, m-am îmbarcat prin urmare pentru Japonia, împreună cu comisarul Olivier Foll și inspectorul Robillard, de la Brigada de criminalitate. Un traseu geografic impresionant, căci interdicția de survolare a URSS la vremea aceea a Războiului Rece presupunea să ajungi în Japonia trecând pe la Polul Nord. Boeing-ul 747 al companiei Air France a făcut escală la Anchorage și a urmat un traseu îngust și extrem de supravegheat, atât pentru trecerea strâmtorii Bering, cât și pentru coborârea de-a lungul arhipelagului insulelor Kurile.

Începând din Tokio, am parcurs întreaga Japonie pe urmele lui Issei Sagawa: capitala, bineînțeles, dar și Yokohama – marele port –, Kyoto – fosta capitală a Japoniei – și, în centrul țării, Osaka și Kobe.

I-am interogat pe toți profesorii săi, toți apropiații și mai ales medicii. Mărturiile lor au fost esențiale. Responsabilul spitalului din Kamakura, doctorul Ampo, care l-a urmărit de la vârsta de șase ani, ne-a vorbit despre comportamentul autist care a dăunat dezvoltării sale. El a semnalat un aspect foarte important: o epidemie de encefalită B declarată în Japonia după război, în momentul nașterii lui Issei. Doctorul Kanazawa, din Kobe, cu care mama sa a născut, ne-a dat și el numeroase indicii despre împrejurările dificile ale nașterii sale. El a confirmat că numărul cazurilor de encefalită se referea într-adevăr la bebelușii din Kobe din aceeași perioadă. O pistă cu atât mai interesantă cu cât cercetările americane, la care am putut avea acces chiar acolo, au relevat riscurile psihice legate de această boală. Un studiu american efectuat în special după războiul din Coreea a demonstrat chiar că aceste encefalite, numite japoneze, au provocat perversiuni sexuale importante celor afectați. Ancheta nu a putut determina cu certitudine dacă Issei a fost afectat de encefalită, dar era o pistă serioasă pentru explicarea comportamentului său.

Toate mărturiile importante adunate pe durata misiunii japoneze au fost comunicate celor trei experți în psihiatrie însărcinați să îl examineze pe Sagawa. Pe 24 iunie 1982, doctorii Brion, Diederichs și Defer au concluzionat că: „Sagawa Issei prezintă o perversiune sexuală canibalică însoțită de tulburări majore de afectivitate, încadrate într-un proces organic în raport cu anomaliile de encefalită de etiologie neonatală și foarte probabil cu o encefalită din copilărie. În concluzie, scriu ei, Sagawa se afla într-o stare de demență, în sensul articolului 64 din Codul Penal, în momentul omuciderii [...]. Nu i se poate aplica o sancțiune penală și trebuie să fie tratat într-o instituție de psihiatrie destinată bolnavilor mental periculoși". Afacerea Sagawa s-a încheiat deci pentru justiție.

J.-M. Pontaut: *Bine, nu în întregime, pentru că a ridicat alte întrebări. După ce a petrecut o perioadă într-un spital de psihiatrie francez, Sagawa a fost transferat în Japonia. Eliberat repede, a început o tulburătoare carieră de pictor, lăudându-se în permanență cu trecutul său de canibal. Aproape că făcea comerț*

din asta, ajungând chiar să deschidă un restaurant. Ne putem imagina reacția familiei nefericitei Renée Hartevelt.

J.-L. Bruguière: Aduceți aici în discuție problema mai generală, a tratamentului judiciar al bolnavilor mental.

În sistemul penal francez, nu există structură intermediară: fie o persoană este responsabilă de actele sale și este judecată și, eventual, condamnată; fie este declarată iresponsabilă, plasată din oficiu la un spital de psihiatrie și soarta sa nu mai depinde decât de medici. Dar o tendință recentă a psihiatriei, numită antipsihiatrie, a fost – spun bine „a fost" – opusă total oricăror măsuri represive și constrângătoare. O persoană periculoasă putea fi eliberată fără să fie supravegheată, cu riscuri mari de recidivă.

Am anchetat o afacere asemănătoare. Era vorba despre un psihotic care fusese autorul mai multor agresiuni și care beneficiase sistematic de neîncepea urmăririi penale, în baza articolului 64 din Codul Penal. Avea, prin urmare, un cazier judiciar fără pată. Mai târziu, dintr-o eroare a administrației – dosarele nu erau stocate electronic la vremea aceea – a ajuns să se angajeze infirmier într-un spital. Homosexual, s-a îndrăgostit de un angajat, l-a sedus și a trăit cu el. Dar, în timpul unei răbufniri delirante, l-a omorât. A decis atunci să facă dispărut cadavrul și, ca și Sagawa, cel puțin în privința antropofagiei, a încercat să îl tranșeze. Nu a reușit, l-a așezat într-o cadă, a umplut-o cu benzină și i-a dat foc. Rezultatul: întregul imobil a luat foc. Din fericire, pompierii au reușit să-i evacueze pe locatari și să îl salveze pe asasin. Ce s-a întâmplat? Am documentat cazul, el a beneficiat în mod evident de dispozițiile articolului 64 și s-a întors la un spital de psihiatrie.

Există deci o lacună în sistemul nostru penal, în privința persoanelor care reprezintă în mod incontestabil un pericol potențial major pentru societate. Nu putem cădea în capcana lui „totul sau nimic". Trebuie să existe un sistem care să permită să îi poți urmări. Astăzi se acceptă montarea brățărilor electronice pedofililor, cu scopul de a le urmări comportamentul după terminarea perioadei de detenție. De ce să nu aplicăm asta și bolnavilor mental periculoși? Părinții

victimei, care nu au avut parte de proces, ar fi foarte sensibili la asta. Una dintre marile evoluții ale justiției, în Franța, a fost acordarea unei atenții deosebite tocmai victimelor și familiilor acestora. În materie de terorism, de exemplu, acestea sunt plasate, vom reveni la subiect, în centrul dezbaterii penale, fapt care a contribuit considerabil la evoluția sistemului nostru.

Doctorița Folamour[1]

J.-M. Pontaut: *După înspăimântătoarea poveste a japonezului canibal, ați anchetat o afacere criminală foarte periculoasă, poate una dintre cele mai misterioase și mai puțin cunoscute din anii '70: moartea responsabilului cu medicina penitenciarelor, asasinat la Paris pe 20 iunie 1973, în explozia unui colet-capcană depus la domiciliul său de pe cheiul Grands-Augustins. Printr-o ironie a istoriei, acest dosar este legat de deputatul Jean de Broglie, pe care l-ați întâlnit în Eure. Acest demnitar ales, ne amintim, a intervenit pe lângă ministrul de interne ca să vă încetați investigațiile la Évreux.*

J.-L. Bruguière: Această istorie este un adevărat roman, dar din nefericire cu personaje cât se poate de reale, în egală măsură pitorești și foarte periculoase.

La un an de la plecarea mea de la Évreux, Jean de Broglie, care a intervenit efectiv pentru a bloca ancheta de la PJ din Rouen, a fost asasinat la Paris. Moartea acestui fost ministru, conegociator al acordurilor de la Evian pentru pacea din Algeria, moștenitor al unei ilustre familii princiare, va declanșa un răsunător scandal politic. Publicul va descoperi o persoană îndoielnică, iubitoare de secrete, strâmtorată din punct de vedere financiar și aflată în relații cu personaje mai mult decât dubioase.

Prințul de Broglie a fost omorât pe 24 decembrie 1976, pe strada Dardanelles, în arondismentul 17 din Paris, pe când ieșea din locuința „consilierului său financiar", Pierre de Varga. Acest afacerist cu reputație dubioasă, ale cărui activități au atras în mai multe rânduri

[1] „Amor nebun", în limba franceză

atenția polițiștilor, a fost foarte rapid bănuit că ar fi instigatorul asasinatului prințului de Broglie. Executanții asasinatului, printre care un inspector de poliție, au fost identificați cu rapiditate și arestați. Ministrul de interne al vremii, Michel Poniatowski, cu ocazia unei conferințe de presă rămasă în anale, a nominalizat persoanele arestate. Le-a confirmat vinovăția și a oferit chiar și mobilul crimei: o poveste obscură cu un împrumut acordat de Broglie lui Pierre de Varga pentru cumpărarea unui restaurant în Paris. Cum era normal, declarațiile ministrului de interne, în condițiile în care ancheta abia demarase, au provocat scandal. Aceste declarații de altfel sunt relevante, încă o dată, pentru raporturile care existau în perioada respectivă între poliție, justiție și politică.

J.-M. Pontaut: *Nu ați fost însărcinat cu anchetarea asasinatului lui Jean de Broglie. Cum ați ajuns totuși să vă ocupați de acest dosar?*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, de anchetă s-a ocupat Guy Floch, unul dintre „marii judecători" ai vremii. „Inimă de piatră", așa i se spunea acestui breton auster, care era pe atunci steaua în ascensiune în domeniul cercetării penale și căruia îi erau încredințate cele mai importante afaceri criminale. Cât despre mine, eu am intervenit mult mai târziu, cu ocazia unui episod extravagant.

În luna august 1980, la patru ani de la asasinarea prințului de Broglie, în timp ce presupușii vinovați ai acestui asasinat erau pe punctul de a fi judecați, un informator al poliției a afirmat că i s-a propus să îl execute pe Pierre de Varga, deținut la închisoarea de la Santé. Prizonierul urma să fie doborât cu o pușcă cu lunetă de la fereastra unui imobil de pe bulevardul Saint-Jacques care dă spre curtea pușcăriei pariziene. Pseudo-ucigașul plătit, un anume Serge Gehrling, i-a mărturisit totul faimosului comisar Lucien Aimé-Blanc. Informatorul, care clar nu avea nici o intenție să treacă la acțiune, a preferat să se ascundă și i-a povestit tot șefului Oficiului central de combatere a infracțiunilor. Afacerea a devenit cu adevărat explozivă atunci când a dat în vileag numele comanditarului presupusului „contract": era vorba despre doctorul Nelly Azerad, cardioloaga sistemului

penitenciar, foarte cunoscută în mediul acesta, unde se bucura de o reputație aparte. Ea fusese deja acuzată în afacerea Broglie.

J.-M. Pontaut: *Cine era deci acest medic pe care polițiștii l-au supranumit cu umor „doctorița Amor Nebun", cu referire la filmul lui Stanley Kubrick, și care a jucat un rol-cheie în această afacere?*

J.-L. Bruguière: E într-adevăr un personaj ieșit din comun, ale cărei excentricități au făcut să se vorbească despre ea multă vreme în cercul restrâns al medicinei de penitenciar. Această femeie drăguță, brunetă și micuță, avusese până atunci o carieră strălucitoare. Specialist de renume în cardiologie, deținea mai multe funcții: șef al serviciului medical de la Prefectura poliției din Paris, șef al Serviciul de cardiologie la spitalul penitenciarului din Fresnes, unde întâlnea mulți deținuți, de la găinari la marii infractori, printre care și unele personalități. Cei mai importanți erau spitalizați în serviciul profesorului Azerad, unde beneficiau, se spune, de o primire privilegiată.

Nelly Azerad, un foarte bun medic, lucra sub aripa protectoare a medicului-inspector general al penitenciarelor, doctorul Georges Fully, alt personaj surprinzător al lumii pușcăriilor, dar cu reputație fără pată. Fost partizan al Rezistenței, arestat foarte tânăr de naziști, scăpat din lagăr, a fost pasionat, la întoarcerea din exil, de medicina de penitenciar. Era cunoscut ca un om care iubea viața și care își făcea meseria cu omenie și probitate. Datorită competențelor sale, se ocupa de vizarea certificatelor medicale care permiteau anumitor deținuți suferind de boli grave să beneficieze de dispense medicale și să iasă din pușcărie înainte de terminarea pedepsei.

Fără nici o îndoială, unul dintre aceste certificate a stat la baza asasinării sale. El a fost într-adevăr omorât, așa cum vă amintiți, pe 20 iunie 1973 cu o bombă ascunsă într-un colet-capcană, care i-a explodat în mâini.

J.-M. Pontaut: *Cum a făcut legătura ancheta dumneavoastră între tentativa – adevărată sau falsă – de asasinare în pușcărie a lui Varga și uciderea lui Georges Fully?*

J.-L. Bruguière: În august 1980, investigând tentativa de executare a lui Pierre de Varga la Santé, am ajuns la uciderea lui Fully. Firul meu roșu, legătura dintre cele două cazuri, a fost, evident, Nelly Azerad. Pe măsură ce înaintam cu investigațiile, aveam să descopăr un personaj cu totul pervers, jumătate mitoman, jumătate calculator. Interceptările telefonice la care am apelat au dovedit că multe certificate au fost acordare în împrejurări extrem de dubioase. De asemenea, vor dezvălui că doctorul Azerad era implicat în operațiuni ciudate de trafic de escrocherii mai mult sau mai puțin credibile, inițiate de personaje interlope.

J.-M. Pontaut: *Ca să înțelegem acest dosar încâlcit, trebuie să ne întoarcem la începutul poveștii și să analizăm legăturile dintre Nelly Azerad și Pierre de Varga, comanditarul asasinatului prințului de Broglie. Mai întâi, cum l-a cunoscut doctorița pe Varga?*

J.-L. Bruguière: În felul cel mai simplu posibil, la spitalul din Fresnes, pe când Varga era deținut. În anii '60, afaceristul era deja închis în urma unei escrocherii.

Dar în 1967 a beneficiat de eliberare condiționată, ca urmare a unui certificat medical bazat pe recomandările doctorului Azerad. Varga suferea cu adevărat, potrivit acesteia, de tulburări cardiace grave. De atunci, afaceristul a rămas un apropiat al doctoriței, căreia îi datorează libertatea. De-a lungul interogatoriilor mele, când am întrebat-o pe Nelly Azerad despre natura legăturilor sale cu Varga, ea mi-a dat acest răspuns care nu lasă loc nici unei îndoieli: „Sunt relații amicale, chiar afective. Sunt femeie măritată, nu pot spune mai multe..."

Ea a continuat să îl frecventeze după ieșirea din închisoare. El se ocupa de bunurile ei mobiliare și îi trimitea clienți, ceea ce însemna că Azerad era implicată în cazul de Broglie. Varga și-a trimis renumitul client la cabinetul lui Azerad. Prințul de Broglie avea nevoie de certificate medicale pentru a obține numeroase împrumuturi bancare și tocmai serviabila doctoriță i le-a pus la dispoziție. În ziua morții lui de Broglie, au fost găsite în torpedoul mașinii sale rețete cu antetul

lui Azerad, ceea ce a permis polițiștilor de la Brigada de crimă organizată să stabilească legătura între cei doi.

Dar criminaliștii urmau să facă alte descoperiri mult mai jenante pentru medic. Înaintea asasinării prințului în fața domiciliului lui Varga, pe strada Dardanelles, echipa de ucigași aflată pe urmele lui l-a găsit, inițial, pe strada Blanche, în fața cabinetului doctoriței Azerad. Nu l-au putut ucide în ziua respectivă, dar s-a ridicat imediat o întrebare: de unde știau ucigașii că prințul avea întâlnire în ziua aceea cu medicul său? Dar Nelly Azerad luase prânzul câteva zile mai devreme cu Varga și i-a vorbit despre această întâlnire, fără să își dea seama cu siguranță de importanța informației. Această ultimă informație era una capitală, pentru că tindea să dovedească faptul că Varga era cu adevărat comanditarul crimei, cel care dădea ordine ucigașilor. La puțin timp după arestarea lui Varga, Azerad, la cererea unuia dintre avocații afaceristului, avea să susțină în fața poliției că își distrusese toate carnetele de întâlniri, așa cum făcea în fiecare an. O minciună care o va costa foarte scump.

Urmare a acestei afaceri, a fost condamnată pentru sustragere de documente și dusă în arest preventiv pentru trei luni. Culmea culmilor pentru un medic al administrației penitenciarelor! Implicată în proces și de succesorul lui Georges Fully, doctorul Solange Troisier, ea a fost dată afară din medicina de penitenciar, dar a beneficiat de neînceperea urmării penale.

Cariera sa administrativă fiind ruinată, credeam că s-a potolit. S-a dovedit însă că nu cunoșteam bine personajul. Cu siguranță trăia terorizată de Varga, pentru care reprezenta probabil un pericol serios. Știa multe despre activitățile lui, despre rolul pe care l-a avut în traficul cu scutiri și în moartea lui Fully. Temându-se de represalii din partea lui, a vrut să i-o ia înainte și a încercat să îl elimine.

J.-M. Pontaut: *Și atunci cade bomba: prețul pe care Azerad îl pusese pe capul lui Varga. V-ați dat deci seama în august 1980 de această tentativă de asasinat ca urmare a dezvăluirilor informatorului lui Aimé-Blanc. Cum ați condus această anchetă delicată?*

J.-L. Bruguière: Bombă este mult spus. Dacă declarațiile lui Serge Gehrling, pseudo-ucigașul plătit care își spunea psiholog, au provocat într-adevăr o undă de șoc la nivelul cancelariei, aceste informații au rămas câteva luni confidențiale. Informarea comisarului Aimé-Blanc, însoțită de precizări – focul urma să se tragă de la etajul opt al imobilului de pe bulevardul Saint-Jacques care dă spre curtea de la Santé –, a ajuns direct la Ministerul de Justiție. Procurorul general și procurorul Parisului au fost singurii alertați. Iar în cel mai mare secret, am fost și eu anunțat, pe 8 august 1980, printr-o informare judiciară, de o tentativă de omucidere premeditată. Cancelaria a cerut de urgență transferul lui Varga de la Santé la Fleury-Mérogis. Până și mâncarea se făcea special pentru el, de frica unei asasinări prin otrăvire.

Trebuie să reintrăm în contextul epocii. Moartea lui Jean de Broglie era deja o afacere de stat. Moartea lui Varga în închisoare în astfel de împrejurări ar fi fost o catastrofă pentru putere, s-ar fi spus că statul a ordonat uciderea comanditarului asasinatului, ca să îi închidă gura. Trebuia cu orice preț să evităm o a doua afacere Broglie. În ceea ce mă privește, țineam la discreție, pentru că nu voiam să o alertez pe Nelly Azerad. Serge Gehrling, pseudo-ucigașul, a refuzat bineînțeles aranjamentul, la cererea lui Aimé-Blanc. Dar a rămas în relații bune cu doctorița. Era clar că aceasta nu știa că el alertase poliția. Am decis prin urmare să o pun sub o atentă supraveghere și să îi interceptez convorbirile. Conversațiile sale au dezvăluit traficul nesăbuit despre care am vorbit deja.

Doctorița, personaj complicat și complex, a dovedit o reală atracție pentru lumea interlopă și loviturile sub centură. S-a înconjurat de intermediari unul mai dubios ca altul, mitomani, care se săpau unul pe altul. Era în legătură, de exemplu, cu un pseudo-inginer breton care s-a pretat să vândă în Libia o substanță nucleară din compoziția unei bombe atomice, radium 238 și 235 depozitat undeva în Franța și pe care echipa de elită l-a putut recupera. Inginerul susținea de asemenea că deține mercur roșu, substanță care în realitate nu există. Negocia cu libienii în fiecare weekend într-un celebru hotel din

Geneva și se lăuda, bineînțeles, că are relații foarte sus plasate în armata franceză, fapt care îi permitea să obțină lingouri de uraniu militar. Își fabrica chiar el atestările care lăudau calitatea materialelor. În mod clar, această afacere era o înșelătorie. Nu realizam însă, ascultându-le convorbirile, dacă autorii săi, printre care Nelly Azerad, chiar credeau în veridicitatea ei.

Traficul nu se făcea de altfel numai cu uraniu. Inginerul breton a făcut cunoștință, la hotelul Richmond, un palat din Geneva, cu un alt intermediar: Alex. Acesta le-a propus să participe la un trafic de arme cu Libanul, o piață între 7 și 8 milioane de dolari. Alex s-a întâlnit chiar cu doctorița Azerad, pe care a descris-o în conversațiile purtate ca pe o Mata Hari a timpurilor moderne și nașa tuturor interlopilor francezi. O numea, în mod curios, „Doamna Baroană". Azerad a încercat atunci să organizeze la Paris, la barul hotelului Concorde La Fayette, o întâlnire cu membrii grupărilor libaneze, care ar fi fost interesați să cumpere mitraliere din străinătate. Detaliu uimitor: doctorița a purtat aceste negocieri pe perioada vacanței la Saint-Tropez și și-a sunat în fiecare seară partenerii de la un telefon public dintr-un bar faimos din port. După ce asculta, ea silabisea numele armelor automate – kalachnikov, de exemplu – și își calcula profitul. Bineînțeles că operațiunea nu a avut loc niciodată, dar asta nu le-a descurajat pe Nelly Azerad și mica sa echipă. Instigatorul mitoman al tuturor acestor nebunii pare cu siguranță să fie, potrivit interceptărilor, Serge Gehrling, informatorul lui Aimé-Blanc. Acest fost mercenar părea într-adevăr să își bată joc de toată lumea. A atras-o mai ales pe Nelly Azerad care, fiind la strâmtoare, avea nevoie de bani. Ca urmare a deceptiilor și a pierderii clientelei, ea părea dispusă la orice, cum spune Gehrling, „pentru a pune din nou mâna pe pot". Sperând să încaseze comisioane din tot felul de operațiuni, s-a lăsat manipulată de Gehrling. Cuplul nu s-a dat înapoi de la nimic. Complicii s-au gândit chiar să furnizeze arme celor de la IRA, organizația teroristă irlandeză. O altă țară vizată de complicele lui Azerad: insula Formoza. Gehrling pretindea că are relații foarte bune

cu șeful serviciilor speciale din China naționalistă, nimeni altul decât fiul mai mare al lui Cian-Kai-Și: „ Dacă va fi nevoie, voi merge chiar eu să îl văd", se lăuda escrocul, înainte de a recunoaște că afacerea a eșuat din cauza căderii bruște a prețurilor. Mai mult, a continuat cu un umor involuntar, „din cauza așteptării, omul nostru de legătură a crezut că era vorba despre o escrocherie".

În octombrie 1988, am cerut să fie interogat de poliție unul dintre intermediarii echipei. Acest „negociator internațional", de origine belgiană, a recunoscut că toate aceste povești erau pure speculații.

J.-M. Pontaut: *În afară de aceste înșelătorii aberante, interceptările au mai adus elemente de noutate în privința traficului cu certificate medicale și moartea lui Georges Fully?*

J.-L. Bruguière: Da. Și asta este într-adevăr partea cea mai interesantă a dosarului. Azerad evoca mai multe cazuri tulburătoare și părea să îi cunoască bine pe cei care l-au ucis pe Fully și de care se temea.

Primul dosar îl are în atenție pe un anume Gustave Frelin. Acest răufăcător, care se autointitula fost luptător al Rezistenței, fusese condamnat în 1965 la 15 ani de detenție pentru asociere la infracțiune și furturi calificate. Suferind de inimă, a ajuns foarte repede în grija lui Nelly Azerad. Aceasta a declarat în mai multe rânduri că starea sa de sănătate nu era compatibilă cu detenția. La rândul lor, cei doi avocați ai lui Frelin au încercat să obțină grațierea clientului lor. Grațierea i-a fost refuzată în 1967 și 1969. Anul următor, consilierii săi intervin din nou. Unul dintre ei avea o oarecare greutate politică, pentru că ajutase din plin puterea gaullistă în perioada războiului din Algeria să lupte împotriva OAS. Acest avocat, cu reputație clară de „spion", i-a scris din nou ministrului justiției pentru a cere grațierea lui Frelin. Cererea s-a bazat pe certificatele medicale eliberate de Nelly Azerad. Ea susținea că deținutul avea o gravă boală cardiacă și că nu poate fi îngrijit corespunzător decât în afara pușcăriei.

De data aceasta, dosarul a atras atenția cancelariei și, intuind o cerere de complezență, s-au solicitat verificări. Directorul de cabinet

al ministrului de justiție i-a cerut directorului Departamentului de Afaceri Criminale de la vremea aceea, Pierre Arpaillange, un raport despre acest caz. I s-a solicitat atunci avizul doctorului Georges Fully, medic general al penitenciarelor, superiorul lui Nelly Azerad. Acesta a formulat în iunie 1971 un răspuns categoric validând diagnosticul lui Nelly Azerad. Fully a afirmat că Frelin nu era un prefăcut și că decizia grațierii pe motive medicale ar fi fost justificată. Imediat, grațierea a fost într-adevăr acordată în septembrie 1971, și Frelin și-a câștigat libertatea cu cinci ani înainte de expirarea pedepsei prevăzute. Și totuși cazul era suspect. Nelly Azerad mi-a mărturisit-o pe parcursul interogatoriilor.

J.-M. Pontaut: *În final, ați arestat-o?*

J.-L. Bruguière: Da, conținutul convorbirilor era foarte serios. Pe 21 iulie, la Paris, am interceptat-o vorbind cu toți membrii bandei, printre care și Serge Gehrling. Percheziționile efectuate la cabinetul medicului și la domiciliul său au fost fructuoase. Am descoperit carnete, multă corespondență și un manuscris neterminat în care își povestea viața și evoca de mai multe ori subiectul scutirilor medicale.

J.-M. Pontaut: *Ce a spus despre certificatul de care a beneficiat Frelin?*

J.-L. Bruguière: Mai întâi, a negat totul, pretinzând că și-ar fi pierdut memoria. Apoi, încetul cu încetul, cedând insistențelor, a sfârșit prin a recunoaște că l-a revăzut de două ori pe Frelin după eliberare. Fostul prizonier i-a mulțumit cu aceste ocazii. Frelin i-a mărturisit că „niște prieteni de-ai lui i-au dat 10 milioane pentru a-i obține eliberarea". Tot acești prieteni, pe care nu a vrut să îi numească, i-au spus că banii, din care avocații au luat o parte, erau destinați lui Georges Fully și ei. Nelly Azerad mi-a spus că a fost extrem de surprinsă și că ar fi negat în fața lui Frelin că s-ar fi atins de vreun ban pentru certificatul său medical. Ceea ce pare să fie adevărat. Scutirea se datora, mi-o repeta ea, doar stării lui de sănătate. În mod curios, și-a amintit ea, fostul pușcariaș nu părea surprins de explicațiile sale. Și el intuise fără îndoială o escrocherie.

J.-M. Pontaut: *Azerad a vorbit despre acest caz cu Fully?*

J.-L. Bruguière: Absolut. A susținut că l-a informat imediat. Georges Fully tratase cazul, spunea ea, cu lejeritate. El i-ar fi spus că practici de genul acesta, în mediul penitenciar, nu pot fi complet eliminate și că trebuia să le accepte. Dacă i s-ar acorda importanță, s-ar face și mai mult zgomot, i-ar mai fi spus el. L-a găsit foarte insensibil pe acest subiect, sfătuind-o să nu se mai gândească, să plece în vacanță sau să-și găsească un amant. Evident, aceasta era versiunea lui Nelly Azerad, iar doctorul Fully nu mai putea din nefericire să o contrazică.

Documentele adunate au evocat un alt caz referitor la o persoană mult mai cunoscută. E vorba despre Mémé Guérini, fostul mafiot marsiliez, încarcerat la vremea aceea. Azerad a surprins în scrisorile sale zvonurile care mișunau prin închisoare. Familia mafiotului era pregătită să plătească foarte scump ca să îi obțină grațierea.

La acea vreme, am început cu audierea mai multor martori, foști deținuți, dar și apropiați ai lui Georges Fully, care să îmi confirme aceste zvonuri. Nici unul nu mi-a indicat în mod cert că medicul-șef al administrației penitenciarelor fusese contactat direct de Guérini. Acestea fiind faptele, se pare că niște intermediari au luat banii, fără să se facă vreo eliberare. Să fi dat ei vina atunci pe medic, care nu știa nimic? Este posibil. Doar dacă Fully nu a descoperit identitatea persoanelor implicate în traficul cu scutiri medicale și a decis să le denunțe.

J.-M. Pontaut: *Care a fost rolul lui Pierre de Varga în această afacere?*

J.-L. Bruguière: În cursul unei conversații telefonice cu radiestezistul său, un oarecare Pierre Couderc, interceptat de poliție, Nelly Azerad l-a acuzat direct pe afacerist. Și a fost foarte categorică: „Sunt convinsă și jur pe capul lui Jacques (soțul său) și pe libertatea mea că el (Pierre de Varga) a cerut moartea prințului (de Broglie) și tot el l-a omorât pe Georges (Fully). Cred asta pentru că ar fi trebuit (ca asasinatul) să aibă loc în fața casei mele. Nu poate fi decât el, el avea orarul întâlnirilor mele". Când am întrebat-o despre aceste afirmații, Nelly Azerad s-a prăbușit brusc. Mi-a răspuns, încă îmi mai amintesc: „Mi se face rău când mi se pun astfel de vorbe în

gură". Apoi, revenindu-și, mi-a spus că nu ar fi putut niciodată să spună una ca asta, pentru că nu credea așa ceva. Din nou s-a panicat când i-am citit scrisoarea pe care i-a adresat-o lui Frelin în 1975 și pe care o păstrase la ea acasă: „Iată părerea mea despre această afacere (certificatele medicale). După părerea mea, pionul central este Fully (dar să nu vorbim despre asta). Apoi această cerere de deschidere a unei anchete provine probabil de la Ministerul de Justiție. Cei vizați sunteți dumneavoastră și mafia (urmează numele celor doi avocați și numele lui Varga). Prea s-au spus multe".

Nelly Azerad a refuzat cu obstinație să dea explicații despre această „mafie" legată de certificatele medicale. La fel cum nu a vrut niciodată, cu siguranță de frică, să dezvăluie ce știa despre Varga. Ea se mulțumea să spună și să repete că era un consilier abil, cunoscut în mediul penitenciarelor. Dacă insistam până în pânzele albe, apela la bârfe pentru a explica rolul jucat în eliberarea anumitor deținuți. „Se spunea, lăsa ea să-i scape, că s-ar fi folosit de numele meu ca să pună mâna pe bani". Însă imediat se închidea în rolul de victimă, convinsă că era țapul ispășitor destinat să iasă la înaintare și să abată atenția de la adevărații vinovați. Pe adevărații vinovați bineînțeles că nu-i cunoștea. Totuși, în manuscrisul său neterminat, anumite pasaje dădeau de gândit că știa mult mai mult, precum această apostrofare a prietenului său medic: „Georges, Georges, frate, dacă nu ai fi fost atât de mămăligă, ai fi fost încă în viață, iar eu nu aș fi în groapă cu un scandal pe cap. Am și eu prostiile mele, însă tu, Georges, m-ai bătut de departe". Și aici, interogată despre această frază, ea a replicat simplu că Georges Fully era mult mai puțin prudent decât ea și a repetat că trata cu dezinvoltură aceste istorii. Imposibil să afli mai mult.

J.-M. Pontaut: *Încă mai credeți astăzi că afacerile Fully și Broglie sunt legate?*

J.-L. Bruguière: O cred. Două personaje fac legătura între cele două asasinate: Nelly Azerad și, bineînțeles, Pierre de Varga. Și, dacă afaceristul îi inspira atâta frică doctoriței, înseamnă că ea știa de ce este în stare. Ea a încercat chiar, într-o ultimă nebunie, să amâne eventuala eliberare a lui Varga. Încă un episod delirant.

A cerut, prin intermediul unui expert judiciar, o întâlnire cu doi magistrați, doi colegi de-ai mei, pe care urma să îi interoghez de îndată ce le aflam numele. Aceștia au fost clar manipulați de ea. Azerad voia să îi vadă ca să evite eliberarea lui Varga și neîncepea urmării penale. Ea a adăugat în acest text: „Nu e ură împotriva lui Varga, nu, e mai rău: vreau pur și simplu să-mi salvez pielea". Și de data asta a refuzat să dea explicații, pretextând că vorbele i-au depășit gândirea. Era imposibil, în aceste condiții, să determini ce știa cu adevărat. Ea nu ne-a oferit în final nici o probă, nici un element determinant care să permită elucidarea morții lui Fully, chiar dacă mobilul și comanditarul rămân evident legați de traficul de scutiri medicale. Ne-a fost imposibil să o urmărim pe Nelly Azerad, dispărută astăzi. Ea va beneficia de o nouă decizie de neîncepere a urmării penale, iar moartea doctorului Fully va rămâne tot o enigmă, cel puțin pentru justiție.

Partea a doua

ANII DE PLUMB

1

Franța în vâltoarea palestiniană

Măcelul din strada Rosiers

J.-M. Pontaut: *În 1982, a avut loc în plin Paris, în cartierul evreiesc, pe strada Rosiers, un atentat de o extremă violență. Ucigașii au atacat restaurantul lui Jo Goldenberg și i-au omorât pe trecătorii de pe stradă. De la război nu s-a mai văzut o astfel de scenă în capitală. Acesta a fost primul dumneavoastră dosar legat de terorismul internațional, care v-a fost încredințat aproape din întâmplare...*

J.-L. Bruguière: Absolut. Nu exista la vremea aceea o secție de antiterorism specializată. Eu nu anchetasem, în 1980, atentatul împotriva sinagogii de pe strada Copernic.

E drept că în ziua măcelului de pe strada Rosiers, 9 august 1982, mă aflam în Paris din întâmplare. Am preferat să îmi iau concediu în iulie, sperând să profit de apatia capitalei din luna august. Nu știam ce mă aștepta! În ziua aceea, la începutul după-amiezii, am aflat că a avut loc un atentat deosebit de violent pe strada Rosiers. Au fost mai mulți morți și foarte mulți răniți. Ancheta mi-a fost încredințată imediat.

M-am dus la fața locului cu lucrători de la Brigada criminală. Ce am descoperit a fost înspăimântător. Mai mulți bărbați înarmați au intrat în restaurantul lui Jo Goldenberg, un așezământ cunoscut. Au aruncat grenade în sală și au tras asupra clienților și angajaților, urmărindu-i chiar pe unii dintre aceștia până spre bucătărie. O ospătăriță a reușit de altfel să scape miraculos de la moarte, sărind pe fereastră. Acești ucigași au ieșit apoi din nou în stradă, fugind în

grupuri mici, ca la instrucție, doborându-i pe cei care le ieșeau în cale. Asasinat în orb, la întâmplare, destinat să agite spiritele și să instaleze teroarea.

Am păstrat o amintire foarte puternică a momentului când am ajuns acolo. Zona era foarte puțin protejată de poliție și, în mod surprinzător, un mare număr de personalități se aflau deja la fața locului. Acestea se bălăceau literalmente în sângele de pe jos. Din fericire, victimele și răniții fuseseră deja evacuați. Dar l-am văzut, stupefiat, pe prim-ministru, Pierre Mauroy, prefectul de poliție și mulți miniștri însoțiți de colaboratori călcând în picioare scena, cu riscul de a distruge urmele sau indiciile materiale. La vremea aceea, în Franța, nu exista noțiunea de „scena crimei". Anglo-saxonii izolaseră deja scenele unei crime sau ale unui atentat: acestea erau ermetic protejate și doar specialiștii aveau voie să intre.

La drept vorbind, în ziua aceea era o harababură, însoțită, trebuie să spunem, de un „show" mediatic care m-a șocat. Emoția era cu siguranță la cote maxime și fiecare perora în fața camerelor și a microfoanelor. Era clar că nimeni nu-l aștepta pe judecător. Când am vrut să fac puțină ordine, mi-am atras replici neplăcute de la cei cărora eu le spun „boiernași de cabinet"; consilierii tehnici prezenți la fața locului m-au întrebat de ce mă amestec. Scena m-a marcat profund. Împreună cu anchetatorii, am promis că așa ceva nu se va repeta. Ne-a trebuit într-adevăr multă energie ca să stabilim un adevărat perimetru de securitate și să păstrăm zona pentru ca specialiștii criminaliști și cei de la Brigada criminală să își poată în sfârșit face treaba.

J.-M. Pontaut: *Câte victime?*

J.-L. Bruguière: Șase persoane și-au găsit moartea în acea zi de 9 august și mai mult de 20 au fost grav rănite. Am realizat imediat că operațiunea fusese atent organizată. Făcuse cu siguranță obiectul unor cercetări anterioare. Ucigașii cunoșteau zona, pentru că și-au asumat un risc foarte mare operând în acest cartier și pe aceste străduțe strâmte. Replierea era dificilă, iar riscurile de a fi prinși în timp ce fugeau,

considerabile. Dar efectul-surpriză a avut rezultatul scontat. În plus, teroriștii erau urmați, așa cum au dovedit-o mai târziu declarațiile, de o mașină care îi „acoperea" și în care s-au urcat ulterior.

Investigațiile remarcabile ale Brigăzii criminale au permis cu rapiditate, grație anchetării vecinătăților și audierii tuturor martorilor, alcătuirea a patru portrete-robot ale ucigașilor. Polițiștii au putut reconstitui filmul evenimentelor. La ora 13.05, un bărbat arab, între 25 și 30 de ani, de înălțime medie și îmbrăcat într-un costum gri cu dungi albe, a intrat pe strada Ferdinand-Duval. El a scos dintr-o geantă agățată de-a curmezișul pieptului câteva grenade pe care le-a lansat prin ușa restaurantului lui Jo Goldenberg. După expoziție, el și un complice au intrat în sală și au tras asupra clienților și a angajaților cu pistolul-mitralieră. Nu s-au grăbit deloc, chiar și-au reîncărcat armele... Administratorul, André Hezkia Niego, vărul lui Jo Goldenberg, a fost omorât dintr-o lovitură. O americancă, originară din Chicago, Anne Van Zanten, atinsă de o schijă de grenadă, a fost secerată în momentul în care alerga spre ușă. Ieșind din restaurant, asasinii au luat-o în jos pe stradă, continuând atacul ucigaș. Au doborât un alt turist american, Grace Cutier, și au ciuruit cu gloanțe un angajat marocan al lui Goldenberg, Mohammed Benhamou, care se afla afară, profitând de o pauză. Potrivit martorilor, ucigașii se îndepărtau ușor, cu pistoalele-mitralieră în mâini. Trăgeau în trecători cu zâmbetul pe buze... Alte două victime, Georges Demeter și Denise Guerche-Rossignol, și-au găsit astfel moartea. Au fost rănite mai multe zeci de persoane, unii scăpând ca prin minune. Ca Jacques Verichon, un rămar care a fost atins de glonțul unui prim ucigaș. După ce a căzut, alt membru al grupării ucigașe a tras din nou asupra lui. Nu a fost rănit mortal. Era clar că asasinii erau foarte antrenați. Unul dintre ei, pierzându-și încărcătorul, a avut reflexul de a se opri și de a se întoarce pentru a-l recupera. Bărbații s-au retras într-un final cu scurte rafale în aer, ca să își elibereze drumul. Trupa de comando ar fi fost recuperată lângă podul Louis-Philippe

de două mașini, una dintre ele un 505 alb, care i-a însoțit de-a lungul periplului.

Tot atunci, în confuzia creată, a avut loc o altă dramă: un polițist în civil, de la comisariatul din cartier, care lua masa în zonă, alertat de focurile de armă, s-a grăbit cu arma în mână spre restaurant. Fiul lui Jo Goldenberg, crezând că s-au întors ucigașii, a tras asupra lui cu o pușcă de vînătoare și l-a rănit grav.

J.-M. Pontaut: *Ce indicii ați avut imediat după atentat?*

J.-L. Bruguière: Anchetatorii au recuperat mai multe tuburi de cartuș de calibrul 9 mm, de tip Makarov, și două încărcătoare de pistol-mitralieră. Ulterior au găsit părți de grenade F1, de fabricație sovietică, aruncate în restaurant. Elementele materiale au avut o importanță majoră în evoluția anchetei. Câteva zile mai târziu, pe 13 august, un funcționar municipal al orașului Paris a descoperit într-un tufiș din Bois de Boulogne o sacoșă de plastic cu un pistol-mitralieră, folosit în strada Rosiers, și trei încărcătoare cu 29 de cartușe Makarov. La fundul sacoșei, un bon de la magazinul Samaritaine, cu data de 4 august, cu cinci zile înainte de atentat, care dovedea că cei din comando cumpăraseră o geantă de voiaj Samsonite și 3 cârpe de vase la ora 22, cu puțin înainte de închiderea marelui magazin, obiecte plătite, firește, cash. Aceste dovezi au permis să luăm urma și să stabilim originea acestor arme: pistolul-mitralieră mai ales a „vorbit", cum spun anchetatorii. Era un WZ 63, de fabricație poloneză. Asta m-a făcut să cer cooperarea judiciară a unei țări din Est pe probleme de luptă antiteroristă, demers inedit la vremea aceea.

J.-M. Pontaut: *Înainte de a mi-i dezvălui pe comanditarii acestui atentat, povestiți-mi acest episod politico-judiciar.*

J.-L. Bruguière: Arma provenea cu siguranță din uzinele de armament poloneze. Dar cum să adresezi întrebări autorităților de la Varșovia? Niciodată instanțelele judiciare dintr-o țară a Blocului comunist (ne aflam încă pe vremea Războiului Rece) nu au colaborat cu vreun magistrat din Vest. Cum să dai la o parte Cortina de Fier? Am hotărât să procedez ca și în cazul japonezului canibal și să mă

adresez direct reprezentanților acestei țări aflați la post în Franța. Am solicitat o întâlnire între patru ochi cu ambasadorul Poloniei la Paris.

J.-M. Pontaut: *A fost un demers oficial?*

J.-L. Bruguière: Sigur. Nu aveam de-a face cu un informator, ci cu reprezentantul unui stat suveran. Simplul fapt că m-a primit mi-a conferit o poziție favorabilă. Mi-am folosit propriile pârghii pentru a face ancheta să avanseze.

J.-M. Pontaut: *Dar ce interes avea acesta să vă primească?*

J.-L. Bruguière: Nu cunoștea subiectul cererii mele. Dacă ar fi refuzat, guvernul său i-ar fi putut reproșa că m-a dat afară fără să cunoască motivele cererii mele. A făcut ceea ce am sperat eu să facă: a acceptat să mă întâlnească, crezând că asta nu îl va angaja cu nimic. Ambasadorul a acționat ca un șef de țară autoritară. Iar eu am jucat împotriva transparenței democratice. A înțeles asta prea târziu însă. Pe parcursul întâlnirii, i-am prezentat situația: „Domnule ambasador, investighez atentantul de pe strada Rosiers. Exceptând aspectul său politic, această afacere reprezintă un caz de criminalitate majoră. Am găsit o armă de origine poloneză folosită de ucigași. Știu că Polonia, ca și Franța, este preocupată de prinderea criminalilor, oricare ar fi aceștia. Deci, sunt convins că țara dumneavoastră va accepta să colaboreze cu justiția. Pentru asta, trebuie să refac istoria acestei arme, de la fabricare până la export".

Pronunțând acest din urmă cuvânt, am simțit că subiectul devenea sensibil. Știa, ca și mine, că îi bănuiam pe polonezi de susținerea mișcărilor palestiniene, inclusiv livrându-le arme. Mi-a răspuns că nu avea nici o problemă, că va transmite cererea mea... Și bineînțeles că n-am obținut nici un răspuns. Îndrăznesc să spun că doar am băgat lupul în țarcul oilor. L-am făcut să vină pe terenul meu, cel al legii. La capătul câtorva luni, m-am întors la ambasadă, explicându-i: „În lipsa unui răspuns din partea autorităților dumneavoastră, eu va trebui să fac un raport oficial pentru a explica faptul că Polonia refuză, prin intermediul dumneavoastră, să colaboreze cu justiția franceză".

A sărit imediat:

– Nu veți pomeni totuși de mine, nu-i așa? Sunt un diplomat.

– Da, dar eu sunt judecător și trebuie să informez despre întrevederea noastră în cadrul dosarului meu.

– Dar, domnule judecător, dacă faceți asta, mă puneți într-o situație personală foarte jenantă". A se subînțelege: Mă faceți să îmi asum riscuri care pot fi foarte grave.

Ambasadorul era jenat. Nu ceruse aprobarea să mă întâlnească și acționase de capul său. Nu era deci „acoperit". Dacă afacerea devenea publică și acuza statul polonez, risca să fie rechemat la Varșovia. Risca chiar mai mult... căci vedeam că îi este fizic teamă. Avea nevoie să găsească o soluție „oficială" care să îi salveze situația. De aceea, mi-a propus să îi redactez o cerere pentru o comisie rogatorie internațională: „Traduceți-o în poloneză și mă angajez să o transmit cu aviz favorabil și prin telegramă diplomatică la Varșovia".

Prin urmare, mi-am redactat cererea, solicitând informații despre originea armei, și i-am trimis-o. Nici un răspuns.

Câteva luni mai târziu, l-am prevenit, de data asta, că voi informa despre dosarul meu părțile civile, familiile victimelor și ale răniților. Familiile erau grupate în jurul patronului Jo Goldenberg, ținta principală a atentatului. I-am arătat ambasadorului că refuzul de a răspunde al autorităților poloneze în dosarul unui atentat antisemit urma să aibă efecte foarte grave. Nu am amintit relațiile din trecut dintre țara sa și comunitatea evreiască, dar el a înțeles perfect mesajul și mi-a spus, foarte neliniștit: „Mai așteptați puțin, voi discuta din nou cu ministerul meu".

Pe 5 iulie 1983, am primit în sfârșit răspunsul oficial al Parchetului Militar din Varșovia, care mi-a confirmat că arma era de fabricație poloneză, dar, spre marea mea surprindere, se spunea că „fusese înregistrată ca pierdută în documentele statistice oficiale". Am aflat mai târziu că arma a fost predată unei unități din armata poloneză. În afară de asta, nici o informație în plus. Un astfel de document în sine nu reprezenta un pas înainte pentru anchetă, ci punea în evidență o

minciună a statului, evidențiind complicitatea activă a țărilor din Est prin ajutorul adus organizațiilor palestiniene.

Expertizele tehnice făcute în mare grabă în Italia cu câteva luni mai devreme au contrazis formal afirmațiile mincinoase ale Varșoviei. Examinarea mărcilor – în caractere chirilice sau în arabă – gravate pe WZ 63 folosit la Paris a permis să refacem istoricul armei: după Polonia, arma a ajuns sub controlul unui funcționar militar dintr-o țară arabă, ajungând în final la OEP[1]. Această inițiativă mi-a ghidat din acel moment ancheta judiciară: mi s-a demonstrat că nu trebuie niciodată să consideri ca „imposibilă" o solicitare internațională. Anchetele antiteroriste internaționale necesită pragmatism, imaginație și mai ales determinare. Orice ar spune detractorii mei – o arăt fără lăudăroșenie – la vremea aceea gustul pentru risc nu era chiar cea mai des întâlnită calitate printre magistrați...

J.-M. Pontaut: *Să revenim la comanditarii atentatului. Foarte rapid, ați știut că această operațiune paramilitară era opera grupării Abu Nidal. Ce este și prin ce se caracterizează această grupare?*

J.-L. Bruguière: Fatah-CR[2] a fost organizația cea mai structurată și mai violentă dintre toate mișcările teroriste palestiniene. Din 1970 până în 1989, ea a fost responsabilă pentru peste o sută de atentate în întreaga lume, care s-au soldat cu moartea a mai mult de 300 de persoane.

Mișcarea a fost creată de Sabri Khalil al-Banna, care și-a luat numele de război Abu Nidal. Acest fost comandant al Fatah, care reprezenta grupul lui Arafat la Bagdad, s-a despărțit în 1974 de liderul OEP. L-a acuzat că ar fi trădat mișcarea palestiniană, angajându-se în procesul de pace cu Israelul. Abu Nidal a încercat chiar să îl asasineze pe Arafat care, în schimb, i-a cerut condamnarea la moarte. Fatah-CR a reprezentat în realitate prima scindare în cadrul OEP.

---

[1] Organizația pentru Eliberarea Palestinei

[2] Fatah – Consiliul Revoluționar sau grupul Abu Nidal, o organizație disidentă a OEP.

Obiectivul mișcării disidente era clar: distrugerea statului Israel. Nici vorbă de vreo negociere sau de vreo soluție negociată. Abu Nidal mai considera că era necesar să-i elimine pe „trădătorii" care alegeau calea compromisului. De aici un alt război deschis împotriva statelor arabe „reacționare", adică moderate, și apelul la lupta armată împotriva imperialismului prin campanii de atentate împotriva Occidentului și Statelor Unite. În realitate, organizația lui Abu Nidal s-a dovedit foarte oportunistă, oscilând în funcție de împrejurări și de evoluțiile politice din cele trei țări: Irakul, Siria și Libia. Ea va stabili de asemenea legături secrete cu Iranul, Sudanul, Yemenul sau cu Hezbollahul.

Parcursul lui Abu Nidal este deosebit de semnificativ pentru susținerea adusă palestinienilor de către „țările-surori". Statele arabe au folosit, de fapt, Fatah – Consiliul Revoluționar în sprijinul intereselor proprii și în funcție de evoluția situației politice din Orientul Mijlociu.

În ceea ce îl privește pe Abu Nidal, geniul său a constat în stabilirea unui joc subtil de pendulare între diverșii „protectori", în spatele cărora s-a ascuns pentru a comite atentatele împotriva „dușmanilor cauzei palestiniene". Pentru acest scop nu i-a cruțat nici pe oamenii lui Arafat.

În primă fază, între 1974 și 1983, Abu Nidal a făcut jocul Irakului. S-a instalat la Bagdad și a participat la războiul mocnit împotriva Siriei. Tensiunea dintre cele două state atinsese atunci paroxismul. Unul dintre grupurile sale de comando a ajuns chiar până la tentativa de asasinat, în decembrie 1973, la Damasc, asupra ministrului sirian de externe, acesta scăpând ca prin minune din fața tirului ucigașilor pe motociclete. Câteva luni mai târziu și prim-vicepremierul sirian a fost obiectul unei operațiuni ratate a lui Abu Nidal.

Alungat din Irak, care dorea să scape de imaginea de stat terorist, Abu Nidal a fost primit, în 1983, de fostul său dușman, Siria. A plecat la Damasc și și-a desfășurat toate trupele în câmpia Bekaa, din Liban, aflată sub control sirian la vremea aceea. Câțiva ani mai târziu însă, Hafez al-Assad a declarat la rândul său acest personaj compromițător „persona non grata"!

Astfel, Abu Nidal se retrage cu oamenii săi în Libia și găsește o nouă susținere în persoana colonelului Gaddafi. Tripoli îl folosește în lupta sa împotriva americanilor. Pe 5 septembrie 1986, patru pirați ai aerului preiau controlul unui Boeing al companiei Pan American pe aeroportul din Karachi. Avionul asigura legătura Bombay–New York și avea mai mult de 350 de pasageri la bord. Membrii comandoului intră în avion îmbrăcați în uniforme ale angajaților aeroportului. Deschid focul încă de la intrarea lor în avion și rănesc mai multe persoane. Un mod de operare identic cu cel din strada Rosiers. În urma unei pene de curent – provocată de un incident tehnic – grupul o ia razna și deschide focul asupra pasagerilor, omorând 19 persoane și rănind alte 20. Forțele pakistaneze intervin exact în acele momente și „neutralizează" comandoul.

Afacerea a suscitat o vie emoție în întreaga lume, cu atât mai mult cu cât implicarea Libiei a fost stabilită extrem de repede în urma anchetei. Organizatorul atentatului, Hafez al-Turqui, care nu a participat la operațiune, a fost prins în momentul în care încerca să părăsească Pakistanul. El este cel care a asigurat legătura între grupul lui Abu Nidal și serviciile libiene. A dezvăluit că timp de aproape un an comandoul avusese parte de pregătire militară intensivă într-o tabără libiană. Operațiunea reprezenta fără îndoială o ripostă la bombardamentul american din aprilie 1986, ce îl vizase pe Gaddafi și cauzase moartea fiicei sale.

Descoperirea implicării Libiei în atacul sângeros de la Pan Am l-a determinat pe aprigul colonel să se distanțeze, la rândul său, de Abu Nidal. Palestinianul va încerca astfel o ultimă alianță prin apropierea de iranieni – de facțiune șiită, pe când palestinienii sunt suniți. În final va fi asasinat în Liban, iar trupele sale suprimate. Nu se știe din ordinul cui, dar nu de comanditari se ducea lipsă! Ceea ce este sigur este faptul că acest personaj aproape mitic, echivalentul lui Georges Habache în ochii palestinienilor, semănase teroare în lume preț de 20 de ani.

Abu Nidal a creat o organizație teroristă puternică și extrem de bine structurată, asemenea unui serviciu secret. O tehnică ce va inspira majoritatea grupărilor subversive revoluționare.

J.-M. Pontaut: *Parisul este, de altfel, una dintre primele ținte vizate de gruparea care va lovi apoi în toată Europa.*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. De la ruptura sa de Arafat, Abu Nidal lovește în țările arabe „trădătoare" și lansează operațiuni menite să atragă atenția. Una dintre grupările sale îl ia prizonier, în septembrie 1973, pe ambasadorul Arabiei Saudite la Paris. O premieră! Teroriștii își negociază plecarea cu avionul către Kuweit și Libia. Luarea de ostatici este revendicată de Fatah-CR, iar Franța, rămasă fără reacție în fața acestui fenomen pe care atunci îl descoperă, cedează tuturor cerințelor comandoului. Lucru greu de imaginat în ziua de azi.

Ceva mai târziu, Abu Nidal lovește din nou Parisul prin execuția unui „frate inamic", Ezzedine Kalak, reprezentantul OEP în Franța. Fatah-CR nu va slăbi presiunea. Proprietarul unui mic magazin arab din Paris, apropiat al OEP, Youssef Moubarak, este și el asasinat, în ianuarie 1980. Franța este astfel pedepsită din cauza prezenței sale în Liban și din cauza prieteniilor pro-israeliene, dar o campanie de atentate fără precedent este lansată și în Europa. S-a uitat violența fenomenului. Iată câteva exemple.

În 1981, înainte de Paris și de strada Rosiers, Austria este luată drept țintă: asasinatul președintelui Asociației de Prietenie Austria–Israel. Apoi un atentat împotriva sinagogii din Viena: doi bărbați trag în mulțime (doi morți, 18 răniți). În iunie 1982, ambasadorul Israelului la Londra scapă ca prin minune, grație vigilenței gărzilor sale de corp, de o tentativă de asasinat. Trei luni mai târziu, după strada Rosiers, sinagoga din Roma are aceeași soartă (6 morți, 22 de răniți). Ceva mai târziu, Fatah-CR se reîntoarce spre Italia printr-o operațiune îndreptată împotriva unui restaurant din Roma, Café de Paris, urmată de un măcel la aeroportul Fiumicino (30 de morți, 68 de răniți).

De atunci am început să efectuez misiuni în toate aceste țări, pentru a găsi elemente comune cu atentatul de pe strada Rosiers. Foarte repede, elementele concordante îl indică pe Abu Nidal. Gruparea a comis mai multe operațiuni folosind arme provenite din același lot cu cel utilizat în Paris. În Belgia, de exemplu, s-a descoperit într-o cameră de hotel a unei grupări a lui Abu Nidal pistoale-mitralieră WZ 63 poloneze, numerotate 6553; cele folosite în Paris erau marcate cu 6541... Arme identice vor fi folosite și în tentativa de asasinat a ambasadorului Israelului din timpul unei cine diplomatice organizate la hotelul Dorchester. Unul dintre autori, oprit de gărzile de corp, un iordanian, era în posesia unui WZ 63 de același tip. Mai avea și trei grenade de tip F1, asemănătoare celor lansate pe strada Rosiers. Aceleași asemănări în ceea ce privește materialul folosit la sinagoga din Roma. Altfel spus, gruparea se aproviziona, pentru atacurile sale generalizate din Europa, din același stoc de arme. Celelalte grupări extremiste palestiniene se vor folosi de aceeași sursă. Ceea ce este îngrijorător este faptul că aceste arme fuseseră livrate inițial de către țările din Est grupării Fatah a lui Yasser Arafat. Dincolo de divergențele politice sau operaționale, legături foarte puternice subzistau între grupări, chiar dacă aceste arme serveau uneori la anihilarea responsabililor OEP.

J.-M. Pontaut: *Cum ați descoperit aceste elemente?*

J.-L. Bruguière: Nici una dintre aceste anchete nu a fost ușoară. Ceea ce vă povestesc acum am descoperit treptat, pas cu pas. La acea vreme nu beneficiam de echipamentele de astăzi în ceea ce privește terorismul internațional. Lucram mai ales cu Brigada criminală a poliției judiciare pariziene, un serviciu foarte bun, dar care descoperea și învăța în același timp cu mine. Mai târziu, m-am putut sprijini pe un serviciu de informații specializat, DST, care avea legături cu majoritatea serviciilor speciale străine. Trebuia să inovăm. Toate aceste investigații au fost posibile grație determinării unui număr mic de participanți, din Franța și Europa. Noi am construit un fel de Europă judiciară, urmărind ca această cooperare să funcționeze, și asta în

ciuda legislațiilor diferite; lucru deloc simplu. Comisiile rogatorii internaționale se succedau adesea în timp real, iar noi trebuia să ne descurcăm. Îmi amintesc că polițiștii și chiar și eu luam armele și munițiile cerute și le transportam în străinătate cu trenul sau cu avionul.

Cooperarea dintre brigada criminală și DST a permis ca lucrurile să avanseze. Un exemplu notabil în acest sens a fost în cazul asasinului reprezentantului OEP în Franța, membru al Fatah-CR, bănuit că a participat la atentatul de pe strada Rosiers: Al Awad Youssef – pe numele său real Tawfik Gamal El Arabi. Născut la Jenine (Israel), îl asasinase la 10 aprilie 1983, într-un hotel din Albufeira (Portugalia), pe Issam Sartaoui, un apropiat de-al lui Arafat. Dând dovadă de sânge-rece, Al Awad îl împușcase cu mai multe gloanțe de 9 mm, trăgând mai întâi în picioarele gărzii sale de corp pentru a o imobiliza. Reținut mai târziu la Lisabona, Al Awad își va revendica apartenența la gruparea lui Abu Nidal.

Studierea pașaportului său, un pașaport fals marocan, provenind dintr-un lot folosit de mai mulți membri ai Fatah-CR, dezvăluie un parcurs curios. Al Awad pleacă din Bagdad pe 9 august 1982, în ziua măcelului de pe strada Rosiers. Sosește la Paris, pe aeroportul Charles-de-Gaulle, la ora 3:30 dimineața din noaptea de 9 spre 10. Iese din aeroport pentru a reveni aici două ore mai târziu, la 5:30, și ia avionul spre Frankfurt, înainte de a se pierde într-un zbor cu destinația Damasc... Al Awad efectuează deci acest periplu doar pentru a petrece două ore la Paris în plină noapte! Acest sejur fugitiv este confirmat de către fișele de îmbarcare, audierea funcționarilor poliției aeriene și de frontieră și de studierea cupoanelor de zbor, care au necesitat un uriaș volum de muncă.

Fără îndoială, Al Awad a venit în Franța pentru a-i „asista" pe criminalii de pe strada Rosiers. Să fi venit pentru a le aduce pașapoarte sau pentru a-i ajuta să dispară? Nu se știe. Dar este mai mult decât probabil că el a fost implicat în operațiune. Din nefericire, nu am avut nimic tangibil împotriva lui și era imposibil să obțin un mandat de arestare internațional pe baza unor simple prezumții. Cu

toate acestea am mers în Germania pentru a-i lua urma. Astfel am descoperit că plecase spre Siria, de unde dispăruse. Bineînțeles, după arestarea din Portugalia, a negat totul.

Incontestabil, bărbatul este totuși un operațional al lui Abu Nidal, după cum dovedește parcursul său prin Europa între 1982–1983. După scurta și bizara tranzitare a aeroportului Charles-de-Gaulle din Paris pe 10 august 1982, îl regăsim la Bari, Italia, din 12 până pe 18 octombrie 1982, 48 de ore după atentatul împotriva Marii Sinagogi din Roma, în compania lui Mustafa Al-Zomar, care va fi desemnat de către autoritățile italiene drept organizatorul atentatului. Cei doi bărbați vor părăsi împreună Italia pe 21 octombrie la bordul vaporului *Tintoretto,* cu destinația Dubrovnik, înainte de a se îndrepta spre Sofia, Bulgaria.

Al-Zomar și un alt membru al grupării Abu Nidal vor fi reținuți pe 21 noiembrie 1982 la frontiera greco-turcă, pe când veneau din Irak și se îndreptau spre Italia. În Mercedesul lor, vameșii vor descoperi în ascunzători amenajate în interiorul portierelor mai multe zeci de kilograme de explozibili, fitiluri detonante și detonatoare – echipamente pentru o operațiune viitoare.

Cu toate acestea, nu am reușit să-i identificăm cu exactitate pe cei care au participat la atacul de pe strada Rosiers. Dar, datorită anchetei, am putut să dovedim că aparțin grupării lui Abu Nidal și am putut să demonstrăm că există legături cu alte atentate petrecute în Europa – coroborate cu mai multe elemente: arme, grenade, pașapoarte, bilete de avion. Am identificat persoana care a ajutat comandoul să dispară după atentate. Dar, mai presus de orice, am descoperit toate practicile și toate modurile operaționale ale Fatah-CR. Cu alte cuvinte, o incursiune în centrul acestei mișcări teroriste care a evidențiat complexitatea și profesionalismul organizației.

În urma unui al doilea eveniment tragic, atacul din Grecia, de pe vaporul *City of Poros* (trei morți de origine franceză), l-am descoperit pe unul dintre personajele centrale ale organizației. Acest responsabil al atentatelor din cadrul Fatah-CR, numărul doi al grupării, avea o viață

dublă. Era perfect integrat în Suedia, căsătorit cu o finlandeză și ducea o existență liniștită. O istorie demnă de un roman polițist. Înainte de a ne opri asupra lui *City of Poros*, aș dori să revenim un moment asupra anchetei referitoare la drama de pe strada Rosiers. În acest cadru, am verificat toate informațiile care ne-au parvenit și am închis, așa cum spun polițiștii, toate ușile. Astfel am explorat îndelung o pistă care ne conducea către o mișcare de extremă dreapta germană, o pistă falsă, care totuși a scos la iveală, într-un mod extrem de instructiv, culisele uneori surprinzătoare al terorismului internațional.

Totul începe după realizarea portretelor-robot ale autorilor atentatului de pe strada Rosiers. Pe 24 august 1982, DGSE[1] îmi semnalează o asemănare extrem de tulburătoare între doi atacatori prezenți la locul faptelor și doi membri ai unei organizații neonaziste germane, Walter Kexel și Odfried Hepp. O asemănare aparent ciudată, însă serviciile de informații aveau destule argumente. Cei doi bărbați aparțin unei grupări de extremă dreapta, gruparea Hoffmann, care a îmbrățișat cauza palestiniană... Astfel, Odfried s-a antrenat într-o tabără a Fatah, din Liban, din iunie 1980 până în iulie 1981. Ceea ce îl leagă de mișcarea palestiniană sunt antisemitismul și antisionismul. El chiar și-a numit gruparea „Youssouf" și a încercat să creeze o celulă a OEP la Frankfurt. În afară de asta, Hepp are experiența terorismului, fiind bănuit că a participat la un atentat neonazist împotriva Sărbătorii Berii, din septembrie 1980, de la München, ce a costat viața a 12 persoane.

Celălalt membru al grupării, Walter Kexel, are un profil și mai interesant. Conform datelor furnizate de serviciile de informații, el ar fi fost în Paris de pe 9 până pe 10 august, adică exact în momentul atentatului de pe strada Rosiers. Acest german, născut la Frankfurt în 1961, după informațiile noastre, s-ar fi întâlnit la Metz cu un membru al unui partid francez de extremă dreapta. El mai venise în țara

[1] Direcția Generală de Securitate Externă, serviciul de informații externe al Franței

noastră de mai multe ori. În martie 1982, părăsește Franța pentru a pleca în Germania de Est unde ar intra în legătură cu Stasi[1]... Pleacă în Elveția, prin Austria, și profită astfel să transmită prin mandat poștal sume importante unor membri ai grupării sale, încarcerați în Germania. Revine, se pare, în Franța la începutul lui august, înainte de a pleca din nou pe 10 la Offenbach pe Main. După cum vedeți, se mișcă mult... Și asta nu este totul. Ar fi comis un jaf în noiembrie la Ortenberg, tot în Germania, poate pentru a-și finanța mișcarea. Este bănuit de a fi participat la două atentate, pe 14 și 15 decembrie 1982, împotriva bazelor armate ale SUA din Frankfurt și Putzbach. Este arestat în cele din urmă la Bournemouth, în Marea Britanie. Fiind în așteptarea unei cereri de extrădare germană, îl audiez – cu acordul său – în închisoarea Brixton din Londra, o așezare destul de lugubră. Interogatoriul a condus la concluzia că nu a putut să participe la atentatul de pe strada Rosiers. Nici un element nu îi confirmă prezența la locul faptei. După toate aparențele, această pistă ajunsese într-un impas, dar, împreună cu anchetatorii, am reușit, în ciuda oricărui obstacol, să ne ducem cercetările până la capăt.

City of Poros: o croazieră tragică

J.-M. Pontaut: *Atacul asupra unui vas de croazieră grecesc, la șase ani după strada Rosiers, vă va permite să înțelegeți mai bine mecanismul mișcării lui Abu Nidal și să îl identificați pe unul dintre principalii responsabili, un adevărat personaj de roman. Înainte de asta, ce s-a întâmplat pe 11 iulie 1988 la bordul lui* City of Poros?

J.-L. Bruguière: Acest vapor turistic, plecat la 8.30 dimineața din portul Pireu spre Atena, făcea o croazieră în golful Saronic cu escale în insulele Hydra, Poros și Égine. Oficial, erau înregistrate la bord 460 de persoane. De fapt, în această perioadă de vacanțe, vaporul era arhiplin și transporta cel puțin 600 de turiști, dintre care 170 de francezi. Fix la orele 18.48, când vaporul părăsea insula Égine

[1] Serviciul de Securitate Internă a Statului, securitatea din RDG (1950–1989)

pentru a se reîntoarce la Atena, încântătoarea excursie se transformă într-un coșmar. Conform mărturiilor, un tânăr, genul arab, se postează în capătul scărilor de pe puntea superioară care domină vaporul. Deschide focul asupra turiștilor cu un pistol-mitralieră, pe care îl scoate din rucsacul din spate. După ce și-a epuizat primul încărcător, îl trage pe-al doilea, prins de primul printr-un autocolant, un vechi „truc" de comando, dobândit probabil în perioada formării sale, ceea ce îi permite să tragă mai mult timp și să facă mai multe victime. După ce își epuizează cele două încărcătoare, atacatorul lansează o grenadă în mijlocul mulțimii și, într-un final, aruncă un puternic dispozitiv exploziv în coșul lui *City of Poros*, ceea ce duce la incendierea întregului vas. Focul mistuie rapid cabina centrală din lemn.

Un turist a relatat scena: „Era cumplit. Vaporul se învârtea în loc, iar pasagerii erau înnebuniți. Era sânge peste tot. La început am crezut că are loc o altercație pe punte, dar după aceea am auzit niște zgomote ca de petarde. Eram neliniștiți, dar nu părea ceva foarte grav; și apoi, deodată, niște oameni au căzut și s-au rostogolit pe scări. O explozie a creat și mai multă confuzie. Pasagerii, cuprinși de panică, se aruncau la pământ sau se ascundeau sub mese. Toată lumea s-a precipitat spre cutiile cu veste de salvare, dar era imposibil să le deschizi, pentru că erau ruginite. Alții, panicați, săreau peste bord. Am văzut trei morți lângă mine complet arși, imagine de coșmar. În cele din urmă ne-am dat seama că vaporul nu se scufunda. Niște pescari s-au apropiat și ne-au întins niște năvoade pentru a ne permite să sărim".

Nouă persoane vor pieri în atentat, dintre care trei francezi: Isabelle Bismuth, Annie Audejean și Laurent Vigneron. Doi dintre ei vor fi chiar acuzați pe nedrept de a fi participat la masacru. S-a găsit pe punte pistolul-mitralieră Beretta al atacatorului. Corpul său nu a fost însă niciodată găsit. Doar – macabru detaliu – un singur picior va fi descoperit pe puntea arsă. Este posibil ca trupul său ciopârțit să fi fost proiectat în mare în urma exploziei sau de către pompele de apă care au stropit vasul. Astăzi însă îi știm atât identitatea, cât și

parcursul. Acest lucru a fost posibil în urma unei îndelungi anchete declanșate de această tragedie. Ea va fi facilitată de un alt eveniment, survenit chiar în după-amiaza zilei de 11 iulie, direct legat de masacru.

Poliția grecească face foarte repede legătura cu explozia unei mașini, de la orele 14.30, din portul Pireu. O explozie extrem de violentă. Nissanul staționat în apropierea cheiurilor a fost efectiv pulverizat, ceea ce a făcut dificilă cunoașterea numărului de pasageri ai autoturismului. Erau cel puțin doi, pentru că, alt detaliu macabru, s-au găsit două capete și mai multe mâini. Dar este posibil ca o a treia persoană să-și fi găsit sfârșitul în vehiculul pulverizat. Ceea ce este sigur este faptul că această mașină va reprezenta punctul de plecare al anchetei. Ea a fost închiriată de anumiți membri ai comandoului responsabil de atentatul de pe vapor. Doar cauzele exacte ale exploziei sale nu se cunosc cu exactitate. Ea a putut fi declanșată printr-un dispozitiv de la distanță sau printr-un temporizator, ceea ce ar însemna că ocupanții său fuseseră „țintiți" și că se decisese să se scape de ei. Toate ipotezele sunt posibile: oameni din Fatah-ul lui Arafat, care își reglează conturile sau un serviciu secret occidental care „neutralizează" teroriștii. Chiar și aceea că micuța echipă și-ar fi provocat pur și simplu explozia atunci când a mânuit explozibilul.

Ancheta se va desfășura deci pe două fronturi: atentatul de pe *City of Poros* și explozia mașinii. Ea va fi condusă din păcate de două servicii concurente. Poliția portului din Pireu, condusă de ministrul grec al Marinei, urmărește investigațiile de pe vapor. Iar poliția responsabilă cu ordinea publică, din subordinea ministrului de interne, se ocupă de explozia mașinii. Un război al polițiilor grecești care maschează de fapt intenții politice. Ministrul Marinei, apropiat de militari, Evanghelos Yannopoulos, nu tinde să-i considere responsabili pe palestinieni. Autoritățile din Pireu, port mediteraneean, întrețin legături comerciale și culturale foarte strânse cu Libanul și nu doresc să intre în conflict cu organizațiile extremiste și cu țările din Orientul Mijlociu. Era mult mai ușor să se creeze un paravan și să se alimenteze opinia publică cu o victimă franceză: Laurent Vigneron, acuzat în

mod explicit de către presa grecească ca fiind autorul atentatului. Grecii pretindeau că el nu figura pe lista pasagerilor și mai ales că ar fi fost recunoscut de mai mulți martori în momentul în care a început să mitralieze mulțimea.

J.-M. Pontaut: *Este monstruos, ca acuzație!*

J.-L. Bruguière: Este absurd. Laurent Vigneron, elev inginer, urma cursurile Școlii Superioare de Informatică, electronică și automatică din Paris. Acest as în electronică, originar din Soye-en-Septaine din Cher, ar fi devenit inginer la terminarea celor 4 ani de studii. Era în croazieră împreună cu logodnica sa, Annie Audejean, și ea ucisă în atentat. Și nu exista nimic suspect în viața celor doi tineri. Se cunoscuseră cu 5 ani înainte, în clasa pregătitoare dintr-un liceu din Vierzon, iar Annie Audejean urma, la rându-i, cursurile de ingineri la Lille. Aveau la ei lista prietenilor pe care doreau să-i invite la întoarcere la petrecerea lor de logodnă...

În ceea ce o privește pe cea de-a treia victimă franceză, Isabelle Bismuth, acuzațiile îndreptate împotriva ei sunt la fel de grotești. La două zile după atentat, presa greacă publica fotografia unei tinere brunete și slăbuțe, îmbrăcată într-un șort și un tricou bleu, care juca cărți cu un bărbat de genul arab, cu părul negru buclat, tricou alb și un rucsac bleu lângă el. Cuplul era prezentat ca făcând parte dintre membrii comandoului. Tânăra era într-adevăr Isabelle Bismuth. Într-adevăr, ca o tragică ironie, îl simpatiza pe adevăratul atentator. Vom înțelege mai târziu ce anume s-a întâmplat, prin intermediul mărturiei unei prietene care a călătorit cu ea. Isabelle Bismouth lucra ca secretară într-o întreprindere de ambalaj din Rungis. Toate economiile sale se duceau pe călătorii în străinătate. După mărturia prietenei sale, Rosanna, au făcut cunoștință cu un anume Ali la o jumătate de oră după plecarea lui *City of Poros* din Atena, în jurul orei 9: „Era înalt, brunet, cu tenul măsliniu și avea 24 de ani. Ne-a întrebat într-o engleză stricată dacă am vrea să bem ceva. Am acceptat. Era singur și părea amabil. Ne-a povestit că studia la Universitatea din Beirut. Ne-am petrecut restul zilei împreună, iar el a jucat cărți cu Isabelle.

(De aici faimoasa fotografie). De fiecare dată când acostam pe o insulă, ne lăsa rucsacul lui și pleca cu un aparat foto. La un moment dat, ne-am gândit că este ceva ciudat la mijloc. După plecarea din Égine, s-a ridicat brusc și a început să cotrobăie în rucsacul ce părea foarte greu. Astăzi mă gândesc că își asambla mitraliera. Isabelle stătea liniștită, cu picioarele pe balustradă, și asculta la walkman o casetă cu Jean-Jacques Goldman. A fost ultima oară când am văzut-o. Am avut în acel moment nevoie să merg la toaletă, iar asta mi-a salvat viața. Când am urcat din nou, alertată de zgomot, puntea era în flăcări. Am căutat-o pe Isabelle, dar nu am găsit-o".

Vă imaginați reacția părinților la așa-zisele relatări ale presei grecești care le înfățișau copiii drept teroriști. Prin intermediul avocatului lor, Gilbert Collard, părinții lui Alain Vigneron depun plângere, în baza articolului 680 al Codului de Procedură Penală care permite justiției franceze să se sesizeze în cazul în care conaționalii săi sunt răniți sau cad victime ale actelor criminale în străinătate.

Am fost solicitat să preiau dosarul pe 1 septembrie, când procurorul Republicii a inițiat o informare despre X, către șeful de la Omoruri Voluntare. Eram conștient că ancheta va fi dificilă, de vreme ce autoritățile elene, mai ales cele din Pireu, au învinovățit victimele franceze. Plec deci la Atena, pe 21 octombrie, însoțit de un membru al Parchetului, Alain Marsaud, șef al Serviciului Central de Luptă Antiteroristă, și de polițiști de la DST și de la PJ.

Aflu încă de la sosire că nici un judecător de instrucție nu fusese solicitat în caz și că nici o autoritate judiciară nu coordona informațiile. Așa cum mă așteptam, relațiile cu poliția portuară debutează dificil. Încă din prima zi, refuză să-mi arate procedura, mulțumindu-se doar cu a ne duce în „vizită" la *City of Poros* aflat în reparații într-un antrepozit. În fața acestei situații de blocaj, am solicitat din nou concursul guvernului francez prin intermediul ambasadorului nostru la Atena, pentru ca să fie în mod oficial denunțată această acuzație adusă conaționalilor noștri. O condiție necesară pentru buna desfășurare a anchetei. Avertismentul a fost auzit și ne-a permis să scăpăm de o

parte din obstacole. Până la urmă, procurorul general din Atena le-a ordonat anchetatorilor greci să ne permită accesul la dosar (chiar dacă tot refuzau să ne dea fotocopii).

Descoperirile noastre au fost de-a dreptul uluitoare. Acuzațiile împotriva lui Laurent Vigneron nu erau consistente. Mai multe persoane văzuseră „un bărbat îmbrăcat într-un șort și tricou care trăgea în mulțime și care semăna cu francezul". Dar polițiștii greci refuzau să ne furnizeze numele martorilor și nu ne lăsau să citim procesele-verbale. Cea mai mare parte a depozițiilor erau anonime și superficiale, luate sub imperiul emoțiilor. Autopsia trupului lui Vigneron fusese făcută la spital și în grabă: „Laurent Vigneron a fost împușcat de un glonț în spate", ceea ce excludea ipoteza ca el să fie atentatorul. În ceea ce le privește pe cele două tinere, ele și-au găsit sfârșitul în incendiu sau în explozie, însă trupurile lor nu aveau nici o urmă a vreunui impact provocat de un glonț: teroristul nu trăsese asupra lor. Fetele nu aveau nici o legătură cu operațiunea. Doar se intersectaseră, din păcate, cu unul dintre membrii comandoului.

Am putut în sfârșit să ne ocupăm și de pista ce ducea la ocupanții vehiculului care a explodat. Ea ne-a furnizat în primul rând numele membrilor comandoului, inclusiv pe cel al atacatorului de pe vapor. Cooperarea cu poliția de securitate din Atena, însărcinată cu anchetarea atentatului asupra mașinii, se dovedește foarte fructuoasă. Din rămășițele Nissanului sunt extrase un pistol-mitralieră Beretta, o armă identică cu aceea găsită pe *City of Poros*, un pistol automat Herstal și două fotografii parțial arse, dar utilizabile pentru identificare. Aceste fotografii vor face obiectul unei difuzări însoțite de o cercetare pe lângă hotelieri și agențiile de închiriere, care va da roade rapid. Individul care apărea în poze era cazat la un hotel sub identitatea de Hijab Jaballah. Polițiștii greci îi percheziționează camera de hotel și descoperă un pașaport libian pe numele de Jaballah și un al doilea, libanez de această dată, cu aceeași poză, dar cu numele de Michel Rouphael.

Urmărind pista închirierilor de mașini, anchetatorii vor afla că un alt autovehicul, un Opel Ascona, fusese închiriat de către echipa

care îl va duce pe 11 iulie (ziua atentatului) la aeroport. Vehiculul abandonat este rapid reperat în portul din Pireu. În portbagajul său, polițiștii vor găsi două valize de mână ce conțin alte acte de identitate false și mai multe bilete de avion. O pradă de război inestimabilă care ne va permite să reconstituim itinerarul comandoului și să identificăm pe fiecare dintre membrii săi. Mai întâi, atacatorul de pe vapor. Într-un bagaj, se descoperă un pașaport libanez pe numele de Adnan Sojod, a cărui fotografie corespunde necunoscutului, faimosul Ali, cel care juca cărți cu Isabelle. Numeroși martori îl recunosc. Fără nici o îndoială, el este cel care a tras asupra pasagerilor de pe vapor.

Alte două pașapoarte libaneze sunt găsite, pe numele de Amoud Abu Amid – persoana care a închiriat Nissanul – și de Meri Mehieddine. Se pare că este vorba despre cei doi bărbați care au murit în explozia vehiculului.

Cu câteva zile înaintea atentatului, atacatorul, Sojod, era cazat într-un mic hotel din centru, Creoli. De la hotel și-a rezervat biletul pentru *City of Poros*. Pe 8 iulie, el a făcut, în aceleași condiții, o croazieră la bordul unui alt vas, *City of Hydra*. Pasagerii vasului nu își dau seama pe lângă ce au trecut în acea zi... Itinerarul urmat de atacator până la sosirea lui în Grecia este revelator pentru metodele foarte profesioniste ale grupării. Sojod a plecat din Beirut însoțit de complicele său, Abu Amid. Cei doi bărbați au trecut prin Sofia, Bulgaria, unde au și rămas. Apoi au plecat spre Belgrad, Iugoslavia, unde s-au separat. Sojod a mers la Atena cu trenul, ajungând la destinație pe 9 mai, în timp ce Abu Amid a ales un zbor direct către Grecia. Au făcut asta pentru a nu atrage atenția sosind în aceeași zi. În capitala elenă, cei doi bărbați vor schimba cu regularitate hotelul și vor închiria fiecare mai multe mașini, tot pentru a șterge urmele.

Al treilea bărbat, Meri Mehiedinne, a ajuns primul. A debarcat la Atena, după un zbor cu JAT (companie aeriană iugoslavă), pe 8 mai, venind din Belgrad. Părăsise înainte Siria, Damasc, în aprilie. Mehiedinne trebuie să fi fost extrem de vigilent, căci a lăsat în două camere de hotel aproape 9 500 de dolari cash, în seifuri, după care

nu a mai venit niciodată. Acest lucru ne oferă un indiciu asupra mijloacelor financiare puse la dispoziția grupării. Fatah-CR era o organizație finanțată de țările din Orientul Mijlociu, deci primea resurse de la structurile de stat. Și asta pe lângă sprijinul primit de la țările din Est, confirmat de trecerea prin Belgrad și Sofia, despre care vom vorbi mai în detaliu.

Marea descoperire a anchetei va fi aceea a identității șefului comandoului, bărbatul din fotografia găsită în mașină, posesorul celor două pașapoarte libanez și libian, cu nume diferite, al patrulea om din grupare, cel mai prudent și cel mai misterios. I-am descoperit importanța în operațiune după ce i-am refăcut traseul de intrare în Grecia.

Bărbatul, care își spunea fie Jaballah Hijab (libian), fie Michel Rouphael (libanez), a debarcat în Atena pe 1 iunie, sosind de la Stockholm, via Copenhaga, printr-un zbor al SAS (companie aeriană scandinavă). Punctul de plecare m-a intrigat, mai ales că vom găsi în bagajele sale două bilete diferite pentru același zbor. Unul direct Stockholm–Copenhaga–Atena, pe numele Michel Rouphael, și un altul, sub o altă identitate, Copenhaga–Atena. În cazul în care apărea vreo problemă, putea să se oprească în Copenhaga, să-și schimbe pașaportul și să plece spre Grecia sub un alt nume. Treabă de profesionist! Pentru a descifra misterul și a-i reconstitui traseul, voi pleca în misiune în Suedia, cu DST, din 31 ianuarie până pe 6 februarie 1989, la șase luni după atentatul de pe *City of Poros*.

Cel care își spunea Michel Rouphael trăia în Suedia din decembrie 1986. S-a căsătorit la acea vreme cu o finlandeză stabilită în această țară și părea un respectabil om de afaceri. A înființat la Stockholm o societate de import-export, Alalmia, care făcea comerț cu numeroase țări din Orientul Mijlociu, ceea ce-i justifică frecventele deplasări în Siria, Algeria, Liban sau Libia. Duce o viață luxoasă, iar soția sa, Saloranta, pe care a întâlnit-o în Italia, nu își pune nici un semn de întrebare. Soțul său, va explica ea, era un bărbat foarte monden, îmbrăcat întotdeauna impecabil după moda italienească. Cuplul trăia pe picior mare, ieșea mult și nu se implica niciodată în politică. Ea

întâlnise la Damasc familia viitorului său soț; avea o relație de prietenie cu sora lui care trăia în Iordania. La întoarcerea în Suedia, Samir (prenumele soțului său) s-a supărat – un lucru extrem de rar pentru el – când ea a continuat să-i sune sora. I-a șters atunci din agenda cu adrese numele familiei sale și i-a cerut să îi lase în pace. Avea motivele lui... În schimb, s-a ocupat foarte bine de fiul său, Omar, născut în mai 1988, cu două luni înainte de atentatul de pe *City of Poros.*

Tânăra soție a fost foarte mirată când în biroul soțului ei s-au găsit trei pelicule fotografice. Fiecare fotografie ilustra un soi de circuit de-a lungul unei păduri dese situate la 30 de kilometri de Stockholm. Urmărind cu dificultate indicațiile din fotografii, anchetatorii vor ajunge la o stâncă foarte mare. Grație unui detector de metale, vor descoperi, la 20 de metri de ea, 4 cutii ce conțineau un arsenal complet de arme și explozibili: kalașnicov, grenade, fitiluri lente, surdine, muniții... protejate în saci cu grăsime. Acest „depozit" era mai mult ca sigur destinat vreunui atentat în Suedia sau oriunde altundeva.

Nu cred că a ascuns chiar el armele. Acest responsabil al Fatah-CR trebuie să fi fost un fel de „supervizor de operațiuni". El era depozitarul stocului și știa cum să acceadă la el. Putea să-i conducă acolo pe cei responsabili de vreo acțiune în țară. Citind agendele cu adrese și consultând lista apelurilor sale telefonice, a fost în sfârșit posibil să-i cunoaștem adevărata identitate și să-i reconstituim istoria. Michel Rouphael se numea în realitate Samir Mohammed Khaidir. S-a născut în 1951 la Naplouse, în Cisiordania. A trăit la început în Iordania, înainte de a-și face studiile la Beirut. La începutul anilor '70, s-a căsătorit cu o kuweitiană și s-a stabilit în Emirate.

J.-M. Pontaut: *Era deja căsătorit?*

J.-L. Bruguière: Da. S-a căsătorit chiar de mai multe ori. Traiectoria sa este destul de insolită. În 1976, unul dintre membrii familiei sale a fost împușcat de israelieni, lucru care l-a revoltat și i-a schimbat cursul vieții. Khaidir pleacă în Liban unde își intersectează drumul cu cel al grupărilor extremiste. Ca din întâmplare, se stabilește apoi la Belgrad, în Iugoslavia, pentru a urma cursuri de electronică. La

universitate, întâlnește un alt palestinian care îi împărtășește convingerile și dorința de luptă. Amândoi sunt antiisraelieni, antioccidentali și se opun cu înverșunare planului de pace propus de Sadat. Cei doi decid să-l asasineze pe reprezentantul egiptean la conferința de pace care trebuie să se țină în Cipru. Ei vor fi cei care au propus această operațiune grupării lui Abu Nidal, solicitând ajutorul. Își vor pune planul în aplicare. Pleacă la Nicosia via Atena – iar Atena! – și, pe 15 februarie 1978, îl împușcă pe egipteanul Youssef el Sibai. Dar fuga lor, slab pregătită, se termină rău. Cei doi bărbați și complicii lor iau ostatici, încearcă să deturneze un avion către Libia și sfârșesc prin a se preda. Justiția cipriotă îi condamnă la moarte, dar foarte repede pedeapsa le este schimbată în detenție pe viață și, în iunie 1982, sunt expulzați discret la Bagdad. Ciprul, la fel ca și Grecia, nu vrea să-și atragă mânia lui Fatah-CR.

Khaidir nu rămâne mult timp în Irak; și-a câștigat biletul de intrare în sânul grupării lui Abu Nidal. Șeful palestinian îl expediază pe acest recrut de calitate (este prezentabil și vorbește mai multe limbi străine) în Italia. Însărcinat cu operațiunile „speciale", se va dovedi foarte eficient. Din 1983 până în 1986, opt atentate lovesc această țară. Participarea lui Khaidir va fi clar stabilită în patru dintre ele, dintre care cel de la Café de Paris și din aeroportul Fiumicino.

Khaidir avansează și mai mult pe scara organizației și ajunge – conform serviciilor de informații occidentale – responsabil al Comitetului de informare, o structură însărcinată cu strângerea informațiilor și, mai exact, cu organizarea tuturor atentatelor din străinătate. Khaidir, stabilit în acel moment la Damasc, își petrece timpul călătorind prin Europa, cu vize turistice temporare pe care le reînnoiește rapid. Pentru a găsi puncte discrete de unde să acționeze, acest bărbat utilizează o tehnică familiară teroristului Carlos, se lasă găzduit de numeroasele sale cuceriri feminine care îi furnizează atât ascunzători, cât și acoperiri sociale. O întreagă rețea de tinere ale căror urme anchetatorii le vor descoperi în agenda sa cu adrese. Pentru a se instala durabil în străinătate, el se folosește tot de amantele sale și nu ezită

să se căsătorească. În Italia, la Roma, de exemplu, Khaidir seduce o daneză care lucrează la recepția hotelului Ritz, unde era și el cazat. Se va muta rapid cu ea într-un superb apartament, pe via Trionfale și, cum nu ducea lipsă de mijloace financiare, va avea o viață fără griji. Pe cărțile sale de vizită cu numele de Michel Rouphael – un nume europenizat – își gravează și *Maestru în Arta Comerțului Import-Export...* și își spune specialist în achiziționarea și vânzarea de opere de artă. Își creează și o societate fictivă, Tecco, ceea ce nu îl împiedică să participe, în septembrie 1986, la faimoasa deturnare a zborului Pan Am Karachi–New York despre care am vorbit deja. Khaidir se reîntoarce în culcușul lui italian ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Totuși, foarte repede, se decide să părăsească țara. Se va folosi încă o dată de o femeie pentru a-și schimba viața. La Roma întâlnește o tânără finlandeză, Aija Salomanta. Îi propune să se căsătorească și să se stabilească în Suedia. Tânăra, îndrăgostită, acceptă. Din motive de securitate, Khaidir nu va pleca direct din Italia spre Stockholm. Pleacă mai întâi la Beirut, înainte de a se întoarce în Siria. Acolo își depune actele de căsătorie la ambasada Suediei din Damasc. Va obține astfel o viză adevărată pe un pașaport fals! Pe 10 octombrie 1986, se căsătorește cu Salomanta, ceea ce îi permite, după lege, să devină cetățean suedez și chiar să folosească numele soției sale. Deschide numeroase conturi împreună cu soția sa. Anchetatorii au numărat 30, unele dintre ele fiind pe numele societății lor comune de import-export, al cărei capital este garantat cu casa soției. În ceea ce privește lista călătoriilor sale în străinătate, aceasta este absolut amețitoare.

J.-M. Pontaut: *După atentatul de pe* City of Poros, *nu se va mai întoarce în Suedia?*

J.-L. Bruguière: Cu 15 zile înaintea atacului de pe vapor, soția lui pleacă în călătorie în Polonia împreună cu niște prieteni, o călătorie preconizată de mai multă vreme. La întoarcerea sa, după 11 iulie 1988, Khaidir a dispărut. Nu îi va mai da niciodată vreun semn de viață. Nefericita se trezește singură cu fiul ei, pusă în situația să

administreze o societate fictivă, abandonată de un soț care este în realitate un terorist internațional.

J.-M. Pontaut: *Khaidir a murit la Atena?*

J.-L. Bruguière: Este una dintre problemele rămase nerezolvate de anchetă. Nu putem exclude ipoteza. Dar nu avem o dovadă certă. Amintiți-vă că nu știm cu exactitate câte persoane au murit în explozia mașinii din portul Pireu. Două, trei?... Astăzi, datorită expertizelor ADN, am ști cu precizie, dar la vremea aceea, ele nu existau. De asemenea, nu se cunoaște planul inițial al atentatului. Atacul sinucigaș de pe vapor al lui Adnan Sojod pare improvizat. Ne putem imagina că este vorba mai degrabă despre preluarea controlului vaporului, dacă facem referire la deturnarea lui *Achille Lauro* (navă de croazieră italiană deturnată pe 7 octombrie 1985 de către un comando al Frontului de Eliberare a Palestinei a lui Abu Abbas) în 1985, ceea ce ar putea explica relaxarea lui Ali, descrisă de prietena lui Isabelle Bismuth. El nu știa poate, la plecare, că lucrurile se vor termina atât de tragic. Este vorba despre explozia neprevăzută a mașinii din port, care a făcut ca totul să se năruie. A avut totuși loc când *City of Poros* era deja pe mare, iar nava nu era echipată radio. Sojod nu a avut deci cum să afle asta. A putut în schimb să fie informat la ultima escală pe insula Égine. În confuzia sa, a decis de unul singur să execute acest atentat-sinuvigaș sângeros, antrenând în moartea sa maximum de persoane.

J.-M. Pontaut: *S-a crezut la un moment dat că este posibil ca vreunul dintre membrii comandoului să fie găsit în viață?*

J.-L. Bruguière: Am emis, într-adevăr, un mandat de arestare internațional pe numele a patru membri ai comandoului. Or, pe 13 noiembrie 1992, polițiștii germani din BKA arestează la Dresda un libanez aflat în posesia unui pașaport și al unui permis de conducere pe numele Meri Mehieddine, identitatea uneia dintre persoanele prezente la Atena. Este arestat în momentul când pleacă la fratele său din Australia, iar serviciile germane descoperă mai multe elemente îngrijorătoare. Agenda sa de adrese are mai multe numere

de telefon care se regăsesc și în cea a lui Khaidir și care corespund persoanelor din subordinea lui Abu Nidal. Un alt număr notat de Mehieddine se regăsește și pe o carte de vizită a lui Khaidir. Aceleași coordonate telefonice fuseseră găsite în documentele unui palestinian care încercase în zadar să creeze o celulă clandestină a Fatah-CR în Germania. Mehieddine este așadar extrădat din Germania. Încă de la sosirea lui la Paris, mi-a spus că nu are nimic de-a face cu afacerea de pe *City of Poros*, dar că i se furaseră actele de identitate în Liban. Declarase furtul actelor poliției libaneze pe data de 29 iulie 1987. Nu am putut însă obține niciodată din partea libanezilor o confirmare în acest sens. Să fi fost vorba doar despre un omonim, așa cum a susținut întotdeauna, sau un membru al Fatah-CR, apropiat de-al lui Khaidir, a acceptat să-i facă un serviciu? În lipsa elementelor probatorii, a beneficiat de încetarea urmăririi penale.

În octombrie, i-am trimis în judecată pe Adnan Sojod, Abu Amid Amoud și Samir Khaidir pentru a fi judecați în lipsă. Fie că dispăruseră sau nu, judecarea lor în cadrul acestui proces era esențială, pentru ca familiile victimelor să se resemneze.

Acest dosar ne-a permis să cunoaștem în profunzime modul de acțiune al Fatah-CR.

2

Manipulări și pași greșiți ai puterii

J.-L. Bruguière: Pentru a înțelege evenimentele care au marcat această perioadă, trebuie să revii în contextul lunii mai 1981. Alegerea lui François Mitterrand și preluarea puterii de către stânga au suscitat o mare speranță. Incontestabil, în urma acestei schimbări majore, noul președinte și anturajul său erau tentați să spună: „Acum, dispunem de toate mijloacele pentru a acționa!" Un pericol care îi amenință pe toți guvernanții când urnele i-au adus la putere într-o manieră semnificativă. Iar când dificultățile apar, ei caută adesea să le rezolve într-o manieră directă și prin inițiative secrete, caz în care recurg la diplomația paralelă.

J.-M. Pontaut: *Vreți să spuneți că prin scurtcircuitarea căilor oficiale?*

J.-L. Bruguière: Da, acționând în orb cu „actori" considerați ca siguri, fără știrea autorității judiciare. Iar stânga nu prea a avut noroc pentru că Franța va cunoaște, începând cu anii 1981–1982, una dintre cele mai urâte perioade ale istoriei sale în materie de terorism. O violență nemaiîntâlnită se va abate din toate părțile. Mai întâi, amenințarea internă, care se dezvoltă prin gruparea Acțiunea Directă și care va conduce în 1985 și 1986 la asasinarea generalului Audran, secretar general al Departamentului Armament, și a lui François Besse, P-DG al regiei Renault. Dar AD nu este un caz izolat. Fenomenul este european. Germania l-a cunoscut încă din anii '70 cu fracțiunea

Armata Roșie (RAF), Italia cu Brigăzile Roșii, Spania cu GRAPO[1] și, ceva mai târziu, Belgia cu Celulele Comuniste Combatante (CCC), acestea fiind doar cele mai cunoscute. Aceste organizații se vor interconecta pentru a crea un Front european antiimperialist. În spatele acestui „euroterorism" se profilează evident umbra țărilor din Est, în special a Germanei de Est și a țărilor satelite ale URSS.

În același timp, Franța suportă atacurile organizațiilor palestiniene, precum cel al lui Abu Nidal și cel din strada Rosiers. Fără să mai vorbim despre dosarele pe care nu le-am instrumentat eu, cum ar fi operațiunile întreprinse de fracțiunile armate revoluționare libaneze (FARL) și mai ales campania de atentate extrem de violente înfăptuite la Paris de către CSPPA[2], o altă denumire a Hezbollah. Ea s-a terminat, amintiți-vă, cu atentatul ucigaș de pe strada Rennes, din Paris, în septembrie 1986.

J.-M. Pontaut: *Înainte de a povesti și de a descifra reacțiile puterii din acea vreme, să revenim la cronologia evenimentelor care au condus la* „negocierile subterane".

J.-L. Bruguière: Totul începe în ianuarie 1982, prin arestarea la Paris a doi membri ai grupării Carlos: Magdalena Kopp și Bruno Breguet, care se pregăteau să comită un atentat. În februarie, Carlos îi expediază o scrisoare lui Gaston Defferre, ministrul de interne, prin Ambasada Franței din Haga. Prin intermediul scrisorii ne amenință țara cu cele mai rele represalii, dacă cei doi apropiați ai săi nu sunt eliberați. Nu este nici mai mult, nici mai puțin decât un ultimatum la adresa Franței. Această scrisoare, ce se dorea a rămâne secretă, este divulgată de presă, ceea ce va zdruncina puternic guvernul.

Câteva luni mai târziu, în august, într-un alt registru, Abu Nidal organizează măcelul de pe strada Rosiers, un atentat de o violență extremă, care a șocat foarte tare opinia publică și, mai ales, comunitatea evreiască, prima vizată. Acest atentat îngrozește stânga, care

[1] Grupările de Rezistență Antifascistă Întâi Octombrie

[2] Comitetul de Solidaritate cu Prizonierii Politici Arabi din Orientul Apropiat

tocmai a preluat puterea și care nu are nici o experiență în lupta antiteroristă și în ceea ce privește funcționarea aparatului represiv al poliției și al justiției. Ea are mai degrabă tendința, după anii în care s-a aflat în opoziție, să o subestimeze. Apropiați de-ai președintelui vor acționa din umbră, sperând că vor aplana situația prin negocieri „paralele".

J.-M. Pontaut: *Cine va fi responsabil de asta?*

J.-L. Bruguière: François de Grossouvre, consilier special al președintelui Republicii pentru afaceri de securitate. El antamează, împreună cu Joseph Franceschi, secretar de stat pentru securitate, negocieri secrete cu unul dintre reprezentanții OEP.

J.-M. Pontaut: *Păreți a nu fi de acord cu aceste negocieri, dar ideea este de a interveni pe lângă Arafat pentru a* „neutraliza" *gruparea lui Abu Nidal, cu scopul încetării acestor atentate. De ce este atât de condamnabil?*

J.-L. Bruguière: De ce? Pentru că este vorba despre o reacție la cald, de un demers întreprins într-un caz de urgență, despre haos, fără nici un ecou, atât în ceea ce privește motivele atentatului din centrul Parisului, asupra comunității evreiești, cât și pentru contextul geopolitic în care se înscrie. În acest stadiu, nimic nu este elucidat și gestionat și cu siguranță nici problematica complexă și evolutivă a mișcării palestiniene care face cărțile prin înlănțuiri de alianțe obiective și sciziuni răsunătoare. Într-un asemenea context, este extrem de periculos să te aventurezi orbește și într-o manieră defensivă într-o negociere în care nu sunt luate în calcul nici adevăratele mize, nici interesele reale ale interlocutorului.

O a doua imprudență, ce decurge din prima, este că puterea nu identifică exact poziționarea interlocutorul său. Este vorba – vom vedea asta mai detaliat – despre Abu Iyad. Într-adevăr, acest personaj figurează ca membru eminent al ramurii oficiale a OEP lui Yasser Arafat, deși la acea vreme Fatah este încă implicat în operațiuni teroriste îndreptate împotriva intereselor occidentale, mai exact a intereselor europene, chiar dacă Franța nu pare a fi vizată direct. Nu va fi Fatah implicat trei ani mai târziu, pe 26 martie 1985, în

două atentate explozive, unul în Elveția, la Lausanne, și un altul la Geneva, împotriva obiectivelor libiene și siriene, și cu un an înainte, pe 13 martie 1984, într-o tentativă de asasinat a însărcinatului cu afaceri israelian la Atena? Există „aderențe" puternice, mai ales la bază, între oamenii Fatah și cei ai lui Abu Nidal. Astfel, comandoul FLP[1] Abu El Abbas, responsabil de deturnarea vasului italian *Achille Lauro* pe 7 octombrie 1985, fusese în legătură cu membrii lui Abu Nidal și ai Fatah și folosise pașapoarte false marocane ce proveneau dintr-un stoc ce va fi descoperit asupra unui activist al Fatah-CR, în timpul anchetei atentatului de pe strada Rosiers. Aceste elemente, pe care le vom descoperi în urma anchetei, nu erau cunoscute. Ele alterează fiabilitatea negocierilor și, mai ales, induc un fățiș risc de manipulare din partea OEP. Arafat are tot interesul să-și atragă bunăvoința unui actor european important. Și, dacă există vreo țară care este interesată în mod direct de situația Libanului și a Orientului Mijlociu, aceasta este Franța. De aici și pretenția imperioasă într-un astfel de exercițiu, pentru a preveni orice risc al manipulării, de bună asigurare a sincerității intențiilor interlocutorului său.

Am fost confruntat mutatis mutandis cu o situație similară în afacerea avionului DC 10 al UTA[2] când mai mulți actori de apartenențe diferite au venit să-și ofere serviciile, pretinzând fiecare că este mai bine plasat, pentru a interveni pe lângă colonelul Gaddafi, nu însă fără gânduri mercantile ascunse. Am preferat să mă lipsesc de „serviciile" acestor intermediari dubioși și „otrăvitori", pentru a recurge la o filieră oficială a justiției și a DST. Un canal instituțional fiabil cu interlocutori bine identificați.

J.-M. Pontaut: *Aceste negocieri au fost întreprinse fără știrea dvs.?*

J.-L. Bruguière: În totalitate. Și pe lângă faptul că a dat dovadă de imprudență, puterea nici nu putut să păstreze secretul, pentru că presa a dezvăluit aceste întâlniri. Cred că postul de radio *Europa 1*

[1] Frontul de Eliberare a Palestinei, al lui Abu Abbas

2 Uniunea Transporturilor Aeriene, agenție franceză de transport aerian, în prezent desființată

a fost primul care a dezvăluit că Abu Iyad, unul dintre responsabilii Fatah – ramura militară a OEP –, s-a întâlnit clandestin cu ministrul Franceschi și François de Grossouvre. O situație paradoxală – de care voi avea parte și în afacerea Habache – pentru judecătorul însărcinat cu acest caz să afle o asemenea informație din presă. Eu cred că puterea, aflată în dificultate, nu stăpânea situația; și că voia să negocieze cât mai repede cu putință, nesocotind precauțiile cele mai elementare. Mai mult decât atât, mi s-a părut că puterea nu are încredere în instituții, și mai ales în justiție, ceea ce este chiar culmea pentru un guvern de stânga care își revendică statul de drept.

J.-M. Pontaut: *Care sunt aceste informații care privesc în mod direct dosarul dvs.?*

J.-L. Bruguière: Pe 13 aprilie 1983, *Le Figaro, France-Soir* și *Le Quotidien* relatează o primă întâlnire datată 25 septembrie 1982 între Franceschi și Abu Iyad. Acesta din urmă ar fi afirmat că în nici un caz nu ar trebui să li se atribuie oamenilor din OEP lui Arafat paternitatea atentatelor comise în Europa în vara trecută. El ar fi dezvăluit numele a doi locotenenți de-ai lui Abu Nidal. Alte întâlniri de acest gen, conform presei, ar fi avut loc pe 15, 16 și 20 ianuarie 1983. Iar informațiile – vă veți convinge – sunt foarte precise. Din două una: fie scurgerile de informații sunt voluntare și în oarecare măsură orchestrate, dezvăluind în această perioadă de criză o incapacitate a puterii de a da dovadă de coeziune și de a promova o strategie de ansamblu, fie sunt involuntare, aducând în discuție capacitatea aceleiași puteri de a păstra un secret de stat.

În acest context am aflat că Abu Iyad îi atribuie lui Abu Nidal diversele atentate ucigașe comise în ultimele luni în capitalele europene. O altă revelație: el ar fi dezvăluit autorităților franceze identitatea a doi membri de bază de-ai lui Abu Nidal: Mustapha Mourad și Abdelraman Issa, reprezentanți ai lui Abu Nidal în Siria. Tot el ar fi precizat că o a doua grupare teroristă aflată în stare de „hibernare" s-ar fi instalat în Europa. Nucleele dure ale unei rețele disidente care ar fi fost reprezentate de un anume Abu Ibrahim El Amri. Acești

oameni ar fi la originea atentatului comis la Roma cu puțin timp înainte. Conform *Le Point* din 18 aprilie 1983, François de Grossouvre i-ar fi primit pe reprezentanții palestinieni de trei ori la domiciliul său; la rândul său, Abu Iyad ar fi confirmat spusele lui Issam Sartaoui – un fost reprezentant al OEP din Paris ce a fost asasinat – cum că Abu Nidal era responsabil de atentatul de pe strada Rosiers.

J.-M. Pontaut: *Cum ați reacționat în fața acestor descoperiri?*

J.-L. Bruguière: M-am simțit obligat să-l audiez pe domnul de Grossouvre. Am înștiințat Parchetul în acest sens. Tăcere jenantă, aș spune chiar neliniște. În plus, nimeni din ierarhia judiciară nu fusese încă învestit de noua putere politică. Îi trimit deci direct o scrisoare domnului de Grossouvre, în copie la Parchetul General.

J.-M. Pontaut: *S-a întâmplat ceva?*

J.-L. Bruguière: La Palat am fost ținta remarcilor, presiunilor amicale, mi-au dat de înțeles că este delicat să-l audiez pe François de Grossouvre, m-au întrebat dacă este cu adevărat util... Într-un final însă, chiar François Mitterrand, care era un rafinat om politic, îi ordonă să dea curs convocării mele.

J.-M. Pontaut: *Destul de inteligent din partea lui. Ar fi putut, din contră, să se opună.*

J.-L. Bruguière: Foarte avizat, într-adevăr! Îmi imaginez că a trebuit să-i spună lui Grossouvre: „Acum, că ai fost demascat, trebuie să dai explicații!" Specificul legăturilor secrete este că ele așa trebuie să rămână. Din momentul în care aceste întâlniri devin publice, se cuvine ca puterea să și le asume. Nu aveam mari așteptări de la această audiere, dar ea se dovedise indispensabilă în planul logic al anchetei. Iar eu nu puteam, prin tăcerea mea, printr-o prudență excesivă sau din teama de a nu fi pe plac, să provoc demersuri oculte care ar fi prejudiciat bunul mers al anchetei pe care o conduceam. Iar el trebuia să răspundă sub jurământ. Cu atât mai mult cu cât informațiile divulgate de presă erau extrem de precise și păreau susținute.

J.-M. Pontaut: *Credeți că François de Grossouvre ar putea fi la originea scurgerilor de informații?*

J.-L. Bruguière: Greu de crezut, pentru că divulgarea acestor contacte ar fi ruinat structura. François de Grossouvre nu avea nici un interes să se știe că el negocia în secret cu OEP. În schimb, anturajul său sau alte cercuri ale puterii, care nu ar fi apreciat această inițiativă venită de la Palat, ar fi putut să încerce să o contracareze. Nu este exclus ca această scurgere de informații să vină de la palestinieni, și în arta jocului dublu. Într-un final, această expunere mediatică profita într-o oarecare măsură de putere, lăsând să se creadă că nu a rămas inactivă. Dacă este vorba despre o operațiune de comunicare, trebuie constatat că a fost contraproductivă. Ea nu a făcut decât să scoată în evidență apetența puterii de a acționa în afara procedurilor legale, așa cum o va face și în alte circumstanțe, cu irlandezii de la Vincennes, de exemplu.

J.-M. Pontaut: *Ați insistat deci să-l vedeți și, în final, l-ați și audiat.*

J.-L. Bruguière: Da. A venit într-un tribunal ce părea în stare de asediu. Parchetul General, agitat, trimisese de urgență un magistrat pentru a-i înlesni intrarea pe o ușă ascunsă, lucru care l-a sustras asalturilor ziariștilor. Audierea a decurs foarte bine. François de Grossouvre a dat dovadă de mare curtoazie. Îmi aduc încă aminte de întrebările mele care se bazau pe elemente descoperite de către presă. De exemplu, jurnalistul Charles Villeneuve menționase la *Europa 1* că Salah Kalaf, alias Abu Iyad, membru al OEP, se întâlnise în secret la Paris cu responsabili francezi. L-am întrebat: „Ați participat la această întâlnire? Cum de a putut presa să fie informată cu lux de amănunte de asemenea întâlniri secrete?" I-am mai adresat întrebări și despre modul de alegere a interlocutorului, Abu Iyad, la fel și despre informațiile pe care acesta din urmă le-ar fi comunicat despre autorii și comanditarii acestui atentat.

Bineînțeles că a negat totul. O poziție politică de înțeles, dar contestabilă din punct de vedere juridic. Nu se afla sub jurământ? În fața unui tribunal ar fi putut, dacă sperjurul ar fi fost stabilit, să fie pus sub urmărire penală pentru falsă mărturie. Dar el nu putea divulga secretul întâlnirilor sale. Nu eram prost. Audierea lui, o repet,

era indispensabilă pentru anchetă și pentru respectarea legii valabilă tuturor, și aici mă refer și la guvernanți. François de Grossouvre se găsea într-o situație extrem de delicată. Dacă răspundea întrebărilor mele, ar fi însemnat să divulge că puterea a recurs la manevre paralele și secrete într-o afacere în care justiția era implicată. Căci aspectul criticabil al inițiativei guvernamentale nu înseamnă recurgerea la contacte secrete – fapt care intră în sarcina executivului –, ci de a o face atunci când justiția este sesizată. Dar, a nu răspunde la întrebări sau a pretinde că informațiile dezvăluite de presă nu sunt fondate, antrenează, dincolo de încălcarea jurământului, alte consecințe. Acest lucru privează justiția de informații ce au legătură directă cu ancheta și care ar fi meritat să fie verificate. Cu atât mai mult cu cât este vorba despre indivizi prezentați ca fiind implicați în atentat. O atitudine dezinvoltă vizavi de instituția judiciară; mai mult, dispreț la adresa victimelor cărora adevărul le este datorat. Căci, după această audiere, nu am obținut niciodată, prin nici un canal oficial, elementele exploatabile despre acești actori al Fatah-CR, ale căror nume apăreau în presă.

François Mitterrand mi-a înțeles perfect demersul, de vreme i-a ordonat consilierului său pentru afaceri de securitate să se supună convocării justiției. Or el nu mă cunoștea, și ar fi putut să creadă că aș putea să profit de această afacere. Ei bine, s-a petrecut exact invers. Cred că François Mitterrand m-a considerat un slujitor a statului, ale cărui interese superioare le puneam deasupra oricărui alt considerent politic. Acest lucru mi-a fost confirmat mulți ani mai târziu de către directorul său de cabinet, Gilles Ménage. Acesta este și motivul pentru care șeful statului îmi va acorda încredere și mai târziu, în momentul episodului Habache. Și toți au crezut că exista o anumită complicitate între președinte și mine.

J.-M. Pontaut: *François Mitterrand s-a purtat ca un* „legalist"?

J.-L. Bruguière: Mai degrabă din pragmatism și inteligență politică decât din convingere personală. Dar nu cred că un alt om politic ar fi reacționat astfel. Asta i-a permis – să nu fim naivi – să

scape de o problemă. Odată terminată această audiere, nu se va mai vorbi despre ea.

J.-M. Pontaut: *Totuși, nu ați obținut dreptul de a-l audia pe Joseph Franceschi, secretarul de stat pentru securitate.*

J.-L. Bruguière: Având în vedere că era ministru, legea mă obliga să cer asta Consiliului de Miniștri, singurul abilitat în această chestiune. Consiliul a refuzat. Dar François de Grossouvre a venit totuși în biroul meu...

J.-M. Pontaut: *Credeți că nu poate exista nici o negociere diplomatică în ceea ce privește afacerile sensibile? În cele din urmă, aceste practici pot fi justificate în numele unei rațiuni de stat?*

J.-L. Bruguière: Bineînțeles, este chiar una dintre primele responsabilități ale statului și diplomației sale. Trebuie să facem o distincție, dificil uneori de aplicat în practică: agenda politică poate să difere de demersul judiciar și de dinamica anchetei.

Drumurile pot fi diferite și nu mai este nimic de spus în această privință. Dar ele nu trebuie să se intersecteze. Cu alte cuvinte, ori una, ori alta. În atribuțiile unui judecător nu intră și împietarea asupra activității executivului. Dar acesta din urmă nu trebuie, prin activitatea și inițiativele sale, mai ales din domeniul diplomatic, să împiedice activitatea justiției. Judecătorul, prin lege, dispune, pentru exercitarea misiunilor sale, de mijloace mai vaste, dar competența sa de atribuire este circumscrisă faptelor pe care le urmărește. Executivul are o putere de atribuire vastă, aceea de a conduce politica țării, sub rezerva respectării separării puterilor, puterea legislativă și autoritatea judiciară.

Când deciziile unui judecător țin evident de considerații de ordin politic și nu de logica anchetei, și mai ales când sunt mediatizate intens, atunci și el depășește cadrul legal. Granița este dificil de definit. La fel și executivul – ca în afacerea de pe strada Rosiers – atunci când se implică în mod deliberat în sfera judiciară în numele imperativelor superioare ale conduitei afacerilor publice sau rațiunii de stat, se dezice de aceleași principii constituționale. Aceste cazuri însă sunt

rare. Iar raţiunea de stat prea des invocată poate fi, adesea, o dovadă de neputinţă în faţa situaţiilor politice sau diplomatice complexe. Trebuie spus că aparatul de stat este prea compartimentat, iar justiţia este îngrădită în perimetrul său. O situaţie care provoacă neîncredere şi suspiciune. Personal, eu am încercat să dezvolt contactele cu marii actori ai statului , în primul rând cu cei de la Quai d'Orsay, şi să creez sinergii pe care astăzi toată lumea le solicită – şi nu numai în Franţa. Fără această sinergie nu aş fi reuşit să finalizez dificila anchetă a atentatului împotriva avionului DC 10 al UTA. Vom reveni asupra ei mai târziu.

Dar, fiind vorba despre afaceri de terorism şi în special despre atentatul de pe strada Rosiers, există o linie roşie ce nu trebuie depăşită: acceptarea negocierilor cu teroriştii. Cu statele şi cu reprezentanţii lor da, cu organizaţiile teroriste sau cu persoane fizice sau entităţi ce le reprezintă şi le susţin acţiunile, nu. Abu Iyad nu este un terorist, nici OEP lui Yasser Arafat. Dar în 1982, situaţia era mult mai confuză şi periculoasă ca astăzi. Fatah era braţul înarmat al OEP şi cu acest titlu era implicat în operaţiuni teroriste, inclusiv în Europa. În plus, anchetele au demonstrat existenţa relaţiilor operaţionale între Fatah şi organizaţiile teroriste ale „frontului refuzului", în special Fatah-CR al lui Abu Nidal.

Autorităţile franceze din acea vreme nu doar că au încălcat sfera judiciară, ci au şi acţionat cu lejeritate şi imprudenţă. În acest domeniu delicat al contactelor oficiale, alegerea interlocutorului este primordială. Este nevoie de sânge-rece şi de o bună cunoaştere a adversarului sau a partenerului. Nu era cazul puterii de stânga, care nu avea nici o cultură în acest domeniu, care îi era străin şi pe care îl respingea ideologic, punând la îndoială aparatul de securitate al statului.

J.-M. Pontaut: *Dar asta este o tendinţă care caracterizează puterile în general!*

J.-L. Bruguière: De ce? Să nu generalizăm. Este adevărat că, într-o afacere de stat sau confruntată cu o situaţie de criză, puterea are tendinţa naturală de a încredinţa executivului său sarcina de a gestiona situaţia în toate componentele sale. Pentru că executivul şi organele

din subordinea sa pot acționa rapid și discret. Și mai ales ei se află în legătură directă cu puterea centrală. Tradiția iacobină a Franței s-a înscris în această direcție. Dar totul este o chestiune de măsură. Nimeni nu contestă că executivul gestionează totul în perioadă de criză, și în special în cazul atentatelor teroriste. Dar trebuie să o facă respectând funcționarea normală a instituțiilor, în special a justiției.

Următorul exemplu l-a reprezentat tot Franța, fie că a fost vorba despre deturnarea Airbus-ului Air France în decembrie 1994, fie de valul de atentate din 1995. Alte țări – în special Statele Unite – au cedat după atentatele din 11 Septembrie 2001 avertismentelor de securitate, punând statul de drept între paranteze. Știm ce a urmat. Legea a câștigat prin intervenția fermă a Curții Supreme și închiderea anunțată a bazei din Guantanamo. Căci în democrație legalitatea se răzvrătește și își reia locul legitim. Să te eliberezi de constrângerile legii înseamnă de fapt să faci jocul inamicilor democrației. Acest lucru a fost scos în evidență și de Cartea Albă a Terorismului: „În această luptă împotriva terorismului, cea mai bună armă a noastră sunt principiile noastre democratice (...). A renunța la aceste valori înseamnă a face jocul teroriștilor". Acesta este un principiu care trebuie să-i ghideze în orice circumstanță și mai ales în perioadă de criză pe cei responsabili cu afacerile de stat.

J.-M. Pontaut: *Convențiile secrete între oamenii puterii și reprezentanții OEP nu erau singurele. Veți descoperi mai târziu tratative incredibile. Niște avocați, dintre care un francez foarte cunoscut, au fost intermediari direcți cu teroriștii grupului Carlos. Ei au șantajat statul francez, care a acceptat să intre în joc. Iar aceste negocieri clandestine s-au derulat cu aprobarea serviciilor secrete ale țărilor din Est, care trăgeau sforile pe deasupra Cortinei de Fier. Veți afla despre această afacere după căderea Zidului Berlinului, datorită arhivelor fostelor servicii de informații ale țărilor comuniste. O epopee politică-judiciară uimitoare, care spune multe despre această perioadă extravagantă și puțin cunoscută de istoria recentă. Să fim însă preciș. Cine sunt acești avocații și cum ați intrat în posesia acestor documente copleșitoare?*

J.-L. Bruguière: Este vorba despre doi avocați care, la acea vreme, au asigurat apărarea lui Bruno Bréguet și Magdalenei Kopp. Vă amintesc că cei doi au fost opriți de un paznic al unei parcări de pe strada George-V, în timp ce mașina lor era plină de explozibili. A urmat un schimb de focuri de armă. Magdalena Kopp era de fapt iubita lui Ilich Ramírez Sánchez, alias Carlos. Avea deci motive în plus să o elibereze. Făcea parte de multă vreme din Celulele Revoluționare Germane (RZ), foarte apropiate de fracțiunea Armata Roșie (RAF). Bréguet va fi apărat de un avocat elvețian, Rambert, care se va ocupa și de apărarea unui alt membru al grupării, Margot Frolich, arestată pe aeroportul din Roma având asupra sa explozibil. Magdalena Kopp îl alege pe avocatul Vergès. Un avocat extrem de mediatizat, cunoscut datorită talentului și apetenței sale pentru provocare, dar și pentru cazurile în care s-a implicat în perioada războiului din Algeria. Pentru el este extrem de incitant să se implice în astfel de dosare.

Dar ceea ce vom descoperi în arhivele MFS[1], adică fostele servicii secrete ale Germaniei de Est, bine-cunoscuta Stasi, este faptul că acești doi avocați sunt considerați de către membrii rețelei Carlos ca făcând parte integrantă din organizația lor. Ei nu apăreau ca simpli avocați, ci totalmente implicați, ideologic și operațional în organizație, așa cum fuseseră în anii '70 avocații germani cu RAF, gen Klaus Croissant, Volker Speitel sau Arndt Müller. Însă Vergès și Rambert vor merge mai departe în susținerea grupării Carlos datorită legăturilor clandestine dincolo de Cortina de Fier, în RDG și în special în Ungaria. Vor primi nume de cod și vor fi programați pentru misiuni operaționale. Obiectivul lor îl va reprezenta eliberarea celor doi membri deținuți la Paris, pentru care își vor relansa contactele cu puterea. La toate acestea se vor adăuga treceri regulate de cealaltă parte a Zidului. Acești avocați, figuri emblematice, au avut un rol operațional incontestabil, indiferent de protestele lor de după dezvăluirea câtorva dintre aceste documente.

---

[1] Ministerul Securității Statului

Arhivele Stasi, a căror autenticitate nu este contestată de nimeni, au fost recuperate după căderea Zidului într-un cadru judiciar de către colegul meu Detlev Mehlis, prim-procuror al Parchetului Landului Berlin. Poliția judiciară germană (LKA) a acționat în cadrul unei anchete întreprinse după atentatul care a vizat Casa Franței (consulatul nostru general) din Berlinul de Est, pe 25 august 1983.

Această procedură îndelungată a dus la condamnarea lui Peter Weinrich, mâna dreaptă a lui Carlos, membru foarte activ al organizației teroriste. Gruparea Carlos, o repet, este bănuită, printre altele, de comiterea atentatului de pe strada Marbeuf, în 1982, de plasarea unei bombe în trenul *Capitole*, ce asigura legătura între Paris și Toulouse și de alte două atentate comise pe 31 decembrie 1983 în gara Saint-Charles din Marsilia și într-un TGV ce asigura legătura Marsilia–Paris. Carlos, care a fost arestat în Franța în 1994, este acum acuzat în fața Curții cu Juri din Paris de complicitate în aceste patru atentate.

Peter Weinrich (alias Steve sau Peter) – un fanatic, la fel ca mulți alți membri ai acestei organizații teroriste – era extrem de meticulos și metodic. I se spunea „inginerul", căci consemna absolut totul în carnețelele sale, adevărată mină de aur pentru Stasi și serviciile ungare, și ulterior pentru anchetatori. Carnetele sale au fost fotografiate în întregime de Stasi. Germania de Est găzduia gruparea, dar, din prudență, dorea să știe totul despre ea pentru a o putea controla și pentru a interveni dacă era cazul. Exact ca în filmul *Viața celorlalți*. Gruparea era supravegheată – fuseseră plasate microfoane în hotelurile unde se caza: Metropol, Stadt Hotel sau Palas Hotel, se ascultau conversațiile telefonice și se fotocopia în secret toată documentația. Supravegherea grupării Carlos purta numele de cod „Separat".

Și în Ungaria gruparea era supravegheată de Ministerul de Informații în cadrul programului denumit C-79 (Carlos 1979).

În Berlinul de Est, cea care supraveghea în mod special programul „Separat" era secția a 8-a din cadrul departamentului XXII al MFS. Avocații cuplului Bréguet–Kopp aveau, conform documentelor Stasi, un comportament specific agenților de legătură și de informații.

Primiseră nume de cod. Vergès va fi numit succesiv Gabriel, Herzog sau Paula. Rambert: Duke, Guillaume sau Pierra. Schimbările numelor de cod pentru toți membri organizației, inclusiv pentru avocați, fuseseră stabilite de către Weinrich pentru protecția securității misiunilor. Vergès, de exemplu, era însărcinat să comunice clandestin un anume număr de informații scrise sau verbale, inclusiv documentele de procedură, responsabililor grupării, instalați în Berlinul de Est.

Această transmisie secretă se făcea prin sistemul sofisticat al „cutiilor cu scrisori moarte", metodă utilizată frecvent de spioni în timpul Războiului Rece. Una dintre ele, folosită pentru scrisori, dar și pentru a depune acolo arme și explozibili, se afla la recepția punctului de trecere din gara Frederikstrasse. Documentele erau apoi recuperate de un alt membru al organizației, Abul Hakam, care, cu un pașaport diplomatic fals sud-yemenit, putea trece cu ușurință din Est în Vest. Această procedură – ironie a istoriei – nu va scăpa vigilenței Ministerului est-german al Securității, care va recupera documentele și le va repune în același loc după ce le va fi microfilmat cu atenție.

Mai exista un sistem foarte elaborat de mesaje care fusese stabilit pentru a fixa întâlniri de cealaltă parte a Cortinei de Fier sau în Orientul Mijlociu. Astfel, când Vergès trebuia să meargă pentru a da raportul în Berlinul de Est, el îi expedia un telex lui „Saeed" (probabil un nume de cod pentru Weinrich) semnat „Jean", menționând locul și ora sosirii, cu un punct de întâlnire la Hotelul Metropol. Fusese prevăzută și o procedură de ajutor. Vergès primea o carte poștală cu inscripția: „Bună ziua! Suntem foarte bucuroși să vă revedem. Cu afecțiune. Sărutări. A ta Danielle". Cu siguranță o ironie la adresa prenumelui soției lui François Mitterrand, denumită Tata Danielle. După ce primea această carte poștală, Verges alias Herzog trebuia să răspundă prin telex pentru a comunica ora și data sosirii sale. Un traseu ajutător trecea prin Alger. Pentru a merge în Damasc, gruparea Carlos impusese următoarea procedură: Vergès trebuia să treacă prin Iugoslavia pentru a-și pierde urma. Telexul trebuia să precizeze ora

plecării avionului din Berlin cu destinația Iugoslavia, iar un al doilea telex preciza orarul zborului Belgrad–Damasc.

J.-M. Pontaut: *De ce această tranzitare prin Belgrad?*

J.-L. Bruguière: Mai întâi pentru a șterge urmele. Dar Verges avea pregătit un pretext pentru venirea sa în Iugoslavia; o explicație pentru cazul în care era luat la întrebări: mergea să-și viziteze fosta secretară, Neda Jankovic, care se retrăsese în această țară. Mai putea pretinde și că merge să supervizeze apariția uneia dintre cărțile sale traduse în sârbo-croată. În lumina documentației recuperate, această tânără juca rolul de agent de legătură între grupare și avocații Vergès și Rambert.

J.-M. Pontaut: *Și de ce trecea, eventual, prin Siria?*

J.-L. Bruguière: Pentru că gruparea dispunea de sprijin puternic în Damasc și de o bază logistică, dar și de susținerea serviciilor de informații ale armatei aeriene siriene. Ambasada Siriei în Berlinul de Est primea material militar prin valizele diplomatice venite de la Damasc. Un diplomat sirian, Nabil Shritah, era însărcinat special cu această misiune. El primea în mod regulat din Damasc documente administrative contrafăcute sau de complezență – în special pașapoarte diplomatice din țări arabe – , arme și explozibili pe care le ascundea în ambasadă cu complicitatea binevoitoare a Stasi. Weinrich și alți membri ai grupării Carlos veneau și se aprovizionau regulat de la Shritah. Acum știm că explozibilul folosit pentru a comite atentatul împotriva Casei Franței din Berlin a fost adus pe acest canal.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la emisarii noștri avocați. Care este misiunea lor exactă?*

J.-L. Bruguière: De fapt sunt mai multe și se puteau întinde pe o mai lungă durată. O notă a MFS din 17 august 1983, care are la bază interceptări audio și documente, scoate la iveală un proiect de evadare în care ei sunt implicați. Proiectul consta în scoaterea lui Bréguet și Kopp prin complicitatea gardienilor din închisoare. Un proiect destul de detaliat, pentru că Bréguet trebuia să treacă printr-un tunel care dădea într-un canal de evacuare a apelor uzate. Era precizat chiar

și că acest lucru era mai ușor de realizat pe timpul iernii... Conform acestui document, Herzog, adică Vergès, avea sarcina de a corupe un membru al personalului din penitenciar. Breguet ar fi refuzat acest plan, considerându-l prea complicat. Un alt proiect viza evadarea Magdalenei Kopp din spitalul închisorii din Fresnes, cu complicitatea lui Herzog. În notele lui Weinrich s-au găsit de asemenea descrieri destul de precise ale spitalului din Fresnes.

Și mai grav este faptul că gruparea ar fi cerut să fie supravegheat ministrul Justiției de la acea vreme, Robert Badinter, „de origine evreiască", arată notele. Aceste „supravegheri"au fost realizate. În notele scrise de Weinrich figurează într-adevăr informații despre domiciliul personal al ministrului și despre supravegherea poliției instalată zi și noapte în fața porții sale. Asemenea informații te duc clar cu gândul că teroriștii plănuiau o acțiune împotriva lui Badinter: plasarea unei bombe, răpire, asasinat? Nu se știe. În orice caz, aceste reperaje au fost corelate bineînțeles cu complicitatea activă a grupării teroriste. Documentele Stasi precizează că aceste supravegheri au fost făcute nu de Vergès, ci de Duke, adică de Rambert.

J.-M. Pontaut: *Care este deci rolul atribuit lui Verges, conform notelor lui Weinrich recuperate de Stasi?*

J.-L. Bruguière: Domeniul său de acțiune părea mai mult „politic". El se străduiește să facă presiuni asupra personalităților politice și judiciare pentru a obține eliberarea celor doi teroriști arestați la Paris. Vergès devine avocatul grupării și nu ezită să amenințe puterea franceză folosind importante rețele de influență. Trebuie să spunem din nou că acea perioadă era favorabilă acestui gen de manevre. Amplificarea violenței în perioada 1981–1984 a luat prin surprindere noua putere socialistă. În tânăra echipă de stânga, unii erau încă revoluționari nostalgici sau cel puțin seduși de spiritul revoluționar... Stânga, la acea vreme, era în același timp războinică, căci așteptase mult să acceadă la putere, dar și lirică. O parte se gândea că poate face mai mult în numele idealurilor mișcării revoluționare după mai 68. Și, mai ales, va respinge ceea ce nu îi aparținea ideologic:

domeniul securității. Manipulările și amenințările grupării Carlos – și nu numai ale ei – se vor derula în această „zonă gri" istorică, prin intermediul rețelelor formate din intelectuali sau sindicaliști. Indivizi care acționează ideologic, dar și din spirit de aventură sau, după cum vă spuneam, din pur lirism. Vom reîntâlni aceste rețele mai târziu, cu ocazia susținerii active acordate de anumiți intelectuali de stânga ai grupării Acțiunea Directă.

J.-M. Pontaut: *Ca să ne întoarcem la 1982, cu ce apropiat al puterii se va întâlni Vergès pentru* „a-și pleda cauza"?

J.-L. Bruguière: Va intra în legătură cu un magistrat de renume, magistrat pe care îl cunosc și îl apreciez, Louis Joinet care, la acea vreme, era consilierul premierului Pierre Mauroy la Matignon. Îl cunoscusem în 1970, la doi ani de la înființarea sindicatului magistraturii. Vergès cunoaște și el un magistrat important, Roland Kessous. Notele lui Weinrich „consemnează" procesele verbale ale acestor întâlniri făcute de Vergè pentru gruparea Carlos. Ele arată asigurarea care i-a fost dată, în special de Joinet, cum că Bréguet și Kopp vor fi judecați de o cameră corecțională a tribunalului de instanță din Paris, aleasă în funcție de „flexibilitatea" sa. Notele arată că Vergès ar fi lansat avertismente extrem de clare către interlocutorii săi, în special către Kessous. Magistratul i-ar fi spus: „ Ar trebui totuși ca acești domni pe care îi reprezentați să păstreze ceva mai multă distanță față de Franța". Vergès ar fi replicat: „Acești domni nu au nici o responsabilitate față de Franța", și nu a ezitat să recurgă la o metaforă pentru a-și sprijini propunerea și pentru a stigmatiza tergiversarea guvernului: „Am impresia, ar fi spus el, că văd niște țărani pe câmp care privesc venirea unui nor de furtună monstruos. Discută pentru a afla ce distrugeri catastrofice va provoca această furtună. În loc să-și pună la adăpost, cât mai au timp, cea mai mare parte a recoltei, ei privesc și nu fac nimic. Iată, domnule, cum se comportă guvernul francez".

La rândul său, Joinet ar fi replicat: „Carlos, dragul meu domn, nu are nici o obligație față de Franța". Asta însemna că exista riscul unui atentat în cazul unei judecăți severe a celor doi deținuți, situație

în care responsabilitatea nu ar fi fost a deținuților, ci a puterii! Aceste informații au fost confirmate parțial de Louis Joinet într-o scrisoare adresată prefectului Fournet, pe atunci directorul DST. Fostul consilier de la Matignon admitea că, într-adevăr, Vergès, pe care îl întâlnise doar de două ori, îi arătase „gravitatea extremă a situației".

Atunci când a pus capăt întrevederii, Joinet a primit din partea interlocutorului său o amenințare sub forma unui avertisment și anume că „își asuma o responsabilitate de o gravitate extremă". Joinet va corobora notele Stasi despre activitățile clandestine ale lui Vergès, acesta din urmă confirmându-i că era în contact cu Carlos și că recurgea la „mesaje codate inserate în micile anunțuri ale unei ediții de dimineață a unui ziar". Consilierul premierului a aflat fără a clipi că avocatul avea contacte clandestine cu un terorist a cărui organizație nu va ezita să utilizeze violența împotriva Franței pentru a-și atinge scopurile. Relații care nu sunt tocmai cele normale între un avocat și un simplu client...

J.-M. Pontaut: *Putea Vergès să joace un joc dublu și să-i mintă pe comanditarii săi, pe Carlos? Ar fi putut să le povestească ce ar fi vrut el pentru a-și da importanță. Cum putem afla dacă ceea ce a raportat este adevărat?*

J.-L. Bruguière: Mă gândesc într-adevăr la o dublă manipulare din partea lui Vergès. Vergès părea să fi manipulat cele două părți, pe interlocutorii săi din guvern și pe mandanți, în special pe Weinrich, pe care îl întâlnea regulat în Berlinul de Est. Chiar și Stasi începe din 1983 să se îndoiască de Vergès și de membrii grupării Carlos pe care o controla din ce în ce mai greu. Pe 14 februarie 1983, lui Weinrich îi va fi refuzată de către Helmut Voigt, ofițerul său din cadrul MFS, acordarea unei vize cu intrări multiple pentru Verges, căruia îi lăudase totuși meritele spunând că „a făcut deja atâtea pentru revoluție". O manipulare care va explica reacția puternică a lui Louis Joinet atunci când a luat la cunoștință de aceste documente.

În 1993, acestea vor fi mai întâi recuperate de DST: serviciile franceze vor avea acces la ele doar în cadrul unei misiuni efectuate în Ungaria. Ungurii lucrau în strânsă legătură la acea vreme cu

omologii lor din Stasi și făceau schimb de documente operaționale. În plus, o parte din carnetele lui Weinrich fuseseră microfilmate într-unul dintre apartamentele grupării în Budapesta, atunci sub control permanent al serviciilor ungurești.

Aceste documente îmi vor fi comunicate în mod oficial de justiția germană. Pe 6 octombrie 1993, Louis Joinet i-a scris directorului de la Supravegherea Teritorială, Jacques Fournet, pentru a nega conținutul acestor documente. El va face asta printr-o scrisoare care va rămâne confidențială la acea vreme. Va fi publicată în *Le Monde*, anul următor. El neagă de exemplu că s-ar fi întâlnit cu Vergès la domiciliul său. Iar unele dintre argumentele sale sunt pertinente. Nici premierul și nici un alt membru al cabinetului său nu aveau puterea să aleagă tribunalul care urma să-i judece pe Bréguet și pe Kopp. O asemenea negociere era imposibilă. Am toate motivele să cred că Joinet, pe care eu îl cunosc și care este un om extrem de cinstit și foarte republican, nu s-ar fi compromis niciodată într-o operațiune de acest gen. În schimb, arhivele ca atare nu sunt îndoielnice. Justiția germană, neclintită în administrarea probelor, le-a confirmat în procesul atentatului împotriva Casei Franței. În speță, Stasi a procedat la o analiză operațională a datelor, a înscrisurilor sau interceptărilor audio ale membrilor grupării. Aceste arhive nu fac decât să expună niște negocieri care au avut loc și darea lor de seamă prin cei doi avocați, Vergès și Rambert.

Este incontestabil, la acea vreme, puterea franceză a fost manipulată și amenințată. A dat dovadă de imprudență și de nesocotință când a acceptat să dialogheze cu o persoană care s-a declarat deschis purtătorul de cuvânt al teroriștilor ce amenințau Franța. Era evident că avocatul Vergès își depășea rolul de simplu apărător. Or, din câte știu eu, nimeni nu mi-a spus nimic, nu a fost urmărit niciodată, nici măcar în fața consiliului avocaților. Puterea nu a informat nici Parchetul General de demersurile sale, ceea ce ar fi reprezentat minimul pe care îl putea face, de vreme ce ele vizau direct funcționarea justiției.

De aceea, în afacerea cu strada Rosiers, am cerut să-l audiez pe François de Grossouvre. Sunt sigur că justiția, într-un anume fel, făcea un serviciu guvernului. A aruncat puțină apă rece pe un cazan în fierbere și a cărui presiune nu mai poate fi controlată. Guvernul francez a fost atunci provocat de gruparea Carlos prin intermediul lui Vergès în afacerea Bréguet–Kopp și publicarea scrisorii de amenințare a lui Carlos. În același timp, François de Grossouvre încearcă o negociere riscantă cu OEP. Cu atât mai periculoasă – arhivele Stasi vor demonstra asta – cu cât Weinrich suspecta că Grossouvre putea fi implicat în operațiuni comerciale cu Libanul prin Amine Gemayel și începuse să facă cercetări în acest sens... în scopuri utile. O informație care, dacă o presupunem fondată, ar fi fost cunoscută și de OEP, deci de Abu Iyad.

3

Tertipurile Kremlinului

Țările din Est, sponsori ai grupărilor teroriste

J.-M. Pontaut: *Grație documentelor serviciilor secrete din Est, recuperate după Războiul Rece, ați putut astăzi să confirmați susținerea pe care URSS a acordat-o grupărilor teroriste și statelor care-l* „sponsorizau"?

J.-L. Bruguière: În conceptul strategic de disuasiune nucleară care a prevalat pe întreg parcursul Războiului Rece, nici o confruntare directă între Est și Vest nu era luată în calcul. Un exemplu în acest sens îl reprezintă criza rachetelor din Cuba: Moscova, care mersese prea departe, a sfârșit prin a bate în retragere. Dar confruntările totuși nu au dispărut. Ele au luat alte forme, prin intermediul unor strategii noi, strategii de conflict indirect sau de evitare: acțiuni militare circumscrise limitelor zonelor de influență. În acest context, terorismul a apărut ca o armă privilegiată de destabilizare a taberei occidentale. Contrar islamismului radical, organizațiile teroriste – în special cele palestiniene – care au lovit Europa și în special Franța în anii '80, erau din punct de vedere politic și tehnic legate de state (sau de aparatul de informații) aparținând taberei socialiste. S-a putut vorbi despre terorism „sponsorizat".

Oarecum, ne-am confruntat cu sistemul lor Matrioșka. Moscova era în vârful piramidei și determina marile axe de acțiune împotriva Occidentului. Extrem de puternicul KGB declina această politică prin intermediul serviciilor de informații ale țărilor membre pactului de la Varșovia: RDG, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia sau Polonia.

Lista nu este completă. Cazul Românei și al Iugoslaviei este un pic diferit din cauza poziției politice a conducătorilor lor, Ceaușescu și Tito. Cu toate acestea, aceste două țări au jucat un rol activ în sprijinirea grupărilor teroriste. Aceste servicii din Est manipulau direct grupările teroriste furnizându-le o susținere logistică. Al treilea nivel, deși legat de precedentul, era format din nebuloasele state din Orientul Mijlociu sau din Africa, de culoare socialistă afiliate taberei socialiste: Siria, Libia, Irakul, Yemenul de Sud sau chiar Beninul și Congo-Brazzaville. Aceste țări puteau fi direct implicate în operațiuni teroriste (Libia prin atentatele împotriva Pan Am 103 și UTA 772) sau puteau oferi o susținere activă organizațiilor teroriste, în special celor din frontul refuzului (Abu Nidal, FPLP-CG[1], FPLP-OS[2], Mișcarea din 15 mai Abu Ibrahim)...

O susținere putea fi adusă și acțiunii grupărilor teroriste mai mult sau mai puțin autonome, manipulate de statele socialiste sau cele din Orientul Mijlociu și care acționau adesea ca prestatoare de servicii pentru unii dintre „nașii" lor. Acesta a fost și cazul „grupului Carlos". Poziția Moscovei și a țărilor-satelit, în special RDG și Ungaria, a evoluat în timp.

Până în 1982, țările din Est vor susține activ organizațiile teroriste antrenându-le pe teritoriul lor și furnizându-le ajutor logistic. După 1982 și mai ales începând cu 1984, aceleași țări vor bate în retragere față de aceste mișcări și membrii lor, practicând o politică de nonconfruntare și de îngăduință, dar controlată. Ele autorizează, de exemplu, transporturile de arme sau depozitarea lor și utilizarea teritoriului lor ca ascunzătoare sau pentru pierderea urmelor. Exact asta au făcut ungurii și Stasi est-germană pentru Carlos sau Bulgaria cu Abu Nidal.

După 1985, anumite state socialiste, în special Ungaria, nu vor mai tolera activitatea acelorași grupări pe teritoriul lor și, fără a le expulza formal, le vor face să înțeleagă că au devenit persona non grata.

---

[1] Frontul Popular de Eliberare a Palestinei – Comandamentul General

[2] Frontul Popular de Eliberare a Palestinei – Organizația Specială

J.-M. Pontaut: *Ce a produs această schimbare?*

J.-L. Bruguière: Cred că există două explicații. În primul rând, atentatele comise în Vest au antrenat un mare număr de reacții. Din ce în ce mai des, presa occidentală desemna anumite state din Est ca fiind susținătoare ale terorismului. Nu vorbim despre Moscova, ci despre Germania de Est, România, Bulgaria, Ungaria etc.

J.-M. Pontaut: *După strada Rosiers, de exemplu?*

J.-L. Bruguière: Da, după strada Rosiers, dar și după extrem de numeroasele atentate din 1982. Această publicitate devenise neplăcută pentru aceste țări care, în ciuda a ceea ce se crede, nu rămâneau insensibile opiniei occidentale și criticii.

În plus, Blocul comunist nu era atât de monolitic pe cât se credea; întreaga documentație la care am putut avea acces arată că aceste țări erau eterogene în poziția lor, unele în raport cu altele și chiar și în raport cu Moscova. Fiecare își apăra propria politică și refuza să se supună injoncțiunilor „fratelui mai mare" rus. Arhivele KBG dezvăluie, de exemplu, existența unei mari reuniuni antiteroriste care s-a ținut în 1984 la Varna, pe țărmul Mării Negre, în Bulgaria, la care au participat țările membre ale Pactului de la Varșovia și în cadrul căreia Ungaria a spus răspicat: „Noi nu mai vrem să continuăm. Aceste grupări trebuie să plece de la noi. Ne fac prea multe probleme".

Țările-satelit ieșeau deja din politica de nonconfruntare: ele nu-și mai acceptau situația de dependență absolută față de URSS. În același timp, într-o manieră diferită, chiar Germania de Est și Stasi se vor arăta din ce în ce mai reticente în tolerarea activităților clandestine ale acestor organizații pe teritoriul lor sau în acordarea de vize de intrare unor indivizi sau unor grupări angajate în acțiuni teroriste, îndreptate împotriva unor țări occidentale. Cu câțiva ani înainte totuși aceleași persoane beneficiau de înțelegerea și de sprijinul mai mult sau mai puțin activ al acestor țări.

În fine, al treilea element: prudența. Nu trebuie uitat că prima grijă a acestor țări nondemocratice era ca ordinea să fie respectată. Or, aceste grupări, prin definiție, se sustrag disciplinei colective. Prin

urmare, deveneau din ce în ce mai dificil de controlat și din ce în ce mai periculoase pentru securitatea țărilor care le adăposteau. De unde tentația de a le repoziționa. Nu pare să fie evidentă schimbarea care urma să zguduie lumea în 1989, dar putem spune că începând cu 1985 toate aceste state au devenit foarte vigilente.

J.-M.Pontaut: *Să vorbim despre prima perioadă, cea a sprijinului activ acordat mișcărilor teroriste. Spuneți că fiecare țară din Est avea* „specialitatea" *sa; în fapt, fiecare aducea, în felul său, un ajutor direct cauzei palestiniene.*

J.-L.Bruguière: Pentru Moscova cauza palestiniană era, înainte de orice, o cauză revoluționară. Pentru a o sprijini, Rusia a împărțit rolurile. Astfel, Bulgaria apare ca fiind serviciul de „acțiune", brațul armat al URSS. Este o țară foarte controlată din punct de vedere ideologic, care este situată cel mai aproape din punct de vedere geografic și cultural și a cărei limbă este foarte asemănătoare limbii ruse. Stau mărturie afacerea Markov, disidentul omorât la Londra cu celebra umbrelă bulgărească, și mai târziu tentativa de asasinare a lui Ioan Paul al II-lea. Această operațiune depășește de altfel de departe domeniul terorist propriu-zis și a fost, din câte știu, consecința unei reglări de conturi chiar în interiorul aparatului de stat sovietic. Voi reveni asupra subiectului pe larg ulterior.

Bulgaria dispunea de o bază de antrenament pentru străini la Veliko Tîrnovo și își crease societăți de acoperire. Cea mai importantă se numea Institutul European. Era o modalitate comercială de a disimula traficul de arme în relația cu grupările arabe pentru a comite atentate în Europa de Vest. Exista, de asemenea, și societatea Kintex, o altă societate-paravan, care exporta arme. S-a constatat că venirea unui membru important al serviciilor bulgare în Liban a coincis cu dublarea vânzării de arme. S-a constatat, de altfel, că legăturile stabilite între bulgari și palestinieni sau libanezi erau foarte strânse. Se foloseau serviciile oamenilor de afaceri libanezi implementați în Sofia, care, prin intermediul unor societăți mixte folosite ca acoperire, efectuau transferuri de arme. Cazinoul hotelului Vitosa era un loc privilegiat pentru întâlnirile secrete de orice fel. Locul era

îndeaproape controlat de DS[1], serviciile secrete bulgare, iar portarul era ofițer în acest serviciu. Un loc favorabil manipulărilor. La Sofia își avea reședința un individ cunoscut sub numele de „Doctorul", un libanez care avea o *dacea* – o casă de vacanță, situată în inima cartierului de demnitari ai regimului. Acesta mergea adesea la Veliko Tîrnovo, unde se afla o unitate de infanterie în a cărei sarcină intra antrenarea palestinienilor.

Am identificat în Franța Somat, o societate bulgărească de transport de materiale grele, care transporta mai mult de o sută de camioane pe lună între Bulgaria și Europa, în cadrul, firește, al tranzacțiilor comerciale. Toți conducătorii auto absolviseră școala de șoferi, care era, de fapt, o școală sub controlul serviciilor de informații bulgare. Această școală depindea de acel Institut european despre care am vorbit. Am dedus că respectivele camioane erau în parte folosite pentru transportul de arme. În Franța am mai găsit și o societate mixtă, Danubex, folosită pentru vânzarea de animale, controlată, de asemenea, de serviciile de informații bulgare.

J.-M. Pontaut: *Toate aceste lucruri sunt extrem de precise și detaliate. Pot ele să ofere o viziune globală asupra a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat între țările din Est și teroriști, în perioada respectivă?*

J.-L.Bruguière: Da. Insist pe faptul că sprijinul acordat de țările din Est proiectelor, operațiunilor de destabilizare sau atentatelor comise de către grupările teroriste este astăzi clar stabilit prin elemente documentate. De exemplu, s-a dovedit că Facțiunea Armata Roșie beneficia de sprijin în Berlinul de Est și că a trebuit să cadă zidul Berlinului pentru ca această mișcare teroristă să dispară.

J.-M.Pontaut: *Hai să reluăm turneul geografic și calendarul timpului: cine ce făcea? Și în ce moment?*

J.-L.Bruguière: Mai întâi trebuie evidențiat rolul central al Moscovei în toată această perioadă. Consultarea arhivelor secrete

[1] Dārjavna Sigurnost – Securitatea Statului, serviciul de informații al Republicii Populare Bulgaria

ne dezvăluie că Andropov, șeful din acea vreme al KGB, crease în URSS, în 1985, comitete antisioniste. Ceea ce pune în prim-plan legăturile ideologice dintre Moscova și Abu Nidal și dovedește angajarea Uniunii Sovietice în lupta împotriva Israelului.

Această informație a fost confirmată de interviul unui francez pro-palestinian, adept al lui Abu Nidal, Lucien Bitterlin, președintele asociației SFA[1] un grup care cocheta cu extrema dreaptă. Dar și în legătură cu acest fapt a ieșit la iveală că extrema dreaptă neonazistă își stabilise relații politice și operative cu anumite medii palestiniene, sau care pretindeau că apără această cauză, și ultra-stânga legată ea însăși de Moscova.

Acțiunea Directă, care își stabilise relații organizaționale cu Facțiunea Armata Roșie și care va corevendica, alături de organizațiile palestiniene, atentatele împotriva țintelor palestiniene din Franța. Grupul Abu Nidal a finanțat atentatul de pe strada Rosiers din august 1982, de la Paris, iar pe data de 30 septembrie 1985 avea să revendice un alt atentat împotriva unei agenții israeliene a companiei EL AL din Amsterdam, în timp ce, în același timp, Forța 17 din Fatah asasina trei navigatori israelieni în Cipru și doi marinari israelieni în Barcelona.

S-a dovedit, de asemenea, că François Genoud, un prieten vechi de-al lui Carlos, pe care îl va și susține după arestare, și care era, de asemenea, în legătură cu Bréguet, era fondatorul partidului neonazist elvețian și, în calitatea sa de bancher, administra succesiunea lui Goebbels; acesta era bancherul fasciștilor germani din timpul lui Hitler și cel al palestinienilor în Europa.

Tot cu titlu de sprijin al URSS către organizațiile palestiniene, s-a stabilit că la începutul anilor '80 a fost constituit, sub egida Uniunii Sovietice, un comandament militar comun pentru toate organizațiile palestiniene. Acesta era alcătuit din șase membri însărcinați cu desemnarea stagiarilor, în funcție de locurile disponibile oferite de Moscova. Sovieticii au conceput un program specific secret privitor la preselecția

[1] Solidarité France Pays Arabes – Solidaritate Franța Țările Arabe

militarilor palestinieni. Aceştia erau primiţi în URSS şi participau la stagii de toate felurile. Erau mai multe criterii de selecţie: criterii de pregătire, de nivel universitar şi şcolar şi un alt criteriu: să fi participat la lupte. Este vorba, deci, despre o pregătire militară şi de teren. Aceşti stagiari erau conduşi la Moscova cu zboruri speciale ale companiei Aeroflot. Ei proveneau în special din Orientul Mijlociu şi din Africa şi erau trimişi într-o tabără situată în sud-estul oraşului Simferopol, în URSS, unde erau supuşi la antrenamente militare de şase luni – un antrenament de tip comando, guerilla, rachete, explozibili, sabotaje, ideologie politică. Instructorii erau toţi ruşi şi aveau translatori musulmani. O astfel de tabără exista şi la Odessa, numai pentru palestinieni, care se supuneau unui antrenament special, în tehnicile NBC[1]. La aceste programe de pregătire participau şi alte ţări-satelit. Polonia, de exemplu, se specializase în stagii de o lună destinate operaţiunilor aeriene clandestine, folosind în special deltaplanul pentru spionaj, pentru transport de arme şi explozibil pe teritoriul inamic. Polonezii trimiseseră tehnicieni în Siria pentru confecţionarea şi folosirea acestor deltaplane.

O altă tabără se situa în Jelenia Góra, aproape de frontiera cehă şi de Germania de Est. În Republica Democrată Germană o tabără de comando funcţiona la Dresda. Mai mult de o mie de studenţi palestinieni fuseseră trimişi în universităţile din Germania de Est, unde primeau un minimum de antrenament militar. Până în 1979, membrii grupării lui Wadi Haddad (FPLP-OS) s-au antrenat în Iugoslavia. Antrenament militar cu rachete, cu explozibil, cu sisteme de telecomandă, cu mine şi cu deturnări de avioane. În aceeaşi epocă, membrii Fatah urmau aceleaşi cursuri.

Doar un cuvânt despre Iugoslavia. Această ţară a fost, ca şi Bulgaria, una dintre cele mai importante şi mai active baze logistice, în ciuda faptului că relaţiile dintre Tito şi restul lumii estice erau foarte furtunoase. Trebuia, probabil, să fie date asigurări. Am văzut,

[1] Nucleare, bacteriologice, chimice

de exemplu, în afacerea *City of Poros* că trei responsabili de operațiune folosiseră Belgradul ca punct de trecere. Iugoslavia rămânea, într-adevăr, un important loc de tranzit. În atentatul comis pe strada Marbeuf, la Paris, mașina-capcană fusese închiriată în Iugoslavia. Gruparea Carlos dorise, din motive operaționale, să consolideze legăturile cu Belgradul. Serviciile îi puseseră la dispoziție o vilă în capitală, iar Iugoslavia permitea tranzitul de arme și de explozibil din Est către Vest. Dar gruparea voia să înnoade un contact solid, fie la un nivel politic înalt, fie cu serviciile de securitate. Această sarcină i-a fost încredințată lui Weinrich, iar contactul trebuia să se realizeze prin intermediul Nedei Jankovic, alias Neda, fosta secretară a lui Vergès din Iugoslavia.

Putem vedea clar, prin acest exemplu, cum toate rețelele de prietenie, de conivență sau de interes comun se înscriu într-un soi de țesătură complexă. Gruparea Carlos avea legături foarte strânse și cu România. Acesta se afla în contact cu Securitatea, celebra poliție secretă a lui Ceaușescu, care îi pusese la dispoziție o casă în apropierea aeroportului din București. Gruparea Carlos a primit subvenții importante în schimbul unor comenzi specifice, referitoare la operațiuni împotriva opozanților români din străinătate, fapt atestat atât de arhivele Securității, cât și de cele ale serviciilor ungurești.

Majoritatea documentelor administrative false, în special pașapoartele, erau făcute de serviciile românești, înainte de a fi depozitate provizoriu într-un apartament al grupării din Budapesta, unde au fost microfilmate de unguri. Românii, foarte activi, furnizau explozibil și material militar. Margot Frolich, membră a grupării, a și fost arestată în Italia pe data de 18 iunie 1982, având asupra sa o valiză cu explozibil de proveniență românească. Aceasta sosise de la București cu destinația Franța, probabil pentru a comite un atentat.

Dacă punem cap la cap toate elementele acestui puzzle, ne dăm seama de rolul complicat jucat de diferiții participanți, în mai multe rânduri. Organizațiile teroriste palestiniene erau flancate de grupări precum cea a lui Carlos, de mercenari ai terorismului, care acționau

atât din ideologie, cât și din sete de putere și dintr-o plăcere nemăsurată pentru profit. Aceștia lucrau „pe cont propriu", în beneficiul personal sau al unor terțe state. Iar țările din Est au facilitat operațiuni fără de care tot acest sistem nu ar fi putut nicicând funcționa.

Un ultim exemplu. Am stabilit că transporturile de arme și de explozibil au fost organizate în beneficiul ETA[1] politico-militar, sub egida grupării lui Carlos. Mai multe livrări de arme au fost efectuate în Spania de către ETA, din Berlinul de Est și din Ungaria, în cursul anilor '80. Transporturi făcuseră făcute la cererea unui cadru al ETA, Luc Groven, alias „André", un contact al grupării Carlos, de cuplul Patrick Chabrol și Edith Kerepars, care s-au folosit atunci de un camping-car Toyota, înmatriculat în departamentul francez Finistère (29). DST a observat că, pe data de 4 noiembrie 1980, această rulotă avea escortă. Cuplul de francezi efectuase mai multe transporturi de arme din Berlinul de Est. În 1981, cuplul se îndrepta spre Budapesta, cu aceeași rulotă, pentru a căuta arme, de această dată în beneficiul grupării Carlos. Un caz sugestiv de întrajutorare între grupările teroriste. Aceste transporturi vor continua și în 1982. Dar în luna mai, urmare a unor probleme mecanice, cuplul a fost nevoit să abandoneze pe teritoriul francez rulota, care conținea arme și explozibil. Chabrol a fugit atunci. Vizat de o anchetă condusă de DST, serviciul nostru de spionaj și de prevenire a actelor de terorism, acesta s-a întors în Franța în 1986, când a fost arestat și audiat în cadrul acestei proceduri. Respectivul transport de arme fusese, de fapt, efectuat, plecând de la Stadt Hotel din Berlin, sub atenta observație a Stasi, care instalase tehnică în cameră și care urmărise rulota, fără a interveni, până la frontieră. Nota de redare și procesul-verbal al filajului care dovedesc acest fapt se află în arhivele MFS.

J.-M. Pontaut: *Oamenii lui Carlos știau că sunt supravegheați?*

J.-L. Bruguière: Nu se sinchiseau. Într-o zi, la Budapesta, Carlos, care se credea prea urmărit de agenții serviciilor de securitate

[1] Euskadi ta Askatasuna – Țara Bască și Libertatea, organizație extremistă bască

ungurești, nu a ezitat să-i amenințe pe aceștia cu arma. Înțelegem din aceasta că Ungaria a făcut tot posibilul după 1984 să alunge de pe teritoriul său oamenii grupării. În acea vreme Carlos și principalii membri ai organizației, Weinrich și Ali Al Issawi, se simțeau de neatins, în spatele Cortinei de Fier.

J.-M.Pontaud: *Tot acest sistem se va prăbuși după căderea Zidului Berlinului. Spuneți că atunci Occidentul va crede că amenințarea teroristă s-a încheiat, că a dispărut odată cu încheierea Războiului Rece.*

J.-L. Bruguière: Din păcate, e corect. Toate marile servicii de informații occidentale erau focalizate pe activitățile de contraspionaj și de spionaj ale Moscovei și ale țărilor membre ale pactului de la Varșovia. Lupta împotriva terorismului era marginală, cu atât mai mult cu cât Marea Britanie și Statele Unite nu erau sau erau foarte puțin afectate de terorismul palestinian. Câteva acțiuni punctuale în Regatul Unit, nimic în SUA. IRA[1] reprezenta în special o amenințare internă în Marea Britanie. Terorismul era perceput ca un subprodus al Războiului Rece, o strategie construită de Moscova în lupta împotriva Ooccidentului. Am cedat în mod nejustificat puritanismului: prăbușirea comunismului și triumful occidentului liberal nu puteau să aibă drept consecință decât o perioadă de libertate și de prosperitate fără violențe de natură teroristă. Și știm că nu a fost așa. Iar această perioadă de nepregătire, cauzată în mare parte de rigidități culturale, a încetinit mutațiile necesare în interiorul serviciilor occidentale. O situație care explică eșecurile înregistrate în deceniul următor în lupta de prevenire a riscului terorist de inspirație Al-Qaida. Franța, care s-a confruntat încă din 1993 cu amenințarea GIA (Grupul Islamic Armat), a știut să reacționeze și să se organizeze.

De la spionul venit din Bulgaria la atentatul împotriva Papei...

J.-M.Pontaud: *Este, cu siguranță, o perioadă bogată în evenimente. Urmează chiar să jucați un rol în lupta din umbră a Războiului Rece: ajutați în fapt*

[1] Armata Republicană Irlandeză

serviciile secrete franceze să recruteze un agent bulgar. Acesta vă va face confidențe privitoare la tentativa de asasinat împotriva lui Ioan Paul al II-lea. Un demers insolit, la limita activității dumneavoastră judiciare...

J.-L. Bruguière: Astăzi, că a trecut timpul, pot să dezvălui acest episod emoționant, care e legat de o misiune oficială pe care am efectuat-o la Sofia în 1991. Cu această ocazie informațiile obținute cu privire la mobilul și la organizatorii atentatului împotriva Papei le-au susținut pe cele furnizate de un agent din Est recrutat în condiții deosebite.

Totul a început în 1984 cu o simplă afacere de escrocherie. La vremea respectivă mă ocupam încă de afaceri de drept comun, de escrocherii, cum se numeau la vremea respectivă „mici fraude". Un anume Ivanov – să-i spunem, așa – vine într-o zi la mine la birou. Era acuzat de deturnare de fonduri și de fraude financiare. A fost pus sub supraveghere și arestat preventiv. De origine bulgară, omul, de vreo 40 de ani, părea mai degrabă șters. L-am simțit extrem de neliniștit și înfricoșat, fragil, emoțional. Cu prilejul unui interogatoriu, înainte de a-i sosi avocatul, a insistat să-mi vorbească între patru ochi. Susținea că are să-mi facă niște dezvăluiri. Cererea nu era singulară și m-am ferit să-i dau curs. Dar de această dată, la insistența sa, l-am reținut câteva minute, după ce avocatul lui și grefiera mea au plecat. Atunci Ivanov a clacat complet. „Nu mai pot! Nu mai suport închisoarea. Toată lumea m-a abandonat, nu o să mai ies niciodată de aici, prefer să vă dezvălui cine sunt. Fac parte din DS bulgară, sunt colonel. Sunt un *ilegal*, un agent infiltrat în Franța. Misiunea mea constă în a mă integra pe cât posibil în sânul societății franceze, grație unor activități care îmi servesc drept acoperire. Ulterior transmit informații direct către *Centrala* de la Sofia, fără să trec prin serviciile ambasadei și nici prin cele ale *corespondentului nostru* de la Paris".

Cum eram sceptic, a insistat să-mi explice cum i-a lucrat, mai întâi în România, pe tehnicienii francezi aflați în trecere prin țara sa. Mi-a dat detalii cu privire la povestea *umbrelelor bulgărești*, opozanți ai regimului uciși în străinătate. Mi-a povestit cum au fost infiltrați

agenții, căci erau susceptibili de joc dublu. Mi-a mărturisit că el însuși a întâmpinat greutăți în serviciu ca urmare a unei investiții financiare nefericite.

„Am fost spălat, a continuat el, și cum un membru al familiei mele este foarte apropiat de soția adjunctului ministrului de interne, am putut să mă întorc în Franța în martie 1996. Vorbesc perfect limba franceză și îmi place Franța. Mi-au găsit un post de șef de societate. Dar nu știu nimic despre afaceri și am fost escrocat de asociatul meu, ceea ce m-a dus la închisoare. Mi-e foarte frică, pentru că un *ilegal* arestat este abandonat de serviciu. Din acest moment reprezint un pericol pentru ei, și viața mea este în pericol. Sunt gata să colaborez și să vă spun totul despre funcționarea serviciilor bulgare, dar trebuie neapărat să ies din închisoare..."

J.-M.Pontaud: *Și ce ați făcut?*

J.-L. Bruguière: Poziția mea era delicată. Ivanov îmi părea a fi sincer, dar nu se punea problema să amestecăm lucrurile: informațiile și judiciarul. Am început să-l *testez*. L-am audiat de mai multe ori și m-am convins că spune adevărul.

„O să fiu foarte sincer cu dumneavoastră, i-am spus, nu o să negociez informațiile furnizate în schimbul libertății. Îmi depășește atribuțiile și mi-e imposibil să o fac. În schimb, dacă informațiile dumneavoastră se dovedesc a fi exacte și pot fi de folos pentru Franța, pot să vă pun în legătură cu serviciile noastre. Poate că vor putea, atunci când situația dumneavoastră va fi reglată, să vă vină în ajutor."

Eram, vă imaginați, extrem de circumspect și vigilent. Nu voiam să fiu folosit sau manipulat. În schimb, am fost tot timpul extrem de sensibil la tot ceea aducea atingere securității statului. Nu puteam să las să-mi scape o oportunitate, poate serioasă, de a-mi ajuta țara. Cu atât mai mult cu cât Ivanov livra informații din ce în ce mai serioase.

Elementele pe care mi le comunica puteau, în opinia mea, chiar să intereseze serviciile. În felul acesta mi-a furnizat mai multe informații referitoare la societățile bulgare create de serviciile din Sofia. El mi-a spus de hotelul Vitosa, despre cazinoul său, locul de întâlnire al

multor agenți străini și în special al celor din rețelele palestiniene. Mi-a explicat cum manipulează serviciile bulgare sau supraveghează grupările teroriste, precum Abu Nidal, cu o precizie uimitoare: „Unul dintre responsabilii Clubului Méditerranée din Bulgaria este un agent de recrutare al serviciilor bulgare", mi-a spus el.

Dar, mai ales, mi-a vorbit despre legăturile serviciilor bulgare cu KGB, „marele frate rus". Mi-a spus că atentatul împotriva Papei din 13 mai 1981 a fost pus la cale de GRU, serviciul rusesc de informații militare, opus KGB. Într-adevăr cele două servicii rusești au fost concurente și opuse dintotdeauna. GRU ar fi vrut, prin finanțarea asasinatului Papei, să destabilizeze KGB, condus la acea vreme de Iuri Andropov. Armata Roșie și aparatul militaro-industrial sovietic susținut de GRU a solicitat degeaba Comitetului Central o intervenție în Polonia, cererea lor a fost respinsă. Militarii bănuiau că KGB și conducerea acestuia au înclinat balanța. Polonia, pentru lobby militar sovietic, era cheia de boltă a Pactului de la Varșovia. Solidarność reprezenta pentru Armata Roșie o amenințare majoră ce trebuia înlăturată, cu atât mai mult cu cât noul papă era polonez. De unde proiectul machiavelic urzit de GRU pentru a destabiliza KGB, pentru a forța, printr-un efect de domino, Comitetul Central și Biroul Politic să aprobe o intervenție militară. În opinia lui Ivanov, GRU credea că asasinarea Papei va provoca revolte în Polonia, care ar fi determinat Kremlinul să intervină militar, cu scopul de a ține țara sub control. Responsabilii GRU sperau ca, în felul acesta, să-și redobândească prestigiul și să obțină un ascendent politic în fața KGB. Dar, în realitate, lucrurile s-au întâmplat invers. Eșecul operațiunii a decredibilizat serviciul de informații militare și i-a permis lui Andropov să preia puterea și să devină prim-secretarul Partidului Comunist, în 12 noiembrie 1982.

Evident, primeam aceste informații cu multă prudență. Dar Ivanov nu avea nici un motiv să mă mintă sau mă intoxice. Avea nevoie să fie credibil și să devină de interes pentru serviciile noastre dacă voia să iasă, și în această partidă de șah nu trebuia să aleagă greșit strategia. Nu putea să blufeze, pentru că nu avea prima carte. Totuși, a scoate

la iveală partea ascunsă a celei mai importante operațiuni realizate de Moscova în timpul Războiului Rece poate însemna foarte mult. Din acest motiv am considerat că dezvăluirile despre tentativa de asasinare a Papei era demnă de luat în considerare. Ea mi-a fost ulterior confirmată la Sofia.

În orice caz, personajul putea să prezinte interes pentru serviciile secrete franceze. În acel moment am decis să iau legătura cu DGSE, cu care aveam relații profesionale în dosarele referitoare la terorismul palestinian. Situația era rar întâlnită. Le-am explicat: „Puteți să-l recrutați pe Ivanov, dar eu nu vreau să fiu implicat. Maniera de prelucrare a unei surse nu intră în competența mea. Este problema voastră".

Aceștia s-au arătat imediat interesați de informațiile despre bulgari, care le întregeau pe cele pe care le dețineau ei. Altele însă le erau complet necunoscute... Cei din DGSE mi-au spus că vor să aibă o întâlnire cu Ivanov. Operațiunea nu era simplu de realizat. La încheierea unui interogatoriu l-am pus în contact, cu acordul său, cu un maior din DGSE, în cabinetul meu din spate. Ulterior s-au produs și alte întâlniri, în aceleași condiții, fără a interfața cu procedura judiciară. Bineînțeles că eu nu participam la discuții și nici nu voiam să știu despre ce discută. Știu doar că și după eliberarea lui Ivanov a continuat cooperarea. Acesta a fost „prelucrat" în afara Franței, într-o terță țară. Să nu uităm că eram în plin Război Rece. Am aflat și că responsabilii din DGSE erau foarte mulțumiți de „prestația" acestuia. Colaborarea a durat, din câte se pare, până în 1988. Eu i-am încheiat dosarul financiar în anul acela și l-am înaintat către tribunal.

În iulie, vă amintesc, s-a petrecut atentatul de pe *City of Poros,* iar doi dintre presupușii autori ai atacului asupra vaporului făcuseră escală în Bulgaria înainte de a ajunge la Atena. Aveam deci întrebări de adresat către autoritățile bulgare, în legătură cu escala făcută în țara lor. Voiam să aflu în ce condiții Adnan Sojod și Amoud Abu Amid au intrat și au ieșit din Bulgaria și în ce hotel au stat. Dar nu m-am gândit – cel puțin nu de prima dată – să solicit cooperarea cu această țară din Blocul de Est, cu care nu aveam nici un fel de relație.

„Afacerea Ivanov" și sfârșitul Războiului Rece, dublat de căderea comunismului în 1989, urmau să schimbe datele problemei. Evoluția contextului geopolitic și necesitatea pentru țările Pactului de la Varșovia, în special pentru aparatul lor de informații, de a se repoziționa într-un univers nou, aveau să ofere oportunități neașteptate. Ivanov, a cărui colaborare cu francezii a fost, pare-se, detectată de DS bulgară, va fi utilizată în scopul apropierii de omologii francezi. Bulgarii făcuseră deja astfel de manevre și în trecut, cu alte servicii occidentale. Ivanov va deveni, deci, un „agent dublu" oficial, un intermediar între DS și serviciile franceze, în speță DGSE, pentru a facilita această *apropiere* dorită de bulgari. Acest rol inedit pentru un spion va fi oarecum „oficializat" de o întâlnire insolită între responsabilii din DGSE, ambasadorul Bulgariei la Paris și reprezentantul bulgar, la sediul DGSE din bulevardul Mortier. Cu această ocazie a fost oferit un dineu, la care am participat și eu, din perspectiva faptului că eram singurul care avusese la acea vreme legătură cu Ivanov și cu DGSE. Rolul lui Ivanov devenind, în felul acesta, unul „oficial", am profitat de ocazie pentru a mă deplasa la Sofia, în cadrul anchetei referitoare la *City of Poros*.

Consecința acestei apropieri discrete de serviciile bulgărești a fost că pe data de 28 noiembrie 1989 am fost invitat la o recepție la ambasada Republicii Populare Bulgaria, pentru a sărbători plecarea ambasadorului. Era poate pentru ei și o modalitate de a-mi testa reacțiile. Am întrebat-o pe soția mea ce crede. „Să mergem, mi-a zis ea, va fi amuzant să le analizăm comportamentul". Ambianța era cumva suprarealistă. Saloanele ambasadei erau pline de militari din țările de Est și din Armata Roșie, în ținută de gală. Ne regăseam într-o altă lume, în spatele Cortinei de Fier, care era pe cale să se prăbușească. Pentru aducere aminte, Zidul a căzut pe 9 noiembrie...

Toată lumea părea surprinsă de prezența noastră și se întreba ce treabă aveam noi acolo. Chiar și invitații francezi erau stânjeniți să mă vadă. Noi nu eram deloc. Am stat o oră și a doua zi l-am sunat pe Raymond Nart, director adjunct al DST, ca să-i povestesc cum a

fost, pentru a risipi orice ambiguitate cu privire la prezența mea în sediul ambasadei Bulgariei, cu atât mai mult cu cât serviciul pe care-l avea în subordine nu participase la negocierile inițiate de DS bulgară. Prefăcându-se politicos, mi-a spus că nu a fost informat de prezența mea la acea manifestare. I-am explicat, pe scurt, contextul particular al acestei vizite.

În 14 noiembrie, am luat legătura cu ambasadorul Bulgariei la Paris, pentru a pune la punct misiunea mea la Sofia. Domnul Gheorghi Youkov îmi dăduse acordul de principiu al autorităților bulgare și imediat am pus la punct o comisie rogatorie internațională. În zilele imediat următoare am aflat că bulgarii își dăduseră acordul.

Această comisie rogatorie era garanția voinței evidente a serviciilor bulgare de a se apropia de Occident. În aprilie 1990, domnul Milanov, noul ambasador al Bulgariei, mi-a adus la cunoștință că cercetările întreprinse în ceea ce privește prezența pe teritoriul Bulgariei a lui Adnan Sojod și a lui Amoud Amid nu au condus la nici un rezultat.

Indirect, acest lucru, fără a fi spus expres, însemna că cei doi membri ai Abu Nidal nu trecuseră niciodată prin Sofia. Și, într-adevăr, teroriștii își schimbaseră biletele pe moment din motive de securitate, foarte posibil cu complicitatea binevoitoare a DS. Sursa mea mi-a transmis că acest blocaj era provocat de tensiunile existente în interiorul aparatului de securitate bulgar în acea perioadă de tranziție.

Mutațiile provocate de căderea Zidului Berlinului vor învinge rezistența vechii gărzi a serviciilor de informații.

În 1991, mi-am reînnoit cererea pe lângă ambasador și mi-am exprimat dorința de a mă deplasa la Sofia. Noul consul al Bulgariei, Nikolov Stephan, m-a sunat să-mi spună că a primit un răspuns pozitiv. Acesta s-a declarat surprins de viteza de reacție a autorităților bulgare, care doreau să mă primească în cel mai scurt timp.

Am profitat de această schimbare de orientare diplomatică și le-am propus celor de la DST să desemneze doi agenți care să mă însoțească. Obiectivul era dublu: pe de-o parte să mă ajute la investigații,

iar pe de alta să ofere serviciului posibilitatea de a trimite în Bulgaria, sub acoperire judiciară, agenți care să cunoască țările de Est.

Conducerea DST a desemnat doi agenți – un comisar și un inspector de poliție – care să mă însoțească.

Dar, bineînțeles, trebuia să obținem vize, și pentru acest lucru am intervenit personal pe lângă ambasador, punându-i la dispoziție pașaportul meu de serviciu, ca și pașapoartele celorlalți doi polițiști. I-am cerut, ca dovadă de încredere, ca documentele să fie făcute imediat și să nu păstreze fotografiile pe care i le aduceam. Diplomatul, în aparență foarte bucuros că accept să mă duc la Sofia, și-a dat acordul fără să crâcnească. DST a fost în oarecare măsură surprinsă de această procedură puțin uzitată, mai ales din partea unei țări din Est.

Pe data de 14 iunie 1991, zburam deja către Sofia, cu un zbor al companiei Balkan Airlines. În acea vreme toate aparatele de zbor erau de fabricație sovietică. Ne-am îmbarcat la bordul unui avion Tupolev 152 destul de rudimentar, cel puțin în privința amenajărilor interioare și al cărui echipaj era foarte departe de normele occidentale. Toate aceste aparate erau pilotate de către militari, iar compania însăși era sub controlul forțelor aeriene și al DS. Zborul a decurs fără incidente, și câteva ore mai târziu ne aflam la Sofia. Instalațiile aeroportuare erau ca și aparatul de zbor: grosiere, goale, înăuntru lor nu se desfășurau activități comerciale și nu se prestau servicii. Funcționarii de la emigrări, care se aflau în subordinea DS, erau peste tot. Oficialii bulgari ne așteptau, printre ei era și domnul Sakhatchiev, adjunctul directorului Direcției Generale de Instrucție (DGI). Ambasadorul Franței era și el prezent. Mi-a strâns mâna călduros și a profitat să-mi strecoare o hârtie în care scria „Nici un cuvânt în mașină!" Ambianță. Șoferul era bulgar. Am ajuns repede, parcurgând un traseu fluidizat, la frumoasa reședință a ambasadorului Franței. În somptuoasele saloane aurite ambasadorul conversa fără noimă. Apoi, abordând un subiect politic mai sensibil, evoluția regimului, s-a ridicat, și o voce puternică s-a îndreptat țintă către pereții înțesați cu microfoane: „Și le spun și celor care ne ascultă

cu perseverență..." S-a îndreptat apoi către mine și mi-a șoptit să-l însoțesc în „camera surdă", situată într-o altă aripă a clădirii. Am parcurs un coridor strâmt și, după multe ocolișuri, am ajuns într-un soi de cușcă de sticlă, complet izolată, prevăzută cu o ușă masivă. Locul, care exista în vremea aceea în toate ambasadele franceze din Est, era ca o cușcă Faraday, etanșă, prevăzută cu raze electromagnetice, ce ne ferea de interceptări. Am intrat în acel loc securizat, ambasadorul, relaxat, în fine, mi-a spus că bulgarii supravegheau ambasada 24 ore din 24: ascultări, microfoane, filaj... „Doar aici suntem în siguranță", m-a asigurat acesta. Diplomatul a amintit apoi situația Bulgariei, catastrofală în opinia sa, țara aflându-se pe marginea prăpastiei, zguduită de crize financiare ciclice. Printre altele, mi-a spus că noua putere este cu adevărat dispusă să mă ajute în desfășurarea anchetei, încântată de colaborarea cu justiția occidentală.

Contactele stabilite s-au dovedit a fi utile, nu călduroase, întrucât personalitățile care m-au primit au manifestat o curtoazie reținută, glacială, rezervată vizitatorilor din Est. Clădirile erau sinistre, vaste și goale. Ne-am întâlnit mai întâi cu generalul Leonid Katzamounski, fost înalt responsabil al DS bulgară, care conducea DGI, și cu adjunctul acestuia, dl. Lubomir Sakhatchiev, care ne întâmpinase la aeroport. Ne-au primit într-o sală de ședință situată la etajul întâi al unei imense construcții staliniste, cu stâlpi de beton, la care am ajuns după ce am urcat o scară monumentală. Îi ascultam. Situația era insolită, iar ambianța amintea de orele sumbre ale Războiului Rece. Câțiva ani mai târziu, în cu totul alt context, am fost primit la Moscova de șeful FSB[1], la Lubianka, celebrul sediu al KGB. Cât drum parcurs în câțiva ani! Generalul Katzamunski a luat primul cuvântul și ne-a vorbit solemn după cum a declarat, în numele președintelui Jeliev, exprimându-și speranța că misiunea va fi o reușită.

[1] Federalnaia Slujba Bezopasnosti, Serviciul federal de securitate al Federației Ruse

Generalul s-a dedat apoi la un exercițiu de autocritică neașteptată, dar instructivă. Omul era volubil. Ne-a vorbit despre schimbare, de prietenia dintre popoare și despre voința sa de cooperare. A invocat apoi „greșelile trecutului" și rezervele Occidentului cu privire la țara sa. A fost de acord că imaginea Bulgariei în străinătate e umbrită de asasinarea opozanților naționali din Europa, cu referire la „umbrelele bulgărești", dar și de implicarea în tentativa de asasinare a Papei, și de sprijinirea organizațiilor teroriste din Orientul Mijlociu. Da. Bulgaria fusese implicată în traficul de arme în beneficiul organizațiilor palestiniene. Da, Abu Nidal a fost susținut de Partidul Comunist bulgar în cadrul politicii de „nonconfruntare" cu organizațiile teroriste, decisă la Moscova. O franchețe spontană, care va dispărea în viitor, odată cu estomparea primelor efecte ale deschiderii către Vest, care i-au determinat pe conducătorii și responsabilii acestei țări să facă asemenea mărturisiri. Dar în iulie 1991, bulgarii nu au nimic de ascuns. Doresc cu orice preț să se apropie de Occident, în timp ce soclul comunist le fuge de sub picioare. Cu orice preț.

În ziua următoare am avut o reuniune de lucru cu Stefanov, directorul Serviciului central de luptă împotriva criminalității organizate. Anterior se ocupase de terorismul internațional, o activitate ce ține de competența DS. Ne-a confirmat și el că Bulgaria era dispusă să coopereze pe deplin cu noi și că a primit instrucțiuni în acest sens, de la ministrul de interne. Ne-a spus că din 1964 a ocupat o funcție de conducere în interiorul DS, într-o direcție de contraspionaj, și că Franța era în aria sa de competență. Ca dovadă a bunelor sale intenții, s-a oferit să ne ajute cu ancheta. Biletele de avion pe care noi le căutam erau, spunea el, la Balkan Airlines. Ne-a pus în legătură cu un funcționar care ne-a condus la directorul companiei aeriene bulgare, pentru a da de urma trecerii lui Sojod și a lui Amid.

În fine, am pătruns în inima sistemului și am descoperit realitatea... Cei patru angajați prezenți, puțin jenați, ne-au spus că va trebui să scotocim prin bibliorafturile ce conțin dublura biletului, căci sistemul nu este informatizat. Am purces la examinarea dublurii

tuturor biletelor din acea vreme – din fericire nu prea multe – și am descoperit repede biletele celor doi palestinieni și „stick"[1]-urile lor, referitoare la schimbarea itinerarului inițial, schimbarea de direcție și fișa de debarcare. Aceste documente ne-au confirmat că, din motive de securitate, aceștia își cumpăraseră biletele din Beirut pe care și le-au schimbat în ultimul moment la Sofia, pentru a-și pierde urma. Pe baza informațiilor obținute, bulgarii au găsit repede fișele de cazare la hotel și am putut să-i interogăm pe portari, care au confirmat prezența acestora și care ne-au dat detalii despre șederea lor.

Câțiva ani mai târziu, Sakhatchiev avea să-mi spună: „DS a orchestrat asasinarea în străinătate a unor opozanți. Așa s-a întâmplat cu Markov și cu Kostov, cele două cazuri sunt legate. Agenții noștri au acționat la ordin. Acum dorim să-i identificăm pe responsabilii acestor acțiuni, să le identificăm autorii, dar și persoanele din aparatul de stat care au ordonat aceste asasinate politice. Pentru aceasta, avem nevoie și de ajutorul dumneavoastră. Trebuie să avem acces la dosarele de anchetă și să obținem probele referitoare la implicarea agenților care au participat la aceste acțiuni. Puteți să ne arătați cum să organizăm o comisie rogatorie internațională, căci nu avem încă o practică juridică în acest sens?"

Am fost de acord și i-am ajutat pe bulgari să facă un CRI (Comisie Rogatorie Internațională) în Franța. Solicitarea a fost concepută și trimisă în prezența mea, pe data de 4 iulie 1991. În acest scop m-am întâlnit cu un foarte înalt responsabil din serviciile bulgare. Acesta mi-a confirmat informația transmisă de Ivanov, amintită și de Katzamounski, privitoare la implicarea Bulgariei în atentatul împotriva Papei.

În opinia sa, GRU, serviciul rus de informații militare, se afla la originea atentatului împotriva Papei Ioan Paul al II-lea. Mi-a spus: „Operațiunea a fost pusă la cale pentru a destabiliza KGB și pe Andropov, care se opunea unei intervenții militare în Varșovia, unde

[1] Completare pe bilet pentru modificarea itinerarului inițial

regimul politic se clătina". Această operațiune secretă a fost consecința unei puternici rivalități în interiorul aparatului de informații sovietic. Interlocutorul meu a completat: „Am participat și noi, la ordinul GRU, dar marja noastră de manevră era foarte limitată". Tot el mi-a spus că militarii anticipaseră puternicele mișcări sociale și revoltele din Polonia ce ar fi urmat după asasinarea Papei și care ar fi justificat o intervenție militară. Scenariul descris de Ivanov. Acțiunea GRU a eșuat, iar Andropov a devenit secretarul general al partidului, cel care va ordona epurarea KGB și a serviciilor bulgare. Urmarea e deja cunoscută – arestarea lui Mehmet Ali Agça, membru al organizației turcești de extremă dreaptă *Lupii gri*, care fusese manipulată de serviciile bulgare. Eu trebuia – prin forța împrejurărilor – să particip indirect la această anchetă, audiind o relație pe care Agça o avea în Franța, în timpul unei comisii rogatorii internaționale italiene. Poate că această teză va fi la un moment dat acreditată de istorie, dacă și alți membri ai serviciilor speciale amestecați în această operațiune, foști politicieni ruși sau bulgari, vor consimți să vorbească.

Am obținut de asemenea, într-un mod romanesc, confesiunea unui alt membru al serviciilor, care ne-a fost ghid. Într-o seară, i-am propus acestuia să luăm cina împreună. A acceptat fără rezerve. I-am cerut să aleagă el restaurantul. Ne-a condus într-un soi de *dacea*, complet izolată, situată la înălțime, într-o locație foarte frumoasă și împădurită din Sofia. Mi-a rămas în memorie o încăpere destul de vastă, cu un foc de lemne. A ales o masă mai retrasă și a început să-și spună povestea. În mod evident foarte emoționat, ne-a mărturisit că lucrează de multă vreme pentru serviciile bulgare.

„La bază, a spus el, sunt ofițer de marină. Am fost înrolat în marina bulgară, am făcut deplasări frecvente în URSS, unde am stabilit contacte cu marina sovietică, în special în Murmansk, unde erau amplasate submarinele nucleare lansatoare de rachete, unele dintre acestea având drept țintă Franța. Am făcut parte, a urmat el, din contraspionajul bulgar și în virtutea acestui fapt am fost în relație cu finanțatorii politici ai KGB, care supravegheau activitățile *țărilor-surori*.

Acum, după toate aceste răsturnări politice, sunt foarte neliniștit în privința viitorului meu. Situația financiară a mea și a familiei mele este catastrofală. Sunt tatăl unui copilaș și în fiecare dimineață mă trezesc și mă întreb dacă voi mai putea să-l cresc și să-l educ". A adăugat: „După cum vedeți vorbesc franceză și îmi place țara dumneavoastră. Mi-ar plăcea să primesc o invitație și să merg în Franța". Cred că cererea i-a fost acceptată. Revăd și acum imaginea acelui dineu în care un agent bulgar, care lucrase mult timp pentru sovietici, s-a repoziționat către Franța. O schimbare de direcție determinată de brusca răsturnare a situației politice. Un moment important al misiunii mele în Bulgaria.

Pe 4 iulie 1991, ne-am despărțit de interlocutorii noștri. În prealabil, Stefanov a reiterat dorința autorităților bulgare de a coopera cu Franța în domeniul luptei împotriva terorismului.

Dat fiind faptul că eu eram coordonatorul operațiunii, mi s-a permis chiar să zbor cu aparatul lui, Tupolev, la întoarcerea în Franța. Cei patru piloți erau militari din fosta DS: un comandant de bord, un copilot, un navigator și un observator. Cel din urmă, așezat în partea din față a avionului, într-o capsulă de sticlă, care era vârful aparatului, avea misiunea de observator, evident fără nici o legătură cu uzul comercial al aparatului. Spatele avionului era la fel. În centru era situată o impozantă consolă radar cu suport, a cărei configurație era mai degrabă militară decât civilă. Caracteristicile tehnice ale aparatului aminteau, de altfel, mai degrabă de cele ale unui avion militar decât de ale unui avion de linie. Funcția de „mapare" – de observare a pământului – era mult mai dezvoltată decât cea meteo. Survolând Slovenia, am putut observa un câine de stână și chiar un cioban care chiar nu bănuia că era supravegheat de la 11 000 de metri altitudine... Atmosfera în avion era destinsă. Fumau toți ca niște șerpi, iar mucurile de țigară erau strivite cu piciorul, fără vreo atenție specială. În această atmosferă afumată, piloții se uitau din când în când pe niște cadrane antice alfanumerice, care ofereau indicații cu privire la altitudine. Niște inele de hârtie lipite pe ecranul cadranului permiteau o evaluare aproximativă a înălțimii și a vitezei. Erau piloți

excelenți, mai bine antrenați decât omologii lor occidentali, și care erau obișnuiți să zboare în condiții extreme cu minimum de ajutor din afară.

Misiunea avea să fie un succes, bulgarii și-au ținut cuvântul. În acea perioadă de tranziție dificilă, serviciile bulgare făceau tot posibilul să convingă Vestul de bunele lor intenții și ofereau dovezi de onestitate. Alte țări din Est – Cehoslovacia, Ungaria, România – aveau să procedeze la fel. Dar această bunăvoință era, așa cum am spus, de scurtă durată. Această deschidere nu avea să dureze decât doi ani. Ungarii ne-au furnizat informații prețioase referitoare la gruparea lui Carlos, în 1993, după care, anul următor, au manifestat reticență. Cooperarea a devenit efectivă după 1997. La fel și în cazul României. Motivul era simplu: regimul se schimbase, nu și oamenii. Cadrele noilor servicii de securitate din aceste țări erau în funcție și în fostele structuri ale țărilor membre ale Pactului de la Varșovia. De aici și dificultatea de a vorbi despre trecut, fie numai și din teama de a fi judecați de istorie și de a fi obligați să dea seamă despre fostele lor activități.

4

Statele teroriste

Atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA

J.-M. Pontaut: *Pe data de 19 septembrie 1989, un avion francez al companiei UTA a explodat deasupra deșertului Ténéré din Niger. Acest atentat fără precedent a declanșat o anchetă internațională care a pus în cauză un stat străin. Este cel mai greu dosar de care v-ați ocupat?*

J.-L. Bruguière: Fără îndoială, această afacere este una dintre cele mai sensibile și cele mai complexe pe care le-am instrumentat. Aceasta, în orice caz, este cea care m-a marcat personal. În primul rând din punctul de vedere al numărului de victime: 170 de morți, printre care mulți francezi. O dramă fără precedent la vremea respectivă. Apoi o aeronavă a fost luată drept țintă, o alegere extrem de simbolică. Și apoi – evident, nu știam lucrul acesta atunci – acest atentat se va înscrie într-un context geopolitic unic. Toată gestionarea acestui dosar, la nivel uman sau politic, s-a dovedit a fi extrem de dificilă.

Să mergem pe firul evenimentelor. Compania aeriană UTA (astăzi nu mai există, a fost absorbită de Air France) asigura numeroase zboruri către Africa, în special legătura cu Ciadul (orașul N'Djamena) și Congo-Brazzaville. Această cursă regulată, a decolat din Paris, avea indicativul UT 771 și, dinspre Africa UT 772. Pe data de 18 septembrie, zborul UT 771 decolează de la Paris, seara, la orele 21.43, și ajunge la Brazzaville dimineața, la orele 06.55, după o escală de o noapte la N'Djamena. Aparatul de zbor, numit UT 772, pleacă

din Brazzaville pe data de 19 septembrie la orele 08.47. La orele 11.13 aterizează la N'Djamena, capitala Ciadului, unde au coborât nouă persoane. Destinul le-a salvat viața. Dar o soartă mai funestă îi aștepta pe cei 70 de pasageri care au urcat în avion la escală. Avionul decolează din nou la orele 12.30, iar sosirea la Paris era prevăzută pentru orele 17.19. Ultimul contact radio a fost primit de turnul de control din N'Djamena, din Bosso. Spațiul aerian este împărțit, în ceea ce se numește FIR[1]. Deci, aparatul părăsește FIR din Ciad și nu mai ține legătura cu controlorul de trafic. Ar fi trebuit, înainte să pătrundă în zona Niamey, să contacteze controlorul aerian din Niger. A atins viteza de croazieră destul de repede, adică 35 000 de picioare, (ceva mai mult de 10 000 de metri), o viteză de croazieră obișnuită pentru acest tip de avion. Este pe linia de zbor. Nimic special.

Pilotul automat este activat, iar aparatul își menține poziția fără intervenția pilotului. Ultimul contact a fost stabilit la orele 12.35. Turnul de control i-a solicitat prin radio pilotului să reia legătura la intrarea în FIR la Niamey. Acest lucru trebuia să se producă la orele 13.10. 13.10: nimic. Turnul de control din Niamey încearcă să contacteze avionul. Degeaba. Cere informații de la celelalte avioane aflate în zbor, pentru a afla dacă au fost în legătură radio cu DC 10: nimic. La N'Djamena: nimic. Din acel moment au fost demarate operațiunile de cercetare. Cea dintâi, faza de incertitudine (Incerfa), la 14.15 GMT. Cea de-a doua, faza de alertă (Alerfa), la 15.55. În fine, ultima fază, cea de amărăciune (Detresfa), s-a încheiat la 16.14.

J.M.Pontaut: *Asta înseamnă că avionul a dispărut?*

J.-L.Bruguière: Evident. Ipoteza cea mai probabilă este cea a unui accident de proporții, dar nu era confirmată de nici un element. S-a făcut noapte, iar a doua zi au fost reluate cercetările.

J.M.Pontaut: *Câți pasageri erau la bord?*

J.-L.Bruguière: La decolarea din N'Jamena avionul avea 170 de persoane la bord: 156 pasageri și 14 membri ai echipajului. Pasagerii

[1] Flight Information Regions – Regiuni cu informații de zbor

sunt francezi, europeni, americani și, bineînțeles, mulți africani, de diverse naționalități, în special din Coasta de Fildeș, din Congo, din Camerun, din Ciad. Printre personalități, un ministru din Ciad și soția ambasadorului SUA în Franța, doamna Bonnie Barnes Pugh.

J.M.Pontaut: *Și câți erau francezi dintre ei?*

J.-L..Bruguière: Cincizeci și patru de francezi, dintre care șapte erau cu dublă cetățenie: franco-congoleză, franco-ciadeză etc. Urmând planul de zbor, ajutoarele au descoperit aparatul în sudul deșertului din Ténéré, la circa 750 de km est de Niamey. Epava era împrăștiată în bucăți de mărimi diferite în patru zone: o zonă în care se zărea cabina separată de restul avionului: o zonă de rămășițe, care corespunde cu ceea ce se numește „cargo loading" față, adică zona de încărcare din față (va fi foarte important pentru anchetă): ea cuprindea primele clase, până la zona aripilor. Zona centrală este complet carbonizată. În fine, ceva mai departe, se zărea fuzelajul. Totul desfășurat pe o suprafață de 680 km pătrați, aproximativ egală cu cea a Martinicăi; nu este foarte importantă, pentru că vântul la altitudine era slab în momentul exploziei.

J.M.Pontaut: *Cum era zona geografică?*

J.-L.Bruguière: Dune de nisip, doar dune. Nici animalele nu treceau pe-acolo, nici cămilele, doar schelete ale celor care se mai rătăceau. Temperatura era foarte ridicată, umezeala foarte redusă, sub 10%. Avionul a căzut într-una dintre rarele zone de deșert din Ténéré în care nu exista viață. Doar nisip și licheni.

J.M.Pontaut: *Totuși, după localizarea epavei ce s-a întâmplat?*

J.-L.Bruguière: Alertarea bazelor aeriene din Ciad s-a făcut din data de 20 septembrie, la orele 06.00. S-a semnat un acord între autoritățile franceze și cele nigeriene pentru ca mijloacele franceze care veneau din Ciad să poată interveni pentru a recupera corpurile, în condiții de un penibil extrem. Corpurile au fost evacuate după data de 21 septembrie, cu elicoptere din Agadès și de acolo către Niamey și către Paris. Regimentul 8 RPIMA (regimentul 8 de parașutiști de

infanterie marină) din armata franceză a fost parașutat cu 68 de militari nigerieni.

J.M.Pontaut: *Cutiile negre au fost repede recuperate?*

J.-L.Bruguière: Pe 22 septembrie, Parchetul din Paris a fost sesizat și a încredințat Direcției Centrale a Poliției Judiciare (DCPJ) o anchetă preliminară. În aceeași zi, la orele 21.30, anchetatorii din secția 6 a DCPJ au intrat în posesia celor două cutii negre recuperate de la locul accidentului și transportate de un avion special. Acestea au fost recepționate în prezența unui magistrat și a unui reprezentant al aviației civile. Erau prin urmare ambele – DFDR[1] și VCR[2]. Cea din urmă înregistra toate comunicațiile și schimburile fonice din cabina de comandă, din ultima jumătate de oră a zborului. DFDR înregistra toți parametri de zbor: motor, hidraulică, configurația aripilor și comenzile de zbor etc. Cele două cutii negre, care sunt de fapt portocalii, au fost încredințate în noaptea de 22 spre 23 septembrie Centrului de zbor din Brétigny, care dispunea de material de decriptare. Trebuie știut că – și este o regulă general valabilă – toate conversațiile din cabina de comandă sunt strict secrete: nu sunt niciodată publicate.

J.M.Pontaut: *Dar în opinia dumneavoastră ele nu conțin nici un element care să aducă lămuriri despre accident? Nu sunt semne de neliniște sau de groază?*

J.-L.Bruguière: Nici o neliniște, nici un semn de încordare, nici o alarmă, nici un alt element premonitoriu, totul părea liniștit în cabina de comandă. DFDR a arătat o întrerupere imediată a tuturor parametrilor de zbor. O ruptură subită prevestea un accident major, fără legătură cu o cauză mecanică sau aerodinamică.

Misiunea a fost încredințată, într-un cadru pur administrativ, adică nonjudiciar, Laboratorului științific condus de Claude Calisti. Acesta s-a deplasat în deșert, în virtutea faptului că laboratorul său crease un dispozitiv destul de inovator pentru vremea respectivă,

[1] Data Flight Digital Recorder – Înregistrarea digitală a datelor de zbor

[2] Voice Cockpit Recorder – Înregistarea vocală din cabina de pilotaj

care permitea detectarea rapidă a substanţelor explozive, doar prin badijonarea unei piese a avionului cu un reactiv chimic.

J.M.Pontaut: *S-au făcut încercări pe rămăşiţele DC 10?*

J.-L.Bruguière: Toate testele au ieşit pozitive, cu intensităţi mai mici sau mai mari, ceea ce a demonstrat fără nici o îndoială prezenţa explozibilului în avion. Pe data de 23 septembrie, a fost deschisă o anchetă judiciară de către Parchetul din Paris, împotriva X, sub acuzaţia de asasinat, de distrugere voluntară de bunuri şi obiecte prin explozie, prin încălcarea legislaţiei în materie de explozibili şi de complicitate la săvârşirea de infracţiuni, în relaţie cu o organizaţie teroristă. Cercetarea mi-a fost încredinţată. Eram informat în legătură cu puţine lucruri, practic cu aproape nimic. Doar în legătură cu raportul care stabilea prezenţa explozibilului, care ridica o mare suspiciune de atentat. În acea vreme Franţa era sub şoc, compania aeriană fusese foarte greu lovită, iar familiile victimelor erau cu atât mai zdruncinate cu cât resturile repatriate erau într-o stare înfricoşătoare. Ca în toate catastrofele, problemele de identificare s-au dovedit a fi cruciale şi complicate. S-a constituit o celulă de criză la Quai d'Orsay, având mai multe misiuni: să ţină legătura cu familiile, cu autorităţile străine, cu participanţii la eveniment.

Cine sunteţi dumneavoastră ca să îndrăzniţi să vorbiţi despre atentat?

Am fost întrebat dacă sunt de acord să asist la o reuniune a acestei celule de la Quai d'Orsay. De ce nu? Înainte de 1989 nu avusesem nici o relaţie cu cei de la Quai d'Orsay. Acest caz m-a convins de necesitatea existenţei unor astfel de întâlniri. M-am dus deci la respectiva întâlnire, însoţit de un membru al Parchetului, în care toate administraţiile erau reprezentate: Ministerul de Externe care deţinea preşedinţia şedinţei, Internele, Transporturile, Prim-Ministrul, Preşedinţia. Am remarcat prezenţa în capul mesei a unui reprezentant al UTA. M-am aşezat atunci când a început reuniunea. Toată lumea se uita la mine, nu am fost prezentat nimănui şi nici nu cunoşteam pe nimeni. S-au dat puţin

la o parte ca să-mi facă loc și am ascultat în liniște, analizând atitudinea fiecăruia dintre participanți. Și dintr-odată am devenit conștient de așteptările pe care le aveam. Se vorbea despre cauzele „accidentului". Accident! Am realizat că toate privirile s-au îndreptat către reprezentatul UTA, considerat a fi „responsabil". I s-au cerut explicații cu privire la problemele de mentenanță și de fragilitate structurală a acestui tip de aparat, cu referiri mai mult sau mai puțin explicite la un accident anterior: accidentul de la Ermenonville, din apropiere de Paris, în care a fost implicat același tip de avion, un Douglas DC 10 30. Aveam un sentiment confuz – chiar neplăcut – că ipoteza unui atentat se dorea a fi înlăturată. Problema nu era legată de cauza prăbușirii: nu se dorea să fie un atentat! Fără îndoială, aceasta era ideea generală, fără ca cineva să facă ceva în acest sens. Atunci am decis să intervin:

„Ascultați, nu înțeleg ce se întâmplă. Vorbim despre acuzarea companiei UTA. Dar avem de-a face cu un atentat!"

În acel moment un înalt funcționar m-a apostrofat: „Cine sunteți dumneavoastră, domnule, ca să îndrăzniți să vorbiți despre un atentat?"

Atunci m-am prezentat: eram judecătorul care avea cazul în competență. Lucrurile erau simple. Am primit o sesizare, prin urmare există o latură penală care, încă și mai mult, are încadrare teroristă, decisă de Parchetul din Paris, de comun acord cu Ministerul de Justiție.

Cu toate acestea, înainte de intervenția mea, Calisti, care ajunsese după mine, făcuse o scurtă informare cu privire la deplasarea în Ténéré și confirmase prezența reziduurilor explozive pe resturile aparatului. O informare capitală, care a stat la originea deciziei Parchetului de a deschide o anchetă pentru terorism și care ar fi trebuit să pună capăt oricărei speculații.

Situația era oarecum suprarealistă. Reprezentanții statului, ignorând faptele și deschiderea unei anchete, se afundau într-o situație fără ieșire. O singură teză prevala, cea a accidentului. Și totuși mi s-a cerut să asist la această reuniune cu un membru al secției terorism din Parchet! În mijlocului tuturor acestor persoane, precum consilierii tehnici, siguri pe ei, eu păream un personaj anacronic. Colegul meu

de la Parchet și Claude Calisti erau în aceeași situație. Nefericitul reprezentat al UTA care, sub foc încrucișat, nu mai putea, se simțea ceva mai ușurat. Conștient de lacunele primei sale intervenții, Calisti a reluat:

„Acest avion efectiv s-a dislocat sub efectul unei explozii".

Liniște. Terminat. Toată lumea a acceptat.

Această scenă pune în prim-plan dificultatea gestionării unei situații de criză. Într-un astfel de context, faptele, realitățile obiective și constrângerile unei anchete pot afecta comunicarea. Este mult mai ușor să ai de-a face cu un accident. În acest caz, compania, adică „altcineva" este responsabil. În cazul unui atentat, autoritățile publice știu că gestionarea situației este mult mai complicată și mai incertă.

După ce am părăsit întâlnirea, m-am pus pe muncă. Imediat am decis înființarea unei comisii rogatorii la cea de-a 6-a divizie a DCPJ[1] și la DST.

Mai multe măsuri urgente au fost luate: nominalizarea unei echipe de experți care să procedeze la autopsierea și la identificarea victimelor și a unei echipe de experți tehnici însărcinați cu examinarea rămășițelor aeronavei. Cerusem deja oficial ca rămășițele să fie repatriate la Paris. Cadavrele au fost repatriate între 21 septembrie și 8 octombrie. Profesorul Dominique Leconte a primit sarcina de a determina cauza morții și de identificare a cadavrelor. Din 170 de cadavre, au fost identificate numai 105. Din păcate, numeroase victime, în special africanii, nu au putut fi identificați, din lipsă de referințe, cum ar fi, de exemplu, materialul dentar. În zilele noastre, sigur, AND-ul ar aduce o soluție imediată. Ciadieni, congolezi, dar și alte naționalități nu au putut fi identificați. O încercare teribilă pentru familii. A trebuit, de asemenea, să fie recuperate bunurile și obiectele împrăștiate prin deșert. Trierea acestora, pentru a fi înapoiate familiilor, la Paris, a durat mai multe luni. A trebuit să ne ocupăm și de cererile de restituire: același obiect putea fi revendicat fără vreo dovadă de două sau mai multe

[1] Direcția Centrală a Poliției Judiciare

persoane. O gestiune foarte complicată, delicată, cu o puternică implicare afectivă și foarte sensibilă în plan psihologic pentru familii.

J.M.Pontaut: *Ați primit și familii?*

J.-L.Bruguière: Da, familiile și avocații care le reprezentau. Atunci am realizat ponderea victimelor, rolul major din dosar și nevoia imperioasă de a le acorda o atenție specială. Aproximativ 200 de părți civile s-au constituit la începutul anchetei.

Scotocind prin deșert

A urmat o a doua parte, mult mai tehnică, referitoare la ancheta propriu-zisă. Cea mai mare dificultate: atentatul se produsese după decolarea de la N'Djamena. Încărcătura explozivă fusese oare pusă la N'Djamena sau la Brazzaville, punctul din care a plecat avionul? Dat fiind că la escala de la N'Djamena au coborât pasageri și au fost descărcate bagaje, aceasta era întrebarea numărul unu. Pentru a obține un răspuns la această întrebare, am considerat că era neapărat nevoie să procedăm la reconstituirea unei părți din aparat.

J.M.Pontaut: *Asta înseamnă că ați dorit să recuperați toate piesele avionului?*

J.-L.Bruguière: Nu toate. Numai cele din partea din față a avionului. Dar acest lucru presupunea ca autoritățile publice, în special Ministerul Apărării, să-și dea concursul, atât în plan material, cât și logistic, pentru recuperarea acestor resturi. Se ridica, de asemenea, și o problemă juridică, pentru că operațiunea urma să se desfășoare pe teritoriul Nigerului. Totul s-a rezolvat foarte repede. Statul s-a implicat pe deplin în soluționarea aspectului tehnic în legătură cu armata nigeriană. Eu am pus la punct aspectul juridic, împreună cu omologul meu din Niamey. Am trimis o comisie rogatorie internațională către autoritățile nigeriene, urmare a căreia resturile au fost recuperate și puse, sub sigiliu, în executarea solicitării de cooperare judiciară.

J.M.Pontaut: *Și ați periat 680 km pătrați de deșert?*

J.-L.Bruguière: Am putut, grație operațiunilor desfășurate probabil de armată și de experți din Biroul de anchetă și de analiză (BEA), să găsim la locul prăbușirii o zonă esențială pentru noi. Ea cu-

prindea spațiul dintre compartimentul față bagaje și cabina pilotului, care se rupsese pur și simplu, împreună cu primele scaune de la clasa întâi. În acest fel am putut identifica multe bucăți. Toate aceste bucăți erau împrăștiate pe o suprafață de 60 de km pătrați și am cerut ca toate aceste resturi să fie strânse, de la cele mai mici la cele mai mari. Cele mai mari cântăreau o tonă, altele erau cât o unghie. Acest lucru presupunea cercetarea centimetru cu centimetru, pentru a recupera totul, cu toate greutățile pe care vi le imaginați: piesele erau îngropate, nisipul era mișcător, vântul bătea tare... Vom vedea că această muncă extraordinară va fi crucială pentru a determina originea atentatului.

Grație acestui efort am putut descoperi probe fizice incriminatoare pentru cei care finanțaseră acțiunea. Au fost recuperate aproape două milioane de piese. Militarii avansau în linie dreaptă, pas cu pas, scotocind nisipul cu un băț, pentru a nu pierde nici o bucățică. Elicopterele nu puteau să aterizeze, pentru că, din cauza căldurii, portanța era foarte mică. Oamenii și materialele au fost, prin urmare, transportați în vehicule militare de tip VLRA[1], căci la vremea aceea nu existau GPS-uri. Șoferii nigerieni cunoșteau deșertul pe de rost, doar după forma ierburilor sau a lichenilor. Bucățile mari au fost transportate pe șosea până la Agadès, iar bucățile mai mici au fost duse cu elicopterul până la Niamey. Acestea au fost ulterior încărcate într-un avion tip cargo al UTA. Obiectivul era acela de a reconstitui această bucată a carlingii, cu o atenție deosebită pe containere și pe bagaje. Și, pe de altă parte, trebuia făcută o triere exhaustivă și sistematică a tuturor bucăților, cu scopul de a determina dacă printre ele nu se găsește vreo urmă de încărcătură explozivă. Un colectiv de experți a examinat bucățile la Paris ulterior.

Pentru reconstrucția ansamblului, am obținut de la armată un hangar pe amplasamentul aeroportului din Bourget. În ceea ce privește cutiile care conțineau bucăți de cea mai redusă mărime,

[1] Vehicul ușor de recunoaștere și de sprijin

acestea erau direcționate către laboratorul central al poliției. Urma deci să reconstituim pe de-a-ntregul, atât cât se putea, partea din față a aparatului, un veritabil puzzle 3 D: o reconstituire mai întâi pe plat, apoi în volum.

J.M.Pontaut: *Ați fost și dumneavoastră acolo?*

J.-L.Bruguière: Da, acesta a fost scopul primei mele misiuni. În seara zilei de 12 octombrie, am plecat spre Ciad, unde m-am întâlnit cu omologii mei. A doua zi, sâmbătă 13, cu acordul autorităților, am decis să mergem la locul prăbușirii. Eram însoțit de un membru al Parchetului din Paris. Operațiunea era destul de greoaie, pentru că trebuia să luăm un Transall, apoi un elicopter. Dacă mergeam doar cu Transall-ul, ar fi trebuit organizată o acțiune de parașutare, o chestiune cam complicată... Am părăsit reședința ambasadorului Franței la N'Djamena la orele 03.00 dimineața, la o temperatură exterioară de 28–29 de grade, care ajungea în timpul zilei la 50 de grade la umbră și 80 de grade la soare. Am mers până la baza intermediară din Diffa, aproape de lacul Ciad: am aterizat pe o pistă lăturalnică, unde armata adusese deja două elicoptere care să ne transporte la locul prăbușirii. O oră de zbor la o temperatură din ce în ce mai mare, cu o vizibilitate foarte redusă. Am survolat zona și dintr-odată am descoperit primele bucăți împrăștiate. Foarte impresionant! Se putea vedea botul avionului secționat, apoi o zonă mare de resturi. Am făcut un tur, într-o căldură insuportabilă, într-o furtună de nisip, cu vizibilitate sub un kilometru. De unde și necesitatea de a zbura jos, dar nu foarte jos, pentru că, bineînțeles, este complicat să apreciezi altitudinea. Am ajuns, în fine, în punctul de campare, unde erau instalate corturile și unde se găseau unitățile nigeriene și parașutiștii din RPIMA încă din 20 septembrie, pentru această operațiune ingrată de recuperare a cadavrelor. Elicopterul, practic, nu putea ateriza, săream din el pur și simplu, de la o distanță de un metru de sol, pentru ca aparatul să poată imediat pleca. La fața locului a fost organizat un briefing cu

ofițerul francez angrenat în planul „Épervier"[1]. Acesta ne-a rugat să ne îmbrăcăm în ținute sahariene, pe motiv de temperatură și de deshidratare, întrucât în aceste regiuni în care termometrul sare de 80 de grade la soare, poți să te deshidratezi fără să-ți fie sete! Trebuia să fim complet acoperiți, ca beduinii, mai puțin în zona ochilor. Era obligatoriu să bem între 10–15 litri de apă pe zi. Am asistat atunci la trecerea unui Transall încărcat cu apă minerală. Mașina a trecut pe lângă dunele de nisip, la circa 2,5 metri de sol. Când au ajuns, sticlele de apă erau, sigur, bune de consum. Seara temperatura lor era de circa 30 de grade: apa nu putea fi băută, îți ardea cerul gurii. Am făcut rapid la bordul VLRA turul zonei de dispersie a rămășițelor: vârful avionului, fuzelajul, zona centrală și zona de încărcare din față. În cursul serii am plecat către N'Djamena.

J.M.Pontaut: *Să revenim la reconstituirea avionului. A fost o operațiune greu de făcut?*

J.-L.Bruguière: Reconstrucția a fost făcută sub controlul experților numiți prin grija mea, aflați în legătură cu inginerii de la UTA Industrie și în prezența experților de la compania Douglas, constructorul american ce și-a adus contribuția tehnică. Operațiunea a durat până în aprilie 1990. O operațiune fără precedent, foarte diferită de cea realizată de britanici cu un an înainte pentru aparatul Boeing 747 al companiei americane Pan Am 103, urmare a atentatului din Lockerbie din decembrie 1988. O construcție de 15 tone, de dimensiunea părții din față a unui avion DC 10, a fost concepută și realizată de UTA Industrie. O tehnologie pe care americanii o vor împrumuta pentru reconstituirea accidentului aparatului TWA 800.

Bomba fusese pusă în Brazaville

În paralel, investigațiile continuau. Din luna septembrie 1989, am organizat două comisii rogatorii, în Congo-Brazaville și în Ciad. Era

[1] „Eretele" – Misiune specială a armatei franceze de sprijin militar acordat unor state africane (ex. Ciad)

important să fie făcute primele verificări la fața locului, pentru a ști cine a manipulat bagajele, cum au fost puse la loc containerele...

J.M.Pontaut: *Ați făcut o anchetă în Brazaville?*

J.-L.Bruguière: Da, m-am dus prima dată la sfârșitul lunii septembrie, împreună cu polițiștii, și am fost primiți cu răceală. Ni s-a spus că nu putem să punem în executare comisia rogatorie – care nu era, din punct de vedere juridic, în conformitate cu legile locale – și că în felul acesta vom atenta la suveranitatea statului Congo. În realitate, regimul socialist al lui Sassou-Nguesso era tributar țărilor din Est, în special Libiei și Germaniei de Est. Un context puțin favorabil pentru a obține cooperarea acestei țări.

La Brazaville m-am cazat la M'bamou Palace, un hotel mare, situat pe Pool, o vastă întindere de apă a fluviului Zair, a cărui albie se lărgește între Kinshasa și Brazaville, înainte de apele repezi și cascada Ingăi, în aval de cele două capitale ale Zairului și Congo-Brazaville. Acest hotel avea un interes în anchetă, întrucât aici se făcuse preînregistrarea bagajelor.

Am fost primit de ministrul justiției, apoi de ministrul transporturilor și de omologul meu ciadian. Cu această ocazie am întâlnit un personaj care se va dovedi a fi foarte important: colonelul Oba, comandantul forțelor de securitate publică, brațul drept al lui Sassou-Nguesso. Oba era un personaj aparte, temut și respectat. Un om înalt de doi metri, cu o fizionomie impresionantă, cu o voce răsunătoare, foarte extravertit. Miniștrii și reprezentanții serviciilor erau paralizați în preajma sa. Când vorbea, toți tăceau. M-a invitat să luăm masa pe marginea piscinei, iar în prezența înalților funcționari de poliție care ne însoțeau, avea un cu totul alt discurs.

„Sigur, Congo vă va sprijini... Povestea asta este o dramă umană... Mai mulți congolezi decât francezi și-au pierdut pe cineva în acest avion... Țara noastră este implicată, am și decretat de altfel doliu național..."

În civilizațiile africane, în special în Congo, moartea are o importanță familială și socială particulară. Doliul se supune unui anumit

ceremonial, iar respectul datorat celui decedat este impus tuturor, chiar și guvernanților unei țări socialiste. Sassou-Nguesso și Oba știau acest lucru. A se opune direct unei anchete ar fi fost periculos din acest punct de vedere, cu atât mai mult cu cât corpurile au fost repatriate la Paris și cu cât procesul de identificare se dovedea a fi extrem de dificil.

Odată obținut acest asentiment, am putut, în fine, să mă interesez de modalitatea în care au fost înregistrate bagajele. Air Afrique se ocupase de manipularea încărcăturii, în numele tuturor companiilor care operau în Brazaville. Atunci ne-am dat seama de dezordinea procedurilor de manipulare a bagajelor. Unele puteau pur și simplu scăpa de control, nu exista verificare cu raze X, puteau fi înlocuite... Cei care se ocupau de manipularea bagajelor nu aveau ecusoane, corupția era în floare, de securitate ce să mai vorbim... S-au făcut chiar preînregistrări, așa cum v-am spus, la hotelul unde am fost cazat, iar bagajele nu au fost păzite pe timpul nopții. Congolezii, care nu puteau să nege că procedurile de înregistrare a bagajelor și, în general, procedurile de securitate erau serios deficitare, au încercat să dea vina pe Ciad. Aparatul DC 10 al companiei UTA a explodat după escala din N'Djamena, spuneau ei. Ce dovedește că valiza-capcană a fost încărcată în Brazaville?

În acest stadiu nu avem un răspuns la această întrebare. Am făcut apoi o anchetă în Ciad, care a protestat în același fel. Se cuvine, totuși să constatăm că, în virtutea prezenței militare franceze de la aeroport, procedurile erau mai riguroase. Am audiat cinci dintre cele nouă persoane care au făcut escală și un element mi-a atras atenția: un diplomat libian, aflat la post în cadrul Biroului popular libian (așa se numeau ambasadele) din N'Djamena, un anume domn Salem Madi Mansour, își făcuse rezervare pentru zborul UT 772 din 19 septembrie. Acesta nu s-a prezentat niciodată la îmbarcare și a ajuns la Paris pe data de 26 septembrie, cu un alt avion. Eu doar am notat această informație.

La întoarcerea în Franța am făcut bilanțul. Puține lucruri de reținut finalmente cu excepția primirii glaciale de la Brazaville. Congo este o țară destul de apropiată de Libia și de țările din Est iar, din câte spune DST, acolo există o puternică prezență a serviciilor de informații libiene. Ceea ce nu ne surprinde, dat fiind contextul politic.

J.M.Pontaut: *Nu aveați în vremea aceea nici un motiv special să suspectați Libia?*

J.-L.Bruguière: Nici unul. Observațiile și operațiunile tehnice operate la locul prăbușirii au fost bogate în informații în ceea ce privește scenariul catastrofei, dar nu aduceau nimic anchetei – care urma să facă progrese, pe data de 19 octombrie, atunci când am realizat că am descoperit părți din valiza în care fusese pus explozibilul.

Eu solicitasem sprijinul americanilor, al societății McDonnell Douglas, constructorul avionului, și al FBI. Precizez că americani – printre care și soția ambasadorului SUA în N'Djamena – își găsiseră sfârșitul în acest atentat.; în plus, laboratorul FBI avea o bună experiență cu valizele-capcană, din perspectiva numeroaselor atentate cărora le căzuseră victimă avioanele comerciale americane, din partea organizațiilor palestiniene. Prin urmare, constituisem un soi de echipă comună de anchetă, atât pentru a câștiga timp, cât și pentru a profita de experiența tehnică a americanilor. Responsabilul cu ancheta din Ministerul de Justiție nu era altul decât Robert S. Mueller, actualul director al FBI. Americanii ne-au sprijinit prin schimburi de informații și de expertiză, pe baza solicitărilor judiciare de cooperare. Tehnicienii de la McDonnell Douglas au venit în Franța cu agenții FBI. Această echipă unită – *joint team* – se va dovedi a fi foarte eficientă. Ea ne va permite să exploatăm o a doua rămășiță esențială. Cea dintâi, un veritabil punct de sprijin pentru anchetă, a fost descoperită de francezi.

J.M.Pontaut: *Ce piese importante ați recuperat din aceste rămășițe?*

J.-L.Bruguière: Am recuperat mici fragmente care, după un examen de granulometrie, păreau a aparține unei valize gri-albastre de tip rigid. În anumite locuri, acestea erau acoperite de o substanță albă, asemănătoare unui explozibil nedetonat. Adesea, conform experților, numai o parte a încărcăturii explodează. Astfel încât se pot descoperi

rămășițe acoperite de substanțe neexplodate. Expertiza făcută imediat de către laboratoarele prefecturii poliției, urmând diferite procedee, printre care și spectografia de masă, a stabilit că este vorba de pentrită, un explozibil militar distructiv, utilizat mai ales de către armata franceză.

J.M.Pontaut: *Unde este el fabricat?*

J.-L.Bruguière: Peste tot. Pornindu-se de la o formulă chimică destul de simplă. Pentrita militară este o pudră amestecată cu un plastifiant, o substanță chimică neutră care îi dă aspectul unei paste, de unde și numele de plastic. Se manipulează la fel ca plastilina și nu poate exploda în absența unui detonator, ceea ce o face transportabilă peste tot fără nici un pericol. Tipul de plastifiant utilizat de acel explozibil va permite identificarea originii sale, căci era vorba despre un explozibil artizanal care utiliza un plastifiant anume. Caracteristicile fizice ale acelui plastifiant ne trimit imediat, pe baza documentației DST, la un grup terorist, „Grupul din 15 mai". El corespunde întru totul poliizoprenului, plastifiantul specific utilizat de acest grup condus de către Abu Ibrahim, un grup aflat în disidență față de FPLP-OS al lui Wadi Haddad și repliat la Bagdad. Abu Ibrahim comisese, de altfel, atentate împotriva unor avioane de linie americane. Analizele comparative au permis stabilirea unei origini comune, pe plan tehnic, a aceastei pentrite și a celei descoperite asupra unui anume Habib Maamar, tunisian, membru al „Grupului din 15 mai", arestat în Franța pe 8 mai 1986. Maamar este cunoscut drept autorul atentatului împotriva magazinului Marks & Spencer de la Paris, de pe 23 februarie 1985. La domiciliul său fusese descoperit un kilogram și jumătate de explozibil asemănător.

J.M.Pontaut: *Dețineți un fel de semnătură, în această privință?*

J.-L.Bruguière: O adevărată semnătură chimică. Am aflat, prin intermediul serviciilor franceze și americane, că Abu Ibrahim era din anul 1982 expert în explozibili, specializat în confecționarea valizelor-capcană pe bază de pentrită. A aparținut FPLP-OS până în 1978, dată la care a creat propriul său grup, denumit „Grupul din 15 mai". Grupul său personal, dacă pot spune astfel. Această organizație era foarte apropiată de irakieni, și ea va persista până în 1986. La acea dată, membrii grupului s-au dispersat. Unii vor adera la FPLP-CG al

lui Ahmed Jibril, susținut, în principal, de Siria și de iranieni; alții se vor alătura grupului de operațiuni speciale al Fatah, condus de Hawari. Serviciile occidentale vor afla mai târziu că libienii au recuperat un anumit număr dintre aceste valize-capcană.

Pentru moment, experții francezi și americani ne-au spus că acele mici fragmente de culoare gri-închis ar putea proveni de la o valiză marca Samsonite. Alcătuiesc o comisie rogatorie internațională și mă îndrept către Washington pentru a mă întâlni cu experții laboratorului FBI. Trimit, în același timp, o misiune de funcționari ai DST la Denver, Colorado, la sediul Samsonite. Având în vedere culoarea gri Oxford și granulația structurilor valizei, Samsonite ne confirmă că este vorba despre unul dintre produsele lor, modelul „Silhouette" 200 sau 2000 probabil, fabricat începând din 1982.

J.M.Pontaut: *Când anume ați efectuat această misiune?*

J.-L.Bruguière: Ne aflăm în martie 1990. Misiunea va dura de pe 16 februarie până pe 1 martie. După această expertiză, obțin noi informații asupra „Grupului din 15 mai". Elemente furnizate de către serviciile de informații, atât franceze cât și americane, au relevat faptul că Libia a recuperat o parte din stocul acestui grup începând din 1986. Informația avea drept sursă arestarea unui individ, Adnan Awad, la Geneva, în 1982, care fusese însărcinat de Abu Ibrahim să comită un atentat împotriva hotelului Noga Hilton din Geneva. Valiza îi fusese dată de către șeful organizației din Bagdad și s-a constatat că Abu Ibrahim mai avea vreo zece de același fel. Awad a ajuns în Elveția fără ca bagajul să fie detectat cu raze X.

J.M.Pontaut: *Curios că detonatorul metalic nu a fost detectat.*

J.-L.Bruguière: Adesea detonatorul era disimulat la nivelul încuietorii. Iar Awad, care ajunsese în Elveția, a renunțat subit la acțiune. Cu siguranță că i s-a făcut frică și s-a autodenunțat la Ambasada SUA de la Berna. În debriefingul cu americanii, a confirmat că „Grupul din 15 mai" primea ajutor financiar din partea Libiei. Aveam deci o legătură directă între Libia și „Grupul din 15 mai". Dar era, în mod evident, insuficient pentru a-i atribui atentatului.

J.M.Pontaut: *Ancheta a avansat, totuși.*

J.-L.Bruguière: Un progres care urma să fie confirmat în 1990. În acea vreme am reconstituit 80% din partea din față a avionului (care cuprindea compartimentul de bagaje din fuzelaj de sub planșeul cu pasageri și șinele containerelor) și 70% din totalitatea containerelor. Suficient pentru a identifica la nivel formal containerul cu bagaje în care se regăsea valiza-capcană: containerul 7044, în poziția 13R dreapta față în compartimentul de bagaje din fuzelaj). În acel moment am observat bine ruptura, care mergea de la interior spre exterior, formând o gaură enormă în carlingă, în locul în care a explodat bomba. Exact în acel loc fusese plasată încărcătura explozivă. Or, ancheta pe care am efectuat-o la N'Djamena pe data de 13 octombrie mi-a permis să aflu că nici un container nu fusese manipulat în timpul escalei din Ciad: încărcătura fusese deci îmbarcată în Brazaville. I-am cerut chiar lui Calisti să-și valideze operațiunile de expertiză printr-un test în mărime naturală care să reconstituie condițiile exploziei, exceptând presurizarea. Testul a fost realizat într-un amplasament militar cu un container identic, plin cu bagaje abandonate, recuperate de autoritățile aeroportuare. Valiza-capcană a fost și ea reconstituită, o valiză Samsonite căptușită cu pentrită, cu o greutate aproximativ echivalentă cu cea folosită în atentat. Am procedat la două explozii, care ne-au permis să identificăm printre resturile bagajelor explodate deformări similare cu cele observate în cazul DC 10.

Apollinaire a fost sacrificat

J.M.Pontaut: *Acum trebuiau găsite persoanele care introduseseră valiza în avion și trebuia identificat modul în care aceasta fusese plasată.*

J.-L.Bruguière: Construisem o bază destul de solidă pentru înțelegerea anchetei, dar procesul trebuia finalizat. Două lucruri erau certe. În primul rând, valiza fusese îmbarcată în Brazaville și, în al doilea rând, era vorba despre o valiză Samsonite 200 sau 2000, căptușită cu pentrită, a cărei origine amintea de „Grupul din 15 mai". Nu știam în ce condiții fusese îmbarcată, nici de cine, nici cum, dar,

grație anchetei derulate în Denver, aveam să aflăm că nici o valiză Samsonite nu fusese vândută în Congo.

J.M.Pontaut: *Când ați găsit o pistă veritabilă?*

J.-L.Bruguière: Cu ocazia unei alte misiuni în Congo, ne-am interesat pe lângă familiile victimelor accidentului. Am făcut un studiu pe fiecare călător în parte, pe fiecare familie în parte, cu precădere în rândul congolezilor și al apropiaților acestora. Am căutat să le cunoaștem trecutul, istoria, eventual să aflăm ceva suspect. Un caz ne-a reținut atenția iar audierea familiei ne-a oferit câteva răspunsuri. Era vorba despre un tânăr, Apollinaire Mangatany. Surorile lui ne-au dat niște înregistrări interesante pe acest subiect. Ele ne-au spus că fratele lor își cumpărase o valiză cu o săptămână înainte de plecare. Nu puteau să ofere nici o informație despre această valiză, dar ne-au spus că un apropiat al lui Apollinaire, numit Bernard Yanga, un amic din copilărie, l-a însoțit la aeroport. Ele spuneau că Bernard Yanga fusese arestat de serviciile de securitate congoleze și că de atunci nimeni nu știa unde se afla. Am descoperit atunci, după verificare, că adresa din Franța, comunicată de Mangatany pentru obținerea vizei era falsă.

În paralel cu aceste investigații derulate în Congo, un congolez, Marc Mvouka, a fost arestat întâmplător în Franța. Acesta era implicat în traficul cu stupefiante. Cu ocazia percheziției corporale, poliția a descoperit asupra lui o scrisoare adresată doamnei Ngouendelé, soția generalului Ngouendelé, șeful Direcției Generale a Securității Statului, DGSE-ul congolez, KGB-ul local, mai pe scurt. Numitul Mvouka a fost audiat și a făcut declarații importante. El a explicat că Mangatany și Yanga erau în legătură cu libienii și că au jucat un rol activ în pregătirea atentatului împotriva DC 10. El a dat asigurări că aceste informații sunt exploatate de securitatea militară congoleză, condusă de colonelul Ondelé. Iar când a fost întrebat: „De unde știți aceste lucruri?" a răspuns: „Am aceste informații de la un militar congolez, un apropiat al DGSE, care se numește Jean-Luc Younga, un locotenent care a făcut un stagiu lingvistic în Marea Britanie". Și a comunicat adresa acestuia. Pe data de 18 iulie, după un acord

cu autoritățile britanice, l-am întâlnit pe acest Younga, care a fost de acord să fie audiat de Scotland Yard în prezența mea. Acesta a confirmat spusele lui Mvouka, anume faptul că securitatea militară congoleză îl deținea bine-merci pe Bernard Yanga, cel mai bun prieten al lui Mangatany, și că urmărea pista libiană.

Evident, am cerut imediat securității militare să-l întâlnim pe Yanga și ne-am lovit de un refuz categoric: „Nu cunoaștem această persoană..." Un refuz ale cărui motive pot fi înțelese. Din momentul în care am început să urmărim pista libiană, am pătruns pe un domeniu sensibil, acela al legăturilor strânse dintre Libia și regimul lui Sassou-Nguesso. Președintele asistase la toate ceremoniile importante din Tripoli, precum sărbătoarea Revoluției.

J.M.Pontaut: *Cum se poate debloca ancheta la cel mai înalt nivel din statul congolez?*

J.-L.Bruguière: Cu ajutorul unor oameni importanți din stat și în special din Ministerul Afacerilor Externe. Trebuia să fiu convingător. Gravitatea acestui atentat fără precedent și presiunea exercitată de către familiile victimelor, care îmi susțineau demersul, au determinat autoritățile publice să se implice. Pe data de 13 iulie 1990, i-am adresat o scrisoare lui Jean-André Libourel, directorul de cabinet al ministrului delegat pe lângă ministrul afacerilor externe, Roland Dumas. În scrisoare insistam pe necesitatea de a întreprinde o acțiune diplomatică energică, pentru a constrânge statul Congo să coopereze în interesul anchetei.

J.M.Pontaut: *Ați sunat direct la cabinet?*

J.-L.Bruguière: Da. I-am spus „Domnule director, știți care este povestea, ați coordonat celula de criză. Urmărim o pistă importantă". I-am povestit afacerea Yanga și i-am amintit că atentatul a provocat moartea a 170 de persoane. I-am explicat, de asemenea, că avem de-a face cu un blocaj politic și i-am cerut ca diplomatul nostru să se implice, să pună presiune diplomatică pe Congo pentru a obține de la autorități accesul la Yanga.

J.M.Pontaut: *Cum au reacționat interlocutorii dumneavoastră? Chiar au deblocat situația?*

J.-L.Bruguière: Aveau să reacționeze bine, chiar dacă demersul nu era unul obișnuit. Un judecător care să aibă susținere de la Quai d'Orsay, era un fapt fără precedent. Dar, fiind vorba de un caz cu puternice implicații diplomatice, care avea o dimensiune geopolitică, informarea reciprocă, acțiunea concertată a actorilor importanți, se impuneau, sub forma unei sinergii funcționale, cu respectarea misiunii și responsabilității fiecăruia dintre ei. Fără acest demers bazat pe încredere reciprocă, ancheta nu ar fi reușit. Dar era împotriva oricăror cutume. Și teamă mi-e că și în anul 2009 lucrurile au rămas la fel în ceea ce privește deschiderea către exterior a corpului judiciar. Doar pentru că ne adresăm cuiva, fie și unui minister important din țară, precum Ministerul Afacerilor Externe, nu-i afectăm, în nici un caz, independența.

Din motive de stat atingerile aduse independenței justiției sunt de prea multe ori o mărturie de neputință sau de neacceptare a progresului. Statul are obligația de a se implica într-un caz atât de important. Și, în fine, atunci când un demers este întreprins voluntar, reacția este una pozitivă. Pe măsură ce ancheta evolua, statul se implica din ce în ce mai mult: Externele, Apărarea, Prim-ministrul, chiar și Președinția.

J.M.Pontaut: *În fond, credeți că un judecător, care instrumentează un caz de terorism internațional de anvergură, poate solicita ajutorul statului și al puterii?*

J.-L.Bruguière: Nu doar că poate, dar e obligat. Mai trebuie să facă și demersuri. Justiția are nevoie de mijloace importante de acțiune și de brațul puternic al statului. Judecătorul are toate puterile juridice, dar nu are mijloacele materiale de acțiune, trebuie doar să le obțină de la alte administrații.

J.M.Pontaut: *Este un concept pe care îl puneți pentru prima oară în aplicare?*

J.-L.Bruguière: La o astfel de scară, da. Și va funcționa. Această inițiativă urma unui raport al comisarului de poliție Romuald Müller, care conducea echipa DCPJ. Acesta a pus în prim-plan implicarea lui Mangatany și a lui Yanga în comiterea atentatului și a precizat că, dacă nu i-ar fi audiat, ancheta nu ar fi avut rezultate. M-am întâlnit cu această ocazie cu Jean-André Libourel, ca și cu Louis

Joinet, magistrat consilier al prim-ministrului, de la Matignon, care mi-au promis sprijin. În fapt, ambasadorul nostru a fost însărcinat să intervină pe lângă autoritățile congoleze și pe lângă șeful statului, Sassou-Nguesso. Demersul a rămas fără efect. M-am decis să mă întorc în Brazaville. Contactele pe care le stabilisem anterior cu cabinetul lui Roland Dumas mă confortau în demersul întreprins: într-adevăr, se realizase un consens chiar și la cel mai înalt nivel din stat, pentru a-l constrânge pe Sassou-Nguesso să colaboreze cu justiția franceză în acest dosar.

Pe data de 22 iunie, congolezii au recunoscut că l-au anchetat pe Bernard Yanga. Atunci am devenit mai exigent și am solicitat să știu în ce condiții s-a realizat anchetarea acestuia. Suspectam serviciile de informații congoleze și DGSE al generalului Ngouendelé de deținere a unor informații referitoare la atentat, date fiind relațiile lor cu Libia. Încercam să aflu dacă există complicitate între aparatul de stat congolez și Libia, voiam să înțeleg natura relațiilor dintre Yanga și Mangatany și voiam să știu dacă atentatul era finanțat de Tripoli. Dar ce era mai greu urma să vină: accesul direct la Yanga și audierea tuturor participanților pentru a afla toate elementele strânse de congolezi.

Implicarea Libiei

La Brazaville am cerut să-l întâlnesc pe generalul Ngouendelé, ca și pe colonelul Oba, mâna dreaptă a șefului statului. A doua zi l-am întâlnit pe primul, dar mai târziu urma să aflu că greutatea lui politică era redusă. Din punct de vedere statutar, conducea DGSE local, dar, în fapt, cântărea mai puțin decât colonelul Oba. Ngouendelé a spus că îmi înțelege poziția. Implicit, a recunoscut că există un dosar Yanga, dar că nu el se ocupa de instrumentarea acestuia, ci securitatea militară. „Uitați cum stau lucrurile, nu am mână liberă... trebuie să-l informeze pe șeful statului și să iau legătura cu colonelul Oba", mi-a spus el. Eu am ridicat tonul: „Nu voi mai aștepta mult timp și voi cere un contact la cel mai înalt nivel pentru a obține din partea puterii garanția că-mi voi putea continua ancheta".

În cursul serii m-am întâlnit cu Oba în biroul acestuia, un birou care avea o instalație veche, marca Honeywell, de aer condiționat, cu ferestrele obturate de perdele grele din material sintetic, luminat de niște neoane ce răspândeau o lumină palidă. Exercitarea puterii cere discreție. Oamenii importanți lucrează în birouri obscure, la lumină artificială, și asta în plină zi! Pătrunseserăm în inima puterii congoleze. Oba tocmai se întorsese din Cuba; nu și-a ascuns relațiile strânse pe care le avea cu Raul Castro, fratele lui Fidel, care era ministrul apărării pe vremea aceea. Mare amator de țigări, colonelul și-a aprins o țigară Esplendidos de Cohiba, *king size*, și m-a invitat să mă așez într-un fotoliu confortabil. Oba mă măsura de la înălțimea celor doi metri ai săi. I-am prezentat clar situația: „Nu știu dacă Congo este implicat, ceea ce ar putea explica jena dumneavoastră. Țara dumneavoastră este în prima linie în această afacere din moment ce ați pierdut mulți resortisanți. Nu voi accepta, personal, ca autoritățile congoleze să pună vreo frână anchetei mele. Am susținerea autorităților. Nu sunt excluse nici măsuri de represiune, mai ales în ce privește ajutorul financiar. E important să luați legătura cu șeful statului".

În momentul acesta, respectivul a rămas perplex. Am venit cu un avion Glam[1], deci un avion al Republicii franceze, semn pentru congolez că Parisul s-a implicat în această afacere. Argumentul a ținut. Oba a înțeles că e un risc politic important. Deși, în acea perioadă, Congo era o țară socialistă, depindea foarte mult economic de Franța. Societatea ELF conducea afacerile petroliere, care reprezentau mana financiară a regimului. Jean-Christophe Mitterrand urmărea, de la Élysée, politica africană a Franței, o politică foarte activă inițiată la începuturile celei de-a cincea Republici și fondată pe faimoasa rețea Foccart. Țările africane își păstrau relațiile foarte strânse cu Parisul.

J.-M. Pontaut: *Jucați un fel de partidă de pocher?*

J.-L. Bruguière: Nu, căci eram susținut de guvern care ar fi acționat politic dacă Sassou-Nguesso ar fi blocat ancheta. Părțile civile, informate tot timpul de dificultățile întâlnite, n-ar fi acceptat un astfel

[1] Grupul legăturilor aeriene ministeriale

de blocaj. Mai mult ca sigur că Oba nu se aștepta la un astfel de discurs. Marja sa de manevră a devenit brusc foarte strâmtă.

J.-M. Pontaut: *Parisul vă sprijinea acțiunea total?*

J.-L. Bruguière: Mi-am permis să reprezint Franța. Doar în acest caz eram autorizat să deblochez un șurub. Adusesem la cunoștință, în prealabil, însărcinatului nostru cu afaceri, în absența ambasadorului, care a dat dovadă de o mare indiferență. „Vă asigur, i-am zis. Eu iau inițiativa. Parisul este foarte mobilizat în acest dosar. Congolezii o știu. Vor ceda, indiferent de miză. Nu cred că se va ajunge la ruptura relațiilor diplomatice."

S-a organizat o nouă ședință chiar în acea zi; colonelul Oba a revenit cu colonelul Ondelé, directorul securității militare, un organism pe care nu-l știam, pentru că nu apărea în organigrama statului! Oba îmi confirmă: „Șeful statului este dispus să vă transmită tot ceea ce aveți nevoie. A dat instrucțiuni colonelului Ondelé, aici de față, să vă dea toate informațiile." Ondelé îmi explică într-adevăr că a fost mandatat de președintele Sassou-Nguesso să construiască o structură care să supravegheze Libia. Președintele consideră că activismul de la Tripoli aduce atingere securității și stabilității Congoului. El îi supraveghează de asemenea pe disidenții zairezi care operează în Congo, mai ales pe cei din mișcarea CDRZ[1]. Descopăr astfel această organizație de opoziție la regimul lui Mobutu, care operează în Congo și e manipulată de Libia. Activismul necontrolat al unui număr de agenți libieni a sfârșit prin a pune probleme de securitate pentru țara lor.

J.-M. Pontaut: *În mare, vor să controleze ceea ce fac libienii în țara lor.*

J.-L. Bruguière: Exact. Nu era vorba să-i aresteze, ci să-i supravegheze. „În cadrul acestei operațiuni, continuă Ondelé, i-am găsit pe Mangatany și Yanga. Am înțeles că erau implicați în atentatul împotriva DC 10 al UTA și că Libia îi manipula."

J.-M. Pontaut: *E un moment foarte important pentru anchetă. Ondelé este credibil? Ce fel de om e?*

---

[1] Comitetul Democratic Revoluționar Zairez

J.-L. Bruguière: E un militar dinamic disciplinat, cu simțul ierarhiei. Îndeplinește misiunea încredințată de Sassou-Nguesso. Însărcinat de șeful statului să coopereze cu noi, asta execută. S-a stabilit o nouă ședință operativă, pe 30 iulie, la sediul securității militare de această dată. Nu l-am văzut pe Sassou-Nguesso, dar sigur și-a dat seama de miza acestei afaceri. Și mi-a permis să mă întâlnesc cu Ondelé.

Însoțit de cei de la DST și DCPJ, am ajuns la un sediu necunoscut, nu departe de fluviu, aproape de președinție. Sediul era subteran, la cel ce-al treilea subsol al unei clădiri. O structură clandestină, păzită de soldați rigizi. Am coborât până la un sediu din cel de-al treilea subsol, unde domnea un frig siberian! Acolo am fost primit oficial de colonelul Ondelé, într-un birou mic, foarte întunecos, de-abia zărit în umbră, luminat slab. Pentru această întâlnire, Ondelé a îmbrăcat o ținută de luptă: o ținută de camuflaj nouă-nouță. Singurul ornament al biroului, pe perete, un magnific kalașnikov! Colonelul mă invită respectuos: „Bine ați venit! Am primit instrucțiuni precise din partea șefului statului de a vă furniza toate elementele dorite. În rest, pe aici circulă tot felul de zvonuri. Este acuzat guvernul în legătură cu acest atentat. Au murit prea mulți congolezi ale căror trupuri n-au fost identificate".

Regimul totalitar părea că se confruntă cu obiceiuri africane. Acestea pun în discuție elementele ancestrale ale culturii și tradițiilor congoleze privind moartea și doliul; ceremoniile de înhumare nu s-au putut desfășura în condiții normale. Vocea africană, născută din zvonuri, contesta regimul. Cred că Sassou-Nguesso a ținut cont de această informație și și-a spus: „Risc să fiu depășit de ceva pe care nu mai pot să-l controlez și care se poate transforma în revoltă". A crezut probabil și că francezii îl vor lăsa baltă. Libienii nu l-ar fi putut ajuta, Germania de Est cu atât mai puțin, mai ales că zidul Berlinului cădea...

J.-M. Pontaut: *Circulau într-adevăr zvonuri conform cărora Sassou-Nguesso ar fi putut fi informat de atentat?*

J.-L. Bruguière: Un zvon insistent, dar imposibil de verificat spunea că era într-atât de informat că vreo câțiva membri ai familiei sale, care trebuiau să ia avionul pe 19, au fost convinși să n-o facă. Informații vădit nefondate, dar în Africa zvonurile devin adesea adevăruri.

Ondelé mi-a explicat că structura sa a fost însărcinată, cu unul sau doi ani înainte, cu o misiune specială, la ordinul direct al șefului statului, vizând supravegherea strânsă a libienilor. Deși parteneri și aliați, libienii incomodau din cauza activismului Mathaba[1], condus la vremea respectivă de Moussa Koussa, personaj ce urma să preia ulterior serviciile de informații libiene. În acel moment, Mathaba, construit pe direcția Cărții Verzi a lui Gaddafi, era însărcinat cu manipularea mișcărilor de opoziție în Africa și cu animarea subversiunii, în special în țări favorabile Libiei, precum Congo-Brazzaville sau Bénin. În mod solemn, Ondelé mi-a spus: „Iată dosarul!" Și mi-a înmânat un pachet foarte gros privind declarațiile lui Yanga, filajul și supravegherea făcute de serviciul său.

J.-M. Pontaut: *Vă confirmă deci că Yanga a vorbit?*

J.-L. Bruguière: Nu numai că o confirmă, dar acceptă să-l pună pe Yanga la dispoziția mea. Din acel moment, totul merge ca pe roate. Luăm cunoștință de dosar, care ne arată că Yanga este un opozant al Zairului, membru al Comitetului Democratic Revoluționar Zairez (CDRZ). A doua zi de dimineață, pe 31 iulie, ne întâlnim cu Yanga.

J.-M. Pontaut: *Și cum se prezintă acesta cu ocazia primei audieri?*

J.-L. Bruguière: Am descoperit un personaj destul de mărunțel, nu foarte agresiv.

J.-M. Pontaut: *Nu e terorizat?*

J.-L. Bruguière: Deloc! Nu se plânge nici de guvernul congolez, nici de Ondelé sau de securitatea militară. Pare foarte prudent. E tânăr, puțin șters, corect îmbrăcat.

J.-M. Pontaut: *Și ce zice?*

J.-L. Bruguière: Ne confirmă că în 1986, cu trei ani înaintea atentatului, a aderat la Comitetul Democratic Revoluționar Zairez, iar Apollinaire Mangatany era președintele acestuia în Congo. CDRZ era o emanație a Mișcării Naționale Congoleze Lumumba (MNCL), o mișcare clandestină al cărei scop este să organizeze lupta armată împotriva regimului mareșalului Mobutu. Foarte rapid, conform

[1] Oficiul de Securitate Externă libian

părerii lui, CDRZ a devenit o agenție de informații libiană. De ce? Libienii încheiaseră un acord cu mișcarea: „Voi culegeți informații pentru noi și noi, vă finanțăm și vă pregătim militar în Libia". O parte dintre ei au mers să se antreneze în tabăra așa-zisă 2 martie, lângă Tripoli; un loc unde se formau, de asemenea, sub egida Mathaba, toți opozanții regimurilor africane care nu se supuneau socialismului. Erau ulterior „reintroduși" în Africa pentru a destabiliza regimurile locale în scopul favorizării marelui proiect al lui Gaddafi, care viza instalarea revoluției în toată Africa. Yanga ne confirmă că celula CDRZ din Brazzaville, pe care o conducea cu Mangatany, devenise oficina serviciilor de informații libiene. Ne mai spune că Mangatany este, de acum înainte, un apropiat al lui Abdallah Elazragh.

J.-M. Pontaut: *Cine e Elazragh?*

J.-L. Bruguière: Elazragh este unul dintre personajele centrale ale afacerii. Este prim-consilier al Biroului popular libian din Brazzaville. El l-a manipulat pe Mangatany. Din ce spune Yanga, proiectul de atentat împotriva DC 10 s-a născut în 1986: viza distrugerea unui avion francez în cadrul unei escale la N'Djamena, deci fără pasageri la bord. Era vorba doar să se dea o lecție și să se pedepsească Franța pentru angajarea sa în conflictul ciado-libian. La escala de la N'Djamena, toți pasagerii coboară pentru a permite echipelor de curățare să intervină. Pasagerii merg într-o zonă de tranzit și se întorc când avionul este gata. Libienii prevăzuseră deci, cu 3 ani înainte, să execute operațiunea în Ciad, un loc mai simbolic în cadrul conflictului care îi opunea Franței. Acest proiect nu a fost dus la bun sfârșit. În ce privește sabotarea DC 10, Yanga explică faptul că, pe 28 august 1989, Mangatany, care conducea CDRZ și care avea, prin urmare, relații privilegiate cu libienii, se întâlnise la hotel Olympic din Brazzaville cu un opozant ciadian. Acest opozant era însoțit de 2 libieni, care i-ar fi propus lui Mangatany să vină la Tripoli, via Paris, pentru a asista la o conferință despre Tinerii progresiști ai Africii, și pentru a îndeplini o misiune încă nedefinită. În acest context se atașază Mangatany de Elazragh.

Diplomatul îi dă bani, un bilet pe ruta Brazzaville N'Djamena–Paris, cu întoarcere deschisă, precum și un bagaj, pe care Yanga îl descrie ca pe o valiză rigidă, închisă la culoare, cu roți, care corespunde perfect cu descrierea Samsonite-ului-capcană. Elazragh i-ar fi explicat că scopul real al operațiunii era distrugerea avionului francez la escala de la N'Djamena. Dar această parte a declarațiilor lui Yanga va fi dezmințită ulterior[1]. Astfel, pe 19 septembrie dimineața, Yanga trece pe la domiciliul lui Mangatany pentru a-l conduce la aeroport.

J.-M. Pontaut: *Evident, această mărturie este foarte importantă, dar cât credit îi acordați?*

J.-L. Bruguière: În acest moment, nu putem decât să verificăm declarațiile. E tulburătoare însă descrierea valizei lui Mangatany. Ea corespunde perfect celei ale cărei rămășițe le-am regăsit în momentul reconstituirii avionului.

J.-M. Pontaut: *Mărturia este foarte importantă, pentru că îi implică direct pe libieni! Îi acuză că au pus la cale întreg atentatul.*

J.-L. Bruguière: Yanga a fost recuperat de celula militară congoleză, un organism oficial al regimului. Congo conlucrează strâns cu Libia. Chiar dacă, din rațiuni politice și comerciale, se îndoiesc de activitatea lui Gaddafi, cunoscut ca factor de destabilizare, congolezii nu au nici un interes să se îndoiască de Tripoli, din contră. Acest dosar, constituit cu mult înainte de atentat, nu e unul de manipulare. N-a fost fabricat pentru noi. Din contră, trebuia să rămână secret și era destinat exclusiv informării șefului statului.

J.-M. Pontaut: *Ceea ce ne face să credem că Yanga spune adevărul?*

J.-L. Bruguière: Yanga poate fi manipulat sau poate minți din motive personale. Totuși, de-a lungul anchetei, vom descoperi efectiv că anumite aspecte ale mărturiei sale nu sunt chiar exacte. Dar declarațiile sale, conform cărora libienii au manipulat opozanți pentru a pune la cale o operațiune, par perfect coerente. În general, sunt adevărate și se vor rafina ulterior. Yanga ne spune, de exemplu,

[1] Un precedent exista: în 1984, un DC 8 al UTA, având același număr de zbor, exploda în escala de la N'Djamena. Trebuia stabilită implicarea libiană. (n.a.)

că Elazragh îi ceruse lui Mangatany să nu-și ia bagaje, că îi va fi dată o valiză. Ceea ce va fi confirmat de sora lui Mangatany. După catastrofă, Yanga mărturisește că l-a contactat pe Elazragh pentru a-l face să vorbească și pentru a obține bani. Dar, pe 25 septembrie, Elazragh pleacă brusc din Congo și fuge în Libia. După această plecare, Yanga îi scrie în noiembrie 1989 la Mathaba, în Libia, și la ambasada din Brazzaville. Copii după aceste scrisori se află în mâinile securității militare congoleze. Chiar ele au stat la baza interpelării lui Yanga. El n-a fost arestat de securitatea militară decât în 1990, chiar după ce serviciile congoleze i-au interceptat corespondența. Aceste scrisori de șantaj ne-au fost remise de congolezi și dovedesc atentatul.

Pe de altă parte, vom cere serviciului de imigrare congolez să verifice dacă s-a păstrat urma trecerii diplomaților libieni: cei care s-au întâlnit cu Mangatany. Doi diplomați libieni au fost controlați la intrarea în Congo; e vorba despre Arbas Musbah, diplomat în misiune la ambasada Libiei, sosit pe 24 august 1989 cu un zbor Air Afrique și plecat pe 19 septembrie 1989 – în ziua atentatului –, și Ibrahim Naeli, la fel în misiune la ambasada Libiei. Și acesta a venit pe 23 august cu un zbor Sabena dinspre Bruxelles și a plecat, întâmplător, și el, pe 19 septembrie, cu un zbor Ethiopian Airlines. În cele din urmă, avem oficial confirmarea plecării lui Elazragh, cu un zbor Swissair. În această etapă, dosarul securității militare și audierea lui Yanga dovedesc că diplomații libieni au venit și au plecat din nou, chiar în ziua atentatului.

În căutarea timerului taiwanez

Eram acolo când, în paralel, expertiza tehnică desfășurată în Franța face o descoperire excepțională: o bucățică dintr-un rest care trecuse neobservat până atunci. Aceasta va juca un rol determinant în descoperirea adevărului. Mulțumită spiritului de observație și ajutorului americanilor am înțeles importanța acestui element. E vorba despre o bucățică de circuit integrat care a atras atenția experților FBI în măsura în care acest rest prezintă deformări

și o structură asemănătoare cu un alt obiect descoperit cu ocazia atentatului comis împotriva unui avion american, Pan Am 103. Aspectul acestei bucăți i-a făcut să se gândească la faptul că se aflau în posesia încărcăturii explozive. Americanii au putut astfel stabili că acest reziduu de mărimea unei unghii era susceptibil să aparțină unui circuit integrat. Au mers mai departe. Au putut determina că provenea de la o societate taiwaneză, Tai Youn (inițialele TY apar pe piesă, scrise foarte mic).

Verificările efectuate de justiția americană confirmă că această societate mai există încă. Trebuie să explorăm această pistă. În paralel cu anchetele efectuate pe teren, această descoperire este esențială. Dar mă voi lovi din nou de o chestiune juridico-diplomatică, întrucât totul se opune posibilității de a porni investigații oficiale în Taiwan. Franța n-a recunoscut decât regimul de la Beijing, iar acesta consideră Taiwanul ca fiind una dintre provinciile sale. Problema e simplă. Fiind vorba de un stat nerecunoscut, asta înseamnă: nu relații oficiale, nu comisii rogatorii, deci nu anchetă! Dar oare trebuie să abandonăm pista din acest motiv?

Mă gândesc, în cooperare cu Ministerul Francez de Externe, să fac ceea ce se cheamă o „nonmisiune judiciară". Nu pot să mă prezint oficial la Taiwan fără să risc declanșarea mâniei Beijingului, ceea ce ar crea o adevărată problemă diplomatică între Franța și China. Îmi spun că există, poate, un mijloc de a ocoli obstacolul.

J.-M. Pontaut: *Cum procedați?*

J.-L. Bruguière: Solicit ajutorul Ministerului Francez de Externe, pentru că nu văd cum altfel aș putea să merg în Taiwan oficial. Or, nu pot face anchete în străinătate decât în cadrul unei cereri de ajutor reciproc judiciar internațional. Cum nu există posibilitatea unei comisii rogatorii, inițiez o corespondență cu ministrul de externe pentru a obține un formalism minimalist, pe cale politică.

J.-M. Pontaut: *Mai pe scurt, compromiteți politicienii?*

J.-L. Bruguière: Nu, mi-i asociez. Le cer să mă ajute de la nivelul lor. Pe 28 aprilie 1992, scriu ministrului de externe, Roland Dumas, o scrisoare pregătită cu directorul adjunct de cabinet. Mi-a răspuns că

directorul Institutului Francez de la Taipei, care e un diplomat (de fapt, ambasadorul nostru oficios), acceptă să mă vadă neoficial, cu acordul tacit al autorităților locale. Deplasarea mea la Taiwan va fi între 18 și 22 mai. Voi folosi 2 pașapoarte pentru această deplasare: pașaportul de serviciu și pașaportul obișnuit. La Hong Kong, solicit eliberarea unei vize pe lângă consulul Taiwanului și ajung ca simplu turist.

La Taipei sunt deci primit de ambasadorul nostru oficios, un om amabil, călduros și politicos, un sinolog vorbitor foarte bun de mandarină și cunoscător perfect al obstacolelor administrației taiwaneze. Îmi spune că misiunea mea a fost aprobată și că taiwanezii doresc să colaboreze la ancheta noastră. Domnul Minguy (e numele lui) mă informează că am o întâlnire, chiar a doua zi dimineață, cu Peter T.J. Wu, responsabilul Biroului de Relații Externe al Ministerului Justiției. Pe 19 mai, suntem primiți, eu și polițiștii care mă însoțesc, de acest funcționar de rang înalt. Ne informează că ministerul a luat deja legătura cu firmele care ne interesează.

Wolfgang Hwang, inginer la societatea Ming Jong, ne explică faptul că el se ocupă de fabricarea timerelor și temporizatoarelor destinate aparatelor electrocasnice sau industriale. Ne informează mai ales că piesa căutată, circuitul integrat regăsit printre resturi, face parte din temporizatoarele electronice industriale pe care le produce. Acestea nu sunt destinate vânzării la bucată. Vom lua deci la verificat întregul lanț comercial al acestei bucăți de circuit integrat.

Vizităm mai multe întreprinderi înainte de a ajunge în sfârșit la „sediul" societății ale cărei inițiale figurează pe piesa noastră, Tai Youn. Aici ne așteaptă o surpriză. La capătul unui drum lung, ajungem într-un mic atelier, o întreprindere familială de care se ocupă doar 4 persoane: tata, mama și copiii. Vă imaginați ce emoție: plecând din deșertul Ténéré și de la cei 170 de morți ai avionului DC 10, descoperim într-o mahala a Taipeiului locul unde a fost fabricată piesa care a participat la explozia avionului! Această mică structură familială nu fabrică decât circuite integrate. Cel care corespundea piesei noastre a fost vândut, conform facturilor TY, unei societăți mixte taiwanezo-germane care l-a integrat într-un timer și l-a

comercializat în străinătate. Dar unde și cui? Am făcut tot acest drum pentru a afla.

Îl întrebăm atunci pe exportator, care ne dezvăluie că unul dintre clienții săi ocazionali, societatea HP Marketing, situată în Germania, a cumpărat, prin sucursala germană din Grasslin, 100 de timere pe 26 iunie 1989, cu aproape 3 luni înainte de atentat. De ce 100? Vom descoperi secretul afacerii.

Ne întoarcem în Europa. În Germania, domnul Wurst, care conduce societatea HP Marketing, ne spune că are legături comerciale cu autoritățile libiene de multă vreme.

A făcut de altfel mai multe vizite în Libia, în 1988 și 1989, pentru demonstrații cu material sensibil... Cu această ocazie, a întâlnit un libian, pe nume Issa El Shibani, pe care îl cunoscuse la începutul anilor '80, când lucra la altă societate. Pe durata călătoriilor sale, Shibani, i-a cerut, dacă putea, să-i furnizeze timere. Precizase că acestea trebuie să poată fi alimentate la baterii de 9 și 12 volți. De ce 9 și 12 volți? Pentru că aceste timere erau destinate, conform lui Shibani, să declanșeze balizele aeroportuare ale pistelor din deșert! Dar timerele produse de Grasslin Far East aveau tensiunea de 1,5 volți, adică erau destinate exclusiv folosinței domestice. Ansamblul sistemelor obișnuite nu are nevoie decât de 1,5 volți. 9 și 12 volți sunt tensiuni foarte ridicate, necesare mașinilor sau aparatelor care au nevoie de curent. Dar și bombelor! Pentru a acționa detonatorul unei bombe, sunt necesari cel puțin 9 volți...

Societatea HP Marketing va face, fără să-și pună prea multe întrebări, modificările, astfel încât să treacă timerele de la 1,5 volți la 9 volți pentru a răspunde „specificațiilor tehnice" ale lui Shibani. Wurst, om naiv sau negustor bun, ne asigură că, ținând cont de situația geografică a acestor piste și de izolarea lor, i s-a părut normal ca timerele să poată fi cuplate la baterii de 9 sau 12 volți.

La întoarcerea din Libia, cere unui tehnician să facă modificările. Îi trimite lui Shibani un timer modificat, care anunță: „Merge! Vreau 100!"

Timerele sunt transformate astfel, îmbunătățite și expediate în Libia în cursul lunii iulie 1989. Transportul a fost asigurat de firma Kuehne and Nagel, la care s-au regăsit, în Germania, toate documentele privind transportul la Tripoli. Wurst recunoaște totuși că bănuia că Shibani, judecând după comportament, făcea parte din serviciile speciale libaneze. Un tehnician german, domnul Steinmetz, a mers în Libia pentru a se asigura că materialul livrat funcționa bine. Interogat de mine, îl recunoaște într-o fotografie a DST pe Shibani ca fiind cumpărătorul materialului. Îl identifică și pe Moussa Koussa – nimeni altul decât șeful serviciilor speciale libaneze – ca una dintre persoanele prezente la fața locului. Avem astfel dovada că există o legătură directă între bucățica de circuit integrat descoperit la Ténéré și serviciile libiene. Un pas uriaș pentru anchetă! Vom putea astfel explora mai departe pista libiană.

Mă întorc deci foarte repede cu echipa în Congo pentru a relua ancheta pe teren.

Evadarea rocambolescă a lui Yanga

J.-L. Bruguière: Îl interoghez din nou pe Yanga, care îmi confirmă predarea valizei lui Apollinaire Mangatany de către Elazragh pe 18 septembrie, în ajunul plecării avionului DC 10 spre Paris. Diplomatul i-a mai cerut să păstreze confidențialitatea călătoriei. Mangatany a fost manipulat pur și simplu de libieni, care i-au ascuns adevăratul motiv al călătoriei.

În noaptea de 25 spre 26 ianuarie 1992, lovitură de teatru: Bernard Yanga, arestat preventiv la postul de poliție din Poto-Poto, un cartier din Brazzaville, evadează. Un alt episod al foiletonului.

J.-M. Pontaut: *Era arestat preventiv de 3 ani?*

J.-L. Bruguière: Din 1989, într-adevăr, și a fugit. Probabil cu complicitatea cuiva, întrucât ancheta poliției judiciare din Brazzaville a subliniat că Yanga cultiva relații privilegiate cu gardienii, care îl lăsau să plece și să se întoarcă nestingherit în/din exterior. Nu era reținut decât de 2 apeluri zilnice. Mai ales că, în sistemul african, deținuții trebuie să se hrănească singuri; familiile au obligația de a asigura

hrana rudelor încarcerate, în caz contrar aceștia fiind condamnați la moarte prin înfometare... Yanga lasă și un bilet scris în care își explică motivele „evadării": „Am decis, scrie el, să trec de partea franceză. Nu-mi pasă de ce mi se va întâmpla acolo". Adaugă, într-un mod umoristic involuntar: „Dacă nu mă întorc la ora 7, considerați că am plecat". Se mai plânge și de rele tratamente, precizează că nu mai are bani să trăiască și face aluzie la diplomatul Elazragh care l-ar fi abandonat. Indică în mod misterios că o mașină l-a luat la ora 5...

Într-o atmosferă de sfârșit de domnie în Congo, cu regimul Sassou-Nguesso în cădere liberă, multă lume ar fi avut interes ca Yanga să dispară. Libienii, bineînțeles, ar fi putut să-l recupereze și să elimine un martor care încurca.

Situația geopolitică este extrem de complexă. Zairul vecin se află într-o situație cvasiinsurecțională, care lovește în principal capitala. Mai mult, ambasadorul Franței în această țară tocmai a fost ucis, victimă a unui glonț rătăcit în momentul în care se apropia de fereastra biroului său, și Parisul a ordonat evacuarea ambasadei. Rămân la post doar 2 diplomați închiși în reședință, protejați de jandarmi francezi și de garda personală a lui Mobutu. Nici un zbor comercial nu se mai efectuează către Kinshasa. Decid totuși să merg acolo, căci trebuie neapărat să-l scot pe Yanga din ambasada Franței de la Kinshasa unde s-a refugiat după fuga sa rocambolescă din Congo. O situație stânjenitoare pentru Paris: ambasada Franței nu putea, în circumstanța prezentă, să adăpostească un fugar.

Prezența lui Yanga la Kinshasa mă obligă, prin urmare, să mă întorc în Zair pentru a-l audia și a obține expulzarea lui. O misiune periculoasă într-o țară aflată în război. Mai mult, trebuia să ajung la Brazzaville pentru alte anchete.

Un scenariu îndrăzneț este în cele din urmă hotărât de guvern. Două avioane guvernamentale Falcon 50, aparținând Glam, vor fi mobilizate pentru a îndeplini operațiunea. Într-unul se va îmbarca echipa anchetatorilor – DST, DCPJ –, precum și materialul militar: pistoale-mitralieră, arme cu lunetă pentru vedere pe timp de noapte,

grenade, pentru a asigura protecția mai sus-numitei echipe în timpul ședерii la Kinshasa. Aparatul se va deplasa pe ruta Paris–Kinshasa. Cu alți funcționari de la poliția judiciară și de la DST, iau loc la bordul celuilalt, direcția Brazzaville. Din motive de securitate, voi fi cazat la Brazzaville, nu la Kinshasa. Pentru a mă duce în Zair, de partea cealaltă a fluviului, mi s-a pus la dispoziție un Transal, al forțelor militare aeriene. Acest aparat mare de transport nu aterizează pe aeroportul de la Kinshasa, care nu e sigur, ci pe un aeroport intern, un mic teren sub o mie de metri de pistă, utilizat exclusiv pentru zboruri de pasageri cu avioane cu elice. Primul avion, ajuns cu o zi înainte, a aterizat pe aeroportul din Kinshasa și a avut un incident serios. Unități ale armatei au făcut manevre pe aeroport după aterizare și au cerut verificarea armelor. Au mai cerut bani și au ordonat plecarea imediată.

J.-M. Pontaut: *Militari zairezi?*

J.-L. Bruguière: Da, situația era foarte încinsă și instabilă. Cei de la DST au dat dovadă, în aceste împrejurări, de multă hotărâre și sânge-rece. După discuții, spiritele s-au mai calmat și totul s-a sfârșit cu bine.

La sosirea mea la Kinshasa, am fost preluat de echipa de securitate a DST și de unități de elită ale armatei zaireze, numite Ninja, fidele puterii de la acea vreme.

Mă întâlnesc la ambasadă cu Yanga, care-mi povestește odiseea prin care a trecut. Din ce spune, nu ar fi beneficiat în nici un fel de concursul ambasadei Franței... Se săturase, pentru că nu mai primea hrană de la congolezi și că, fiind într-o situație fără ieșire, și-ar fi organizat el însuși plecarea cu ajutorul unui anume Jules, fratele unui alt deținut. Acest traficant notoriu avea o barcă cu care l-a traversat fluviul: 8 km de curenți violenți la 15 km de cascada Inga. Ajuns la Kinshasa, a luat avionul până la Lubumbashi, provincia Shaba, tot cu Jules, care i-a finanțat călătoria! În timpul ședерii lui în acest oraș, care a durat 3 săptămâni, s-a întâlnit cu unchiul său, care a venit să-l

recupereze și cu care a mers la Kinshasa. Rămas fără bani, a decis să se refugieze la ambasada Franței.

Scoaterea judiciară a lui Yanga se anunță complicată, iar situația în țară este explozivă. Orașul este în stare de război, tiruri de arme automate răsună zi și noapte. Circulația în Kinshasa prezintă riscuri, chiar și în mașini blindate. Jefuitorii profită de situație pentru a devaliza magazine sau cer taxe de la civili. DST a fost chiar într-o situație periculoasă. Într-o seară, la căderea nopții, în timp ce echipa ieșea din ambasadă pentru a merge la locul de cazare, una dintre cele 3 mașini trece peste o groapă și face pană. Imediat cum e imobilizată, din umbră răsar 3 indivizi în picioarele goale și pantaloni scurți, cu kalașnikoave în mână.

J.-M. Pontaut: *Jefuitori?*

J.-L. Bruguière: Jefuitori. Echipa de protecție pe care nu o văzuseră s-a desfășurat în spatele lor cu armele. Când i-au văzut, indivizii au fugit. Am fost și eu să-i susțin pe polițiști și am petrecut o noapte cu ei în tabăra lor. Nu mai era mâncare, căci magazinele închiseseră, iar bucătarul a cumpărat un crocodil de la piața locală. Am mâncat pentru prima oară crocodil cu sos de mentă! Nu a fost prea bun...

S-a încheiat un fel de *gentleman's agreement*, în final, cu acordul lui Mobutu, și, pe 23 iunie, zairezii au acceptat expulzarea lui Yanga. A fost luat în custodie de Franța prin DST și i s-a acordat un statut imaginar de martor protejat! Contraspionajul îi asigură protecția totală, ascunzându-i identitatea și schimbându-i frecvent locul de refugiu. Nici eu nu știu unde se află. Trebuie să anunț cu 2 zile înainte un interogatoriu la DST, care-l aduce la biroul meu. În Franța, în adevărate condiții de securitate, Bernard Yanga își menține declarațiile, în special faptul că Mangatany a fost convins să plece la Paris. A fost sacrificat deci cu bună știință. Îmi detaliază și întâlnirea cu cei doi libanezi la hotel Olympic din Brazzaville și precizează că cei doi pseudo-diplomați libieni erau la aeroport cu Elazragh în

ziua plecării lui Mangatany, ca să se asigure, fără îndoială, că s-a îmbarcat.

Un film pentru familiile victimelor

J.-M. Pontaut: *La întoarcere în Franța, ați dat aceste informații familiilor victimelor atentatului, ceea ce reprezenta la vremea respectivă o premieră majoră.*

J.-L. Bruguière: Victimele, așa cum am mai spus, au fost mereu în centrul dezbaterii juridice. Întreaga mea anchetă s-a construit în jurul lor. Pentru mine s-au conturat foarte repede obligativitatea și necesitatea de a le asocia foarte strâns cu desfășurarea anchetei. Din mai multe motive. Mai întâi, pentru că în acest gen de situație, odată depășită etapa emoțională și de compasiune, familiile victimelor au întotdeauna sentimentul – pe bună dreptate sau nu – că au fost uitate. Ele se simt victime de 2 ori. Și-au pierdut apropiații, și puterea este dezinteresată de acest aspect. În cazul DC 10, ignorarea victimelor ar fi însemnat, într-un fel, să se facă jocul teroriștilor.

Asociația *SOS Atentate,* recunoscută legal și putând să se constituie parte civilă, a fost un instrument juridic excepțional. *SOS Atentate* a reprezentat toate familiile care se puteau constitui părți civile și care puteau fi reprezentate individual. Dar, în general, avocații Jean-Paul Lévy și Francis Szpiner s-au ocupat de toate familiile. Am legat o relație foarte strânsă cu Françoise Rudetzki, președinta *SOS Atentate,* și consilierii săi. Am convenit, la cererea familiilor victimelor, să organizăm periodic reuniuni ale acestor familii. Nimic nu mă oprea, de fapt, să convoc părțile civile cu avocații pentru a-i asculta în această calitate! Doar că erau 200! Deci s-au organizat întâlniri la Palatul de Justiție. Prima a avut loc pe 20 septembrie 1991, doi ani bătuți pe muchie de la atentat.

J.-M. Pontaut: *Familiile doreau să cunoască desfășurarea anchetei?*

J.-L. Bruguière: Da. Dar mai cred că, din punct de vedere psihologic, faptul de a privi într-un fel obiectiv evenimentele grație unui contact direct cu șeful anchetei a reprezentat un lucru esențial. Am luat și inițiativa de a proiecta un film realizat la Paris, care arăta

recuperarea resturilor din deșert, călătoria lor comună și mai ales diferitele faze de reconstituire a carlingii și identificarea formală a locului bagajului cu explozibil în containerul din Brazzaville. Nu am dat nimic despre ancheta în sine și nici despre recuperarea corpurilor. Acest film de 45 de minute, realizat de studioul audiovizual al Școlii naționale de poliție din Paris, a fost foarte bine primit de familii. Au văzut cu ochii lor acest avion din deșert ca pe un sicriu care le permitea, sper, să jelească.

Libia sub presiunea ONU

J.-M. Pontaut: *Cum a evoluat ancheta după aceste descoperiri?*

J.-L. Bruguière: 1991 și 1992 vor fi anii de răscruce. 1991 va fi epoca eliberării de mandate de arestare internaționale împotriva libienilor, și 1992 aceea a schimbării de atitudine a puterii franceze față de Gaddafi. Va fi ilustrată prin angajarea statului într-un proces de presiune asupra Libiei care va duce la prima tentativă de cooperare juridică cu Tripoli. O tentativă eșuată.

Dar să revenim la 1991. În acest stadiu, decid să eliberez 4 mandate împotriva responsabililor libieni implicați în atentat, printre care Abdallah Senoussi, cumnatul colonelului Gaddafi, nr. 2 în serviciile de informații libiene. Trebuie spus că, în sistemul francez, mandatul de arestare necesită o serie de verificări. Presiunile diplomatice ale Consiliului de Securitate al ONU – mai exact comunitatea internațională – au dat acestui contencios judiciar o nouă dimensiune. Din 1992, inițiativele luate într-o primă fază de autoritățile judiciare scoțiene și americane, în urma atentatului asupra avionului Pan Am (care a explodat deasupra satului scoțian Lockerbie) și eliberarea de mandate de arestare internaționale în cadrul anchetei privind DC 10 au permis organismelor de justiție naționale să fie susținute în demersul lor de dreptul internațional. Această legătură puternică nu va sta în calea jurisdicțiilor naționale, ci le va accelera cursul forțând Libia să coopereze sub amenințarea unor sancțiuni. Gaddafi va decide abandonarea oricărui sprijin pentru terorismul internațional

și renunțarea la dotarea cu arma nucleară. Dar în 1991 nici nu se punea problema pentru el să se încline în fața Occidentului. Franța, în ce o privește, nu îi este ostilă, și el știe că poate conta pe factori de influență în țara noastră, inclusiv în sferele puterii...

Pe 30 octombrie 1991, eliberez mandatele de arestare. Americanii ar fi preferat o acțiune mai concertată, dar am decis să acționez fără să mai aștept. Evoluția anchetei și contextul național mă încurajau. Victimele erau foarte mobilizate, urmare a difuzării filmului referitor la reconstituirea avionului din 20 septembrie. Mai mult, această inițiativă judiciară permitea trimiterea unui mesaj puternic detractorilor pistei libiene și responsabililor politici francezi foarte puțin convinși la vremea respectivă să pună în discuție Libia. În plus, pe 14 noiembrie 1991, Abdelbasset al-Megrabi și Lamen Khalifa Fhimah, cei doi libieni citați în cazul Lockerbie, sunt acuzați de Înalta Curte confederală pentru districtul Columbia la Washington.

Eliberarea celor 4 mandate franceze de arestare internațională și difuzarea lor prin Interpol au avut efectul scontat. Au creat un efect de pârghie asupra oamenilor politici și a declanșat un proces diplomatic, sub egida Națiunilor Unite, de natură să înfrângă încăpățânarea lui Gaddafi.

Președintele Mitterrand, de comun acord cu președintele Bush, va prezenta concluziile politice ale acestei întorsături ale anchetei: el l-a asigurat pe omologul american de solidaritatea Franței în acțiunea diplomatică inițiată de Londra și Washington împotriva Tripoli privind atentatul împotriva zborului Pan Am 103. Franța se va asocia cu Marea Britanie și cu Statele Unite în susținerea rezoluției Consiliului de Securitate al ONU împotriva Libiei. Ministerul francez de Externe a fost desemnat să pună în practică această nouă orientare politică și să susțină demersul judiciar. Mi s-a cerut atunci să avalizez „formularea specifică" pentru ambasadorii de la Tripoli și New York. Pe 17 februarie 1992, Jean-Bernard Mérimée, reprezentant permanent al Franței pe lângă Națiunile Unite, îi scria lui Boutros Boutros-Ghali, secretarul general ONU: „Din ordinul guvernului meu, am onoarea să vă informez că judecătorul francez

însărcinat cu ancheta (...) a decis ca urmare a acestui răspuns (cel al Libiei privind atentatul împotriva DC 10 al UTA) să ceară Libiei, prin intermediul dumneavoastră, să i se comunice fără rezervă și fără anunțare prealabilă elementele de anchetă obținute de autoritățile libiene. Valoarea probatoare va fi apreciată suveran de judecător și îi va permite să aprecieze dorința de cooperare arătată de Libia..."

Pe 21 ianuarie anul precedent, Consiliul de Securitate, la inițiativa Statelor Unite, a Marii Britanii și a Franței, a votat în unanimitate rezoluția 731 prin care obliga Libia să „furnizeze imediat un răspuns complet și efectiv la aceste întrebări (ale celor 3 țări pentru atentatele de la Lockerbie și asupra UTA 772)..."

Franța, care nu-și extrădează cetățenii, spre deosebire de Statele Unite, nu cerea Libiei extrădarea libienilor implicați în atentatul asupra DC 10 al UTA. Cerea, în schimb, responsabililor de la Tripoli o cooperare fără rezerve în ancheta pe care o conduceam. Solicitându-mi-se să definesc termenii și condițiile acestei cooperări, am înaintat ministrului de externe lista cu aceste cereri. Acest document, transmis la New York în decembrie 1991, a devenit sub referința S/23306 un document al Consiliului de Securitate, care va servi de linie îndrumătoare și de cartă în dificilele și sinuoasele relații franco-libiene. Va fi semnat de Franța și Libia în vederea definirii condițiilor călătoriei mele la Tripoli în 1996, care va permite deznodământul anchetei.

Dar rezoluția 731 nu a avut efect. Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite hotărăște, prin urmare, într-o a doua rezoluție din 31 decembrie 1992 că „guvernul libian trebuie de acum înainte să aplice fără întârziere paragraful 3 al rezoluției 731 din 21 ianuarie 1992 privind cererile conținute în documentul S/23306..." Și, pentru a constrânge Tripoli să se achite de obligații, ea prevede sancțiuni la adresa lui, în special un embargou aerian. Aceste sancțiuni se vor înăspri în 1993 printr-o a treia rezoluție care ordonă înghețarea averilor și un embargou pe materialul petrolier.

În ciuda acestei presiuni diplomatice și internaționale în creștere, Tripoli va încerca să câștige timp prin manevre de întârziere zadarnice și stângace.

Pe 13 aprilie 1992, Ministerul Justiției îmi transmite un dosar de anchetă libian care trebuia să răspundă cererilor mele. În realitate, era un dosar gol. Pe 16 aprilie, îi scriu lui Roland Dumas, ministrul de externe, că „aceste documente au un conținut subțire și nu au valoare probatoare. Anumite documente au chiar anomalii". Această scrisoare, trimisă și la New York, a fost publicată ca document al Consiliului de Securitate. Ea va contribui la dejucarea manevrelor de diversiune ale responsabililor de la Tripoli și la constrângerea Libiei să coopereze. Un demers care va lua mai mulți ani de perseverență și de determinare.

Lobby-ul prolibian: miros puternic de bancnote verzi

J.-M. Pontaut: *În ciuda acestui sprijin al Națiunilor Unite și înainte de a aduce în discuție ancheta internațională, ați întâmpinat în Franța dificultăți majore în a pune în practică aceste mandate de arestare?*

J.-L. Bruguière: Unele. Unele chiar serioase, pe cuvânt! La sfârșitul lui septembrie aproape că luasem hotărârea. Mai trebuia să organizez o ședință cu toți polițiștii, pentru a trage niște concluzii ale anchetei. Știu că ea implică personaje importante ale statului libian și conștientizez consecințele diplomatice într-un moment în care nu am încă susținerea Națiunilor Unite. Atunci am primit informația de la un informator de încredere că „anumite sfere din cercul DST" ar fi împotriva demersului meu de a lansa aceste mandate.

J.-M. Pontaut: *Agenți DST?*

J.-L. Bruguière: Din informațiile mele, „sferele conducerii DST" – cu siguranță ca urmare a amestecului puterii politice – ar fi fost pregătite să comunice clandestin libienilor câteva informații din anchetă, pentru a le permite acestora să-și organizeze apărarea.

J.-M. Pontaut: *E o acuzație foarte gravă!*

J.-L. Bruguière: Da, deși aceste informații nu mi-au fost confirmate. Suntem la nivel de zvon, de manipulare și dezinformare. O atmosferă apăsătoare în care adevărul și minciuna se întrepătrund și apasă asupra anchetei. Cum v-am spus, am hotărât atunci să iau prin surprindere pe toată lumea și, pe 16 octombrie, am cerut Parchetului eliberarea de mandate de arestare pe numele lui Abdallah Senoussi,

Ahmed Abdallah Elazragh, Ibrahim Naeli și Arbas Musbah, chiar cumnatul lui Gaddafi, un diplomat și doi ofițeri superiori ai serviciilor secrete libiene. Senoussi a condus, în perioada atentatului, conform informațiilor noastre, departamentul serviciului libian de informații care se ocupa de acțiuni externe. Îi avea sub comanda sa pe toți actorii implicați în această operațiune, mai ales pe Abdallah Elazragh, diplomatul la post de la Biroul popular libian din Brazzaville, care i-a manipulat direct pe Mangatany și pe grupul său de opozanți. I-am vizat pe Naeli și Musbah, care au sosit în august în Congo în numele societății Socalib – dar cu pașaport diplomatic – în vederea efectuării unei pseudo-inspecții a acestei societăți congo-libiene al cărei obiect de activitate îl constituiau exploatarea și comercializarea lemnului exotic. Ea depinde de fapt de Lafico, un organism al statului libian având legături directe cu Ayt'Amn-al Jamahiriya, serviciul libian de informații externe al lui Senoussi. Naeli este specialist în aeroporturi și aviație civilă, Musbah ocupă un post mult mai sensibil, este un specialist în materie de explozibili și dispozitive de declanșare a exploziei... Adaug la mandatele de arestare o notă de căutare a doi responsabili ai Mathaba care au recrutat opozanți în Africa – Moussa Koussa și Daw Abdala Do – pe care doream să-i interoghez în cadrul anchetei.

Difuzarea acestor mandate stârnește, evident, multe discuții. Libienii reacționează violent. Americanii, surprinși, sunt luați pe nepregătite. Dar această decizie contrariază de asemenea și niște interese franceze prolibiene. În acest context, Tripoli îl va mandata pe Charrière-Bournazel pentru a-i reprezenta interesele. Acest avocat inițiază imediat nenumărate acțiuni menite să-mi frâneze ancheta.

Pe 7 noiembrie, la mai puțin de o lună de la lansarea acestor mandate de arestare, maestrul Charrière-Bournazel îmi înmânează o scrisoare care se constituie într-o replică extrem de dură la adresa mea. Îmi reproșează că sunt mediatizat, că am violat secretul anchetei, că am implicat în mod greșit resortisanți libieni într-o afacere cu care, citez, „n-au nici o legătură, în nici un fel". Continuă: „Conducerea și reprezentanții Republicii Populare Libiene au luat cunoștință cu stupefacție de declarațiile dumneavoastră publice (...). Sunt

îndreptățiți să emită dubii foarte serioase asupra obiectivității informației". În fine, concluzionează: „Republica Populară Libiană ne-a mandatat să veghem cu mare scrupulozitate asupra cazului, astfel încât să nu mai existe și alte atingeri la adresa ei prin declarațiile dumneavoastră publice, și prejudiciul produs în detrimentul său prin aceste declarații să fie, dacă e cazul, reparat în justiție".

E dreptul regimului de la Tripoli să se lanseze în demersuri politico-mediatice; de ce să nu angajeze și un avocat care să se ocupe de așa ceva? Dar acesta își depășește atribuțiile când mă atacă direct prin acuzații nefondate cu singurul scop de a încerca să mă clatine. N-am dat, din câte știu, nici un interviu public arătând cu degetul spre Tripoli, nici vreo „declarație publică"! Mai mult, cu ocazia remiterii acestei scrisori la cabinetul meu, pe 7 noiembrie, maestrul Charrière-Bournazel adăuga, pentru a-și întări mesajul de atenționare: „Ar trebui să știți cine este primit la Élysée azi... Dacă nu, n-ați fost bine informat de DST". Nu știu nimic despre această întâlnire misterioasă. De-abia pe 20 noiembrie, la jurnalul de la ora 13 de pe Europe 1, difuzat de la Senat, aflu că Charles Pasqua a dezvăluit că numărul 2 al serviciul libian de informații, Ahmed Khadaf Eddam, vărul lui Gaddafi, ambasador itinerant și consilier special, era la Paris din 7 noiembrie, cu o delegație de funcționari libieni... DST îmi confirmă.

Considerând că acest avocat și-a depășit atribuțiile și obligațiile deontologice căutând să mă intimideze, cer procurorului Republicii să sesizeze Ordinul avocaților din Baroul parizian. Cancelaria îmi sprijină inițiativa.

În același timp, sunt informat de Direcția generală a Poliției Naționale că securitatea mea va fi întărită ca urmare a unor noi amenințări la adresa mea. Nu știu dacă există o relație cauză-efect între demersul maestrului Charrière-Bournazel și informațiile primite de serviciile noastre, dar această scrisoare, mediatizarea ei, acțiunile diplomatice ale autorităților libiene și amenințările fizice a căror țintă eram se înscriau în mod clar în același context.

J.-M. Pontaut: *După dumneavoastră, scrisoarea era o amenințare voalată?*

J.-L. Bruguière: O presiune în mod sigur, dat fiind modul ei de trimitere. Cancelaria însă a cerut sesizarea Consiliului Ordinului Baroului parizian. Libienii se dovedesc foarte activi. Pe 7 noiembrie, Khadaf Eddam vine la Paris cu o delegație de la Tripoli. Emisarul special al lui Gaddafi s-a cazat la Plaza Athénée, unde s-a întâlnit cu mai multe personalități franceze favorabile Libiei pentru a-mi stăvili ancheta. Maestrul Charrière-Bournazel se număra oare printre vizitatori? În orice caz, era foarte informat despre aceste contacte la cel mai înalt nivel al statului, cum a crezut că-mi dezvăluie, cu un aer foarte sigur, în cabinetul meu.

În ciuda acestor manevre, Consiliul de Securitate al ONU își continuă lucrările. Adoptă două luni mai târziu, în unanimitate, rezoluția 731, care obliga Libia, sub avertizarea că va fi sancționată, să răspundă cererilor justiției scoțiene și franceze în cadrul anchetelor asupra atentatului de la Lockerbie și de la Ténéré. Din 1992 am primit sprijinul diplomației franceze.

În numele acestui lobby prolibian extraordinar de activ, un număr de intermediari mandatați sau nu de Libia au întreprins, din diverse interese, totul pentru a disculpa Tripoli. Interese partizane care, în caz, contravin valorilor esențiale precum independența judecătorului și respectul dreptului internațional. Toate acestea sunt foarte importante pentru climatul care domnea la acea vreme.

Chiar pe 20 noiembrie, ziarul *Le Canard enchaîné* publică, sub titlul „Mitterrand decepționat de Gaddafi și șantajat de Africa", un articol care dezvăluie că DST vede în atentatul împotriva DC 10 al UTA mâna Siriei și a Iranului! Articolul evocă o notă a Serviciului în contradicție cu elementele din dosar și cu toate notele DST care confirmă pista libiană. Cer imediat lămuriri de la DST și trimit o scrisoare directorului general al Poliției naționale pentru a obține explicații. Jacques Fournet, directorul DST, îmi răspunde pe 9 decembrie că serviciul său a confirmat dintotdeauna pista libiană și că n-a fost vorba niciodată despre vreo participare a Siriei sau a Iranului la acest atentat... În realitate, demersul maestrului Charrière-Bournazel, unul dintre elementele strategiei oculte, arăta că exista, pentru a

combate implicarea Libiei în atentat, un ansamblu foarte puternic de lobby-uri care îmbina acțiunea politică cu interesele economice și financiare.

J.-M. Pontaut: *Vreți să spuneți că aceste metode miroseau puternic a bancnote verzi... Petrodolari libieni...*

J.-L. Bruguière: Un interes pentru Libia ca piață potențială, cu siguranță. Mulți intermediari fac, de altfel, demersuri discrete pe lângă mine. Alții intervin fie pentru libienii implicați în atentat sau la care se referă ancheta, fie pentru societăți franceze. Chiar și palestinienii, atunci stabiliți în Tunisia, încercau o mediere diplomatică, având niște interese ascunse... Aveau legăturile lor la Paris. Unii dintre ei vor încerca chiar să mă convingă să-l rog pe Yasser Arafat să intervină. Are, se spune, ușa deschisă la Benghazi, în cortul Liderului! Toate aceste interese care se intersectează, puternice și oculte, încurcă planurile și sabotează drumul către Tripoli prin Tunisia. Această situație mă va convinge mai târziu să urmez o altă cale, care să mă pună la adăpost de aceste manevre subterane.

În cursul unei prime etape, din octombrie 1991 până în noiembrie 1992, libienii reacționează violent, insistând prin tot felul de intermediari. Dar anul următor înțeleg că nu sunt singur și că pot conta pe susținerea guvernului. Își face astfel apariția un judecător de instrucție libian, Mahmoud Ahmed Mursi... Îmi scrie că e dispus să colaboreze cu mine. Într-o scrisoare datată 5 noiembrie, foarte abilă, Mursi afirmă că e gata să coopereze juridic și că, în acest context, ar dori o copie a dosarului.

J.-M. Pontaut: *Ce șmecherie stupidă!*

J.-L. Bruguière: Răspunsul meu, negativ bineînțeles, are la bază argumente juridice. Menționez că nu sunt împotriva negocierilor, dar că, din lipsă de garanții, nu mă pot angaja într-un asemenea proces. Libia este obligată să coopereze cu justiția franceză conform rezoluțiilor Consiliului de Securitate, nu invers.

J.-M. Pontaut: *Ce reprezintă Mursi, în opinia dumneavoastră?*

J.-L. Bruguière: Mursi a fost numit în cursul anului 1992 la Curtea Supremă libiană. Gaddafi joacă o carte judiciară pentru a

găsi o soluție la chestiunea DC 10. Libienii au înțeles că un judecător nu poate discuta decât cu un alt judecător. Prin urmare, un magistrat mă contactează. Acest demers se înscrie într-o strategie mai globală. Libienii vor transmite, în paralel, prin intermediul ambasadei Franței la Tripoli, câteva mesaje. Tripoli se arată deschis oricăror sugestii în măsura în care acestea nu-i încalcă suveranitatea națională. Într-o scrisoare din 31 decembrie 1991, ministrul francez de externe îmi transmite, prin ministrul justiției, o scrisoare care dovedește bunele intenții ale Libiei. Voi primi vizita altor avocați mandatați care vor veni în întâmpinare la modul foarte politicos. În ce mă privește, rămân în contact constant cu Ministerul de Externe, care va fi cureaua de transmisie cu Consiliul de Securitate al ONU prin intermediul reprezentantului nostru permanent la New York. Ministerul de Externe se prinde în joc, diplomații mă consultă, pentru a vedea dacă acțiunile lor sunt pertinente față de propriul meu demers judiciar, dar și față de acțiunile întreprinse de Statele Unite și Marea Britanie. Se creează acum un veritabil climat de încredere, care permite succesul mai multor misiuni judiciare, în special în Africa. Această sinergie îmi va permite, cum se va vedea, să obțin efectiv acordul libienilor pentru o primă călătorie la Tripoli. Ministerul de Externe mă informează despre majoritatea telegramelor diplomatice care mă privesc și mă consultă privitor la elementele de limbaj pe care reprezentantul nostru la New York trebuie să le susțină în fața Consiliului de Securitate al ONU. Rezoluțiile 731 și 748 ale Consiliului de Securitate aveau oare alt scop decât acela de a pune presiune pe Tripoli să coopereze în ancheta pe care o conduceam?

Libienii cad în propria capcană

În acest context, stabilim, de comun acord cu DST, să profităm de bunele intenții ale libienilor, pentru a studia ceea ce polițiștii numesc „calea informativă". În astfel de dosare, sunt posibile 3 căi care nu sunt antinomice: calea diplomatică, cea a serviciilor de informații și cea judiciară. Pentru a sonda voința autorităților de

la Tripoli, sunt necesare demersuri diplomatice oficiale. Dar calea informativă, secretă, poate fi mult mai operativă. Serviciile secrete franceze au avut mereu relații bune cu omologii libieni.

J.-M. Pontaut: *Dar cine poate deschide o altfel de cale?*

J.-L. Bruguière: Evident, DST. Singura soluție este contactarea aparatului informativ libian. Oamenii din Servicii îi pot sonda pe libieni într-o manieră oficioasă și pot avea o opinie *in situ*. Aceasta ar permite formarea unei opinii despre situația țării și implicarea ei. Și, eventual, ne-ar permite să vedem ce ar fi ei capabili să ne „ofere". Într-o țară în care serviciile secrete sunt în centrul deciziei politice, justiția joacă un rol marginal. Pe 25 mai, DST a trimis un înalt funcționar la Tripoli, în contextul „bunelor contacte tradiționale și regulate între cele 2 servicii". E vorba în special de a afla dacă libienii dețin elemente susceptibile de a fi utile anchetei.

J.-M. Pontaut: *Libienii acceptă?*

J.-L. Bruguière: Libienii cultivă, așa cum v-am spus, relații bune cu DST. Sunt deci dispuși să-l primească pe unul dintre omologii lor, mai exact pe Raymond Nart, numărul 2 din contraspionajul francez. Nart va efectua mai multe misiuni la Tripoli, care vor fi încununate de succes. Acest episod mai puțin obișnuit pune în evidență mobilizarea mijloacelor statului sub conducerea unui judecător, pentru a rezolva o anchetă fără precedent. Această implicare dinamică a mijloacelor diplomatice, judiciare și informative își va demonstra eficiența câțiva ani mai târziu în lupta împotriva islamismului radical.

Nart își întâlnește omologii, mai ales pe Abdallah Senoussi, și află că libienii ar deține o valiză asemănătoare cu cea utilizată în operațiune DC 10. Îi este arătată chiar emisarului nostru și se găsește într-un sediu al serviciilor speciale libaneze. Agenții i-au arătat de fapt 2 valize, dintre care una Samsonite, de aceeași culoare cu cea utilizată de Mangatany...

J.-M. Pontaut: *De ce arată libienii această valiză? Este aberant!*

J.-L. Bruguière: Și asta n-ar fi nimic. De fapt, ei comit o imprudență. Cred că, în acest context al relațiilor între servicii, libienii vor să se laude pe lângă „colegii" lor, să pară foarte buni într-un fel. Când

au realizat eroarea, era prea târziu. Iar emisarul serviciilor franceze profită evident de ocazia oferită. Nart le explică faptul că e obligat să raporteze judecătorului francez elementele descoperite în cadrul misiunii sale.

J.-M. Pontaut: *Libienii au reacționat foarte prost?*

J.-L. Bruguière: Se simt puțin prinși în capcană, dar nu reacționează negativ. Pentru a contra rezoluțiile ONU, care prevedeau sancțiuni foarte dure împotriva autorităților de la Tripoli, Gaddafi a ordonat să se dea dovadă de spirit de inițiativă și de imaginație pentru a convinge partea franceză și ONU că Libia este cooperantă. Libienii trebuie să inventeze o explicație plauzibilă susceptibilă să le „acopere" imprudența. Ei afirmă că aceste valize au fost confiscate de la membri ai opoziției libiene. Vor să acrediteze ideea – și o vor dezvolta intens mai târziu – că Libia a fost vizată de atentate, că este și ea o victimă a terorismului.

Într-o primă fază, nu recunosc, evident, cu ușurință existența valizelor. Apoi, în urma altor misiuni franceze – și, mai ales, după părerea mea, la ordinul puterii – acceptă într-un final ca responsabilii DST să-mi arate fotografiile făcute valizei. Dar neoficial.

Această valiză, explică ei, a fost confiscată în 1987 la Tripoli, de la un opozant libian aparținând grupării unui anume Mougarief. Libienii își reafirmă prin această declarație dorința „reală și sinceră de cooperare totală, completă între justiția libiană și Franța pentru descoperirea adevărului". Dar, pentru a putea utiliza aceste elemente esențiale pe terenul judiciar, trebuie să le administrez conform procedurii mele. Îi propun astfel judecătorului libian Mursi să vină la Paris pentru a-mi prezenta acele fotografii în mod oficial. Tripoli acceptă invitația. Dar libienii ne-au învățat să fim prudenți și știm că voința lor, afișată de nenumărate ori, de a coopera nu este sinceră. De aceea, pentru a preveni orice capcană de ultim minut sau vreun reviriment din partea lor, cer să am o întâlnire discretă cu Mursi. Prima se organizează la sediul consulatului nostru de la Geneva pentru a discuta condițiile vizitei sale în Franța.

J.-M. Pontaut: *Obiectivul este acela de a cvasioficializa dovada vinovăției libienilor. Este absolut incredibil!*

J.-L. Bruguière: Obiectivul este de a ne asigura că Mursi, conform angajamentelor sale, vine la Paris cu fotografiile valizei. Căci nu aveam nici o dovadă că le are. Serviciile da, dar justiția nu. Nu voiam ca libienii să se poată scălda în această ambiguitate. La consulatul general al Franței de la Geneva, pe 24 septembrie, Mahmoud Mursi declară din start că el nu este însărcinat să se ocupe de operațiunea valizelor-capcană; de ea se ocupă unul dintre colegii lui de la tribunalul din sudul orașului Tripoli. Dar acesta i-a dat mână liberă să negocieze afacerea. Aceste valize sunt deci la Tripoli și îmi confirmă că a primit autorizația să-mi dea fotografiile.

J.-M. Pontaut: *Nu înțeleg totuși de ce libienii acceptă să furnizeze elemente acuzatoare la adresa lor.*

J.-L. Bruguière: Vă repet: pe de o parte, au comis imprudența de a evoca valiza. Apoi au o marjă de manevră foarte îngustă din cauza deciziilor luate de Națiunile Unite. Anglo-saxonii și Franța au susținut votarea rezoluțiilor 731 și 748 care au impus blocada aeriană a Libiei în urma atentatului asupra zborului Pan Am 103 și asupra DC 10 al UTA. Libienii se tem pe drept cuvânt de o agravare a sancțiunilor dacă nu dau satisfacție celor 3 țări care au inițiat votarea acestor rezoluții. Autoritățile de la Tripoli se gândesc că va fi mai simplu să negocieze cu Franța și cu Anglo-saxonii. Și nu greșesc. De ce? Pentru că cererile nu sunt de aceeași natură. Cererea părții franceze nu se referă la extrădarea libienilor implicați în atentat, din moment ce nici noi nu ne extrădăm conaționalii. Noi cerem o cooperare judiciară mult mai blândă decât extrădarea. Libienii au înțeles că erau prinși în capcană și că singura cale de a scăpa era cea judiciară. Numai că preferă să negocieze cu Franța, pentru că, din punctul lor de vedere, prețul politic va fi mai mic decât cu americanii sau cu britanicii! Vor face deci pasul în direcția Paris și vor bloca provizoriu operațiunea Pan Am 103, care nu se va rezolva decât după deznodământul dosarului DC 10.

J.-M. Pontaut: *De fapt, se folosesc de valiză ca monedă de schimb?*

J.-L. Bruguière: E mai complex decât atât. Cred că tatonează. Își spun: „Am comis imprudența, dar vom putea să semnăm ceva oficial cu Franța". Libienii nu cunosc ancheta noastră. Nu au cunoștință nici de mărturiile culese în Africa, nici de descoperirea unei bucăți de valiză și rămășițele timerului care ne-au permis să ajungem la ei. Deci, bâjbâie. Negocierea începe în 1992 și se termină în 1996. Patru ani de discuții!

J.-M. Pontaut: *În cele din urmă, judecătorul Mursi acceptă să vă dea valiza?*

J.-L. Bruguière: Acceptă principiul. Îmi confirmă că s-a confiscat o valiză într-un dosar terorist, urmare a unei acțiuni comise împotriva Libiei de opoziție. Adaugă că, dacă mă interesează valiza, nu sunt motive pentru care să nu mi-o arate, dar de curiozitate, pentru că nu are nici un fel de legătură cu operațiunea DC 10. Stabilim să ne vedem la Paris, câteva zile mai târziu, în cabinetul meu, pe 9 octombrie. Aici, îmi dă un dosar care conține fotografiile valizei pe care o descopăr în sfârșit. E vorba despre o valiză Samsonite albastră, al cărei interior era căptușit cu o substanță albă, pentrită: circa un kg ascuns sub garnitură. Sistemul de declanșare era montat într-un loc foarte puțin vizibil, lângă închizătoare.

J.-M. Pontaut: *E același model folosit în atentat?*

J.-L. Bruguière: Așa se pare. Doar o expertiză a învelișului și a substanței ar putea să spună cu certitudine. De aceea voiam neapărat să pun mâna pe acest obiect. În acest moment Mursi începe să mă mintă; îmi spune că poliția judiciară libiană a confiscat-o și a fost pusă sub sechestru de Ministerul public pe 20 martie 1990. Dar DST știu că a văzut-o într-un sediu nonjudiciar în 1992. Ultima recomandare pe care i-am făcut-o lui Mursi a fost să păstreze discreția absolută referitor la această vizită, inclusiv față de autoritățile libiene, în ideea de a fi pregătiți contra unui reviriment libian de ultim minut.

J.-M. Pontaut: *Mursi acceptă?*

J.-L. Bruguière: Da. Vine la Paris, cum am stabilit, și-l audiez mult timp, fac proces-verbal – nu se aștepta. Îmi înmânează oficial albumul cu fotografiile pe care le văzusem la Geneva. Trebuie să spun că la acea vreme libienii erau presați la modul extrem. Sancțiunile

ONU se aplicau din luna aprilie. Din această cauză libienii se grăbeau să-mi facă oferte de cooperare; voiau să merg în Libia ca să demonstrez voința lor de a coopera cu justiția franceză. Dar a intervenit o problemă: cum să mă duc la Tripoli? Blocada aeriană a dus la ruperea țării de restul lumii. Nici un avion – nici libian, nici străin – nu poate intra sau ieși din țară. O altă cale ar fi cea terestră: să merg la Djerba, în Tunisia, cu avionul, și de acolo să ajung la Tripoli cu mașina. Soluția părea simplă, dar, din punctul meu de vedere, se lovea de o chestiune politică spinoasă. Mediile politice și de afaceri, care făceau presiuni în această afacere în favoarea Libiei, erau legate de prezența palestinienilor în Tunisia. Mișcarea Fatah, în acea perioadă, nu se mutase din Tunis la Ramallah. Aceste negocieri degajă mereu miasma grețoasă a comisioanelor generate de contracte pe cât de promițătoare, pe atât de himerice.

Gaddafi și clica lui excela în acest domeniu, care amesteca după bunul plac – din motive culturale, dar și de calcul – intervenții, rețele de influență, promisiuni de tot felul și ispita câștigului. Am fost copleșit, vă spun, de o extremă solicitudine din partea unor avocați, a unor oameni de afaceri, marea majoritate din Orientul Mijlociu și chiar a unor intermediari cu motivații îndoielnice... Unul dintre acești „intermediari" îmi explică faptul că nu sunt pe drumul cel bun. Anumite persoane îmi taie, pe ascuns, craca pe care sunt, transmițând autorităților libiene toate elementele, așa încât acestea să poată contracara toate demersurile mele. Alții susțin că pot să mă ajute în această aventură, cunoscând persoane bine plasate cu care trebuie obligatoriu să discut ca să negociez cu Libia! Trebuie menționat și faptul că în toată această tevatură Arafat e la Tunis și e prezentat ca un intermediar important.

J.-M. Pontaut: *Vi se propun chiar și vinovați.*

J.-L. Bruguière: Mi se propun într-adevăr dosare gata făcute, care stabileau vinovăția unor indivizi din Orientul Mijlociu, dar care nu aveau nimic de-a face cu Libia. Mai pe șleau, dosare false! Anumite persoane au mirosit prezența unui judecător libian și au aflat de întâlnirea noastră, de aceea mizele au început să urce tot mai sus...

J.-M. Pontaut: *Din aceste motive nu voiați să treceți prin Tunisia.*

J.-L. Bruguière: Trecerea prin Tunisia ar fi însemnat, într-un fel, să-mi asum riscul de a deveni prizonierul politic al tuturor acestor medii. Nu știu ce rol joacă, în această afacere, un personaj pe care nu-l simt, care e important și abil, Yasser Arafat! Oamenii din preajma lui pot profita, dacă nu financiar, măcar politic, de trecerea mea pe acolo. Și nu vreau să fiu împiedicat în nici un fel în administrarea acestui dosar de circumstanțe externe, nici în Libia, nici în Tunisia. Libienii pot să profite și ei de această situație pentru a mă împiedica sau pentru a inversa raportul de forțe. E un pericol atât pentru eficiența anchetei, cât și pentru Franța. Nu vreau ca țara mea să fie manipulată de medii afaceriste sau politico-afaceriste care colcăie și se manifestă extrem de activ.

Direcția: Tripoli

Îi propun prim-ministrului să mă duc la Tripoli cu vaporul. E cea mai sigură soluție. Mă lovesc de o anume ostilitate din partea lui Jacques Fournet și responsabili din DST. Pentru Fournet, aflat în relații strânse cu câțiva membri din anturajul președintelui și din sferele puterii, care nu au agreat niciodată direcția anchetei, această inițiativă este inoportună din punct de vedere politic. Pentru ceilalți, ar fi fost dificil din punct de vedere tehnic, dată fiind susceptibilitatea libiană. Decizia este evaluată de consilierii președintelui – și de președinte personal, sunt convins – care sunt în favoarea mea. Președinția dă instrucțiuni forțelor militare pentru punerea în practică a dispozitivului. Să fie foarte clar, căci această poveste cu nava a lăsat loc unor controverse deplasate: nu am cerut niciodată un vas de război! Am propus calea maritimă, pentru că mi se părea cea mai adecvată, ținând cont de situație, să iau valiza de la Tripoli. Arbitrajele nu au depins de mine, și decizia a fost luată de executiv la cel mai înalt nivel. Miniștrii de externe, al apărării și de interne au fost însărcinați de președinția Republicii cu punerea în practică a operațiunii, atât diplomatic, cât și tehnic, căci trebuia obținut acordul autorităților de

la Tripoli privind modalitatea mea de venire. Aceste negocieri secrete au fost susținute de ministerele respective cu autoritățile de la Tripoli, fără participarea mea.

Plec deci de la Villacoublay cu destinația Sfax, Tunisia, însoțit de funcționari DST, DCPJ și gărzile mele de corp, la 17.30, luni, 26 octombrie, la bordul unui Falcon 50 aparținând guvernului francez. La ora 20 mă îmbarc pe un Aviso al Marinei Naționale, *Commandant de Pimodan*. Am impresia că e o fregată, că e dificil noaptea să-ți dai seama de mărimea vasului. Toată nava este luminată, și echipamentele de transmisiuni sunt impresionante. Măsoară vreo sută de metri și e, așa cum spun militarii, înarmată. Sunt primit de comandant care mă instalează în cabina secundului. Îmi permite accesul la telegrame cifrate legate de misiunea mea. Ministerul de Externe tocmai mă sună. Trebuie neapărat să răspund înainte de a ajunge la destinație. Șeful de cabinet al ministrului, foarte emoționat, îmi spune: „S-a anulat! Libia nu vrea să vă mai primească. Am primit un telefon de la ambasadorul Franței la Tripoli. A fost convocat de urgență de ministrul de externe, care i-a pus în vedere că nu puteți intra în apele teritoriale libiene. Descoperise că Aviso este un vas de război. Credea că, spune el, veți veni cu un simplu vas al patrulei de coastă...!"

Evident că totul e fals. Autoritățile franceze diplomatice și militare organizaseră – vă dați seama! – cu omologii libieni sosirea vasului Aviso[1]. Se stabilise și cheiul de acostare de la Tripoli. Știam și numele ofițerului de legătură care trebuia să urce la bord în timpul escalei... Acest reviriment ține de fapt – o voi afla mai târziu – de o problemă de politică internă, o dezbatere în sânul puterii. Numărul doi al regimului, comandantul Djalloud, opozant fervent al lui Gaddafi, aparține unui alt trib. Se opune frecvent lui Gaddafi. A fost întotdeauna împotriva rezolvării afacerii DC 10, în numele naționalismului libian și al antiimperialismului. Djalloud a profitat de oportunitate pentru a declara: „Nici vorbă ca un vas de război occidental să ne umilească țara!" A încercat chiar să atragă de partea lui o parte a opiniei publice.

[1] Navă militară ușoară de escortă, protecție a coastelor și luptă antisubmarină

Gaddafi, pragmatic, simte pericolul politic, se răzgândește și declară la rândul său că se opune personal la intrarea navei în portul Tripoli. Situația pare blocată.

J.-M. Pontaut: *Și ce-ați făcut?*

J.-L. Bruguière: La 3 dimineața, am întrerupt legătura radio cu Parisul și, în zori, am ajuns în zona Libiei prin apele internaționale. Nu doream să mai prelungesc escala la Sfax, care ar fi putut pune Tunisia în încurcătură. Puteam foarte bine să negociem, eventual, și pe mare. Am înștiințat și Parisul.

J.-M. Pontaut: *Aveați autoritatea s-o faceți?*

J.-L. Bruguière: I-am spus pur și simplu șefului navei: „Părăsim portul". Îmi răspunde imediat: „Peste 45 de minute". În același timp, am avizat Parisul că plecăm din port.

J.-M. Pontaut: *Care era ideea?*

J.-L. Bruguière: Ideea era să câștigăm timp. Cum aveam nevoie de circa 10 ore pentru a ajunge în zonă, în fața orașului Tripoli, mergem spre Libia și rămânem în apele internaționale. Această poziție ne-ar permite, dacă negocierile izbândesc, să ajungem la Tripoli foarte repede. Dacă lucrurile nu s-ar desfășura cum trebuie, ar fi suficient timp să ajungem în Franța sau Italia. Libienii sunt informați că Aviso-ul se îndreaptă spre ei. Legătura cu Parisul se reia dimineață. Simt că e tensiune la Ministerul de Externe. Diplomații, mizând pe precauție, doresc anularea operațiunii. Dar, în același timp, iau în calcul posibilitatea negocierilor, căci un eșec ar reprezenta un risc politic. Ministerul este conștient că anularea misiunii, în condiții atât de brutale și, din cauza exclusivă a lui Gaddafi, va obliga Franța să-și rigidizeze poziția. Ea se va găsi în acel moment în tabăra „durilor", lângă americani și englezi, în timp ce misiunea judiciară trebuia să permită o destindere între cele 2 țări. Ministerul de Externe este împărțit între dorința de a anula tot și voința de a câștiga timp. De partea lor, libienii nu pun sub semnul întrebării misiunea, ci multiplică propunerile, unele mai inacceptabile ca altele. Sugerează, de exemplu, ca Aviso-ul să stea în afara apelor teritoriale și ca delegația franceză să fie adusă la țărm de un vas libian. Brusc, am fi fost

complet în mâinile lor, ostatici... O dispută se angajează privind modalitățile sosirii noastre. Am putea să „acoperim" armamentul de pe navă. Apoi: „Nu, nu, veți lua drapelul francez și îl veți pune în loc pe cel libian..." Cereri care, bineînțeles, frizează provocarea. Apoi iahtul lui Gaddafi ar putea să ne ia la bordul său. Aceste schimbări se fac improvizându-se total, iar negocierile prealabile au durat patru zile, și acordul a fost sistat. Anunț la Paris că vom ajunge în zonă la mijlocul nopții. Suntem în apele internaționale la circa 20 de mile navale de coastele libiene.

Aviso-ul este foarte bine echipat, dotat cu sisteme performante de vedere nocturnă. Remarcăm la această oră târzie din noapte o puternică agitație pe cheiul de la Tripoli. Negocierile continuă, dar fără succes. Se întrerup la 1 dimineața. Libienii încearcă atunci să ne intimideze prin manevre aeriene. Avioane de vânătoare survolează nava într-o configurație ostilă. Această demonstrație de forță semnifică în mod clar că am ajuns la capătul negocierilor și că nu trebuie să mai insistăm. Culmea e că, atunci când mă decid să plec Parisul îmi cere să mai aștept o oră pentru a obține o telegramă cu refuzul oficial al autorităților libiene!

În cursul nopții, Ministerul de Externe mă informează că nu a primit nimic. Călătoream către Sicilia, când primesc un telefon de la Paris, care mă informează că televiziunea franceză e în Libia. S-a aflat de călătoria noastră, și AFP a publicat o știre. Ministerul îmi cere să mă gândesc la o formulare adecvată pentru a explica presei evenimentele, dar să nu dau date sensibile și să evit orice expunere mediatică...

J.-M. Pontaut: *Nu sunteți decepționat de acest eșec?*

J.-L. Bruguière: Nu poți fi „decepționat" în acest gen de situații. Autoritățile franceze știu foarte bine că libienii sunt responsabili de acest eșec. Eu trebuie să evit ca acest lucru să fie exploatat de lobby-ul prolibian, mereu la pândă, susținut în culise de sfere politice gata să se folosească de acest avantaj. Cunosc situația. Anchetele se derulează rareori într-un mod linear. Ele seamănă cu urcatul unei scări. Mai ratăm câte o treaptă, dar asta nu înseamnă că am ratat

tot urcușul. Trebuia să ajung în Libia, dar sigur și fără riscuri de manipulare. Să merg acolo și să nu obțin nimic era cel mai oribil scenariu. Franța ar fi putut să fie în dificultate într-o asemenea situație și n-am mai fi avut posibilitatea de a-l constrânge pe Gaddafi să reia negocierile. De data asta, libienii poartă vina eșecului. Și ei știu foarte bine acest lucru, chiar dacă nu o spun public. A ne pune într-o astfel de situație este o satisfacție politică pe termen scurt. Pe termen lung, e un handicap major de care vom ști să profităm arătându-ne mai duri la negocieri. În rest, am aflat ulterior de la emisari trimiși în Libia că vreo câțiva apropiați ai colonelului au încercat să-l facă să se răzgândească.

La întoarcere în Franța, conștient de riscul mediatizării, am rugămintea doar să nu se alimenteze polemica pe tema: „Bruguière este un exaltat care s-a dus cu un vas Aviso al Marinei Naționale!" Ca și cum, într-o țară ca Franța, am putea dispune după bunul plac de un vas militar. Ca să fie clar, alegerea acestei călătorii, o repet, a fost opțiunea președintelui statului. A fost pregătită cum se cuvine de Marină, la indicațiile guvernului. Nu sunt vinovat nici pentru modalitățile abordate, nici pentru eșecul acțiunii. Franța a fost înșelată prin această derobare de la angajamentele luate. Libia o va plăti scump. Ancheta va beneficia de un avantaj în urma acestei situații.

J.-M. Pontaut: *Nu puteți împiedica presa să comenteze această operațiune.*

J.-L. Bruguière: Presa este liberă, ceea ce e foarte bine! Din partea mea, voiam doar să mă asigur că nu va fi pornită și alimentată nici o campanie de către puterile publice.

J.-M. Pontaut: *Ați fost rănit de comentariile ironice care au urmat după această expediție? Ați fost poreclit* „Amiralul" *sau* „Șeriful"*!*

J.-L. Bruguière: Am fost ciuruit de ironii. Eram amiral, șerif, de ce nu? Mai târziu mi se va spune „judecătorul agent secret". Aceste lucruri nu mă ating și nici nu pun în discuție strategia sau hotărârea mea de a o scoate la capăt. Familiile victimelor mă susțin. Dar pe plan operativ, e clar că acest episod a tăiat orice legătură cu Libia. Gaddafi a înțeles rigidizarea Franței, prin urmare va trebui

să gestioneze o situație dificilă care va dura din 1993 până în 1996. Ea va fi marcată de o mulțime de abordări din partea libienilor, prin diverse canale, judiciare și diplomatice. Libienii nu mai au decât o singură idee în cap: să reia dialogul și să restabilească încrederea. Își dau seama că au comis o greșeală refuzându-ne accesul în țara lor. Autoritățile franceze fac tot ce le stă în putință pentru a imputa eșecul părții libiene. Eu mă voi folosi de acest lucru pentru a crea presiune, devenind foarte exigent. Nu voi mai accepta propuneri dacă nu sunt însoțite de condiții draconice sau de garanții absolute. Națiunile Unite îmi sunt aproape. Anglo-saxonii, a căror agendă politică diferă de a noastră, văd în asta o oportunitate de a pune presiune pe Tripoli. În același timp, condițiile geopolitice s-au schimbat. Suntem în 1994–1995, Arafat și OEP au plecat din Tunisia. Nu mai există obstacol pentru a putea ajunge în Libia pe cale terestră, ceea ce voi și face în cele din urmă în 1996.

În această perioadă, vor apărea și alte personaje, iar alții se vor arăta foarte activi. Este cazul, de exemplu, al maestrului Jean-Marc Varaut, care se pretindea desemnat de Elazragh – diplomatul libian la post la Brazzaville – pentru a-i susține apărarea. El este mai ales în relații cu Senoussi, cumnatul lui Gaddafi, numărul 2 al serviciilor secrete, pe numele căruia există un mandat de arestare internațional. Maestrul Varaut va încerca să stabilească la un moment dat un canal de negociere. Dar poziția Franței în acel moment, comunicată libienilor, era următoarea: nu există decât un canal autorizat, care trece prin DST și Ministerul de Externe. Eu nu vorbesc direct cu libienii, dar sunt cel care a cerut mandatele de arestare. Acest lucru nu-l împiedică însă pe maestrul Varaut să-mi facă vizite regulate pentru a mă informa despre legătura lui cu Senoussi. Îi răspund politicos că nu e treaba dânsului.

J.-M. Pontaut: *Ce făcea mai exact maestrul Varaut?*

J.-L. Bruguière: El o făcea pe mediatorul diplomatic, fiind și avocatul unor mari societăți franceze cu contracte externe, mai ales în Africa de Nord și Orientul Mijlociu.

Chirac îi scrie lui Gaddafi

Negocierile se reiau și se conturează un alt scenariu. Cei doi libieni implicați în atentat acceptă să vină în Franța. Autoritățile de la Tripoli condiționează această propunere: cei doi trebuie să beneficieze de un regim de detenție special, să nu fie izolați sau extrădați într-o altă țară.

Accept să mă văd încă o dată cu judecătorul Mursi pentru a discuta acest subiect. Ne vedem, tot în secret, în iulie 1994, la Djerba. Întrevederea ia o întorsătură urâtă. Mursi îmi mărturisește că nu i s-a permis nici o marjă de negociere. În fața insistenței mele, începe să-i fie frică și sună la Tripoli. I se confirmă: „Mergeți mai departe, vă susținem". Ne punem de acord asupra condițiilor în care urmează să vină cei doi libieni în Franța. Aceștia trebuie să vină de bunăvoie. Predarea lor nu trebuie să pară o extrădare deghizată. Tripoli însă cere o perioadă de reflecție de 48 de ore pentru a valida acordul. Mă întorc la Paris. Cele 48 de ore se transformă într-o lună și, de fapt, nu voi mai primi niciodată răspuns. Încă o dată, Gaddafi se joacă cu timpul.

Vremea trece, și Jacques Chirac e ales președinte. Remarcabil este faptul că, din 1992 până la alegerea lui, diversele schimbări de actori politici și de guverne n-au influențat în nici un fel administrarea dosarului. De fiecare dată, libienii au încercat să profite de schimbările politice și, de fiecare dată, s-au ciocnit de o abordare care nu a deviat niciodată de la traseu. Este plăcut să constat că, în marile dosare, angajarea diplomatică a Franței nu constituie o miză politică. Gaddafi va înțelege acest lucru până la urmă. Partenerii noștri anglo-saxoni vor saluta acest spirit republican.

Noul președinte, Jacques Chirac, ia inițiativa. Trimite un emisar special să se vadă cu Gaddafi la Benghazi. Emisarul e primit în cortul lui Gaddafi, care aduce în discuție umilirea Libiei, provocată de politica franceză în Ciad, și menționează episodul Aviso-ului. Dar șeful statului libian își reînnoiește prietenia cu președintele Chirac care, spune el, i-ar fi salvat viața întârziind cu 2 ore survolul teritoriului francez de avioanele americane în 1986, ceea ce i-a permis,

din spusele sale, să părăsească reședința la 1 dimineața și să scape de bombardament.

J.-M. Pontaut: *Trebuie amintit acest episod.*

J.-L. Bruguière: Pe 15 aprilie 1986, președintele Reagan lansează operațiunea „Eldorado Canyon", ca represalii la un atentat într-o discotecă din Berlinul de Vest, în urma căruia a murit un american. Un raid aerian pleacă din Marea Britanie pentru a bombarda reședința lui Gaddafi în Libia. Pentru a ajunge la destinație, trebuia să survoleze teritoriul francez. Jacques Chirac, pe atunci prim-ministru, a tergiversat, ceea ce a declanșat o tensiune între Franța și Statele Unite, Spania dându-și acordul. Această întârziere și modificarea dispozitivului american i-ar fi permis lui Gaddafi, după spusele sale, să plece din Tripoli și să-și salveze viața.

J.-M. Pontaut: *Dar bombardamentul a avut loc?*

J.-L. Bruguière: Da, și din acea zi, colonelul nu mai locuiește decât în corturi. Mai mult, a plecat din capitală, din Tripoli, la Benghazi, un oraș considerat mai sigur.

Au început discuții directe între Gaddafi și președinție. Șeful statului libian îi adresează, pe 23 martie 1996, o scrisoare directă președintelui Chirac. Un mesaj oficial care anulează dispozițiile anterioare, dar care îi clarifică poziția. Reia deci chestiunea privind venirea, chiar voluntară, a celor 2 libieni în Franța, gest care ar putea fi interpretat ca o extrădare deghizată. Această opțiune se lovește mai ales de ostilitatea îndârjită a triburilor libiene, în special cel al lui Djalloud. În rest, Gaddafi se pliază pe rezoluțiile Națiunilor Unite care definesc baza cerințelor părții franceze. Mai exact, acceptă venirea unui judecător francez în Libia și oferă garanții că acesta va primi toate elementele necesare anchetei. Acceptă, printre altele, principiul judecății în contumacie. „Dacă, scrie Liderul președintelui Chirac, aparatul judiciar francez, în a cărui obiectivate credem, va ajunge la convingerea că sunt vinovați cetățeni libieni, nimic nu-l poate împiedica să-i judece în contumacie." Altfel spus, dacă justiția franceză ajunge la concluzia că acei libieni sunt implicați în atentatul

asupra DC 10, acceptăm și tragem concluziile ce se impun, în special în ce privește plata unor indemnizații victimelor.

J.-M. Pontaut: *Și ce era de făcut în acest caz? Să se accepte sau nu?*

J.-L. Bruguière: E foarte delicat. Pe de o parte, asta înseamnă un compromis fundamental față de cererea principală a victimelor care reclamă aducerea în fața justiției a responsabililor libieni care au comis atentatul. Pe de altă parte, e pentru prima dată când un șef de stat libian se angajează direct în fața omologului său francez. Iar, pe plan juridic, este imposibil să ceri extrădarea. Venirea voluntară a unuia sau a mai multor libieni ține de domeniul politicului. Într-o negociere, trebuie să știi să cedezi ca să poți să avansezi mai bine. Dacă refuzăm, Libia ar fi în măsură să spună: „În ce ne privește, am îndeplinit cererile părții franceze". După ce am reflectat, mi-am dat acordul în cele din urmă, cu condiția să pot pune la dosar scrisoarea lui Gaddafi către președintele Chirac, ceea ce o transforma într-un document oficial și o bază de negociere. Îl contactez pe Jacques Toubon, ministrul justiției, și mențin contacte indirecte cu președintele Chirac care acceptă să-mi dea scrisoarea originală. În plus, se angajează să le transmită libienilor că această scrisoare constituie un fel de cartă a angajamentului Libiei și un angajament personal al lui Gaddafi. În scrisoare, Gaddafi l-a nominalizat pe Abdul Ati Al Obeidi, un diplomat cu experiență, emisarul său particular pentru garantarea bunei executări a angajamentelor luate.

Pe 4 iulie, ministrul de justiție transmite documentul procurorului Republicii din Paris care mi-l înmânează. Pentru prima dată, un document politic, în speță schimbul de scrisori între cei doi șefi de stat, devine document juridic.

Percheziții în serviciile secrete libiene

Nu mai trebuia, de data aceasta, decât să-mi organizez plecarea la Tripoli. Plec de la Paris la Djerba cu un zbor special al guvernului pe 5 iulie 1996. În Tunisia, vin să ne ia mașini ale ambasadei Franței însoțite de mașini libiene și ne conduc pe drum către Tripoli. Sunt însoțit de o echipă de polițiști de la DST, de la DCPJ, și de un membru

al Parchetului, doamna Irène Stoller. Mai multe Mercedesuri negre libiene ne așteaptă, cortegiul este impresionant. Șoferii merg cu viteză mare pe drumuri folosite și de populația locală, de păsări, de vaci, de căruțe. Mergem și pe stânga, și pe dreapta, într-o cursă cu obstacole vertiginoasă cu viteze între 100 și 150 de km pe oră! Ajungem într-un final bine sănătoși, la 19.30, la Tripoli, unde sunt dus direct la ambasada Franței. A doua zi, mă văd cu judecătorul Mursi și se constituie o comisie de anchetă franco-libiană, alcătuită din magistrați eminenți, marea majoritate francofoni și francofili. Ne instalăm în sediul Curții supreme cu vedere către portul militar din Tripoli, unde ar fi trebuit să acosteze Aviso-ul. Chiar din acest port a plecat, în octombrie 1987, nava *Eksund*, încărcată cu mai multe zeci de tone de arme și muniții pentru Armata Republicană Irlandeză (IRA)... Comisia se instalează și începem să audiem martorii. Sunt prevăzute vreo 50 de audieri. Audiem, de exemplu, și persoane deja interogate în cadrul anchetei din Africa. Seara suntem invitați la masă într-un local vechi, decorat cu țesături groase, ale căror culori vii sunt puse în evidență de pasmanterii din alte vremuri. Clădirea e din beton, extrem de răcoroasă, și e construită în stil sovietic. Evident că nu se bea alcool, fiind strict interzis, ci doar apă sau suc de fructe, dar se fumează mult...

Are loc foarte repede un prim incident. Libienii ne furnizează fișele individuale ale persoanelor în discuție, dar nu dosarul lor militar, care ne-ar fi permis să remarcăm promovările de care au beneficiat ulterior protagoniștii atentatului. De altfel, ne-au dat un dosar foarte bine documentat despre Musbah Arbas, care ar fi murit în 1990. Seara, studiem dosarul și descoperim că e fals! DST are dovada, în urma unor investigații făcute în Grecia, că, anul următor, Musbah a efectuat o misiune pentru serviciile de informații libiene la Atena.

A doua zi, îl chem la ambasadă pe Al Obeidi pentru a-i comunica, cu dovada în mână, incidentul de natură să compromită misiunea și să încalce angajamentul Liderului. Al Obeidi își dă seama de gravitatea situației. Îmi spune că va lua legătura imediat cu Liderul și pleacă în grabă la Benghazi. Revine a doua zi dimineață cu rugămintea să-mi

continui munca, asigurându-mă de colaborarea fără rezerve a Libiei. În ce privește „falsul dosar", mi se spune, s-a ordonat o anchetă și mai mulți libieni din Comisia de anchetă dispar... Se simte umbra lui Gaddafi. S-au dat deja sancțiuni.

J.-M. Pontaut: *Credeți că membrii Comisiei și-au asumat riscuri fizice?*

J.-L. Bruguière: Fizice, nu știu, dar în ce privește cariera, cu siguranță. Le țin un discurs lung de vreo 45 de minute, spunându-le că au încercat să mă mintă. Le aduc și dovada că dosarul lui Musbah e un fals. Judecătorul Mursi este foarte supărat și văd cum fețele celor din serviciile de informații – cei care mai sunt prezenți cel puțin – se schimbă.. După acest incident, totul revine la normal în mod miraculos și putem să ne continuăm munca. Îl audiem, de la 5 dimineața până la 5 seara, pe șeful serviciilor secrete libiene, Moussa Koussa, un personaj foarte important și foarte puțin deschis către Franța. Destul de interesant, foarte bine făcut, anglofon, cu studii făcute în universități americane. Înainte conducea Mathaba, oficina de destabilizare a Africii, care jucase un rol la Brazzaville și pe tot continentul.

J.-M. Pontaut: *Cum decurge audierea?*

J.-L. Bruguière: Dificil. Moussa explică faptul că Mathaba este destinată ajutorării țărilor în curs de dezvoltare. Se folosește de o logoree absconsă: neagă cea mai mică legătură ce ar exista între Mathaba și serviciile secrete libiene, dar o părăsește pentru a conduce aceste servicii secrete! Totuși, climatul din cadrul Comisiei s-a ameliorat considerabil. S-a născut un fel de complicitate între membrii săi. Majoritatea sunt admiratori ai sistemului judiciar francez. Sunt mândri să fie implicați într-o aventură judiciară, misiune dată de Conducător, joacă deci din plin jocul și dau dovadă de multă fermitate în cadrul audierilor. Știm că localnicii erau ascultați și că, noaptea, membrii Comisiei erau interogați, ceea ce le permitea să prevină mărturiile ulterioare referitoare la ceea ce îi aștepta...

J.-M. Pontaut: *Rămâne cel mai important motiv, adevăratul motiv al sosirii dumneavoastră: recuperarea valizei.*

J.-L. Bruguière: Cu ocazia întrevederii cu ministrul libian de justiție insist asupra angajamentelor Conducătorului. Am apoi o

întrevedere cu procurorul general care declară, cu un tremur în glas: „Din punct de vedere juridic, nu am dreptul. Dar am primit instrucțiuni de la cel mai înalt nivel și vă voi remite această valiză".

Pentru a menaja susceptibilitățile și pentru a conferi acestei remiteri o bază legală, propun: „Împrumutați un sigiliu, așa cum se procedează în Europa". În Europa, în cadrul cooperării judiciare, se poate împrumuta unui terț stat un sigiliu, care va fi restituit după efectuarea expertizelor.

Se redactează un proces-verbal, și valiza îmi este în fine remisă, solemn, la sediul Comisiei de anchetă, unde funcționam de peste o săptămână. Constat că este deja sigilată cu un magnific sigiliu roșu aplicat după vizita lui Raymond Nart. Mursi, cu zâmbetul pe buze, mi-o aduce și imortalizăm scena în fotografii.

J.-M. Pontaut: *Libienii, predând principala piesă cu o putere de convingere covârșitoare; este o scenă suprarealistă! Și este geamăna celei care a provocat explozia avionului DC 10?*

J.-L. Bruguière: Geamăna ei. Această valiză, adăpostită la ambasada Franței, este trimisă prin grija noastră de la Tripoli la Djerba, unde va fi îmbarcată la bordul unui Falcon 50 al aviației militare, împreună cu artificieri însărcinați să o supravegheze și să ia toate măsurile de securitate pentru a o transporta la Paris.

Totuși, la Tripoli ne continuăm investigațiile și misiunea noastră judiciară... Pe data de 14 iulie 1996 după-amiaza târziu, împreună cu restul delegației, ne-am deplasat la Direcția Serviciilor Tehnice din cadrul serviciilor de securitate libiene conduse de el-Shibani. Chiar el a cumpărat temporizatoarele care au servit la fabricarea bombei! Pătrundem în interiorul diviziei operaționale ultrasecrete din cadrul serviciului de informații externe. Celor de la DST nu le vine să creadă! El-Shibani, care a primit ordine în acest sens, ne deschide sertarele în care se află o grămadă de temporizatoare printre alte componente electronice, într-o dezordine de nedescris. Știm, ca urmare a anchetei, că a comandat 100 în Germania și vrem să accedem la listing și la contabilitatea completă a achizițiilor. Regăsim 80. El-Shibani afirmă că au fost folosite pentru curățarea pistelor.

Ne arată, de altfel, o baliză cu un timer provenind de la societatea germană Grasslin...

Pare foarte jenat. Atelierul geme de dispozitive de aprindere, de cutii electronice. Nimic nu este inventariat și nu există nici cea mai elementară precauție de securitate. Detonatoarele stau alături de fiole cu lichid inflamabil sau explozibili. Într-o încăpere alăturată, saci de produse explozibile sunt așezați direct pe sol. Acest stoc alimentează mai ales opoziția africană aflată în slujba lui Gaddafi, care a apărut în cursul anchetei în Congo, în Republica Centrafricană sau în Bénin. Cei de la DST fac sute de fotografii. El-Shibani ne spune că toate acestea au fost ridicate de la membrii opoziției, dar ne găsim în fața unei colecții incredibile de dispozitive asemănătoare celor utilizate în atentate. Cel mai extraordinar lucru este că această percheziție oficială este efectuată de libieni, singurii abilitați să o conducă. Și judecătorul Mursi, care conduce percheziția în cadrul serviciilor speciale din țara sa, va reține o piesă cu putere de probațiune decisivă, un exemplar de timer Grasslin. Mergem apoi la Banca Centrală a Libiei pentru a obține dovada că banii au ieșit într-adevăr de la Tripoli pentru a se face plata la firma germană care a furnizat aceste aparate.

În cursul acestei operațiuni, constatăm că există o neconcordanță între ordinele date de colonelul Gaddafi, care dorește o reglementare politică și diplomatică a crizei, și anchetatori, în special membrii serviciilor secrete, care tergiversează în mod vizibil, de teamă să nu fie prinși la mijloc...

Pe data de 16 iulie, plecăm la Paris unde valiza, rechiziționată, este sigilată. Examinarea tehnică ordonată pentru a determina natura explozibilului și a învelișului arată că este cu siguranță vorba despre o valiză de același model și că explozibilul este identic cu cel utilizat în atentatul împotriva DC 10. Semnătura – care denotă fabricația artizanală și originea sa – aduce proba absolută, cea care ne lipsea. Este stabilită astfel legătura între resturile găsite în deșert și temporizatorul achiziționat de el-Shibani. Gaddafi o știe. La fel și serviciile sale. Dar pentru ei acesta este prețul ce trebuie plătit pentru a se sustrage din ghearele ONU. În cadrul misiunii voi elibera alte două

mandate de arest internațional, unul împotriva lui el-Shibani, celălalt împotriva superiorului ierarhic al lui Naeli, Abdelsalam Hammouda.

Libienii – condamnați de Curtea de Apel

Pe data de 12 iunie 1998, Ahmed Abdallah Elazragh, Arbas Musbah, Abdallah Senoussi, Abdelsalam Issa Shibani și Abdelsalam Hammouda sunt puși sub acuzare și trimiși în fața Curții de Apel. Sunt condamnați în contumacie la detenție pe viață. Libia confirmă în scris ceea ce a promis: întrucât Curtea de Apel franceză a condamnat cetățeni libieni, ea acceptă această condamnare și, pe această bază, se angajează ca stat, fără ca prin aceasta să-și recunoască propria responsabilitate, să le despăgubească pe victime pentru decizia adoptată de justiția franceză.

J.-M. Pontaut: *Asta înseamnă că acceptă responsabilitatea atentatului?*

J.-L. Bruguière: Responsabilitatea civilă. Dar contestă că statul libian este cel care a comandat atentatul, ceea ce ar însemna că este un stat terorist. O mărturisire de neimaginat.

Procesul de la Curtea de Apel franceză este de fapt urmat de o audiere civilă pentru a determina valoarea pierderilor și a despăgubirilor. Spre marea noastră surpriză, justiția aplică jurisprudența obișnuită și oferă familiilor victimelor o indemnizație ca și când ar fi fost vorba despre un accident de circulație! Nu este deloc luat în considerare caracterul excepțional al acestui atentat, acordând sume derizorii, de ordinul a 50 000 de franci pe familie a unei victime, în timp ce Libia era gata să plătească mult mai mult!

J.-M. Pontaut: *Este absolut incredibil!*

J.-L. Bruguière: Este logica judiciară, logica precedentelor. Curtea de Apel nu a vrut să ia în considerare caracterul excepțional al acestei probleme și să-și ignore propria jurisprudență, spre a nu crea un precedent în perspectiva unor situații de contencios viitoare. Procesul atentatului împotriva Pan Am, strămutat în Olanda, se va finaliza și el cu condamnarea a doi libieni, dar instanțele judecătorești vor condamna Libia la plata a 2 milioane de dolari de fiecare victimă.

În mod evident, asociațiile victimelor franceze, printre care SOS Atentate, vor încerca în acest caz să negocieze. Ele se vor deplasa în Libia și vor obține – dar într-un cadru extrajudiciar – despăgubiri mult mai importante. De ordinul a un milion de dolari pe familie și pe victimă.

Întorcându-mă în Libia, i-am scris lui Hubert Védrine, pe atunci ministru al afacerilor externe, precizându-i că, dacă rezultatul anchetei era în general satisfăcător, familiile nu se puteau mulțumi cu o condamnare în contumacie și erau „îndreptățite să aștepte un proces contradictoriu, singurul de natură a satisface pe deplin așteptările legitime ale părților civile". Libia, chiar și condamnată, ar trebui să-și achite obligațiile, și anume să-i predea pe autorii acestui atentat. Iar acesta nu era cazul...

J.-M. Pontaut: *Mandatele de arestare pe care le-ați eliberat mai sunt valabile?*

J.-L. Bruguière: Cei șase libieni au încă mandat de arestare, sunt căutați de Interpol cu o fișă de difuzare cu punct roșu. Sunt deci susceptibili, dacă ies de pe teritoriul libian, să fie prinși și extrădați. De altfel, demersul francez a deschis în mod incontestabil calea spre o reglare la nivel global a contenciosului dintre Libia, Statele Unite și Marea Britanie, la sesizarea Consiliului de Securitate. La cererea președintelui Chirac, m-am deplasat la Londra, la invitația englezilor, pentru a evoca aceste negocieri, sistemul francez și cooperarea în materie de terorism internațional.

J.-M. Pontaut: *O ultimă întrebare despre anchetă. Vi s-a confirmat, la Tripoli, că Libia era la originea atentatului?*

J.-L. Bruguière: Nu în mod oficial, dar în cursul săptămânii petrecute la Tripoli, v-am spus deja, un fel de complicitate s-a legat între anumiți membri ai Comisiei. În special membrii serviciilor de informații nu mi-au ascuns faptul că țara lor era într-adevăr instigatorul.

J.-M. Pontaut: *Care era mobilul autorităților de la Tripoli? De ce au pus libienii la cale explozia avionului DC 10?*

J.-L. Bruguière: Aceasta este problema de fond, care a generat dezbateri. Lobby-ul prolibian, spre exemplu, a căutat să demonstreze

că Gaddafi nu avea motive să comită această crimă. Există fără îndoială mai multe răspunsuri la această întrebare.

Să recapitulăm puțin istoria. Relațiile franco-libiene au fost întotdeauna dificile și antagonice în cadrul politicii franceze în Africa, mai ales în raport cu Ciadul. Un conflict teritorial a opus mult timp Ciadul Libiei cu privire la regiunea Tibesti, situată la granița dintre cele două țări. Acest conflict a fost deosebit de violent în timpul președintelui din Ciad, Hissène Habré. Franța acordase, la acea epocă, un sprijin politic, dar și militar Ciadului, desfășurând planul „Eretele" la N'Djamena.

J.-M. Pontaut: *Libia ar fi dorit să-și adjudece Ciadul, considerând că făcea parte din teritoriul său?*

J.-L. Bruguière: Da. Numeroase conflicte armate au izbucnit în sud, și Franța a susținut din punct de vedere militar Ciadul prin intervenții armate, în special bombardamente. Două avioane libiene au fost doborâte cu această ocazie, unul de tirurile franceze. Apoi situația s-a mai calmat și o destindere a relațiilor franco-libiene a avut loc în perioada lui François Mitterrand. S-a ajuns la faimoasa întâlnire, care a făcut să curgă multă cerneală, dintre președintele Mitterrand și colonelul Gaddafi, de la Héraklion, din Creta. Această întâlnire a ascuțit de altfel ambițiile comerciale... De aici puteau rezulta contracte extraordinare, spre exemplu pentru companiile franceze specializate în gestionarea apei.

J.-M. Pontaut: *Gaddafi nu avea deci nici un interes să ne lovească țara în acel moment.*

J.-L. Bruguière: Ameliorarea relațiilor bilaterale observată în această perioadă era de fapt o aparență. Mai mulți factori permit identificarea mobilului acestui atentat plecând de la elementele anchetei și de la informațiile culese în cadrul investigațiilor noastre. În primul rând nu trebuie să uităm că Libia este o țară compusă din triburi, o țară de nomazi. Gaddafi asigură unitatea acestei țări, dar conflicte permanente opun triburile unul altuia, mai ales, cum a fost cazul în afacerea Aviso, cele ale lui Gaddafi și Djalloud.

În ciuda dezamorsării relațiilor franco-libiene, armata și serviciile de informații nu au acceptat niciodată atitudinea Franței. S-au simțit umilite de acțiunea militară care l-a ajutat pe Hissène Habré să pareze presiunea armatei libiene. Cu atât mai mult cu cât Franța s-a implicat în doborârea aparatelor libiene. Nu putem exclude că unul dintre aceste elemente s-ar fi aflat la originea atentatului.

O altă explicație provine din investigațiile noastre în Congo, în februarie 1992. Am obținut atunci prin intermediul Securității militare documente originale deținute de ministrul congolez al afacerilor străine: două comunicate ale Biroului Popular Libian din Brazzaville ce servea drept acoperire serviciilor de informații de la Tripoli. Unul este datat 9 septembrie 1987, celălalt 11 mai 1988 și ambele vizează Franța în mod direct.

La Tripoli, cu ocazia interogării lui Moussa Koussa, numărul unu al serviciilor secrete, cu privire la aceste comunicate, nu am obținut nici un răspuns. Aceeași tăcere și din partea altor responsabili, ei înșiși incapabili să explice aceste atacuri violente împotriva Franței în momentul încălzirii relațiilor dintre țările noastre. Ngalina, un apropiat al lui Yanga, audiat la Brazzaville, își amintește că a asistat, în aceeași perioadă, la o conferință la Tripoli, în cadrul căreia Conducătorul a avut discursuri violent antifranceze. Gaddafi obișnuia, de fapt, mai ales cu ocazia aniversărilor sau a marilor manifestații, să țină discursuri violente după modelul lui Castro.

Probabil că unii au luat discursurile colonelului ca atare. Relațiile cu Conducătorul, inclusiv în rândul anturajului său sunt, în fond, foarte complexe. Gaddafi tronează, cum am mai spus, în regiunea Benghazi, la o mie de kilometri est de Tripoli, sediul puterii. Deci ceilalți vin la el. Accesul este important și orice poate favoriza accesul către acest sfânt al sfinților este esențial. Pornind de la cuvintele de ordine lansate de Conducător și reluate în comunicate, câțiva, inclusiv cumnatul lui Gaddafi, au pus la punct o operațiune ce pare să urmeze linia celor susținute de Gaddafi, din care ei speră să obțină dividende în nume personal. În rest, majoritatea persoanelor implicate în atentat vor fi recompensate prin promovări. Faptul este

stabilit atât prin elemente ale anchetei cât și prin audierea transfugilor libieni pe care o voi face mai târziu în Statele Unite. Aceste persoane, apropiate ale puterii, au fost martori direcți ale unor promovări de care a beneficiat, spre exemplu, Naeli, unul dintre ofițerii care au pregătit atentatul de la Brazzaville.

J.-M. Pontaut: *Credeți că Gaddafi a dat el însuși ordinul de distrugere a avionului DC 10?*

J.-L. Bruguière: Nu am probe în acest sens. Sentimentul meu este că Liderul nu este neapărat implicat în această operațiune, dar că el este la originea acestor lozinci antifranceze.

Adevărata ambiție a lui Gaddafi

Aici aș vrea să fac un comentariu. Avem tendința să asociem Libia Ciadului. Dar țara africană cea mai importantă în ochii lui Gaddafi rămâne Republica Centrafricană. Acest stat constituie pentru el piedica în calea realizării marii sale ambiții referitoare la un panarabism african, piedica propagării în termeni politici a teoriilor din *Cartea verde*. Mathaba libiană are în mod precis drept obiectiv atât propagarea ideologiei din *Cartea verde*, cât și manipularea ansamblului mișcărilor de opoziție din Africa, în vederea creării de instabilitate politică. Prin manipularea opozanților regimurilor susținute de Franța, intenția acesteia era de a lupta împotriva influenței țării noastre în Africa. Ea chiar a inițiat acțiuni teroriste în acest sens, sub forma unor atentate sau a unor tentative de atentat, în special împotriva companiei UTA, dar și proiecte de asasinat dintre care unul îl viza la Bangui pe președintele Mitterrand.

J.-M. Pontaut: *Ce este mai exact această Carte verde?*

J.-L. Bruguière: Se vrea o continuare a *Micii Cărți roșii* a lui Mao Tsedung. Gaddafi își prezintă aici viziunea planetară a unei lumi ideale în care Libia ar fi epicentrul. Or, pentru el Franța, care joacă și ea un rol în Republica Centrafricană, împiedică expansiunea libiană. Gaddafi visează să transforme această țară în bază militară. Trebuie să înțelegem că voința Conducătorului este cucerirea întregii

Africi negre. Mathaba este mijlocul prin care se realizează această dezvoltare și această ambiție. Ea va crea rețelele și va implanta pe acest continent baze de susținere deosebit de puternice, principala la Cotonou, în Bénin o alta, foarte activă, la Accra, în Ghana, una, desigur, la Brazzaville, având drept obiectiv Zairul, întinsa țară de dincolo de fluviu, condusă de mareșalul Mobutu. Există deci o legătură incontestabilă între activitatea Mathabei, de care este responsabil Moussa Koussa, și operațiunile derulate de serviciile de informații externe conduse de Senoussi, cumnatul Conducătorului.

Acest context general și geostrategic este foarte important pentru a înțelege ceea ce s-a întâmplat. A implicat acțiuni specifice care au fost montate de serviciile secrete, singurii responsabili de acestea. Insist asupra legăturii importante dintre strategia globală a Mathabei și aceste operațiuni și asupra legăturii organice dintre Mathaba, instituție separată, și serviciile de informații.

J.-M. Pontaut: *Putem analiza astăzi acțiunea Libiei judecând după acest trecut?*

J.-L. Bruguière: Libienii au evoluat bineînțeles din punctul de vedere al strategiei. După 1989, Mathaba a fost inactivată. Prea vizibil. Unii dintre responsabilii acesteia vor primi alte responsabilități în cadrul serviciilor de informații. Când l-am audiat pe Moussa Koussa în Libia, acesta a negat că Mathaba ar fi fost în contact cu serviciile de informații. Dar traiectul ei dezminte aceste aserțiuni. Cred că astăzi suntem îndreptățiți să ne întrebăm: mai există această politică expansionistă? Desigur că Libia și-a modificat strategia referitoare la activism și terorism. În anii '80, acordase sprijin armat operațiunilor vizând țările occidentale: sprijin acordat grupării Abu Nidal sau grupurilor palestiniene găzduite în Libia. Alte organizații, precum cea a lui Carlos, întreținеau strânse legături cu Senoussi. Astăzi, Gaddafi a întors pagina terorismului. Acest lucru este incontestabil. Serviciile sale, spre exemplu, au fost extrem de eficace și de fiabile în lupta împotriva terorismului islamic legat de mișcarea al-Qaida.

În schimb, diplomația libiană, inițiată de *Cartea verde* care propovăduiește „cea de-a treia teorie mondială", pare încă de actualitate.

Ambiția lui Gaddafi de a juca un rol de prim-plan în Africa sahariană, dar și în Africa Centrală și în Africa de Vest nu a dispărut. Ne putem întreba care au fost motivele pentru care Muammar al-Gaddafi nu a venit la summit-ul țărilor africane care a avut loc pe data de 13 iulie 2008, la Paris...

J.-M. Pontaut: *...în condițiile în care fusese primit cu fanfara în capitala franceză câteva luni mai devreme de Nicolas Sarkozy. Președintele voia, prin acest act simbolic, să marcheze reîntoarcerea solemnă a Libiei în cadrul națiunilor și, într-un fel, Conducătorul a făcut un gest de onoare la adresa Franței prin faptul că nu a venit la summit.*

J.-L. Bruguière: O mare onoare care mi se pare, dacă îmi permiteți, foarte caracteristică libienilor! Această „utilizare" și această „manipulare" mi se par a fi conforme cu caracterul Conducătorului. Libia avea interesul de a fi recunoscută pe plan internațional de o țară membră a Consiliului permanent al Consiliului de Securitate, o țară de importanță majoră. Opinia publică franceză a privit de altfel destul de prost această vizită. Și mai ales familiile victimelor atentatului lui DC 10, care nu au obținut satisfacție. Cei șase libieni implicați în atentat trăiesc încă liniștiți la Tripoli. Desigur că actualul comportament al lui Gaddafi ne face să ne întrebăm asupra dorinței lui reale de a-și depăși viziunea panafricană care se împacă greu cu o veritabilă întoarcere în cadrul națiunilor. Refuzul său de a participa la construirea unui parteneriat euro-mediteraneean creează neliniște. Cred că el privilegiază o agendă politică ce servește viziunea sa politică asupra lumii. Ambițiile sale reale vor trebui, după părerea mea, să fie luate în considerare în cadrul dezvoltării viitoarelor noastre relații cu Libia.

Asasinarea lui Chapur Bakhtiar: o adevărată crimă de stat

J.-M. Pontaut: *Chapur Bakhtiar, ultimul prim-ministru al șahului Iranului, refugiat în Franța, este asasinat pe data de 6 august 1991, în vila sa din regiunea pariziană, în timp ce era sub permanenta protecție a poliției! Trebuie să demonstrați*

că este vorba despre o crimă de stat, comandată și organizată direct de Iran. Fără nici un „paravan".

J.-L. Bruguière: Este vorba despre o operațiune montată direct de Iran, o putere statală care se implică și care derulează o activitate teroristă utilizându-și serviciul de informații. Din fericire, nu există multe afaceri de acest tip. Lăsând la o parte, după cum am văzut, atentatul împotriva avionului DC 10 care îi implica direct pe libieni.

Iranienii au avut întotdeauna o veritabilă cultură în ceea ce privește informațiile și au recurs cu regularitate în ultimele două decenii la operațiuni de omucidere. Iranul a dezvoltat o doctrină pentru a „legitima" eliminarea fizică a indivizilor considerați periculoși de către regim. Salvgardarea intereselor sale superioare justifică, dacă este cazul, întreprinderea de acțiuni violente pe teritoriul unor terțe țări. Altfel spus, iranienii consideră că au un fel de drept de urmărire a opozanților lor și că suveranitatea celorlalte state nu le este opozabilă. Ei consideră că pot acționa, chiar și recurge la asasinate, pretutindeni în lume, fără a fi pedepsiți.

J.-M. Pontaut: *Israelienii aplică același principiu: atunci când este vorba despre interesele lor vitale, ei sunt capabili să-și regleze socotelile pretutindeni în lume.*

J.-L. Bruguière: O concepție cu atât mai inacceptabilă cu cât, în ceea ce privește Iranul, ea servește scopuri exclusiv politice: asumarea perenității regimului și reducerea la tăcere a oricărei forme de opoziție disprețuind convențiile ce garantează stabilitatea relațiilor internaționale. În acest context iranienii procedează la eliminarea fizică a oponenților lor. Cei mai duri fac parte din Organizația Mujahedină a Poporului Iranian (OMPI) a lui Massud Radjavi, o mișcare demantelată în Franța în 2003. La aceasta se adaugă mișcările de opoziție de tip regalist sau politic precum: MNRI sau MNR[1] a lui Chapur Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: *Bakhtiar este ucis în timp ce beneficia de o protecție excepțională, casa lui fiind păzită zi și noapte de CRS.*

J.-L. Bruguière: Acesta a făcut obiectul unei prime tentative de asasinat în iulie 1980, care s-a soldat cu moartea unui gardian.

[1] Mișcarea Națională de Rezistență

Autorul atentatului, Anis Naccache, arestat pe loc, va fi de altfel grațiat de președintele Franței, François Mitterrand, în 1990. De atunci, fostul prim-ministru al șahului făcea obiectul unei duble acțiuni de protecție: o protecție apropiată încredințată propriului fiu, Guy, funcționar la Poliția națională și membru al Serviciului de Informații generale, și o supraveghere permanentă la domiciliul său, o vilă izolată situată pe strada Cluseret, nr. 37, în Suresnes, Hauts de Seine. CRS controlau toate căile de acces și filtrau vizitatorii, o listă cu aceștia fiind comunicată în fiecare dimineață. Această listă era văzută de Guy Bakhtiar, care verifica identitatea persoanelor. Totuși, el cunoștea metodele serviciilor iraniene și știa că una dintre acestea consta în a face să se întoarcă membri ai opoziției pe care să-i infiltreze în interiorul dispozitivului adversarului. O practică pe care o regăsim în toate afacerile iraniene, dar niciodată în operațiunile puse la cale de Abu Nidal sau de palestinieni.

Familia Bakhtiar era bine păzită. A fost deci nevoie de un incredibil concurs de împrejurări pentru ca asasinatul să reușească.

J.-M. Pontaut: *Înainte să ne explicați cum au putut acționa ucigașii și cum au putut ieși fără grijă, puteți să schițați portretul lui Chapur Bakhtiar?*

J.-L. Bruguière: Chapur Bakhtiar este membru al tribului Bakhtiari, stabilit în centrul Iranului, în apropiere de orașul Ispahan. Până în 1978, el se opune regimului șahului. În urma unei apropieri de forurile conducătoare, a fost în sfârșit numit, pe 4 ianuarie 1979, prim-ministru al guvernului șahului. Nu guvernează mult, întrucât este îndepărtat de revoluția iraniană izbucnită pe 1 februarie, data întoarcerii ayatolah-ului Khomeyni... Zece zile mai târziu, Bakhtiar decide să părăsească Iranul și să se refugieze în Franța unde va trăi clandestin.

J.-M. Pontaut: *Este considerat trădător de către Khomeyni?*

J.-L. Bruguière: Da, pentru că se opune imediat regimului molahilor. Dacă nu a fost lansată nici o fatwa împotriva lui, ca în cazul lui Rushdie, totuși, discursul iranienilor se va focaliza asupra dușmanilor regimului, în rândul cărora este enumerat în mod formal și Bakhtiar. Acesta devine rapid „țintă" ayatollah-ului Khalkhali, responsabil al

doctrinei religioase. Acesta prezidează tribunalul revoluționar și trece drept păstrător al doctrinei. Într-un interviu acordat jurnalului iranian *Kayan*, Khalkhali declară că cei corupți trebuie să fie suprimați de pe fața pământului, adăugând că cei care au părăsit Iranul după revoluție sunt considerați criminali ce riscă pedeapsa capitală, și îl citează în mod special pe Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: *Ceea ce echivalează cu condamnarea la moarte...*

J.-L. Bruguière: Absolut. Bakhtiar nu va fi primul. Departe de acest lucru. Pe 7 decembrie 1979, Mustafa Chafik, membru al familiei imperiale în exil, este ucis la Paris. Sunt vizați nu numai toți membrii familiei imperiale, ci și cei care, precum Bakhtiar, au format mișcări de opoziție. Iar ayatollah-ul Khomeyni persistă în vendeta sa împotriva opoziției din străinătate. De la Teheran, el declară că „fedaynii islamici" – combatanții islamului – vor urmări activitățile acestora în Europa și în Statele Unite pentru a-i localiza pe răufăcători și pentru a le pedepsi acțiunile. Și îl desemnează din nou pe Bakhtiar care „făcea campanie împotriva imamului Khomeyni îndată după sosirea sa în exil la Paris". Această amenințare este imediat urmată de efect: pe 18 iulie 1980, v-am spus deja, un comando condus de Anis Naccache încearcă să-l asasineze pe Bakhtiar la Neuilly-sur-Seine. Lista asasinatelor crește. Pe 4 iunie 1989, un membru al ODLI[1] este ucis la Dubai. Or, acesta fusese un colaborator al lui Bakhtiar în Iran, înainte de ralierea la cauza monarhistă. Anul următor, pe 23 octombrie 1990, Cyrus Elahi, un alt membru al ODLI, este eliminat la Paris. Am participat și la instrumentarea dosarului lui. Și pe 18 aprilie 1991 este rândul lui Abdul-Rahman Borumand, președintele Consiliului Executiv al mișcării lui Bakhtiar, să fie înjunghiat în holul imobilului său din Place Vauban, din Paris, de un individ care a reușit să fugă.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la Bakhtiar. Această serie de asasinate ar fi trebuit să conducă la întărirea măsurilor de securitate, ceea ce face încă mai de neînțeles uciderea lui chiar sub nasul celor de la CRS care îl păzeau. Cum se explică faptul că le-a luat 48 de ore să-și dea seama că a fost ucis?*

[1] Organizația Monarhistă a Drapelului Libertății din Iran

J.-L. Bruguière: Cei de la CRS primiseră consemne extrem de stricte. Bakhtiar se simțea izolat, și dispozitivul de securitate îi devenise apăsător. La început, cei de la CRS intrau în casă. Asistau mai mult sau mai puțin la întrevederile cu invitații. Bakhtiar nu mai accepta această situație și ceruse, cu acordul fiului său, ca cei de la CRS să rămână în cabană și să nu pătrundă la el în nici un caz, decât dacă ar fi fost chemați. Casa era conectată printr-o linie telefonică. Rolul agenților consta în a verifica dacă invitații erau pe listă și în a proceda la un control corporal de securitate pentru a se asigura că aceștia nu aveau arme la ei. Ei trebuiau de asemenea să păstreze actele de identitate ale acestora, să le noteze numele și să le restituie documentele la ieșire.

J.-M. Pontaut: *Și ce s-a întâmplat?*

J.-L. Bruguière: Pe 8 august dimineața, șeful de post este mirat. De două zile Bakhtiar nu a ieșit... Nici o mișcare în casă... Liniște deplină. El îl apelează, dar telefonul sună tot timpul ocupat, și pe drept cuvânt – asasinii l-au debranșat. În aceste condiții, polițiștii avizează comisariatul din Suresnes, și ofițerul de poliție judiciară de permanență le cere să meargă să efectueze o verificare. Cei de la CRS se opun: „Nu avem instrucțiuni în acest sens... Nu putem să executăm acest ordin care nu vine de la superiorii noștri". Comisarul local de poliție declară că se va ocupa el de asta. El sosește la sfârșitul dimineții, către prânz, și-și dă seama că ușa de la intrare nu este încuiată. La primul etaj, în pragul salonului, el descoperă corpul lui Sorouch Katibeth, secretarul lui Bakhtiar, zăcând pe mochetă, cu încheietura mâinii stângi sfâșiată de o armă albă. Puțin mai departe, pe canapea, acoperit cu un fel de draperie, el zărește corpul lui Bakhtiar, lovit mortal la gât de o armă albă, și cu încheietura mâinii secționată. Se va afla la autopsie că au murit asfixiați, ca urmare a unor „răni ale laringelui"...

J.-M. Pontaut: *Au fost mai întâi strangulați...*

J.-L. Bruguière: Da...

J.-M. Pontaut: *Dar de unde provin armele albe, cuțitele?*

J.-L. Bruguière: De la bucătărie... Asasinii nu aveau nici o armă asupra lor. Au închis cu grijă ferestrele ca să nu se audă strigătele, și-au sugrumat victimele și le-au secționat carotida și încheieturile mâinilor. Când corpurile au fost descoperite, ucigașii avuseseră deja 48 de ore la dispoziție să dispară. Ne va lua mult timp pentru a umple golul lăsat de această întârziere.

J.-M. Pontaut: *S-a descoperit foarte repede identitatea lor, din moment ce fuseseră controlați de cei de la CRS?*

J.-L. Bruguière: Asasinii nu puteau fi decât dintre oamenii care l-au vizitat pe Bakhtiar. Guy Bakhtiar îl văzuse pe tatăl său în ziua morții sale, la ora 15.00. Și aprobase lista vizitatorilor. Fostul prim-ministru trebuia să-l primească pe un vechi prieten, un membru important al mișcării sale, Farydoun Boyerhamadi. Își anunțase vizita împreună cu doi iranieni veniți de la Teheran, Vakili Rad și Mohammad Azadi, membri ai MNRI, care voiau să-l vadă pe Bakhtiar pentru a-i împărtăși niște informații referitoare la situația din Iran și pentru a-i propune – după spusele lui Vakili Rad, unul dintre asasini – un proiect ce viza distrugerea unei rafinării la Shirāz.

J.-M. Pontaut: *Cine este mai exact Farydoun Boyerhamadi?*

J.-L. Bruguière: Este un iranian aflat în exil. A sosit în Franța în 1984 și a intrat rapid în mișcarea lui Bakhtiar. Până în 1987, este un simplu militant, apoi urcă rapid în ierarhie și, patru ani mai târziu, devine membru al Consiliului Suprem al MNRI, instanța conducătoare. Este deci un apropiat al lui Bakhtiar. De altfel, el venise cu câteva zile mai devreme la vilă pentru a asista la o reuniune a Consiliului Suprem al MNRI ce dezbătea înlocuirea lui Boroumand care tocmai fusese asasinat!

Găsim referința din pașaportul său – și din cele ale celorlalți doi – notată pe 6 august de CRS. Cei trei fuseseră supuși la un control de securitate. Nu se găsise nimic, cu excepția unui soi de tablou. Era de fapt vorba despre o fotografie a unei femei, găsită pe cadavrul lui Bakhtiar. Un subterfugiu. Bakhtiar a fost ucis în momentul în care asasinii îi ofereau acest cadou. Distrăgându-i atenția, ei l-au strangulat pe la spate. Autopsia nu evidențiază nici un semn că ar fi

avut loc vreo luptă. Cei trei oameni ar fi acționat împreună pentru a-și neutraliza victimele. Le-au sufocat, apoi i-au înjunghiat. Autopsia situează moartea în cursul zilei de 6 august 1991, între orele 17 și 17.45.

J.-M. Pontaut: *Cum a fost apoi organizată ancheta?*

J.-L. Bruguière: Se știe că Boyerhamadi a recuperat documentele de identitate ale persoanelor din grup. Ceilalți au stat retrași, întrucât nu vorbeau franceza. Ceea ce îi va costa... Se va ajunge în final să se reconstituie, prin mărturii, parcursul lui Boyerhamadi. Nu va fi simplu, întrucât acesta va beneficia de ascunzători și de apartamente clandestine ce-i stau la dispoziție, unele închiriate cu mai multe luni înainte, în momentul pregătirii asasinatului. De altfel Iranul pregătise la Paris, ca în multe alte țări, în Turcia, în Marea Britanie, în Elveția și chiar în Statele Unite, un impresionant dispozitiv logistic de exfiltrare în legătură directă cu serviciul central de informații de la Teheran, și Boyerhamadi va reuși să fugă din Franța în condiții ce n-au putut fi elucidate...

În schimb, vom găsi urma celorlalți doi. Aceștia au primit instrucțiuni – cum vom afla imediat – să ajungă în Elveția, unde fusese amplasat un dispozitiv de retragere. Ei trebuiau deci să ajungă neapărat la Geneva. Dar vor comite o incredibilă serie de gafe...

J.-M. Pontaut: *Vom povesti acest periplu tragicomic. Dar și poliția franceză a comis câteva greșeli grosolane memorabile.*

J.-L. Bruguière: Cred că trebuie subliniat – ancheta a fost destul de criticată în media – că poliția a reușit o urmărire extraordinară. Pentru prima oară, brigada criminală a instituit un dispozitiv ce permitea reconstituirea aprioric a traiectoriilor posibile urmate de fugari. Plecând de la principiul că puteau folosi cabine telefonice, au fost efectuate relevee sistematice astfel încât să poată fi reperate numerele apelate în străinătate.

Când am înțeles că se deplasau spre Elveția cu trenul, am pus sub supraveghere toate cabinele aflate în vecinătatea gărilor de pe linia Annecy-Geneva. Apoi am verificat apelurile, pentru a încerca să le determinăm originea. O premieră în astfel de cazuri. Așa am

localizat structura amplasată în Turcia pentru a asigura exfiltrarea comandoului.

Această tehnică va fi mai târziu rafinată, utilizându-se mijloace informatice perfecționate, mai ales în cazul asasinării prefectului Claude Érignac în Corsica.

J.-M. Pontaut: *Au un avans de 48 de ore, dar încep prin a se rătăci prin trenurile franceze...*

J.-L. Bruguière: Mai întâi părăsesc vila din Suresnes la bordul unui BMW roșu, aparținând lui Boyerhamadi, și se îndreaptă spre Bois de Boulogne, în apropiere de intersecția de la Grande Cascade, pentru a scăpa de îmbrăcămintea pătată de sânge. Rup și pașapoartele cu care intraseră în Franța pe data de 30 iulie și primesc în schimb, vom afla mai târziu, pașapoarte turcești. Vor folosi aceste pașapoarte pentru a părăsi Franța. Două prostituate din Bois de Boulogne, interesate de aceste haine noi, le-au recuperat pentru peștii lor... Boyerhamadi va beneficia de câteva apartamente, de ascunzători, pe care le găsise înainte în cadrul comunității iraniene din zona pariziană.

J.-M. Pontaut: *Ați găsit toate aceste ascunzători?*

J.-L. Bruguière: Efectiv. Primul apartament a fost închiriat de o doamnă de origine iraniană. Ea a declarat că a fost contactată din Iran pe 25 iulie de cineva interesat de închirierea garsonierei sale din Avenue d'Italie, nr. 36. Această doamnă, care nu avea nimic în comun cu afacerea Bakhtiar, nu avea nici un motiv să intre la bănuieli! Pe 2 august, patru zile înainte de crime, unul dintre ucigași, Mohammad Azadi, se prezintă, îi plătește 3 000 de franci bani lichizi și ia cheile. Pe 7 sau 8 august, proprietara primește un apel din partea unui individ care vorbea în persană cu un accent puternic, care i-a comunicat intenția sa de a prelungi închirierea garsonierei până la sfârșitul lunii august.

Pe 13 august, la ora cinei, ea urmărește știrile de la televizor și-și recunoaște chiriașul într-o fotografie. Însoțită de sora ei, ea se deplasează la garsonieră. Într-un târziu, îi deschide un bărbat care nu este chiriașul ei, ci Boyerhamadi – îl va recunoaște mai târziu. Acesta

poartă un sac de voiaj și dispare. Percheziția apartamentului va permite descoperirea de urme de sânge și de documente ce-i aparțineau.

Cea de-a doua ascunzătoare este o altă garsonieră, situată pe Rue Saint-Charles, în arondismentul 15. Boyerhamadi va locui aici din 14 până pe 15 august. Această garsonieră, închiriată, conform anchetei, de un iranian care susținea că se numește Mir Djahanghir, a fost, așa cum am descoperit parcurgând în sens invers sursa turcă, una dintre structurile pariziene ale dispozitivului plănuit de serviciile iraniene pentru asasinarea lui Bakhtiar. Verificarea listingurilor telefonice permite identificarea cartierului general al operațiunilor, situat la Istanbul. Vom găsi și numărul de telefon parizian al unei iraniene, doamna S., proprietara garsonierei. Aceasta ne oferă o explicație încâlcită. Ea ar fi fost contactată de o compatrioată aflată în căutarea unei garsoniere pentru un prieten care așteaptă viza pentru Statele Unite sau Anglia. Pe 13 august, în Place d'Italie, ea face cunoștință cu doctorul Mir Djahanghir, care se prezintă ca fiind farmacolog, membru al unei misiuni iraniene de achiziții de medicamente. El susține că locuiește la hotelul Arcade din Orly și închiriază această garsonieră pentru o lună. Este vorba, desigur, despre Boyerhamadi.

Extraordinar este că, făcând verificări la hotelul Arcade, vom da de urma unui doctor Djahanghir care nu are nici o legătură cu agentul care a închiriat studioul. Adevăratul doctor sosise în Franța la o altă dată. Serviciile iraniene manipulează astfel după voie oameni care nu știu nici măcar că le este folosit numele.

J.-M. Pontaut: *Boyerhamadi va dispărea, dar veți găsi rapid urma celor-lalți doi ucigași?*

J.-L. Bruguière: Boyerhamadi le-a ordonat să ajungă în Elveția prin propriile mijloace. Problema era că ei nu cunoșteau absolut deloc țara. Aceasta a fost greșeala majoră comisă de cei care au organizat atentatul. În mod normal, ar fi trebuit verificat întregul traseu de scăpare. Ei nu cunosc Franța și nu au deloc sensul orientării. În plus, nu vorbesc decât persana! Ei pot doar, și vor apela la această soluție, să cheme în ajutor, în orice moment, baza turcă, unde se află centrul nevralgic al operațiunii. Acest lucru ne va permite să le luăm urma.

Pe 6 august, în ziua crimei, la miezul nopții, ei se găsesc la gara Lyon-Perrache. De ce s-au oprit acolo? Nu știm. Poate că au ratat o legătură la Part-Dieu? În orice caz, ei iau un taxi de la gară pentru a merge la Annecy. Cei doi au mulți bani la ei: 3 500 de dolari și 11 000 de franci francezi. Au chiar și lire turcești... Rătăcindu-se, sună în Turcia de la o cabină telefonică...

J.-M. Pontaut: *Deci, ați identificat numerele din Turcia?*

J.-L. Bruguière: Două numere. Unul pe numele unui anume Edipsoy, care pare să conducă celula turcă, celălalt corespunzând unui apartament închiriat de Edipsoy pentru a-i caza pe iranieni. Cei doi fugari ai noștri ajung deci la Annecy la ora 1.40 dimineața, conform mărturiei șoferului de taxi. Și apelează numărul din Turcia, pentru a cere instrucțiuni. Interlocutorul le transmite că trebuie să ajungă în Elveția cât mai repede. A doua zi, pe 7 august, în jur de ora 9.00, ei se găsesc la Annemasse, nu departe de graniță... unde iau un alt taxi și-i spun șoferului că vor să ajungă la Geneva. Ies din Franța fără dificultate, pe la postul de frontieră de la Thônex-Vallard. Dar de cealaltă parte... Vameșii elvețieni își dau seama că vizele elvețiene eliberate pe pașapoartele lor sunt false. Mențiunile sunt inexacte, referințele nu corespund...

Vameșii controlează bagajele și constată că cei doi au la ei mulți bani și bilete de tren necompostate care să le permită să ajungă la Geneva de la Annemasse. Unul din ei, Rad Vakili, are și un cuțit. Vameșii elvețieni își contactează superiorii ierarhici, Poliția de siguranță, care confirmă faptul că cele două vize sunt false, dar manifestă îndoieli în ceea ce privește pașapoartele: „Nu avem aparatele... par false, dar nu putem să afirmăm acest lucru..." O atitudine prudentă care le permite să dea înapoi fără a-și atrage neplăceri! Întrucât vizele sunt false, cei doi sunt trimiși înapoi în Franța, fiind obligați la o amendă pentru a fi încercat să intre ilegal în Elveția. Deci, la 13.30 sunt predați poliției franceze.

Al doilea episod suprarealist al poveștii. Un inspector de poliție francez, informat asupra situației de către elvețieni, examinează cele două pașapoarte și nu le consideră chiar așa de false... Consultă

fișierul persoanelor căutate de poliție și, desigur, nu găsește nimic, întrucât cele două nume, Kaya și Kocr, sunt false! Ofițerul de la post, un inspector de divizie, preia problema și consultă și fișierul central referitor la terorism. Nici un răspuns. Cadavrul lui Bakhtiar nu a fost încă găsit și nimic nu i se pare anormal. Atunci intră în scenă brigadierul Crétin, un nume pe care n-am îndrăzni să-l inventăm. Acesta propune să contactăm ambasada Franței în Turcia pentru a aprofunda cercetările. Nu este o idee rea, dar superiorii săi îi cer s-o „lase baltă". Brigadierul se mulțumește să recupereze cuțitul lui Rad, reținut pentru port de armă interzis. Nu va fi transmis anchetatorilor de la brigada criminală decât la sfârșitul lunii august!

Cât despre cei doi străini care nu vorbesc franceza, de ce să se mai piardă timpul cu procedura... Cel mai simplu este să fie eliberați! Cei doi oameni sunt atât de pierduți că beneficiază chiar de solicitudine din partea poliției franceze, care îi îndrumă. Cei doi vor, de fapt, să meargă pe jos pe autostradă... Polițiștii le indică deci șoseaua spre Gaillard, așezarea de frontieră cea mai apropiată de post... unde, complet rătăciți, îl contactează pe corespondentul din Turcia care le ordonă din nou să treacă în Elveția.

Atitudinea inspectorului de frontieră este uimitoare. A doua zi, fotografia celor doi bărbați este difuzată peste tot, dar el nu face nici o mișcare. Doar pe 10 august un agent elvețian va suna în Franța și numai așa brigada criminală le va lua urma.

Cei doi fugari ai noștri, tot rătăciți, se găsesc la Annecy pe 7 august, pe la 21.30. Cunosc Annecy-ul, au mai trecut deja pe aici. Vor încerca deci să se întoarcă în Elveția și iau un taxi, că e mai practic... Se opresc la Sallanches, pe la 21.30, la hotelul Ibis. Ancheta nu a furnizat elemente care să ne permită să cunoaștem ce au făcut acolo atunci, dar a doua zi, între 22.00 și 23.00, se găsesc, în mod curios, la Valence! Au mers deci foarte mult... practic până la Lyon. Trebuie să fi luat un tren în sens invers... Vor rămâne aici trei zile, schimbându-și numele și hotelurile, sunând de zece ori în Turcia, de fiecare dată din cabine telefonice diferite.

În sfârșit, părăsesc Valence duminică, 11 august, după-amiaza, pentru a lua trenul pentru Hendaye-Geneva via Chambéry. Un nou avatar. Sunt controlați la Bellegarde, chiar înaintea frontierei franco-elvețiene. Controlorul, crezând după biletele lor că au încurcat trenul, îi dă jos pentru a lua un alt tren în direcția... Annecy, unde ajung la miezul nopții. Le regăsim urma, întrucât unul din ei își uită într-o cabină publică portofelul cu 300 de dolari, 100 de franci, lire turcești... dar și biletul de transport utilizat în seara din ajun pentru a ajunge de la Bellegarde la Annecy! Pe bilet găsim scris de mână de către funcționar traseul feroviar și ora călătoriei de la Valence la Annecy.

După informațiile noastre, ar fi fost atunci întâmpinați de un emisar care le-a venit în ajutor. Pe 12 august seara, Azadi și Rad ajung în fine în Elveția cu autobuzul. Nu sunt controlați la frontieră și șoferul le spune: „Sunteți în Elveția, puteți să coborâți, ați ajuns..."

Sunt în sfârșit la Geneva. Dar numai pe 15 august, spre ora 18.00, poliția franceză va fi informată despre prezența lor acolo, de către omologii elvețieni. Aceștia din urmă le dăduseră de urmă într-un hotel din oraș. Căutarea poliției geneveze, ca și cea a poliției franceze, este sortită eșecului. Nici aceasta nu va fi încununată de succes, întrucât elvețienii, ca și francezii, vor ajunge mereu cu întârziere... Urmând ordinul, cei doi bărbați schimbă cu repeziciune hotelul.

J.-M. Pontaut: *Totuși, sunt reperați pe 12 august la Geneva.*

J.-L. Bruguière: Rad și Azadi se despart, fără îndoială din motive de securitate. Vakili Rad va fi localizat puțin înainte de miezul nopții la hotelul Windsor, strada Berne, nr. 31, în Geneva. Cât despre Mohammad Azadi, el sosește la aceeași oră la hotelul l'Étoile de pe strada Grenadiers, nr. 17. De-acum înainte, fiecare își va urma propriul traseu în vederea retragerii.

J.-M. Pontaut: *Vakili Rad va sfârși prin a fi arestat.*

J.-L. Bruguière: Are întâlnire în fața sediului Iran Air cu o persoană de contact care trebuia să-i înmâneze un nou pașaport. Or, nu ajunge la întâlnire! Este prins pe 21 dimineața, rătăcind pe malul lacului Léman, complet epuizat. Un mandat de arestare fusese emis între timp împotriva celor trei fugari.

Odată extrădat, îl acuz de asasinat și asociere la infracțiuni teroriste și îl interoghez. Rad este un personaj fără relief, destul de scund și de șters, care nu vorbește decât persana. Nu putea nega că l-a întâlnit pe Bakhtiar, dar avea un discurs cam nerealist. Încerca să lase impresia că Boyerhamadi îi explicase în ultimul moment că operațiunea consta în uciderea lui Chapur Bakhtiar. El, bineînțeles, încearcă să mă convingă că nu era favorabil acestui asasinat. Pretinde că ar fi asistat pasiv la asasinat, deși noi știm că cei trei vizitatori au avut o contribuție activă la crimă. Va fi condamnat la detenție pe viață, pedeapsa maximă. Faptele sunt bine stabilite; ceilalți vor fi condamnați în contumacie...

J.-M. Pontaut: *Să revenim, cu permisiunea dumneavoastră, la exfiltrarea lui Mohammad Azadi.*

J.-L. Bruguière: Această operațiune, alături de condițiile în care teroriștii au intrat în Franța, pune în evidență importanța dispozitivului desfășurat de serviciile iraniene. A fost condusă la cel mai înalt nivel de aparatul de stat, care a constituit o structură ad hoc, pe lângă ambasade sau reprezentanțe consulare. Pentru aceasta, serviciile secrete de la Teheran au constituit, așa cum am văzut, un fel de cartier general, implantat în Turcia la sfârșitul lui iulie și l-a demontat imediat după exfiltrarea reușită a lui Mohammad Azadi, pe 21 august.

Acest dispozitiv era considerabil, cu legături în străinătate. Am identificat mai ales apeluri suspecte către Londra – un alt opozant inflitrat de conducerea iraniană? –, dar și corespondenți în Statele Unite, în special în California.

Vom descoperi în final urma lui Azadi într-un hotel din Geneva. După spusele portarului, acesta nu vorbea decât persana, bolborosea puțin în engleză și dorea să rămână acolo două nopți. Azadi n-a ales din întâmplare acest hotel. Încă de pe 9 august, o altă cameră este ocupată de un iranian, Ghasmi Nejad. Poliția franceză și cea elvețiană au colaborat pentru a determina în ce circumstanțe a ajuns la Geneva acest Ghasmi Nejad și am descoperit că Nejad a fost invitat de o societate elvețiană, Comatra, din cantonul Vaud.

J.-M. Pontaut: *Este trimis să-l exfiltreze pe Azadi?*

J.-L. Bruguière: Nu este acolo numai pentru asta! Administratorul societății de import-export Comatra, un anume Siegriest, efectuase o deplasare la Teheran în iunie 1991, în interes de serviciu. Prin intermediul uneia dintre legăturile sale elvețiene, el spera să întâlnească un personaj important pentru afacerile sale, Hassan Shoorideh, administrator al societății iraniene Barton. Siegriest vine deci la Teheran și stabilește un contact cu Shoorideh. Totul merge bine, chiar foarte bine. Pentru serviciile iraniene, ocazia pică de minune! Shoorideh îi spune „prietenului" său elvețian: „Tu vei fi reprezentantul meu în Europa și în Statele Unite, dar aș vrea ca în schimb tu să-mi faci un serviciu. Le poți permite la doi prieteni de-ai mei, oameni de afaceri, să meargă în curând în Elveția? Ar trebui să le faci invitații și să le garantezi domiciliul". În Elveția, doar persoanele invitate în cadrul unui contract comercial, cu o garanție din partea societății elvețiene gazdă, pot obține viza. Fără Comatra, nu există nici vize, nici sosire la Geneva!

Elvețianul nostru, prea mulțumit de perspectivele comerciale care i se oferă, le face desigur acest serviciu. Și transmite pe 27 iunie 1991 un telex la secția consulară a ambasadei Elveției la Teheran, solicitând eliberarea unor vize pe motive comerciale pentru doi iranieni, Ardeshir Faezi și Nasser Ghasmi Nejad, invitați de Comatra. Nu cunoaște aceste persoane. Nu știe cu ce se ocupă acestea. Nu le-a văzut niciodată și nici nu le va vedea vreodată. Dar cererea lui este refuzată de ambasada Elveției, pe motiv că societatea Comatra nu se angaja să suporte cheltuielile iranienilor ocazionate de sejurul în Elveția! Aceasta își ia atunci angajamentul să suporte toate cheltuielile. În același timp, Shoorideh îi comunică lui Siegriest că el nu este numai un om de afaceri: este în același timp și un apropiat al ayatollah-ului Khamenei, Conducătorul suprem al Revoluției, succesorul lui Khomeyni. El va profita și de un mare noroc – sora soției lui se va căsători cu un diplomat francez – pentru a solicita o viză pentru Franța și... a merge în Elveția. La sfârșitul lui iulie, el obține, în sfârșit, împreună cu asociatul său, o viză pentru a merge să asiste la căsătoria cumnatei sale la Paris. A doua zi, după declarațiile cumnatului său, el

pleacă împreună cu compatriotul său în Elveția pentru „a regla niște afaceri", după cum pretinde el, înainte de a merge în California. În Elveția nu li s-a depistat urma.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la cele două persoane, Faezi și Nejad, pe care a reușit să-i facă să fie invitați în Elveția. Ce s-a întâmplat cu aceștia?*

J.-L. Bruguière: Dacă în ceea ce privește sosirea în Elveția a lui Ardeshir Faezi nu avem nici o dovadă, Nasser Ghasmi Nejad va fi reperat la Geneva. Pe 7 august 1991, el obține o viză de 15 zile pentru Elveția. Pentru a ascunde urmele, iranienii vor recurge la omonimii, la falsificarea de documente administrative și la aparențe false pentru a crea confuzie. Nasser Ghasmi Nejad sosește la Geneva pe 13 august dimineața, venind de la Teheran. Îi este controlat biletul de transport. Nu și pașaportul. La același ghișeu și în același moment, este controlat pașaportul, dar nu și biletul, unui alt iranian, un funcționar la ambasadă, despre care vom vorbi mai târziu, Zeynolabedine Sarhadi. A utilizat el biletul lui Ghasmi Nejad pentru a intra în mod clandestin în Elveția? Mai mult decât probabil.

Ghasmi Nejad este reperat pe 9 august la hotelul l'Étoile, unde îl va primi pe unul dintre ucigași, în speță pe Muhammad Azadi, apoi, în următoarele zile la hotelul Jean-Jacques Rousseau, tot ca legătură a lui Azadi, care a luat numele fals de Rezage. Cât despre Sahradi, acesta intervine pe 13 august în sprijinul lui Ghasmi Nejad pentru închirierea camerelor de hotel. Dar Sahradi face o greșeală: completând fișa lui Azadi sub numele fals de Rezage, el menționează aceeași adresă falsă ca cea de pe fișa de la hotelul Bernina, la care a tras el... Cei doi bărbați fac incontestabil parte din echipa plecată în grabă de la Teheran pentru exfiltrarea asasinilor lui Bakhtiar.

J.-M. Pontaut: *Veți identifica foarte rapid un personaj mult mai important care va juca un rol-cheie în cazul Bakhtiar.*

J.-L. Bruguière: Da. De fapt persoana care a intervenit pentru a le facilita celor doi ucigași intrarea în Franța, Massoud Hendi. Acest iranian a lucrat la Irib (Iranian Broadcasting), televiziunea iraniană. Hendi va acționa la cererea unui înalt funcționar iranian, apropiat al ministrului Telecomunicațiilor, pentru a obține ca societatea franceză

Syfax, specializată în comerțul cu componente electronice, să-i invite în Franța pe doi iranieni: Vakili Rad și Mohammad Azadi. Aceeași metodă ca cea utilizată de Shooridech.

J.-M. Pontaut: *De această dată veți da direct peste reprezentanții puterii iraniene.*

J.-L. Bruguière: Massoud Hendi a păstrat legături cu Irib-Franța – un post de radio care, între paranteze, era și o agenție de informații; la percheziția localurilor sale vom găsi grile pentru codarea mesajelor și articole despre oponenții puterii. Hendi este în legătură cu un francez de origine iraniană, Mustafa Abdoun, administrator al Syfax, o societate franceză care colaborează cu Iranul. Hendi era altădată corespondentul Syfax la Teheran. Cei doi se cunoșteau din 1983, și Hendi trece în fiecare an de mai multe ori pe la Syfax pentru a negocia noi contracte.

În iunie 1991, Hendi îi adresează un fax lui Abdoun pentru a-l informa referitor la cererea sa de vize pentru doi iranieni, Kamal Hosseini și Norian Nasser, și la identitățile false pentru Vakili Rad și Azadi. Pe 2 iulie, aceștia din urmă obțin lucrurile mult dorite. Se va proceda cu o grijă deosebită acordată disimulării, chiar la retușarea fotografiilor lor de viză!

J.-M. Pontaut: *În ce scop?*

J.-L. Bruguière: Dacă sunt reținuți, să poată spune: „Nu suntem noi... Sunt pașapoarte pe care le-am cumpărat de la niște necunoscuți, și, mai mult, fotografiile nu sunt ale noastre... Verificați!" Din motive necunoscute, cei doi ucigași nu vor folosi această filieră. Dar această pistă, după cum veți vedea, se va dovedi foarte importantă pentru noi. Rad și Azadi ajung în final în Franța la cererea „cârtiței" Boyerhamadi. Colaboratorul lui Bakhtiar redactează pe 13 iunie 1991 două certificate de găzduire, declarând el însuși că locuiește la Reims, la prietena lui. El declară pe propria răspundere că-i poate găzdui, pentru „vacanță", din 15 iunie până pe 15 septembrie, pe cei doi prieteni ai săi, Vakili Rad și Mohammad Azadi, în Franța, pe 30 iulie, sub identitatea lor adevărată.

Azadi va fi fără îndoială retras din Elveția pe 20 august cu un pașaport fals. Nu vom găsi urma ieșirii sale de pe teritoriul elvețian. A doua zi, Vakili va fi arestat. Și pe 23 decembrie, un funcționar iranian, vom vedea, va fi audiat la Berna și extrădat în Franța.

La trei săptămâni după crimă, unul dintre asasini este arestat în Elveția. Ancheta judiciară i-a influențat cumva cu repeziciune pe politicienii francezi, care vor fi obligați să-și schimbe atitudinea față de Iran.

J.-M. Pontaut: *Existau în fond negocieri foarte avansate cu puterea iraniană?*

J.-L. Bruguière: La acea vreme trebuia reglat dificilul și spinosul contencios Eurodif. Era vorba despre un mai vechi acord cu Europa și în special cu Franța, principala putere nucleară, ce permitea Iranului să se doteze cu mijloace nucleare civile. Teheranul angajase fonduri importante în vederea aprovizionării sale cu uraniu, dar sosirea la putere a lui Khomeyni a modificat datele problemei, și programul a fost înghețat. Teheranul a cerut deci rambursarea sumelor deja angajate în acest program, cu penalități pentru încetarea contractului. Un contencios civil, dar și politic foarte important. Președintele Mitterrand, voind să normalizeze relațiile dintre Franța și Iran, proiecta o vizită la Teheran pentru a se întâlni cu omologul său, Rafsandjani. Trebuia să profite de această ocazie pentru a regla acest contencios, care făcea deja obiectul unor negocieri aparent foarte avansate. Se părea că acordul final era pe cale să fie semnat. Dar asta fără a lua în calcul afacerea Bakhtiar!

Serviciile secrete iraniene, care își urmăreau programul de eliminare a oponenților regimului și care-l aveau în vizor de mult timp pe Bakhtiar, nu luaseră în calcul situația politică sau nu doreau aceasta – ilustrare a caracterului închis, opac și adesea antagonic al structurilor instituționale din statele nedemocratice. Așa și în Iran, strategia serviciilor și cea a gardienilor revoluției primează asupra oricăror alte considerații, politice sau diplomatice. Ali Fallahian, pe atunci ministru al Informațiilor și al Securității, acționa fără nici o constrângere sau concertare cu ceilalți membri ai guvernului. Pare încă și mai dificil de crezut că președintele Rafsandjani, prezentat ca un liberal, a putut gira deciziile adoptate de Consiliul superior de

securitate națională, prezidat de Ali Khamenei, organism care coordona Comitetul de informații din care făcea el însuși parte...

J.-M. Pontaut: *Cei de la Quai d'Orsay au făcut presiuni asupra dumneavoastră pentru ca această afacere să se termine cum nu se poate mai rău?*

J.-L. Bruguière: Nici una. Niciodată puterea nu a încercat să împiedice cursul anchetei. În schimb, presiunea iraniană a fost puternică, mai ales după arestarea lui Sarhadi în Elveția. Aparatul politic și diplomatic iranian s-a mobilizat la Teheran și la Paris, la nivelul Quai d'Orsay, pentru a evita ca acesta să fie extrădat. Am fost ținut la curent cu aceste lucruri după cum și eu am ținut la curent aparatul de stat asupra evoluției anchetei.

Iranul, în particular Hamid Reza Nakachan, unul dintre responsabilii secțiunii de informații a Pasdaran – corpul de Gardieni ai revoluției – și Fallahian[1], subestimase în mod evident independența judecătorilor din Franța și determinarea acestora în căutarea adevărului. Ambasadorul Iranului, la cererea ministrului său, Ali Akbar Velayati, chiar a dorit să mă întâlnească la Palatul de Justiție. Am acceptat, după ce am obținut acordul cabinetului ministrului afacerilor Externe spre a preveni orice risc de manipulare. De fapt am avut la mine la birou două contacte cu el. Primul, după arestarea lui Sarhadi în Elveția, celălalt mai târziu, după extrădarea acestuia. Încă de la prima întâlnire, plină de curtoazie, dar destul de încordată, am înțeles că Teheranul se dezinteresa de soarta lui Vakili Rad și chiar de cea a lui Hendi – ei nu reprezentau mize politice. A-l implica pe Sahardi în dosar echivala în schimb cu a implica aparatul de stat iranian într-o operațiune teroristă. O situație inacceptabilă. În ceea ce o privește, puterea politică franceză a înțeles rapid că trebuia să-și reajusteze relațiile diplomatice.

Primele investigații, care indicau că Iranul ar fi putut fi implicat în asasinarea lui Bakhtiar, l-au făcut pe președintele Mitterrand să renunțe la vizita la Teheran. Mai târziu, el a abandonat definitiv proiectul și l-a însărcinat pe ministrul afacerilor externe, Roland Dumas,

[1] Ministrul Informațiilor

să meargă în locul lui. Și, după arestarea, pe 23 decembrie 1991, a unui funcționar iranian la Berna și perspectiva de a-i amesteca în afacere pe responsabilii regimului, poziția Franței a evoluat.

La rândul său, și Roland Dumas renunță la vizită. În final, foarte discret, pe furiș chiar, François Scheer, pe atunci secretar general la Quai d'Orsay, va merge la Teheran pentru semnarea acordurilor. Și doar mult mai târziu... Este clar că avansarea anchetei a antrenat, în mod indirect, o răcire foarte pregnantă a relațiilor dintre Franța și Iran.

J.-M. Pontaut: *Asta datorită faptului că ați stabilit responsabilitatea aparatului de stat iranian în atentat. Cum ați procedat?*

J.-L. Bruguière: Legătura este Massoud Hendi, omul de radio iranian, cel care i-a adus pe cei doi asasini în Franța. El va face eforturi să demonstreze că nu mai este legat de o structură oficială, pentru a nu implica puterea iraniană. Pretinde că nu mai face parte din Irib, ceea ce este și adevărat, și fals în același timp, întrucât el a părăsit această instituție la sfârșitul lui 1990, dar și-a păstrat un birou și un pașaport de serviciu. Acest corespondent mai special a fost obligat să recunoască faptul că i-a condus pe Vahili Rad și pe Mohammad Azadi la ambasada Franței de la Teheran pentru a li se elibera vizele. S-a stabilit de asemenea că în luna iulie – în cursul pregătirii operațiunii – numărul de la Irib a fost apelat de la structura turcă. Or, Irib-ul este în legătură directă cu ministrul telecomunicațiilor, Mohammed Gharazi. După asasinarea lui Bakhtiar, pe 24 august, Hendi, care credea că nu poate fi bănuit, revine în Franța. Nu este îngrijorat. El expediază chiar de la Paris la Teheran un Mercedes, privilegiu ce nu îi este acordat unui iranian de rând.

J.-M. Pontaut: *Apoi este arestat în Franța. Cum a decurs interogatoriul lui?*

J.-L. Bruguière: Hendi, extrem de curtenitor, încearcă să-și atenueze rolul și să-și minimizeze legăturile cu mandantul lui direct, adică cu persoana în numele căreia a acționat, o persoană care se află în chiar centrul puterii iraniene: Hossein Sheikhattar. Sheikhattar era directorul diviziei „Sateliți" a Ministerului Iranian de Telecomunicații și plasat ierarhic sub autoritatea lui Gharazi. Hendi îmi explică faptul că Sheikhattar, aflat în dizgrația guvernului iranian, a trebuit să-și

părăsească postul, că a fost retrogradat la rangul de consilier și că din acest motiv nu mai poate călători în străinătate. Sheikhattar este, în realitate, un personaj foarte important; ancheta a stabilit că el a efectuat două deplasări în Franța, în mai și în septembrie 1990. El solicitase cu această ocazie acordarea unei vize de intrare în Franța pentru a se deplasa, începând din luna octombrie, la sediul societății Matra Espace, din Vélizy. A rămas în post la minister până la sfârșitul anului 1990 și și-a păstrat pașaportul de serviciu până la 13 iunie 1991, cu puțin înainte de asasinat...

J.-M. Pontaut: *După dumneavoastră, Sheikhattar este cel care i-a dat instrucțiuni lui Hendi?*

J.-L. Bruguière: După condamnarea lui Hendi, înaltul funcționar a fost hărțuit de doamna Hendi. La un vorbitor, soțul ei i-a mărturisit că acționase în contul unui terț a cărui identitate nu o poate dezvălui. Ea îl bănuiește atunci pe Sheikhattar, pe care îl face responsabil de situația în care se află soțul ei! Mai mult, coordonatele telefonice personale ale președintelui Rafsandjani au fost regăsite în posesia lui Hendi. Un alt element demonstrează complicitatea lui Sheikhattar. La examinarea listingurilor telefonice s-a descoperit că din Turcia au fost apeluri nu numai către Irib, ci și către Ministerul Telecomunicațiilor.

J.-M. Pontaut: *Și un alt ministru iranian este amestecat în operațiune.*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, Ministerul Iranian al Afacerilor Externe va fi implicat, prin intermediul unuia dintre membrii săi, Zeinolabedine Sarhadi.

J.-M. Pontaut: *Sarhadi este un diplomat?*

J.-L. Bruguière: Nu chiar. Este un agent consular trimis în misiune pentru trei luni la Berna, în luna iulie. Acest funcționar al administrației afacerilor externe, care ocupa, se pare, o poziție de subaltern în Iran, are responsabilități și contacte importante. Chiar dacă, atunci când l-am interogat, nu mi s-a părut a fi de un prea înalt nivel... Hendi mi-a făcut o impresie mult mai profundă. Altă dimensiune. Iranienii n-au încetat să pretindă că Sarhadi era un personaj șters... Nu este complet fals. Dar iranienii au folosit adesea agenți având un profil banal

pentru operațiuni punctuale. Agenți mai ușor de controlat, mai ales dacă operațiunea iese rău. Ceea ce se întâmplă adesea în cazurile de exfiltrarea agenților.

J.-M. Pontaut: *Care va fi rolul său exact?*

J.-L. Bruguière: Pe 16 iulie 1991, practic în momentul în care au fost făcute cererile pentru vizele celor doi asasini, Sarhadi obține o alocație pentru misiunea sa din Elveția. Va fi găsit asupra sa un document bancar ce atestă retragerea, pe 10 august 1991, a unei sume în riali pentru taxa de ieșire din țară. Plecarea lui din Iran era programată pentru 11 sau 12 august. Dispunem de asemenea și de un bilet emis pentru plecarea pe data de 12 august. Or, pe data de 13, vă amintiți, i-am regăsit urma lui Ghasemi la Geneva. În Iran, pentru o călătorie în străinătate, pașaportul trebuie depus la poliția aeroportului cu mai multe zile înaintea plecării. Sarhadi și-l depune pe al său pe 8 august. Dar, când s-a prezentat la aeroport pe 12, un polițist îi va fi refuzat îmbarcarea. Aceasta este cel puțin versiunea pe care o va susține el după arestarea sa la Berna. După spusele lui, un responsabil al Ministerului Afacerilor Externe i-ar fi explicat că pașaportul lui fusese pierdut!

Ceea ce înseamnă cel puțin – chiar dacă ar fi să credem versiunea lui Sarhadi – că Ministerul Afacerilor Externe era amestecat în operațiune. Acest fapt contravine oricăror uzanțe diplomatice, întrucât secțiunea consulară a ambasadei Elveției la Teheran nu este avizată de „pierderea" pașaportului, fapt confirmat și de Departamentul Federal al Afacerilor Externe al Confederației Elvetice.

Un alt element ciudat: în momentul controlului transfrontalier, se constată că fotografia acestui pașaport a fost schimbată. Apar două întrebări: cine a utilizat pașaportul, a cărui urmă am găsit-o pe 12 august la Geneva, și cine l-a falsificat? Un lucru este sigur: această falsificare este neîndoielnic un act al autorităților iraniene. Aceasta a intervenit între 8 august (data pretinsei remiteri a documentului către autoritățile aeroportuare) și 12 august, și aparține unei autorități iraniene care a acționat probabil la ordinele Ministerului de Informații.

J.-M. Pontaut: *Ați obținut extrădarea lui Sarhadi din Elveția?*

J.-L. Bruguière: Da. În chiar acest context am avut mai multe contacte cu domnul Ahani, ambasadorul Iranului. Prima întâlnire a avut loc în decembrie 1991. Roland Dumas era pe atunci ministrul afacerilor externe. Ambasadorul făcea totul pentru a împiedica extrădarea, insistând asupra faptului că era în cauză onoarea Iranului și că, dacă va avea loc vreodată, aceasta nu va avea decât consecințe negative asupra relațiilor bilaterale. Un discurs presărat cu amenințări. După extrădarea din mai 1992, a venit din nou să mă vadă, cu consimțământul ministrului afacerilor externe, Alain Juppé, pentru a descrie condițiile de detenție a lui Sarhadi și pentru a pleda pentru nevinovăția acestuia. Astfel eram în legătură cu cabinetele celor două ministere, unul la stânga și celălalt la dreapta, și pot să afirm că a existat în acest dosar o poziție comună.

J.-M. Pontaut: *Cum au încercat iranienii să-l disculpe pe Sarhadi?*

J.-L. Bruguière: Produc documente imposibil de verificat care atestă prezența sa fizică la Teheran.

J.-M. Pontaut: *Veți instrumenta apoi o altă anchetă referitoare la iranieni, o crimă similară celei a lui Bakhtiar?*

J.-L. Bruguière: Este vorba probabil despre ultima eliminare fizică a unui oponent al regimului, hotărâtă de serviciile de informații ale Ministerului iranian de Informații. Se referă la asasinarea, pe 28 mai 1996, la Créteil, a lui Reza Mazlouman. Mazlouman era un opozant hotărât al regimului de la Teheran. Avea o poziție extrem de critică la adresa regimului și edita în Franța un ziar al opoziției, *Payam Ma Azaldelan* („Mesajul Oamenilor Liberi"), difuzat prin abonament în Europa. Era de mult timp în vizorul serviciilor de informații...

J.-M. Pontaut: *Era un apropiat al lui Bakhtiar?*

J.-L. Bruguière: Cei doi se cunoșteau bine. Unul dintre prietenii foarte apropiați ai lui Mazlouman, Sattar Salimi, a fost asasinat tot la acea vreme, din cauza legăturilor cu Mazlouman. Mazlouman lucrase mai mulți ani cu Chapour Bakhtiar. Salimi și Mazlouman inițiaseră și o organizație: Gardienii civilizației și educației vechi iraniene. O mișcare de contestare – mai mult decât de opoziție – împotriva liniei politice a Teheranului, mai ales în ceea ce privește libertatea

de expresie. Mazlouman va fi executat, și el, prin intermediul unei cârtițe recrutate de regim. Un anume Jayooni, refugiat în Germania. Persoanele pe care le-am audiat în Germania și comunitatea de informații mi-au confirmat că Jayooni era un membru activ al Vevak[1]. În rest, el fusese expulzat din Franța la sfârșitul lui 1983, fiind considerat persona non grata.

În ciuda avertismentelor celor din anturajul lui, care-i spuneau: „Atenție! Nu-l frecventați pe acest individ, este periculos", Mazlouman acceptă să-l întâlnească. Jayooni pretinde că-i poate servi cauza datorită poziției sale în cadrul televiziunii și a producției video din Germania; el vine la întâlnire și-i cere lui Mazlouman să-l adăpostească pentru o noapte. „Am ceva de făcut, revin diseară." Nu el revine, dar în chiar acea seară, este atacat la domiciliul său de doi bărbați care-l ucid cu un pistol-stilou pe care l-am găsit la fața locului... De fapt, pistolul-stilou n-a funcționat, și el a fost ucis cu o armă de calibrul 38, care era arma de rezervă.

J.-M. Pontaut: *Aceeași schemă ca cea pentru Bakhtiar, un cal troian introdus la fața locului...*

J.-L. Bruguière: Jayooni se credea la adăpost în Germania. L-am arestat și i-am obținut extrădarea înainte să descopăr că era dirijat de serviciile iraniene și de ofițerii aflați la post la ambasada Iranului la Bonn, însărcinați cu operațiunile subversive și cu activitățile de spionaj de pe teritoriul german. Jayooni era legătura unui diplomat iranian la Berna, care era, în fapt ofițer al serviciului de informații.

J.-M. Pontaut: *Și obțineți extrădarea lui...*

J.-L. Bruguière: Apoi condamnarea lui în Franța.

J.-M. Pontaut: *Pare o strategie sistematică a Iranului de eliminare a oponenților.*

J.-L. Bruguière: Ai de fapt sentimentul că aceste asasinate programate provin dintr-un fel de fatwa nescrisă într-un sistem cu două fețe. Membrii Pasdaran – inima regimului – sau serviciile de informații legate de Pasdaran sunt în aparență deconectați de guvernul

[1] Vezarat-e Ettela'at va Amniat-e Keshvar, Serviciul de informații iranian

iranian și de aparatul politic aflat la vedere. Autoritățile străine discută deci cu omoloagele lor, mai exact cu structura politică, fără a avea cu adevărat acces la centrul puterii. Deciziile care privesc regimul sau interesele sale strategice nu sunt luate de oamenii politici. Dovada, o decizie luată de structurile de informații poate merge împotriva intereselor obiective ale Iranului – cum s-a întâmplat în cazul Bakhtiar – și poate cauza pagube colaterale. O tentativă care ar fi putut aduce Iranului avantajul apropierii la cel mai înalt nivel, cu vizita președintelui Republicii franceze de la acea epocă, a eșuat din cauza acestei operațiuni...

Presiunile deosebit de puternice exercitate de diplomația iraniană încercau să mă facă responsabil de degradarea relațiilor bilaterale, când de fapt aceasta era rezultatul unei disfuncțiuni a aparatului de stat iranian. Această diplomație nu era în realitate capabilă să controleze ansamblul dispozitivului și cu certitudine nu serviciile secrete, care ascultă de o logică diferită...

Îngrijorător este faptul că acest sistem durează și astăzi! Cea mai bună dovadă în acest sens a fost realegerea contestată, din pricina suspiciunilor de fraudă, a lui Ahmanidejad, în iunie 2009. Qom (sediul puterii religioase) a lăsat să se deruleze alegerile, chiar și începutul contestației inițiate de partizanii lui Moussavi. Când aceasta s-a întărit, luând o amploare națională, ayatollah-ul Khamenei a intervenit direct pentru a opri mișcarea și pentru a legitima represiunea. Astfel a arătat lumii adevărata imagine a Iranului molahilor.

Sistemul iranian nu s-a schimbat deci în mod fundamental. Îl întâlnim și în Irak, unde iranienii au utilizat în mod clandestin unități ale forței al-Qods, o forță militară specială de elită care depinde de Pasdaran, și nu de armata regulată. Aceste unități au fost angajate în operațiuni punctuale pentru susținerea rebeliunii împotriva americanilor.

J.-M. Pontaut: *Este vorba despre o adevărată forță militară?*

J.-L. Bruguière: Absolut. Au fost operate și atacuri în Golful Persic, împotriva flotei americane, cu ajutorul ambarcațiunilor ușoare. Aceste atacuri erau controlate de Pasdaran. Aceste unități de elită, de inspirație religioasă, sunt independente de forța civilă. În Republica

Islamică Iran, sistemul religios nu este numai un dispozitiv de control ideologic, ci controlează și aparatul de stat, și pe cel militar.

J.-M. Pontaut: *Acest dublu discurs nu este deosebit de îngrijorător în contextul actual, în care problema nucleară ocupă un loc preponderent?*

J.-L. Bruguière: După părerea mea, negocierile cu Iranul solicită o vigilență extremă, întrucât nu există rațiuni fundamentale care să demonstreze că regimul s-ar fi schimbat în mod radical. Desigur că operațiunile de omucidere împotriva oponenților regimului aflați în străinătate nu mai sunt la ordinea zilei, dar cu siguranță cei de la Pasdaran, aliați cu serviciile de informații, joacă în continuare un rol foarte important în cadrul aparatului religios. Au în continuare capacitatea de a utiliza terorismul ca armă și de a întreprinde operațiuni secrete în străinătate. În afacerea Bakhtiar, interfața cu acest mediu este Edipsoy, responsabilul turc al celulei organizate pentru pregătirea asasinatului: el va cumpăra cu 600 000 de lire turcești două pașapoarte false pentru necesitățile operațiunii.

Această conexiune cu crima organizată este extrem de importantă. Îmi amintesc de două atentate antiisraeliene comise la Buenos Aires în 1992 și 1994, împotriva ambasadei Israelului și împotriva unei asociații evreiești. Am lucrat mult în acest dosar, într-o comisie rogatorie a argentinienilor, în special cu domnul Gaetano, judecătorul însărcinat cu acest dosar. Atentatul din 1994 viza Amia, o importantă asociație ebraică de prietenie – comunitatea evreiască este foarte puternică în Argentina. Comis cu ajutorul unui camion-capcană, atentatul a făcut aproximativ o sută de victime și nu a fost niciodată elucidat. Am fost invitat în Argentina pentru a lucra în cadrul acestei anchete în calitate de expert, pentru că se vedea în acest atentat marca Teheranului. Justiția argentiniană era convinsă de acest lucru.

J.-M. Pontaut: *Acest atentat purta pecetea Iranului?*

J.-L. Bruguière: Foarte probabil. Numai că ancheta a demarat dificil. La început am găsit conexiuni cu structuri criminale, implicând de asemenea polițiști manipulați. A devenit deci o problemă de politică internă. Apoi ancheta a demonstrat implicarea mediilor libaneze apropiate de șiiți, mai ales din zona numită „Tripla Frontieră",

aflată între Argentina, Brazilia și Paraguay. Aceste filiere libaneze sunt mai mult sau mai puțin legate de Hezbollah. Autoritățile judecătorești au stabilit și ele conexiuni cu diplomați iranieni... Ar fi fost vorba despre o operațiune condusă din umbră de Hezbollah sub controlul Iranului.

Ea pune oricum în evidență un factor important devenit astăzi mult mai pregnant decât în 1994, legăturile din ce în ce mai puternice dintre crima organizată, rețelele mafiote, traficanții de droguri și structurile teroriste. Ele alimentează relații operaționale punctuale, adesea determinate de oportunitate, care pot fi manipulate de un stat în conformitate cu obiectivele sale politice.

Pentru a reveni la întrebarea dumneavoastră legată de coordonata nucleară, cred că regimul iranian nu s-a schimbat până astăzi. Mentalitățile, structurile, metodele sunt în mod categoric aceleași... Când cunoști bine mediile iraniene, vezi cât de mult se recurge la disimulare. Poate exista temerea că, fiind confruntat cu criza nucleară, cu o criză geopolitică și politică majoră, Iranul ar fi recurs la strategii indirecte, fie prin a apela la acțiuni de tip terorist, spre exemplu prin reactivarea grupării Hezbollah, fie prin manipularea rețelelor Al-Qaida, de tip sunit, rețele ce-i sunt în opoziție strategică și ideologică, dar asupra cărora iranienii au un anume impact. Am putut stabili, spre exemplu că, înainte chiar de 2001, Iranul a fost utilizat drept cale de pătrundere în Afganistan, în timp ce drumul normal trecea prin Pakistan.

Cazul Buenos Aires demonstrează, dacă este dovedită implicarea sa, capacitatea Iranului de a acționa când dorește și mai ales acolo unde nimeni nu se așteaptă. Dacă există o regiune ce pare la adăpost de amenințările islamiste legate de mișcarea Al-Qaida, aceasta este America Latină! Există mișcări de extremă stângă ca FARC[1], Calea Luminoasă[2] sau organizații mafiote legate de traficanții de droguri,

[1] Forțele Armate Revoluționare din Columbia, principala gherilă procomunistă columbiană

[2] Organizație teroristă procomunistă din Peru

dar, aparent, nici una nu este legată de Al-Qaida. De ce atunci să comită cele două atentate în Argentina? Iranul înțelege astfel, după părerea mea, să-și dovedească capacitatea de a lovi oriunde vrea. În zone fragile și simbolice.

Observați, în același mod, atitudinea grupării Hezbollah din Liban. Beirutul este trecut prin foc și sânge, avem impresia că am revenit în anii '80, apoi Hassan Nasrallah, șeful Hezbollah-ului libanez, conștient că a stabilit un raport de forțe favorabil, decide să oprească ostilitățile. Și calmul revine, spre câștigul șiiților. Michel Suleiman este ales președinte al Libanului, și președintele sirian Bachar al-Massad este invitat să facă o vizită oficială în Franța! În mod evident, asta nu rezolvă lucrurile. Dacă Hezbollah nu este o structură iraniană, legăturile sale cu Teheranul sunt totuși evidente. Oricum, și aici avem o probă referitoare la influența Iranului. Astăzi calmul a revenit la Beirut și toate componentele politice cooperează la formarea noului guvern. Chiar și Hezbollah, care nu a câștigat alegerile, joacă jocul democrației. Până la următoarea criză...

J.-M. Pontaut: *Vedeți aici vreun mesaj adresat comunității internaționale?*

J.-L. Bruguière: Este sigur că astăzi, în cadrul crizei nucleare, trebuie să luăm în considerare capacitatea Iranului de a utiliza, în caz de conflict, strategii indirecte, mai ales prin recurgerea la „arma teroristă" pe care o stăpânește perfect, după cum a demonstrat-o în Irak.

J.-M. Pontaut: *Mergeți mai departe. Vă gândiți că natura profundă a regimului iranian nu s-a schimbat în mod fundamental de la moartea lui Bakhtiar.*

J.-L. Bruguière: În 1991, data asasinării lui Bakhtiar, puterea iraniană oferea Occidentului, sub președinția lui Rafsandjani, imaginea nouă a unei puteri deschise către modernitate, ce renunță la o ideologie conservatoare și naționalistă. Își continua de fapt strategia tradițională care consta în a-și valorifica puterea regională și a controla forțele islamice din lume în cadrul unei dogme fundamentale: exportarea revoluției. Încă din 1991, dorința, totuși afișată, de a achiziționa arma nucleară – subevaluată în mod bizar de cancelariile occidentale – era o prioritate a guvernului iranian. Politica populistă și provocatoare a actualului președinte Mahmoud Ahmanidejad se

înscrie în cadrul acestei continuități politice. Puterea iraniană pare a fi în același timp compartimentată, expusă la rivalități pentru putere și căutându-și calea.

Această analiză simplistă nu dezvăluie situația complexă. Puterea este, desigur, traversată de curente concurente, dar este unitară în ceea ce privește esențialul: promovarea valorilor revoluției islamice.

Forța culturală a Iranului a fost disimularea strategiei sale, ceea ce l-a condus la acreditarea tezei că, sub guvernarea Rafsandjani, națiunea s-a angajat pe o altă cale. Aceasta a îngăduit apariția ideii că Rafsandjani abandonase revoluția sau măcar principiile ei fondatoare. A se atașa prea mult de această formulare seducătoare pentru Occident nu putea duce, după mine, decât la deziluzii pentru un regim impregnat de experiența revoluționară. O idee uitată sau neglijată de Occident. Pentru că istoria arată că – ieri ca și astăzi – practica politică a conducătorilor iranieni, de natură complexă, știe să alieze, în caz de nevoie, cinismul și curtoazia, amabilitatea și șiretenia, concilierea și provocarea, fără a exclude, când este necesar, utilizarea violenței, cum a fost cazul în iunie 2009 după realegerea contestată a lui Ahmanidejad. O situație în care Teheranul și-a arătat adevărata față.

Dincolo de aparențe nu există, în ultimă instanță, nici un antagonism profund și ireductibil – dacă nu doar la nivelul afișării – între Rafsandjani și Ahmanidejad. Măcar în ceea ce privește politica externă și salvgardarea intereselor superioare ale Iranului.

Rafsandjani este bine integrat în procesul revoluționar. Cunoaște toate tainele și controlează direct anumite rotițe secrete. Astfel încât putem afirma că stăpânea „structura piramidală", mai ales în calitatea sa de președinte al Consiliului Superior de Securitate Națională, căruia îi este direct subordonat Comitetul de Informații condus de Fallahiyan. În cadrul CSSN sunt stabilite obiectivele. Asasinarea lui Bakhtiar a fost fără îndoială girată de această instanță care cuprinde structura decizională însărcinată cu exportarea revoluției, în special Pasdaran sau Ministerul Informațiilor. Celelalte ministere, mai ales cel al afacerilor externe, condus pe atunci de Velayati, nu au putut decât să accepte această alegere. Cancelariile occidentale au dat

dovadă până la sfârșit de o incredibilă naivitate în ceea ce privește regimul lui Rafsandjani. Nu este el cel care a declarat, la începutul lui mai 1991, cu ocazia unei călătorii în Turcia, atunci când asasinarea lui Bakhtiar era deja programată: „Noi căutăm tehnologia Vestului, și Occidentalii deduc din aceasta, în mod imprudent, că Iranul este pe cale să renunțe la principiile sale islamice. Or, nu există nimic mai fals: în realitate, Iranul va continua să-și aplice principiile revoluționare și, în același timp, va profita de tehnologia occidentală."

În ciuda rivalităților dintre organele de decizie, care se considerau fiecare mai „revoluționar" decât celălalt, Qom veghează ca Pasdaran să aibă prioritate asupra corpurilor regulate constituite înainte de revoluție: armată, poliție, securitate. Rafsandjani se înscrie în această traiectorie revoluționară care vizează mai ales conservarea controlului exercitat de forțele islamice în lume. Mișcările politice de contestare, fie ele și refugiate în străinătate, ca MNRI, nu vor mai fi tolerate. Asasinarea lui Bakhtiar răspunde unei exigențe politice pe care Rafsandjani a garantat-o, chiar dacă ea contracara eforturile diplomației iraniene în dosarul Eurodif.

Grija principală a Iranului în această perioadă – când ambițiile sale sunt deranjate de Occident și de Irakul lui Saddam Hussein – este de a asigura mișcării islamice pe care o reprezintă o audiență internațională. Această poziție explică ambițiile sale expansioniste. Dorința de a se dota cu arma nucleară face parte din această ambiție, care nu a fost anticipată de Occident și mai ales de Statele Unite.

De ceva timp, Iranul caută să-și sensibilizeze opinia publică la ideea deținerii armei nucleare. Ahmanidejad va profita de aceasta, pe fondul propagandei naționaliste, pentru a-și întemeia politica populistă. Toate curentele politice iraniene se vor ralia la aceasta, chiar și oponenții lui, printre care – ironie a istoriei – Rafsandjani. Nu-l însărcinase el în 1991 pe ministrul afacerilor externe, Akbar Velayati, să adauge, cu ocazia vizitei sale la Paris de la începutul lui iulie – cu o lună înainte de asasinarea lui Bakhtiar – la reglarea definitivă a contenciosului Eurodif, o clauză ce prevedea furnizarea de uraniu francez slab îmbogățit? Or, la acea vreme, Pakistanul – putere islamică

sunită – poseda instalații nucleare dotate cu centrifuge capabile să îmbogățească acest material cu destinație civilă, spre a-i conferi capacități militare, și astăzi Occidentul descoperă existența unei noi centrale de îmbogățire a materialului nuclear a cărei configurație exclude o utilizare pur civilă.

Ahmanidejad, într-un alt context politic și geopolitic – cel al războiului din Irak –, va căuta de altfel să ralieze, sub baniera unui Islam unit care să combată Occidentul necredincios, Islamul sunit, alegând să facă prima sa vizită în străinătate în Indonezia. O remarcabilă continuitate politică, dincolo de aparențe și de afișări, la care puterile occidentale ar trebui astăzi să mediteze. Cu atât mai mult cu cât, odată cu realegerea sa, linia dură a regimului a fost afișată cu claritate. Programul nuclear al Iranului se înscrie de minune în această strategie de putere.

5

Culisele serviciilor secrete

Georges Habache sau cum să te debarasezi de ceva

J.-M. Pontaut: *Să evocăm acum una dintre* „gafele politice" *cele mai mediatizate ale anilor '90: primirea la Paris, din* „motive umanitare", *a unui celebru terorist palestinian. Georges Habache, lider al Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei (FPEP), reprezintă ramura cea mai dură a mișcărilor de opoziție împotriva Israelului. Venirea sa la Paris a fost hotărâtă în cel mai mare secret. Ea va provoca o criză politică internă – nici chiar președintele Mitterrand nu era la curent –, dar mai ales va plasa Franța într-o poziție extrem de delicată. Această afacere, îndrăznesc să spun, va cădea în brațele justiției. Mai întâi, cum ați aflat vestea?*

J.-L. Bruguière: De la radio! Pe 30 ianuarie 1992, aflu de la Europe 1 că Georges Habache fusese primit în ajun la spitalul Crucii Roșii, Henri-Dunant, din Paris. Aparent el este într-o stare gravă și trebuie să fie supus unor examene medicale. Este vorba despre acel șef al FPEP, ramura disidentă a OEP a lui Yasser Arafat, angajată, precum organizațiile palestiniene ale Frontului Respingerii, într-o traiectorie teroristă? Probabil. În orice caz, nimeni nu m-a informat despre venirea sa. Calculez imediat gravitatea situației. Primirea pe teritoriul țării noastre a șefului acestei mișcări responsabile de numeroase atentate mă privește în mod direct. Documentez în fond un dosar referitor la descoperirea unei ascunzători de arme în pădurea Fontainebleau, imputabil mișcării sale. O tehnică utilizată și de Abu Nidal, după cum va demonstra descoperirea în Suedia a unei ascunzători similare gestionate de Samir Mohammed Khaidir,

pretinsul creier al atentatului de la *City of Poros*. Îl contactez imediat pe un responsabil din cadrul DST, care nu este în măsură să-mi răspundă. Serviciul nu știa dacă este vorba despre adevăratul Georges Habache, despre un omonim sau despre altcineva... „Ascultați, îi spun, vreau un răspuns imediat. Este incredibil ca un serviciu ca al dumneavoastră să nu fie informat! Vă cer să-mi elaborați un raport asupra veridicității informației că Georges Habache s-ar afla în Franța, în cadrul comisiei rogatorii pe care v-am transmis-o."

J.-M. Pontaut: *Înainte de a retrasa istoria acestei erori incredibile, trebuie să schițăm portretul acestui personaj excepțional care a constituit figura emblematică a facțiunii palestiniene celei mai intransigente.*

J.-L. Bruguière: Georges Habache este un palestinian care provine dintr-o familie de comercianți înstăriți greco-ortodocși. S-a născut în 1926, la Lydda, în Palestina. Elev strălucit, și-a făcut studiile la Bons Pères, în Ierusalim, apoi la Universitatea americană din Beirut, pentru a deveni pediatru.

Viața sa este bulversată, după cum va povesti el într-un interviu, într-o zi din iulie 1948, când este nevoit să fugă din satul său invadat de israelieni. Atunci pleacă în exil și se angajează în lupta împotriva statului evreu. Participă mai întâi la mișcările naționaliste arabe, apoi fondează FPEP, după războiul de șase zile.

Vioi, inteligent, foarte bun orator, devine rapid o figură majoră a mișcării palestiniene, chiar dacă traseul lui și relațiile cu țările arabe sunt foarte complicate. Se adăpostește mai întâi în Iordania, unde devine foarte repede indezirabil, stânjenitor. De fapt, în 1970, el organizează în această țară o acțiune spectaculoasă: deturnarea, la Zarka, în deșertul iordanian, a trei avioane de linie occidentale, ale căror pasageri, năuciți, sunt eliberați înainte de a vedea aparatele distruse pe loc prin explozie!...

În acea perioadă, raporturile dintre palestinieni și puterea iordaniană se deterioraseră, culminând cu faimosul episod al lui „Septembrie Negru": eliminarea fizică a palestinienilor care locuiau în Iordania. Habache pleacă atunci să se refugieze în Liban. El va

juca mult timp cartea OEP, practicând o opoziție internă față de Arafat și prezentându-se ca alternativă la șeful istoric, ceea ce nu l-a împiedicat să constituie peste tot în lume rețele foarte puternice, rețele politice dar și militare compuse din agenți retrași din activitate, gata oricând să fie reactivați. Dosarul pe care îl instrumentez, se va vedea, este o ilustrare a acestui fapt.

În fine, în anii '90, cu puțin înainte de sosirea lui în Franța, Habache se va radicaliza și se va retrage din consiliul executiv al OEP, opunându-se cu violență oricărei forme de negociere cu Israelul. Stabilește relații operaționale cu cele mai radicale țări: Irak, Siria, Yemenul de Sud. Stabilește în aceeași măsură contacte cu țările din Est, inclusiv, bineînțeles, URSS. În timp ce Occidentul îl consideră un terorist nemilos, palestinienii văd în el o figură istorică a mișcării de rezistență. Putem spune, cel puțin, că personajul pe care noi îl primim este incontrolabil.

J.-M. Pontaut: *Din punct de vedere politic, vedem bine că este vorba despre un dar otrăvit. Dar din punct de vedere judiciar, ce puteți să îi reproșați? Spuneați că există un dosar împotriva lui...*

J.-L. Bruguière: Acest dosar privește direct FPEP. El a fost deschis împotriva lui X, dar vizează nominal mișcarea al cărei fondator și principal responsabil este Habache. Este vorba despre descoperirea în 1986 a unui important stoc de arme și de explozibil – grenade, detonatori – într-o ascunzătoare, în pădurea Fontainebleau, material destinat, evident, comiterii de atentate în Franța.

Afacerea s-a derulat în trei timpi. În februarie 1983, doi apropiați ai lui Georges Habache, posesori de pașapoarte diplomatice sud-yemenite au fost reținuți pe Roissy, având opt milioane de coroane daneze în bagaje, rezultatul unui atac armat în Danemarca. Ei au fost condamnați și expulzați în grabă. Trei ani mai târziu, în timp ce Parisul era ținta unei campanii violente de atentate, printre care cel din strada Rennes, DST, în cadrul activității de informații, face public faimosul stoc de arme îngropat în pădurea Fontainebleau. Dar

ancheta demonstrează că acest material nu are nimic de-a face cu rețelele proiraniene responsabile de atentatele în curs.

Doar în primăvara lui 1989 vom avea cheia enigmei și vom putea identifica originea acestei ascunzători. Soluția ne vine din Danemarca, unde poliția locală scoate la iveală o ascunzătoare a FPEP la Copenhaga. Poliția descoperă acolo un arsenal terorist, dar și planul ascunzătorii din Fontainebleau. Judecătorul Boulouque, însărcinat cu dosarul, confirmă că armele și explozibilii descoperiți în Franța și în Copenhaga au aceeași origine: furtul dintr-o cazarmă din Danemarca. Acesta fusese comis de către un grup supranumit Apple, aparținând mișcării liderului palestinian.

J.-M. Pontaut: *Estimați deci că trebuia să-l interogați pe Georges Habache despre această chestiune? Dar este vorba oare tot despre Georges Habache?*

J.-L. Bruguière: Fără nici o îndoială. La o jumătate de oră de la apelul meu, DST mi-a confirmat acest lucru.

J.-M. Pontaut: *Erau deja la curent?*

J.-L. Bruguière: Cum se poate crede altceva? De fapt, o serie de disfuncționalități afectaseră lanțul politic și structurile de decizie la toate nivelurile statului. Directorul DST, prefectul Jacques Fournet, un adevărat profesionist, patriot, dar și om politic apropiat al lui Mitterrand, se dezice de lumea judiciară și mai cu seamă de un judecător considerat a fi *de dreapta*. Să fi fost Fournet ignorant? Puțin credibil, chiar dacă a pretins că ar fi aflat de prezența lui Georges Habache după ce acesta sosise pe teritoriul francez. Să nu fi jucat, deci, nici un rol în povestea acestui personaj emblematic al cauzei palestiniene cercetate de justiția franceză, fiind, în același timp, implicat în ancheta pe care serviciul său o primise în sarcină? Ne putem îndoi de asta. Avea, în orice caz, capacitatea de a împiedica sosirea lui Habache la Paris, decizie luată de Georgina Dufoix, pe atunci consilieră a șefului statului.

Dar Justiția nu a intrat în aceste mistere ale puterii, exercitându-și atribuțiile legale. Cred, de asemenea, că prefectul Fournet omisese

să îl prevină pe președinte care se afla în voiaj în Golf, despre sosirea lui Habache.

De fapt, nimeni nu îl prevenise pe șeful statului. Tot lanțul decizional derapase: serviciile de la Élysée, de la Quai d'Orsay și de la Interne. Cei de la DST nici nu au fost consultați, nici măcar informați. Matignonul a fost chiar ținut la distanță. Édith Cresson, pe atunci premier, va reacționa ferm atunci când va izbucni scandalul. Eram, incontestabil, confruntați cu o gravă dezorganizare, un derapaj instituțional, rezultat al unei rețele opace de rivalități de influență, de mize politici obscure și de competiții personale, pe fondul reglării de conturi cu Matignonul. Édith Cresson, deși nu o merita, era departe de a întruni majoritatea în sânul propriului guvern, mai ales la Interne. Fournier s-a gândit că ordinul venea de la un consilier de la Élysée. Nu își imaginase că șeful statului nu era informat. Nu Jacques Fournet l-a adus pe Habache în Franța, asta este sigur, dar nu putem crede că DST nu avea habar. Este greu de conceput acest lucru, atâta vreme cât știm cum funcționa acest serviciu. De altfel Fournet este cel care l-a informat în final pe François Mitterrand despre sosirea lui Habache în Franța. Înțeleg că discuția a fost aprinsă și că prefectul a avut dificultăți în a se justifica.

Fournet își dă seama de gravitatea situației când află că se cere un raport scris pe tema acestei afaceri. Trebuie spus că, dacă Justiția intervenea, situația ar fi scăpat de sub control. Or, s-a produs exact contrariul. Justiția, supusă unei logici instituționale legitime și transparente, a permis Franței să iasă de pe acest făgaș pe care au dus-o conducătorii politici iresponsabili.

J.-M. Pontaut: *Ce ordin ați dat dumneavoastră la DST?*

J.-L. Bruguière: Eu am convocat o comisie rogatorie pentru a-l audia pe Georges Habache la spital despre afacerea ascunzătorii de arme din Fontainebleau. El va fi interogat sub supraveghere. Poziția mea rămâne aceeași: nu sunt responsabil de venirea lui Habache, nu știu nimic despre relațiile politice sau umanitare care au dus la primirea lui pe teritoriul nostru; agenda judiciară este independentă de

agenda politică. Dar, cât el este la Paris, eu trebuie să mă concentrez asupra depoziției sale. Nu este vorba pentru moment de a-l pune sub învinuire – cum se spunea la acel moment –, cu atât mai puțin de a-l încarcera, ci de a-l interoga ca pe orice persoană bănuită de fapte de terorism. În privința acestui lucru voi fi foarte ferm și nimeni nu mă va împiedica să procedez așa.

J.-M. Pontaut: *Ați înțeles până azi cum venise Habache în Franța?*

J.-L. Bruguière: La acea vreme, aceasta nu a făcut obiectul investigației mele, dar cred că azi pot, într-adevăr, să reconstitui firul evenimentelor.

Habache era de mult timp bolnav. În 1972, suferise o intervenție importantă pe inimă și era și epileptic. Cu câteva zile înainte de sosirea lui la Paris, avusese o criză neurologică foarte gravă la Damasc, care i-a provocat chiar un episod comatos. Sirienii, care îl găzduiau atunci, s-au gândit: „Dacă e să moară, să nu moară la noi!" dat fiind faptul că era o persoană importantă, nimeni nu voia să fie considerat responsabil de moartea lui. În același timp, imediat ce Habache și-a recăpătat cunoștința, sirienii l-au sfătuit să meargă să-și consulte medicul personal la Tunis – sediul OEP – și l-au expediat cu un avion militar acolo. La policlinica Htaoufik, cardiologul care îl îngrijește își dă seama că starea lui este critică și necesită investigații complementare – RMN, imposibil de realizat în Tunisia. Nici el, cu certitudine, nu își dorește ca Habache să moară în brațele sale... El caută deci o țară capabilă să-l primească și să-l îngrijească. Găsește înțelegere la Georgina Dufoix. Aceasta, fost ministru al asistenței sociale, membră a stângii, conducea la acea vreme Crucea Roșie. Dar, mai ales, ea a fost numită de François Mitterrand consilieră la Élysée.

J.-M. Pontaut: *Ea va rămâne, într-adevăr, în istorie, pentru o frază celebră pronunțată mai târziu, în timpul scandalului cu sânge contaminat: „Sunt responsabilă, dar nu sunt vinovată"! În afacerea Habache, ea și-a dat acceptul pentru primirea palestinianului. Dar știm noi oare dacă ea anunțase sau nu Parisul despre sosirea acestuia?*

J.-L. Bruguière: Nu știu nimic despre aceasta. Aparent, nici președintele, am spus-o, nici premierul, nici ministrul justiției (care mi-a confirmat-o) nu au fost informați. Numai responsabilii din Quai d'Orsay și din Ministerul de Interne au fost preveniți. Dar ei nu au realizat, se pare, importanța evenimentului și au dat alarma prea târziu, determinând demisia directorului de cabinet al ministrului afacerilor externe și a celui de interne, precum și a secretarului general din Quai d'Orsay.

Mi se pare evident, în afară de aceasta, că evitarea informării cu privire la sosirea lui Habache la Paris nu este deloc întâmplătoare.

Este vorba despre un act premeditat care să pună Franța în încurcătură. S-a vorbit chiar despre o manevră israeliană, de natură a ne pedepsi pentru prea bunele relații pe care le aveam cu palestinienii... nimeni nu știe. Oricum, erau mulți la curent cu sosirea acestuia. Avionul avea un plan de zbor și o autorizație pentru Bourget. Raid-ul[1], unitatea de elită a poliției, fusese poziționat de dimineața la aeroport pentru a-l conduce pe Habache la spitalul Henri-Dunant. Mai multe ministere erau implicate, dar, când afacerea a explodat, au aruncat pisica de la unul la altul, toți. Nimeni, în orice caz, nu s-a gândit la justiție și nimeni nu a stabilit vreo legătură între scandalul ascunzătorii cu arme din Fontainebleau, care îmi fusese încredințată, și sosirea lui Habache în Franța.

J.-M. Pontaut: *Prezența palestinianului vă neliniștea, deoarece presupunea și alte riscuri, nu doar politice.*

J.-L. Bruguière: Puteam să ne temem de reacții foarte violente, adică de atentate organizate de mișcările palestiniene radicale. Dacă Georges Habache ar fi fost arestat în Franța, s-ar fi încălcat limita, iar pactul de neagresiune ar fi fost rupt. Palestinienii ar fi fost convinși că Habache venise în Franța cu acordul lui Mitterrand. De altfel, liderul FPEP se gândise la fel. El venise la Paris – după cum se va vedea – cu

[1] Unitatea de cercetare, asistență, intervenție și disuasiune a Poliției Naționale franceze.

cele mai secrete documente ale sale, cele pe care nu voia să le lase în Tunis. Era încrezător, convins că va beneficia de drept de azil. Franța se găsește astfel prinsă între două focuri: de o parte, al celor care consideră drept inacceptabilă găzduirea unui lider terorist pe teritoriul francez (reacția opoziției, dar și a altor state printre care și Israelul) și, de cealaltă parte, al palestinienilor și al țărilor simpatizante, care refuzau să accepte încălcarea cuvântului dat. Această afacere ar fi putut declanșa o campanie contra Franței pe tema „Guvernul Franței este un complice al sioniștilor din Israel". O situație care ar fi putut determina o creștere vertiginoasă a amenințării teroriste pe teritoriul nostru. Ceea ce explică faptul că – am aflat ulterior – Mitterrand, extrem de furios, a fi cerut o anchetă și a dispus sancțiuni drastice. Între timp, trebuia gestionată criza.

J.-M. Pontaut: *Cum veți reacționa, dumneavoastră, ca judecător, plasat în această poziție delicată?*

J.-L. Bruguière: Nu am decât o singură direcție, ușoară în principiu, dar dificil de pus în practică: aplicarea legii. Eu trebuie deci să-l arestez preventiv pe Habache. „Chiar trebuie?" mă întreabă la acea vreme, neliniștit, Jacques Fournet, șeful DST. Îi răspund: „Da, trebuie" și adaug: „O să vă trimit în scris solicitarea". Imediat, DST însărcinează doi comisari care să instituie comisia rogatorie. Era aproape de miezul zilei de 30 ianuarie. La spital domnea o stare de agitație și de confuzie. Trebuiau anihilate în primul rând gărzile de corp ale lui Habache care erau, se pare, înarmate, dar nu dețineau autorizație.

– Ce facem? mă întreabă polițiștii.

– În primul rând îi dezarmați. Sau se liniștesc, sau îi dați afară din spital.

Soția lui Habache, prezentă la fața locului, încearcă și ea să ne oprească. Peste o sută de jurnaliști veniți din toată lumea se adună în fața intrării în spital. Alt obstacol: medicul-șef, ca să fie acoperit, eliberează, din prudență, un certificat, considerând că arestarea pacientului îi pune acestuia viața în pericol. Așa că numesc doi experți, un cardiolog și un neurolog, care să-mi spună dacă starea de sănătate

a lui Georges Habache este compatibilă cu transferarea acestuia în spitalul-penitenciar și decid, în pofida tuturor, să-i aduc la cunoștință acest fapt, așteptând un eventual aviz contrar din partea specialiștilor. Ca să fie totul complet, dosarul medical al palestinianului dispare, fiind, fără nici o îndoială, sustras de cei din anturajul acestuia. Experții consultați nu dețin rezultatele primelor examene și ale primelor investigații efectuate pe bolnav de la sosirea lui. Trebuie să reconstitui absolut totul. Cu atât mai dificil, cu cât Habache refuză să fie examinat... Experții se pun atunci pe treabă la fața locului, culegând depozițiile personalului din spital. Eram singurul responsabil într-un context foarte tensionat: un bărbat, sigur, foarte bolnav, dar care se află într-o unitate spitalicească, a cărui reținere nu afectează cu nimic îngrijirile acordate; un medic-șef depășit de evenimente, un climat politic foarte dificil și o presiune mediatică fără precedent. În ordinea priorităților, bineînțeles că starea de sănătate a lui Habache este cea care primează. Dar experții mă asigură că sănătatea nu îi este pusă în pericol. Într-adevăr, o eliberare rapidă a lui Habache ar aranja pe toată lumea: mai ales pe cei care ne-au expus țara aducându-l aici. Însă Justiția nu vrea să dea impresia că cedează sub presiunea politicii sau a lobby-ului din străinătate. Singura direcție de urmat, în acest context, fără mare vizibilitate, este aplicarea legii. Dar calea de acțiune se arată foarte îngustă... Fie medicii declară că arestul este incompatibil cu starea pacientului –, și în acest caz trebuie eliberat imediat –, fie consideră că acesta nu impietează cu nimic, și atunci pot să îmi continui ancheta. În orice caz, am nevoie de un aviz autorizat. Nu vreau să dau impresia că îl eliberez pe Habache din rațiuni politice, așa că decizia mea trebuie să fie fără reproș din punct de vedere juridic.

Și, pentru mai multă siguranță, invit nu doi, ci șase specialiști, de reputație internațională și le cer un raport în aceeași zi.

J.-M. Pontaut: *Ați fost supus vreunei presiuni judiciare sau politice?*

J.-L. Bruguière: Oh, nu era nevoie de presiuni! Climatul era deja extrem de tensionat! Mă întorceam mereu acasă, mereu cu

teama în suflet de acțiuni violente declanșate de Frontul Palestinian ca protest față de interpelarea lui Habache. Paradoxal, i se reproșa unui judecător că pusese Franța în dificultate când era vorba despre interogarea unei persoane căreia politicienii îi permiseseră accesul în Franța. Ancheta judiciară mobilizase toate structurile mediatice. Ea servea politicii scutind-o de responsabilitate. Nu se mai vorbea deloc despre Georgina Dufoix!

J.-M. Pontaut: *La acel moment, vă bucurați totuși de sprijinul lui François Mitterrand, care se afla în vizită oficială în sultanatul Oman. Contrar cutumei, el își exprimă opinia din străinătate asupra unei chestiuni franceze. Își arată, în primul rând, deschis, furia.* „Am aflat despre sosirea secretarului FPEP nu de mult timp..." *el afirmă că, dacă* „gravitatea extremei urgențe este justificată, sejurul domnului Habache trebuie să fie foarte scurt..." *În fine, lansează, referitor la acțiunea justiției:* „În situația actuală, nu există nici mandat internațional de arestare, nici mandat național de arestare pentru un om care deseori și-a asumat acțiuni teroriste. Nu există deci o bază juridică a unei acțiuni judiciare. Dar din câte știu, judecătorul Bruguière stabilește o legătură între anumite afaceri și persoana domnului Habache. Dacă Justiția cere informații, bineînțeles că acestea îi vor fi puse la dispoziție". *O frază capitală ce indică faptul că puterea vă întinde o mână.*

J.-L. Bruguière: Nu este vorba despre un sprijin, nici de faptul că mi se întinde mâna. Șeful statului face apel pur și simplu la lege. Dar este adevărat că această declarație, în circumstanțele acestea deosebite, era importantă. De altfel, Jacques Fournet nu s-a înșelat deloc. Atitudinea lui s-a schimbat radical. Din acel moment, am lucrat împreună, cot la cot, cu eficiență și cu încredere, omul fiind de calitate.

Pe președintele François Mitterrand nu l-am întâlnit niciodată. Dar cu ocazia a două sau trei afaceri cruciale – printre care cea a lui DC 10 – am avut sprijinul și încrederea lui. Știa totuși că nu sunt un om de stânga. Am aflat de la unul dintre apropiații săi că mă considera un slujitor credincios al statului. Unii, paranoici, s-au întrebat dacă nu exista un fel de târg, de pact secret între președinte

și mine, dacă eu nu făceam cumva parte din acea spirală extrem de complicată de relații care îl înconjura pe șeful statului. Nimic din toate acestea. El înțelesese că numai acțiunea judiciară putea permite Franței să iasă cu demnitate din acest impas.

J.-M. Pontaut: *Cum se va termina criza? Care este verdictul celor șase experți ai dumneavoastră?*

J.-L. Bruguière: În seara zilei de 31 ianuarie, mi-a fost înaintat raportul. În esență, sunt de acord că transferul domnului Habache în spitalul penitenciar poate fi făcut, deci eu puteam să-l solicit. Starea lui de sănătate nu permitea însă să îl interoghez. Altfel spus, liderul FPEP se află în imposibilitatea de a se exprima și de a face față unui interogatoriu. Din momentul în care lucrurile au fost înțelese, nu mai aveam motiv să îi prelungesc reținerea, așa că renunț la ea, după 36 de ore. 36 de ore de care îmi voi aminti toată viața. Liderul palestinian este liber, eu veghez doar ca acesta să nu beneficieze de ajutorul statului pentru a părăsi teritoriul francez. Un avion străin îl va lua și îl va duce la Tunis.

J.-M. Pontaut: *Este aceasta o expulzare?*

J.-L. Bruguière: Nu, nu îl expulzăm. Are libertatea de mișcare. El este cel care decide să se întoarcă în Tunisia pentru a se trata. Justiția a funcționat, transparent, clar. Georges Habache a părăsit deci țara noastră liber și legal.

J.-M. Pontaut: *Acum putem vorbi despre fața ascunsă a lucrurilor. Această afacere a avut o urmare care nu a fost niciodată făcută publică. Cu ocazia acestei faimoase reținere, ați permis serviciilor franceze să aibă acces la documente confidențiale foarte importante, a căror cercetare va da o lovitură extrem de dură FPEP. Ați condus cumva o operațiune paralelă?*

J.-L. Bruguière: Absolut deloc! Nu este vorba absolut deloc despre o acțiune paralelă, ci despre una judiciară perfect legală și, aș adăuga, normală. O arestare preventivă poate determina o percheziție sau o confiscare de bunuri. În cazul de față, efectele personale ale doctorului Habache prezentau un interes deosebit pentru anchetă, așa că am dat instrucțiuni DST să percheziționeze bagajele lui Georges

Habache și să confișteze orice document referitor la FPEP sau care ar fi putut interesa ancheta.

Georges Habache avea, printre altele, un fel de servietă de care cei din anturajul lui aveau foarte mare grijă. Starea de sănătate a liderului palestinian nu-i permitea să asiste la percheziție și nici nu a desemnat nici un reprezentant, chiar dacă legea îi permitea acest lucru. Cei din prejma lui s-au opus. Pentru a învinge această opoziție, a trebuit chiar să neutralizăm o gardă de corp palestiniană foarte agitată, prin dezarmare. Percheziția a fost făcută deci în prezența a doi martori, conform prevederilor legale, cu participarea a doi angajați ai spitalului.

Astfel, DST a realizat o captură nesperată în termeni operaționali și care putea trezi interesul marilor servicii de informații occidentale. Georges Habache transporta în valiza sa documentația cea mai secretă, documente ultrasensibile pe care nu voise să le lase la Tunis, nici măcar celor mai apropiați colaboratori ai săi. El considera, cum am mai spus, că, în calitate de oaspete în Franța, își putea ține valiza mult mai în siguranță la Paris decât în oricare alt loc. Am înțeles acest lucru după ce am găsit documentele.

J.-M. Pontaut: *Ce conținea deci această valiză?*

J.-L. Bruguière: Două sisteme de codare ale organizației, care permiteau criptarea tuturor comunicațiilor lui Habache cu rețeaua. Unul era folosit pentru ansamblul documentelor: numere de telefon, adrese, ordine scrise, mesaje politice etc. Celălalt oferea cheia de codare a corespondenței personale.

Această captură corespundea unei acțiuni de contraspionaj. Pentru a obține aceste documente, serviciile secrete ar fi trebuit să utilizeze mijloace speciale: să recruteze agenți, să intervină în străinătate, să desfășoare misiuni secrete... Or, în situația noastră, totul era cuprins într-o procedură judiciară deschisă, fără nici o contestație posibilă. Documentele au fost puse sub sigiliu, ca orice dovadă. Serviciile însă aveau toată libertatea să analizeze documentația personală și confidențială a unuia dintre cei mai importanți lideri palestinieni implicați în terorismul internațional.

J.-M. Pontaut: *Ce ați găsit în aceste documente? Lista membrilor FPEP?*

J.-L. Bruguière: Acum că Georges Habache nu mai este, putem vorbi despre acest lucru mai ușor. Am descoperit, efectiv, un listing foarte lung: nume, numere de telefon și adresele tuturor corespondenților, contactele FPEP din lume: Anuarul telefonic intern ale adepților mișcării. Am găsit și carnetul său cu adrese din 1991, cu lista tuturor întâlnirilor. Contactele cu corespondenți din mai multe țări din zona Golfului și statele arabe – ceea ce este logic –, dar și din numeroase țări din Est: Iugoslavia, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania Democrată, Uniunea Sovietică, până și cu personalități cubaneze. Aceasta ne-a permis să înțelegem mai bine alianțele chiar din sânul nebuloasei palestiniene. Habache se vedea cu mulți conducători: Abu Nidal din Fatah-CR, Abu Habbas, responsabil de deturnarea lui *Achille Lauro,* în Italia. Puteam urmări și vizitele din teritoriile palestiniene și îi puteam descoperi contactele din mediul jurnaliștilor occidentali. În plus, descopeream numeroase texte politice, scrieri ideologice personale ori strategice. Habache prezenta în aceste documente poziția FPEP în raport cu OEP, motivele rupturii de Arafat... O altă listă, care cuprindea personalități palestiniene apropiate de OLP, era mai misterioasă. Putea fi vorba despre persoane infiltrate de FPEP , un fel de cârtițe care serveau drept informatori.

Pierderea acestor documente a fost o lovitură extrem de dură dată mișcării și șefului acesteia, dezvăluirea tuturor corespondenților grupului, punând în pericol întreaga rețea. Mai mulți agenți au fost complet identificați. Conform DST, unii dintre ei au fost inactivați imediat sau au dispărut. Într-adevăr, activitatea FPEP s-a diminuat considerabil după această perioadă, mișcarea nemairevenindu-și niciodată.

Afacerea Bseiso: un asasinat aproape perfect

J.-M. Pontaut: *Este o afacere puțin cunoscută. Ea este totuși demnă de un thriller de spionaj, care a dus la compromiterea relațiilor Franței cu Israelul și cu faimosul său Mossad. Puteți să ne dezvăluiți azi culisele acesteia. Dar să începem*

cu începutul. Pe 28 iunie 1992, un lider palestinian este ucis în plin Paris: o acțiune spectaculoasă și aparent revendicată...

J.-L. Bruguière: În acea seară, puțin după miezul nopții, un responsabil important din Fatah, mișcarea lui Yasser Arafat, era condus la hotelul său, Méridien Montparnasse, de către amicii lui.

Atef Bseiso sosise, discret, în zori la Paris, trebuind să plece de aici a doua zi. Vizita intempestivă a fost ținută secrete. Cu toate acestea, asasinii lui nu s-au lăsați înșelați și au dat dovadă de un înalt profesionalism. Bseiso a fost ucis pe când cobora din mașină, ciuruit de mai multe gloanțe, lovitura fatală fiind la cap, trasă de foarte aproape. Asasinii, îmbrăcați ca pentru jogging cu pantofi sport, au alură de militari. Doi tineri, foarte bine antrenați, care se îndepărtează alergând. Pistolul lor automat fusese introdus într-un sac de plastic sau ciorap, astfel încât cartușele să nu se împrăștie pe jos, când erau trase, împiedicând astfel orice expertiză balistică.

J.-M. Pontaut: *Cine era Atef Bseiso și ce făcea el la Paris?*

J.-L. Bruguière: Bseiso ocupa un post-cheie în organizația lui Yasser Arafat. Îl înlocuise pe Abu Iyad, numărul doi al serviciilor secrete palestiniene, asasinat la Tunis în 1991. Se ocupa, oficial, de securitatea liderilor palestinieni în străinătate. Într-un mod mai discret însă acesta era însărcinat să se ocupe de contactul cu serviciile de informații străine, în special cele franceze. De altfel, se și întâlnise în aceeași după-amiază cu responsabilii serviciilor noastre, pe care îi cunoștea bine.

J.-M. Pontaut: *Spuneați totuși că această călătorie a lui la Paris nu era planificată?*

J.-L. Bruguière: Este adevărat. Bseiso părăsise Tunisul luna precedentă. Întreprinsese un periplu amplu care îl purtase prin Spania, Cuba, apoi în Germania unde trebuia să primească un Jeep 4x4. Trebuia apoi să aducă mașina la Tunis via Marsilia. În ultimul moment însă mașina a fost reținută de vamă, și Bseiso a decis să treacă prin Paris, unde voia să își vadă niște prieteni palestinieni și să aibă o întrevedere cu omologii săi francezi. Or, nu numai că asasinii îl

așteptau, dar este foarte clar că decizia de a se abate de la drum prin Franța era, de fapt, premeditată. Ar fi fost, într-adevăr, mult mai ușor de executat în Germania, unde ar fi stat mai multe zile, decât pe nepregătite, în plin Paris. Această crimă, comisă cu sânge-rece, era clar un mesaj adresat autorităților din țara noastră. Ne-am întrebat cine știa de prezența lui în Franța.

Lista nu era foarte lungă: serviciile palestiniene din Tunis, care îi rezervaseră biletele, amicii săi și agenții serviciilor secrete pe care îi întâlnise aici și în final echipa de la Méridien în care OEP închiria aproape în fiecare an o cameră. Hotelul fusese avizat în ultimul moment despre trecerea lui. Noi am aflat însă că și echipajele companiei El Al, cu escală la Paris, se opreau aici în mod obișnuit.

În ceea ce privește autorii crimei, aceștia au fost descoperiți foarte repede. Prea repede... A doua zi după asasinat, la Beirut este difuzată o revendicare: „Forțele Fatah-CR anunță vestea bună a executării sentinței la moarte a trădătorului Atef Bseiso. Una dintre grupările noastre combatante, care a ieșit din starea de inactivitate în care s-a aflat comandamentul nostru în ultima perioadă, a decis să preia operațiunile și să îndeplinească această misiune eroică. Avem certitudinea că trădătorul Atef s-a întâlnit cu responsabili ai serviciilor de informații din anumite țări europene, cărora le-a oferit informații detaliate despre situația mai multor organizații palestiniene, problemele, responsabilii acestora, dotarea și metodele de acțiune. De asemenea, a deconspirat existența celulelor secrete palestiniene, ceea ce a dus la neutralizarea și paralizarea operațiunilor lor eroice".

J.-M. Pontaut: *O revendicare foarte detaliată, care părea deci credibilă?*

J.-L. Bruguière: Anunțul corespundea realității, iar dovada am avut-o când am deschis valizele lui Atef Bseiso. Am găsit acolo toate documentele care acreditau ideea unei execuții din partea grupării lui Abu Nidal. Astfel, Bseiso era în posesia unor informații privitoare la palestinianul Ibrahim Bassam, care deținea lista stocurilor de arme ascunse de Fatah-CR prin Europa. Mai cu seamă în Germania, dar și în Franța, în Italia și chiar și în Bulgaria. Secretul era bine păzit,

harta ascunzătorilor deținută de Ibrahim Bassam fiind completată de către unul dintre nepoții săi, care locuia în Germania. Documentele lui Bseiso confirmau deci în toate privințele termenii comunicatului apărut la Beirut. Acesta furnizase serviciilor franceze informații strategice și secrete privitoare la grupul Fatah-CR. Elemente susceptibile de a destabiliza mișcarea, conform comunicatului.

J.-M. Pontaut: *Totuși, pe 10 iunie, Abu Nidal neagă oficial că ar fi autorul asasinatului lui Bseiso.*

J.-L. Bruguière: Un alt comunicat, emis tot de la Beirut, afirmă că Fatah-CR nu se află la originea atentatului. Dar acest mesaj, la acea vreme, nu a fost considerat credibil. Ne-am gândit la o dezmințire circumstanțială. Putea să pară inoportună, din motive politice, revendicarea morții lui Bseiso. Și totuși, era autentică... În primul rând, era un montaj abil. Nu am descoperit adevărul decât un an și jumătate mai târziu, în timp ce serviciile franco-germane deconspirau o cârtiță a Mossadului în inima dispozitivului palestinian din Tunis. O cârtiță care făcea ravagii și care putea fi parțial responsabilă de uciderea lui Bseiso.

Să revenim la problema inițială: cine știa că palestinianul călătorea la Paris în acea zi? Printre suspecți figura Yassin Adnan, unul dintre personajele-cheie ale reprezentanților palestinieni în Tunis. Acest apropiat al lui Yasser Arafat, un domn bine și impunător, la vreo 40 de ani, este un fel de intendent al mișcării. El este cel care se ocupă de deplasările liderilor palestinieni, le rezervă biletele de avion și de hotel, pregătește toate reuniunile importante ale direcției. El supraveghează, de altfel și transferurile de bani și asigură discreția călătoriilor lui Arafat. Cunoaște pe toată lumea la Paris și poate contacta la orice oră pe oricare responsabil al OEP, în toată lumea. Pe scurt, o personalitate discretă – e incontestabil acest lucru – și mai presus de orice bănuială. S-a ocupat personal de lungul periplu al Bseiso din Cuba la Paris, tranzitând Germania. Numai el singur cunoștea toate detaliile acestuia. Or, serviciile germane descoperă că

fiul lui, Hanis, a cumpărat un service auto la Frankfurt și că trăiește pe picior mare. Originea banilor săi pare destul de dubioasă.

În octombrie 1993, BKA[1] semnalează DST că tânărul palestinian tocmai își cumpărase un Renault 25, pe care se pregătea să îl aducă în Tunisia, prin Paris. Vehicul era destinat tatălui său. Nemții ne-au sfătuit să supraveghem îndeaproape această mașină suspectă. DST a inspectat-o discret, în timpul trecerii prin țară, și a descoperit că era înțesată cu instrumente de ascultare și emisie prin satelit. Aparatură ultrasofisticată, procurată și instalată fără nici o îndoială de către Mossad!

Informația a avut efectul unei bombe în lumea mică a serviciilor speciale. Serviciile franceze i-au prevenit imediat pe corespondenții tunisieni și din Fatah la Tunis. Să nu uitați că Franța întreține relații bune cu Yasser Arafat. Serviciile noastre nu ar fi acceptat „obrăznicia" serviciilor secrete israeliene care l-au ucis pe Bseiso la Paris. O acțiune inacceptabilă și dezaprobată de comunitatea de informații.

Serviciile de securitate ale lui Arafat conduc propria anchetă și informează poliția tunisiană care reține mașina la sosirea în Tunis. Arafat nu are nici o îndoială în ceea ce privește trădarea prietenului său Yassin. Îi va ridica de altfel imunitatea diplomatică pentru a le permite tunisienilor să îl interogheze. Pe 30 octombrie 1993, Yassin Adnan este arestat, în timpul întâlnirii lui săptămânale cu ministrul tunisian de interne... conform informațiilor furnizate DST, el ar fi cedat imediat. A recunoscut că lucra pentru Mossad de mai mulți ani, susținând că a fost abordat de către serviciile israeliene, în 1989, la Paris. La acea vreme, soția sa, bolnavă de cancer, se trata în Franța. În timpul acestui sejur, trebuia să se întâlnească cu un om de afaceri foarte influent, un apropiat al palestinienilor, suspectat că le-ar sprijini financiar cauza. Acest egiptean dorea, se pare, să investească în industria hotelieră și îi ceruse lui Yassin să îi sprijine proiectele. Cei doi bărbați au devenit repede amici, și egipteanul îi făcea anumite servicii. El îi plătea cheltuielile de spitalizare ale soției lui și cazarea la hotel, în

[1] Bundeskriminalant – Poliția federală germană

Paris. Apoi, cum fiul lui Yassin era șomer, amicul, plin de compasiune, i-a propus încredințarea administrării unui service auto, pe care tocmai îl cumpărase la Frankfurt. Omul de afaceri, bineînțeles, agent al Mossadului, i-l prezintă la Paris, în mai 1992, pe un alt prieten Abu Georges; acesta dorește să se apropie de responsabilii palestinieni. Yassin amintește, atunci, imprudent, de scurtul sejur pe care trebuia să îl aibă Atef Bseiso la Paris.

După execuția lui Bseiso la Paris, Yassin și-a dat seama că a fost folosit de Mossad. Serviciile israeliene l-ar fi amenințat imediat că vor dezvălui totul Direcției Palestiniene dacă nu va lucra pentru ei. Aceasta este, cel puțin, versiunea pe care el a oferit-o poliției tunisiene. Din acea clipă, el le va face servicii importante. Niște servicii excepționale.

La acea vreme, au început negocierile de pace între israelieni și palestinieni, cei din urmă reprezentați de Abu Mazen, numărul doi din OEP, și cei doi adjuncți ai acestuia. Yassin produce la Paris, la cererea acestui apropiat al lui Arafat care suferea de o tasare a vertebrelor, un fotoliu ergonomic la comandă și o veioză. Înainte de plecarea în Tunis, fotoliul ortopedic și veioza au fost căptușite de israelieni cu aparatură foarte sofisticată, cu sistem de ascultare la distanță care nu putea fi detectat de nici un scanner al OEP.

Acest sistem permitea evreilor să cunoască pozițiile Fatah în timpul negocierilor de la Oslo, dar și cu ocazia negocierilor de pace de la Washington sau de la Madrid! Un veritabil coșmar pentru serviciile palestiniene și un avantaj extraordinar pentru negociatorii israelieni.

J.-M. Pontaut: *Aceste mărturii schimbă complet datele privitoare la asasinarea lui Bseiso.*

J.-L. Bruguière: În mod neoficial, da, oficial, nu! Eu, personal, nu am acces direct în nici un fel la declarațiile lui Yassin Adnan. Am aflat conținutul lor de la un intermediar al serviciilor de informații franceze și, mai târziu, din media, care relata arestarea lui Yassin. Dar nu posedam nici un document, nici un proces-verbal. Juridic vorbind, nu știam nimic. Cel puțin nu s-a stabilit nimic. De atunci, aveam să acționez în două direcții. Voi încerca să am acces la Yassin

Adnan pentru a-l interoga în cadrul unei solicitări de colaborare judiciară internațională. Vreau să am declarațiile sale referitoare la asasinatul lui Bseiso și eventual rolul Mossadului. Așteptând răspunsul, poziționez DST pe pista elementelor comunicate de către nemți și de către tunisieni, pentru a stabili – dacă era adevărată – responsabilitatea serviciilor israeliene în acest asasinat.

Cercetările se dovedesc la început imposibile, deoarece Mossadul nu obișnuiește să lase prea multe indicii. Și totuși, vom cerceta o pistă foarte promițătoare care se va dovedi extrem de fructuoasă și care le va da israelienilor o lovitură extrem de dură.

J.-M. Pontaut: *Această urmare a afacerii Bseiso nu a mai fost niciodată povestită. Cum ați luat, să zicem, urma Mossadului?*

J.-L. Bruguière: Împreună cu DST și Brigada de Luptă împotriva Criminalității, plecăm de la un număr de telefon din Paris, care fusese utilizat de Yassin Adnan pentru a-l contacta pe unul dintre agenți, un număr comunicat de către tunisieni. *Cârtița* apela regulat două numere de telefon: unul din Italia, celălalt din Franța, când avea nevoie să intre în legătură cu corespondenții săi. Verificăm aceste linii și descoperim ceva surprinzător: cele două numere corespund unui sistem foarte sofisticat de mesagerie prin căsuța vocală, o tehnologie dispărută azi.

Există o societate de telefonie care are rolul de a gestiona, printr-un sistem informatic, căsuțele vocale care servesc comunicării telefonice dintre societăți sau persoane fizice. De exemplu, în locul unei secretare, o societate închiriază o căsuță vocală care permite corespondentului să lase un mesaj. Cineva te apelează și spune: „Sunt domnul Untel, mă puteți găsi la numărul cutare". Accesul la aceste căsuțe vocale îi este permis doar utilizatorului, pe baza unei parole. Pe măsură ce avansăm în acest sistem, descoperim o construcție extrem de complexă. Numărul de telefon francez, de exemplu, corespunde unei căsuțe închiriate de o societate spaniolă, care își plătește factura printr-o societate belgiană, totul ajungând la șapte căsuțe vocale din Belgia. Celălalt număr de telefon italian deținut de Yassin ajungea, și acesta, la un corespondent

belgian care închiriase trei căsuțe vocale în Italia... În realitate, este vorba despre căsuțe vocale închiriate de către societăți fictive care au un sediu și care își plătesc facturile cu bani gheață.

La prima vedere, ele nu atrag atenția, dar, dacă faci investigații aprofundate, descoperi că aceste societăți sunt „imateriale": nu fac nici o tranzacție, nici o afacere. Nu fac decât să fuzioneze între ele, pentru ca apoi să reapară sub alt nume sau în alte domenii de activitate... Nimic nu este fals, dar nici nu este adevărat. Sunt acoperiri profesionale, purtând marca unui mare serviciu de informații. Fiecare societate trimite la alta, și tot așa, în maniera păpușilor rusești. Imposibil să ajungi la originea sistemului. Aceste căsuțe vocale servesc, în realitate, la asigurarea comunicării dintre centrala serviciului de informații, foarte probabil a Mossadului israelian, și agenții acestuia. Astfel, agenții pot comunica între ei în deplină siguranță.

În colaborare cu France Télécom, lansăm o procedură care va fi o premieră absolută. Este vorba să restaurăm toate apelurile și să găsim coordonatele tuturor corespondenților căsuțelor vocale pe care i-am identificat, apoi să spargem aceste căsuțe cu scopul de a asculta mesajele.

În strânsă legătură cu Brigada de Luptă împotriva Criminalității secondată de DST, inginerii de telecomunicații selecționați în acest scop vor colabora cu justiția. Această provocare tehnică a fost parțial câștigată. Anchetatorii au înțeles foarte repede că era imposibil să lucreze pe linia italiană. Listingurile apelurilor erau dificil de obținut. În schimb, au pătruns în sistem plecând de la numerele franceze, care au putut fi restaurate. Astfel au reușit să ajungă la înregistrarea tuturor mesajelor din căsuța vocală și la identificarea originii lor. Rezultatul a fost mai mult decât semnificativ. Am găsit mesaje codate obișnuit, cu conținut uneori surprinzător, care proveneau din toată lumea. Din Orientul Mijlociu, bineînțeles, din Irak, de exemplu, dar și din Statele Unite sau din Rusia. Mesaje foarte scurte, enigmatice, de la bărbați și femei, în toate limbile: engleză, germană, franceză, italiană și mai ales arabă.

J.-M. Pontaut: *Le-ați putut decripta conținutul?*

J.-L. Bruguière: Eu nu, dar serviciile secrete franceze, da. Au reușit să spargă anumite coduri și să citească mesajele, ceea ce uneori poate fi foarte instructiv... Dar aceste mesaje nu aveau legătură directă cu afacerea. Ne găseam în interiorul celui mai secret dispozitiv al Mossadului – căci el părea să fie la originea acestei prelucrări a surselor –, sistemul său ultraconfidențial de comunicare cu toți agenții colaboratori. De fiecare dată când era identificat un nou corespondent, dispuneam noi rechizitorii judiciare prin comisii rogatorii, dar, bineînțeles, corespondentul dispăruse deja, deoarece Mossadul reacționa foarte repede, dându-și seama că am penetrat sistemul. Acest lucru risca să le „deconspire" agenții, cum spun serviciile. Imediat serviciile israeliene au demontat totul, asumându-și riscul de a distruge din interior un sistem extrem de elaborat și de performant. S-au sabotat, într-un fel, lucru pe care l-am înțeles când totul a dispărut.

Ascultarea mesajelor nu ne mai oferea nimic, mesajele nu mai veneau. Societățile nemaifiind plătite, nu mai veneau nici banii, iar căsuțele vocale se închideau una câte una. În Olanda, de exemplu, ni s-a spus că societatea pe care o identificaserăm nu mai exista. Ne trebuiau și mai multe informații pentru a o găsi. În Germania, urma colaboratorilor lui Yassin Adnan dispăruse și ea. Orice dispozitiv care permitea Mossadului să își contacteze agenții în toată lumea prin acest sistem de căsuțe vocale în Europa se autodistrusese.

J.-M. Pontaut: *Mossadul înțelesese mesajul?*

J.-L. Bruguière: Evident! Cred că mai ales responsabilii lui au înțeles că aceste contramăsuri erau rezultatul unei acțiuni judiciare, și nu acțiunea vreunui serviciu de informații. Ceea ce i-a surprins. Nu era vorba despre un demers făcut în umbră sau despre reglări de conturi între servicii, ci despre o acțiune legală, transparentă. Acum cunoașteți părerea mea despre o anchetă judiciară: operațiunile legale pot produce – chiar dacă nu acesta este scopul sau finalitatea lor – efecte induse în domeniul informațiilor și al contraspionajului

la fel de profunde și de prejudicioase ca și cele clandestine. Mossadul a tras deci învățămintele din eșecul suferit și a aplicat principiul precauției, demontând întregul sistem. Acest lucru l-a privat însă de orice modalitate de comunicare cu agenții lui o bucată de vreme, necesară pentru a pune la punct o alta.

J.-M. Pontaut: *A fost, de asemenea, o modalitate de a plăti cu aceeași monedă evreilor care îl uciseseră pe Bseiso la Paris, în timp ce un acord între Franța și Israel interzicea o astfel de operațiune. Dar să revenim la Yassin Adnan. Spuneați că voiați să îl interogați oficial. Cum se putea face acest lucru?*

J.-L. Bruguière: DST mi-a comunicat două informații. Yassin Adnan nu fusese eliminat fizic și nu fusese transferat în Gaza, unde ar fi putut fi judecat de către palestinieni. Era, deci, tot în detenție, la Tunis. Am luat imediat contact cu autoritățile judiciare tunisiene pentru a cere instituirea unei comisii rogatorii care să-mi permită să merg și să-l intergohez. Răspunsul a fost negativ: „Nu se poate accepta o comisie rogatorie. Deși această afacere se desfășoară pe teritoriul tunisian, ea rămâne sub controlul palestinienilor. Atâta timp cât nu putem avea acordul lor, nu vom putea face nimic, nici măcar nu putem spune dacă îl avem sau nu pe Yassin Adnan în detenție. Adresați-vă direct OEP". Ceea ce am și făcut. M-am întâlnit cu șeful serviciilor secrete palestiniene într-o țară din Orientul Mijlociu, pe un vapor. I-am spus acestuia: „Trebuie să îl audiez pe Yassin Adnan în cadrul anchetei mele. Este în interesul vostru. Am nevoie de concursul vostru pentru aceasta".

Nu am obținut răspunsuri clare, ci simple asigurări circumstanțiale.

Atunci am stabilit un contact cu reprezentanta OEP în Franța, reușind în final să îl întâlnesc pe Yasser Arafat în timpul trecerii lui prin Paris. Întrevederea s-a derulat la hotelul Meurice, doar în prezența corespondentei lui în Franța. Arafat s-a arătat foarte amabil. „Știu, mi-a declarat el, până unde ați mers cu lupta împotriva terorismului". M-a asigurat că nu ar exista nici un obstacol, nici o problemă în calea colaborării noastre, că toate solicitările mele vor fi aprobate și că va da el însuși instrucțiuni pentru ca să îl pot întâlni și audia pe Yassin

Adnan. A adăugat că, în caz de dificultate, nu trebuia să ezit și să uzez de numele său. Era gata chiar să mă ajute și pentru alte anchete din Europa și din Orientul Mijlociu.

Am ieșit, vă imaginați, din această întâlnire, extrem de încrezător, convins că, beneficiind de sprijinul șefului autorității palestiniene, voi putea să duc la bun sfârșit acest dosar ultrasensibil.

J.-M. Pontaut: *Și apoi?*

J.-L. Bruguière: Și apoi, nimic! Nici un răspuns. Am încercat să fac din nou apelul de mai multe ori prin intermediul canalului DST sau prin legăturile cu reprezentanța OEP în Franța. M-am lovit de un zid de tăcere.

Există mai multe ipoteze pentru a explica acest comportament. Este posibil care Yassin Adnan să fi fost, în final, eliminat. În orice caz, nu a mai apărut niciodată nici el și nici vreo informație despre el.

Poate fi prezentată o altă ipoteză, chiar dacă ea poate părea surprinzătoare. Ar fi putut exista un fel de pact, un angajament secret, între palestinieni și Mossad. Nici una dintre cele două tabere nu avea interesul de a face public rolul serviciilor secrete israeliene în această afacere. Pentru aceștia din urmă este un lucru evident. Dar palestinienii, la rândul lor, nu au vrut să transgreseze această linie – oferind depoziția decisivă a lui Adnan –, gestul ar fi putut fi considerat de către Israel o declarație de război. Cu atât mai mult cu cât acesta din urmă ar fi putut face dezvăluiri despre alte operațiuni în care cele două servicii, și nu numai erau implicate.

Această afacere se găsește într-un context foarte delicat, între Franța, Israel și palestinieni. Poate că Arafat nu avea interesul politic să faciliteze operațiunea judiciară care ar fi pus în discuție direct statul evreu. Știa, pentru că îi spusesem, că, dacă aș fi avut un nume –, cel al responsabilului sau al vreunui complice din această operațiune – nu aș ezita să emit un mandat de arestare internațional împotriva lui. Ceea ce ar fi creat, evident, o oarecare emoție...

Audierea lui Adnan ar fi putut permite stabilirea, din punct de vedere judiciar, a implicării în asasinarea lui Bseiso și ar fi determinat

progrese în identificarea autorilor și a finanțatorilor acestui asasinat. Ar fi putut oferi detalii despre colaborarea lui cu Mossadul, ca și despre identitatea agenților colaboratori direcți. Dețineam numele corespondenților, dar era vorba despre nume de cod sau despre pseudonime: Abu Georges, de exemplu, unul dintre intermediarii întâlniți la Paris, nu a fost identificat niciodată. Această audiere ar fi condus probabil până la afacerea Abu Mazen și la acțiunile de spionaj direcționate împotriva acordului de la Oslo. Toată această poveste risca să ajungă mult prea departe și poate că cele două tabere preferau să negocieze „altfel" acest dosar sensibil.

Fără declarația lui Yassin Adnan, investigațiile mele erau blocate. Nu aveam suficiente elemente pentru a elibera un mandat contra lui. Implicarea sa nu era stabilită judiciar. Această afacere a demonstrat, încă o dată, în orice caz, necesitatea colaborării. În această împrejurare, brigada de investigații criminalistice, responsabila anchetei, a acționat cu sprijinul operațional al DST, care a contribuit prin dimensiunea geopolitică și informațiile deținute despre funcționarea serviciilor de informații, la îndemnul și acțiunea judecătorului. O sinergie funcțională care a dat roade.

6

Acțiunea directă: o mișcare anarhistă

J.-M. Pontaut: *Cum s-a născut* Acțiunea directă *în Franța?*

J.-L. Bruguière: Mișcarea își datorează numele în principal unui bărbat, Jean-Marc Rouillan, care constituie în mod incontestabil stâlpul *Acțiunii directe.* Născut în 1952, la Auch, Rouillan militează foarte devreme la Toulouse pentru a-i susține pe refugiații din războiul din Spania. El se afla atunci în sânul MIE[1], o mișcare de extremă stânga, care lupta cândva contra franchismului. Din 1972, este arestat pentru deținere de arme. Se descoperă atunci un depozit ascuns de arme și o tipografie pentru reviste anarhiste. Cea mai mare parte a actorilor *Acțiunii directe* își au ideologia în mișcările anarhiste din sud-est, aflate în legătură cu anarhiștii spanioli și, mai ales, cu GRAPO.

Aceste grupări evoluează rapid începând cu 1973–1974, după asasinarea la Madrid a amiralului Carrero Blanco, prim-ministru al lui Franco și după execuția prin spânzurare a liderului MIL, Puig Antich, bănuit a fi la originea atentatului,. Antich devine astfel imaginea antifranchismului. Această execuție se traduce în Franța prin atentate cu explozibil și prin acțiuni armate îndreptate împotriva reprezentanților spanioli, acțiuni revendicate de către GARI[2], strămoșul *Acțiunii directe.*

---

[1] Mișcarea Iberică de Eliberare

[2] Grupurile Internaționaliste de Acțiune Revoluționară

În 1978, Jean-Marc Rouillan o întâlnește pe Nathalie Ménigon. Avea să fie o întâlnire decisivă. Sunt imediat interpelați la Toulouse, împreună cu alți anarhiști, care aveau asupra lor arme și veste antiglonț. Pe 13 decembrie 1978, apare un alt membru al grupului, Éric Moreau. Acest fiu de polițist, foarte hotărât, fură tabloul *Scamatorul* al pictorului Hieronymus Bosch din muzeul Saint-Germain-en-Laye. Este arestat un an mai târziu, pe 2 februarie, pe când încerca să negocieze schimbul acestui tablou cu un lot de arme.

Din mai până în septembrie 1979, cincisprezece atentate cu explozibil vizează mai multe ținte: CNPF-ul, Sonacotra, Inspecția Muncii, Școala Militară, clădirea DST etc. Operațiunile sunt revendicate pentru prima dată sub sigla *Acțiunii directe*.

J.-M. Pontaut: *Nu au provocat decât daune materiale?*

J.-L. Bruguière: Pentru moment. În mai 1980, vreo 15 membri ai vechii GARI sunt arestați, iar pe 30 septembrie Jean-Marc Rouillan și Nathalie Ménigon primesc un mandat de arestare eliberat pe 11 aprilie 1980. Sunt arestați în strada Pergolèse.

J.-M. Pontaut: *Cuplul cade într-o capcană întinsă de Informațiile Generale. Ei cred că îl vor întâlni pe Carlos într-un apartament din bulevardul Foch, înainte de a pregăti un atentat în Egipt, care să distrugă barajul Assuan.*

J.-L. Bruguière: Ménigon va trage cu sânge-rece în polițiști, cu un pistol 11,43, dar din fericire fără a nimeri pe nimeni. Nu eu instrumentam cazul, ci judecători specializați de la Curtea de Siguranță a Statului, care va fi desființată însă după alegerea lui François Mitterrand.

Rouillan și Ménigon beneficiază de amnistie în iunie 1981, odată cu sosirea stângii la putere. Rouillan este eliberat pe 7 august 1981. Nathalie Ménigon – implicată într-o tentativă de asasinat – stă însă până pe 17 septembrie în închisoare, din motive medicale cauzate de o grevă a foamei.

O apologie a luptei armate

Chiar după ieșirea din închisoare, Rouillan și Ménigon dau un interviu lui Jérôme Bonaldi pe France Inter, definind organizația

Acțiunea directă : „Noi dorim o societate comunistă, ca oricare proletar conștient de identitatea lui de clasă, adică distrugerea societății capitaliste bazate pe raporturi comerciale de salarizare. Credem că sfârșitul exploatării omului de către om trece prin faza de distrugere a acestei societăți, o societate capitalistă plină de șomaj, de mizerie, de exploatare. Timp de doi ani, noi am lansat un proces de luptă armată comunistă în Franța. În timpul perioadei alegerilor, nu am vrut să jucăm rolul de provocatori folosit de dreapta giscardiană. Acțiunea noastră a continuat, iar structurile noastre sunt menținute. Astăzi ne menținem conduita revoluționară".

Acest apel la violență prin media nu provoacă nici o reacție. Rouillan și Ménigon încearcă o primă acțiune, adunând persoane instalate în clădirile dezafectate din cartierul Goutte-d'Or din Paris. Stabilesc îndeosebi legături cu militanți ai mișcărilor turcești de extremă stângă foarte dure, precum Dev-Sol, Deviol sau Devkurkuluc. Stabilesc în același timp relații cu *squaterii* veniți din America de Sud sau Algeria.

Ziarele apărute cu această ocazie vor susține mișcarea, mai ales revista *Rebelle*, care promovează deschis lupta armată. Ea este condusă de către un personaj asupra căruia voi reveni, Hélyette Besse, responsabilă a librăriei anarhiste *Jargonul Liber* pe strada Reine-Blanche din Paris. În *Rebelle* din iunie 1981, se poate citi de exemplu: „Martorii, pocăiții, turnătorii, informatorii nu trebuie să supraviețuiască actelor lor." Acesta este un apel direct la asasinarea tuturor celor considerați colaboratori ai poliției, inclusiv martorii: „Trebuie să lovim în acești soldați ai capitalismului, în acești paraziți, în acești șacali și câini, să dezvoltăm acțiunea armată și să lovim fără încetare toate elementele trupelor".

În septembrie 1981, în legătură cu venirea socialiștilor la putere: „Porcilor cărora alegerile le-au permis să-și recupereze culoarea roz, care este culoarea lor naturală. Noi nu avem nici o pretenție față de un stat căruia nu îi recunoaștem legitimitatea". O veritabilă declarație de război, de această dată, al cărei efect nu se lasă așteptat. Acțiunea

directă comite, de Crăciunul lui 1981, o nouă serie de atentate spectaculoase împotriva unor instituții de lux: Rolls Royce, restaurantul Boffinger etc. În paralel, un informator al poliției, Gabriel Chahine, un artist, membru al grupului, care îl cunoaște pe Rouillan de la Toulouse, este asasinat la Paris, pe 13 martie 1982, în atelierul său de pe strada Pruniers. Circula zvonul că acesta fusese denunțat de membrii apropiați de noua putere, în semn de bunăvoință, pentru a obține suspendarea activităților revoluționare ale *Acțiunii directe*. Bineînțeles, că acești negociatori naivi, printre care și un polițist apropiat de Elysée, nu și-au imaginat că această mână întinsă celor de stânga va fi urmată de un asasinat cu sânge-rece. Mișcarea a vrut însă să facă din executarea acestui „trădător" un exemplu și să „țină" membrii grupului care știau de acum încolo care era soarta informatorilor.

Dar de data aceasta a fost prea mult. Mișcarea *Acțiunea directă* este scoasă în afara legii, din 17 august 1982. Rouillan și încă un membru foarte puternic al grupării, Régis Schleicher sunt arestați pe 10 august 1982, și eliberați ulterior, din lipsă de probe. Într-un interviu dat pe 17 august ziarului *Libération,* Rouillan își asumă implicarea directă în atentatele comise la Paris împotriva „societăților sioniste". Apoi trece în clandestinitate. În acel moment am emis un mandat de arestare pe numele lui: pe 15 octombrie 1982, în cotidianul *Le Matin* de această dată, el ia poziție contra masacrelor din strada Copernic, din strada Rosiers și din Marbeuf, acuzând guvernul că ar fi declanșat o campanie fără precedent împotriva *Acțiunii directe* pentru a-i imputa aceste acțiuni sângeroase.

J.-M. Pontaut: *Pur și simplu nu sunt ei.*

J.-L. Bruguière: Nu, dar în timp ce puterea pune capăt existenței oficiale a *Acțiunii directe,* interzicând-o, o parte a stângii „nostalgice", compusă din intelectuali seduși de ideea revoluției, continuă să susțină mișcarea. Uneori, chiar să o ajute direct, furnizându-i ajutor logistic, inclusiv cu prilejul acțiunilor violente. Se va vedea aceasta în special în timpul schimbului de focuri din strada Trudaine, când

trei polițiști, care le-au tăiat calea întâmplător membrilor grupului, au fost doborâți cu sânge-rece. Voi reveni pe larg asupra acestui fapt.

J.-M. Pontaut: Acțiunea directă *nu este o mișcare revoluționară izolată în Europa. În aceeași perioadă, mai multe alte grupări se dezvoltă în alte țări. Cum se va situa AD în această mișcare pe care o vom numi curând euroterorism?*

J.-L. Bruguière: La origine, v-am mai spus, AD este foarte apropiată de organizațiile anarhiste spaniole cum este GRAPO. Această organizație clandestină era foarte violentă, fără îndoială gruparea cea mai periculoasă după ETA. Membrii AD stabilesc și ei legături cu Prima Linea[1], dar și cu COLP[2], organizații italiene din mișcarea anarhistă.

Francezii se raliază mai târziu marilor mișcări marxist-leniniste revoluționare teroriste, adică Brigăzile Roșii italiene și RAF[3] german, ca și CCC[4] belgiene.

Într-adevăr, AD nu are nici măcar o bază ideologică, în comparație cu Brigăzile Roșii sau RAF, care au depus multă trudă pentru a teoretiza violența revoluționară. Într-o primă etapă, AD își va revendica începuturile anarhiste și va refuza structurile organizate, susținând indivizii și acțiunile „militare" pe teren. Dar, puțin câte puțin, mișcarea va încerca să găsească justificări teoretice ale acțiunilor sale.

În 1980, Éric Moreau merge la Milano pentru a-i întâlni pe membrii COLP milanezi și Brigăzile Roșii. El vine de acolo cu o publicație tradusă în franceză, care dezvoltă cele 20 de teze finale ale BR din care Rouillan se va inspira pentru propria doctrină. Un compromis între marxism-leninism și tezele anarhiste. În realitate, oamenii din AD sunt mari admiratori ai faptelor de vitejie ale Brigăzilor italiene. Încearcă, de asemenea, să se apropie de organizațiile

[1] Linia Frontului

[2] Comuniștii Organizați pentru Eliberarea Proletariatului

[3] Fracțiunea Armata Roșie

[4] Celulele Comuniste Combatante

palestiniene. Ei se întâlnesc, de exemplu, în 1982, cu responsabilul OEP, un apropiat al lui Ibrahim Souss. Doresc, în aceeași măsură, să participe, alături de Facțiunile Armate Revoluționare Libaneze (FARL) – mișcare palestiniană rezultată din sciziunea FPEP (Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei) –, la acțiunea armată asupra misiunii economice evreiești din Paris. Armele utilizate în această acțiune vor fi regăsite mai târziu într-o boxă închiriată de AD la Paris, pe strada Beauregard. Ulterior, organizația a intrat complet în clandestinitate.

Nonna *Acțiunii directe*

J.-M. Pontaut: *Un personaj va juca un rol foarte important în aceste contacte cu străinătatea, un personaj pitoresc pe care deja l-ați amintit, Hélyette Besse.*

J.-L. Bruguière: Pitoresc, dar și foarte îngrijorător, fiind foarte activ. Este o femeie care, contrar tinerilor din *Acțiunea Directă*, are deja o lungă experiență în lupta revoluționară. Era născută în 1930, în timp ce Rouillan și Ménigon erau născuți în 1952, respectiv 1957. De altfel, una dintre poreclele sale era „Vecchietta" (Bătrânica, în franceză „la Vieille") sau, mai afectuos, „Nonna" (Bunica) și „Mama". Această femeie scundă și cam durdulie avea să fie într-un fel, *nașa* grupării. Această jurnalistă foarte implicată s-a aflat permanent în mediile anarhiste extremiste. Foarte apropiată de mișcările activiste italiene, ea va fi la originea legăturii dintre AD și omologul acesteia transalpin. Până la arestare, ea va gestiona eficient activitatea grupării și va veghea asupra respectării liniei ideologice.

Cum ea nu poate organiza atacuri armate sau atentate, cum spun șefii AD, se ocupă de recrutarea și cazarea simpatizanților și militanților. Ea procură acte false, scoate din ascunzători și transportă fără nici o ezitare armele și explozibilii în mașini împrumutate de la prieteni, uneori fără știrea lor. Aflată la originea revistei *Jargon Liber*, ea creează un ziar, *Internaționalul*, care va fi, de fapt, organul neoficial al *Acțiunii directe*. Acesta nu va fi, lucru curios, niciodată interzis de către autoritățile franceze, în timp ce, în Germania, de exemplu,

activitatea lui *Zuzammen Kampfen*, echivalentul internațional al RAF, a fost rapid stopată.

Hélyette Besse strălucește efectiv pe la mijlocul primei perioade a *Acțiunii Directe*, acela al „însușirii bunurilor", fiind vorba, mai exact, despre sumele destinate finanțării mișcării. O activitate în care AD va excela. Clandestinitatea, se știe, costă foarte scump, și atât partea italiană, cât și cea franceză au nevoie de mulți bani. COLP sprijină operațiunile de acest gen din Franța, căci și-au dat seama că jafurile armate sunt foarte puțin mediatizate și nu provoacă nici o reacție opiniei publice, față de Italia unde au ajuns să devină extrem de nepopulare. În plus, în plan pragmatic, sistemul de alarmă al băncilor franceze era, se pare, mult mai puțin performant decât al celor din Italia. Gruparea multiplică atunci jafurile: atac armat asupra bijuteriei Aldebert din sucursala Societății Generale din bulevardul Ternes și mai ales asupra celei din bulevardul Villiers din 14 octombrie 1982, din Paris, unde un militant al COLP, căutat în Italia, Ciro Rizzato, este ucis în timpul unui schimb de focuri cu poliția.

Măcelul din bulevardul Trudaine

Punctul culminant al acestei perioade este ilustrat de dramaticul episod al măcelului din bulevardul Trudaine. Pe 31 mai 1983, patru polițiști în civil ai comisariatului din arondismentul 9 își fac rondul în cartier, cu scopul de a prinde eventualii hoți. Se intersectează cu doi indivizi care cărau doi saci, și aveau un comportament suspect, pe care îi văd dând târcoale, apoi dispărând rapid. Cei patru polițiști pornesc în urmărirea celor doi când, în fața unei școli comerciale, la numărul 37, reușesc să îi rețină. Celor doi li se alătură brusc alți patru. Suspecții deschid imediat focul. Doi polițiști, Émile Gondry și Claude Caiola, sunt uciși pe loc. Caiola este ucis, fiind pus la pământ. Un alt polițist, Guy Adé, este rănit la umăr. Numai un stagiar, Dominique Le Liboux, scapă. Sunt trase mai mult de cincisprezece focuri de armă. Falșii hoți încearcă să fugă oprind o mașină. Primul șofer refuză să le dea mașina, care este ciuruită de gloanțe, însă el scapă, miraculos,

neatins. Cei cinci reușesc, în final, să oprească un Renault 5, condus de o femeie, pe care o aruncă din mașină, înghesuindu-se apoi în micul automobil. În acest timp, al șaselea membru al comandoului fuge după mașină, trăgând în continuare focuri de armă, ciuruind fațada unei cafenele. Din fericire, nu este ucis nimeni din interior.

J.-M. Pontaut: *Au fost identificați rapid autorii măcelului?*

J.-L. Bruguière: Nici vorbă. Cazul, bineînțeles, face mare vâlvă, dar ancheta stagnează. Ea evidențiază profesionalismul acestor ucigași cu sânge-rece. O determinare care contrastează cu comportamentul tâlharilor obișnuiți. Micul grup s-a dedat, de fapt, la o veritabilă luptă de guerilă în plin Paris. Portretele-robot nu oferă nimic, în afară de faptul că un asiatic din grup ar fi fost recunoscut de câțiva trecători Or, nu era cazul.

A fost nevoie de un an de zile pentru rezolvarea acestui caz și am reușit acest lucru într-un mod cu totul surprinzător, grație scrisorilor anonime expediate pe adresa brigăzii criminaliste. Pe 10 august 1983, la trei luni după atacuri, o scrisoare anonimă ajunge în Quai d'Orfèvres. Autorul ei dă asigurări că o tânără de origine israeliană a participat la operațiunea din strada Trudaine comisă de membrii grupului *Acțiunea Directă.* Comandourile operau chiar în acea zi sub un nume războinic: unitatea Marcel Rayman. Atentatele organizației AD, ca și cele al Brigăzii Roșii, erau revendicate deseori în numele martirilor revoluției, aceștia fiind, în general, militanți uciși de către poliție.

Însă autorul anonim oferea și alte detalii. El susținea că tânăra care participase la acțiune fusese găzduită după acțiune de către un scriitor cunoscut, Dan Franck. Ea ar fi locuit și la amanta acestuia, în strada Templului, la Paris. Respectivul a adăugat că Dan Franck a cunoscut-o pe vremea liceului, când erau colegi la liceul Rueil-Malmaison. Acestea erau informații care permiteau deja poliției să exploreze niște piste, dar fără a-l interoga, bineînțeles, imediat pe scriitor, pus discret sub supraveghere.

O lună și jumătate mai târziu, anchetatorii primesc o a doua scrisoare anonimă, dactilografiată, de această dată. Ea a fost pusă la poștă în data de 28 septembrie, în strada Pyrénées din Paris. Scrisoarea oferă alte informații importante. Conform acesteia, persoana descrisă ca fiind de origine asiatică, ar fi fost de origine arabă și făcea parte din gruparea *Acțiunea Directă*. Complicea sa – tânăra amintită în prima scrisoare – este poreclită „Blonblon". Autorul repetă că aceasta fusese găzduită după atacul armat la domiciliul lui Dan Franck, în strada Montagne-Sainte-Geneviève. Detaliile abundă. Astfel misteriosul denunțător – sau denunțătoare – scrie că „Blonblon" a participat pe 30 iulie 1983 la jaful armat asupra bijuteriei Adelbert din Paris. El afirmă că există un depozit ascuns de arme la domiciliul unui bibliotecar, a cărui adresă o indică, din Paris. Semnalează, în final, că militanți ai AD și ai RAF din Germania se vor întâlni într-o ascunzătoare în apropiere de strada Trudaine, pe 3 octombrie.

Marea revelație a scrisorilor este bineînțeles participarea *Acțiunii Directe* la afacerea din strada Trudaine. O ipoteză care arată comportamentul atipic al ucigașilor care nu au ezitat să deschidă imediat focul asupra polițiștilor. Grație acestor informații, cei din Brigada criminală vor putea reconstitui scenariul exact al dramei, identificându-i toți participanții. O supraveghere îndelungată care va duce la arestarea a cinci membri ai comandoului. Unul singur, „Asiaticul", va reuși să fugă și va avea un destin special.

J.-M. Pontaut: *Deci, ce s-a petrecut, mai exact, pe 31 mai în strada Trudaine?*

J.-L. Bruguière: În acea zi, un grup compus din șase membri ai *Acțiunii Directe* se adună într-o ascunzătoare în strada Manuel, aproape de strada Trudaine. Tocmai recuperaseră stocul de arme și de explozibili în vederea pregătirii unui atentat. Doi dintre ei ieșiseră din clădire cu sacii plini de materiale, în timp ce erau așteptați de ceilalți ceva mai departe, pe stradă. În acel moment, s-a produs tragedia, din întâmplare, urmare, v-am povestit, a întâlnirii cu grupul de polițiști care patrulau. Comandoul AD este compus din șase persoane: o femeie, Gloria Argano, căreia i se spunea Rita; un italian, Franco Fiorina, numit Marco; trei francezi: cei doi frați Halfen, Nicolas și Claude (aceștia

doi din urmă porecliți „Caschetă" și „Biberon"); Régis Schleicher și, în fine, un francez de origine algeriană, Mohand Hamami.

Atunci când patrula agenților îi reperează pe Claude Halfen și pe Fiorina luându-i drept hoți, cei doi încearcă să scape. În momentul în care sunt opriți, ceilalți membri ai grupului le sar în ajutor. Hamami țâșnește primul, îl bruschează pe brigadierul Caiola, care încearcă să își scoată arma. Nu mai are însă timp, deoarece Hamami îl oprește și îl pune la pământ. Acesta este începutul atacului armat. Un alt polițist, Émile Gondry, este ucis pe loc, în timp ce colegul său, Guy Adé, este foarte grav rănit de un foc de armă provenind fără îndoială de la Régis Schleicher. Acesta din urmă are timp să recupereze portofelul agentului căzut la pământ. Conform mărturiilor pe care le vom avea mai târziu, numele de familie al polițistului, Adé, care amintește de inițialele grupării *Acțiunea Directă*, îi va amuza mult timp pe membrii acesteia. Numai polițistul stagiar este iertat, ceea ce, conform depozițiilor ulterioare ale lui Schleicher, a fost considerată o eroare; el ar fi regretat că nu l-a ucis, întrucât impactul mediatic ar fi fost mult mai puternic astfel.

Cei cinci autori ai atacului ajung deci să fugă cu o mașină Renault 5, a cărei șoferițe, doamna Sevin, este scoasă cu forța. Fiorina este la volan, împreună cu Argano, cu Schleicher și cu cei doi frați Halfen. Hamami o ia la fugă, trăgând focuri de armă în toate direcțiile, cum am mai văzut. Va fi urmărit de un polițist în civil, care trecea prin zonă din întâmplare și care înfruntă ploaia de gloanțe ce-l împiedicau să continue.

J.-M. Pontaut: *Sunt cunoscute aceste personaje? Ce se va alege de ele după atac?*

J.-L. Bruguière: Cea mai mare parte dintre ei sunt deja cunoscuți de către poliție. Nicolas Halfen, mai ales, a făcut parte, în 1996, din mișcarea *Marge*, care era constituită din anarhiști de stânga. Făcea parte, alături de fratele său Claude, dintr-o organizație clandestină italiană, *Autonomia Operaia*. Hamami are un palmares mai bogat. Născut în 1955 în Aude, a frecventat comunitățile anarhiste hipiote din Hérault. În 1979, îi întâlnește, la Toulouse, pe membrii fostului GARI,

printre care pe Nathalie Ménigon, companioana lui Rouillan. Ajunge la Paris, unde este arestat pe 4 martie 1981 pentru participarea la un atentat. Este inculpat pentru furt, pentru trei jafuri armate comise în Angers, Grenoble și Toulon, dar este eliberat pe 13 octombrie, după o grevă a foamei. Beneficiază atunci de sprijinul Comisiei anarhiste din Grenoble, care a intervenit pe lângă cancelarie și pe lângă maestrul Gisèle Halimi, la acea vreme deputată de Isère.

Pe 9 aprilie 1982, este din nou reperat în strada Beauregard din Paris, în timp ce scotea dintr-o boxă o motocicletă Yamaha furată. Boxa era, de fapt, supravegheată. În zori, poliția judiciară descoperea înăuntru un stoc de arme și explozibili... Lucrurile se complicau. Va fi nevoie de mult timp pentru ca Brigada criminalistă să adune indiciile și să ia urma acestor oameni. Trecuți în clandestinitate, vor face dovada unei prudențe incredibile: contrafilaj, schimbări de domiciliu, identități false...

Mai mult, ei beneficiază de ajutorul unor personalități, total necunoscute însă poliției. Acestea le sprijină, mai cu seamă logistic, lucru foarte important. Claude Halfen, în mod special, întreține legături de prietenie cu scriitorul Dan Franck. Ancheta va arăta că, imediat după Trudaine, „Cascheta" se va prezenta într-adevăr, cum susținea scrisoarea anonimă, la domiciliul romancierului, pentru a-i cere găzduire. Dan Frank, care auzise la radio reportajele despre strada Trudaine și care înțelesese rolul lui Halfen, refuză ferm. „Cascheta" debarcă atunci la domiciliul unei foste amante, Frédérique, nimeni alta decât faimoasa „Blonblon" amintită în scrisorile anonime. Aceasta din urmă, care nu a participat la crimele din strada Trudaine, a fost implicată cu forța în această poveste de amantul său. Gruparea aproape o obligă să participe la un jaf armat, cel de la bijuteria Adelbert și o terorizează.

Blonblon

J.-M. Pontaut: *Se poate crede că ea este autoarea scrisorilor anonime către poliție pentru a se scoate din bucluc?*

J.-L. Bruguière: Este o ipoteză... În orice caz, în acea zi este rugată de Halfen să plece și să elibereze locuința. Ea va povesti, după arestarea ei, în iunie 1984, că Halfen a amenințat-o: „Cară-te, îmi dai apartamentul, dacă nu, te împușcăm! O ștergi la țară, să nu te mai vedem câteva zile!" La întoarcerea acasă, găsește obiecte vestimentare feminine: o vestă pepit și pantaloni albi, pe care nu le cunoaște, dar care sunt pe gustul ei, așa că le poartă. Acestea nu i se potrivesc deloc. Când se întoarce „Caschetă", îi strigă: „Ești complet nebună! Aruncă, naibii, totul!" referindu-se la hainele luate din mașina Renault 5, ale nefericitei șoferițe căreia îi furaseră mașina, de pe strada Trudaine.

„Blonblon" merge și mai departe cu declarațiile, povestind că l-a cunoscut pe Claude Halfen la sfârșitul lui martie 1982, cu ocazia unei manifestații antimilitariste și că i-a devenit rapid iubită. Halfen i-a explicat că lucra ca documentarist pentru scriitori ca Dan Franck. Aceasta înțelege rapid că el este, de fapt, angajat într-un proces revoluționar foarte violent și îi va cunoaște pe toți amicii lui sub pseudonim. Își dă seama rapid și că este vorba despre o echipă de oameni periculoși și constată, de exemplu, că Fiorina este omul de legătură între *Acțiunea Directă* și Italia atunci când îi întâlnește pe cei de la COLP.

J.-M. Pontaut: *Ce gen de persoană era* „Blonblon"?

J.-L. Bruguière: Era o femeie destul de drăguță, diafană, deloc agresivă, supusă. Înțelesese că se afla într-o situație fără ieșire. Îi era, în primul rând, foarte frică. A participat, într-adevăr, la jaful de la bijuteria Aldebert, amenințată cu arma de prietenii săi. Fusese terorizată de Schleicher care îi explicase care este soarta rezervată trădătorilor, referindu-se la execuția lui Chahine, informatorul poliției asasinat la Paris. „Amintește-ți de Chahine, îi repetau ei. Turnătorii au plătit întotdeauna."

Urmărirea asasinilor

Însă „Caschetă" beneficiază de alte ajutoare la fel de surprinzătoare. În timpul operațiunilor de filaj, polițiștii descoperă că frecventează o reputată jurnalistă, Paula Jacques, care i-a devenit și ea amantă. Paula Jacques l-a găzduit, cunoscându-i activitatea. După

un jaf armat realizat de grupare asupra băncii din Montrouge, pe 27 octombrie 1983, „Caschetă" o sună pe iubita lui spunându-i: „Am lucrat bine! Totul a decurs bine!" Paula Jacques îi răspunde: „M-am liniștit, pentru că mi s-a stricat televizorul în momentul cel mai palpitant, eram foarte îngrijorată", ceea ce însemna, în clar, că ea asculta stațiile de emisie-recepție ale polițiștilor care s-au întrerupt în momentul atacului armat.

J.-M. Pontaut: *Când au fost arestați frații Halfen?*

J.-L. Bruguière: Pe 20 martie 1984, după îndelungi acțiuni de filaj. În fața mea, Claude Halfen refuză orice declarație. Își spune militant revoluționar. Se arată plin de ură, disprețuitor, făcându-mă să înțeleg că aparține altei lumi. Se consideră într-adevăr un personaj superior care deține adevărul suprem. Se crede membrul *intelectualității* de stânga, care frecventează doar intelectualii veritabili. Consideră că deține legitimitatea ideologică conceptuală și istorică ce îi dă dreptul să ucidă în numele revoluției și al luptei de clasă. Contrastul este frapant, de exemplu, față de unul ca Régis Schleicher care se crede un om de acțiune, un luptător, chiar un ucigaș pentru o cauză bună.

J.-M. Pontaut: *Frații Halfen sunt primii arestați din echipa din strada Trudaine?*

J.-L. Bruguière: Nu, italienii, fugiți să se ascundă în țara lor, vor fi interogați, printre care Franco Fiorina, arestat pe 13 septembrie 1983. Apoi, Vincento Spano, un membru important al COLP, este reperat la Levallois-Perret, în Les Hauts-de-Seine, în februarie 1984. Spano nu fusese în strada Trudaine, dar participase la jaful armat asupra bijuteriei Aldebert din iulie 1983, alături de „Blonblon".

Etapa următoare va fi arestarea lui Schleicher, un episod foarte agitat. Polițiștii vor ajunge la el supraveghind-o pe Hélyette Besse, ceea ce nu era chiar floare la ureche. „Mama" grupului deținea mai multe apartamente închiriate sub nume false, printre care unul în strada Louis-David, la Bagnolet, supranumit și „hambarul" și în care găzduia membri ai AD și activiști italieni. Pe 8 martie 1984, puțin după arestarea lui Spano, BRI (Brigada de intervenții și cercetări)

o vede ieșind din librăria sa, *Jargonul Liber,* cărând trei genți mari pe care le ducea în altă ascunzătoare, din strada Compiègne, din Paris.

Genţile sunt apoi transportate la Bagnolet, la domiciliul unei anume Claire Voisine, fostă secretară a unui avocat care o avusese pe Hélyette clientă și care simpatizase cu aceasta. Hélyette Besse scapă atunci de filaj. Aflăm imediat că părăsise Parisul pentru a merge la Strasbourg ca să o întâlnească pe Nathalie Ménigon și Schleicher care se aflau în zonă. Tranzitul acestora, de altfel, nu trece neobservat. Li se ia urma într-un restaurant de fițe din Colmar, *Musca de aur,* iar Schleicher profită de ocazie pentru a merge, curios, într-o tabără de țigani ca să recruteze oameni pentru AD. Nu este exclus să fi mers atunci să negocieze cumpărarea de arme.

În orice caz, pe 9 martie, micul grup închiriază o mașină de la o agenție din Bruxelles, Belgia. Două zile mai târziu, când înapoiau Toyota, un polițist belgian, care cerceta o crimă, se prezintă la agenția cu pricina pentru a-i controla pe clienții acesteia. Este atacat cu arma, deposedat de pistolul din dotare și de acte. Echipa îl abandonează ceva mai târziu, undeva la țară, în Belgia.

Ancheta va dezvălui că, la începutul acestei escapade, Claire Voisine fusese cea care o condusese pe Hélyette Besse la Gare de l'Est.

Câteva zile mai târziu, aflată tot sub supraveghere, Voisine o ia din aceeași gară pe Hélyette, pentru a o însoți la una dintre ascunzători, înainte de a o conduce la Gare de Lyon, de această dată muza grupului cărând din nou genți foarte grele... De fapt, cum am aflat mai târziu, „Mama" se mută, din ordinul lui Schleicher, în Vaucluse. BRI o repereză când coboară din trenul de Avignon, pe 5 martie, la ora 5 dimineața. Mergea la o prietenă italiancă, Marty Primavera, în împrejurimile Avignonului. Polițiștii descoperă cu această ocazie că și Régis Schleicher se afla în vila cu pricina. Casa este încercuită, și cei doi se predau ușor. Acesta este sfârșitul unui incredibil joc de-a v-ați ascunselea jucat între șeful BRI, Claude Cancès, și Régis Schleicher, cu filaje încrucișate și momente foarte periculoase în care reținerile

s-ar fi putut transforma într-o dramă, dat fiind că Schleicher nu ar fi ezitat să tragă dacă ar fi avut și cea mai mică șansă de scăpare.

În vilă au fost descoperite arme, muniție și explozibili. Tot materialul, adus de către Hélyette Besse de la Paris, cărți de identitate furate, mulți bani și documente. Într-o altă ascunzătoare percheziționată la Paris, în arondismentul 20, Brigada criminalistă intră în posesia unor seturi de documente administrative nefolosite, a unor certificate medicale false și a unor hârtii cu antetul Societății Naționale de Explozibili, care au fost luate de către grup în timpul unui atentat.

J.-M. Pontaut: *Mai rămâne ultimul bărbat al grupului, prezent și el în strada Trudaine, pseudo-asiaticul Mohand Hamami. Ce s-a întâmplat cu acesta?*

J.-L. Bruguière: Nu a mai fost niciodată găsit. După informațiile mele, ar fi plecat în Algeria, unde ar fi fost arestat. Serviciile algeriene l-ar fi interogat și ar fi încercat să îl manipuleze. Reușește să fugă prin sudul țării și ajunge în Libia. Prins de către serviciile secrete ale colonelului Gaddafi, este refolosit rapid, pentru a profita de cunoștințele sale... și istoria nu se oprește aici. Ar fi fost infiltrat apoi în mișcările palestiniene din Liban. Din acest punct, îi pierd definitiv urma, dar cred că a avut un sfârșit violent.

Cele două ramuri ale Acțiunii Directe *se despart*

J.-M. Pontaut: *Cum evoluează grupul* Acțiunea Directă *după afacerea Trudaine?*

J.-L. Bruguière: În primul rând, mișcarea se va scinda. O separare bazată pe o opoziție ideologică și personală. Jean-Marc Rouillan se va opune celor doi militanți lionezi de extremă stânga, care au fost totuși la originea mișcării. Alain Olivier, fost profesor de Litere și membru al stângii, îl întâlnise pe Rouillan la închisoarea Santé unde era deținut în urma unei încercări de infiltrare în armată. Unul dintre elevii săi, Max Frérot, devotat total lui Olivier, pe care îl consideră gurul său, a urmat un curs într-o structură paramilitară, pentru a învăța să utilizeze explozibili.

Cei doi vor participa la un atac armat asupra CNPF din Paris, pe 1 mai 1979, atac considerat drept actul fondator al *Acțiunii Directe*. Foarte curând însă nimic nu mai merge în mica grupare: o luptă pentru

putere, dar și divergențe de fond. Olivier și discipolul său, Max Frérot, vor contesta linia politică a lui Rouillan care promovează o alianță cu mișcările europene, cum ar fi BR sau RAF. Ei vor să lovească în capitalismul din Franța, să facă revoluție acum și aici. Această minigrupare va fi foarte repede desemnată ca fiind „ramura națională" a *Acțiunii Directe*.

Max Frérot, care acționează singur, trăind uneori în pivnițe, dă dovadă de o eficiență redutabilă. Mărește numărul atentatelor împotriva unor ținte industriale și politice: Thomson, Air Liquide, Peugeot, Total, Sediul Partidului Socialist (pe atunci la putere), ziarul *Minute*, Oficiul Național pentru Emigrare etc. El țintește obiective surprinzătoare: Casa Diocezei din Paris sau Biserica Adventistă. Acest lucru nu îl împiedică să organizeze acțiuni în urma cărora își însușea bani, adică jafuri, operațiuni încheiate de multe ori tragic. În 1981, un agent de securitate al Societății lioneze a băncilor este ucis într-un jaf armat. Trei ani mai târziu, tot la Lyon, Frérot împușcă un general din Jandarmerie, Guy Delfaure, care încearcă să se opună unui jaf armat asupra BNP.

În martie 1986, Olivier este arestat la Lyon împreună cu însoțitoarea sa. Pe cont propriu, respins definitiv de către Rouillan care îl tratează cu dispreț, Frérot se transformă într-un tip singuratic și acționează orbește. Pe 9 iulie 1986, el plasează o bombă în clădirea brigăzii de reprimare a banditismului (BRB) aflată pe Quai de Gesvres din Paris. Explozia, foarte violentă, provoacă moartea unui inspector de divizie, Marcel Basdevant, reputat polițist, foarte iubit de colegi, în pragul pensionării. În timpul atentatului, este rănită și o fetiță de șapte ani. A fost arestat, în cele din urmă, din întâmplare, în parcarea hotelului Mercur, la Lyon. Nu ezită, încă o dată, să deschidă focul asupra paznicilor care l-au identificat. Ramura AD este tăiată și nu va mai crește niciodată la loc.

O grenadă pe palier

J.-M. Pontaut: *Ați fi putut fi, se pare, chiar și dumneavoastră victima acestui grup. Un atentat a vizat, la acea vreme locuința dvs. intenția fiind, clar, de a vă ucide.*

J.-L. Bruguière: Un gardian public deosebit de curajos i-a salvat, fără îndoială, viața soției mele. Locuiam atunci la etajul al doilea al unui imobil din strada Pierre-Lescot, la Paris. Apartamentul nostru se afla în capătul unui mic culoar care dădea în palier. Ca urmare a mai multor scrisori de amenințare, poliția controla în mod regulat clădirea.

Pe 5 ianuarie 1987, către orele 18.30, un gardian public care îmi inspecta ușa locuinței, simte ceva ce opune rezistență în partea stângă. Constată că un fir lung de nylon este întins, de-a lungul culoarului. Fixat în plintă, este cuplat la o grenadă cu cuiul pe jumătate scos. Gardianul face atunci dovada unui sânge-rece extraordinar. Întâmplarea face ca acest tânăr de 22 de ani, Sylvain Gravaillac, de fel din Charente, să aibă pregătire militară desfășurată în cadrul unor comandouri. Știe să manipuleze explozibilii și să pună cuiul unei grenade. Remarcă imediat că acesta fusese aproape de tot scos din orificiu. Cel mai mic gest ar fi putut să îl arunce în aer. Punându-și viața în pericol, deșurubează partea de sus, pe care o separă de corpul grenadei, aruncând-o pe etaj, detonând-o. De altfel, unda de șoc a exploziei îi va provoca o leziune a timpanelor. Puțin mai târziu, soția mea, însărcinată cu fiul nostru cel mare, se întoarce de la lucru și găsește clădirea plină de polițiști. Fără intervenția lui Sylvain Gravaillac, grenada ar fi explodat fără nici un dubiu la trecerea ei.

Directorul general al poliției m-a sunat atunci la birou pentru a mă anunța că s-a întâmplat ceva grav la mine acasă, că soția mea este nevătămată... Un mesaj, vă dați seama, foarte liniștitor! Alerg spre locuința mea cu o escortă a BRI; intrarea pe stradă îmi este blocată de poliție. Apartamentul nostru de 50 de metri pătrați este înțesat de polițiști, cărora Catherine le servea șampanie... Ambianța mă liniștește. Poliția ar vrea chiar ca noi să dormim în altă parte în acea seară, dar Catherine refuză, bineînțeles: nici vorbă să ne părăsim domiciliul!

Evident că l-am felicitat personal pe gardianul care, în plus, împărtășea aceeași pasiune pentru avioane ca și mine. Acest tânăr

își obținuse în 1979 brevetul de pilot profesionist și chiar pilotase avioane comerciale folosite de președinți și directori generali ai unor societăți. Din nefericire, o problemă de vedere l-a obligat să renunțe la această carieră. Astfel s-a angajat în poliție. Ei bine, în pofida tuturor intervențiilor mele, el nu a fost decorat pentru actul său de curaj!

J.-M. Pontaut: *Aveți vreo idee cine sunt autorii atentatului?*

J.-L. Bruguière: Grenada provenea dintr-un lot de arme furate în Belgie dintr-un depozit al NATO. Însă autorii acestui furt nu au fost niciodată identificați. *Acțiunea Directă,* în legătură cu teroriști belgieni, a participat de multe ori la aceste jafuri. La o zi după această tentativă de asasinat, de altfel, un corespondent anonim a telefonat la redacția ziarului *Monde* pentru a spune: „Aici *Acțiunea Directă.* Noi revendicăm atentatul împotriva judecătorului Bruguière, acest câine răpciugos. Vom lovi acolo unde vom dori în dreapta fascistă în numele comandoului Walter Alesia". Acesta din urmă era un membru al Brigăzilor Roșii ucis în decembrie 1987, în Italia, în timp ce poliția încerca să îl interpeleze. De altfel, vânzătoarea unui magazin situat pe strada noastră remarcase comportamentul unui ins care părea să cerceteze atent clădirea noastră. Interogat de către polițiștii criminaliști, această tânără s-a arătat tulburată de o fotografie a lui Max Frérot, apreciind că exista o asemănare între acesta și persoana pe care o văzuse ea. Dar nu a fost găsită vreo dovadă. Nu am obținut niciodată dovezi care să stabilească faptul că vinovatul era *Acțiunea Directă.* Nici arestarea lui Frérot, de mai târziu, nici a celor patru nu a permis identificarea autorilor acestui atentat, cazul fiind clasat în 1991.

Acest atentat seamănă în mod straniu cu cel căruia îi căzuse victimă, cu puțin timp în urmă, pe 13 decembrie 1986, șoferul lui Alain Peyrefitte, în Provins, ucis, pe când lua mașina primarului, de o încărcătură explozivă foarte puternică, plasată sub mașina fostului ministru al justiției. Nici în acest caz ancheta nu a ajuns la vreun rezultat.

Consecință imediată a tentativei de asasinat a cărei victimă fusesem, protecția mea a fost întărită considerabil, trebuind ca eu, soția

mea și copiii să ne obișnuim să trăim în permanență sub protecția poliției, ceea ce nu este întotdeauna ușor.

Radicalizarea Acțiunii Directe

J.-M. Pontaut: *Dispariția ramurii naționale a AD nu a avut nici un efect asupra determinării grupului condus de Rouillan?*

J.-L. Bruguière: Dimpotrivă. Sub impulsul lui Rouillan, mișcarea teroristă se apropie de BR și de RAF, cărora le admiră proiectul revoluționar și eficiența. Aceste mișcări teoretice prezintă lupta armată ca pe o strategie pe termen lung. Acțiunea lor se radicalizează foarte repede, începând cu 1978. Brigăzile Roșii îl răpesc pe fostul președinte al Consiliului italian, Aldo Moro, care va fi executat după cincizeci de zile de captivitate. Asasinatele se țin lanț. Pe 15 februarie 1984, generalul american comandant-șef al trupelor NATO pentru Regiunea Sud-Mediteraneeană cu sediul la Roma, este ucis. Anul următor, va fi rândul unui sindicalist apropiat de patronat. Această strategie afectează toată Europa. La rândul lor, militanții RAF îl răpesc și îl ucid pe patronul patronilor nemți, Hans Schleyer, al cărui corp este găsit în portbagajul unei mașini, în Franța, în apropierea graniței. Bancherul Jurgen Ponto este, la fel, asasinat, în condiții atroce în timpul unei tentative de răpire, cu complicitatea unui membru al familiei sale.

Acțiunea Directă se înscrie astfel în aceeași logică criminală care duce la asasinarea, în 1985, a generalului Audran, inspector general pentru armament, iar anul următor al președintelui-director general al Renault, Georges Besse, omorât în fața locuinței sale din strada Edgar Quinet din Paris. Călăii săi nu sunt alții, o va dezvălui mai târziu ancheta, decât cele două femei care făceau parte din grup: Joëlle Aubron și Nathalie Ménigon.

AD era deci în culmea acțiunii sale sângeroase. Nu voi instrumenta aceste două dosare de crimă, dar, în schimb, voi urmări dosarul Bandei celor patru – Ménigon, Aubron, Rouillan, Cipriani – pe 27 februarie 1987. Mica grupare trăia liniștită cu nume false la o fermă din inima

Loiretului, în sătucul Vitry-aux-Loges. Oamenii Raid-ului, conduși de Ange Mancini, îi vor reține cu ușurință. Luați prin surprindere, se vor preda fără dificultate. Numai Rouillan va fi ușor rănit de un glonț ricoșat, lucru de care se va plânge, de altfel...

La fermă sunt descoperite numeroase documente păstrate de către grup. Ele atestă legături între AD și Brigăzile Roșii. Vom descoperi, de exemplu, procesul-verbal al unei reuniuni care se ținuse la Madrid în prezența a numeroși responsabili ai mișcărilor europene, un fel de protipendadă a terorismului.

Arestarea bandei celor patru va pune capăt aventurii criminale a grupării *Acțiunea Directă*. Mișcarea se va stinge, din lipsă de combatanți și de mize politice. Dar suntem siguri că, în împrejurări favorabile, o asemenea grupare poate renaște, sub altă formă, globalizarea și efectul său, mișcarea altermondialistă, oferind o nouă bază ideologică mișcării anarhiste.

Partea a treia

ÎNAINTE DE 11 SEPTEMBRIE 2001
ISLAMISMUL RADICAL

1

Înmulțirea pericolelor
Brigăzile internaționale teroriste

O nouă eră

J.-M. Pontaut: *De data aceasta, schimbăm complet perioada...*

J.-L. Bruguière: Odată cu trecerea timpului și îndepărtarea de evenimente, acestea se definesc. Prin căderea Zidului Berlinului și dispariția lumii comuniste, am intrat într-adevăr într-o eră complet diferită, pentru care nu eram pregătiți. Ca să o înțelegem mai bine, trebuie mai întâi să amintim episoadele sale marcante.

Ruptura nu s-a produs brutal. Astfel, anii 1989–1993 au constituit o perioadă esențială pentru lupta antiteroristă, deoarece a corespuns cu amplificarea puterii amenințării islamiste. Aceasta s-a dezvoltat mai întâi în Algeria prin acțiunile violente ale Grupului Islamic Armat (GIA). Lumea a cunoscut însă atunci evenimente majore care au mascat amplificarea acestui pericol.

Iată câteva evenimente frapante pentru istorie : în iunie 1989, piața Tian'an-men a fost teatrul represiunii sângeroase a mișcării pentru schimbare; în luna decembrie a aceluiași an, a fost răsturnat regimul Ceaușescu; în august 1990, trupele irakiene au invadat Kuweitul, iar în ianuarie anul viitor, a fost lansată operațiunea „Furtună în deșert", în timp ce în octombrie 1990 a survenit reunificarea Germaniei; pe 19 august 1991, a fost dat jos Gorbaciov, iar pe 16 decembrie a dispărut URSS – Rusia renaște din propria cenușă.

J.-M. Pontaut: *Rezumând, concomitent cu amplificarea puterii islamismului radical, treburile lumii merg mai departe!*

J.-L. Bruguière: Roata lumii se învârte în continuare, mai repede decât în deceniile precedente. În timp ce violența teroristă se dezlănțuia în Algeria și în Egipt, un alt eveniment a mobilizat opinia publică europeană: semnarea acordurilor de la Maastricht, pe 7 ianuarie 1992. Un eveniment care a stârnit în Franța, în sânul clasei politice, dar și al opiniei publice, o aprinsă dezbatere. Americanii, la rândul lor, s-au confruntat cu rebeliunile ucigașe din Los Angeles în mai 1992.

Perioada a mai fost de asemenea marcată de exacerbarea sentimentului național, înăbușit de regimul comunist. Dacă ruptura din 1992 dintre Cehia și Slovacia nu a avut urmări asupra evoluției amenințării islamiste, nu la fel s-a întâmplat în cazul Iugoslaviei. Implozia Balcanilor a dat naștere unor conflicte de o rară violență și a creat noi „pământuri sfinte", zone de confruntare între musulmani și creștini, care au servit drept trambulină pentru transferul Jihadului în Bosnia sau Kosovo.

J.-M. Pontaut: *Ce an, 1992!*

J.-L. Bruguière: Și asta nu e tot. A urmat alegerea lui Bill Clinton, pe 3 noiembrie 1992. Pe 26 februarie 1993, World Trade Center a fost ținta unui prim atentat islamist. Un semnal foarte puternic, care a trecut aproape neobservat și care ar fi trebuit totuși să alerteze Statele Unite. În fine, pe 13 septembrie, strângerea de mână care ar fi putut schimba cursul istoriei, dintre Rabin și Arafat, la Washington, sub egida președintelui american. Trebuie să vedem aceste evenimente în contrapunct cu creșterea amenințării islamiste, aflată atunci la începuturile ei: cea a Al-Qaida și a organizațiilor afiliate acesteia, precum GIA algeriană. O amenințare care a trecut de altfel pe plan secund.

J.-M. Pontaut: *De ce Franța, fix în aceeași perioadă, a conștientizat acest risc?*

J.-L. Bruguière: Nici Franța nu este mai avizată decât altă țară. Dar s-a confruntat foarte de timpuriu cu această amenințare teroristă, care a presupus o ripostă rapidă atât a guvernanților noștri, cât și a

aparatului politic și judiciar, începând cu 1993. S-a făcut de asemenea o analiză a naturii acestor evenimente și s-a conștientizat pericolul reprezentat de Al-Qaida. S-a presupus că era vorba despre apariția unei violențe teroriste cu bază ideologică și mai ales religioasă, având voința clară de a propaga această violență la nivelul întregii planete.

Algeria, motor al mișcărilor islamiste radicale

J.-M. Pontaut: *Dumneavoastră credeți că Algeria a jucat în mod clar rolul de declanșator?*

J.-L. Bruguière: Nu există nici o îndoială, chiar dacă și alte organisme islamiste, precum Frontul Islamic Tunisian (FIT) sau Grupul Islamic Marocan (GICM) au jucat și ele un rol în asta. Iar acest lucru ne privește direct. Să nu uităm că mai multe milioane de algerieni trăiesc în Franța, iar legăturile istorice dintre Algeria și țara noastră au rămas foarte strânse, în ciuda relațiilor politice complexe.

J.-M. Pontaut: *Decizia guvernului algerian de a suspenda, în ianuarie 1992, alegerile care ar fi antrenat luarea puterii de către partidul islamist, FIS (Frontul Islamic al Salvării), a provocat proteste în Franța. Dar creșterea bruscă a acestui partid fundamentalist a luat toată lumea pe nepregătite...*

J.-L. Bruguière: Totuși, mișcările islamiste radicale din Algeria nu datează din 1992. Încă din anii '70, apăruseră mișcări ale studenților proislamiști. Au fost comise acte de vandalism în barurile unde se servea alcool sau împotriva femeilor care nu purtau hidjab, vălul islamic. Însă aceste manifestări rămân destul de restrânse.

În 1988, Algeria a traversat o criză economică, dând astfel naștere unor tulburări sociale, denumite în bătaie de joc „revolta cușcuș". Revolta a fost reprimată dur de către putere. În anul următor, pe 16 decembrie 1989, a fost creat un nou partid, FIS[1]. Acesta a condamnat partidele care predicau împotrivirea față de islam. În viziunea sa, singura legitimitate provine din șaria și din legea islamică. FIS s-a dovedit din start un oponent radical al democrației.

[1] Frontul Islamic al Salvării

J.-M. Pontaut: *Statul algerian este totuși unul laic.*

J.-L. Bruguière: Cu siguranță. FIS-ul, partid legal, a impus o împotrivire la ideea de stat, opunându-se clar principiilor democrației, pe care le condamnă. Această formă de putere, cea a „necredincioșilor", trebuie să fie combătută – prin Jihadul armat dacă e nevoie.

J.-M. Pontaut: *Puterea algeriană nu a reacționat?*

J.-L. Bruguière: Nu. Asta până la alegerile locale din 12 iunie 1990, la care FIS a câștigat 55% din voturi. La primul tur al alegerilor legislative din 26 decembrie 1991, la un scrutin marcat de un important absenteism (41%), a obținut 47% din voturi. Impulsionat de acest rezultat, FIS-ul s-a ambiționat clar să ia puterea și să dea jos sistemul aflat la putere pentru a institui un regim islamic teocrat. Pe 11 ianuarie 1992, procesul în curs a fost întrerupt cu brutalitate, iar FIS-ul a fost interzis două luni mai târziu.

J.-M. Pontaut: *O decizie antidemocratică, marcând astfel puternic opinia occidentală.*

J.-L. Bruguière: Această decizie a fost scânteia, detonatorul care a condus la generalizarea violenței în Algeria. Sigur, întreruperea procesului electoral este de condamnat, ca toate atingerile grave la adresa valorilor fundamentale ale democrației. Iar hotărârea autorităților din Alger a fost criticată sever de către comunitatea internațională. Am considerat întotdeauna că lupta împotriva terorismului trebuie să se facă în cadru legal și că nu există antinomie între legalitate și eficacitate. Aceasta este doctrina Franței, exprimată în Cartea albă a securității interne în privința terorismului. Încă nici o democrație occidentală nu a cunoscut situația din Algeria, cu mișcări politice – susținute pe ascuns de grupuri armate – care puneau în pericol ordinea democratică, predicând instaurarea șaria ca singură regulă legală. GIA nu a participat la procesul electoral, pentru că nu împărtășea demersul „algerianist" al FIS-ului, demers strict național. Agenda sa strategică era alta: să transforme Algeria în primul emirat în scopul creării unui califat mondial, potrivit proiectului lui Osama Bin Laden. În plus, GIA, mai ales sub conducerea lui Djamel Zitouni, nu ar fi

lăsat FIS-ul să guverneze. L-ar fi dat deoparte. Ceea ce a și făcut, de altfel, începând cu vara lui 1994.

Puterea algeriană se confrunta cu o situație fără precedent, o situație beligerantă care punea în pericol structurile sociopolitice ale țării și securitatea publică. Guvernul din Algeria, prin metode cu siguranță foarte dure, a înăbușit mișcarea. Conflictul armat între grupările islamice armate (GIA, FIS, AIS[1], MIA[2]...) și putere s-a soldat cu mai bine de o sută de mii de morți.

Riscul unei conflagrații generale era real. Astăzi, la distanță de eveniment, trebuie să recunoaștem că, fără această alegere, am fi avut probabil un Afganistan în apropiere și un Magreb „talibanizat".

În 1994, nu se făcuse încă această analiză. 11 Septembrie nu zguduise încă lumea. Statele Unite, nu fără interese geopolitice și strategice, jucau pe sub mână cartea FIS-ului, mișcare islamică considerată drept moderată de partea aceea a Atlanticului. Europa condamna Algerul, însă lăsa puterea să lupte singură împotriva islamismului radical. În ceea ce o privește, Franța era clar angajată în lupta împotriva terorismului. Asta pentru că o priveau direct acțiunile GIA împotriva cetățenilor noștri din Algeria și, drept urmare, pe teritoriul nostru.

Această decizie a Algerului a cântărit foarte greu și a declanșat o condamnare generală la adresa puterii algeriene, împiedicând în același timp sesizarea adevăratei fețe a fenomenului islamist radical, a cărui gravitate nu poate fi contestată astăzi de nimeni. Mulți au vrut să creadă că această afacere algeriană nu dezvăluia decât o problemă de politică internă – o criză politică și socială înăbușită brutal de o putere dictatorială. Americanii în special s-au arătat foarte duri cu guvernul algerian și ar fi privit cu ochi buni instalarea puterii FIS-ului într-o perioadă în care Algeria era foarte apropiată de țările socialiste și flirta cu mișcările palestiniene. Ca să nu mai luăm în calcul faptul că Algeria l-a adăpostit pentru o vreme pe teroristul Carlos, simbol al răului pentru americani.

---

[1] Armata Islamică a Salvării

[2] Mișcarea Islamică Armată

J.-M. Pontaut: *În aceeași perioadă însă, americanii au fost ținta unui atac terorist islamist.*

J.-L. Bruguière: Nu au conștientizat așa cum trebuia acest atentat. Să ne amintim faptele pe scurt. Pe 26 februarie 1993, o camionetă-capcană a explodat într-o parcare subterană din World Trade Center. Bomba de 600 de kilograme – cel mai mare proiectil exploziv artizanal folosit vreodată în Statele Unite – a provocat moartea a șase persoane și a rănit aproape 1 000 de oameni. Cu rapiditate, FBI-ul a identificat autorii, luând urma vehiculului împrumutat. Au fost arestate trei persoane cu legături în Gama'at Islamiya[1], o organizație integristă egipteană, iar presupusul creier al atentatului, Mahmoud Abu Halima, a fost interpelat la puțin timp după întoarcerea sa în Egipt, venind din Statele Unite, unde trăise în liniște din 1986. A fost extrădat extrem de rapid, judecat, apoi condamnat de o curte federală din New York. În acea perioadă, în paralel cu Algeria, islamismul radical lua amploare în Egipt. Aveau loc atentate practic în fiecare săptămână, vizându-i mai ales pe turiști. Această organizație responsabilă de atacul de la New York era condusă de un anume doctor Ayman al-Zawahiri, chirurg egiptean, care mai târziu a devenit numărul doi în Al-Qaida și brațul drept al lui Bin Laden. O figură importantă a islamismului radical, legat de GIA.

J.-M. Pontaut: *Și totuși, de data aceasta, America a fost atinsă chiar în centrul teritoriului său. Cum explicați că nu și-a dat seama de apariția acestei amenințări?*

J.-L. Bruguière: În ciuda acestui atentat, americanii nu considerau că amenințarea teroristă îi privește. Voi avea ocazia să revin asupra acestui subiect, când vă voi povesti cum am depus mărturie în Statele Unite, cu ocazia judecării unui terorist islamist arestat în 2000 la frontiera americană, având asupra lui mai multe zeci de kilograme de substanțe explozibile.

---

[1] Organizație islamistă egipteană legată de Al-Qaida

La vremea respectivă, un document oficial al Departamentului de Stat explica faptul că amenințarea teroristă era analizată amănunțit de serviciile americane. Raportul vorbea despre riscurile palestiniene, Frontul refuzului, Abu Nidal; se alarma de situația din Africa, Angola, Sudan, Etiopia, Somalia; referitor la Europa, vorbea despre ETA, IRA și FLNC. Nimic despre Orientul Mijlociu! Și aproape nimic despre Algeria, doar că exista îngrijorarea că regimul din Alger tolerează o reprezentantă palestiniană în capitala sa. Americanii mai trăiau însă în „lumea veche", după schemele Războiului Rece.

J.-M. Pontaut: *Să revenim, dacă vreți, la situația Algeriei, care se degrada din ce în ce mai mult.*

J.-L. Bruguière: Cei doi capi al FIS-ului, Abassi Madani și Ali Belhadji, au fost condamnați la 12 ani de închisoare, iar pe 11 ianuarie 1992, a fost instaurată starea de urgență. Țara a cunoscut atunci o violență fără precedent. Interesele Franței, bănuită că susținea regimul aflat la putere, au fost rapid vizate. Mai întâi au fost luați drept țintă compatrioții noștri instalați în această țară. GIA a organizat mai apoi atentate ucigașe pe teritoriul nostru.

Pe 20 septembrie 1993, au fost asasinați doi topometriști care lucrau pentru societatea GTMA la instalarea unei linii electrice de înaltă tensiune. Emmanuel Didion și François Barthelet, însoțiți de un angajat marocan, au fost prinși pe linia departamentală care leagă Oranul de Alger de către niște foști polițiști care le-au pus cătușele și i-au ridicat. Numai marocanul a scăpat cu viață, pentru că s-a declarat a fi „un bun musulman care nu mănâncă porc". A doua zi, cei doi topometriști au fost găsiți cu gâturile tăiate. Pe trupurile lor, o filă cu inscripția în arabă: „Iată recompensa pentru toți cei care cooperează cu regimul nelegiuit din Algeria". În cadrul anchetei deschise în Franța, funcționarul marocan a fost audiat în țara sa. El a negat că i-ar fi recunoscut pe agresori în fotografii, așa cum le spusese autorităților algeriene. Nu dețineam nici un element judiciar ca să îi învinuim. Algerienii ne-au asigurat, în 1997, că cei patru agresori au fost identificați și că au fost răpuși de către armată în timpul confruntărilor.

Din acel moment, agresiunile contra intereselor franceze au devenit sistematice, unele chiar foarte organizate. Acesta este cazul atacării, de către o duzină de activiști deghizați în jandarmi, a cartierului Aïn Allah, cartierul diplomatic al Algerului, unde locuia o parte a personalului diplomatic și consular francez. După ce i-au neutralizat pe jandarmii francezi de gardă la intrare, teroriștii au deschis focul în cartier, ucigându-l pe consulul adjunct, Gérard Toureille, care se pregătea să revină în ambasadă. I-au ucis pe cei doi jandarmi de gardă, l-au executat pe al treilea cu un foc de kalașnikov și au omorât un agent administrativ. Apoi s-au retras, luând cu ei armele jandarmilor, precum și aparatura de comunicare. În curte, a fost abandonată o camionetă Nissan burdușită cu explozivi, care prin miracol însă nu a explodat.

Potrivit informațiilor obținute mai târziu, unul dintre membrii acestei trupe de comando a fost nimeni altul decât Djamel Zitouni, viitorul șef al GIA, responsabil de deturnarea Airbus-ului Air France din decembrie 1994 și de atentatele comise pe teritoriul nostru din vara și toamna lui 1995.

GIA, care a inițiat acest dans macabru, și-a revendicat sus și tare viziunea despre societate, guvernată de aplicarea riguroasă a șaria. Pe 5 septembrie 1994, i-a cerut puterii patru condiții pentru „a admite fetele la scoala primară și medie" (nici măcar nu se vorbește de universitate!): „portul vălului islamic – hidjab – obligatoriu pentru profesoare și pentru fetele care au trecut de vârsta pubertății; eliminarea claselor mixte; interzicerea educației fizice pentru fete și întreruperea predării muzicii în școală".

Aceste ordine au prefigurat programul talibanilor în Afganistan câțiva ani mai târziu.

Un nou tip de amenințare

J.-M. Pontaut: *Cum ați defini acest sistem terorist islamist într-o nouă formă, o organizație care, în mod clar, a derutat serviciile de informații și de combatere a crimei occidentale?*

J.-L. Bruguière: Mulți nu și-au dat seama de această amenințare mai devreme, tocmai pentru că ea nu se baza nici pe un sistem, nici pe o organizare. În timp ce GIA era relativ structurată, rețelele logistice europene nu erau așa. Era vorba despre un model nou, care a derutat serviciile de informații, cel puțin în primă fază. Islamismul radical nu se bazează pe o ideologie politică de dreapta, de stânga, pro sau anticapitalistă, ci pe un concept teologic și spiritual care transcende acțiunea adepților săi. Aceștia acționează în rețea, însă într-un mod „disparat" și „spontan". Prin asta vreau să spun că nu era neapărat necesar să aparții de o mișcare sau de o organizație anume pentru a constitui o celulă. Era necesar să frecventeze aceeași moschee, același sat sau periferie, să se fi întâlnit vreodată în Franța sau în altă parte, adesea cu totul aleatoriu. La fel, nu era neapărat necesar, ca să treci la acțiune și să comiți un atentat, să primești o instrucțiune sau să te supui unui ordin. Singurul obiectiv era Jihadul, războiul sfânt, scopul final: un război violent, radical, care predica instituția șariei drept singură constituție licită și legitimă. Tot ce nu era „licit" era considerat nelegitim, iar cei care nu aderau la această teologie erau apostați, necredincioși, *(koufar)* care trebuie eliminați, chiar prin forță dacă e cazul.

J.-M. Pontaut: *Un nou avatar al războaielor religioase?*

J.-L. Bruguière: Nu tocmai. Nu „războaie" în sensul propriu, așa cum l-a catalogat pe nedrept președintele Bush. Vorbim mai degrabă despre un conflict, despre o situație beligerantă sau despre un război asimetric. În realitate, nu e vorba de un război cu scop religios, și cu atât mai puțin despre unul de civilizație, la care visează Bin Laden ca să declanșeze haosul planetar de unde va apărea califatul său mondial! Dacă Bin Laden deține vreo lucrare în peștera sa, cu siguranță aceasta este *Șocul civilizațiilor,* de Samuel Huntington!

Al-Qaida reprezintă apologia unei concepții religioase ancestrale, bazată pe salafism, o revenire la timpurile primordiale și la practicile „strămoșilor" *(salaf).* Osama Bin Laden și curentele „Jihadiste" s-au revendicat din salafism. Ele au dezvoltat o viziune îngustă și violentă

asupra lumii, tinzând spre crearea unui califat mondial alcătuit din Emiratele autohtone. Pentru adepții Jihadului, în afară de salafism nu există o altă salvare. Susținătorii mișcării Takfir Wal Hijra[1] au devenit promotorii unei viziuni și mai înguste și mai limitative, din care s-a inspirat GIA algeriană, care a antrenat-o într-o derivă sângeroasă imposibil de stins, având drept țintă populația civilă. A fost fierul de lance al Jihadismului cuceritor, care a încercat de altfel să se impună peste tot în Magreb: Maroc, Tunisia, până în Libia... GIA a exportat violența în afara teritoriului algerian. Franța, considerată a fi colonialistă, „punct de răscruce" și complice al guvernului apostat din Alger, a fost prima sa țintă.

Ca să ducă acest război, islamiștii au făcut recrutări cu violență și constrângere în Algeria. Au acționat și în mediile defavorizate. Le-au oferit tinerilor fără căpătâi un ideal, o speranță. Vor atrage de asemenea, mai ales în Europa, tineri vagabonzi, găinari, dealeri, cărora le-au propus să servească o cauză, fără să își schimbe însă activitatea. Aceasta a fost atitudinea, deosebit de seducătoare, a grupărilor Takfir.

Aceste grupări radicale fanatice practică „disimularea" la nivel foarte înalt. Au voie să bea alcool, să mănânce porc, să facă trafic cu droguri și să afișeze un comportament antiislamic – să nu poarte barbă, să nu frecventeze moscheea etc – ca să ascundă mai bine apartenența lor la mișcare. Membrii acestui tip de sectă extrem de violentă au dreptul să rostească fatwas. Oricare dintre ei poate ordona o condamnare împotriva unei persoane fizice, condamnare executorie pentru toți.

Singura legătură de bază pentru toți acești islamiști o reprezintă trecerea prin Afganistan, pământul Jihadului prin excelență și model desăvârșit al statului islamic. Începând din 1994, în Franța, am descoperit existența acestor filiere care conduceau către Afganistan, leagăn al Jihadului. La rândul său, Jihadismul a fost numit „Afgan".

[1] „Pocăință și exil", numele popular al unui grup radical islamist

Înconjurat de o notorietate aparte, a mers în țara sa de origine pentru a recruta noi adepți. Nu există cler în islamul sunit. Salafiștii se grupează în jurul celui care se arată „cel mai cunoscător", care are mai multă charismă, fapt care îi conferă mai multă autoritate asupra celorlați. Astfel radicalii au acționat alături de islamul oficial și de reprezentanții săi. Au creat lăcașuri de cult în apartamente, garaje, subsoluri. Recrutarea tinerilor se făcea pe un fond religios, bazat pe o explicație tendențioasă, limitată și atrăgătoare a Coranului și a textelor sacre. Poate fi rezumată cam așa: „Noi răspândim adevăratul mesaj al Profetului. Dacă vreți să mergeți în rai, urmați-ne".

Al-Qaida a dat totuși dovadă de eclectism, făcând recrutări nu doar din mediile fără căpătâi, ci atrăgând și intelectuali, profesori, oameni de știință și formând de exemplu piloți care vor intra cu avioanele în turnurile de la World Trade Center.

J.-M. Pontaut: *Cum a reacționat Franța, confruntată cu această amenințare?*

J.-L. Bruguière: Reacția Parisului a fost mai întâi una politică, apoi polițienească, sub controlul Justiției. Franța și-a dat seama de amplificarea puterii GIA în Algeria, însoțită în Europa, dar mai ales la noi, de stabilirea de structuri clandestine destinate să ajute mișcările de rezistență islamiste. Orice armată are nevoie de o logistică, iar GIA era aprovizionată cu arme – arme provenind adesea din țările de Est: Polonia, fosta RDG. De asemenea, i se furnizau explozibili, documente false (pașapoarte, cărți de identitate). Rețelele mai aveau nevoie și de mașini furate, de bani. Tâlhării, adesea foarte violente, le vor aproviziona. Războiul secret mai presupunea ascunzători care să-i adăpostească pe mujahedinii recrutați în Franța sau locații unde să se poată odihni combatanții algerieni. Afacerea Boutrif este o bună ilustrare în acest sens.

Pe 6 mai 1994, agenții vamali au controlat pe autostrada care leagă Metz de Paris, la punctul de vamă Beaumont, o mașină condusă de un algerian, Abdelhakim Boutrif. Pe scaunul din spate al mașinii au descoperit o valiză conținând o pușcă de luptă M16 model american, 129 de batoane cu exploziv, 99 de detonatoare, trei pistoale

automate, aparate pentru vedere nocturnă, stații de emisie etc. Un veritabil arsenal militar. Boutrif a recunoscut că încărcătura i-a fost încredințată de doi compatrioți, unul fiind Djamel Lounici. Nu a dat însă nici un indiciu despre destinația armelor și utilizarea lor.

Lounici era deja cunoscut de serviciilor de informații ca personaj de bază al rețelelor FIS-ului în Europa. El a plecat în 1992 din Algeria, bănuit că ar fi comis un atentat la aeroportul din Alger. A creat mai multe rețele în Germania, Elveția, Olanda și în Franța, înainte de a se instala în final în Italia. Am descoperit că recrutase un islamist care locuia în Vaulx-en-Velin, din departamentul Ron. Am mai scos la iveală și o societate, SIRA, situată pe strada Aqueduc în Paris, care efectuase tranzacții comerciale și financiare cu Algeria și a transferat 60 000 dolari unor reprezentanți ai FIS-ului din Germania. Potrivit Informațiilor generale, această asociație de ajutorare a algerienilor servea drept acoperire pentru FIS. Legăturile dintre FIS și GIA au fost stabilite din acea vreme.

Charles Pasqua, ministru de interne pe atunci, a hotărât să atace FAF-ul, convins că susținea rețelele islamice. A fost sesizată Justiția și s-a deschis o anchetă de către cabinetul colegului meu Roger Le Loire. Au fost arestați membrii cei mai importanți ai acestei asociații, printre care Moussa Kraouche, unii dintre ei fiind plasați în regim de domiciliu forțat, mai ales în Corrèze. Lațul, aruncat pe 1 noiembrie 1993, și botezat „operațiunea Crizantema", a provocat indignarea anumitor medii de stânga și a asociațiilor umanitare care au acuzat guvernul de violarea dreptului de azil și de ruptură cu tradiția franceză de găzduire. Totuși, majoritatea persoanelor arestate s-a dovedit a fi implicată în activități teroriste. Această anchetă a dezvăluit existența unei filiere foarte organizate de dirijare a armelor și muniților de-a lungul Europei cu destinația Algeria, via Maroc. Un lot de arme a fost capturat în aprilie 1994, la Meknès.

În aceeași perioadă, în Franța, au fost de asemenea nimicite numeroase alte structuri islamiste care susțineau activitățile FIS-ului și GIA. Anchetele au demostrat că aceste rețele aveau, cele mai multe, precum cea a lui Boutrif, o dimensiune europeană. Unele s-au dovedit

a fi o legătură directă cu grupul de operațiuni al GIA; fapt rezultat din campania de atentate de pe teritoriul nostru din 1995.

Afacerea Chalabi, bazată și ea pe o structură operațională foarte activă, a provocat reacții altminteri foarte importante.

Totul a început cu o informație culeasă de BRI[1], „brigada anti-bandă", cum a fost supranumită, care a semnalat pe 14 martie 1994 că o familie instalată la periferia de Sud a Parisului, dedată deja la banditism, ar fi avut legături cu mediul islamic. Potrivit informațiilor sale, activitățile criminale ale bandei ar fi servit și la alimentarea grupărilor de rezistență ale GIA algeriene. Șeful clanului, un anume Mohammed Chalabi, zis „Momo", ar fi condus o structură clandestină deosebit de eficace. Informația a fost reverificată de Informațiile Generale, care au precizat că Chalabi ar mai fi utilizat o școală coranică pentru a-și masca mișcările: Asociația educativă a musulmanilor din Franța. Mujahedinii care plecau în străinătate treceau și ei prin această instituție. Primele verificări au arătat că prima locuință a familiei Chalabi din Orly fusese distrusă parțial de o explozie. S-a dovedit mai târziu că locul servise manevrării de produse periculoase. Am mai descoperit că „Momo" se dovedea foarte prudent și că își lua măsuri profesionite de contra-filaj cu ocazia tuturor deplasărilor pe care le efectua.

În octombrie 1994 și în iunie 1995, au fost inițiate două operațiuni de anvergură, cu mai mult de o sută de percheziții în Paris, la periferii și în provincie. Am supervizat ancheta, împreună cu un nou venit la departamentul antiterorist, judecătorul Gilbert Thiel.

Această vastă anchetă pe bază de interceptări telefonice, filaj și percheziții a fost condusă de brigada criminală a Quai des Orfèvres, cu concursul Direcției Centrale a Poliției Judiciare. Ne-a permis să identificăm o importantă rețea Takfir de susținere a GIA. Primele investigații au fost mai degrabă descumpănitoare. Clanul Chalabi, fiind probabil alertat, a făcut să dispară din locuința lui orice element compromițător. Însă într-o boxă închiriată de un membru al familiei am descoperit zece sticle de plastic conținând TNT: bombe destinate

[1] Brigada de Cercetări și de Intervenție

utilizării în Algeria. Mergând pe această pistă, am pus mâna pe documentele care dovedeau că Momo Chalabi era singurul care primea jurământul de credință al mujahedinilor care plecau să lupte în Algeria. Din descoperire în descoperire, am scos la lumină mai multe depozite de arme, cât și locuințe conspirative la Villeneuve-Saint-Georges, Pierrefitte, Aubervilliers, Choisy-le-Roi, Persan-Beaumont, în sectorul 17 din Paris și chiar într-un hotel de pe strada Orsel, placă turnantă pentru adăpostirea clandestinilor.

La domiciliul unuia dintre membrii rețelei, Mohammed Kerrouche, am găsit o listă cu înalți demnitari algerieni, probabil ținte pentru ucigașii din GIA. Am mai pus mâna și pe documente confidențiale, clasate „strict secret", care descriau sistemul de răcire al unei centrale nucleare franceze. Foarte posibil repere în vederea unui atentat. Proiectul nu consta, se pare, în atacarea unității centrale în sine, ci în perturbarea gravă a funcțiilor centralei și crearea unui sentiment de teamă în opinia publică. Kerrouche, fugit în momentul perchiziției la domiciliul său, a fost arestat mulți ani mai târziu, după ce s-a refugiat în Marea Britanie. Ne aflam în realitate în fața unor rețele de susținere capabile, cu siguranță, să furnizeze ajutor și asistență rețelelor algeriene, dar și să primească în Franța echipe de plasatori de bombe. Nu știam asta la vremea aceea. Însă ne aflam cu câteva luni înainte de campania de atentate care a lovit Franța în 1995.

J.-M. Pontaut: *Și totuși, această afacere v-a fost aprig reproșată. Ați fost acuzat că ați anchetat puternic, în orb și că ați reținut mulți nevinovați. Într-un cuvânt, că ați construit o operațiune de mare spectacol. 34 de inculpați au beneficiat de neîncepere și din cele 138 de persoane – record! – trimise în fața tribunalului, doar 87 au fost condamnate, 39 dintre acestea la pedepse mai mici de doi ani. Mai mult, din motive de logistică, audierea s-a ținut într-o sală mare din închisoarea Fleury-Mérogis, cu siguranță nu locul ideal unde să fie împărțită dreptatea. De ce acest eșec?*

J.-L. Bruguière: Nu consider că a fost vorba despre un eșec. Nu ne-am înșelat asupra țintelor. Așa cum am spus-o deja, această rețea era o structură a Takfir. Era pentru prima oară când ne confruntam în Franța cu această organizație. Acești indivizi erau toți angajați,

direct sau indirect, în susținerea grupărilor de rezistență algeriene. Și, repet, unii dintre ei pregăteau aducerea violenței în Franța, preambul pentru atentate. Am descoperit ulterior urma mai multor membri ai rețelei Chalabi în alte operațiuni, ca să nu mai vorbim despre conexiunile internaționale pe care le-am dezvăluit cu această ocazie, unele dintre acestea conducând direct spre Afganistan.

Nu, ceea ce ni se poate reproșa este modul în care am tratat dosarul judiciar. Astăzi cu siguranță aș proceda cu totul altfel. Am separa procedurile, în loc să le reunim. La vremea aceea însă, eram obișnuiți să ne ocupăm doar de un dosar și să-l ducem până la capăt, oricare i-ar fi fost ramificațiile. Nu eram pregătiți pentru aceste rețele, foarte alambicate. Nu înțeleseserăm încă natura terorismului islamic.

În afacerea Chalabi, cu cât primeam mai multe informații cu atât apăreau mai multe piste. Percheziționile deschideau din ce în ce mai multe uși. Fără să ne dăm seama, ajunseserăm la un soi de monstru judiciar. Noi eram obișnuiți cu anchetele verticale, lineare. De data asta, intraserăm într-un fel de labirint, o pânză de păianjen. Descopeream rețele în lanț, iar ultima nu era neapărat legată de prima. Dosarul, prin importanța sa, prin dificultatea de interpretare și numărul mare de persoane implicate, devenea din ce în ce mai greu de digerat.

Ne dădeam seama încetul cu încetul de complexitatea unui sistem care nu era piramidal – precum organizațiile teroriste pe care am fost forțați să le cunoaștem –, dar care era alcătuit din grupuri și structuri polimorfe, metastaze care se multiplicau fără o logică aparentă pe plan orizontal. În plus, pentru că Chabali era ancorat în zona banditismului, nu identificam ca acum legătura sa cu terorismul. Eram acuzat că văd teroriști peste tot. Din nefericire, aceste activități periculoase erau disimulate în spatele paravanului banditismului; ordinele grupării Takfir erau aplicate cu sfințenie.

A trebuit să disjungem anumite capitole ale dosarului, care aveau o coerență proprie, și să anchetăm altele prin proceduri distincte, păstrând dimensiunea globală a sistemului, prin procese-verbale de sinteză.

Căpătând experiență, mai târziu am aplicat cu succes această metodă. Ea consta în identificarea unui proiect terorist în fiecare din aceste dosare și în stabilirea implicării fiecărui participant.

A mai existat un alt motiv, care ținea de politica Parchetului, care ne-a făcut să acționăm astfel. Așa se explică și dificultatea acestei anchete. La acea dată, în 1994, secția antiteroristă a Parchetului din Paris nu avea o viziune clară despre apariția acestei amenințări difuze. Exista chiar în cadrul jurisdicției – și nu doar la Parchet – o anumită neîncredere în privința anchetelor și procedurilor antiteroriste. Acțiunea Chalabi era analizată ca o acțiune de drept comun, nu de terorism. Parchetul strâmba din nas să dea informații despre acest cap de acuzare. Era deci mai ușor, apelând la conexiuni, să solicităm extinderea solicitării noastre prin recursuri complementare *greu* de refuzat.

Deturnarea avionului Air France, urmată de seria de atentate pariziene au permis conștientizarea amplorii acestui fenomen, iar reticențele au dispărut imediat.

Chiar înainte de ajunge la aceste evenimente tragice și capitale, aș vrea să evoc istoria unui grup de islamiști, în mare parte marocani, format în Franța și însărcinat cu pregătirea atentatelor din Maroc. Operațiunea a avut loc în august 1994, în momentul distrugerii rețelelor Chalabi și este relevantă pentru ce urma să se întâmple în țara noastră. Această nouă operațiune ne-a ajutat să ne dăm seama încă din față de amenințarea teroristă.

Anul 1994 a fost unul extrem de bogat în evenimente, având în vedere că în luna august l-am pus sub observație pe teroristul Carlos.

În august 1994, Marocul a fost ținta unei serii de atentate care au lovit mai multe orașe, printre care Marrakesh. Ne-am dat seama ulterior că această operațiune teroristă a fost în totalitate organizată din Franța. Au fost recrutate, formate și trimise în Maroc grupe de comando din două orașe, Orléans și La Courneuve, cu legături în Vaucluse.

Unul dintre organizatorii acestor lovituri ucigașe, Abdelilah Ziyad, spus Rachid, a sosit în Franța în 1986. Înainte de a se stabili în

Orléans, a locuit succesiv la Paris, Avignon, Carpentras. Condamnat în lipsă în Maroc, el era sufletul MJIM[1], potrivit Rabat.

La Orléans, el s-a bazat pe un aliat de seamă, Mohammed Zinedine, spus Saïd, asistent universitar de fizică mecanică. Și acest islamist convins s-a mutat de multe ori, traversând Franța de la Bagnolet la Besançon, înainte de a se instala la Mainvilliers, aproape de Chartres. Saïd a recrutat în zonă o întreagă echipă de tineri prin intermediul asociației de arte marțiale pe care o prezida. A început cu organizarea unor escapade „estivale", având drept scop aprofundarea cunoștințelor Coranului. Puțin câte puțin, le-a explicat acestor tineri de origine marocană, fanatizați foarte repede, că trebuie să își impresioneze țara cu imaginea GIA în Algeria. Recruții au fost supuși la antrenamente militare extreme: stagii organizate în Cantal și pe vârful Gerbier-de-Jonc, unde erau inițiați să tragă cu kalașnikovul și să manevreze explozibilii. Unii recruți au fost chiar trimiși în 1991 în Pakistan și în Afganistan, pentru a-și aprofunda cunoștințele religioase, dar în realitate pregătindu-se pentru Jihad și participând la un antrenament militar.

În Franța, formarea a continuat. În iunie 1994, în Vaucluse, la Bédoin, la poalele muntelui Ventoux, a avut loc stagiul unui comando în vederea selecționării membrilor grupărilor care vor acționa în Maroc. Mica trupă a fost divizată în mai multe grupe. Prima a fost însărcinată să tragă cu pistolul-mitralieră asupra naturiștilor care frecventau plaja din Tanger. Acest obiectiv nu a fost atins, grupul plecat în Maroc, neîntâlnind nici un naturist. A hotărât să se ia de poliție. A mitraliat la întâmplare o mașină de jandarmi marocani, fără să facă victime, și și-a luat tălpășița auzind la radio de reușita unui alt grup care acționa în Marrakesh. De frică, s-au despărțit și au încercat să revină în Franța. Vor reuși, după mai multe peripeții. Unul dintre ei s-a ascuns timp de o lună într-o pădure, înainte de a putea să treacă frontiera și să părăsească țara.

[1] Mișcarea Tineretului Islamist Marocan

Comandoul din Marrakesh și-a atins bine-mersi scopurile. Ordinul dat de Rachid în cursul ultimei întâlniri din parcul din La Courneuve era simplu: „Să ucideți în Maroc cât mai mulți turiști occidentali și să recuperați prin orice mijloc banii destinați să finanțeze grupul". Ajunși la fața locului, după ce au renunțat să atace un autobuz cu turiști, au hotărât, la ordinele lui Rachid, contactat telefonic pe 24 august, să atace hotelul Atlas, un mare hotel care găzduia numeroși vilegiaturiști. Deși hotelul era păzit de polițiști, doi membri ai comandoului, instruiți în Afganistan, au trecut la acțiune. Și-au golit încărcătoarele asupra unui grup de turiști, omorând două persoane, și au pus mâna pe seiful clădirii. Au furat apoi o mașină condusă de o femeie care transporta copii, încercând să îi ia ostatici înainte de a se retrage. Au mai avut timp doar să îl sune din nou pe Rachid, care le-a spus să se întoarcă cât mai repede, pentru că doi dintre ei au fost arestați pe strada Oujda. Un alt grup alcătuit din doi bărbați a încercat să răpească un taximetrist la Fès. În fuga lor, au descărcat o rafală de armă automată asupra polițiștilor. Al patrulea și ultimul grup a mers la cimitirul evreiesc din Casablanca. Ar fi trebuit să tragă asupra celor veniți să își comemoreze morții. S-au panicat însă în fața mulțimii, au tras o rafală spre un perete și s-au întors și ei în mare grabă în Franța.

J.-M. Pontaut: *Cum i-ați identificat pe toți membrii grupării?*

J.-L. Bruguière: Printr-o anchetă desfășurată în Franța și în Maroc. Am identificat foarte repede toate aceste personaje și am luat urma recrutorilor. Numai nouă membri ai grupului erau plecați în Maroc. I-am interpelat pe ceilalți, printre care pe Saïd și Rachid. Am dat curs unei comisii rogatorii internaționale și am mers în Maroc pentru a interoga anumiți deținuți. S-au arătat cu atât mai cooperanți cu cât aveau în cap o singură idee: să fie repatriați cât mai repede posibil în Franța, ca să scape de justiția marocană. Degeaba. Unii au fost condamnați la moarte, fără a fi însă executați, pentru că pedeapsa capitală nu mai era aplicată în Maroc.

2

Atacuri împotriva Franței

Deturnarea zborului Alger–Paris

J.-M. Pontaut: *Câteva luni mai târziu, Franța a fost direct vizată prin deturnarea Airbus-ului Alger-Paris. O operațiune aproape kamikaze, care a declanșat un război deschis între țara noastră și islamiștii algerieni. Cum ați resimțit această operațiune pe care ați și anchetat-o?*

J.-L. Bruguière: Pe 24 decembrie 1994, Airbus-ul A300 al companiei Air France, care asigură zilnic legătura între Alger și Paris, trebuia să decoleze la 11.15 de pe aeroportul Houari-Boumediene. Avionul avea 225 de pasageri și 12 membri ai echipajului. Era plin, mulți rezidenți mergând în Franța pentru a-și petrece sărbătorile. Cu puțin înainte de plecare, în avion au intrat patru bărbați purtând insigna și ținuta angajaților de la Air Algeria. Au neutralizat echipajul și le-au cerut pasagerilor să își acopere capul. Apoi, ca să își dovedească determinarea, la 12.30 au executat un prim prizonier, ofițer în poliția algeriană, de a cărui profesie și-au dat seama cercetând actele de identitate ale călătorilor. Bărbatul a fost doborât cu sânge-rece de un glonț tras în cap, corpul său fiind aruncat pe pistă. Puțin mai târziu, la 15.10, au omorât un alt pasager, atașatul comercial al ambasadei Vietnamului în Alger, care cerea să fie eliberat. Pentru că protesta, răpitorii l-au adus în partea din față a avionului și l-au doborât de la mică distanță, apoi i-au aruncat corpul pe ușă. După cum vă imaginați, tensiunea era la cote maxime.

Era un comando al GIA, a cărui principală revendicare se pare că era eliberarea lui Abdelah Layada[1].

Chiar la ora atacului teroriștilor, mă aflam în biroul lui Charles Pasqua, la Ministerul de Interne, pentru o întâlnire informală prevăzută cu multă vreme înainte în cadrul dosarului despre DC 10. Am asistat atunci, în biroul ministrului, la conversațiile dintre membrii guvernului despre gestionarea crizei. Discuții tensionate, pentru că în cadrul echipei guvernamentale existau două tendințe opuse pentru rezolvarea situației: o primă opțiune, susținută de Quai d'Orsay și de prim-ministrul, Édouard Balladur, era pentru negociere și joc diplomatic. O opțiune de tergiversare, clasică, favorizând îndelungi dezbateri având drept scop destinderea situației prin calmarea veletăților intervenționiste ale părții algeriene care dorea să acționeze militar pe aeroportul din Alger. O intervenție considerată periculoasă pentru viața ostaticilor.

Cealaltă opțiune, susținută de ministrul de interne consta, dimpotrivă, în adoptarea unei poziții mai ferme, fără să se cedeze și, în măsura posibilului, să se intervină în forță pe teritoriul francez. Asta presupunea să convingem autoritățile algeriene să autorizeze decolarea avionului.

J.-M. Pontaut: *Ce cerea comandoul?*

J.-L. Bruguière: Cerințele lor au fost cunoscute foarte repede, comunicarea radio cu avionul fiind clară. Teroriștii se adresau Franței și algerienilor. Nouă ne cereau să încetăm orice ajutor adus puterii algeriene; să punem punct „hărțuirii și persecutării musulmanilor din Franța", cu referire la operațiunile judiciare împotriva rețelelor de

[1] Abdelah Layada este fondatorul GIA și l-a condus între 1992 și 1993, înainte de a fi arestat în Maroc. Ulterior, a fost extrădat în Algeria. La sfârșitul anului 1994, era încă deținut în Alger. Eliberarea sa a fost o cerere recurentă a GIA, cu ocazia tuturor operațiunilor de răpire, mai ales a călugărilor din Tibéhirine, din 26 martie 1996 (a se vedea comunicatul nr. 43 al GIA). A fost eliberat în final în martie 2006, în cadrul unui proiect de „reconciliere națională".

susținere logistică. Doreau chiar să le despăgubim națiunea pentru pagubele făcute de Franța în timpul războiului din Algeria...

Autorităților algeriene le-au cerut eliberarea imediată a celor doi lideri ai FIS, Abassi Madani și Ali Belhadj, cât și a altor capi ai mișcării, printre care se număra Abdelhak Layada, fondatorul GIA, deținut în Algeria. Acesta a fost urmat la conducerea GIA de mai mulți „emiri": Djafaar el-Afgani, Cherif Gousmi și Djamel Zitouni, care conducea mișcarea în momentul deturnării Airbus-ului.

Bineînțeles că algerienii au refuzat să cedeze în fața revendicărilor răpitorilor. Pe timpul negocierilor, schimburile s-au înăsprit. Ne aflam în prezența unor indivizi fanatici și extrem de violenți. Comandoul aparținea grupului Zitouni.

E drept că acest grup inspirat de Takfir dezvolta o relație morbidă cu moartea, ilustrată prin alcătuirea unui sinistru „batalion al morții" (katiba al-Maout), ai cărui membri au o speranță de viață de câteva luni...

Membrii grupării ne considerau dușmani. „Vrem, susțineau ei, să vă asasinăm, să vă facem să tremurați și să vă distrugem".

Nimic în comun cu răpitorii palestinieni care negociau politic. Simțeam un discurs plin de ură și de voința supremă de a merge până la capăt. Ne-am dat seama mai târziu că era vorba despre o operațiune kamikaze. Planul lor era să prăbușească avionul peste Paris, probabil peste Turnul Eiffel. Era pentru prima dată când scopul era să folosești un aparat de zbor ca pe o armă de distrugere în masă. Cu șapte ani înainte de 11 Septembrie!

În timpul percheziților efectuate mai târziu la Londra, am descoperit documente care confirmau obiectivul real al deturnării. În special, prima pagină a ziaului clandestin al GIA, *Al-Ansar* („Partizanii"), reprezentând un turn Eiffel tăiat în partea centrală în trei bucăți reprezentând sigla GIA. Sigur, în momenul deturnării nu știam asta, dar am simțit, o repet, că această operațiune era foarte diferită de celelalte pe care le văzusem până atunci. Evocarea morții în predicile grupării era

omniprezentă, obsedantă. Chiar revendicările păreau accesorii, față de violența verbală și determinarea acestor bărbați fanatici.

Situația devenea din ce în ce mai delicată. Răpitorii doreau să decoleze cât mai repede spre Paris, iar autoritățile algeriene se opuneau ferm. Acestea doreau să păstreze controlul asupra situației. Algerienii s-au simțit ofensați de această lovitură și de imaginea atribuită de comando țării lor. Considerau că trebuie să rezolve chiar ei problema. Voiau să apeleze la intervenția forțelor speciale, grupările „ninja", cu riscul de a provoca o baie de sânge, pentru că nici acestea nu lucrau cu jumătăți de măsură. Ideea a displăcut în mod evident Parisului.

Și în Franța încercam să câștigăm timp. Nu era vorba ca avionul să se întoarcă direct la Paris, din motive evidente de securitate. Ideea guvernului era să apelăm la intervenția GIGN[1] într-un spațiu propice acestui tip de acțiune. Această unitate de elită era într-adevăr specializată în luări de ostatici, iar oamenii săi erau antrenați pentru tipul acesta de misiune.

Mi s-a părut necesar să se deschidă o anchetă judiciară, chiar dacă nu era o practică curentă în acea perioadă. Politicienii nu doreau să vadă intervenind justiția în acțiunile teroriste survenite în străinătate. Așa s-a întâmplat cu evenimentele din Liban din anul 1980. Nici asasinatul topometriștilor sau al călugărilor din Tibéhirine nu a făcut obiectul unei anchete decât ca urmare a plângerii făcute de familii și de ordinul credincioșilor cistercieni. Mai recent, ancheta despre atentatul împotriva avionului președintelui Ruandei nu a fost deschisă decât la plângerea fiicei unuia dintre piloții francezi uciși în explozia aparatului.

Ancheta judiciară privind deturnarea Airbus-ului ne-a permis, printre altele, să punem mâna pe toate comunicările radio dintre cabină și turnul de control și să cunoaștem astfel detaliile negocierilor cu membrii grupării.

---

[1] Grupul de Intervenție al Jandarmeriei Naționale

În acel moment, situația era dramatică. Teroriștii erau extrem de nervoși și își puneau amenințările în practică. Pe 25 decembrie, la ora 9.35, au asasinat al treilea ostatic. Au ales un „oficial", care avea pașaport de serviciu pentru că lucra la ambasada Franței din Alger. Era vorba în realitate despre bucătarul ambasadei, Yannick Beugnet, care se întorcea în Franța pentru sărbători. Nefericitul a fost doborât de teroriști, care s-au debarasat de cadavrul său ca și de cele de dinainte. Amenințau să ucidă pasagerii unul câte unul dacă avionul nu decola. După negocieri dure cu autoritățile algeriene, acestea au acceptat într-un final să îl lase să plece. În schimb, răpitorii au eliberat 63 de pasageri, femei și copii. Nici vorbă însă ca Franța să lase avionul să aterizeze la Paris.

A fost aleasă Marsilia ca loc de intervenție. Trebuia mai întâi să obținem acordul Algerului pentru decolare, apoi să convingem gruparea să aterizeze la Marsilia pentru alimentare, înainte de a ajunge la Paris, subterfugiu care să permită intervenția GIGN în timpul acestei escale tehnice. Autoritățile algeriene au autorizat în sfârșit decolarea Airbus-ului. Aeronava a părăsit Algerul la ora 2 în noaptea de 25 spre 26 decembrie și a sosit în Marsilia puțin după ora 3. A aterizat pe o zonă de parcare pregătită de GIGN.

Intervenția a fost decisă la nivel înalt, iar operațiunea s-a derulat în doi timpi. Plecând de la turnul de control unde se instalaseră trăgătorii de elită și de la baza avionului, unde se afla o altă echipă. Acțiunea a fost perfect coordonată. Trăgătorii de elită, folosind muniție fabricată special pentru această situație, au reușit să-i neutralizeze, prin tiruri de o extremă precizie, pe doi dintre răpitorii din cabină. Unul dintre ei se afla la câțiva centimetri de capul comandantului aeronavei. Ceilalți membri ai grupării au fost uciși în timpul asaltului inițiat de cea de-a doua echipă, care, mizând pe efectul de surpriză, a intrat în forță în cabină lansând grenade asurzitoare. Un membru al GIGN a fost totuși rănit, însă toți pasagerii și membrii echipajului au scăpat cu viață.

Numai copilotul a fost rănit, pentru că s-a aruncat singur la sol din cabina avionului.

Operațiunea a fost un succes salutat în unanimitate. Ca răspuns represiv, GIA a executat un an mai târziu patru preoți ai Societății misionarilor dintre Africa la Tizi Ouzou, operațiune care, în mod curios, a fost puțin mediatizată.

Ancheta a confirmat că această luare de ostatici a fost cu siguranță opera GIA. Am identificat chiar și sursa arsenalului greu aflat în posesia grupării: arme furate în timpul ambuscadelor împotriva armatei algeriene. Unul din kalașnikovurile recuperate din mâinile teroriștilor fusese luat, de exemplu, de la militarii dezertori din centrul nuclear Nour, din apropiere de Alger.

J.-M. Pontaut: *Ziua de Crăciun a fost aleasă cu bună știință?*

J.-L. Bruguière: Da. Datele sărbătorilor religioase creștine, ale „cruciaților", au pentru islamiști un caracter simbolic. Nu a fost o întâmplare faptul că primul atentat parizian, din 1995, a vizat stația Saint-Michel, la doi pași de catedrala Notre-Dame din Paris. În decembrie 2000, o altă operațiune a fost inițiată asupra catedralei din Strasbourg și pieței de Crăciun care se ținea în fața bisericii.

J.-M. Pontaut: *Tocmai, aceste atentate despre care vom vorbi în continuare și care au însângerat Parisul și Lyonul au reprezentat un răspuns direct la operațiunea ratată cu Airbus-ul? Un fel de revanșă...*

J.-L. Bruguière: Nu cred că e vorba despre o replică directă. Sigur, GIA dorea să pedepsească Franța în virtutea relațiilor cu puterea algeriană. Armata islamică a explicat acest lucru foarte bine într-un comunicat publicat la puțin timp după începerea atentatelor din Paris un text fără echivoc: „Să știți, dușmani ai lui Dumnezeu, că GIA nu se ocupă de glume și aplică ceea ce spune. Vă reamintim cei 42 de francezi executați după ce au fost avertizați și operațiunea avionului Airbus. Iată-ne astăzi pe cale să ne urmăm cu forță și demnitate marșul nostru combatant și loviturile noastre militare. De data aceasta o vom face în centrul Franței și în marile sale orașe. Nimic nu

ne va opri. Jurăm să vă distrugem plăcerile și culcușurile. Islamul va intra în Franța cu voi sau cu forța".

Această deturnare depășește însă, după părerea mea, simplul cadru al războiului civil algerian. Acest comunicat a exprimat deja ceea ce va deveni frazeologia și strategia Al-Qaida și a lui Bin -Laden. Toate țările occidentale se vor dovedi autiste față de acest avertisment, iar Franța, prima țară vizată, o va plăti foarte scump.

Campania de atentate din 1995

J.-M. Pontaut: *Cum a demarat campania de atentate la noi în țară?*

J.-L. Bruguière: Pe 25 iulie 1995, la ora 17.30, o explozie puternică a izbucnit în stația de RER Saint-Michel. Dedesubtul unui vagon fusese plasat un proiectil alcătuit dintr-o sticlă cu butan de 6–8 kilograme, umplută cu un amestec exploziv de sulf, potasiu și pulbere neagră, precum și de cuie, șuruburi și buloane. Detonarea s-a făcut prin becul unui far de mașină alimentat la o baterie de 9 volți. Când filamentul scos din învelișul de stică se încălzea, aprindea pulberea, care dădea foc amestecului. O alarmă minusculă declanșa sistemul, care avea un timing pentru determinarea orei exploziei. Un dispozitiv rudimentar, însă din nefericire extrem de eficace. Bomba a explodat și a proiectat încărcătura. A provocat moartea a opt persoane și a rănit mai mult de 150.

Era primul atentat care a lovit direct Franța de la campania purtată între 1985 și 1986 de către CSPPA, nume ocazional al Hezbolahului proiranian, care făcuse șase victime în fața magazinului Tati de pe strada Rennes.

Țara era înmărmurită. Asta cu atât mai mult cu cât bomba de la Saint-Michel a fost urmată de alte opt atentate sau tentative. Vi le amintesc:

La nici o lună, pe 17 august, un proiectil incendiar a explodat într-un coș de gunoi pe strada Friedland, foarte aproape de piața Étoile: aceeași încărcătură explozivă, același sistem de timing. Nici o victimă.

Câteva zile mai târziu, o operațiune mult mai îndrăzneață a fost organizată în provincie. O butelie de butan de 26 de litri conținând 19 kilograme de exploziv a fost descoperită pe linia de TGV Paris–Lyon, în dreptul localității Cailloux-sur-Fontaine, din departamentul Ron. Mașina infernală nu a explodat, pentru că TGV-ul, trecând cu mare viteză, a smuls sistemul de detonare! Încărcătura ar fi putut să provoace deraierea trenului, chiar dacă TGV-ul este astfel conceput încât vagoanele rămân unite. Anchetatorii au pus mâna pe un element, cu siguranță, foarte important, și anume chiar mecanismul, care a fost examinat de specialiști cu minuțiozitate. Acesta ne-a oferit informații prețioase. În primul rând, de natură tehnică. Declanșarea focului nu era provocată de o alarmă, ci de un fir, de genul ață de pescuit, întins între șinele de cale ferată și legat de două plăci metalice separate. Ruperea firului trebuia să antreneze, prin atingerea celor două plăci, închiderea circuitului și declanșarea focului la mecanismul exploziv. Dar mai ales am descoperit, înăuntrul plasturelui care fixa canistra, o amprentă digitală! Ne-a condus direct la unul dintre autorii atentantului.

Seria de atentate a fost reluată la Paris de data aceasta. Pe 3 septembrie, dimineața târziu, un cuptor de pe o tarabă din piața de pe bulervardul Richard-Lenoir, din arondismentul 11, a luat foc. Mecanismul, destul de prost asamblat, a rănit totuși mai multe persoane venite în această piață frecventată.

A doua zi, aproape de prânz, s-a găsit o butelie de butan într-o toaletă publică, în piața Charles-Vallin, sectorul 15. Ar fi trebuit să explodeze în ajun, când era zi de târg, dar sistemul nu a funcționat.

Trei zile mai târziu, a eșuat ca prin minune un atentat care ar fi putut provoca un adevărat carnagiu. La ora 18.50, o încărcătură foarte puternică, plasată într-un Volkswagen Polo, a provocat o puternică deflagrație pe strada Villeurbanne. Locul nu a fost ales la întâmplare. Mașina, furată în ajun, era parcată la 30 de metri de colegiul privat israelit Nah'alat Moshe. Proiectilul era prevăzut să explodeze exact la ora când ieșeau elevii. Din fericire, ceasul instituției era în

urmă, iar elevii nu ieșiseră încă în stradă. Cu câteva minute doar, a fost evitat masacrul.

Luna următoare, pe 6 octombrie, un poștaș care recupera dintr-un coș de gunoi ziarul *L'Equipe* a descoperit o bombă. O canistră micuță de gaz lipită cu adeziv maro. Bărbatul a alertat imediat poliția prin vânzătorul de la chișcul de ziare din apropiere. Pe când agenții stabileau un perimetru de securitate, proiectilul a explodat, rănind doar ușor câteva persoane, mulțumită prezenței de spirit și calmului angajatului poștei. Bomba a fost postată cu bună știință în apropierea gurii de metrou Maison-Blanche, din Paris, al cărei nume amintea de locul în care a fost ucis de jandarmi unul dintre autorii atentatului din regiunea lyoneză. Voi reveni.

Pe 17 octombrie 1995, o deflagrație a zguduit al doilea vagon al unei garnituri de pe linia C a RER-ului, care tocmai plecase din stația Musée-d'Orsay cu destinația Saint-Michel. Fără îndoială că a fost o eroare de timing, deoarece cred că ar fi trebuit în realitate să explodeze la peron, în stația în care avusese loc primul atentat. Explozia a rănit foarte grav șapte persoane, unele dintre acestea necesitând amputații.

J.-M. Pontaut: *Cum ați gestionat evenimentele din punct de vedere judiciar și cum ați organizat ancheta?*

J.-L. Bruguière: De primul atentat s-a ocupat colegul meu Jean-François Ricard. Cele din Lyon au fost instrumenate de Laurence Le Vert, deoarece erau legate de dosarele de care se ocupa deja. Eu m-am ocupat de atentatele de la Maison-Blanche și din gara din Musée-d'Orsay. Dar, conștient că toate aceste operațiuni erau strâns legate și făceau parte din aceeași strategie, cea a GIA lui Djamel Zitouni, am cerut ca toți să avem cunoștință de toate dosarele. O practică puțin cunoscută pe atunci, care însă s-a generalizat mai apoi.

Bineînțeles că la început ancheta a fost foarte dificilă, pentru că trebuia, ca întotdeauna, să gestionezi urgența, presiunea mediatică și politică, mai ales că atentatele se întindeau pe parcursul a patru luni. După ce exploda o bombă, o așteptam cu spaimă pe următoarea și resimțeam durerea răniților și a familiilor victimelor. Și ministrul de

interne, Jean-Louis Debré, se ocupa de anchetă de la nivelul său. Fiecare a acționat cum a putut în această perioadă deosebit de dificilă, în care limitele de competență au fost adesea prea strict respectate, iar rivalitățile personale au fost exacerbate. Situație care, din fericire, nu a încetinit mersul anchetei.

DNAT[1] a început să ia în vizor echipa care acționa în periferia lioneză. Ea l-a identificat pe unul dintre teroriști cu ajutorul amprentelor digitale lăsate de acesta pe proiectilul exploziv din TGV, un anume Khaled Kelkal, un vagabond de origine algeriană, cunoscut de poliției și arestat deja pentru acte criminale, dar care nu atrăsese atenția până atunci ca aparținând de vreo mișcare islamică. Din acel moment, anchetatorii au ajuns la el și la mai mulți complici ai săi. Principalii actanți ai acestei rețele a GIA se numeau Joseph Jaime și Karim Koussa. Cei doi făceau parte în realitate din două grupări situate în regiunea lyoneză, care au acționat împreună pentru a facilita infiltrarea în Franța a plasatorilor de bombe și pentru a-i ajuta pe aceștia în realizarea proiectului lor terorist. Rețeaua a fost localizată la Chasse-sur-Rhône. Ca urmare a difuzării unui portret-robot, Kelkal a fugit împreună cu mai mulți membri ai grupării. Koussa a fost prins într-o ascunzătoare din pădurea de pe pasul Malval. Kelkal a fost doborât pe 28 septembrie într-un schimb de focuri cu jandarmii, în locul numit „Casa Albă", nu departe de Vaugneray, într-o periferie lioneză.

La Paris, am arestat cu rapiditate cea mai mare parte din persoanele legate de atentatele din capitală. Un plonjon adânc în universul islamiștilor algerieni radicali. Investigațiile ne-au permis să dezvăluim pânza de păianjen complexă a acestei rețele. Am reconstituit de asemenea parcursul urmat de fiecare membru al echipei, pentru a ajunge la Paris, și am determinat rolul exact al fiecăruia în atentate. Ancheta a fost condusă de cei de la DNAT și de brigada criminală din cadrul prefecturii.

---

[1] Divizia Națională Antiteroristă

Persoana însărcinată cu organizarea campaniei de atentate la Paris se numea Ali Touchent, alias Tarek. Itinerarul său reprezintă deja istorie. Arhitect de formație, fanatic până la extremă, a părăsit Algeria în 1992 și s-a stabilit în Franța. A urmat aici unele cursuri și s-a înscris în FAF, obiect al atât de calomniatei operațiuni Crizantema... În timpul supravegherii organizației, Tarek a scăpat și a fugit în Belgia, unde a fost găzduit de o rețea[1] care, la vremea aceea, era deschisă în egală măsură pentru FIS sau GIA, aprovizionând cu arme răscoalele algeriene. Tarek a devenit atunci un personaj central al Departamentului de logistică al GIA. A fost însărcinat direct de Djamel Zitouni, șeful cel mai crud al acestei organizații islamice, să pregătească atentatele de la Paris. Tarek s-a ocupat atât de rețelele lioneze, cât și de cele pariziene, aflându-se în contact permanent cu baza din Londra, unde se aflau adevărații organizatori, furnizând în special banii necesari pentru pregătirea atentatelor. Trebuia să recruteze bărbați, să le ofere documente false, să găsească ascunzători, să cumpere materia necesară fabricării bombelor etc.

În aprilie 1995, Tarek s-a instalat la Chasse-sur-Rhône, în apropiere de Lyon. Acolo s-a reîntâlnit cu Joseph Jaime, un algerian stabilit în zonă, care efectuase o călătorie inițiatică în Afganistan. La întoarcere, s-a intersectat cu Tarek la Bruxelles și i-a propus, cum era normal, să îl găzduiască la Chasse-sur-Rhône. Locul acesta a devenit baza echipei. Acolo cei doi bărbați l-au selecționat, printre alții, pe Khaled Kelkal. Acest tânăr algerian, aflat în căutarea originilor sale, a fost înrolat în 1994 de către Jaime, ca să transporte, între Franța și Algeria, arme destinate grupărilor de rezistență. Kelkal era ilustrarea perfectă a Tafkirului. Activitatea sa proislamică a trecut perfect neobservată de serviciile de poliție, care îl considerau un găinar, un „infractor de drept comun", al cărui comportament nu trăda prin nimic angajamentul său politic și religios.

[1] Rețeaua lui Ahmed Zaoui

Însă Tarek avea nevoie de oameni mai experimentați. La inițiativa lui Zitouni, a adus în Franța doi oameni de încredere ai șefului GIA: Smaïn Aït Ali Belkacem și Boualem Bensaïd vor fi executanții la fața locului, însărcinați să cumpere materiale, să confecționeze și să amplaseze bombele. Periplul lor spre Franța a fost destul de sinuos, căci, din motive de securitate, Tarek a luat mai multe precauții pentru a-și șterge urmele.

Cei doi bărbați au plecat din Algeria în Tunisia, dar, fapt surprinzător, au cerut vize pentru Statele Unite. Se pare că ideea ar fi fost să se întoarcă în Europa via America. Refuzați de ambasada americană, și-au schimbat radical planurile și s-au dus în Yemen! Acolo, tot din motive de securitate, s-au despărțit. Aït Ali Belkacem a plecat în Italia și a fost găzduit la Milan de un compatriot, Safe Bourada, care ne-a povestit totul în detaliu după ce a fost arestat. Bourada l-a ajutat să treacă în Elveția, apoi în Belgia. De aici, nu a fost decât o joacă de copii să ajungă în Paris, unde în sfârșit s-a reîntâlnit cu Tarek.

Odiseea lui Bensaïd este mai complicată, pentru că el s-a trezit blocat într-o țară pe care credea că o va tranzita fără încurcături. A avut într-adevăr proasta idee de a trece prin Turcia. Or, autoritățile turcești, considerând că are documente suspecte, l-au consemnat la domiciliu, ca să obțină informații despre persoana lui. Bensaïd i-a cerut atunci ajutorul lui Tarek. A fost pusă la punct o adevărată operațiune de dezinfiltrare. Tarek a recuperat din Olanda pașaportul unui „frate", pe care l-a falsificat aplicând fotografia lui Bensaïd. A trimis în grabă în Turcia un membru al rețelei, însărcinat să îi dea documentele false nefericitului, permițându-i astfel să reia în calcul întoarcerea la Paris. Echipa a provocat atentatele din Franța. Au fost constituite mai multe grupuri, unul dintre ele în regiunea de nord.

Bensaïd și Smaïn Aït Ali Belkacem au fost localizați cu ajutorul apelurilor telefonice. Apeluri date cu regularitate între structura din Lyle a grupului și unul dintre plasatorii bombelor din Paris, cunoscut sub numele de „Mehdi". Poliția a stabilit că apelurile au fost primite sau date din cabine telefonice aflate în arondismentul 16. Din acel

moment, multe dinte cabine au fost puse sub ascultare. Astfel „Mehdi", în realitate Bensaïd a fost arestat pe 1 noiembrie 1995, la ieșirea dintr-o cabină foarte aproape de podul Mirabeau, în împrejurimile vechii sale baze operaționale de pe strada Félicien-David.

O arestare providențială, pentru că a permis evitarea unui nou carnagiu. Ultimele interceptări dovedeau că la Lille, corespondentul său se pregătea să detoneze o bombă cu gaz în centrul unei piețe din cartierul Wazemmes. Bomba aflată în curs de fabricație a fost descoperită de altfel cu ocazia unei percheziții efectuate la Villeneuve-d'Ascq. A fost identificat corespondentul lui Bensaïd arestat într-un apartament: era Aït Ali Belkacem. Potrivit interceptărilor, acesta din urmă avusese și el intenția de a reface, pe linia TGV-ului Paris-Lille, „lovitura" din Paris–Lyon. Însă Bensaïd considerase că operațiunea era prea complicată ca să o pună în aplicare.

Arestarea lui Bensaïd, realizată cu puțin înainte de cea lui Aït Ali Belkacem, a pus capăt funestei epopei a oamenilor lui Zitouni. Fără desfășurarea unei minuțioase munci de investigație, seria de atentate probabil că ar fi continuat și s-ar fi complicat cu una dintre cele mai dure greve cunoscute vreodată de Paris. Situație care ar fi făcut dificilă intervenția ajutoarelor și ar fi amplificat climatul de tensiune socială care domnea pe-atunci.

Plecând de la aceste arestări, precum și de la cele ale altor membri ai grupării, polițiștii au reconstituit în detaliu filmul evenimentelor, începând cu cumpărarea și pregătirea materialului până la amplasarea bombei în sine, ajungându-se chiar la identificarea operațiunii de cumpărare a șuruburilor și a buloanelor la Castorama. A fost de asemenea demontat întreg circuitul financiar, dezvăluindu-se costul operațiunii: 160 000 de franci alocați din Londra pentru organizație pentru a săvârși campania de teroare.

Ne-au scăpat doar doi membri, unul dintre ei provizoriu însă... Tarek a părăsit clandestin Franța, așa cum a reușit să scape și în cadrul operațiunii Crizantema. Speculațiile au apărut cu repeziciune. Unii considerau că Tarek era o cârtiță a serviciilor algeriene,

ghidat de putere, ca să manipuleze echipele plasatorilor de bombe, astfel încât să discrediteze GIA și să provoace reacția dură a Franței vizavi de aceste rețele.

Această teză recurentă nu a fost validată, deși actantul ei era misterios. Tarek, care a putut să se întoarcă în Algeria, a fost ucis mai târziu, în timpul unei confruntări cu armata, iar eliminarea sa fizică, foarte adevărată, nu a fost, așa cum s-a sugerat, o legendă care să îi acopere fuga. După atentate, m-am deplasat în Algeria în cadrul unei comisii rogatorii internaționale, am consultat dosarul său și i-am verificat condițiile morții. Se întorsese clandestin în Algeria și înnodase unele legături operaționale cu membri ai FIDA[1]. Potrivit anchetei algeriene, el a fost omorât în timpul unei operațiuni îndreptate împotriva membrilor acestei din urmă organizații islamice, ascunși într-o casă din Alger. Toți islamiștii au fost doborâți în timpul unui asalt al serviciilor de securitate. În schimb, a trebuit să așteptăm zece ani și atentatele de la Londra pentru ca Marea Britanie, care l-a arestat în 1995, să accepte să extrădeze un alt responsabil de prim plan al acestei campanii de atentate, pentru executarea mai multor mandate de arestare internațională emise de Franța. Zece ani de proceduri în timpul cărora Rachid Ramda – acesta este numele său adevărat, sponsorul atentatelor și legătura directă a lui Djamel Zitouni –, a făcut apel la toate recursurile judiciare posibile, înainte de a fi adus în Franța.

Scotland Yardul îl anchetase încă din 1993, cu mult înaintea atentatelor din Paris. Ancheta a stabilit că Ramda era legat nu doar de GIA, ci avea contacte și cu membrii Al-Qaida. A fost găsită într-una dintre ascunzătorile sale londoneze, faimoasa copertă a numărului 118 din revista *Al-Ansar*, reprezentând turnul Eiffel spart în mai multe bucăți. În realitate, era vorba despre o machetă, pentru că, după eșecul deturnării Airbus-ului Air France, ziarul nu a fost publicat.

[1] Frontul Islamic al Jihadului Armat. Organizație Jihadistă diferită de GIA, care se concentrase în Algeria asupra intelectualilor și jurnaliștilor, calificați drept „comuniști" sau „apostați".

O altă probă la dosar. Trimiterea unei sume de 5 000 de lire prin Western Union pentru Bensaïd, la Paris. Angajații Departamentului Special din Scotland Yard, care îl supravegheau pe atunci, l-au văzut pe Ramada depunând bani în agenția respectivă a Western Union. După ce au pus mâna pe documentul de primire semnat de mână cu pseudonimul „Ilyes", au luat amprentele digitale de pe document. Adresa băncii destinatare din Paris a fost găsită în timpul percheziției la domiciliul lui Ramda, ca pseudonim al lui Bensaïd. S-a stabilit astfel că Bensaïd, sub pseudonimul de Ben Abbas, retrăsese contravaloarea în franci francezi a banilor trimiși de la Londra. Documentele bancare au chiar amprentele sale digitale. Mai mult, a consemnat această sumă în documentele sale contabile descoperite al Paris – contabilitate actualizată în niște carnețele – unde apărea această notă: „Primit de la Ilyes. 5 000 de lire la rata de 7,5=36 000".

Ramda, stabilit în Marea Britanie din 1993, avea mai multe adrese la Londra. Cea mai importantă se afla pe strada Braybrook, la numărul 30. Aici a ieșit la iveală o întreagă documentație care confirma apartenența sa la GIA și urma contactelor sale cu responsabilul de atunci, Djamel Zitouni. Aceste materiale, ridicate în cursul mai multor perchiezții la domiciliul său, au demonstrat că Ramda a fost pivotul campaniei de atentate, cel care a făcut posibilă realizarea sa. De altfel, el se afla în legătură permanentă cu Bensaïd la Paris, care îi dădea raportul despre activitatea plasatorilor de bombe. Ramda îl informa apoi direct pe Zitouni în Algeria.

De asemenea, am descoperit în documentele clasificate britanice elemente deosebit de importante pentru ancheta noastră: numerele de telefon codate folosite de rețea și confirmate de facturile detaliate, note de telefon, liste cu nume ale membrilor și contactelor grupului. De exemplu, o scrisoare a unui responsabil GIA, apărut în timpul afacerii Chalabi, Mohammed Kerrouche, scrisă în octombrie 1995 după atentate și adresată adjunctului direct al lui Zitouni, Redouane Abu Bassir, responsabil cu relațiile externe ale GIA. Era un fel de curriculum vitae în care Kerrouche și-a trasat itinerarul, a afirmat

puterea angajamentului și a voinței sale de a servi „alături de Djamel Zitouni". A evocat trecerea sa prin Bosnia, a atacat Israelul, dar și pe saudiți, considerați drept trădătorii apropiați de Occident. A povestit felul în care a scăpat de arestările din Franța: „Slavă Domnului, în ziua aceea, mă aflam într-o călătorie", a dat detalii despre grupurile care acționau pe teritoriul național. A evocat, de exemplu, rolul unui „frate", încarcerat în Belgia și extrădat în Franța în cadrul afacerii Chalabi. O „confesiune" completă și foarte utilă în anchetă.

Ramda a fost bineînțeles arestat și am emis primul meu mandat de arestare împotriva lui în noiembrie 1995, ca să îi cer extrădarea. Mandatul a fost reînnoit de Jean-François Ricard, în cadrul atentatului de la stația de metrou Saint-Michel, și de Laurence Le Vert, pentru afacerea de la Chasse-sur-Rhône.

Degeaba. De ce o astfel de inerție din partea Londrei? Probele erau acolo. Probe în principal englezești. Probe consistente.

Însă justiția britanică nu era convinsă. Iar Franța, apărată de un avocat englez, nu a reușit să pună în valoare argumentele noastre. Consilierii lui Ramda au epuizat toate căile de recurs și își vor multiplica la nesfârșit procedurile. Dosarul a fost chiar evocat de mai multe ori în Camera Lorzilor. Justiția engleză a considerat atunci că Franța nu respecta drepturile omului, că siguranța fizică a deținuților nu era garantată de țara noastră... și că probele implicării sale nu erau suficient de convingătoare.

În iulie 2005, Londra a fost și ea ținta unor atentate. Pe 1 decembrie 2005, Ramda a fost extrădat în Franța. Oare aceste evenimente tragice au convins justia britanică de temeiul cererilor Franței? Sau au intervenit alte considerații? Judecătorii englezi nu au considerat necesar să justifice acest îndelungat răgaz de reflecție. În lunile următoare, au fost executate mai multe mandate de arestate, unele în urmărire, unul dintre ele împotriva unuia dintre adjuncții lui Abu Doha, legat de mișcarea Al-Qaida.

J.-M. Pontaut: *L-ați interogat pe Ramda în Franța?*

J.-L. Bruguière: Au fost ultimele interogatorii pe care le-am condus, în 2007. După cum știți, procedura franceză consemnează în scris. A trebuit deci să îl interoghez pe fond, cu scopul de a integra toate elementele adunate în Franța și în Marea Britanie. Peste douăzeci de interogatorii, aproximativ cinci sute de pagini de procese-verbale pentru a-i descrie rolul precis în rețea. El nu a vrut să răspundă la întrebări. S-a arătat mai degrabă amabil, strălucitor, abordând diverse subiecte, dar nimic despre rolul său în rețea... Deși executase zece ani de închisoare în Marea Britanie, a fost condamnat în primă instanță de Curtea de Juri din Paris la închisoare pe viață, pe 26 octombrie 2007.

J.-M. Pontaut: *Acești zece ani au fost deduși din pedeapsă?*

J.-L. Bruguière: Da, pentru că era vorba despre o extrădare. Dar era o situație fără precedent. Zece ani de închisoare fără judecată!... Pentru țara care deținea habeas corpus, considerată a fi un model în materie de protecție a libertății individuale, această lungă detenție înainte de orice fel de judecată pe fond era șocantă, chiar dacă probele adunate erau pertinente din punctul de vedere al dreptului britanic. Un comportament dilatoriu care a adus atingere nu doar principiului „răgazului rezonabil", dar care a prejudiciat și lupta împotriva terorismului. În rest, avocații lui Ramda au depus la Curtea Europeană a Drepturilor Omului mai multe recursuri. În mod curios, nimeni de la Londra nu a fost deranjat de această situație.

J.-M. Pontaut: *Să ne întoarcem în Franța. Cum s-a desfășurat cercetarea, ca urmare a anchetei asupra atentatelor?*

J.-L. Bruguière: Cu Bensaïd, foarte prost. S-a arătat deosebit de violent, mergând până la a se tăvăli pe jos, înainte de a se adânci în tăcere. Nu a renunțat la ea decât pentru a ne insulta. A încercat de mai multe ori să sară la colegul meu, Jean-François Ricard și la mine. L-a rănit chiar pe unul dintre membrii escortei, fapt care l-a costat să compară în fața tribunalului și să fie condamnat pentru aceste fapte de violență. Însă învinuirile care i-au fost aduse erau copleșitoare. El efectuase în primă instanță toate reperările. Le-am descoperit scrise

cu mâna lui în carnețele sale. Am putut chiar să dovedim că el a depus bomba de la Maison-Blanche, datorită descoperirii unei amprente digitale.

Cât despre Aït Ali Belkacem, acesta a negat totul, chiar și ceea ce era evident. Însă un element destul de neașteptat l-a înfundat. Când a fost arestat, avea asupra lui o cartelă de metrou. În notele sale, am găsit dovada cumpărării de cartele de metrou în octombrie: una pentru el, cealaltă pentru Bensaïd. Ne-a venit atunci ideea să exploatăm banda magnetică de pe cartele. O premieră. Dar oare era posibil? Interogată, SNCF ne-a confirmat că putea citi, dar că mai mult ca sigur nu vom găsi mare lucru: locul și data achiziției, prima și ultima utilizare. Or, exact asta căutam. Cartela fusese marcată pentru ultima dată la poarta de ieșire de la stația Javel, care deservea linia C a RER-ului. Marți 17 octombrie la ora 6.52 dimineața. Iar bomba a explodat la una dintre stațiile următoare, Musée d'Orsay, la ora 6.53 de minute și 43 de secunde. Belkacem s-a urcat în garnitura în care a explodat bomba și a ieșit de acolo cu câteva minute înainte de explozie. El a recunoscut de altfel că acea cartelă de metrou îi aparținea. Nu se aștepta însă să fie identificat cu ajutorul ei. Brusc, la vederea concluziilor expertizei, a recunoscut că a amplasat bomba. Apoi, a retractat, bineînțeles. Dețineam însă o probă materială care a convins Curtea de Juri, fiind condamnat la închisoare pe viață.

3

Tărâmurile Jihadului

Afganistan, pământ al Jihadului şi leagănul Al-Qaida

J.-M. Pontaut: *Când v-aţi dat seama de existenţa şi importanţa filierelor afgane?*

J.-L. Bruguière: Foarte devreme. Combatanţii islamici fuseseră formaţi în contextul confruntării cu sovieticii, la sfârşitul anilor 1980. Mişcările teroriste s-au organizat apoi singure, fiind susţinute la început de către reţele pakistaneze, cu complicitatea paştunilor, obţinută în timpul conflictului dintre URSS şi rebelii islamişti conduşi de către Gulbuddin Hekmatyar, şeful partidului afgan Hezb-e-Islami[1]. Pakistanul ştia foarte bine ce se întâmplă în Islamabad sau în Lahore, dar mai ales în Peshawar, poartă de intrare pentru taberele afgane. Începând din 1992, mujahedinii vor veni în număr mare să se antreneze în aceste tabere, după care se vor întoarce în ţările lor de origine. Ei proveneau mai ales din Magreb: Algeria, Maroc, Tunisia, însă de asemenea din Egipt, din Yemen, din ţările Golfului. Radicaliştii stabiliţi în Europa – în Franţa, în Italia, în Belgia, în Germania sau în Marea Britanie – au staţionat acolo de asemenea. Ei vor constitui batalionul acelor „afgani" care se vor întoarce apoi, aureolaţi de imaginea lor de combatanţi.

---

[1] Partid islamist afgan care a luptat împotriva sovieticilor. A fost creat în 1975 de către Gulbuddin Hekmatyar.

Declinul GIA începând din 1995, odată cu moartea lui Zitouni și cea a succesorului său Antar Zouabri, va contribui la accelerarea acestei mișcări. Pe măsură ce GIA își pierde din influență în Algeria, organizația, decimată în parte de armata regulată, devine obiectul luptelor interne. Metodele de tip Takfir ale GIA sunt, într-adevăr, dezavuate de gardienii dogmei salafiste la Londra: Abu Qatada, Abu Hamza, Abu Walid și chiar Ayman al-Zawahiri, „locotenentul" lui Osama Bin Laden, care mergea din când în când în capitala britanică.

Londra, unde se adăpostesc principalii ideologi ai jihadismului, în special cei ai GIA, va deveni locul în care aceste filiere se structurează, dar și traseul obligatoriu pentru a ajunge în taberele afgane. Contactele cu Pakistanul, la Islamabad și la Peshawar, sunt operate de fapt de la Londra. În Afganistan, acești mujahedini arabi sunt direcționați către regiunile Jalalabad și Khost. Principala lor tabără de antrenament este cea de la Khalden. Algerienii joacă aici un rol preponderent până în 2000, dată la care aceste tabere vor fi închise din ordinul talibanilor.

Structura principală este Maktab al-Khadamat[1], un centru de primire a mujahedinilor implantat la Peshawar. Creat de către Abdullah Azzam, părintele spiritual al lui Bin Laden, la mijlocul anilor 1980, Maktab a fost preluat de rețelele algeriene după moartea lui Azzam din 1989 și închiderea sa oficială de către pakistanezi. El funcționa ca o secțiune specializată și administra case de oaspeți și tabere de antrenament în Afganistan. În special casa algerienilor de la Jalalabad și tabăra de la Khalden.

Nou-veniții erau regrupați aici, selecționați, înainte de a fi trimiși în funcție de aptitudini în diverse tabere. Deși erau stabilite în zone geografice diferite, structurile Al-Qaida și cele care depindeau de Maktab stabileau contacte frecvente. Organizația lui Osama Bin Laden făcea recrutări la Khalden sau la Jalalabad printre mujahedinii cei mai motivați. Alții, antrenați inițial la Khalden, își desăvârșeau formarea la Kandahar, într-o tabără Al-Qaida. Această cooperare a încetat abia

[1] Biroul Serviciilor pentru Mujahedini.

în 2000, când Osama Bin Laden a preluat controlul ansamblului de tabere care nu fuseseră închise. La începutul anilor '90, amenințarea cea mai apropiată venea din Algeria și din partea GIA. Ne-am dat însă seama rapid de importanța filierelor afgane și a rolului acestora în formarea teroriștilor. Aceste filiere au fost puse în evidență pentru prima dată în cadrul afacerii MJIM – acest grup de marocani format în Franța și plecat să comită atentate în țara de origine. Mulți membri ai grupului trecuseră prin aceste tabere de antrenament.

Ulterior, am descoperit implicarea afganilor în atentatele din 1995. Unul dintre pionii grupului de la Chasse-sur-Rhône, Jaime, fusese antrenat în aceste tabere. Maktabul a fost la baza formării celor mai multe rețele care au operat în Franța, printre care cele care proiectaseră comiterea atentatelor din timpul Cupei Mondiale la Fotbal și de la catedrala din Strasbourg, cât și altele, despre care vom discuta mai încolo.

Obiectivul era foarte simplu: formarea luptătorilor, care urmau să fie trimiși în țara lor de baștină pentru a organiza bazele logistice sau pentru a comite atentate. Ne aflam în perioada exportului Jihadului, care a culminat, în 2001, cu atacul de la World Trade Center.

Urmărind traiectoria membrilor MJIM, am avut confirmarea că poarta de intrare spre Afganistan era Londra. Pentru candidații europeni la călătorie, două personaje au jucat un rol central în capitala britanică: Mustafa Kamel, spus Abu Hamza, de origine egipteană – ai cărui frați au fost uciși de armată și care și-a pierdut un ochi în război – și un palestiniano-iordanian, Omar Abu Omar, alias Abu Qatada. Ei animau moscheile celor „Patru Învățături" și Finsbury Park-ul, locurile de întâlnire a tuturor radicalilor islamiști. Cei doi bărbați puneau la dispoziția mujahedinilor, strict selecționați, vize de intrare în Pakistan. Legăturile acestei țări cu Marea Britanie le ușurau trecerea. De aici, mergeau la Peshawar, unde nou-sosiții erau regrupați, selecționați, înainte de a fi expediați în tabere afgane de antrenament în funcție de aptitudini.

J.-M. Pontaut: *Autoritățile engleze erau la curent cu aceste lucruri?*

J.-L. Bruguière: Aceste personaje beneficiau în acea perioadă de un fel de acord tacit cu autoritățile, pe scurt: „Vă lăsăm în pace, dar rămâneți liniștiți la noi". Sunt totuși urmăriți îndeaproape de către serviciul de securitate internă (n.r. M I5). Dar nu sunt hărțuiți juridic pentru activitățile lor Jihadiste în afara Marii Britanii.

Fiind expuși cu IRA, britanicii nu vor să deschidă un al doilea front. Islamiștii rezidenți sunt supravegheați, câteodată arestați, dar lucrurile nu merg niciodată foarte departe. Extrădarea lui Rachid Ramda ilustrează foarte bine reticența autorităților de la Londra de a intra în conflict cu islamiștii.

J.-M. Pontaut: *Cine sunt acești candidați la călătorie, după cum le spuneți?*

J.-L. Bruguière: Tineri recrutați cam de peste tot, radicalizați și islamizați, care sunt incitați să se ducă în zonele afgane. Li se promite că acolo vor câștiga partea lor de paradis formându-se în acest „prototip al Statului islamic model". Cei mai mulți dintre ei nu știu exact ce se întâmplă, dar se îndoiesc totuși că pleacă la o plimbare festivă. Nu este vorba despre un sejur turistic. Cunosc existența taberelor și sunt conștienți că vor avea de suportat un antrenament militar. Mai întâi învață să se lupte împotriva „inamicului apropiat", adică Alianța Nordului, condusă de comandantul Massoud. Vor fi, de asemenea, dirijați înspre alte teritorii ale Jihadului: Cecenia, Bosnia și chiar Caşmirul.

Cei care se întorc sunt, incontestabil, transformați. Dacă unii nu suportă duritatea antrenamentului sau a climei, alții, dimpotrivă, nu au decât un obiectiv: să convertească noi adepți, să-i trimită în Afganistan și să se întoarcă acolo. Este una dintre misiunile care le vor fi trasate, odată cu constituirea unei rețele logistice de susținere a grupurilor armate și pregătirea operațiunilor teroriste. O misiune care se înscrie în exportarea Jihadului.

Puțin câte puțin, pe parcursul anchetelor, vom demonta aceste filiere și vom înțelege regulile lor de funcționare. După trecerea obligatorie prin Londra, noii recruți ajung în Pakistan, Islamabad sau Lahore. De aici, vor merge la Peshawar, unde algerienii conduc case de primire, moștenite de la Maktab al-Khadamat, despre care am

vorbit. După un scurt sejur în aceste structuri de primire, stagiarii vor fi pregătiți pentru noua lor viață de partea cealaltă a frontierei.

Cei care nu sunt destul de bărboși vor trebui să aștepte, alții își vor cumpăra din piața cosmopolită din Peshawar ținuta afgană necesară pentru a putea trece în Afganistan. Când sosește momentul, în mici grupuri, vor trece pasul Khyber și frontiera pakistano-afgană cu călăuze. Vor ajunge apoi la „casa algerienilor" de la Jalalabad, înainte de a fi trimiși, în funcție de aptitudinile lor, în diverse tabere de antrenament. Este vorba despre mici tabere de corturi unde recruții primesc un antrenament „de bază": mânuirea armelor ușoare, automate, grenade sau explozibili și fac exerciții fizice intense. Există și alte module de formare, dedicate manevrării armelor grele sau confecționării explozibililor. Apoi cei mai dotați sau cei mai rezistenți sunt îndreptați către locuri specializate. Vor învăța să fabrice sisteme de declanșare de la distanță cu telefoane mobile sau prin telecomandă.

Cele mai cunoscute dintre aceste tabere sunt cele de la Derunta și de la Al Farouk. Aici combatanții sunt inițiați în folosirea otrăvurilor și în confecționarea de arme chimice sau de agenți biologici. Sau chiar în a deveni kamikaze. Această pregătire este asigurată de Al-Qaida.

Taberele sunt în competiție unele cu celelalte. Dacă algerienii constituie încă majoritatea celor sosiți, există și case de primire pentru tunisieni, marocani, yemeniți etc. Fiecare tabără are comandantul ei și propriii instructori.

Prin intermediul mărturiilor primite de la persoanele reținute la întoarcere în cadrul procedurilor noastre, am reușit să cunoaștem bine aceste tabere, organizarea lor și numele comandanților. DST va aduna astfel o cantitate considerabilă de informații, care ne vor fi foarte utile pe viitor. Într-o zi, vom putea chiar să-l interogăm pe unul dintre responsabilii Maktab, cunoscut până acum sub pseudonimul de Abu Qassim, un personaj important legat de Al-Qaida. Abu Qassim va fi identificat prin ancheta asupra MJIM.

Cu scopul de a facilita livrarea pașaportului său unui membru al MJIM, Chaouki Baadache, alias Abu Qassim, responsabilul cu Casa Algerienilor din Peshawar, va comite greșeala de a-l însoți la ambasada

Franței din Islamabad, fără a lua în considerare că va fi filmat de camerele de supraveghere. Or, Baadache efectuează des vizite în Europa și întreține relații cu activiști din Belgia și din Marea Britanie.

În martie 1998, poliția belgiană face o descindere pe strada Wery, la Bruxelles, unde stătea un grup de islamiști extrem de violent; a fost întâmpinată de un tir de arme automate. Teroriștii au fost în cele din urmă arestați, și Baadache se găsea printre ei, în compania lui Farid Melouk, un membru al GIA, condamnat în lipsă la 7 ani de închisoare, în cadrul rețelei din Chasse-sur-Rhône. Baadache și-a dat o identitate falsă, dar a fost demascat grație fotografiilor făcute la ambasadă. Va fi condamnat în Belgia pentru fapte teroriste. Strada Wery nu era, în realitate, decât una dintre bazele acestei rețele belgiene legate de alte structuri teroriste din Olanda, Marea Britanie și Franța.

În ce mă privește, recuperez prin comisie rogatorie elementele anchetei belgiene. Pot să stabilesc că faptele pentru care m-am sesizat sunt juridic distincte de acelea care au servit ca bază urmăririi sale din Belgia. Chaouki Baadache nu a facilitat oare întâmpinarea și introducerea în taberele din Afganistan a mujahedinilor care locuiau în Franța? Eliberez deci pentru găsirea lui un mandat de arestare european. Prin urmare, va fi judecat și condamnat în Belgia și supus examinării în Franța, în special pentru ajutorul acordat mujahedinilor francezi la Peshawar și în Afganistan și pentru legăturile sale cu Zinabeddine Abu Zoubeïda[1], care va deveni o figură de prim rang în Al-Qaida. Baadache va fi demascat prin exploatarea serviciului de facturare al telefoanelor mobile și sateliților pe care i-a utilizat. S-a putut stabili că era „Abu Qassim" apărut în anchetele noastre ca fiind pivotul din Maktab, în legătură cu Al-Qaida. Relațiile sale cu actorii din primul rând al mișcării islamiste au fost dovedite – în special cu Abu Zoubeïda și Hocine Benabdelhafid, relație londoneză a lui Ramda, care va fi implicat în 2002 în proiectul unei serii de

[1] Important cadru al Al-Qaida născut pe 12 martie 1971 în Arabia Saudită. A fost capturat de forțele pakistaneze pe 28 martie 2002 la Faisalabad și predat autorităților americane. A fost transferat la baza din Guantanamo.

atentate la Londra, comis prin intermediul unei otrăvuri pe bază de ricin, și arestat pentru aceste fapte în Marea Britanie.

Când Baadache sosește în biroul meu, manifestă o ură feroce. Afișează o mare superioritate și recurge la o logoree amenințătoare. Inițial, nu răspunde la nici o întrebare, mulțumindu-se să recite rugăciuni. Apoi, dintr-odată, lasă să-i scape: „În orice caz, nu există decât o justiție, aceea a lui Dumnezeu. O să ne regăsim Sus și veți merge în infern. Pentru mine, condamnarea oamenilor nu are nici o importanță, pentru că tot ce se petrece pe Pământ nu contează".

Pot să-mi imaginez astfel ceea ce resimt kamikaze, nebunii lui Dumnezeu. Par deja într-o altă lume, izolați de cei care trăiesc. Atitudinea lui Baadache este foarte diferită, de exemplu, de cea a lui Bensaïd, responsabilul cu atentatele pariziene. Bensaïa se arunca urlând peste tot ce găsea, rănindu-se până la sânge. Baadache însă manifestă o violență interioară, mult mai profundă. Dacă ar fi putut să explodeze în biroul meu, ar fi făcut-o. Fizic, corpul lui era acolo, dar spiritul lui era departe.

Baadache va fi înlocuit la Peshawar cu Abu Zoubeïda, care preia Casa Algerienilor. Zoubeïda este omul-cheie al taberelor. În contact permanent cu emirii din Londra, Abu Hamza și Abu Koutada, va face mai târziu legătura cu Al-Qaida, rămânând în relație cu Maktab și responsabilii ei, precum Abu Jaffar[1] sau Abu Doha[2], doi indivizi direct implicați în proiectul de atentat împotriva catedralei din Strasbourg și în afacerea Ressam.

În 2000, situația se schimbă radical. Bin Laden și mâna lui dreaptă, doctorul egiptean Al-Zawahiri, care au fondat, în urmă cu doi ani, Frontul Islamic Mondial pentru Jihad împotriva evreilor și a cruciaților, au nevoie de o cauză religioasă și încheie o alianță cu talibanii și șeful lor, mollahul Omar. Bin Laden va dispărea apoi în statul taliban, ceea ce-i va permite să pregătească atentatele din 11 Septembrie 2001.

[1] Omar Chaabani, responsabil al Al-Qaida ucis la Tora-Bora, în Afganistan, în noiembrie 2001, cu ocazia bombardamentelor americane.

[2] Al cărui adevărat nume este Rachid Boukhalfa, figură de prim-plan a rețelelor islamiste radicale.

Începând de atunci, Afganistanul va deveni un veritabil stat terorist, integrând în structurile sale organizația Al-Qaida.

Cu siguranță, Bin Laden era deja un personaj important în Afganistan, cunoscut pentru lupta sa împotriva sovieticilor. Dar, inițial, mulți i se opuneau – începând cu grupuri algeriene și tunisiene care nu vroiau să i se supună.

Taberele grupurilor din Magreb erau stabilite în nord-nord-vestul Afganistanului, în timp ce acelea ale lui Bin Laden erau situate în sud, la Kandahar. Trei rute erau utilizate pentru a ajunge în tabere. Drumul principal, acela din Maktab al-Khadamat, trecând prin Islamabad, Peshawar și trecătoarea Khyber, constituia „filiera clasică". Drumul care conducea către unitățile Al-Qaida din Kandahar o lua pe un traseu mai la sud, prin Karachi și Quetta, capitala provinciei Belucistan. În sfârșit, un al treilea itinerar, puțin folosit, trecea prin Iran. Va fi reactivat după 11 Septembrie 2001 pentru a permite mujahedinilor să fugă din Afganistan. Iar altora să revină.

După alianța cu talibanii, Al-Qaida va domni ca stăpână și va elimina rețelele concurente, în principal pe acelea ale algerienilor și tunisienilor. Aceștia din urmă erau totuși animați de un personaj important, Seiffalah Ben Hissine, alias Abu Iyad, un apropiat al lui Abu Qatada. Existau totuși legături între taberele din sud și cele din nord. Manifestații religioase sau căsătorii permiteau și unora, și celorlalți să se întâlnească. Personajele importante din Al-Qaida, în special Ayman al-Zawahiri, veneau în vizită în „madafa"[1], luau ceaiul, discutau cu recruții în vederea preluării celor mai buni pentru operațiunile kamikaze. Tinerii magrebini serveau, în realitate, cel mai adesea, drept „carne de tun" și erau destinați operațiunilor celor mai primejdioase.

Grație charismei sale și simțului de organizare, Bin Laden se va impune, încetul cu încetul. Al-Qaida sfârșește prin a-și apropria, cu ajutorul mollahului Omar, ansamblul taberelor. Majoritatea vor fi închise în vara lui 2000, ca și cea de la Derunta. Va rămâne

[1] Case de primire, precum cele ale algerienilor de la Jalalabad

deschisă doar tabăra din Al Farouk, sub controlul Al-Qaida. Alte tabere, mai secrete, au misiuni specifice, precum formarea viitorilor kamikaze. Este în special cazul taberelor așa-numite ale Martirilor și ale Aeroportului.

Între 1994 și 2001, estimăm că aproximativ 1 100 de tineri francezi convertiți sau de origine magrebină au plecat în Afganistan. Prin urmare, toate persoanele cu care ne vom întâlni în anchetele noastre au urmat acolo diverse stagii.

În „sistemul Al-Qaida", oamenii ca atare nu contează. Indivizii sunt interschimbabili. Structurile nu sunt nici permanente, nici fondate pe o linie politică. Este angajamentul mujahedinilor, dorința lor de a face Jihadul care conduce la crearea structurilor de circumstanță, efemere și evolutive. Astfel nimicirea unei rețele sau eșecul unei operațiuni nu vor afecta continuitatea strategică, angajamentul hotărât de a acționa în aceeași direcție și pentru același scop. Din 1994 și până în 2001, Afganistanul a fost leagănul, creuzetul acestei ambiții încrâncenate de a cuceri planeta prin Jihad. O ambiție care este departe de a fi dispărut, dar care nu mai are același substrat teritorial.

J.-M. Pontaut: *Totuși, pentru a conduce oamenii, pentru a pregăti atentatele, era nevoie de șefi. Bin Laden a fost principalul organizator al acestui* „sistem".

J.-L. Bruguière: Bineînțeles că a existat o organizație, o ierarhie și șefi. Al-Qaida este ierarhizată în sens strict. Nu structurile periferice îi sunt nesupuse. Dacă o operațiune eșuează, un alt grup reia flacăra, compus din indivizi care nu cunosc sau cunosc prea puțin existența vechiului proiect. Și așa mai departe, până la atingerea obiectivului vizat.

La început, pentru a conduce anchetele, am avut impresia că ne găseam în fața unui puzzle. Am avut nevoie de timp pentru a reuși să legăm unele de altele toate aceste mici piese cu forme diverse și să vedem, în sfârșit, apărând figura de ansamblu. Cei care acționează în interiorul grupurilor nu o văd niciodată. Coerența generală nu apare decât mult mai târziu, cu analiza. Dar adesea prea târziu. Astfel o strategie de prevenire cere un demers proactiv, care necesită o

bună cooperare internațională, fiecare punând pe masă elementele puzzle-lui de care dispune.

J.-M. Pontaut: *Revin la tabere. Cum explicați faptul că descoperirea lor nu a suscitat mai multă neliniște? Vedeam că era vorba despre o uzină, o fabrică de teroriști la scară largă și am lăsat-o să acționeze?*

J.-L. Bruguière: Dar în Franța am fost foarte neliniștiți! Doar că am fost, practic, singurii... Existența acestor centre de formare a fost totuși „reliefată" de anchete precise. Ea a provocat arestări, la noi, în străinătate, în Italia, Belgia. Serviciile de informații occidentale aveau fotografii luate prin satelit din aceste tabere, cunoșteau locația și scopul lor. Dacă Franța a plătit scump faptul că a combătut în premieră anumite rețele radicale legate de Al-Qaida, această cunoaștere ne-a permis de asemenea să intervenim în avans și să neutralizăm alte grupări înainte de a trece la fapte.

Bosnia: o altă destinație pentru luptătorii islamului

„Nebunii" *din Roubaix*

J.-M. Pontaut: *În 1996, o impresionantă serie de fapte diverse tulbură orașul Roubaix, în nord. Inițial, s-a atribuit paternitatea unei echipe de cerșetori.*

J.-L. Bruguière: Da, unii vor considera că aceste furturi armate de o rară violență sunt fără conotație teroristă, obiectivul fiind, după cum se pare, de a lăsa afacerea în mâinile justiției locale și a SRPJ din Lille. O eroare de apreciere, căci vom avea foarte repede confirmarea că aceste operațiuni sunt opera islamiștilor radicali. Programate din 1994–1995 în taberele afgane, aceste furturi cu violență erau destinate să găsească banii pentru finanțarea Jihadului.

J.-M. Pontaut: *Puteți să amintiți ce s-a întâmplat?*

J.-L. Bruguière: Pe 27 ianuarie 1996, polițiști care încercau să-i interpeleze pe ocupanții unui Audi furat au fost prinși sub tirul unor arme automate. Un agent primește un glonț în spate, iar agresorii o iau la fugă. Câteva zile mai târziu, patru bărbați atacă magazinul Aldi din Croix, la periferia Roubaix-ului. Grupul, care a fugit la bordul unui R 25 cu o pradă de 20 000 de franci, este urmărit de poliție. În urma unui accident, răufăcătorii încearcă să pună mâna pe un

Mercedes pentru a-și continua cursa. Cum șoferul nu le-a dat cheile imediat, a fost doborât cu sânge-rece cu șase gloanțe de kalașnikov în cap. Ucigașii au reușit în cele din urmă să scape de poliție la volanul altei mașini.

Cu trei zile înainte de reuniunea miniștrilor de Finanțe ai G 7 la Lille, pe 31 martie, o mașină-capcană a fost plasată în fața comisariatului central al orașului, aproape de o gură de metrou. Ea conținea trei mari canistre de gaz explozibil, legate de un sistem de aprindere care, printr-un noroc, nu a funcționat. Dacă cele trei canistre ar fi explodat, o parte din cartier ar fi fost atinsă de deflagrație.

În aceeași lună, grupul ia drept țintă un camion al Brink, atacat în parcarea unui centru comercial cu lansatoare de rachete. Poliția îl identifică pe unul dintre atacanți și descoperă adresa unde stătea „banda", pe strada Pierre-Carette, nr. 59, la Roubaix.

Place Beauvau alege intervenția Raid-ului, decizie înțeleaptă, deoarece, imediat ce au intrat în acest mic pavilion, bărbații din această unitate de elită au avut de îndurat tiruri de kalașnikov. Un polițist a avut umărul perforat, în ciuda vestei sale antiglonț. Asaltul a luat forma unei lupte veritabile. Asediații lansau grenade de la balcon și trăgeau cu arme automate. Casa ia foc, și primul etaj cade. Vor fi găsite patru cadavre printre ruine.

Dar alți membri ai grupului au reușit să scape. Doi dintre ei, care au fugit cu o mașină, au fost reperați la frontiera belgiană. Ca urmare a unui nou schimb de focuri cu jandarmii belgieni, șeful lor, Christophe Caze, un francez convertit la islamism, a fost ucis. Pasagerul lui, rănit, s-a refugiat într-o vilă și a încercat să ia două femei ostatice, dar a sfârșit prin a se preda. Am aflat astfel că alți trei membri ai grupului – Lionel Dumont, un alt francez convertit la islamism, Mouloud Bouguelane și Hocine Bendaoui – au reușit să fugă.

Cu această nouă ocazie, am stabilit că responsabilii acestui grup ultraviolent au legături privilegiate cu un alt teritoriu al Jihadului, Bosnia.

După Afganistan, vom descoperi într-adevăr importanța acestei noi zone de luptă, în care recruții iau parte activă la războiul împotriva sârbilor. Cea mai mare parte a mujahedinilor din Roubaix au

învățat să lupte, uneori într-o manieră extrem de dură. O violență împărtășită, pe care o regăsim în ambele tabere. Înțelegem mai bine determinarea și sângele-rece al ucigașilor șoferului Mercedesului. Ancheta de la Roubaix ne va conduce în Bosnia, în Canada, apoi în Statele Unite, unde o persoană cu legături cu această rețea va fi arestată în timp ce încerca să comită un atentat la Los Angeles.

Itinerarul a doi mujahedini francezi

J.-M. Pontaut: *Itinerarul membrilor pseudo-bandei de* „nebuni" *de la Roubaix ne rezervă, aparent, surprize...*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr. Lionel Dumont, mai întâi. Acest tânăr francez de origine modestă, care avea doar 20 de ani și provenea dintr-o familie cu opt copii, a urmat un an de cursuri la Facultatea de Litere din Lille, înainte să plece să-și efectueze serviciul militar în Somalia. În această țară, în marea ei majoritate musulmană, s-a convertit la islamism. La întoarcerea în Franța, s-a hotărât să se alăture unei misiuni umanitare în Bosnia, destinată să-i ajute pe „fidelii" din războiul contra sârbilor. Acolo se împrietenește cu un alt francez, convertit ca și el la islamism, dar foarte fanatic, Christophe Caze. Acest fost student la Medicină, care și-a abandonat studiile în anul cinci, vrea să se dedice războiului sfânt. Amândoi luptă umăr la umăr și participă la confruntări deosebit de violente.

Revin în Franța în 1993, iar apoi pleacă din nou pentru a-și face învățământul religios la Londra. Luați sub oblăduirea imamului Abu Hamza, care conduce moscheea de la Finsbury Park, mujahedinii sunt mandatați să meargă să comită jafuri la Roubaix, pentru a alimenta vistieria mișcării. După prima confruntare cu poliția franceză, Dumont și Caze se întorc în Bosnia pentru a se echipa cu arme de război: kalașnikov și lansatoare de rachete. Se aprovizionează de la Abu El Maali, șeful „batalionului de mujahedini" din Bosnia, forță care completează armata bosniacă compusă din islamiști radicali care acționează cu binecuvântarea președintelui Alija Izetbegović.

Ca urmare a evenimentelor de la Roubaix, Dumont reușește să ajungă în Italia, în compania lui Mouloud Bouguelane. Sunt

găzduiți la Bolognia, apoi se hotărăsc să se întoarcă în Bosnia pentru a continua Jihadul. Doar că, la sosirea lor, condițiile s-au schimbat. Tratativele de la Dayton au acordat independența Bosniei și au pus punct războiului. Președintele Izetbegović s-a angajat să dizolve milițiile armate. Mujahedinii străini nu mai sunt bineveniți în țară. Astfel că, pentru a supraviețui, Dumont, Bouguelane și un al treilea fost combatant atacă, pe 15 februarie 1997, o benzinărie, pentru a fura banii din casă. Jaful se termină tragic, deoarece poliția intervine, și un agent bosniac moare. Trioul reușește să fugă, dar bărbații sunt prinși în ascunzătoarea lor. Tovarășul lor de cavalcadă este doborât, iar Bouguelane și Dumont sunt arestați și încarcerați la închisoarea din Zenica.

Imediat ce s-a anunțat arestarea lor, am desemnat o comisie rogatorie internațională pentru a merge și a-i audia.

J.-M. Pontaut: *Ați reușit să-i întâlniți?*

J.-L. Bruguière: Războiul abia se terminase, iar nesiguranța era foarte mare în țară. Din fericire, am beneficiat de susținerea logistică a militarilor francezi de la SFOR[1], instalați la fața locului. Era foarte dificil să ajungi la Zenica, pentru că drumurile de munte care conduc acolo erau încă, în majoritate, minate. În fiecare zi aveau loc accidente. Armata m-a transportat, deci, împreună cu anchetatorii din DST, cu elicopterul, până la locul de detenție al lui Bouguelane și Dumont.

J.-M. Pontaut: *Cum au reacționat cei doi la această întâlnire neașteptată?*

J.-L. Bruguière: Am găsit niște indivizi politicoși, destul de vorbăreți, fericiți să ne vadă și nu foarte nemulțumiți de soarta lor. Erau bine tratați și ne-au vorbit cu ușurință. Ne-au povestit despre angajarea lor în Jihadul internațional și despre legăturile lor cu Abu El Maali, responsabilul mujahedinilor din Bosnia. Ne-au confirmat că jaful de la Roubaix a fost comis în numele Cauzei și că au dorit, după tratatele de la Dayton, să continue războiul sfânt.

J.-M. Pontaut: *Păreau foarte fanatici?*

---

[1] Forța de stabilitate din Bosnia și Herțegovina, creată cu ocazia tratatelor de la Paris din noiembrie și decembrie 1996.

J.-L. Bruguière: Nu, nu chiar. Întâlnirea s-a desfășurat bine, într-o atmosferă mai degrabă destinsă. Un an mai târziu, Dumont și Bouguelane îmi vor scrie o lungă scrisoare, ca un fel de mărturie foarte detaliată, în care explică parcursul lor, geneza recrutării lor. Un fel de confesiune spontană.

În scrisoarea lui, Dumont descrie, de exemplu, legăturile lui Abu Hamza cu GIA. Descrie și ura emirului din Londra împotriva Franței, pe care îl numește „șarpele de pe Tamisa", ură cauzată de angajamentul lui în Algeria. Cât despre Bouguelane, acesta îl prezintă pe Abu El Maali drept comanditarul atentatului contra G 7 la Lille. El ar fi incitat grupul să pună vehiculul-capcană în imediata apropiere de comisariatul orașului. Cei doi bărbați afirmă, de asemenea, că reprezentantul mujahedinilor din Bosnia este direct protejat de președintele Izetbegović și că grupul dispunea de proiectile teleghidate Strela, rachete antiaeriene sovietice capabile să doboare elicopterele.

În mai 1999, în ajunul zilei în care Dumont ar fi trebuit transferat provizoriu în Franța pentru a fi audiat de un judecător la Lille, evadează din închisoare, beneficiind, după toate aparențele, de complicitate locală.

J.-M. Pontaut: *Continuarea parcursului său este la fel de incredibilă.*

J.-L. Bruguière: Absolut! Întreprinde apoi un periplu în Asia, se duce în Malaezia, după care devine – probabil o formă de acoperire – angajat într-o societate pakistaneză de import-export de mașini de ocazie din Japonia. Într-un final, este interpelat în decembrie 2003 într-un hotel din München, în Germania, pentru că era în posesia unui pașaport fals, și extrădat în Franța. Este judecat de Curtea de Apel din Nord și condamnat la 30 de ani de închisoare.

4

Exportul terorii

În Statele Unite: proiect de atentat împotriva Los Angeles; afacerea Ressam

J.-M. Pontaut: *Vom vorbi acum despre a doua „ramură" a rețelei de la Roubaix, aceea care vă va conduce în Canada și vă va permite să dezvăluiți o filieră nord-americană necunoscută a Al-Qaida.*

J.-L. Bruguière: Această afacere ne va permite, într-adevăr, de-a lungul unei înlănțuiri extraordinare de indivizi, de grupuri, de rețele, să ne dăm seama, pentru prima dată, de dimensiunea amenințării internaționale pe care o măsoară Al-Qaida.

Departamentul antiterorist se va interesa de al treilea personaj care fugise cu Dumont și Bouguelane, Hocine Bendaoui. Acesta din urmă a beneficiat de ajutorul unei rețele specializate în traficul de documente false, condusă de un alt personaj din Roubaix, Laïfa Kabu. Această filieră foarte structurată organizează trecerea mujahedinilor între Turcia, Europa, Asia și până în Canada, unde s-au instalat principalii membri ai rețelei, printre care numitul Fateh Kamel și un anume Ahmed Ressam. Kabu joacă rol de călăuză și expediază pașapoarte marocane contrafăcute între Canada și Turcia. Aceste pașapoarte false au permis, de exemplu, scoaterea din țară a unuia dintre autorii proiectului de atentat asupra președintelui turc Demirel, din 18 mai 1996.

Bendaoui pleacă să se pună la adăpost în Turcia cu ajutorul lui Kabu, dar comite imprudența de a reveni în Franța, unde a fost

arestat de către DST. Acest serviciu înaintează atunci un raport către Parchetul din Paris despre această filieră de documente false administrative, care se înscrie într-un context terorist, iar o informare judiciară distinctă despre șeful asociației de răufăcători teroriști a fost deschisă la secția antiterorism. Foarte curând, această pistă se revelă fructuoasă, pentru că îl identificăm rapid pe responsabilul rețelei, un personaj-cheie: Fateh Kamel. Acest algero-canadian, cu domiciliul la Montréal, călătorește mult. În Slovenia, în Bosnia, dar și în Italia, la Milano, tocmai orașul în care Dumont își găsise refugiul după evenimentele de la Roubaix. Or, poliția italiană, ca urmare a unei operațiuni cu nume de cod „Sfinxul", condusă la nivelul ICI[1] împotriva islamiștilor, acumulase un mare număr de informații despre această rețea care facilita trimiterea combatanților în teatrul bosniac. Ea ne confirmă prezența lui Fateh Kamel la Milano și legăturile lui cu Abu El Maali, dar și cu un anume Mohammed Kaddari, membru al rețelei Ressam. Acesta din urmă va fi interceptat câțiva ani mai târziu în Australia, de unde comunica cu membrii unei rețele rămase în Canada. O primă apropiere de tabloul planetar al Al-Qaida.

Fateh Kamel va continua să frecventeze ICI, adevărată placă turnantă a rețelelor islamice din Europa. Polițiștii italieni vor interveni a doua oară în 1996 în cadrul operațiunii „Shabka" și vor stabili că Fateh Kamel este în contact cu un membru activ al GIA, Rachid Fettar, alias „Amin al Belgiei", mulțumită înregistrărilor de pe sistemele audio din apartamentele în care stăteau acești activiști. Se aude Fateh Kamel evocând clar, împreună cu „Amin al Belgiei" și alți corespondenți, proiecte de atentat care vizau Franța.

Fateh Kamel duce o viață dublă, tipică pentru comportamentul Takfir. Mereu bine îmbrăcat, în stil occidental, costum și cravată, ras, locuiește în cartiere frumoase la Montréal. Conduce o firmă de import-export care se numește Nord-Sud, fără activitate reală. Însurat cu o canadiancă, tată al unui copil mic, este simbolul unei

[1] Institutul Cultural Islamic de la Milano

integrări sociale reușite. Cealaltă față a personajului este mult mai sumbră. Acest islamist convins este angajat în Jihad. Nu utilizează telefoanele cu fir, nici mobilele, doar cabinele publice, niciodată aceleași. Dar unii dintre corespondenții lui au telefoane mobile. Ceea ce-l va pierde. Îi detestă în mod special pe francezi și joacă un rol capital, după cum am văzut, în transferul mujahedinilor dintr-o țară în alta. Este mai mult decât un simplu agent de voiaj al candidaților europeni la războiul sfânt; are și responsabilități operaționale, după cum au evidențiat înregistrările milaneze.

În 1999, atunci când se întoarce de la Hadj, pelerinajul la Mecca, este reperat cu ocazia unei escale în Iordania. După cum se pare, se pregătea să meargă în Siria, pentru ca, de aici, să ajungă în Afganistan sau în Turcia. Fiind informat, am eliberat imediat un mandat de arestare internațională împotriva lui, pentru asocierea cu răufăcătorii teroriști, și am plecat la Amman pentru a negocia extrădarea lui. Dar nu există nici o convenție juridică de întrajutorare între Franța și Iordania. În plus, Kamel este de naționalitate algero-canadiană și ar fi mai logic să fie trimis la Montréal. Relațiile cu autoritățile iordaniene s-au dovedit totuși excelente, și Curtea de la Amman a acceptat cererea noastră de extrădare la Paris.

În paralel, suntem pe pista care duce la adjunctul său, Ahmed Ressam. Acest militant algerian, membru al GIA își părăsește țara în 1993. Se refugiază în Maroc, Spania, Franța și la final în Canada, unde devine mâna dreaptă a lui Fateh Kamel. Înainte de a se stabili în Québec, efectuează trecerea obligatorie prin Londra, de unde imamii radicali de la moscheea din Finsbury Park îl expediază în Afganistan pentru a-și perfecționa cunoștințele militare. Acolo este luat sub aripa lui Abu Zoubeïda, care va deveni mentorul lui, și întâlnește numeroase personaje importante cu ocazia ședерii sale pe acest pământ al Jihadului. Ressam este selecționat pentru a urma o pregătire de bază în tabăra de la Khalden, completată cu un stagiu specializat la Derunta. Urmează cursuri despre explozibili și metodele de declanșare de la distanță. În această perioadă Al-Qaida îi stabilește

ca obiectiv să comită un atentat pe pământ american până la finele lui 1999. Suntem în 1998. În anul următor, Al-Qaida va programa asasinarea lui Massoud. La începutul lui 2000, kamikaze pentru 11 Septembrie sunt deja selectați.

J.-M. Pontaut: *Ce gen de atentat trebuie să comită?*

J.-L. Bruguière: Ressam trebuie să pună o bombă la aeroportul din Los Angeles cu ocazia trecerii în mileniul trei. Am aflat din mărturiile mujahedinilor că Ressam este prezent în Afganistan în august 1998, atunci când a avut loc riposta americanilor la atacurile Al-Qaida contra ambasadelor tanzaniană și kenyană (213 morți). Ca urmare a acestor operațiuni teroriste, Washingtonul lansase, cu titlu de avertisment, un raid aerian cu tiruri de proiectile Tomahawk împotriva anumitor tabere. O operațiune foarte puțin eficace: americanii au utilizat, într-adevăr, o armă grea pentru a nimici un obiectiv prost țintit și greu de atins, cu atât mai mult cu cât proiectilele nu au explodat. Unele au fost chiar recuperate de mujahedini... Combatanții s-au refugiat în munți pentru a se pune la adăpost. Imediat ce bombardamentele s-au terminat, și-au remontat corturile ca și cum nimic nu se întâmplase și și-au reluat formarea. Un băț aruncat în baltă, care nu a avut nici un efect real.

După „formarea" sa, Ressam pleacă în Canada pentru a pune la punct operațiunea sa americană. Am urmat, la rândul meu, investigațiile în cadrul rețelei Fateh Kamel. Obținând adresa mai multor domicilii ale lui Ressam la Montréal, mă hotărăsc să efectuez o misiune la Québec, împreună cu colegul nostru Jean-François Ricard, pentru a-i lua urma. O misiune care se va dovedi foarte complicată, din motive esențial juridice.

Trimisesem o comisie rogatorie pentru a putea audia protagoniștii rețelei și a face percheziții în apartamentele lor clandestine. Încă de la sosirea mea, împreună cu cei de la DST, ne-am împiedicat de un obstacol aproape de netrecut: autoritățile canadiene, foarte puțin cooperante, refuză să ne dea un mandat de percheziție! Totuși, argumentasem puternic cererea noastră cu elemente pertinente din dreptul

canadian. În fața scepticismului avocatului Coroanei, care nu voia să prezinte cererea noastră, am completat-o cu alte noi argumente și am menționat că o vom apăra noi înșine în fața judecătorului canadian. În sfârșit, cererea a ajuns în fața Curții Supreme din Québec, care a acceptat să semneze mandatele de percheziție cerute.

În fond, canadienii nu văd interesul anchetei noastre. Legislația lor este foarte protectoare când este vorba despre libertatea individului și nu percep amenințarea crescândă a Al-Qaida. Cursorul, în dificilul echilibru care trebuie găsit între apărarea libertăților individuale și protejarea securității colective, este prost poziționat. Al-Qaida va profita pentru a utiliza această țară ca bază de lansare a operațiunilor sale împotriva Statelor Unite. De asemenea, Québecul primește o comunitate algeriană importantă – în sânul căreia se găsesc elemente radicale ale GSPC[1], după cum vom avea confirmarea cu ocazia interogatoriilor activiștilor acestei mișcări în Franța –, iar Canada nu vrea să aibă probleme cu comunitățile sale de emigranți. Pe scurt, cererile noastre par neavenite... Nu navigăm în direcția vântului.

Perchezițiile au fost făcute de Jandarmeria Regală a Canadei și s-au revelat foarte bogate. Am obținut în special un carnet cu adrese al lui Ressam, în care notase adresa fabricanților de produse chimice care intrau în compoziția materialelor explozibile. Ingrediente pe care le învățase în timpul stagiilor din Afganistan. Ironia istoriei: în acest timp, Ressam se ascunde la câteva sute de metri de hotelul în care suntem cazați împreună cu polițiștii din DST! Când își dă seama că poliția canadiană este pe urmele sale, părăsește Montréalul în mare grabă pentru a merge la Manitoba, apoi la Vancouver, de partea cealaltă a țării, pe coasta de vest. Acolo își va finaliza atentatul.

Șeful rețelei, Fateh Kamel, dispunea de cel puțin patru apartamente clandestine la Montréal, dintre care unul se găsea în piața Malicorne; acolo stătea Ressam, împreună cu alte șapte persoane, în 1996. La Vancouver, Ressam își va găsi refugiu într-un mic apartament

[1] Grupul Salafist pentru Predică și Luptă

împreună cu un complice algerian, pe nume său Abdelmajid Dahoumane, care va dispărea fără urmă. Ressam închiriază o mașină și plasează în portbagaj elementele explozibile. De partea cealaltă a frontierei, trebuie să intre în contact cu complici care fac parte dintr-o celulă de susținere logistică. Așadar, Ressam ia bacul pentru a traversa un braț de mare și ajunge în Port Angeles, în statul Washington. Acum se află în Statele Unite. Din partea americană nimeni, nici măcar CIA, nu a depistat prezența lui. O vameșă americană va fi cea care va provoca eșecul operațiunii. Tânăra femeie găsește ciudat comportamentul lui. Ressam, care vorbește foarte prost engleza, este nervos și nu înțelege ce-i spune ea. Vameșa vrea să inspecteze autovehiculul. Lui i se face frică, încearcă să fugă pe jos abandonând mașina, dar este repede arestat. În portbagajul vehiculului, vameșii americani descoperă toate ingredientele pentru confecționarea unei bombe: 10 saci conținând 65 de kilograme de sulfat de uree, 2 saci plini cu 7 kilograme de un amestec exploziv, nitroglicerină în două borcane și un sistem electronic de temporizare și de declanșare a unei mașinării explozive. Tot acest material trebuia înmânat membrilor unei rețele stabilite clandestin în California.

J.-M. Pontaut: *Ressam a mărturisit imediat?*

J.-L. Bruguière: Nicidecum! Inițial, a refuzat cu desăvârșire să vorbească. Autoritățile americane, foarte neliniștite, își amintesc atunci că justiția franceză posedă un dosar voluminos cu privire la această rețea. În 1999, mergeam frecvent în Statele Unite în cadrul afacerii avionului DC 10 al UTA. Îmi cultivasem contacte la nivel înalt în Departamentul de Stat, Ministerul american al Afacerilor Externe, în special la Oficiul de contraterorism. Tocmai făcusem perchezițiile din Canada și-i avertizasem: „Considerăm că islamiștii radicali pun în pericol Statele Unite. Facem anchetă despre indivizi care au legătură cu Al-Qaida, al căror proiect este incontestabil să comită un atentat pe pământ american. Am descoperit recent documente foarte semnificative la Montréal și cred că trebuie luate în serios aceste pregătiri".

J.-M. Pontaut: *Și nu v-au crezut?*

J.-L. Bruguière: Nu. În octombrie 1999, era totuși stabilit că rețeaua Ahmed Ressam urzea o atare acțiune. Pentru noi era vorba despre un salt strategic în evoluția amenințării. Atentatele precedente – cele din 1998 din Africa de Est și din 2000 din Yemen – nu vizau decât interesele americane în străinătate. Ultima operațiune teroristă imputabilă unei organizații islamiste din Statele Unite data din 1993. La acea vreme, Washingtonul nu-și imagina că ar fi putut fi atacate Statele Unite pe teritoriul lor. Dovada? Ressam a fost arestat dintr-o întâmplare. Totuși, după descoperirea materialului exploziv, americanii reacționează în felul lor, pragmatic. Ne spun: „Există un proiect de complot împotriva Statelor Unite, și Ressam nu este singur. Beneficiază de o rețea de susținere la noi și în străinătate. Ați anchetat îndelung această rețea și aveți dosare despre acești oameni, veniți să ne explicați. Nu știm nimic despre ei".

În ianuarie 2000, mă duc deci la New York, cu doi funcționari ai DST. O escortă importantă ne conduce până în clădirea FBI. Atmosfera e apăsătoare la Manhattan; zgârie-norul care adăpostește biroul newyorkez al FBI este în stare de asediu. Măsuri de protecție maximă. Acolo fac cunoștință cu John O'Neill, șeful Diviziei Antiteroriste, un fin cunoscător al rețelelor islamiste care conduseseră la arestarea lui Ramzi Youssef, implicat în primul atentat împotriva World Trade Center. Participase de asemenea la ancheta asupra atentatului împotriva vasului american *USS Cole* din Yemen. El înțelesese periculozitatea noilor grupări afiliate la Al-Qaida și denunța pasivitatea Biroului cu privire la acest pericol în creștere. Nici el nu a fost ascultat.

John mă întâmpină spunându-mi: „OK! Nu am văzut venind pericolul. Așa că trebuie să ne ajutați. Dați-ne tot ce aveți, aveți încredere în noi, o să aprofundăm subiectul!" Delegația americană este importantă, în jur de 15 persoane. În jurul lui John O'Neill, anchetatori și analiști ai FBI, oameni din serviciul de informații și procurori federali trimiși de către Departamentul Justiției. Foarte repede apar dificultățile, tensiuni între New York și Seattle. Cine va

lua afacerea? În cele din urmă va fi Seattle, care este competent din punct de vedere teritorial. Dar amenințarea Al-Qaida va rămâne în competența biroului de la New York. La origine, afacerea a fost administrată de vama americană. Ressam poate fi condamnat pentru că a transportat și deținut substanțe interzise. Dar americanii nu au nici un element judiciar asupra implicării Al-Qaida. Expunem pe scurt ancheta noastră: Ressam aparține unei structuri teroriste legate de organizația lui Osama Bin Laden. A stat în Afganistan, unde a întâlnit înalți responsabili ai Al-Qaida.

Avem dovada că Ressam a fost însărcinat să pregătească un atentat în Statele Unite. Și adaug: „Posibil să găzduiți la voi rețele în conservare". Efectiv, o structură clandestină legată de Ressam a fost descoperită ca urmare în Brooklyn. Apoi examinăm ceea ce vama a găsit în buzunarele lui Ressam. Două numere de telefon îi intrigă. Le decodăm ușor. Unul corespunde cu linia pakistaneză a lui Abu Jaffar, un apropiat a lui Abu Zoubeïda: americanii nu au auzit niciodată de ei. Celălalt număr este cel al lui Abu Doha, omul care stabilește legăturile între rețelele londoneze și taberele afgane. De altfel, Ressam era și în posesia unui bilet de avion, în cazul în care atentatul ar fi reușit, care trebuia să-l ducă la Londra, via Los Angeles, Chicago și New York. Abu Doha ar fi trebuit apoi să-l scoată către Afganistan, unde ar fi fost probabil felicitat de către Bin Laden pentru reușita misiunii sale.

J.-M. Pontaut: *Ați vorbit americanilor despre Al-Qaida?*

J.-L. Bruguière: Nu am făcut decât asta! Și am evocat fapte concrete. Le-am descris situația din Afganistan, organizarea taberelor, formarea teroriștilor, istoria lui Abu Zoubeïda, proiectul Jihadului îndreptat împotriva Europei și Statelor Unite. Vor să știe totul. Toate detaliile. Toate dosarele. Le răspund: „Putem să vă dăm toate documentele necesare anchetei voastre pe calea întrajutorării judiciare. Adresați-mi o comisie rogatorie internațională și vă voi comunica toate documentele pe care le doriți din dosarul Fateh Kamel–Ahmed Ressam".

În acest fel le-am transmis aproximativ trei mii de documente de procedură, pe care le-au tradus imediat. Dar am înțeles, după

întrebările lor, că nu stăpâneau deloc procedura scriptică franceză, foarte diferită de sistemul oral anglo-saxon. În plus, le era greu să se orienteze în această nebuloasă, aceste înlănțuiri de structuri, de rețele, de grupuri compuse din indivizi având mai multe pseudonime. Nume cu atât mai complicate cu cât printre ei existau puțini arabofoni și specialiști ai lumii musulmane.

La acea vreme, americanii aveau o slabă cultură a amenințării islamiste radicale..., cu excepția lui John O'Neill și a unui expert al FBI, un om izolat care nu a putut să-și pună în valoare analizele. Un ofițer al poliției judiciare a DST va fi însărcinat să le ofere sprijinul tehnic în exploatarea documentației voluminoase pe care le-o vom comunica. Americanii s-au arătat foarte mulțumiți de ajutorul nostru și nerăbdători de înțeleagă, fără să manifeste nici un orgoliu. Au mers până acolo încât procurorul federal al Seattle-lui, în statul Washington, folosind o cerere de la Instituția Procurorului General al Statelor Unite, echivalentul Ministerului nostru de Justiție, m-a întrebat dacă aș accepta să vin să depun mărturie în procesul lui Ressam, în calitate de expert guvernamental american. Am acceptat această cerere, care se situa în procesul cooperării internaționale, pentru că eu am considerat mereu această cooperare esențială și care trebuia pusă în valoare. În plus, era vorba despre o recunoaștere de către americani a pertinenței muncii noastre de ani de zile într-un domeniu pe care l-am deșelenit înaintea altora. Așadar, am depus mărturie în procesul federal împotriva lui Ressam. O experiență frumoasă și o inițiativă originală a procedurii americane.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la ancheta împotriva lui Ressam. Cum ați putut cunoaște obiectivul vizat de atentat?*

J.-L. Bruguière: După anchetă. După lovitură. Americanii, care lucrează repede și bine, se interesează îndeaproape de carnetul cu adrese pe care îl luasem la Montréal. Îmi cer să trec la o expertiză în vederea regăsirii amprentelor lui Ressam pe paginile carnetului. Dar procedura americană impune un termen precis pentru a livra probele. Și acest element ar fi putut să se dovedească central pentru a

stabili legătura dintre rețeaua lui Ressam și rețeaua canadiană. Am fi putut face această analiză în Franța, dar, în acest caz, expertul ar fi fost obligat să vină în Statele Unite pentru a depune mărturie – procedură orală obligatorie –, ceea ce ar fi însemnat o nemaipomenită pierdere de timp. Așa că i-am propus atașatului legal al FBI la Paris, Enrique Ghimenti, să îi trimitem direct această probă de culpabilitate. I-am spus: „Îmi asum responsabilitatea să vă înmânez personal carnetul de adrese. Îl veți analiza direct la laboratorul FBI de la Washington".

J.-M. Pontaut: *Era legal?*

J.-L. Bruguière: Desigur. Nu aveam o cerere oficială, dar aveam dreptul să le dau această probă direct, pentru a le răspunde cât mai bine cererii. S-a întocmit un proces-verbal de predare a probei de culpabilitate și i-am dat lui Ghimenti carnetul cu adrese. În aceeași seară, a alergat la aeroportul Charles de Gaulle pentru a i-l încredința comandantului de bord al unei companii americane.

Expertiza laboratorului de la Washington a revelat patru amprente de-ale lui Ressam pe pagina unde erau înscrise adresele și formulele chimice ale componentelor explozibilului, iar expertul american a depus mărturie la proces. Această probă materială a fost hotărâtoare. Am depus și eu mărturie în două reprize, pe parcursul a 20 de ore, expunând originile și consecințele rețelei Kamel–Ressam.

Au avut loc două procese. Primul la Seattle, iar apoi audierea a fost mutată la Los Angeles. Cu ocazia celei de-a doua faze a procesului, în aprilie 2001, am detaliat îndelung amenințarea islamistă și rețelele Al-Qaida. Îmi amintesc chiar că am evocat deturnarea avionului Airbus aparținând Air France pe ruta Alger–Paris, pentru noi semnalul clar al unei strategii de exportare de violență a rețelelor salafiste radicale, precum cele din GIA. Această deturnare de avion nu era ca celelalte. Zitouni voia să-l îndrepte spre Paris. Am remarcat că o primă tentativă este mereu urmată de o altă operațiune. De altfel, în Franța, deturnarea Airbus-ului de la sfârșitul lui 1994 a fost urmată de atentatele din 1995.

Ressam a fost declarat vinovat. Risca închisoarea pe viață, care se aplică integral în Statele Unite. Atunci a avut loc un aranjament între avocații săi și procuror, în cadrul unei proceduri de *plea bargaining,* curentă în sistemul judecătoresc american. Teroristul accepta să coopereze, în schimbul unei reduceri a pedepsei. În această împrejurare, pedeapsa a fost redusă la 24 de ani, ceea ce-i dă speranța de a ieși într-o bună zi. Ressam a explicat atunci că atentatul trebuia să lovească aeroportul din Los Angeles cu ocazia sărbătoririi noului mileniu. A confirmat că a fost comandat de Al-Qaida și că în Afganistan contactul lui era Abu Zoubeïda, acesta din urmă lucrând direct pentru Bin Laden. În contrapartidă pentru ajutorul nostru, Franța a putut beneficia și ea de acest *plea bargaining* și l-am putut audia, în mai multe rânduri, pe Ressam vorbind despre afacerile care ne priveau. Am participat la una dintre audierile lui, în închisoarea de la New-York. Ne-a dat informații importante asupra mai multor aspecte ale uneia dintre anchetele noastre: tentativa de atentat împotriva catedralei din Strasbourg, ca și rețeaua demascată în Franța și Germania.

Ressam a confirmat existența unei rețele stabilite în Germania care pregătea de asemenea o operațiune asupra Franței, programată pentru sfârșitul anului 1999, în timpul sărbătorilor de la sfârșitul anului, perioadă sensibilă în care amenințarea potențială este deosebit de puternică.

În Europa: catedrala din Strasbourg luată drept țintă

J.-M. Pontaut: *Cum ați fost informat de un proiect de atentat vizând catedrala din Strasbourg?*

J.-L. Bruguière: În realitate, s-au succedat două operațiuni în interval de un an, aparent fără legătură între ele. Vor fi totuși opera aceleași rețele. Prima a trecut neobservată. În seara zilei de 29 iunie 1999, la Frankfurt, cu ocazia unui control al poliției, o mașină forțează un baraj, și unul dintre pasageri deschide focul, rănind mai mulți polițiști. Trăgătorul a reușit să fugă, dar ceilalți doi pasageri au fost arestați. Germanii nu au crezut atunci că au de-a face cu

teroriști. Ca și la Roubaix, aceste tiruri în plină stradă sunt atribuite unor răufăcători de drept comun. Totuși, germanii ne-au comunicat numele lor. Nu sunt cunoscute în fișierele lor și sunt departe de a-și imagina că este vorba despre islamiști radicali care pregătesc furturi armate în contul Al-Qaida. Noi vom fi cei care vom ancheta, din Franța, aceste acțiuni comise în Germania, prin intermediul comisiilor rogatorii internaționale.

Noi cunoaștem persoanele arestate. Unul dintre ei se numește Karray Kamel, alias Omar Tunisianul. Este conducătorul acestei prime celule de la Frankfurt. Stabilim că a plecat în Bosnia, unde a avut contacte cu grupul lui Fateh Kamel. De altfel, toți membrii rețelei Karray Kamel au stat o vreme în Afganistan, unde Abu Zoubeïda a supravegheat antrenamentul lor. Descoperim și alte legături, cu strada Wery de la Bruxelles, unde Chaouki Baadache a fost arestat, și chiar cu GIA, prin intermediul lui Kerrouche.

Ressam îmi va vorbi despre acest schimb de focuri, explicându-mi că a întâlnit în taberele afgane anumiți membri ai acestei echipe. Mi-l va evoca mai ales pe cel care a tras, Samir Hadji, un dur, conform lui, șeful comandoului. După schimbul de focuri, acesta a fugit în Olanda. Găsit de poliția olandeză, a sfârșit prin a fi extrădat în Germania unde este deținut. Obiectivul grupului, îmi confirmă Ressam, era de a strânge fonduri pentru a alimenta Jihadul. Dar se pregăteau și să comită un atentat. După arestarea lor, o altă echipă le-a succedat pentru a duce la bun sfârșit această misiune.

De această dată, germanii vor fi cei care vor demasca grupul, chiar înainte de a trece la fapte pe baza informațiilor primite de la serviciile lor, polițiștii operează filaje, punând sub ascultare anumiți suspecți. Astfel, interceptează convorbiri între Londra și Germania. Una dintre ele părea în mod particular neliniștitoare, deoarece corespondentul german lansează, pe 21 decembrie 2000: „Trebuie să aducem marea Oală-minune pentru marți". Oalele-minune, așa cum se știe după atentatele de la Paris, servesc de receptacul pentru materialele explozive. Imediat, serviciile antiteroriste investighează

cele două apartamente care fac obiectul supravegherii și arestează șase persoane. Ceea ce descoperă este impresionant: o importantă cantitate de arme, detonatoare, substanțe chimice care permit fabricarea TATP, un exploziv foarte instabil și foarte puternic, despre a cărui folosire se învață în taberele afgane. Inițial, teroriștii mint cu privire la ținta aleasă. Pretind că sunt interesați de o sinagogă din Strasbourg. În realitate, obiectivul lor era catedrala din Strasbourg și târgul de Crăciun care se ținea în piața din fața ei.

J.-M. Pontaut: *Cum ați știut?*

J.-L. Bruguière: Mulțumită unui element dintre cele mai neașteptate. Într-una dintre locuințele islamiștilor, germanii descoperă o casetă video. Unul dintre membrii grupului o înregistrase cu o zi înainte de ajun, pe 23 decembrie 2000. Era vorba despre itinerarul dintre Frankfurt și Strasbourg, filmat de la bordul unei mașini. Pe fundalul sonor pot fi auzite cântece afgane provenind fără îndoială de la un radio de mașină. Dar, mai ales, distingem perfect dialogul dintre cei doi ocupanți ai mașinii. Ajunși la catedrală, cei doi bărbați își parchează vehiculul, coboară și continuă să filmeze cu camera în mână: fațada catedralei, rozasa, standurile iluminate ale târgului de Crăciun, un carusel pentru copii, buticuri din centrul orașului, brazii din piață și chiar magazinele de jucării. Pe drumul de venire, în mașină, bărbații cântă: „Noi ridicăm sus stindardul islamului! Suntem soldații lui Dumnezeu, nu ne temem de moarte!".Sosiți la Strasbourg: „Iată Babilonul francez!" Iar în fața bisericii: „Iată catedrala inamicilor lui Dumnezeu!, Oh, inamicii lui Dumnezeu!" Zoom pe activitățile vesele din piața din fața catedralei. Copii care se joacă cu Moș Crăciun, adulți care fac cumpărături: „Iată-i pe inamicii lui Dumnezeu în timp ce cască gura!" Caseta durează 20 de minute, dar te ia cu frig pe șira spinării.

J.-M. Pontaut: *Bomba era deja fabricată?*

J.-L. Bruguière: Era în curs de fabricare. Germanii au regăsit acolo toate elementele. Vor afla chiar că, din Canada, Ressam îi telefonase unuia dintre membrii grupului. Îi cerea să vină să i se alăture

la Montréal, pentru că avea nevoie de el. Dar Abu Doha blochează călătoria. Emirul de la Londra vrea să-și păstreze toată echipa la Frankfurt, cu scopul de a săvârși atentatul prevăzut. Ressam era, așadar, informat de ceea ce se pregătea. Știa că era vizată catedrala din Strasbourg.

Toți membrii grupului vor fi arestați, în Germania, în Franța, în Italia și în Belgia. Șeful lor, un anume Meliani, va fi identificat. Este vorba despre Mohamed Bensakhria. Arestat în Spania, va fi extrădat în Franța. Anumite persoane dintre cele interpelate vor aduce un ajutor logistic unei alte echipe, care va constitui „filierele cecene", despre care vom vorbi, și care numărau în rândul lor și transfugi din rețeaua de la Frankfurt. Un alt exemplu tipic pentru această continuitate operațională stabilită plecând de la grupuri diferite.

Această legătură între rețea și Ressam demonstrează încă o dată extraordinara persistență a proiectului strategic al rețelelor legate de Al-Qaida. Prin anchetele noastre, vom stabili o legătură între o serie de operațiuni teroriste vizând interesele occidentale, în Europa și în Statele Unite, între 1996 și 2002: rețeaua Fateh Kamel–Ressam legată de afacerea de la Roubaix, între 1996 și 1999; schimbul de focuri de la Frankfurt din 1999; proiectul de atentat împotriva catedralei de la Strasbourg din 2000 și „filierele cecene" din 2002.

5

Două operațiuni care prevestesc 11 Septembrie 2001

Moartea comandantului Massoud: Al-Qaida își activează rețelele europene

Implicarea unei grupări franco-belgiene

J.-M. Pontaut: *Tentativa de atentat împotriva catedralei de la Strasbourg era prevăzută pentru sărbătorile de la sfârșitul anului 1999. Aveați de-a face cu două operațiuni legate de pregătirea atentatului de la World Trade Center. Nu o știați încă, dar, retrospectiv, au o mare importanță.*

J.-L. Bruguière: Prima privește moartea comandantului Massoud. În 28 august 2000, la terminalul rutier al tunelului care trece pe sub Marea Mânecii, un anume Mohammed Fethi este controlat de poliție. Trăiește în Belgia, dar posedă două pașapoarte, al lui și un altul pe numele unui bărbat care locuiește în Franța, Youssef el-Aouni. Anchetând, vom descoperi că Fethi este legat de o structură logistică a Al-Qaida, compusă din tunisieni care, în cea mai mare parte, au reședința la Bruxelles. Pașaportul francez pe numele lui el-Aouni era destinat unui membru al rețelei pe cale să plece în Afganistan. De altfel, Fethi declarase la primăria sa pierderea a patru pașapoarte, fără ca nimeni să se fi mirat! Frecventa moscheea Omar, din arondismentul 11 Paris, un loc important de recrutare al mujahedinilor francezi trimiși la formare în Afganistan. Rețeaua belgiană de care aparține Fethi include și un tunisian, fost student,

în prezent jurnalist, sedus de islamismul radical, care nu este altul decât Abdessatar Dahmane, kamikaze care îl va asasina pe Massoud, însoțit de un pseudo-cameraman, și el format în taberele afgane, Bouari el-Ouaer, alias Rachid. Amândoi au fost aleși pentru această misiune de către „Liderul" însuși, Osama Bin Laden.

În pregătirea atentatului, Dahmane este ajutat de un alt membru al rețelei, un francez de origine tunisiană, Adel Tebourski, căsătorit cu o tânără învățătoare franceză și care locuiește la o fermă din apropiere de Arras. Această rețea este însărcinată să organizeze trimiterea de partizani ai Jihadului în Afganistan, plecând din Belgia și trecând prin Londra unde dispune de legături puternice. Se ocupă de îndrumarea celor doi kamikaze, Dahmane și el-Ouaer și le procură pașapoarte false pentru a le permite să ajungă în Afganistan plecând din Regatul Unit. Tebourski se ocupă, de asemenea, de biletele de avion pentru Dahmane și un alt membru al celulei belgiene[1].

Cei doi teroriști sunt arestați pe aeroportul din Londra, Heathrow, serviciul de emigrare descoperind că pașapoartele lor erau falsificate. Sunt reținuți pe linie administrativă, dar Dahmane reușește să scape. Câteva zile mai târziu, este recuperat de un apropiat al lui Abu Iyad[2], care organizează plecarea sa spre zona pakistanezo-afgană. La sfârșitul lui iulie, începutul lui august, Dahmane se află în Afganistan unde îl regăsește pe Bouari el-Ouaer, care a utilizat o altă filieră pentru a ajunge în această țară. Cei doi bărbați, care își vor organiza acoperirea jurnalistică la Londra, se vor da drept reporteri ai agenției Ariana.

Pleacă la Jalalabad, unde stau pe lângă Djamel Beghal[3] și soția lui. Dahmane și complicele lui vor rămâne acolo mai multe săptămâni. Abu Iyad, care li s-a alăturat, le cere să plece la Kandahar pentru a se antrena în tabăra Martirilor, adică cea a luptătorilor kamikaze.

---

[1] Al Gharsi Lofti

[2] Kamel Ben Moussa, unul dintre locotenenții lui Seifallah Ben Hacine

[3] Implicat într-un proiect de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite la Paris, se găsea la Jalalabad cu soția lui în aceeași perioadă. Vezi *infra*.

Înainte de plecarea lor, Malika El-Aroud, soția lui Dahmane, face călătoria în Afganistan. În mod evident, ea cunoaște proiectul kamikaze de la soțul ei. Înainte de plecare, Tebourski, în legătură cu Dahmane grație unui telefon prin satelit, îi înmânează material pentru soțul ei, printre care un multimetru, un aparat de măsură necesar pentru reglarea bombei.

Pe 9 septembrie, Dahmane și acolitul lui reușesc să fie introduși pe lângă Massoud în bârlogul lui din Panshir, la Kwadja Bahauddin și obțin permisiunea să-i ia un interviu. Camera-capcană explodează încă de la începutul întrevederii. Massoud este atins mortal. Asasinul și complicele său sunt uciși pe loc: unul de către explozie, celălalt împușcat de gărzi pe când încerca să fugă. După moartea lui Massoud, Abu Iyad, care se găsește tot în Afganistan, îi cere soției lui Beghal să se ocupe de văduva lui Dahmane, care rămăsese la Jalalabad.

Malika El-Aroud se va recăsători cu un extremist tunisian, Moez Garsallaoui. Supranumită „Văduva neagră" din cauza ținutei sale vestimentare, ea continuă Jihadul de la Bruxelles. Cu noul ei soț, ea creează un site internet care face apologia Jihadului și care vizează recrutarea de noi activiști, ceea ce-i va provoca condamnarea în iunie 2008 în Belgia, pentru „susținerea unei organizații teroriste și complicitate la reprezentarea violenței".

Asasinarea lui Massoud a avut loc pe 9 septembrie 2001, cu două zile înainte de atentatele de la New York. Cu siguranță nu este o coincidență. Bin Laden și talibanii știau că o atare operațiune, dacă reușea, va declanșa o ripostă puternică. O reacție militară externă, care necesita concursul inamicului lor declarat, comandantul Massoud, singurul capabil să preia puterea. Trebuia deci, în mod imperativ, eliminat. O analiză care, din nefericire, s-a dovedit exactă. Dacă Massoud nu ar fi dispărut, viitorul Afganistanului ar fi luat o altă turnură.

În Franța, ancheta stabilește că „omul cu pașaportul fals", Youssef el-Aouni, nu numai că era în contact cu celula belgiană prin intermediul lui Adel Tebourski, dar și cu un anume Abderahmane Ameroud, individ foarte radicalist. Conducea cu o mână de fier rețeaua GSPC

care se reunea la moscheea Omar, la Paris. Din rețeaua lui făcea parte în mod notabil un convertit, Djamel Loiseau, găsit mort de frig în grotele din Tora Bora după bombardarea lor de către americani, ca urmare a 11 Septembrie și trimis la Guantanamo, și un anume Willy Brigitte, care va fi și el implicat, în 2003, într-un proiect de atentat la Sydney.

Foarte activ, Ameroud formează membrii rețelei sale, organizând stagii de rezistență și de tehnică de luptă în mai multe regiuni din Franța. Antrenamentele cele mai dure, considerate că reproduc condițiile climatice din Afganistan, au loc în Alpi. Unul dintre ele era gata să se transforme într-o dramă în ziua în care grupul se pierde, la mare altitudine, într-o furtună de zăpadă... Salvatorii lor nu știau că dădeau ajutor unor membri ai Jihadului pe punctul de a pleca în Afganistan! El-Aouni va intra în acest grup. Va furniza documentele sale de identitate lui Ameroud pentru a merge la Londra înainte de a ajunge în Afganistan și la structurile Al-Qaida din Kandahar. Când au avut loc atentatele din 11 Septembrie 2001, se găsea în tabăra de la Al-Farouk. Nu va reveni în Franța decât în decembrie.

Tebourski va nega mereu că a avut cunoștință de proiectul de atentat împotriva lui Massoud. Totuși numeroase elemente ale anchetei îl demască, în special apropierea lui de Dahmane și de multimetrul transmis lui Malika. Va fi condamnat în mai 2005 pentru participarea lui activă la asocierea cu răufăcători teroriști de ajutorare a asasinilor lui Massoud, la fel ca toți ceilalți membri ai structurii GSPC cu baza în Franța, printre care și pilonul ei, Abderahmane Ameroud.

Ținte – Campionatul Mondial de Fotbal din 1998 și Euro 2000

J.-M. Pontaut: *Vorbind despre Ameroud și el-Aouni, insistați asupra rolului jucat de acest grup la moscheea Omar din Paris. Acest grup era foarte periculos?*

J.-L. Bruguière: Ameroud a preluat șefia rețelei Omar Saïki, un alt activist al GSPC arestat în 1998 în cadrul unei anchete asupra amenințărilor care priveau Cupa Mondială de Fotbal. GSPC, de această dată, ia inițiativa. Țara noastră este vizată în timpul acestei

manifestări sportive de talie mondială. În acest context, în mai 1998, la moscheea Omar, el-Aouni și Ameroud se întâlnesc cu doi activiști foarte angajați, Djamel Loiseau și Brahim Yadel. Această structură pariziană era conectată, la acea vreme, cu direcția europeană a GSPC de la Frankfurt, condusă de un anume Adel Mechat.

GSPC-ul care ia naștere se structurează în Algeria în jurul fondatorului său, Hassan Hattab, și se dezvoltă în Europa (Franța, Italia, Germania). Preia controlul tuturor vechilor rețele ale GIA. La Paris, cea mai activă structură a acestei noi organizații este condusă de un anume Omar Saïki, care oficiază la moscheea Omar. El întreține legături operaționale nu doar cu Germania, dar și cu „frații" de la Londra, al căror comportament suspect este observat cu un ochi foarte atent de către Scotland Yard. Acești bărbați își multiplică contactele cu străinătatea, în special cu apropiații lui Abu Qoutada, și oscilează între vechile medii ale GIA și noile rețele ale GSPC. Și când un trimis al GSPC merge de la Paris la Londra, Scotland Yard – după ce a interceptat mesaje în care se vorbește despre „frații de la Paris" și despre pregătirea atentatelor –, reacționează foarte repede. Poliția engleză interpelează contactele lor pe 12 mai 1998 în cadrul operațiunii „Vendetta".

DST și RG urmăresc, la rândul lor, activitățile grupului Saïki, în legătură cu omologii lor germani, în special activitatea lui Adel Mechat, ale cărui convorbiri telefonice sunt urmărite de BKA, Oficiul federal al poliției criminalistice germane. Foarte suspicios, acesta utilizează cabine telefonice pentru a intra în contact cu rețeaua Saiki. Face în mod clar referire la un proiect de atentate legate de viitoarea Cupă Mondială, evocând „formarea unei echipe de fotbal", expresie codată pentru a vorbi despre cei care pun bombele. Un activist al GSPC din Germania îi va lansa imediat interlocutorului său din Franța: „Vrem să ne ocupăm, pe parcursul lunii de Ramadan, de clubul de fotbal, să-i ajutăm să pregătească un meci împotriva unui anumit club". Grupurile care operau în Germania și Franța au intrat în faza finală de pregătire a acțiunilor teroriste pe teritoriul nostru.

Suntem în luna mai. Sceptice la începutul anului, serviciile antiteroriste franceze sunt acum foarte atente. Alt subiect de neliniște: descoperirea în același timp a unei vaste rețele de dimensiuni europene, Takfir Wal Hijra, a cărei principală bază este instalată în regiunea Marsiliei. Găsim acolo foști membri ai rețelei Chalabi, dar și elemente noi, precum numiții Souidi și Djebbar, indivizi foarte suspicioși, care multiplică „măsurile de securitate" pentru a dejuca eventualele filaje, folosind numeroase telefoane mobile de origine frauduloasă, ca și un număr impresionant de pseudonime, până la zece de fiecare.

Cel mai semnificativ din modul de acțiune este că nu au nimic din niște teroriști, nici în ținuta vestimentară, nici în comportamentul de fiecare zi. Nu frecventează moscheile și pot bea alcool sau mânca porc. Sunt, înainte de toate, niște delincvenți. Fură, fac agresiuni pe stradă sau la domiciliu și se dedau la tot felul de forme de trafic, plecând de la documente administrative până la cărți de credit, trecând prin furt de mașini și arme. Sunt, de asemenea, remarcabili escroci care lucrează pentru toată lumea, chiar dacă producția lor este rezervată cu prioritate „fraților". Trebuie doar să verse o parte din prada lor organizației. Sunt campionii disimulării și ai acțiunii clandestine. O practică dusă la extrem. Un exemplu semnificativ: un membru al Takfir, arestat din greșeală în Italia ca urmare a unei asemănări de nume, a preferat să ispășească o pedeapsă decât să-și dezvăluie adevărata identitate. Sunt foarte mobili, schimbându-și mereu adresele și locuind cel mai adesea la hotel. Mulțumită concursului celorlalte servicii de securitate din țările europene, am putut să detectăm mai multe structuri ale Takfir, care serveau de ascunzătoare sau pentru planificarea operațiunilor; una se găsea în sud-estul Franței, o alta în Elveția, la Zürich, mai multe în Italia, la Milano, Bolonia și Napoli, și în sfârșit o alta în Olanda. În Marea Britanie trăia liniștit șeful mișcării, Mohammed Al Rifai, alias Abu Issa. Takfir-ul nu se amestecă cu nici o altă organizație, toate taxate în ochii lor drept *koufar*.

În Algeria, confruntările armate dintre GIA și Takfir sunt frecvente, dar nimic din toate acestea în Europa până în 1998 când, odată cu creșterea amenințării din apropierea Cupei Mondiale de fotbal, vom descoperi că rețelele Takfir se leagă cu cele ale GIA și ale GSPC. Configurație inedită, dar în mod particular periculoasă.

Altă caracteristică a rețelelor Takfir: membrii lor pot emite fatwa executorii peste tot în Europa. Camorra italiană va trece printr-o astfel de experiență dureroasă, ca urmare a unui contencios comercial între un camorrist și un membru al rețelei Takfir locale, învins de Camorra, care crede că are de-a face cu un golan prea gurmand. O fatwa este atunci lansată împotriva unui responsabil al Camorra, executat de o echipă venită special de la Marsilia pentru această ocazie. Takfiriștii, care făceau trafic de arme cu Magrebul trecând prin defileurile transalpine, nu duc lipsă de arme. Camorra își dă seama de neputința ei în fața acestei rețele europene compuse din indivizi hotărâți, care se schimbă între ei și sunt foarte greu de depistat și foarte călîți... Prin urmare, de atunci înainte nu-i va mai ataca pe membrii rețelelor Takfir.

La sfârșitul lui mai, amenințarea se conturează. Mai multe rețele se întrepătrund. La acel moment primim o informație cu privire la o rețea belgiană foarte activă și potențial periculoasă, cea, deja evocată, condusă de Chaouki Baadache și Farid Melouk. Trebuie să intervenim repede, deoarece Franța este cea vizată. Iau inițiativa de a mă întâlni de urgență cu colegii mei italieni, elvețieni, belgieni și germani, undeva într-un hotel aproape de aeroport, pentru a nu pierde timpul. Este vorba despre o operațiune europeană de anvergură, fixată pe 26 mai 1998. În acea zi, dis-de-dimineață, polițiile din cinci țări printre care și Franța vor interveni în același timp, la câteva zile după operațiunea „Vendetta" britanică. O premieră europeană.

Mai mult de o sută de persoane sunt arestate, printre care Adel Mechat în Germania – extrădat în Franța câteva luni mai târziu – și Baadache și Melouk în Belgia. La Paris, toți membrii grupului Saïki sunt neutralizați. Prin urmare, am avut confirmarea că, dacă nu am

fi efectuat toate aceste interpelări pe plan european, în Franța s-ar fi comis atentate.

J.-M. Pontaut: *După această lovitură a scăzut riscul amenințării?*

J.-L. Bruguière: Nu, pentru că GSPC se va reorganiza în vederea Euro 2000, țintind de data aceasta Belgia și Olanda, cele două țări organizatoare ale competiției. Dar Franța, campioană mondială și favorita turneului, rămâne o țintă privilegiată. Serviciile de informații olandeze ne avertizează că au interceptat conversații între responsabili ai GSPC în Olanda și un individ din Franța... deținut în pușcăria de la Santé! Îl identificăm rapid pe acest misterios corespondent, care nu este altul decât Adel Mechat. Facturile detaliate ale telefonului mobil, pe care îl introdusese clandestin în închisoare, vor stabili că era în contact cu numeroși membri ai GSPC din Franța, Olanda și Germania. Activități care scăpaseră operațiunii din mai 1998. Din celula sa, Mechat reconstituia astfel o rețea și planifica noi operațiuni teroriste vizând, de această dată, Campionatul European de Fotbal. Euro 2000 s-a desfășurat cu bine. Nimeni nu a știut de această afacere. Este caracteristica operațiunilor reușite.

Aceste două episoade demonstrează, încă o dată, dacă mai era nevoie, determinarea acestor grupuri de a lovi, oricare ar fi circumstanțele, ca și necesitatea de a acționa într-o manieră unită și la scară internațională.

Iată drept probă această ultimă operațiune. În 1998, DST află că patru indivizi, desemnați doar după pseudonimul lor, se pregătesc să părăsească zona pakistanezo-afgană pentru a comite atentate în Europa. Doi dintre ei sunt repede identificați și interpelați: David Courtailler, un francez convertit la islamul radical, și Ahmed Laidouni. Courtailler, care stătuse în taberele din Afganistan, îmi va explica faptul că a fost reținut la Casa Algerienilor din Jalalabad până la sfârșitul Cupei Mondiale, pe motiv că presiunea polițienească și cea judiciară erau prea puternice în Franța... Să se aventureze acolo era prea riscant. O dovadă că o politică de luptă împotriva terorismului, clară și vizibilă, are calități care pot schimba opinii. Prin urmare,

Courtailler, recuperat la Londra chiar de către Abu Qatada, va fi trimis în Maroc via Spania. Acolo îl va întâlni, în 1999, pe un anume Djamel Zougam, unul dintre principalii responsabili ai rețelei, care va comite teribilele atentate de la Madrid din 2004.

Aceste diferite operațiuni, care au avut loc cu puțin timp înainte de 11 Septembrie, pun în evidență extrema continuitate în acțiune a multiplelor rețele ale Jihadului care au acționat în comun până la lovitura supremă din 11 Septembrie 2001.

Ucenicul pilot terorist

J.-M. Pontaut: *Un alt dosar de care v-ați ocupat privește o persoană direct legată de 11 Septembrie, poate chiar unul dintre membrii comandoului. În august 2001, ați fost alertat de către americani că un francez, care le pare suspect, ia lecții de pilotaj la Minneapolis... cu o lună înaintea atentatului. O istorie care abia dacă pare credibilă.*

J.-L. Bruguière: Pe 16 august mai exact, FBI ne aduce la cunoștință că un francez de origine marocană, Zacharias Moussaoui, de 33 de ani, tocmai a fost arestat în Minnesota pentru „ședere ilegală pe teritoriul american". Conform serviciilor de imigrare americane, INS, el rămăsese în Statele Unite după expirarea vizei sale turistice, valabilă trei luni, viză obținută în februarie 2001 de la ambasada americană din Pakistan...

Acest tânăr economist, care urmase studii strălucite la Londra, avea, de fapt, reședința în Marea Britanie. De altfel, sosise din Pakistan, cu o escală la Londra, pe aeroportul din Chicago, în data de 23 februarie. Și ar fi trebuit, deci, să părăsească Statele Unite cel mai târziu pe 22 mai. Până aici, totul a fost foarte banal. Dar circumstanțele arestării lui sunt mult mai tulburătoare: Moussaoui a fost denunțat de către un instructor de școală de pilotaj, surprins de comportamentul acestui stagiar. Moussaoui a cerut o formare de nivel înalt, în condițiile în care nu era nici măcar pilot și nu avea nici o experiență de pilotaj. Dorea să facă un stagiu pe simulator de Boeing 747-400, cel mai mare aparat comercial în circulație în anul 2001.

J.-M. Pontaut: *Cum poate urma cursuri de perfecționare dacă nici măcar nu este pilot?*

J.-L. Bruguière: Poate părea surprinzător – în Franța nu ar fi posibil –, dar în Statele Unite este suficient să plătești! Cel puțin la momentul respectiv. De altfel, stagiul este foarte scump, 8 300 de dolari, pe care Moussaoui îi achită cu bani gheață. Societatea, care organizează formări la nivel înalt pentru piloții de cursă, nu își pune nici o întrebare. Când Moussaoui se prezintă, nu atrage atenția; dimpotrivă, vorbește o engleză excelentă înmuiată de un frumos accent francez, este foarte amabil, deloc agresiv, dar nu se arată prea deschis atunci când este vorba despre el și activitățile lui. Înainte de acest stagiu nu făcuse decât o pregătire de câteva ore pe avioane ușoare, într-o școală din Oklahoma. Spune doar că este pasionat de aviație. Ceea ce-l va pierde sunt întrebările pe care le pune. Moussaoui nu este interesat decât de două lucruri: sistemul care permite deschiderea și închiderea ușilor, MCP-ul (Mode Controle Panel) și pilotajul automat. Vrea neapărat să știe cum poate fi debranșat pe acest tip de aparat. Întrebări foarte neobișnuite, care sfârșesc prin a-l neliniști pe instructorul lui. Acesta informează autoritățile că-l consideră „bizar" pe acest individ.

Moussaoui este deci interpelat de către serviciile de imigrare pe 16 august, în compania unui yemenit, Hussein al-Altas. Acesta din urmă, un student pe care l-a abordat la Universitatea din Oklahoma, se distanțează imediat de Moussaoui, căruia îi face un portret apocaliptic. Îl descrie ca fiind un musulman integralist radical care-i admiră pe martiri, și nu are decât o obsesie: Jihadul.

Poliția are puține date împotriva lui Moussaoui. FBI, în ciuda stării de alertă, declară că afacerea privește imigrarea și „nu ține de zona sa de competență". Se descoperă imediat suma de 32 000 de dolari în contul lui Moussaoui. Pretinde că este vorba despre bani proveniți de la familia lui. O familie care este totuși extrem de modestă. Moussaoui posedă un laptop, dar, fără mandat de percheziție, este imposibil să-i fie inspectat conținutul. Cât despre servieta sa diplomat, va fi cercetată

mai târziu, după 11 Septembrie. Între timp, serviciile americane intră în contact cu DST.

J.-M. Pontaut: *De ce?*

J.-L. Bruguière: Pentru că numele lui apărea în dosarele noastre. DST s-a interesat de multă vreme de acest musulman radicalist instalat la Londra. S-a interesat în mod discret pe lângă familia lui, care a confirmat angajamentul lui religios extrem. Știm și că a reușit să convertească un francez, Xavier Djaffo, care făcuse cu el un master în economie la Londra. Acest student, de fel din regiunea Bordeaux, merge mai întâi în Arabia Saudită, unde predă informatica într-un centru islamic. Apoi ajunge în Cecenia, unde învață mânuirea armelor. Va cunoaște un sfârșit tragic, ucis fiind cu ocazia unei confruntări cu rușii, în aprilie 2000.

J.-M. Pontaut: *Le-ați dat informațiile americanilor?*

J.-L. Bruguière: Bineînțeles. Toate datele despre Moussaoui au fost comunicate americanilor în cadrul unui schimb normal între serviciile noastre. Așadar, știu cu cine au de-a face.

J.-M. Pontaut: *Dar nu fac nimic?*

J.-L. Bruguière: Nu fac nimic pentru că nu au mijloacele juridice să acționeze împotriva lui. Lucrurile ar fi fost diferite dacă FBI-ul s-ar fi sesizat de cazul lui. Biroul local cerea această luare în posesie, dar cartierul general de la Washington a refuzat. După legea americană, faptul de a fi deținut de imigrare nu autorizează perchezițiile, fie că sunt făcute la un domiciliu privat, fie pe un calculator. Pentru aceasta trebuie să reclami la un judecător și să aduci dovezi care să facă proba. Dacă un astfel de mandat ar fi fost cerut și obținut, poate că s-ar fi găsit în calculatorul lui elemente de legătură cu proiectul lui.

Serviciile americane propun doar să fie expulzat în Franța. Sunt gata să-l primesc, căci am pentru aceasta un cadru juridic: dosarul filierelor afgane. Moussaoui este de naționalitate franceză, și parcursul său legat de Jihad din Afganistan a fost dovedit. Pot să-l supun examinării pentru asocierea cu răufăcătorii teroriști din această procedură. La sfârșitul lui august 2001, acesta era scenariul pe care-l aveam în vedere.

J.-M. Pontaut: *Dar de ce americanii nu au exploatat elementele pe care li le-ați furnizat? Îmi imaginez că DST este în contact cu FBI și CIA. Oare serviciile americane comunică între ele?*

J.-L. Bruguière: Tot ceea ce vă pot spune este că aceste două servicii au fost informate. Rămâne de aflat dacă fac schimb de informații. Ținând cont de elementele pe care le-am furnizat și de cele pe care le-au obținut de partea lor, ar fi putut recupera un anumit număr de date și ar fi descoperit probabil ce se complota. Comportamentul lui Moussaoui este totuși mai mult decât neliniștitor, după cum a dovedit-o comisia de anchetă foarte serioasă pusă la punct de către Senatul american după atentatele din 11 Septembrie 2001.

J.-M. Pontaut: *În cele din urmă, nu l-ați mai recuperat pe Moussaoui?*

J.-L. Bruguière: La sfârșitul lui august, sunt în concediu, dar aștept dintr-un moment în altul sosirea lui în Franța și sunt gata să ajung la Paris. Și apoi... și apoi, vine 11 Septembrie și totul cade. Americanii reacționează și-l păstrează pe Moussaoui. FBI-ul și Departamentul de justiție se ocupă de operațiune. Parchetul din New York este sesizat cu privire la cazul lui. Sunt trimise mai multe comisii rogatorii internaționale, al căror destinatar sunt eu. Dar, pentru că Moussaoui risca pedeapsa cu moartea în Statele Unite, cancelaria franceză blochează executarea, cel puțin trimiterea anumitor acte. Americanii beneficiază doar de informațiile verbale prevăzute de tratatul bilateral de întrajutorare judiciară între Franța și Statele Unite. Cum procedura americană are o tradiție orală, americanii se mulțumesc cu atât. Îi primesc totuși pe colegii mei din New York. Puțin mai târziu, ca urmare a unui acord între Ministerele de Justiție dintre cele două țări, actele blocate în Piața Vandôme vor fi trimise la New York. Moussaoui va face obiectul unui proces foarte mediatizat.

J.-M. Pontaut: *Făcea parte din comandoul însărcinat să piloteze avioanele care s-au prăbușit peste turnurile gemene?*

J.-L. Bruguière: S-a crezut aceasta pentru un timp. Într-adevăr, ar fi putut fi cel de-al douăzeci și unulea pirat al aerului, pentru că aparent lipsește un om din cele patru comandouri care au deturnat

zborurile. Eu cred mai degrabă că Moussaoui era programat să participe, în caz de eșec, la o a doua echipă, dacă ar fi eșuat prima tentativă. Cred că, oricum, se găsea în faza finală a formării sale. Antrenamentul pe care îl făcea la școala de pilotaj din Minneapolis era pe un tip de avion diferit față de cele din 11 Septembrie 2001. El urma o formare pe un Boeing 747-400, în general folosit de companii pentru zborurile internaționale, în special cele dintre Statele Unite și Marea Britanie. În timp ce elementele kamikaze din comando urmaseră cursuri pe simulatoare de Boeing 767 și 757, avioane în mod esențial folosite pentru zborurile interne. Oare Osama Bin Laden pregătise o operațiune asemănătoare care ar fi vizat o capitală europeană? Nu putem să excludem această posibilitate. Moussaoui nu a vrut niciodată să vorbească.

J.-M. Pontaut: *Dacă s-ar fi căutat prin lucrurile lui Moussaoui, i s-ar fi cercetat calculatorul, s-ar fi scrutat trecutul său, s-ar fi putut descoperi ceea ce se pregătea? Altfel spus, 11 Septembrie era previzibil și, prin urmare, s-ar fi putut evita? O întrebare care a bântuit și mai bântuie încă toate serviciile occidentale.*

J.-L. Bruguière: În ceea ce-l privește pe Moussaoui este dificil să ne pronunțăm. Sigur este însă faptul că americanii au trecut pe lângă anumite lucruri. Dar, dacă s-ar fi putut, plecând de la el, să prevenim 11 Septembrie? Cred că este improbabil. În schimb, am convingerea, în lumina dosarelor pe care le-am cercetat, că decizia lui Bin Laden de a ataca Statele Unite a fost luată foarte devreme. Încă de la crearea, în 1998, a Frontului islamic mondial pentru Jihad împotriva evreilor și a cruciaților, nu încetează să elaboreze planuri de atac împotriva americanilor. Noua lui organizație se manifestă rapid, revendicând două atacuri împotriva ambasadelor americane din Africa de Est, efectuând, în paralel, atentate și în alte țări. Franța, de exemplu, rămâne o țintă privilegiată, în special prin intermediul GSPC. O organizație distinctă de cea a lui Bin Laden, dar care urmărește aceleași scopuri. Europa este o sursă de recrutare a mujahedinilor și a teroriștilor kamikaze. Am văzut-o cu ocazia celor doi ucigași ai lui Massoud, care trăiau în Belgia.

Cea mai mare parte dintre atentatele care vor lovi Occidentul sunt în pregătire încă din 1998–1999. Întorcându-ne la această perioadă, vom găsi în taberele afgane toți actorii care vor lua parte la ele. De altfel, cea mai parte dintre ele se întrepătrund. Este posibil ca, la momentul în care Ressam încearcă să pună bomba la aeroportul din Los Angeles, la sfârșitul lui 1999, Bin Laden să fie pe cale să programeze 11 Septembrie 2001. La începutul lui 2000, este sigur. Există o continuare semnificativă a acțiunilor în timp. S-a văzut acest fapt cu acțiunile din Europa prin intermediul rețelei Ressam.

Cu atât mai mult cu cât șeful Al-Qaida nu pregătește numai atentatul împotriva turnurilor; el pune la punct operațiuni care vor avea loc după 11 Septembrie 2001. Explozia unei sinagogi la Djerba, de exemplu, pe 11 aprilie 2002, sau proiectul de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite la Paris și o altă operațiune în Belgia, în cursul aceluiași an.

Ca urmare a represaliilor americane din Afganistan, armata a recuperat două filme turnate la începutul lui ianuarie 2000 într-o tabără de antrenament a Al-Qaida, desemnată cu numele de cod Farmack Farm. În primul, Bin Laden, maiestuos, le ține o predică la treizeci de indivizi așezați pe jos, ca afganii. Recunoaștem printre ei doi kamikaze din 11 Septembrie – Mohammed Atta și Ziad Jarrah –, ca și pe Ramzi Bin al-Shibh, unul dintre trezorierii operațiunii. În al doilea film, Atta și Jarrah citesc ceea ce pare un testament, înainte de a-și pregăti acțiunea de moarte.

J.-M. Pontaut: *Încă o dată, de ce, ținând cont de mijloacele considerabile de care dispune mașina de informații americană, Statele Unite nu au văzut nimic, nu au prevăzut nimic?*

J.-L. Bruguière: În primul rând, la acea perioadă prevenirea nu făcea parte din cultura țării. Oamenii politici, angajați în prezent, sunt înainte de toate administratori, iar anticiparea nu figurează printre preocupările lor. Din nefericire, mobilizarea a avut loc după lovitură, sub efectul traumatismului opiniei publice. Astăzi, situația e diferită, politicienii – în special americani – se folosesc, adesea în exces,

de principiul precauției printr-o supramediatizare a amenințării. Demersul proactiv al Franței – care a plasat aparatul juridic în centrul strategiei sale prin legi antiteroriste votate după campania de atentate din 1986 – este foarte diferit. Cât despre Statele Unite, nu vor reacționa decât după atentatele din 11 Septembrie 2001 și într-o manieră care nu este cea mai bună – recurgând la proceduri de excepție, astăzi condamnate în unanimitate.

Un alt motiv care explică absența anticipării americanilor ține, cred, de legăturile dintre serviciile de informații și putere. În fapt, problema nu stă în a deține informația, ci de a reuși să o faci să iasă la suprafață. Cei care erau însărcinați cu strategia antiteroristă nu credeau în amenințarea islamică. Prin urmare, oamenii politici, prost informați, rămâneau surzi la problema islamismului radical. Dacă americanii s-ar fi dotat cu un sistem legal și dacă ar fi fost sensibilizați, ca noi, cu privire la această chestiune, ar fi putut, probabil, să detecteze anumite semne premergătoare, în particular rețele clandestine în Statele Unite, precum cea bănuită că l-a ajutat pe Ressam. Echipa din care făcea parte Moussaoui ar fi putut fi și ea reperată și neutralizată. Ca urmare, americanii vor dejuca, adesea foarte discret și eficient, multe acțiuni care vizau teritoriul lor.

J.-M. Pontaut: *Concret, după cunoștința dumneavoastră, americanii dispuneau de informații precise?*

J.-L. Bruguière: Să fim clari. În acest caz, FBI ar fi intervenit. Teroriștii au jucat atât de abil și pentru că s-au bazat pe faptul că la acea dată nivelul de securitate era mult mai puțin ridicat în Statele Unite decât în Europa. În ceea ce privește avioanele, de exemplu, pe zborurile interne nu erau decât foarte puține controale, considerate că atingeau libertatea cetățenilor, în timp ce în Europa formalitățile de zbor erau riguroase. Și apoi, privind mai global, americanii sunt puțin sensibilizați în ceea ce privește cultura mediteraneeană, astfel că războiul din Irak aduce o nouă probă. Cunosc foarte puțin lumea musulmană. Pentru ei, amenințarea venea din Est. Considerau că Europa era în prima linie pentru a-i proteja de comunism și, după

căderea Zidului Berlinului, de amenințările potențiale provenind din Orientul Mijlociu. În ciuda elementelor culese de serviciile lor de informații, nu au reușit să reconstituie la timp partea care lipsea din puzzle-ul care nouă ne-a luat ani de zile pentru a-l asambla. Anumite piese ne lipseau, în special cu privire la 11 Septembrie, răspândite fiind între Statele Unite, Europa și Orientul Mijlociu.

Partea a patra

DUPĂ 2001
PERSISTENȚA AMENINȚĂRII AL-QAIDA

1

Demonstrația lui Bin Laden

J.-L. Bruguière: După atentatul asupra turnurilor gemene, Osama Bin Laden a încercat să demonstreze lumii, și mai ales Statelor Unite, că reacția celei mai mari puteri mondiale nu a afectat operațiunile organizației sale. A vrut să demonstreze că Al-Qaida are capacitatea de a acționa oriunde dorește, când dorește, fie singură, fie prin intermediul organizațiilor „celui de-al doilea" cerc, afiliate, precum Jamaa Islamiya indoneziană. Sau prin organizații pakistaneze ca Lashkar-e-Taïba și Harkat-ul Mujahideen al-Alami, ambele semnatare, pe 23 februarie 1998, ale fatwei lui Osama Bin Laden când a creat Frontul islamic mondial pentru dJihadul împotriva evreilor și cruciaților. Astfel că Bin Laden a planificat pentru 2002 o serie de acțiuni în lumea întreagă.

Am instrumentat patru dintre aceste operațiuni, care vizau ținte-simbol. Singoga Djerba din Tunisia, în aprilie; o lună mai târziu, o serie de atentate în Pakistan împotriva intereselor franceze. Pe 6 octombrie a fost atacat inclusiv un petrolier aflat sub stindard francez în Yemen. De asemenea, o organizație afiliată Al-Qaida lansează atentate împotriva unor cluburi de noapte în Bali, pe 12 octombrie. Ceva mai înainte, în 2001, o tentativă asemănătoare eșuase. Ar fi trebuit să producă explozia unui avion american în zbor. Era proiectul lui Richard Reid, omul cu încălțări-capcană, „Bomba din pantofi".

Sinagoga Djerba

J.-M. Pontaut: *Să începem cu una dintre cele mai simbolice acțiuni, cea care a lovit sinagoga din Djerba.*

J.-L. Bruguière: O să încep cu un element contextual. Cred că Bin Laden subestimase amploarea ripostei americane. Afganistanul era extrem de bombardat, iar talibanii vânați. Foarte mulți membri Al-Qaida au fost fie uciși, fie arestați. Omar Chabani, alias Abu Jafar, de exemplu, un cap al mișcării, și-a găsit sfârșitul în regiunea Tora Bora în noiembrie 2001. Și Abu Hafs al-Masri[1] a fost ucis în timpul unui raid al aviației americane în Kabul. Abu Zoubeïda, șeful Casei Algerienilor din Afganistan și membru Al-Qaida a fost arestat în Pakistan. Khalid Cheikh Mohammed, unul dintre creierele Al-Qaida și unul dintre principalii organizatori ai atentatelor din 11 Septembrie, apropiat al lui Bin Laden, a căzut și el în mâinile serviciilor americane.

Dar Bin Laden, care a reușit să scape din toate capcanele, nu a renunțat. El consideră că trebuie să își continue războiul împotriva Occidentului și împotriva principalului său dușman: Statele Unite. Prima operațiune: un atentat sinucigaș împotriva sinagogii Ghriba, la Djerba, în Tunisia, pe 11 aprilie 2002. Data nu este întâmplător aleasă. Cifra 11 amintește de 11 Septembrie. Ghriba este una dintre cele mai vechi, dacă nu cea mai veche sinagogă din lume; un loc turistic în mijlocul unei comunități evreiești bine integrate în această porțiune de islam tolerantă. Când am fost în misiune la Djerba, am putut să constat, discutând cu tunisienii și vizitând muzeele locale, cât de mult a fost integrată și respectată comunitatea evreiască. Așa că atentatul a avut un ecou considerabil în măsura în care acțiunea avea o triplă încărcătură simbolică. Atacând Tunisia, Al-Qaida pedepsea o țară musulmană prooccidentală, lovea o țintă evreiască și ataca una dintre principalele surse de venit ale țării. Pe 11 aprilie 2002, la ora 9.35, un camion-cisternă plin cu gaz a explodat, distrugând sinagoga.

[1] Mohamed Atef, alias Abu Hafs Egipteanul (Masri), era șeful militar al Al-Qaida

21 de persoane au murit, dintre care 14 turiști nemți și cinci tunisieni. Printre victime s-au aflat și doi cetățeni francezi, ceea ce a presupus și sesizarea justiției franceze. A fost demarată o acțiune judiciară la secția antiteroristă. Am fost solicitați eu și doi colegi; poliția germană a început și ea o anchetă.

Teroristul kamikazele, Nizar Naouar, conducea un camion-cisternă cu 4 000 de litri de gaz butan. O publicație arabofonă din Londra, *Al Qods Al Arabi,* i-a publicat testamentul: Naouar îi cere familiei sale să continue Jihadul.

Atentatul a fost revendicat de două organizații-paravan ale Al-Qaidei, Al-Qaida Al Jihad și Armata Eliberării Locurilor Sfinte, prin comunicate care au pus accent pe faptul că un singur om, „un tânăr membru Al-Qaida" a reușit să comită un atentat împotriva evreilor dincolo de teritoriul palestinian. În realitate, Naouar nu a acționat singur. Complotul a fost organizat de către doi responsabili importanți din organizație: Khalid Cheikh Mohammed și un personaj aparte, insolit și periculos, Christian Ganczarski, un neamț convertit la islamism.

Eu am organizat o comisie rogatorie internațională pentru a intra în posesia elementelor de anchetă ale tunisienilor și pentru a putea demara audierile. Omologul meu a fost șeful judecătorilor de instrucție din Tunisia, Omar Mansour, un magistrat competent și determinat. În cadrul acestei solicitări de sprijin judiciar a fost audiat Belkacem Naouar, unchiul lui Nizar. Este vorba despre un personaj-cheie al dosarului, care l-a asistat pe nepotul său pe întreg parcursul pregătirilor operațiunii.

La Djerba, m-am întâlnit cu comunitatea evreiască și am vizitat sinagoga, foarte repede restaurată cu ajutorul tunisienilor. Am ajuns în locul unde erau păstrate rămășițele camionului-capcană și în locațiile folosite de Naouar – un garaj camuflat de un fals local comercial, care a permis realizarea operațiunii, fără să atragă atenția. Astfel am putut să realizez profilul acelui kamikaze și să reconstitui scenariul carnagiului.

J.-M. Pontaut: *Acel kamikaze a fost identificat repede?*

J.-L. Bruguière: Da, datorită anchetei. Nizar Naouar nu avea antecedente penale. Acest tânăr tunisian, născut în 1977, efectuase totuşi o călătorie iniţiatică în Afganistan, via Pakistan, în 1999. S-a întors de acolo în 2001 şi a început să îşi pregătească operaţiunea din Tunisia în perioada evenimentelor din 11 Septembrie 2001. Am aflat asta datorită biletelor de avion pe care le-am găsit acasă la el şi declaraţiilor lui Ganczarski. În timpul sejurului său de mai multe luni în Kandahar, în 2001, Naouar s-a întâlnit cu membri Al-Qaida, în special cu Saif al Adel[1], şeful Casei pentru Logistică, şi a primit misiunea. După această ultimă călătorie, s-a întors la Djerba şi s-a dedicat pregătirii atentatului. Ceea ce înseamnă că a pus în practică ordinele primite de la Al-Qaida înainte de 11 Septembrie. Un alt exemplu al riguroasei planificări a campaniei de atentate de către Osama, cele de la 11 Septembrie fiind doar primele dintr-o lungă serie.

J.-M. Pontaut: *Cum şi-a pregătit atentatul?*

J.-L. Bruguière: În familie. Va fi ajutat de unchiul său în Tunisia şi de fratele său în Franţa, ceea ce dovedeşte oportunismul mişcării lui Bin Laden. Cu excepţia evenimentelor din 11 Septembrie – unde a fost vorba despre o acţiune aproape militară – organizaţia preferă să apeleze la cineva care poate trece neobservat. Un individ fără antecedente, care se va descurca prin propriile mijloace pentru a organiza o operaţiune – controlată totuşi foarte strâns din exterior atât de către Ganczarski, cât şi de Cheikh Mohammed, cu care se află permanent în legătură telefonică prin satelit sau de la telefoane publice.

Naouar a avut la dispoziţie şapte luni pentru a-şi duce la bun sfârşit misiunea. Un termen lung şi scurt în acelaşi timp. Lung pentru că, teoretic, a avut timp pentru a organiza şi pregăti o operaţiune destul de simplă din punct de vedere tehnic. Scurt pentru că a fost doar el cu

[1] Saif al Adel (Sabia Dreptăţii) este un important membru Al-Qaida, de origine egipteană. La Kandahar a condus Casa pentru Logistică, având drept obiect sectorul de comunicaţii şi transmisiuni.

unchiul său, fără prea multe mijloace financiare, cunoștințe tehnice sau experiență. Este vorba despre o operațiune de tip kamikaze. Naouar și-a ales singur momentul în care să acționeze, o sărbătoare evreiască tradițională celebrată la Ghriba, care a atras multă lume, dar simbolistica cifrei 11 i-a fost impusă la Kandahar.

Unchiul său ne-a relatat detaliile acelor incredibile pregătiri. Naouar a cumpărat, în 2 ianuarie 2002, cu 7 500 de euro, un camion a cărui carte verde am și găsit-o. A înființat apoi o societate de import-export, Aziana, o societate de fațadă, cu sediul într-un mic local gol dintr-o zonă industrială, unde nu existau decât o masă, un scaun și un telefon dezafectat. Această societate i-a permis să achiziționeze materialul necesar pentru atentat și să factureze TVA-ul ca un mic antreprenor. Unchiul său l-a ajutat să cumpere o cisternă mare, de 4 000 de litri, pe care a atașat-o camionului. În acel moment, Naouar i-a dezvăluit proiectul său: va declanșa explozia camionului la sinagoga din Ghriba pentru „a se răzbuna pe evrei și pentru a susține populația palestiniană". Belkacem Naouar a fost de acord și l-a asigurat de întreg sprijinul său.

Între 15 și 22 februarie, Nizar Naouar a închiriat o camionetă pentru a transporta 50 de butelii de gaz. Apoi a cumpărat vreo 50 de becuri de mici dimensiuni, o baterie de 12 volți, fir electric, dar și un aspirator cu care va scoate aerul din cisternă înainte de umplere. Nepotul și unchiul vor goli cele 50 de butelii de gaz în cisternă și vor cimenta capacul pentru a evita orice scurgere. Operațiune foarte riscantă. Apoi Naouar a fixat becurile, cărora le-a scos mai întâi filamentul. Încălzindu-se, acestea vor provoca detonarea explozibilului, a TATP-ului. Tehnologie însușită, cu siguranță, în tabăra Al-Qaida, în Afganistan și care amintește de cea folosită de GIA la atentatele din 1995 din Franța. Nu le mai rămânea decât să conecteze firele la bateria situată în habitaclu și să închidă circuitul printr-un contactor, pentru ca totul să explodeze. O testare în garajul său ar fi riscat însă incendierea localului. Belkacem îl va conduce, în dimineața stabilită,

până la depozitul unde se afla camionul. Un garaj închiriat la Djerba, nu departe de sinagogă.

J.-M. Pontaut: *Până la urmă unchiul a povestit tot?*

J.-L. Bruguière: În depozit am găsit cele 50 de butelii de gaz goale, precum și documentele camionului și cartea de identitate a lui Nizar. Într-un plic am găsit bani: 15 bancnote de 200 de euro, a căror proveniență nu am putut însă să o aflăm. Pe 19 septembrie, Naouar a schimbat și 2 500 de dolari americani în Libia, țară vecină, unde tunisienii merg frecvent la cumpărături. Am mai găsit la unchiul său o valiză care conținea, printre altele, un telefon pentru convorbiri prin satelit și un permis de conducere fals.

Familiile victimelor franceze s-au constituit în parte civilă, iar eu am continuat ancheta la Paris. În urma investigațiilor s-a descoperit că fratele lui Nizar, Walid, care trăia în regiunea lyoneză, a fost implicat, în plan logisitic, în pregătirea atentatului. La sfârșitul lui 2001, el a cumpărat, la Paris, pentru fratele său, un telefon cu antenă satelit marca Thuraya, de la un operator de telefonie din Emiratele Arabe Unite. O rețea care nu necesita circuite terestre. Nu știu sigur dacă Nizar i-a dezvăluit fratelui său toate detaliile operațiunii, dar era imposibil ca Walid să nu știe că acesta pregătea un atentat.

I-a cumpărat deci acel telefon de care fratele său nu ar fi avut absolut deloc nevoie pentru activități comerciale în Maroc, în condițiile în care țara are o foarte bună rețea GSM. Tot la cererea acestuia, îi va trimite și documente administrative false, un permis de rezident și un permis de conducere categoria C, pentru camioane.

J.-M. Pontaut: *Nu există nici un control asupra vânzărilor de telefoane cu antenă satelit?*

J.-L. Bruguière: Nu. Este suficient să le plătești. Telefonul lui Nizar ne-a fost dat de autoritățile tunisiene. După ce i s-a examinat memoria, am descoperit că în ziua atentatului Nizar formase, dimineață, un număr nemțesc, unul pakistanez și unul elvețian. Cel nemțesc era al lui Ganczarski și celelalte două corespundeau numerelor la care putea fi contactat Khalid Cheikh Mohammed. Trei numere de telefon

pe care i le-a lăsat unchiului său, chiar în dimineața atentatului, sub formă codată, pentru ca acesta să le folosească după moartea sa. Ceea ce însă unchiul nu a făcut.

Factura detaliată a acestui telefon ne-a oferit informații extrem de prețioase atât despre rolul pe care l-a avut Walid din Franța, cât și despre relațiile lui Nizar cu Al-Qaida. Walid l-a contactat în repetate rânduri pe fratele său, pe acel telefon, în martie 2002. Important este că el a fost intermediarul între fratele său Nizar, din Tunisia, și Khalid Cheikh Mohammed, din Pakistatn.

Am aflat, de asemenea, de la DST că acesta din urmă i-ar fi trimis lui Nizar bani printr-o societate spaniolă folosind „hawala", un sistem foarte discret de transfer de bani prin compensare, care nu permite reconstituirea circuitului banilor, bazat doar pe confidențialitatea operatorilor. Facturile detaliate ale telefoanelor mobile și publice folosite de Walid au permis coroborarea acestei informații și identificarea unei societăți spaniole cu sediul la Valencia, care importă material de construcții din Orientul Mijlociu.

Pe 16 martie 2001, la cererea fratelui său, Walid l-a contactat pe administratorul acestei societăți, care urma să primească o importantă sumă de bani prin sistemul „hawala" în cadrul unui contract cu o țară arabă. Din această sumă, 10 000 de dolari erau destinați finanțării operațiunii. În aceeași zi, Walid l-a sunat de mai multe ori pe fratele său în Tunisia, apoi pe Khalid Cheikh Mohammed pe mobilul pakistanez. Aceste apeluri au demonstrat legătura între pregătirea atentatului și acel transfer de bani prin acel șef din Al-Qaida. Și Naouar l-a contactat pe Khalid Cheikh Mohammed de la cabine telefonice tunisiene, ale căror numere au fost descoperite de poliția tunisiană. El s-a deplasat chiar în capitala Tunis pentru a-l contacta cât mai discret!

Analiza tuturor acestor listinguri telefonice în Franța și în Tunisia a demonstrat că Nizar era atent verificat de către Khalid Cheikh Mohammed în acea fază a pregătirilor atentatului.

În anchetă a mai apărut un personaj cu rol important în cadrul Al-Qaida: Christian Ganczarski. Acest neamț născut în Polonia în 1966, ajunge în Germania 10 ani mai târziu. După anii de școală la München, ocupă diverse posturi la Düseldorf și Krefeld. Influențat de colegii de muncă, se convertește la islamism la 20 de ani. În 1992, obține o bursă pentru a-și continua studiile religioase la Médina, în Arabia Saudită. Ulterior, va înființa la Duisburg împreună cu Mohamedou Ould Slahi, cumnatul lui Abu Hafs „Mauritanul", muftiul Al-Qaida, moscheea radicalistă al-Taqwa. Apoi pleacă în Afganistan, înainte de a se refugia în Canada unde este implicat în rețeaua Ressam. Ganczarski îl frecventează și pe Mehdi Karim[1] și celula din Hamburg, direct implicată în atentatele din 11 Septembrie 2001.

Ganczarski este o persoană extrem de brutală, foarte agresivă, puternic antifranceză, cu fizic germanic, blond. O persoană care își revendică germanicitatea și care manifestă o ostilitate aparte față de tot ceea ce nu este german. Această agresivitate s-a cristalizat în islamismul radical. Ganczarski vorbește foarte prost araba și nu comunică decât în germană, așa cum va face și mai târziu, când va fi interogat.

J.-M. Pontaut: *Legătura între acest neamț și islamismul radical o constituie antisemitismul?*

J.-L. Bruguière: Într-adevăr, chiar dacă criticile sale nu se îndreaptă decât înspre statul Israel. A recurs la retorica specifică Al-Qaida. În același timp însă, Ganczarski a dat dovadă de o profundă francofobie care pare a nu avea nici o legătură cu angajamentul față de Al-Qaida. Oricum, tot timpul a afișat o superioritate detașată, considerând că aparține unei rase nobile și dovedindu-se foarte circumspect. După cum relata un martor, când Khalid Cheikh Mohammed i-a atras atenția, la un moment dat, că nu interpreta tocmai corect Coranul, Ganczarski s-a înfuriat foarte tare. Iar la Kandahar l-a admonestat

[1] Un marocan, membru Al-Qaida, care trăia în Germania și care plănuia să comită atentate pe insula Réunion.

chiar pe Saif al Adel, un membru foarte important din Al-Qaida. Și-a manifestat permanent autosuficiența și aroganța.

J.-M. Pontaut: *I-ați urmărit parcursul?*

J.-L. Bruguière: Și-a confirmat relațiile cu membrii Al-Qaida și înființarea moscheii al-Taqwa împreună cu Ould Slahi. Ulterior s-a deplasat de mai multe ori în Afganistan între 1998 și 2001, unde s-a impus prin ascendență și cunoștințe tehnice: Ganczarski era foarte talentat în electronică, informatică și, mai ales, telecomunicații. Va ajunge chiar la primul nivel din Al-Qaida. Se întâlnește des cu personaje importante ca Abu Hafs al-Masri, Khalid Cheikh Mohammed sau Saif al Adel. Are acces direct și permanent –privilegiu suprem – la domiciliul „Șeicului", adică al lui Bin Laden însuși. Un alt simbol al poziției ierarhice îl reprezenta faptul că, în incinta taberei, purta în permanență o armă.

Ganczarski face mai multe drumuri dus-întors în Europa, de unde aduce material electronic. Am aflat mai târziu, chiar de la el, că a supravegheat instalarea în Afganistan a unui sistem de transmisie cu o antenă mai mare de 10 m, care permitea comunicare pe unde scurte la mai mult de o mie de kilometri distanță. Este stăpânul sălii logistice – loc strategic – în care se află calculatoarele și întreg sistemul de comunicații radio din tabără. Deține chiar un cod radio specific care îi permite să fie contactat de Șef sau de statul-major. Asupra unui saudit ucis în timpul unui conflict în Afganistan după 11 Septembrie se va găsi o listă cu coduri operaționale atribuite celor mai importanți membri ai organizației. Primul nume de pe listă era al mollahului Omar, urmat de al lui Bin Laden. Ganczarski, alis Abu Mohammed al-Alamani, ocupa locul 20, înaintea doctorului Ayman al-Zawahiri.

J.-M. Pontaut: *Care a fost, mai exact, rolul său?*

J.-L. Bruguière: Tehnician de nivel înalt, el a fost cel care a făcut posibil ca Bin Laden și statul său major să poată comunica prin internet și satelit. Ciudat este însă că a fost reținut de mai multe ori de poliția germană...

J.-M. Pontaut: *...care nu l-a arestat niciodată?*

J.-L. Bruguière: Niciodată. Nemții l-au convocat de vreo 15 ori în aprilie și mai 2002 în cadrul a două anchete: investigațiile post 11 Septembrie și atentatul de la Djerba. Chiar a dat explicații detaliate despre deplasările sale, despre angajamentul personal, relația apropiată cu Bin Laden, munca depusă în Afganistan, dar, pentru nemți, toate acestea nu au fost suficiente pentru a-l aresta. Noțiunea de asociere între răufăcători nu exista în Codul Penal nemțesc, trebuia să stabilească direct implicarea sa ca și complice la atentat. Cu toate acestea, un element ar fi permis arestarea sa, un element fundamental. Ganczarski a primit un apel de la teroristul kamikaze Naouar, chiar în ziua atentatului, la 6 dimineața. Un telefon foarte tulburător. Înainte de a se arunca în aer, Naouar i-a cerut binecuvântarea. O cerere care, conform experților, echivalează cu a cere permisiunea să treacă la fapte. Avem conținutul acelei discuții. Ganczarski făcea obiectul unei supravegheri telefonice de către nemți în cadrul unei anchete privind celula din Hamburg, de care era apropiat. Am identificat rapid originea apelului telefonic după numărul de pe Thuraya, telefonul cu antenă satelit al lui Naouar. Problema ține însă de interpretarea discuției. Contrar experților francezi – care sunt unanim de acord că Naouar dorește confirmarea acțiunii, dar și asigurarea religioasă – nemții consideră că acest apel telefonic nu are nici o legătură cu atentatul. De îndată ce închide, Naouar îl sună de două ori pe Cheikh Mohammed, fără succes. Nu insistă și declanșează explozia din fața sinagogii.

J.-M. Pontaut: *Ganczarski îl cunoștea pe Naouar?*

J.-L. Bruguière: Am stabilit că s-au întâlnit de mai multe ori în Afganistan, în tabăra lui Bin Laden de la Kandahar. În ciuda acestor elemente, nemții nu l-au acuzat pe Ganczarski. Pe 6 noiembrie 2002, el obține de la ambasada Arabiei Saudite de la Bonn o viză de o lună și părăsește Germania fără nici o problemă. În Arabia, neamțul este strict supravegheat de serviciile secrete din cauza comportamentului său suspect. Sunt stabilite relațiile sale cu Al-Qaida și, la data

expirării vizei, Ganczarski este trimis în Germania, cu escală la Paris. Reprezenta o problemă de securitate pentru țară. Am fost informat asupra escalei, așa că am procedat la arestarea sa pe aeroportul Roissy la 3 iunie 2003. Individul transporta material informatic: un calculator, modemuri, sisteme cu baterii, un transmițător cu unde scurte. Un întreg dispozitiv sofisticat de transmisiune pe calea undelor.

J.-M. Pontaut: *Pentru ce l-ați arestat?*

J.-L. Bruguière: Pentru complicitate la asasinate, tentativă de asasinare prin relaționare cu o formațiune teroristă și asociere cu răufăcători teroriști. Interogatoriul a decurs prost, avocatul său încercând chiar să îl intimideze pe expertul care analiza conversația cu Naouar la modul „Nu vă dați seama ce înseamnă să atacați Al-Qaida!" Interogatoriile – cam 20 la număr – au fost lungi și detaliate. Trebuiau evidențiate toate elementele strânse în scopul de a obține, de la fiecare dintre ele, motivele arestării – singura tehnică posibilă atunci când este vorba despre clarificarea fiecărui aspect din dosar.

Am aflat, printre altele, că în 1999 reputația lui Ganczarski în materie de electronică era atât de bună încât a fost contactat de un expert în telecomenzi, din cadrul Al-Qaida pentru a elibera un aviz tehnic. Era vorba despre folosirea aparatelor radio cu emisie-recepție ca dispozitive de declanșare a unor explozii pentru o operațiune teroristă ce viza eliberarea lui Omar Abdel-Rahman, șeicul orb reținut în Statele Unite pentru primul atentat asupra World Trade Center în 1993.

Ganczarski interacționează și cu un alt personaj aparent banal, Jack Roche, un englez născut în 1953, convertit la islam, care va fi arestat în Australia. Convocat la Kuala Lumpur, în Malaezia, Encep Nurjaman, alias Hambali[1], șeful organizației Jamaa Islamiya indoneziene, îi reamintește angajamentul privind războiul sfânt. În calitatea sa de anglofon și, mai ales, de european alb, lui Roche i se cere să înființeze o rețea Jamaa în Australia, în scopul pregătirii atentatelor.

[1] Arestat pe 11 august 2003 în Thailanda

Trimis în misiune de cercetare la Perth şi Sydney, el trebuia ca, la întoarcere, să se prezinte la „Marele Şeic" (Bin Laden), care urma să îi încredinţeze detaliile misiunii. În Australia, un „frate" îl primeşte, îl însoţeşte prin ţară şi îi dă bani pentru a pune pe picioare operaţiunea. Apoi îl trimite la Karachi. Roche ajunge acolo având la el doar un număr de telefon la care să sune. Atunci începe un incredibil joc operativ. Timp de două nopţi, este plimbat de la o casă la alta. În a treia zi, este trezit de doi bărbaţi: Khalid Cheikh Mohammed, şeful operaţiunilor Al-Qaida, însoţit de un occidental blond, arogant: Christian Ganczarski. Misiunea acestuia este să îl conducă pe Roche la Kandahar unde trebuie să se întâlnească cu Bin Laden. Khalid Cheik Mohammed îi înmânează lui Roche o scrisoare de recomandare pentru Bin Laden. Ganczarski şi însoţitorul său parcurg un drum lung de 13 ore cu maşina, călătorie penibilă. Ganczarski nu vorbeşte decât germana şi se dovedeşte extrem de nepoliticos, declarând că nu îi agreează pe englezi... La Quetta, îl lasă pe Roche la un hotel şi pleacă să se întâlnească cu un taliban care îi va trece fraudulos frontiera cu Afganistanul, pe la Spinbuldak.

Ganczarski va trece graniţa pe o motocicletă, iar Roche pe jos, îmbrăcat în afgan. De partea cealaltă îi aşteaptă un autoturism 4x4. La volan, chiar fiul lui Cheikh, care îi conduce într-un fel de tabără la Kandahar. Jack Roche, foarte impresionat, este dus într-o sală imensă unde vreo 50 de concetăţeni mâncau aşezaţi pe jos. Bin Laden trona în mijlocul lor. Ganczarski se aşază în dreapta lui Cheikh, care primeşte de la neamţ scrisoarea de recomandare pentru Roche, aflat în spatele sălii. După acest ceremonial de prezentare, englezul este separat de neamţ, care este cazat în cartierul demnitarilor. Într-o zi, Roche este martor la o altercaţie: neamţul îl apostrofează pe Saif al Adel, şeful Casei pentru Logistică, centru strategic al comunicaţiilor Al-Qaida, pentru care nu avea, se pare, nici o consideraţie. Ceea ce spune multe despre poziţia înaltă ocupată de neamţ în sanctuarul lui Bin Laden.

J.-M. Pontaut: *Cum a fost arestat Roche?*

J.-L. Bruguière: La întoarcerea în Australia, a fost arestat având asupra lui 8 000 de dolari destinați organizării atentatelor comandate de organizația Jamaa Islamiya, trimiși la Karachi de Khalid Cheikh Mohammed. A fost judecat și condamnat fără probleme. Roche a cooperat cu poliția australiană. A fost foarte deschis – a ciripit tot. Știu, pentru că l-am auzit în timpul celor două zile petrecute la Perth, când mi-a oferit toate detaliile pe care vi le-am relatat. În timpul procesului lui Ganczarski de la Paris, britanicul a fost audiat ca martor de la distanță, prin videoconferință, și a fost foarte formal: „Ganczarsky a fost cel care m-a primit la Karachi împreună cu Khalid Cheik Mohammed și m-a condus la întâlnirea cu Bin Laden". Ganczarski va fi demascat și de un alt element al anchetei: după apelul lui Nizar Naouar, în dimineața atentatului, neamțul va încerca să contacteze zona pakistano – afgană pentru a-l informa pe Bin Laden. În acest scop nu va folosi telefonul mobil sau cel cu antenă satelit, ci rețeaua cu unde scurte a radioamatorilor, care permitea transmisia la distanță mare și pe care o piratează însușindu-și indicativul unui radioamator neamț. Analiza tehnică a materialului informatic reținut la întoarcerea sa din Arabia Saudită, completată de ancheta din Germania, va confirma acest fapt. Prima încercare de conexiune a avut loc la ora 8 și 9 minute, la 50 de minute după apelul lui Nizar!

Pentru atacul de la Djerba, Ganczarski va fi condamnat, pe 5 februarie 2009, de Tribunalul din Paris, la 18 ani de închisoare. Walid Naouar, fratele atentatorului kamikaze, la 12 ani. Nici unul, nici altul nu au făcut apel.

Petrolierul lovit

J.-M. Pontaut: *După Djerba, Bin Laden organizează două noi* „operațiuni sinucigașe" *împotriva unor ținte mai neobișnuite. Dumneavoastră considerați că dorința lui era de a demonstra lumii întregi că poate, chiar și după 11 Septembrie, să lovească oriunde dorește. Și se oprește mai întâi la un petrolier gigant.*

J.-L. Bruguière: Petrolierul vizat, *Limburg,* era un tanker sub pavilion francez, un petrolier foarte mare, de 330 de metri, deținut de societatea Petronas, care transporta 30 000 de tone de petrol. A fost încărcat în Arabia Saudită pe 22 septembrie 2002 și a ajuns la Yemen pe 12 octombrie, pentru a-și completa încărcătura. La Yemen, navele foarte mari nu au voie să se apropie de mal, așa că navighează doar în ape foarte adânci. Terminalul se afla la 25 km de mal, în fața orașului Al Moukala. În momentul când s-a apropiat, a fost înconjurat, așa cum se procedează, de o flotilă de nave mici, de pescuit sau de alte mici vase care navighează de-a lungul coastei. În acel moment, un vas mic, cu motor puternic, s-a îndreptat în mare viteză spre petrolier. Marinarii nu au văzut ce se întâmplă. Petrolierul a fost lovit la prora de acest vas sinucigaș: explozia, foarte puternică, a creat un gol cu diametrul de 8 metri chiar deasupra liniei de plutire. Din fericire, din motive de siguranță, nava avea carcasă dublă. Un marinar bulgar și unul turc au fost omorâți în explozie, alți 12 răniți, iar vasul a luat foc.

J.-M. Pontaut: *Știm câte persoane se aflau pe vasul sinucigaș?*

J.-L. Bruguière: Nu. Corpurile teroriștilor au dispărut în mare. Atentatul a fost revendicat de Armata islamică din Aden-Abyane, o denumire formală a Al-Qaida; organizația își va mai lua, ulterior, și alte denumiri: „Al-Qaida din sudul Peninsulei Iberice", „Al-Qaida din Yemen" și „Al-Qaida din Peninsula Arabică".

Fiind vorba despre un vapor francez, am fost imediat sesizați. Biroul de Investigare a Accidentelor pe Mare (BEAmer) a intervenit, iar noi am ținut legătura cu serviciile yemenite. Destul de repede au fost identificați mai mulți membri Al-Qaida. Ancheta a stabilit o legătură între acest atentat și o operațiune asemănătoare care a avut loc câteva zile mai târziu împotriva unei nave de război americane, *USS Cole,* pe 12 octombrie 2002, în portul Aden, în cadrul căreia au fost omorâți 17 marinari. Ancheta a demonstrat și că atentatul împotriva lui *Linburg* a fost pregătit cu minuțiozitate cu câteva zile înainte. Nava sinucigașă a fost echipată și adăpostită

în garajul pentru bărci al unei căsuțe de la malul mării, încărcată cu explozibili și alimentată cu suficient combustibil pentru a putea ataca în mare viteză.

J.-M. Pontaut: *A fost direct vizată Franța sau a fost vorba despre un mesaj pentru țările occidentale?*

J.-L. Bruguière: În mod curios, Al-Qaida a pretins în primă fază ca s-a înșelat și că ținta ar fi trebuit să fie o fregată americană. Dar nici o fregată americană nu se afla în zonă în acea zi. Sau cel puțin noi nu am găsit nici o urmă. Dar este greu de crezut că te poți înșela asupra țintei atunci când vizezi un vapor de 300 de metri lungime. Eu cred că, în afară de Franța, Al-Qaida a vizat petrolul și o societate occidentală. Cu atât mai mult cu cât pe 12 octombrie Al-Qaida va ataca, tot în Yemen, un vapor al marinei americane. Celula islamică, care fiind la originea atentatului, va fi distrusă în 2002. Dar, în 2006, înainte de a-i interoga, principalii responsabili au reușit să evadeze. Unii au fost prinși, dar șeful lor, Nasser al-Wahichi, a reușit din nou să scape. Ulterior, va înființa organizația Al-Qaida din Yemen.

Acest atentat poate fi considerat și ca un mesaj al Al-Qaida către președintele yemenit Ali Abdallah Saleh, un apropiat al Occidentului. Yemenul este o țară săracă, principala sursă de venit fiind petrolul. Ori petrolierul vizat era situat într-o regiune devenită una dintre cele mai instabile din lume. Iar activismul terorist, în continuă creștere, s-a focusat din ce în ce mai mult pe Arabia Saudită, foarte legată atât geografic, cât și cultural de Yemenul vecin.

De cealaltă parte a golfului Aden se află cornul Africii, respectiv Somalia, care adăpostește organizații teroriste foarte radicaliste, ce amenință guvernul de la Mogadiscio, dar și – în zonele care nu sunt controlate, precum Puntland – pirați care nu se dau în lături de la a ataca navele comerciale.

Bali: cluburile infernului

J.-L. Bruguière: Pe 11 octombrie 2002, la ora 23.00, la Kuta, la periferia orașului Denpasar, capitală a provinciei indoneziene Bali,

două cluburi de noapte au sărit în aer. În primul, *Paddy's*, se aflau între 100 și 150 de persoane; cel de-al doilea, *Sari Club*, era frecventat de vreo 200 de tineri, mare parte turiști australieni. Tot în Denpasar a mai avut loc și un alt atentat, la 50 de metri de consulatul american și la 600 de metri de cel australian.

J.-M. Pontaut: *Câte victime au fost?*

J.-L. Bruguière: Nu se știe exact. S-au numărat 181 de morți, dar exploziile au fost atât de violente încât unele cadavre, din care s-au găsit bucăți inclusiv pe tavan sau încastrate în pereți, nu au putut fi identificate. Iar răniți au fost în jur de 300. Au murit patru turiști francezi, iar 15 au fost răniți. Ancheta a fost condusă de indonezieni, cu sprijin tehnic din partea australienilor. La *Paddy*, explozibilul, TNT, a fost amestecat cu metal pentru a-i crește forța distructivă. Bomba a fost plasată în interiorul locației, aproape de ieșire. *Sari Club* a fost ținta unui autoturism-capcană burdușit cu cel puțin 100 de kilograme de explozibil, care a intrat în plin în el.

J.-M. Pontaut: *Un adevărat masacru. Franța a fost implicată în anchetă?*

J.-L. Bruguière: Imediat. Indonezienii, care au urmărit pista Jamaa Islamiya, i-au identificat și arestat pe șefi. Jamaa Islamya, organizație islamistă radicală ce ține de Al-Qaida, era condusă de Abu Bakar Ba'asyir, stăpânul zonei la momentul respectiv. Era organizată și structurată în trei celule: una în Malaezia–Singapore, condusă de Hambali – cel care l-a recrutat pe Jack Roche – la care era atașată și Australia, una în Indonezia și una în Filipine și Thailanda.

A fost arestat un individ, un anume Amrosi, al cărui frate i-a urmat lui Hambali la conducerea celulei Malaezia–Singapore. Ambii frați au fost implicați în atentat. Judecătorul Jean-François Ricard, însărcinat colateral cu cercetarea dosarului, a efectuat o misiune la fața locului în scopul obținerii de elemente ajutătoare. Investigațiile poliției australiene au dus la identificarea organizării și responsabililor acestui dublu atentat.

Atentatul din Karachi

J.-M. Pontaut: *Acest eveniment sensibil a avut mai multe răbufniri și a provocat o polemică franco-franceză. Dar să începem cu ce a fost mai grav. Pe 8 mai 2002, mai mulți colaboratori francezi din Direcția de Construcții Navale (DCN) au fost uciși într-un atentat din Karachi. Ce s-a întâmplat?*

J.-L. Bruguière: La 7.45 dimineața, un kamikaze a intrat cu un vehicul încărcat cu 50 de kilograme de explozibil într-un autobuz al marinei pakistaneze, care transporta 23 de tehnicieni francezi la baza navală din Karachi. Conform martorilor, în momentul în care ușa autobuzului se închidea, totul a sărit în aer. Ambele vehicule au fost distruse; o explozie atât de violentă încât s-au găsit rămășițe din kamikaze și la 60 de metri distanță. Au fost omorâți 11 angajați de la DCN și 4 colegi pakistanezi. Au fost rănite 25 de persoane, dintre care 12 francezi, unii dintre ei foarte grav. Cei de la intervenții – care au ajuns destul de greu – s-au chinuit să îi scoată din grămada de fiare. Guvernul francez a organizat un zbor special pentru repatrierea cadavrelor și noul ministru al apărării, Michèle Alliot-Marie – Jacques Chirac abia fusese ales de trei zile –, s-a deplasat imediat la fața locului.

J.-M. Pontaut: *Ce făceau acei francezi la Karachi?*

J.-L. Bruguière: Participau la construirea ultimului dintre cele trei submarine franceze de atac cu propulsie clasică achiziționate de Pakistan. Aceste construcții, tip Agosta 90 B, au fost comandate în septembrie 1994. Trebuie amintit că Franța, ca și Germania, este singura țară din lume care mai produce aceste submarine clasice. Rușii, americanii și englezii nu mai construiesc decât submarine nucleare. Și Franța fabrică submarine nucleare, dar profită de experiența în domeniu pentru a continua să exporte și construcții cu propulsie clasică. La Karachi submarinele sunt asamblate pe șantierele marinei pakistaneze. Dar, fiind vorba despre un transfer de tehnologie foarte sensibil, sunt fabricate sub controlul și supravegherea inginerilor și specialiștilor francezi. Acești tehnicieni de nivel înalt rămâneau pe perioade scurte în țară. Originare din Manche, Finistère sau Charentes,

victimele nu trebuiau să petreacă decât câteva săptămâni la Karachi. Erau cazate la hoteluri din centrul orașului, precum Sheraton, iar o mașină venea în fiecare dimineață pentru a-i transporta la baza navală.

În fața emoției stârnite de aceste evenimente, pakistanezii i-au autorizat pe francezi – înainte de deschiderea unei anchete judiciare și în cadrul unui acord guvernamental – să ancheteze la fața locului. O misiune condusă de laboratorul poliției științifice din cadrul Direcției de Poliție Paris a fost trimisă în Pakistan. Din ea a făcut parte și Claude Calisti, care fusese și la Ténéré după atentatul asupra zborului DC 10 al UTA. A fost însoțit de experți în medicină legală și genetică. Aceștia au prelevat de la fața locului probe care au fost duse la Paris pentru examinare.

A fost identificat ADN-ul teroristului kamikaze, ca și caracteristicile morfologice. A fost stabilit și tipul de exploziv folosit. În paralel, datorită prezenței americane la fața locului, experții FBI au făcut aceleași analize. Ambele proceduri au relevat că a fost vorba despre TNT, un explozibil de tip militar: mai precis, 246 trinitrotoluen, pentru specialiști. Rezultatele acestor expertize, o să vedeți, vor avea o mare importanță pentru evenimentele care au urmat.

Această misiune de asistență tehnică a fost dublată de o misiune de anchetă judiciară condusă de Michel Debacq, șeful secției antiteroriste de la Parchetul Paris, care a făcut investigații preliminare la Karachi împreună cu autoritățile pakistaneze înainte de deschiderea dosarului judiciar.

J.-M. Pontaut: *Ați anchetat și dumneavoastră la Karachi?*

J.-L. Bruguière: Da. Pe 28 aprilie 2003, am redactat o comisie rogatorie internațională foarte detaliată, pe 30 de pagini, cu toate informațiile pe care le dețineam. Am adresat însă și anumite întrebări autorităților pakistaneze și solicitări de clarificare asupra unor aspecte mai puțin convingătoare, chiar contestabile din ancheta lor. O anchetă care, de-a lungul timpului, s-a orientat spre mai multe piste privind diverse organizații extremiste pakistaneze. Le-am cerut să

întreprindă în prezența noastră foarte multe investigații și, mai ales, audieri de martori și de suspecți. A fost nevoie de 3 ani pentru a finaliza această comisie rogatorie. Pakistanezii au dat dovadă de multă inerție. Demersul nostru nu a fost bine primit. Pentru ei, dosarul era închis. Nu au venit autoritățile franceze deja de două ori la Karachi după comiterea atentatului?

Pakistanezii au refuzat de trei ori să ne primească. La început au invocat o problemă de oportunitate politică; apoi, în 2005, un cutremur de pământ la Caşmir a ținut autoritățile ocupate; iar o a treia încercare este respinsă în momentul publicării în Franța, în februarie 2006, a caricaturilor lui Mahomet. Partea franceză însă a făcut tot posibilul pentru ca această misiune să se realizeze: intervenții continue la Quai d'Orsay, acțiuni ale serviciilor secrete, demersuri ale ambasadei pe lângă autoritățile pakistaneze și, în special, ale reprezentantului poliției franceze la Islamabad[1], informări ale părților civile. Într-un final, după atâtea insistențe, am reușit să plecăm în Pakistan, pe 26 martie 2006. Am ajuns la Islamabad, prima etapă. Investigațiile s-au derulat însă la Karachi, dar autoritățile federale, ministrul de interne și serviciile de informații au coordonat ancheta.

J.-M. Pontaut: *Cum ați fost primit de autorități?*

J.-L. Bruguière: Aparent foarte bine. În realitate, mai degrabă ostil. La Ministerul de Interne ne-au fost lăudate întruna meritele cooperării franco-pakistaneze; pakistanezii și-au declarat compasiunea pentru victimele franceze și ne-au asigurat de disponibilitatea lor pentru cooperare. Au fost mulțumiți mai ales de faptul că nu am întrerupt programul de construcție a submarinelor. În spatele acestei atitudini însă se întrevedea clar dorința de a nu redeschide un dosar „închis" încă din 2002. Acest sentiment ne-a fost întărit în timpul vizitelor la ISI[2]. Am fost primiți de generalul Kayani și de

[1] Arif Daood, atașat de securitate internă (ASI)

[2] Inter-Serviciile Secrete – Serviciu de informații pakistanez condus de un militar, generalul Ashfaq Kayani, până la demiterea sa, pe 21 septembrie, de către președintele Musharraf.

colaboratorii săi, înainte de a vizita, de a doua zi, la IB[1], serviciul intern de contraterorism care anchetase, de asemenea, atentatul. S-a dovedit repede că această anchetă haotică și confuză, realizată de mai multe servicii, era, în realitate, atent supravegheată de ISI. Primirea generalului Kayani a fost politicoasă, dar a devenit evident că dorința de a ne ajuta era „limitată". Nu se punea problema să ne amestecăm într-o problemă internă a Pakistanului. Mai mult, se pare că – și voi reveni asupra acestui lucru – mișcarea radicală islamistă se bucura de oarecare simpatie, ca să nu spun mai mult, din partea serviciilor de informații. De exemplu, atunci când am amintit de militanții Al-Qaida, am avut senzația că interlocutorii noștri nu îi considerau deloc teroriști.

Disconfortul era din ce în ce mai acut. Am aflat chiar că, după plecarea noastră, funcționari francezi la post în Pakistan au devenit obiectul amenințărilor și intimidărilor fizice: un motiv în plus ca să ne determine să nu mai venim.

Acel prim contact cu Pakistanul ne-a permis totuși să realizăm situația cu care se confrunta acea țară. Organizațiile teroriste erau bine implantate și își întindeau rădăcinile până în societatea pakistaneză. Lupta împotriva Al-Qaida și organizațiilor afiliate a fost afectată de jocul sinuos și ambiguu al mediilor militare și al serviciilor secrete.

Arif Daood ne-a schițat un tablou impresionant al nivelului de violență teroristă atins de Pakistan în săptămâna dinaintea venirii noastre: mai mult de 100 de morți în țară și un spectaculos atentat împotriva unui tren în Belucistan. O violență cotidiană, banalizată și adesea provocată de serviciile oficiale. Atitudinea binevoitoare la adresa grupărilor teroriste am perceput-o încă de când am ajuns la Islamabad. Confuz, dar puternic. Cu un sentiment de neputință într-o țară în care problemele de securitate sunt ținute sub cheie de armată și servicii secrete de prim rang, precum ISI.

[1] Biroul de Informații – Serviciu de informații interne care depinde de Ministerul de Interne

După aceea am ajuns la Karachi: ancheta judiciară a avut loc în provincia Sind[1]. Ni s-a spus că a fost condusă de serviciile de poliție din provincie și, în special, de „Rangers" – o autoritate supremă condusă de un general din armata pakistaneză, apropiat al lui Musharraf.

Karachi este un oraș cu violență teroristă endemică: confruntări permanente între suniți și șiiți și atentate repetate ale grupărilor afiliate Al-Qaida. Prezența occidentală în zonă este slabă. Franța are un consulat, iar americanii și englezii au reprezentări mai consecvente.

Consulatul general al Statelor Unite este atacat frecvent. S-a întâmplat pe 16 iunie 2002, la o lună de la atentatul împotriva tehnicienilor de la DCN. Apoi din nou pe 2 martie 2006, înainte de vizita lui George Bush în Pakistan și cu trei săptămâni înainte de sosirea noastră. A fost vorba de un atentat cu mașină-capcană, operațiune sinucigașă extrem despre violentă, care a provocat moartea a cinci persoane, printre care și consulul american.

Am urmărit imaginile înregistrate de camerele de supraveghere din parcarea hotelului Marriott din apropierea consulatului Statelor Unite. S-a văzut cum sosește o mașină, iar șoferul parchează oblic. Pentru că era prea devreme, omul a coborât liniștit, a luat o cafea și un croasant dintr-un local din apropierea parcării. Când, din depărtare, apare prima mașină din coloana oficială a diplomatului american, se urcă fără grabă, dă cu spatele și lovește în plin convoiul chiar în dreptul mașinii consulului. Mașina sare în aer. O bombă din aproximativ 100 de kilograme de explozibil aruncă mașina diplomatului la mai mult de 15 metri în aer! S-au găsit resturi și la 100 de metri, pe acoperișuri.

Ranger-ii ne-au explicat, comentând acest ultim atentat, că întregi cartiere ale acestui oraș, cu mai mult de 10 milioane de locuitori, sunt în afara oricărui control al poliției și armatei. Nimeni nu intră, iar puternicele mijloace antiaeriene – inclusiv rachete sol-aer – interzic survolarea anumitor cartiere. Adevărate sanctuare ale islamiștilor.

[1] Una dintre provinciile statului federal pakistanez, cu capitala la Karachi

Osama Bin Laden se putea refugia aici fără nici o problemă. Iar Khalid Cheikh Mohammed – așa cum vom vedea mai târziu – venea regulat în zonă.

J.-M. Pontaut: *Înainte să abordăm problema ambiguității relațiilor între militari și islamiști, aș vrea să revenim la atentatul asupra angajaților din DCN. Ce a descoperit ancheta locală?*

J.-L. Bruguière: Foarte repede, City Police din Karachi a pornit pe urma mașinii -apcană datorită numărului blocului motor. Toyota, construită în 1976, fusese cumpărată de la un garaj din centrul orașului cu o zi înainte de atentat. S-au prezentat trei bărbați: unul în haine tradiționale, ceilalți doi în ținută occidentală. Au plătit 100 00 de rupii cash (în jur de 1 800 de euro), un preț foarte mare pentru o vechitură pe care chiar au trebuit să o împingă ca să pornească! Unul dintre ei a lăsat o carte de identitate și un număr de mobil care se vor dovedi, bineînțeles, false. În acea noapte mașina a fost transformată în bombă pe roți. De la aceste elemente pakistanezii vor investiga diverse piste și ne vor propune mai mulți vinovați.

Vor face, mai ales, legătura cu un alt atentat: cel de la consulatul general al Statelor Unite. De când am ajuns acolo, toată lumea mi-a vorbit despre acest eveniment la a cărui soluționare autoritățile țineau foarte mult, din cauza, bineînțeles, puternicelor presiuni americane.

Serviciile pakistaneze au arestat un anumit număr de suspecți care au recunoscut atentatul asupra consulatului, dar și atacul împotriva francezilor de la DCN. Au dat detalii despre numele presupușilor șefi, despre organizație și identitățile indivizilor implicați în pregătirea și realizarea atentatului. Foarte multe detalii, dar și multe incoerențe și, mai ales, inadvertență privind tipul explozibilului: au afirmat că explozibilul folosit pentru ambele atentate era același, fapt contrazis de analizele franco-americane din laboratoarele de la Paris și Washington.

Explozibilul folosit împotriva angajaților de la DCN a fost, așa cum am mai spus, de tip TNT. Iar cel folosit la atentatul asupra consulului general american a fost un compozit din ingrediente chimice fertilizante (nitrat de amoniu și pudră de aluminiu), un explozibil

artizanal complet diferit. Autoritățile pakistaneze nu s-au oprit însă asupra acestui amănunt pe care l-au considerat „lipsit de importanță".

În plus, au multiplicat pistele, atribuind atentatul mai multor grupări teroriste diferite. Mai întâi Harkat-ului Mujahideen al-Alami, un urmaș al mișcării care a participat în 1998 la înființarea Frontului islamic mondial al Jihadului împotriva evreilor și cruciaților, mișcarea lui Bin Laden.

Apoi au pornit pe o altă pistă care a condus la grupul Lashkar e Omar, al cărui șef a fost condamnat la moarte pentru asasinarea în ianuarie 2002 a jurnalistului american Daniel Pearl. Toate aceste piste se intersectează, fără a conduce însă la certitudini. Unul dintre principalii suspecți arestați nu putea fi interogat, deoarece înainte fusese condamnat la moarte, fapt ce interzicea, conform legii pakistaneze, audierea.

Un alt așa-zis responsabil fugise și era de negăsit. Iar teroristul kamikaze nu a fost identificat, deși, repet, noi aveam amprenta sa ADN. Ulterior, mai mulți suspecți care își recunoscuseră participarea la atentatul împotriva angajaților DCN și-au schimbat declarațiile într-atât încât doi dintre ei chiar au fost achitați!

Cred că serviciile pakistaneze au efectuat, dacă îndrăznesc să spun așa, un fel de dosar la indigo pentru cele două operațiuni și l-au atribuit echipei responsabile cu primul atentat împotriva consulatului și pe cel cu moartea tehnicienilor francezi. În ciuda cererilor noastre reiterate, nici una dintre persoanele citate în comisia rogatorie nu a putut fi audiată. Toate autoritățile pakistaneze – judiciare, polițienești, servicii de informații – au spus exact aceleași lucruri în vederea validării anchetei. Și au fost foarte multe elemente care au pus sub semnul întrebării credibilitatea anchetei pakistaneze. Și chiar am împărtășit aceste întrebări și îndoieli și familiilor victimelor, precum și consilierilor acestora, cu care m-am întâlnit în ianuarie 2007. Le înțelegeam durerea și dorința de a afla adevărul, dar situația din acea țară și lipsa de cooperare a autorităților nu ne-au permis să facem mai mult. Ancheta – și am afirmat asta atunci – trebuia să continue, chiar dacă fuseseră deja înregistrate niște rezultate.

J.-M. Pontaut: *Chiar după ce ați terminat ancheta, a apărut o nouă pistă, mult mai surprinzătoare. Conform unei note confidențiale redactate în 2002 de un fost polițist devenit detectiv particular, care lucra pentru șantierele navale, atentatul ar fi putut fi rezultatul unei reglări de conturi politice între Franța și Pakistan. Pakistanezii ar fi comandat operațiunea pentru a se răzbuna față de stoparea încasării comisioanelor obținute din comercializarea submarinelor. Acestea, în valoare de 5,5 miliarde de franci la vremea aceea – 1994 – ar fi însemnat comisioane din care o parte ar fi fost destinate finanțării politice a guvernului Balladur. După alegerea sa în 1995, Jacques Chirac ar fi pus punct comisioanelor încasate de intermediari, fapt confirmat de ministrul apărării de atunci, Charles Millon. Beneficiarii pakistanezi ai acestei mane financiare s-ar fi răzbunat organizând operațiunea împotriva angajaților DCN. Ceea ce înseamnă că nu islamiștii ar fi fost la originea atacului. Dumneavoastră ce credeți?*

J.-L. Bruguière: Nu am cunoscut această supoziție decât din presă și nu am vrut să comentez un dosar aflat în curs de anchetare, nici să mă angajez într-o dezbatere mediatică. Ați reținut că am refuzat să intervin în media după apariția acelei note confidențiale. Tot ce pot să spun este că niciodată nu am auzit de acel document, nici de cel care l-a scris. Iar în ceea ce privește participarea unei organizații afiliate Al-Qaida la atentatul din Karachi, trebuie remarcat că el a fost revendicat, mai întâi, de Ayman al-Zawahiri, numărul doi din Al-Qaida, chiar înainte de a fi revendicat de Bin Laden. Acesta din urmă a evocat evenimentul pe 16 noiembrie 2002 într-o declarație sonoră difuzată, ca de obicei, de Al Jazeera, la șase luni după atentat. Șeful Al-Qaida „a salutat" anumite operațiuni ce au avut loc în toată lumea, începând din aprilie 2002. El a citat „toate operațiunile împotriva nemților în Tunisia, francezilor la Karachi, australienilor și englezilor în Bali, împotriva petrolierului francez în Yemen și împotriva marinarilor din Faïkala. Toate acestea reprezintă riposta musulmanilor dornici să apere religia". Și a terminat cu: „Dacă vă este greu să acceptați moartea aliaților voștri din Tunisia, Karachi, Faïkala, Bali, Amman, amintiți-vă și de copiii noștri uciși în Palestina, Irak și Afganistan". O declarație solemnă și fără echivoc. Și asta în

condițiile în care, de obicei, Bin Laden nu cita decât operațiunile desfășurate de organizația sa".

J.-M. Pontaut: *Ne putem gândi la posibilitatea ca unele grupări din cadrul Al-Qaida să fie manipulate de armată sau de serviciile secrete pakistaneze.*

J.-L. Bruguière: Ne putem gândi la orice posibilitate în acel cazan pakistanez unde totul se întrepătrunde la modul cel mai complex. Cu atât mai mult cu cât anchetele pe care le-am coordonat au stabilit că organizații islamiste precum Lashkar-e-Taïba au beneficiat de complicitate din partea armatei pakistaneze. S-a dovedit că Mati Ur Rheman, membru al Harkat-ul Mujahideen al-Alami, a pus la cale acest atentat împreună cu un anume Amjad Hussain Farooqi. Acesta din urmă însă, care a fost omorât în 2004, era și membru al Jaish e Mohammed, o organizație înființată în 2000 cu susținere ISI.

Iată că relațiile între anumite grupări teroriste pakistaneze, aparatul militar și ISI nu sunt deloc ipotetice. Vom aborda puțin mai încolo acest aspect al amenințării islamice de origine pakistaneză. Dar, dacă așa a fost cazul la atentatul din 8 mai 2002, cu atât mai mult trebuie stabilite circumstanțele acestei intervenții secrete. Și, oricum ar sta lucrurile, nu trebuie să neglijăm climatul de violență teroristă care a distrus Pakistanul în 2002 și care a debutat în ianuarie prin răpirea și asasinarea lui Daniel Pearl. Un val de atentate care l-a inclus și pe cel împotriva angajaților DCN, așa cum a subliniat și Ahmed Rashid[1].

Shoe Bomber, omul cu pantofi-capcană

J.-M. Pontaut: *Să vorbim acum despre un dosar pe care l-ați considerat foarte intrigant și care privește Franța, deoarece faimosul Reid, despre care este vorba, venea de la Paris.*

J.-L. Bruguière: Totul a început pe 22 decembrie 2001. În acea zi, un anume Richard Colvin Reid, cetățean britanic de origine jamaicană, a cumpărat la Paris un bilet pentru zborul America Airlines:

[1] Vezi Ahmed Rashid, *Descent into Chaos*, Viking, 2008

Paris–Miami–Antigua, cu plecare de pe Roissy-Charles-de-Gaulle. Antigua, destinație finală și turistică la care nu va mai ajunge, era trecută doar pentru a masca primul tronson transatlantic. În timpul zborului, Reid aprinde un chibrit pe care și-l apropie de încălțăminte. Mirosul de ars începe să îi neliniștească pe vecini; în acel moment, este prins de pasagerii acelui zbor american, încă foarte marcați după 11 Septembrie.

J.-M. Pontaut: *Ce i-au făcut?*

J.-L. Bruguière: L-au imobilizat, dar omul era cât un colos. A fost pus la pământ de personalul zborului și încătușat. La ordinul americanilor, avionul este dirijat către Boston și chiar escortat de avioane ale Forțelor Aeriene Americane. FBI-ul l-a preluat pe Richard Reid la sosire.

A început ancheta care a arătat că, de fapt, Reid ar fi trebuit să se îmbarce cu o zi înainte, pe 21 decembrie, dar a ratat zborul în urma unui control de siguranță al agenților de securitate de la compania American Airlines. Reid, cu fizicul și vestimentația sa, atrăsese atenția acestor vigilenți. Avea la el un pașaport britanic eliberat în Belgia; și-a declarat pierdut pașaportul original. În plus, nu avea nici un bagaj la cală și nu călătorea decât cu un mic rucsac, fapt destul de ciudat pentru un turist cu destinație exotică... S-au mai găsit asupra lui casete audio în limba arabă, precum și câteva file din fostul său pașaport, cu ștampile israeliene. Răspunsurile sale au fost destul de vagi. A fost sesizată poliția aeroportului și cea de frontieră, care l-au supus la o examinare mai atentă, însă nu s-a găsit nimic care să conducă la arestarea lui. Așa că Reid a fost lăsat în pace, cu scuze din partea companiei American Airlines, care i-a oferit și cazare peste noapte la un hotel de lângă aeroport, pentru ca a doua zi să poată lua zborul AA 63 spre Miami.

Ancheta va stabili ulterior că și-a cumpărat biletul pe 17 noiembrie de la agenția Myria, din arondismentul 20, Paris. Reid a ținut neapărat să plece spre Antigua pe 22 decembrie. Am aflat că totul fusese organizat și dirijat din Pakistan. În momentul achitării biletului,

bărbatul s-a arătat uimit de suma prea mare; a scos din buzunar mai multe bancnote mototolite și le-a pus grămadă pe masă, dar nu erau suficiente. Așa că i-a spus vânzătorului: „Nu-i nimic, revin mâine". S-a întors a doua zi, când i s-a explicat că prețul biletului a crescut din cauza modificării datei de plecare. A plătit cu bani cash suma de aproape 2 000 de euro, fără ca nimeni să se întrebe de unde proveneau acei bani.

J.-M. Pontaut: *Antigua se află în Antilele britanice?*

J.-L. Bruguière: Da. Reid a ales Antigua pentru a crea confuzie asupra pistelor. Deținător al unui pașaport britanic, nu ar fi avut nici o problemă să călătorească în această insulă, fostă colonie britanică. Dar un bilet pentru Statele Unite ar fi atras atenția. Or, el dorea să ajungă la bordul unui avion al unei companii americane care să ajungă în Statele Unite. După arestarea sa, americanii ne-au dat copii după toate documentele găsite, elemente care ne-au ajutat să stabilim că Reid frecventase multe internet, café-uri din Paris. Am verificat unitățile centrale ale calculatoarelor acestor locații deoarece ne-am dat seama încă de la început că acest om nu acționa singur la Paris. Am verificat site-urile pe care le accesase. Cu atât mai mult cu cât comportamentul său era foarte profesional: nu avea telefon mobil, nu comunica decât prin internet și doar din internet-café-uri.

Am descoperit că Richard Reid beneficiase de logistică pakistaneză la Paris. Nu a frecventat decât mediile pakistaneze, nu a intrat decât pe site-urile magazinelor deținute de membrii comunității pakistaneze. Am descoperit și că între 5 și 15 decembrie fusese la Bruxelles, cazat în hoteluri din cartierul gării de vest, frecventate tot de islamiști radicaliști. Am mai verificat și un nou internet-café pakistanez din arondismentul 20, unde Reid mersese de două ori cu o zi înainte de plecare.

Am solicitat atunci mai multor furnizori să blocheze toate cererile de date stocate pe Wanadoo, Hotmail și Belgacom din perioada în care Reid fusese în Bruxelles. Această măsură ne-a permis să identificăm

mai multe internet-café-uri din Belgia. La rândul său, colegul meu din Bruxelles a solicitat toate hard diskurile și unitățile centrale din acele internet café -uri. Verificarea acelui material informatic a scos la iveală patru mesaje în data de 4 ianuarie și două în data de 7 ianuarie. Am descoperit mai multe adrese de e-mail care duceau direct la Reid, acesta folosind o mare parte dintre ele. S-au analizat toate adresele IP, toate mesageriile și au fost identificate toate adresele pe care le-a accesat. O muncă titanică, pentru care a trebuit să intrăm în circuitele informatice ale Rețelei...

J.-M. Pontaut: *Și ce ați descoperit?*

J.-L. Bruguière: Am stabilit că pe 30 noiembrie 2001 Reid era în Pakistan, de unde a plecat pe 3 decembrie. Pe 15 ale aceleiași luni se afla în Olanda, iar pe 17 a ajuns în Franța. Una dintre adresele folosite pe 30 noiembrie în Pakistan are o semnătură de circumstanță: „Muzzammil", cu referire la un capitol din Coran, Al-Muzzammil, despre amenințările care-i pândesc pe cei care nu cred și, mai ales, pe cei care nu se supun voinței lui Allah.

J.-M. Pontaut: *Deci, Reid a ținut în permanență legătura cu Pakistanul.*

J.-L. Bruguière: Da. Am reușit să reconstituim întreg periplul său. Am descoperit și un element surprinzător: s-a deplasat în Israel în vara anului 2001, cu compania aviatică El Al. Atunci a realizat că singurul lucru pe care nu îl verifica cea mai securizată companie de zbor din lume erau pantofii! Atunci i-a venit, se pare, ideea de a-și transforma propriii pantofi în bombe.

J.-M. Pontaut: *Dar ce a făcut în Israel?*

J.-L. Bruguière: Tursim. Mai întâi, a vizitat Ierusalim, Haïfa, Tel Aviv. A profitat pentru a-și lua diverse repere. Apoi s-a dus în Egipt, de acolo în Pakistan, apoi în Afganistan, unde a fost identificat de un francez implicat în proiectul atentatului împotriva catedralei din Strasbourg, din 2000, aflat și el în tabăra de la Khalden și la Casa Algerienilor din Jalalabad: Yacine Aknouche. Deci, este clar că Reid a fost programat pentru misiunea sa în zona pakistanezo-afgană. Și am reconstituit, începând cu 3 septembrie, drumul său de întoarcere.

Un martor ne-a spus chiar că l-a observat pe aeroportul din Karachi, având aceeași încălțăminte ca cea folosită în operațiune. A luat un zbor Swissair, Karachi–Zürich. În final l-am regăsit în Olanda unde lucra cu nume fals, Writ.

J.-M. Pontaut: *Și ce făcea acolo?*

J.-L. Bruguière: Era angajat într-un hotel, fiind în legătură cu alți indivizi, probabil traficanți de droguri; lucrurile nu erau prea clare. Ce este însă sigur este că pantofii au fost pregătiți astfel încât să fie dotați cu explozibil în Olanda. Reid a cumpărat Semtex din Amsterdam, dar și componentele chimice ale TATP-ului, substanță instabilă și foarte periculoasă la manevrare, folosită de Al-Qaida și deja întâlnită în dosarul Ressam sau cu ocazia atentatului de la Djerba.

J.-M. Pontaut: *Reid avea explozibil în fiecare pantof?*

J.-L. Bruguière: Da, laolaltă cu un sistem de fitile pe care le va aprinde cu un chibrit. În decembrie, merge la Bruxelles pentru a declara pierderea pașaportului și pentru a șterge astfel urmele călătoriilor în Israel. Comite însă o eroare păstrând însă fotocopii ale unor pagini. Apoi ajunge în Franța. Nu am reușit însă niciodată să identificăm unde anume a locuit în Paris. Am găsit numeroase locuri pe care le-a frecventat – fast-food-uri, restaurante –, dar nu și unde s-a cazat. Se pare că nu la un hotel deoarece poliția a scotocit peste tot; ceea ce înseamnă că la Paris a avut complici.

J.-M. Pontaut: *Înainte de a ajunge în Franța, a trecut prin toate frontierele cu bomba la picioare?*

J.-L. Bruguière: Nu știm. A pretins că a cumpărat explozibilul din Olanda cu 1 500 de dolari. Semtex este un explozibil ceh, un amestec de pentrit și exogen, un explozibil militar puternic și stabil, spre deosebire de TATP. Dar dispozitivul în sine era destul de instabil, motiv pentru care nu a putut finaliza instalarea bombei decât în ultimul moment, chiar înainte de a se urca în zborul de Miami. Probabil la Paris.

J.-M. Pontaut: *Explozia ar fi putut provoca prăbușirea avionului?*

J.-L. Bruguière: Este greu de spus, pentru că, din fericire, nu a existat nici un alt precedent. Nu putem exclude ipoteza că explozia, provocată în apropierea unui hublou, nu ar fi putut declanșa o depresurizare violentă și o dislocare a carlingii. Americanii au evaluat forța încărcăturii, prin teste la sol. Cu siguranță însă o gaură în hublou ar fi putut duce la moartea prin aspirare a unor pasageri. Probabil asta dorea și Reid. Nici el nu știa dacă pantofii săi puteau provoca explozia avionului, dar era convins că detonarea lor ar fi produs pagube importante.

J.-M. Pontaut: *S-a vehiculat și ipoteza că s-a speriat, nu a mai vrut să treacă la fapte și chiar s-a lăsat depistat.*

J.-L. Bruguière: Eu sunt convins că a încercat să treacă la fapte. Dar sistemul de aprindere era prea complicat și, într-un final, prea slab. Un chibrit nu a fost suficient.

J.-M. Pontaut: *Operațiunea a fost premeditată?*

J.-L. Bruguière: Analiza e-mail-urilor sale ne-a demonstrat că s-a supus unor instrucțiuni precise. În special de la Karachi. Într-un e-mail a explicat, de exemplu, dificultățile pe care le-a întâmpinat la cumpărarea biletului din Paris; relatează tot și, ulterior, primește ordine precise. A explicat și că și-a scris testamentul: acesta urma să fie postat pe internet după moartea sa. La finalul mesajului, exclamă: „Să ne rugăm cu toții la Allah. Îi mulțumesc lui Allah că m-a îndrumat către adevăr, pe care mi-a permis să-l văd înainte de moarte..."

J.-M. Pontaut: *Asta îl face un fel de kamikaze pe internet.*

J.-L. Bruguière: Așa ne-am dat seama de natura sinucigașă a atentatului. Am mai găsit un mesaj foarte interesant în hardul unui calculator din hotelul la care îi fusese oferită o cameră de cei de la American Airlines, în apropiere de Roissy: o conversație în engleză, în care Reid relatează că a pierdut avionul în urma unui control de securitate și că i s-a propus să schimbe compania. Interlocutorul îi cere să continue, deoarece nu are cu cine să îl înlocuiască, *(sic)*. Când a fost arestat, avea la el hărți ceea ce înseamnă că nu cunoștea Franța. Și de ce să plece din Franța? Ar fi putut ajunge foarte ușor

în Statele Unite din Olanda. Nu a fost o alegere întâmplătoare în condițiile în care știm că Reid era ghidat în periplul său de cei din zona pakistanezo-afgană. O altă descoperire: Reid nu a folosit decât furnizori de internet americani, ca Hotmail și Yahoo. Așa că, prin comisie rogatorie, am solicitat Statelor Unite să recupereze informațiile stocate de aceste societăți, deoarece, spre deosebire de alți furnizori, în special în Franța, informațiile sunt stocate în California, pe hard diskuri imense.

Ne-am confruntat cu un întreg chin juridic. În legislația americană, regulile privind percheziția sunt foarte stricte. Sunt reglementate de al patrulea amendament și de regula de jurisprudență a „cauzei probabile". Pentru a obține un mandat de percheziție, trebuie să dovedești existența unei legături strânse de cauzalitate între infracțiune și obiectul căutat. Elementele de care dispuneam s-au dovedit insuficiente în fața judecătorului american. Ceea ce înseamnă că toate aceste elemente erau iremediabil pierdute. Am sesizat atunci această vulnerabilitate a legislației americane, legislație cutumieră, deloc flexibilă și reactivă, care explică, probabil, în parte și derapajele de antiterorism de după 11 Septembrie, din Statele Unite.

Aceste dificultăți procedurale, care nu pot fi corectate prin lege, explică și de ce, în concepția administrației Bush de „război împotriva terorismului", Departamentul de Justiție și FBI-ul au fost lăsate în plan secund, în favoarea militarilor și a CIA. Cu totul alte metode, metode extrajudiciare, nejustificabile în legislație, au fost aplicate de Pentagon și serviciile americane de informații.

Adversarii știu foarte bine să profite de slăbiciunile noastre, de excesele de securitate, ca și de lacunele legislative. În 2004 și 2005, am descoperit documente care demonstrau că membri Al-Qaida își însușiseră perfect vulnerabilitățile legislației americane, așa cum odinioară își însușiseră facilitățile de care beneficiau teroriștii în trecerea prin spațiul Schengen. Sfatul fusese: „Treceți mai ales prin spațiul Schengen, pentru că acolo nu veți fi niciodată controlați. Și, dacă veți fi arestați, nu veți fi niciodată extrădați. Din punct de vedere juridic

veți fi protejați de statele membre care nu vă vor putea extrăda prea ușor". O situație care nu mai există din 2000, de la introducerea mandatului de arestare european.

Am mai găsit asupra lor și o documentație juridică despre „cauza probabilă"; și în acest caz sfaturile sunt clare: „Folosiți sistemele informatice americane, deoarece veți fi protejați de legea americană, în special de jursiprudența tribunalului californian... Nu apelați niciodată la furnizorii europeni de date, deoarece hard diskurile pot fi ridicate, iar mandate de percheziție se obțin mai ușor. Inclusiv în Marea Britanie". Iată că cei din Al-Qaida erau foarte la curent cu facilitățile oferite de legislația țărilor împotriva cărora luptau.

J.-M. Pontaut: *Cum s-a comportat Reid după ce a fost arestat în Statele Unite? A vorbit?*

J.-L. Bruguière: Din ce am aflat, a făcut câteva declarații la început, după care nu a mai spus nimic.

J.-M. Pontaut: *A fost condamnat?*

J.-L. Bruguière: Pe viață. În cadrul anchetei, atenția ne-a fost atrasă de un britanic de origine pakistaneză, Rama Ghulam, născut în 1958, care locuia în Franța. Ne-am gândit, fără să știm sigur, că ar fi putut interacționa cu Reid , căruia să îi fi oferit sprijin logistic. Reid avea asupra lui harta unui fast food pakistanez de pe strada Rochechouart nr. 83. Iar Rama Ghulam locuia la numărul 80... Ghulman era șeful unei asociații, Calea Dreaptă, apropiată de ONG-ul Al-Haramein, care susținuse financiar mișcări activiste islamice. Al-Haramein participase și la construirea moscheii susținute de această asociație. Mai ales însă Ghulam era apropiat al unei mișcări extremiste pakistaneze, Markaz Dawa-Wal-Irshad, cât și al grupului terorist Lashkar-e-Taïba.

J.-M. Pontaut: *L-ați arestat pe Ghulam?*

J.-L. Bruguière: Da, pentru asociere cu teroriști. A fost chiar și condamnat. Dar nu am putut dovedi niciodată că a fost implicat în afacerea Reid și că îl adăpostise pe acesta. Sau că i-a oferit sprijin logistic în cunoștință de cauză. Am reușit să îl condamnăm pe

Ghulam, deoarece am demonstrat că desfășura activități conspirative în Franța, în complicitate cu organizații teroriste ca Lashkar-e-Taïba. De asemenea, am stabilit că fusese în legătură cu un anume Guld, fostul șef al ISI-ului pakistanez de pe vremea lui Benazir Bhutto, dat afară de aceasta pentru complot împotriva statului.

După demitere, Guld și-a continuat activitatea și s-a alăturat islamiștilor de la Al-Qaida. Și am avut dovada întâlnirii dintre Guld și Rama Ghulam în Franța. Iar Ghulam a racolat, în numele Lashkar-e-Taïba, doi activiști din GSPC apropiați ai fostei rețele Saïki, pentru a-i trimite în taberele de antrenament al acestei organizații din Cașmirul pakistanez.

J.-M. Pontaut: *Ați reușit să reconstituiți trecutul lui Reid?*

J.-L. Bruguière: Da. Inițial, a fost cunoscut pentru delicte de drept comun comise în Marea Britanie. S-a convertit la islam în timpul ședерii într-o închisoare din Marea Britanie, în 1992. Doi ani mai târziu, frecventează moscheile din Londra și Brighton, unde îl întâlnește, se pare, pe Zacharias Moussaoui. În 1997, își anunță mama că pleacă în Pakistan. Urmează obișnuita formare militară, fapt confirmat și de Aknouche, pe care l-a întâlnit în 1998 la Jalalabad.

J.-M. Pontaut: *De ce a ales să plece la Paris?*

J.-L. Bruguière: Sunt mai multe ipoteze. O explicație de ordin tehnic este că i-a fost mult mai simplu să se îmbarce pentru un zbor către Statele Unite. Ar fi putut însă să plece din Amstersam. Eu cred că este vorba, mai degrabă, despre un mesaj adresat Franței. Mai ales că principala bază logistică a funcționat în Franța. Nu știm ce rețele l-au ajutat să pregătească la Paris acest atentat. Ideea este însă că unele dintre ele încă sunt foarte active în țara noastră.

Al-Qaida vizează insula Réunion

J.-M. Pontaut: *Să vorbim și despre un caz mai puțin cunoscut: cel al unei persoane arestate în Europa, după 11 Septembrie 2001. O pistă care a dus direct în inima dispozitivului lui Bin Laden.*

J.-L. Bruguière: După atentatul de la Djerba din 11 aprilie 2002, în care au fost uciși numeroși nemți, BKA, poliția criminalistică

germană a deschis o anchetă. Principala sa pistă ducea către Christian Ganczarski. Serviciile nemțești de poliție, care l-au bănuit ca fiind membru Al-Qaida, au început să îl supravegheze după 11 Septembrie 2001, mai ales după descoperirea celulei de la Hamburg, formată din activiști islamiști care îl ajutaseră pe kamikaze. În cadrul acestei supravegheri, a fost interceptată, în ziua atentatului de la Djerba, o convorbire telefonică între Nizar Naouar, teroristul kamikaze, și Ganczarski. De atunci, poliția s-a interesat îndeaproape de anturajul acestuia din urmă. Astfel a fost identificat un anume Karim Mehdi. BKA-ul a descins la el acasă, unde a descoperit două adnotări într-un carnet: „Omar (Yemen)" și „Abu Tarek (Liban)", însoțite de două numere de telefon din Hamburg. Polițiștii au aflat că numărul asociat pseudonimului „Omar" îi corespundea lui Ramzi Binalshib, iar cel de-al doilea, „Abu Tarek", lui Ziad Jarrah.

O descoperire care ar fi trebuit să îi încânte peste măsură. Și asta deoarece era vorba, în cazul primului, despre coordonatorul din Europa al atentatelor de la 11 Septembrie și, în cazul celui de-al doilea, despre unul dintre teroriștii kamikaze care a preluat comanda avionului companiei United Airlines, care plecase de pe aeroportul Newark, din New York, către San Francisco. Așa cum se știe, aparatul Boeing s-a prăbușit în Pennsyilvania, după o încercare de revoltă a pasagerilor. Jarrah aparținea celulei din Hamburg, ca și Binalshib și Mohammed Atta, cel care a intrat într-unul dintre turnurile gemene.

Deci, nemții au descoperit notițele lui Karim Mehdi și l-au interogat îndelung cu privire la angajamentul său islamist și legăturile sale din Germania, în special cu Jarrah, Binalshib și Ganczarski. Dar, la finalul audierilor, oricât de surprinzător pare, a fost eliberat. Conform legii germane, nu au ce să îi impute. Mehdi este membru Al-Qaida, fie; avea coordonatele lui Jarrah și Binalshib, s-a demonstrat; s-a întâlnit cu acei kamikaze de la 11 Septembrie și a propovăduit Jihadul, poate; avea în plan să comită atentate sau să îi ajute pe alții să o facă – da, dar pe cine? Nu se știe. Legislația germană nu a evoluat deloc în acești ultimi ani; chiar a dat înapoi

după perioada de plumb a Fracțiunii Armatei Roșii. Amprenta digitală a unui terorist, descoperită într-un apartament conspirativ, nu reprezintă, de exemplu, o probă judiciară suficientă atâta timp cât nu poate fi demonstrat la ce dată și în ce condiții a apărut acolo!

Și iată că acest Karim Mehdi este din nou în libertate. Poliția continuă însă să îl supravegheze. Nemții ne-au informat astfel că și-a cumpărat un bilet pentru insula Réunion... Demers suspect pentru un islamist radicalist, pentru care turismul într-o zonă occidentală reprezintă un păcat!

La Paris am avut posibilitatea să anchetăm atentatele din 11 Septembrie, grație unui „cadru procedural", adică printr-un protocol datorat faptului că patru francezi au murit în urma prăbușirii turnurilor. Ne interesa Binalshib, ca și Ziad Jarrah și Karim Mehdi. Parchetul din Paris ne-a prelungit mandatul în momentul în care s-a aflat că Mehdi Karim planificase să ajungă la Réunion cu scop evident terorist.

Karim Mehdi a comis atunci greșeala de a tranzita Franța, deoarece nu există zbor direct din Germania către Réunion. Pe 1 iulie 2003, DST îl depistează pe aeroportul Charles de Gaulle. În bagajul său au fost găsite hărți ale insulei și un aparat foto. Nimic deosebit în aparență, dar deținerea unui astfel de aparat este ceva ciudat pentru un islamist. Amintiți-vă că GIA dorea să interzică studiul muzicii în școli. Talibanii vor fi și mai radicali: interzicerea muzicii, a televiziunii și a oricărei reprezentări umane. Au fost distruse toate reprezentările lui Buddha din Baghram, spre indignarea internațională. Deținerea unui aparat foto în Afganistan poate duce chiar și la pedeapsa cu moartea prin spânzurare. Iar Mehdi, care își declarase apartenența la Al-Qaida, urma să se relaxeze sub cocotieri, în locurile de pierzanie ale decadenței occidentale? Am presupus deci că Mehdi Karim intenționa să fotografieze diverse locuri în vederea pregătirii unui atentat. Cu atât mai mult cu cât ancheta a confirmat apartenența sa totală la organizația lui Bin Laden. Continuarea anchetei a coroborat

acest proiect terorist. Iar Mehdi Karim a fost arestat pentru asociere cu teroriști.

J.-M. Pontaut: *Ce naționalitate avea?*

J.-L. Bruguière: Marocană. Mehdi mi-a relatat că, la 20 de ani, în 1989, s-a îmbolnăvit grav și s-a îndreptat spre religie. După aceea a emigrat în Germania, unde a urmat cursuri de electronică, chimie și tehnologie. Ca și ceilalți membri ai celulei din Hamburg, a dobândit un important bagaj universitar. Domeniul său de studiu era, de altfel, apropiat de al celorlalți. Mehdi, bine integrat, s-a căsătorit cu o nemțoaică de origine turcă. L-a întâlnit pe Christian Ganczarski la moscheea al-Taqwa din Duisburg. Ulterior, pentru susținerea Al-Qaida, Mehdi îi va trimite bani lui Ganczarski, plecat în Kandahar. Exact în aceeași perioadă, Ziad Jarrah și Mohammed Atta intrau în Statele Unite...

Anul următor, Mehdi a făcut o călătorie inițiatică în Bosnia. Fusese deja în Afganistan în 1992. Pentru a obține actele, a trecut prin filiera Ressam. A ajuns la Zenica și a luptat în rândurile batalionului mudjahedinilor străini ai lui Abu El Maali. S-a întors apoi în Europa și, în Austria, a cunoscut un cetățean american convertit la islamism radicalist. Un alt personaj surprinzător. Christopher Paul va fi implicat în înființarea celulei islamiste radicaliste din Ohio... A fost suspectat de intenția de a comite atentate teroriste pe tărâm american! Mehdi, foarte întreprinzător, a plănuit, după o altă deplasare în Afganistan și Bosnia, să organizeze în martie 1994 o tabără de antrenament în Mauritania, în Sahara. În acest scop a făcut cunoștință cu mauritanianul Mohamedou Ould Slahi, cofondator al moscheii al-Taqwa și cumnat al lui Abu Hafs, muftiul Al-Qaida, pe care îl va întâlni, de altfel, la Nouakchott.

Ancheta a stabilit că Ould Slahi a fost implicat în rețeaua Ressam, dar și că era în legătură, încă din Statele Unite, cu un militant islamist din celula din Frankfurt – un alt exemplu al conexiunilor între mai multe rețele, tipic „pânzei de păianjen" Al-Qaida. Ould Slahi și Abu Hafs, membri dovediți ai Al-Qaida, vor fi arestați și transferați la

baza de la Guantanamo. Mehdi Karim l-a cunoscut pe Ould Slahi în Germania. Iar la domiciliul acestuia i-a întâlnit în 1998 sau 1999 pe Zias Jarrah și Ramzi Binalshib. Astfel, Karim Mehdi a ajuns chiar în sânul nebuloasei Al-Qaida. El chiar va apela la Ziad Jarrah pentru a-i permite uneia dintre cunoștințele sale să ajungă în Kosovo, alt tărâm al Jihadului, pentru a lupta.

Mehdi ne-a mai relatat că, atunci când i-a întâlnit pe Jarrah și Binalshib, la întoarcerea în Germania după „pregătirea" lor în Afganistan, cei doi i-au dezvăluit că l-au văzut pe Bin Laden și că s-au implicat în organizarea unui atentat. Pentru această misiune urmau să plece în Stele Unite, la un curs de pilotaj... Aceste mărturisiri din timpul interogatoriului, Mehdi le va contesta mai târziu, conform clasicului obicei.

J.-M. Pontaut: *Americanii l-au arestat pe Christopher Paul?*

J.-L. Bruguière: De curând. Au obținut suficiente probe pentru a-l implica într-un proiect legat, de altfel, de una dintre anchetele noastre. La perchezițiile efectuate de FBI în Ohio s-a găsit o scrisoare a lui Karim Mehdi. Agenții federali au descoperit că unul dintre membrii rețelei, aparținând celulei de la Frankfurt, a trimis la Columbus[1] material fotocopiat. Arestat în Statele Unite, acesta a acceptat să pledeze vinovat: a mărturisit că pregătea un atentat. Un alt complice, și el identificat, a pledat, de asemenea, vinovat și a oferit numeroase detalii despre operațiunea care urma să se deruleze la New York.

Acesta din urmă, un american de origine kașmiră, a furnizat și detalii despre organizație, vorbind despre proiecte foarte îngrijorătoare. A confirmat, în primul rând, faptul că membrii Al-Qaida nu trebuiau să comunice decât prin intermediul internetului.

Acest islamist, după o deplasare în Afganistan, unde îl întâlnise pe Osama Bin Laden, a fost însărcinat să obțină informații despre avioanele ULM în vederea unor noi operațiuni: Trebuia, de aseme-

[1] Capitala statului Ohio

nea, să se intereseze și despre metodele de deraiere a trenurilor și de distrugere a cablurilor de susținere a podurilor, în special a celui din Brooklyn. O dovadă că Osama Bin Laden luase în calcul ținte precise în strategia de luptă împotriva Statelor Unite. În acest scop, americanul a recurs chiar la recrutarea pe tărâm natal a conaționalilor convertiți la teza sa.

În Statele Unite, controalele de identitate nu sunt prevăzute prin lege, așa că rețelele aflate în stare latentă sunt mult mai greu de detectat dacă membrii lor adoptă un comportament ireproșabil...

În Franța, Karim Mehdi a confirmat că a fost angajat într-un proiect ce viza comiterea de atentate în Réunion, proiect în care Garczanski era direct implicat. O mașină-capcană urma să fie lansată de un kamikaze originar din Kenya. Va reveni însă și asupra acestor mărturisiri. Dar noi am descoperit că achiziționase material în Germania: radiouri portabile, antene transformate pentru o mai mare rază de transmisie. Ceea ce amintește de ce a făcut Garczanski în afacerea de la Djerba. Conform spuselor lui Karim Mehdi, Garczanski studiase și posibilitatea comiterii atentatelor cu ajutorul unor telecomenzi mici, de vapor. Le-ar fi modificat frecvența și puterea de transmisie, pentru a le putea folosi încărcându-le cu 500 până la 600 de kilograme de explozibil puternic.

În timpul unei deplasări în Germania, cumpărase vapoare în miniatură, pe care le-a dus în Afganistan și le-a testat pe un lac în apropiere de Kabul. În același timp, lucra și pe miniaturi de avioane încărcate cu cinci până la șase sute de grame de explozibil, care să treacă prin geamul unei clădiri și să lovească ocupanții unui birou.

Mehdi a mai mărturisit că, pentru pregătirea atentatului din Réunion, a contactat Institutul de teologie musulmană de pe insulă, o școală coranică aparținând mișcării tabligh. A încercat să manipuleze conducerea instituției, dar i-a fost respinsă candidatura în momentul în care responsabilii au realizat că pregătea o acțiune ilegală.

Conform declarației sale, ecourile atentatului din Bali i-au dat ideea de a comite unul asemănător în Réunion. În 2003, a cumpărat

din Duisburg o telecomandă cu bătaie de 800 de metri și, într-o primă fază, urma să repereze potențialele ținte. După ce i-ar fi vorbit despre asta lui Garczanski, trebuia să recruteze, în Kenya, un kamikaze –, care să finalizeze operațiunea, să cumpere explozibil și să meargă el însuși în Réunion pe mare, prin Madagascar – mai trebuia el să precizeze. Operațiune destul de sigură în faza pregătitoare, dar care a fost împiedicată imediat după prima sa misiune de explorare!

2

Europa în continuare amenințată

J.-L. Bruguière: Să vorbim acum despre acțiunile mișcării islamist radicale europene și mai cu seamă despre cea franceză. Indivizi care au legătură într-un fel sau altul cu Al-Qaida, cel mai adesea prin intermediul filierei afgane. Toate operațiunile despre care vă voi relata au fost planificate înainte de septembrie 2001, fiind operațiuni îndreptate spre ținte europene de către grupări originare, în cea mai mare parte, din Algeria, cu legături cu GSPC, urmașul lui GIA.

J.-M. Pontaut: *Dar sub influența Al-Qaida.*

J.-L. Bruguière: Absolut. Al-Qaida și mișcarea islamistă radicală europeană care i se asociază urmează aceeași strategie: să atace Occidentul pe mai multe fronturi. În special, Statele Unite cu toți reprezentanții săi diplomatici din străinătate.

Prima afacere privește rețeaua Beghal, numită după un francez de origine algeriană însărcinat de Bin Laden cu pregătirea unui atentat contra ambasadei Statelor Unite la Paris. A doua afacere, cea a „filierei cecene", aduce în scenă rețelele lui Abu Doha implicate în afacerea Ressam și în tentativa de atentat asupra catedralei din Strasbourg din 2000. Aceasta s-a ocupat de organizarea unei serii de acțiuni teroriste în Paris, la sfârșitul lui 2002, cu arme chimice care proveneau din Caucaz. În aceeași perioadă, Karim Mehdi plănuia să lovească în industria turistică, pe insula Réunion.

Cazul Beghal

Acest dosar este deschis grație unor informații culese de DST înainte de 11 Septembrie. În cursul verii 2001, un anume Djamel Beghal este reținut în Dubai, venind din Pakistan cu destinația Maroc.

Informațiile sunt destul de precise, ele referindu-se la un grup de zece persoane care aveau legătură cu Beghal și care trăiau în Franța și în Belgia și care imediat sunt puse sub supraveghere. Personajul principal al structurii belgiene este un tunisian, Nizar Trabelsi, rezident în Germania, care emigrase în Belgia. O informare judiciară este deschisă pe 10 septembrie 2001, și o comisie rogatorie este pusă la dispoziția DST, pentru a pune în aplicare interceptarea telefonică și supravegherea fizică a membrilor presupuși că făceau parte din celula pariziană. Beghal părăsise această celulă pentru a se instala la Leicester, în Marea Britanie. Poliția franceză supraveghează diferitele locații ale rețelei. Cea mai mare parte a membrilor acesteia locuiesc în Essonne, la Vigneux-sur-Seine, Corbeil sau Chilly-Mazarin. Formațiunea principală se află în bulevardul John-Kennedy din Corbeil-Essonne, fostul domiciliu al lui Beghal, preluat după plecarea acestuia de numărul doi al grupului, un anume Daoudi Kamel.

Culegem informații precise despre contactele lui Beghal în Afganistan, formațiunile pe care le-a frecventat, primirea care i s-a făcut la Jalalabad și traseul prin această țară. Într-o primă fază este primit de algerieni, înainte de a integra grupul în cel al tunisienilor. Dar aceste elemente sunt doar simple informații, rămâne să fie validate în plan judiciar. De aici necesitatea de a-l interoga pe Beghal, deținut la Abu Dhabi de către serviciile secrete din Emiratele Arabe Unite și de a obține, în acest sens, acordul acestor autorități.

J.-M. Pontaut: *Considerați că informațiile pe care le aveați despre Beghal erau demne de încredere?*

J.-L. Bruguière: Da. DST dispune de o sinteză detaliată a declarațiilor lui Beghal care i-a fost comunicată de către un serviciu terț în cadrul cooperării internaționale.

J.-M. Pontaut: *Statele Unite?*

J.-L. Bruguière: Nu, Emiratele Arabe Unite. Dar nu este vorba numai despre informație. Plec, atunci, discret, la Abu Dhabi în compania unor agenți ai DST. Scopul este să obțin acordul autorităților locale pentru o audiere a lui Beghal. Voi împărți rolurile, cu colegul meu Jean-François Ricard, colaborator în cadrul anchetei și care conduce ancheta la Paris în timp ce eu sunt în Emirate – o gestiune din două părți a instrumentării, care se va dovedi esențială pentru continuarea anchetei. Ne îmbarcăm deci pe 21 septembrie 2001, într-o atmosferă pe care v-o imaginați: toată lumea aștepta o reacție din partea americanilor, care nu vor interveni decât abia la sfârșitul lui octombrie.

La Abu Dhabi, capitala politică și sediul guvernului Emiratelor, autoritățile și opinia publică sunt în stare de șoc: mai mulți cetățeni de-ai lor sunt direct implicați în atentatele din 11 Septembrie. Serviciile de informații rămân în stare de alertă. Misiunea noastră se dovedește a fi foarte delicată, atât din motive politice, cât și judiciare, în măsura în care nu există un acord de cooperare judiciară cu Emiratele. Sunt stabilite contacte cu Quai d'Orsay pentru a obține un acord de principiu în vederea unei cooperări juridice care nu poate să aibă loc decât în baza reciprocității diplomatice. La cancelarie, foarte puțin oameni cunosc secretul, astfel că cea mai mare discreție este indispensabilă pentru reușita acestei misiuni.

La sosirea noastră în Abu Dhabi, șeful de protocol al serviciilor de informații, însărcinat cu primirea noastră, ne întinde o foaie de hârtie, un fax cu articolul din *Monde* referitor la arestarea lui Beghal în Emiratele Arabe Unite! O bilă neagră pentru noi, care doream să ne efectuăm misiunea în cea mai mare discreție! În plus, aflăm că și postul TF 1 a prezentat cazul. Și, mai mult, știam din experiență că celor din Golf nu le plac scurgerile de informații... Din fericire, această descoperire, care ar fi putut să ne aducă necazuri, nu va avea urmări asupra misiunii noastre. Suntem cazați într-un hotel din oraș. Căldura este sufocantă.

A doua zi, mă întâlnesc cu înalți responsabili din aparatul de stat, printre care și fratele emirului, șeful serviciilor de informații. Primirea este foarte cordială, interlocutorii noștri se arată deschiși și atenți la solicitările noastre. Este încheiat imediat un acord de cooperare judiciară: Djamel Beghal va putea fi audiat într-un cadru legal. Dau imediat un exemplar comisiei rogatorii al cărei reprezentant sunt.

Totuși, în zori, evenimentele din Franța ar fi putut compromite continuarea anchetei. Spre miezul nopții, primisem un telefon de la Paris, de la Jean-François Ricard, dublat de un apel făcut de DST agenților săi. Problema: dispozitivul de supraveghere instalat 24 de ore din 24 în fața apartamentului din Chilly-Mazarin semnala că locatarii se apucaseră de curățenie. Erau aruncate în ghena blocului casete și documente, consecința directă a scurgerilor de informații în presă. Or, perchezițiile în timpul nopții sunt autorizate doar în cazuri excepționale, precizate în Cod. Îi spun lui Jean-François: „Suntem în caz de urgență, asimilabil unui flagrant! După părerea mea, ne încadrăm în legea care permite percheziția pe timp de noapte." Această lege impune condiții specifice și foarte restrictive. Jean-François Ricard, magistrat foarte experimentat, cunoaște perfect situația. Va redacta în plină noapte motivarea care va permite această operațiune excepțională.

O jumătate de oră mai târziu, DST percheziționa și ridica din ghenă și din toalete setul de documente destinat distrugerii. Dimineața foarte devreme, numărul doi al grupării, Daoudi Kamel, care locuia în altă parte, îl avertiza, dintr-o cabină telefonică, pe unul dintre corespondenții lui din Marea Britanică, responsabil al celulei din Leicester[1]: „Arde, trebuie să mă pun pe verde! Găzduiește-mă

[1] Brahim Benmerzouga, care compunea, alături de Bagdad Meziane, alias Abu Abdallah, celula din Leicester. Beghal părăsise Franța pentru a se stabili în Leicester. Această celulă foarte activă constituia acoperirea britanică a nebuloasei Beghal. Benmerzouga și Bagdad Meziane au fost arestați de poliție pentru activități teroriste. Amândoi au fost condamnați pe 3 aprilie 2003 de către un tribunal din Leicester pentru finanțarea de activități teroriste.

la Leicester". Englezii, care îi ascultau convorbirile, trimit imediat o echipă de supraveghere și îl culeg pe Kamel imediat ce pune piciorul pe pământul lor. Având asupra sa un pașaport francez fals, este expulzat în Franța pe 28 septembrie cu un avion special al reginei! Noi vom putea astfel să îl interogăm.

La Abu Dhabi, negociez în ipoteza că vom reuși să adunăm suficiente elemente contra lui Djamel Beghal: „Dacă aceste elemente de anchetă adunate la voi, mai ales audierea lui, sunt suficient de pertinente, ați accepta extrădarea lui în Franța?".Beghal deține, într-adevăr, dublă cetățenie, algeriană și franceză, putând fi trimis în oricare dintre aceste două țări. Emiratele Arabe Unite, care nu vor, mai ales după atentatele din 11 Septembrie, să strice relațiile cu Occidentul, acceptă în final să îl trimită la Paris, cu atât mai mult cu cât în speță este vorba despre o extrădare judiciară, și nu una administrativă.

J.-M. Pontaut: *Au acest drept?*

J.-L. Bruguière: Autoritățile din Emirate sunt suverane, deci pot face așa cum doresc dacă nu există nici un acord. Fiind obținut acordul din partea Abu Dhabi-ului pentru audierea lui în cadrul procedurii mele și pe principiul extrădării, îl anunț imediat pe ambasadorul nostru că va primi un material judiciar pe cale oficială. Chiar de a doua zi, începem audierea lui Djamel Beghal, efectuată de serviciile din Abu Dhabi.

J.-M. Pontaut: *Dumneavoastră nu îl vedeați?*

J.-L. Bruguière: Cei din Emirate nu doreau acest lucru. Este o practică destul de des întâlnită, și nu numai în Orientul Mijlociu. Funcționarii locali audiază, fără ca noi să fim autorizați să participăm.

J.-M. Pontaut: *Pun întrebările pentru dvs. și vă transmit răspunsurile?*

J.-L. Bruguière: Exact. Multe state procedează așa, cum ar fi Grecia, de exemplu, care a emis o rezervă formală la convenția europeană de colaborare judiciară cu scopul de a interzice autorităților solicitante să asiste la audierea martorilor și suspecților. În țările arabe, foarte adesea, interogatoriile sunt realizate de funcționari ai serviciilor de securitate abilitați să conducă procedurile de anchetă.

Aceste interogatorii sunt conduse pe baza unui chestionar dat anchetatorilor. Totul se petrece în timp real. Răspunsurile la întrebări sunt comunicate imediat ce sunt consemnate. Pe măsură ce este nevoie, pot fi completate cu întrebări noi.

Cât despre Beghal, la finalul audierilor, funcționarii din Emirate erau epuizați, neavând obișnuința unor interogatorii lungi și precise. Ei ne declarau: „Bun, ajunge! Aveți ce vă doreați!" în timp ce noi voiam să obținem toate detaliile posibile și care puteau fi verificate.

Eram în clădiri separate și ne aduceau procesele-verbale ale audierilor. Le citeam și le puneam întrebări noi, în logica anchetei și nu din punctul de vedere al unei informări, ceea ce îi deconcerta un pic pe cei din serviciile din Emirate. Totul era în arabă, cu interpreți. O procedură obositoare, însă audierea lui Beghal a fost esențială. Ea a refăcut întregul său parcurs Jihadic în Europa și călătoria în Afganistan în timpul căreia a stabilit contacte cu responsabili din Al-Qaida.

Acest tânăr născut în 1965 susține că la început a aderat la mișcarea tabligh; această mișcare pietistă de origine pakistaneză nu este una fundamentalistă, dar își face prozeliți pentru a-i convinge pe tineri să adopte practica riguroasă a islamului. Dacă vreți să o comparăm cu religia catolică, putem spune că sunt un fel de călugări. Organizația, inițial apolitică, este foarte des utilizată de către radicali prin ramificațiile ei. Membrii tabligh, de fapt, se deplasează mult. La origine, sediul mișcării tabligh se afla în India, apoi s-a stabilit în Pakistan. Către 1994, ei pregătesc discursul de Tariq Ramadan, în Franța. Organizația este, în realitate, destul de apropiată de Frații Musulmani. În 1996, Beghal merge în Germania pentru a-și întâlni una dintre legăturile sale din localitatea Corbeil[1]. Acesta din urmă îl antrenează într-una dintre celulele Takfir Wal Hijra, organizație amintită cu ocazia amenințărilor la adresa Cupei Mondiale organizate în Franța, în 1998.Această mișcare sectară impune o disciplină foarte dură, toți

[1] Bounour, care se găsea în localitate

cei care nu urmează linia fiind excluși. Beghal este sedus. Din această celulă făcea parte, în același timp, un anume Abu Abdallah[1], originar din Leicester. Beghal pleacă în Marea Britanie. Întâi la Londra, unde aderă la viziunea salafistă a lui Abu Koutada și abandonează doctrina lui Takfir, apoi la Leicester, cu Abu Abdallah, unde frecventează asiduu moscheea Ettakwa, condusă de către un imam radical. Este admis rapid în sânul structurilor radicale londoneze, în special pe lângă un personaj important, Abu Walid[2], unul dintre adjuncții lui Abu Koutada. Face cunoștință și cu un tunisian, apropiat al unui kamikaze care l-a ucis pe comandantul Massoud, Abu Iyad[3]. Îi este încredințată o primă misiune în 1998: Abu Walid îi cere să meargă în Malaezia pentru a-l ajuta pe un islamist expulzat din Yemen să intre din nou în Marea Britanie cu un pașaport falsificat[4]. Anul următor, Abu Koutada îl însărcinează să se întâlnească în Spania cu doi membri ai GIA, care aparțineau grupului său, închiși la Madrid[5].

Beghal este implicat, de asemenea, într-o operațiune de repatriere a unor copii, ca urmare a divorțului unui libian, a cărui soție câștigase custodia copiilor. Beghal organizează răpirea și instalarea lor clandestină în Libia, trecând prin Franța, Spania și Maroc. Recurge atunci la serviciile unui francez convertit la islam, David Courtailler[6] și contactează în Maroc rețele care vor fi legate, mai târziu, de atentatele din Madrid...

Aflând că Beghal este autorul acestei răpiri, britanicii se pregătesc să îl aresteze. Beghal părăsește atunci în grabă Marea Britanie și face un periplu pentru a ajunge în Pakistan. Va merge întâi la Bruxelles, unde

---

[1] Bagdad Meziane, citat mai sus în legătură cu arestarea lui Daoudi Kamel în Leicester

[2] Khalid Leghani, alias Khalid Alaghani

[3] Seifallah Ben Hassine

[4] Moustafa Halim, alias Abu Nacir, expulzat din Yemen din cauza virulenței luărilor sale de poziție în favoarea cauzei islamiste radicale

[5] Unul din cei doi era legătura lui Abu Zoubeïda din Afganistan

[6] Vezi *supra*

un anume Abu Omar[1] îi organizează plecarea în Afganistan. Va pleca în noiembrie 2000 către Islamabad, folosind vize false pakistaneze. O călăuză[2] îl trece frontiera și îl conduce la Jalalabad, unde se instalează la tunisianul Abu Iyad.

La început, Beghal nu se dedică nici unei activități în mod particular. El este „în așteptare", perioadă care poate dura, de multe ori, destul de mult. În ianuarie 2001, pleacă la Kabul, unde îl întâlnește pe Abu Walid. La sugestia acestuia, el urmează, ca mulți alții, un antrenament de bază de două săptămâni cu arme ușoare într-o tabără Al-Qaida, condusă de fostul șef al taberei de la Khalden[3]. La terminarea acestui stagiu, reîntors la Kabul, îi spune lui Abu Walid că este gata de acțiune. Interlocutorul său îi confirmă că „Șeicul" (Bin Laden) dorește să îi încredințeze o misiune în Europa. Îi cere, pentru aceasta, „să suporte un antrenament mult mai serios". Beghal pleacă deci într-o tabără, aproape de Kandahar, în inima dispozitivului Al-Qaida, în compania altor doi indivizi, nimeni alții decât viitorii kamikaze care îl vor asasina pe Massoud, câteva luni mai târziu. Beghal îmi va spune, de altfel, că le-a recunoscut chipurile, după atentat. Îi întâlnise, înainte, în Jalalabad. Beghal primește un alt nume și este cazat în căminul lui Osama Bin Laden, unde cursurile religioase sunt ținute de către Abu Hafs, muftiul Al-Qaida[4]. Aici, Beghal îl va întâlni de mai multe ori pe Abu Zoubeïda, care îi spune că venise timpul să acționeze. Îi va preciza, ulterior, că este vorba despre ambasada Statelor Unite la Paris.

J.-M. Pontaut: *I s-au dat detaliile?*

J.-L. Bruguière: I se explică faptul că rolul său va fi în primul rând logistic. Ambasada este foarte securizată, trebuie să repereze locul și să identifice slăbiciunile sistemului de protecție. Beghal trebuie

[1] Sliti Amor, alias Abu Nadir, alias Abu Omar

[2] Un anume Raed, irakian care trăise în Suedia și care era căutat de autoritățile pakistaneze

[3] Ibn Cheikh (Șeicul) El Libi

[4] Relația lui Karim Mehdi. Vezi *infra*.

și să creeze societăți de acoperire care să îi permită, de exemplu, să cumpere și să ascundă vehicule. Trebuie să instaleze chiar un internet-café pentru a beneficia de transmisii securizate prin internet cu „baza". Această misiune îi va fi încredințată lui Daoudi Kamel, alias Kamal, informaticianul grupului. I se explică cum să transmită fotografii prin stenografiere, un procedeu care permite disimularea unor informații codate în imagini. Al-Qaida a recurs chiar la site-uri pornografice pentru a disimula și transmite informațiile codate...

În ceea ce privește costul operațiunii, acesta este estimat de către trezorierul Al-Qaida la mai puțin de 100 000 de euro... Un marocan, instalat în Spania, trebuie să se ocupe de finanțare[1]. Este vorba, de fapt, despre un bărbat pe care Beghal l-a întâlnit la Tanger în timpul afacerii răpirii copiilor. Înainte de a pleca, se va întâlni cu un alt cadru Al-Qaida, Zoubeir El Haili[2].

Pentru această operațiune, Beghal își va asigura sprijinul unui tunisian întâlnit în Germania, Nizar Trabelsi, care face și el o călătorie în Afganistan și care primește instrucțiunile de la însuși Abu Zoubeïda. Itinerarul său personal este surprinzător. Trabelsi este fotbalist profesionist, fost membru al echipei olimpice de fotbal a Tunisiei. Își părăsește țara în 1988 pentru a se alătura celor de la Standard Liège înainte de a evolua la semiprofesioniști la Düsseldorf. Se stabilește în Germania, din 1999, unde o va întâlni pe soția lui, Alim Hamal, o musulmană marocană. Un personaj foarte important pentru anchetă care ne va oferi, mai târziu, multe informații. Trabelsi se radicalizează, se alătură mișcării Abu Koutada și pleacă, la fel ca alții, în Afganistan, unde este ales de către „Șeic" să organizeze atentatele din Belgia și Franța.

Spre deosebire de Beghal, Trabelsi se antrenează întâi în tabăra „martirilor" din Kandahar, în vederea unei operațiuni care nu era, se

[1] Mohamed Rrakik

[2] Mohamed Haydar Zammar, alias Abu Zoubeir El Haïli, arestat în Maroc în toamna anului 2002

pare, plănuirea atentatului contra ambasadei Statelor Unite la Paris. Vom afla, de asemenea, că era implicat într-o altă acțiune teroristă, care viza o bază militară belgiană utilizată de către armata americană, baza Kleine Brogel.

Beghal, ca și ceilalți membri ai grupului, Nizar Trabelsi și Daoudi Kamel, primește din mâinile lui Abu Zoubeïda cadouri personale pe care „Șeicul" le oferă celor care se pregătesc pentru misiuni periculoase. Beghal primește un șirag de mătănii, un baton de tămâie și un siwak, un soi de periuță de dinți folosită de musulmani. Cadouri rituale. Înainte de a pleca, îi dă indicații foarte precise: „Din această clipă, ești un operațional. Trebuie să nu atragi atenția poliției, să nu frecventezi moschei, mai ales pe cele supravegheate de poliție, să nu iei legătura cu prieteni sau cu simpatizanți ai cauzei Al-Qaida, să nu discuți subiecte religioase în public, să nu vorbești mult la telefon. Trebuie să te comporți ca o persoană obișnuită, în anonimat complet". Sfaturi foarte stricte privind clandestinitatea.

J.-M. Pontaut: *Scopul este chiar lansarea unei mașini-capcană către ambasada Statelor Unite, în piața Concorde?*

J.-L. Bruguière: Da, o mașină condusă, se pare, de către Trabelsi care trebuia să staționeze în vecinătate. Sau o operațiune sinucigașă, dar nu cred, deoarece Trabelsi era pregătit pentru alt tip de operațiuni. Va fi implicat, în Belgia, în proiectul de atentat împotriva acestei baze aeriene belgiene utilizată de armata americană. În timpul arestării sale din 13 septembrie 2001, deținea substanțe explozibile. Investigațiile conduse de poliția belgiană, la Bruxelles, vor permite să se stabilească faptul că membrii rețelei belgiene din care făcea parte Trabelsi cumpăraseră acetonă, sulf și acid sulfuric, substanțe cu care s-ar fi fabricat explozibil, în special TATP.

În ceea ce privește extrădarea lui Beghal în Franța, m-am asigurat ca formalitățile juridice să fie respectate pentru a evita orice contestație procedurală posibilă. După audierea de la Abu Dhabi, am emis deci un mandat de arestare internațional, transmis în Emiratele Arabe Unite pe cale oficială, iar autoritățile arabe din Emirate l-au extrădat

în modul cel mai legal posibil. Ei au cerut doar ca, din motive de securitate, Beghal să fie transportat cu un avion militar.

Beghal sosește deci la Paris, pe 1 octombrie: îl supun imediat audierii. Este un om subtil, foarte politicos, un bărbat mai degrabă frumos și foarte sigur pe el. Tocmai acest sentiment de superioritate îl va duce la pierzanie. Se prezintă bine, vorbește perfect franceza, pare de un nivel intelectual superior. Acceptă să dea explicații de la prima audiere, deși avea dreptul să refuze. Dar alege, de la primul contact cu justiția franceză, să conteste în modul cel mai categoric partea din declarațiile lui care priveau proiectul de atentat împotriva ambasadei Statelor Unite.

Foarte vorbăreț, el îmi oferă, în prezența avocatului, informații prețioase care vor fi valorificate și exploatate în cadrul anchetei. Pentru a-și justifica revenirea, Beghal îmi spune că a fost torturat de către serviciile de informații de la Abu Dhabi, care doreau să-l facă să recunoască acest proiect de atentat. Toate informațiile despre acest proiect care figurau în depozițiile din Emiratele Arabe Unite erau false și îi fuseseră smulse prin violență.

Îl ascult cu atenție timp de șapte ore, fără să-i pun întrebări. La încheierea interogatoriului, chem, de asemenea, un medic expert care nu va descoperi nici o urmă de violență pe corpul său.

Beghal spune că știe de existența lui Abu Zoubeïda, dar că nu l-a văzut niciodată... Vom avea dovada că nu este adevărat. Pretinde, de asemenea, că nu l-a întâlnit pe Bin Laden și că nu ar fi urmat nici antrenamentele de la Kandahar. Conform spuselor lui, voia să revină în Franța după un ocol efectuat prin Maroc, pentru a o însoți pe nevasta lui Abu Iyad și pe copiii acesteia, asigurându-le securitatea.

Vom afla, în schimb, că a fost în legătură cu înalte cadre Al-Qaida, printre care Abu Moussab Al-Zarkaoui, iar cei prin care a intrat în organizație sunt două figuri ale salafismului londonez, apropiați ai lui Abu Koutada: Abu Iyad și Abu Walid. El recunoaște că s-ar fi întâlnit cu doctorul Ayman Al-Zawahiri, cu Abu Hafs mauritanul și cu Abu Jaffar! La Londra s-a întâlnit chiar cu un apropiat al lui Bin

Laden, Abu Zoubeir El Haili. Recunoaște, în plus, în fața mea, că Trabelsi, fascinat de Bin Laden, făcuse un antrenament în tabăra de la aeroport și că era înscris pe „lista martirilor".

După arestarea lui Trabelsi, investigațiile urgentate în Belgia, în Franța și în Marea Britanie vor demonstra că ne confruntam cu o rețea europeană, ai cărei actori principali erau Beghal, în Franța, Trabelsi, în Belgia, și Abu Abdallah, în Leicester, Marea Britanie.

Arestarea lui Nizar Trabelsi nu a avut prea mare ecou în Franța. Trabelsi a negat absolut totul, dar, confruntat cu dovezile materiale descoperite de poliția belgiană, a recunoscut în final că a participat la pregătirea unui atentat și că rolul lui era de a cumpăra produsele pentru a fabrica explozibilul. Neagă, în schimb, orice participare la un proiect de atentat care viza ambasada Statelor Unite la Paris.

Ancheta belgiană va confirma legăturile strânse care existau între toate ramurile rețelei, structura franceză animată de către Beghal și celulele cu baze în Marea Britanie și Olanda. Mai ales prin intermediul fraților Courtailler, care vor fi în același timp în legătură și cu membrii comandoului implicați în 2004 în atentatele din Madrid[1].

Toată această rețea franceză, gravitând în jurul lui Beghal, a jucat un rol logistic de prim-plan: cazare, trafic de documente false, administrative sau vize pakistaneze false furnizate de către un falsificator apropiat lui Abu Koutada[2], activități financiare, contacte cu zona pakistanezo-afgană...

Privitor la Djamel Beghal, vom valida, după o muncă enormă de anchetă în Franța și în străinătate, elementele de acuzare împotriva lui. Britanicii – cărora le-am putut aprecia cu mai multe ocazii calitatea instituției poliției – ne fac rost de o cantitate apreciabilă de documente descoperite în Leicester, acasă la Benmerzouga și Meziane, alias Abu Abdallah. Belgia ne va furniza și ea toate elementele necesare anchetei privind rețeaua belgiană. Vom scoate astfel la iveală o veritabilă

[1] Mai cu seamă Djamel Zougam

[2] Mohammed El Ghafiki

structură de dimensiune europeană – ceea ce vom numi *nebuloasa Beghal* – aflată în legătură directă cu actori din prim-planul structurii Al-Qaida, în special cu Abu Jaffar. Am beneficiat în acest sens de o bună cooperare cu pakistanezii, mai ales în obținerea facturilor detaliate ale telefoanelor utilizate de către Beghal în Pakistan.

Având asupra sa un telefon mobil și un cip GSM nemțesc pe care i-l dăduse Trabelsi, Beghal primise de la un apropiat al lui Abu Iyad, la sosirea lui în Pakistan, un cip pakistanez. Avusese numeroase contacte telefonice, în Pakistan și în Jalalabad, de la o cabină telefonică satelitară legată la rețeaua pakistaneză. Astfel am putut reface lista tuturor apelurilor efectuate și primite de Beghal pe telefonul său mobil în zona afgano-pakistaneză și în Europa din Pakistan, în special cu Leicester. Datorită acestor elemente materiale, a fost posibil să reconstituim ansamblul rețelei conspirative utilizate de Beghal în cadrul acestei activități teroriste pe care tot timpul a negat-o. Aceste elemente, care nu au fost luate anterior în calcul, nu proveneau nici din Emirate, nici din declarațiile lui Beghal. Or, ele leagă și completează perfect declarațiile lui din Emirate, contestate ulterior. Nu direct de subiectul organizării atentatului, ci de apropierea lui de Al-Qaida și de angajamentul său de a apăra cauza Jihadului. Dovezile oferite de autoritățile din Abu Dhabi păreau deci fondate. De altfel, în timpul interogatoriilor mele la Paris, în timp ce îl confruntam cu aceste informații și cu aceste elemente materiale obținute în urma unei minuțioase analize a convorbirilor telefonice, Beghal s-a înfuriat, mergând până la negarea oricărei evidențe sau la revenirea asupra declarațiilor anterioare date chiar în fața mea.

L-am audiat pe Beghal de mai mult de douăzeci de ori. La început, totul mergea bine. Vorbea cursiv, dar nu spunea nimic foarte important. Prima sa înfățișare a fost decisivă. El este, repet, cel care a dorit să vorbească. În cursul interogatoriilor următoare, a precizat anumite chestiuni, având grijă totuși să nu spună nimic care să îl poată implica direct. Încerca, de fapt, să aibă un ascendent asupra mea, gândindu-se că inteligența îi permitea să manipuleze anchetara, dar

faptul că soția și cei doi copii ai săi rămăseseră în Afganistan îl făcea, incontestabil, vulnerabil.

Soția lui Djamel Beghal nu a putut părăsi Jalalabad-ul decât după 11 Septembrie 2001, în compania altor femei, beneficiind de o filieră care trecea prin Iran. Pentru că iranienii acționau pas cu pas, ea a fost reținută la Mashad, apoi la Teheran. Timp de mai bine de o lună și jumătate, Beghal nu a avut nici o veste de la ea. Eu am fost cel care a aflat că ea era în siguranță, în Iran. L-am asigurat că vom face tot ce ne stătea în putere pentru a-i facilita întoarcerea în Franța, așa cum am fi făcut-o pentru oricare alt cetățean francez și ne-am ținut promisiunea. Acest angajament a permis, o vreme, destinderea relației. Beghal s-a arătat atunci mai încrezător, mai vorbăreț. Dar, după întoarcerea soției sale în Franța, el și avocații lui și-au dat seama, un pic prea târziu, că era prizonierul propriilor declarații.

Împreună cu Jean-François Ricard, ne-am implicat foarte mult în această instrumentare. În final, datorită în special dovezilor obținute din comunicațiile telefonice, Beghal a fost condamnat la zece ani de închisoare, maximumum cerut. Toți ceilalți membri ai acestei rețele au fost condamnați în Franța, în Belgia și în Marea Britanie.

Este incontestabil faptul că această învestire și, în mod particular, munca DST au permis neutralizarea grupului de islamiști deosebit de periculoși care urzeau acțiuni teroriste pe teritoriul european.

Începând cu primăvara lui 2009, Beghal a obținut, se pare, un regim de semilibertate. Ziua lucrează în afara închisorii, unde se întoarce noaptea. Se spune că scrie o carte.

Filierele cecene

J.-M. Pontaut: *Se pare că acești candidați la* „războiul sfânt" *nu se formau numai în Afganistan. Unii se pregăteau în Cecenia, cu scopul de a lupta împotriva trupelor rusești. A fost inițiată o informare judiciară privind aceste filiere cecene: cum funcționau ele?*

J.-L. Bruguière: Parchetul a demarat o informare despre șeful asociației de răufăcători teroriști pe baza unui raport al DST privitor

la o grupare de islamiști care, după un sejur în Caucaz, plănuise să comită acțiuni teroriste în Franța.

Această informație a fost încredințată secției Antiteroriste, iar eu am instrumentat acest dosar împreună cu colegul meu Jean-François Ricard.

În cursul verii, un grup de islamiști radicali, de diverse origini – unii din gruparea de la Frankfurt, foști membri GIA, care au părăsit clandestin ascunzișurile algeriene, simpatizanți ai GSPC –, decid să meargă în Cecenia pentru a lupta contra rușilor, în mișcarea de rezistență a lui Maskhadov și a lui Bassaiev, cei doi lideri ai mișcării de independență. Ajung până la cheile Pankisi, în nordul Georgiei, trecând prin Turcia.

Această zonă de frontieră între Georgia și Cecenia este o regiune muntoasă înaltă, cu un climat extrem de aspru iarna. Căile de acces spre Cecenia, în principal prin Osetia de Sud, pe atunci sub control georgian, sunt foarte strict controlate de către armata rusă. Singura cale posibilă este cea a trecătorii Pankisi. Dacă Tbilisi închide ochii la eventualele treceri clandestine, rușii bombardează din când în când pădurile vaste care delimitează flancurile acestor munți abrupți. Știind că defileurile sunt înzăpezite încă din august, trebuie să treci munții în iunie sau cel mai târziu la începutul lui iulie.

La sosirea lor în aceste trecători, în satul Douissi, luptătorii arabi sunt primiți de un apropiat al lui Abu Attiya[1]. Acesta din urmă, un iordanian de 32, este reprezentantul lui Abu Moussab Al-Zarkaoui care a fost ulterior în Irak. După eliminarea emirului Al-Khattab de către forțele rusești, în aprilie 2002, Abu Attiya controlează întreaga zonă cu cecenii lui Bassaiev. Legăturile dintre Al-Qaida și rebeliunea islamistă cecenă sunt evidente. Rebelii ceceni nu caută doar să scape de sub tutela Moscovei, ci urmează, în aceeași măsură, logica Jihadului global. Ei sunt susținuți financiar de către ONG-uri din

[1] Abu Hafs, iordanian ca și emirul Khattab și Abu Attiya. La moartea lui Khattab, el devine adjunctul succesorului acestuia, Abu El Walid El Ghamdi. Mai târziu, el va fi reprezentantul organizației în Georgia.

Golf și au contacte strategice cu organizația lui Osama Bin Laden. Emisari ceceni de înalt nivel își fac și ei călătoria în Kandahar și sunt primiți de către „Șeic". Jack Roche, în timpul scurtului său sejur în Cartierul General al lui Bin Laden, a fost martorul unei asemenea vizite.

Grupul a părăsit Franța încă din luna iunie. Unii, cum ar fi Saïd Arif, scăpat din Frankfurt ca prin urechile acului, este ajutat de structurile rețelei lui Abu Doha, în Franța și în Italia, pentru a ajunge în Caucaz. Menad Benchellali, figură importantă a acestei rețele, originar din regiunea Lyon, va recurge, în ceea ce-l privește, la ajutorul familiei. Tatăl său este imam într-o moschee radicală, din Vénissieux; fructul milosteniei va servi la finanțarea filierelor caucaziene. Mama sa este și ea implicată alături de fiul ei. Menad îi va înregimenta și pe frații săi, dintre care Mourad va fi trimis în Afganistan grație relațiilor lui. El călătorește la Londra înainte de a merge la Jalalabad. Ajunge apoi în tabăra Al-Farouk și va fi arestat de forțele pakistaneze după 11 Septembrie. Deferit americanilor, este transferat în baza Guantanamo unde va rămâne până în iulie 2004, dată la care va fi deferit autorităților franceze.

În defileuri, aspiranții-combatanți sunt repartizați în mai multe grupuri, dar numai unul dintre acestea va reuși să treacă în Cecenia în condițiile climaterice extrem de aspre pentru anotimpul respectiv. Ceilalți rămân la frontiera cecenă. Antrenamentele fizice și psihice se succed. Sosește 11 Septembrie 2001. Zvonul persistent despre o operațiune de anvergură a armatei americane în zonă îl face pe Abu Attyia, care nu dorește să-și asume nici un risc, să ordone mujahedinilor străini să se întoarcă în țara lor de origine. Grupul francez, condus de Merouane Benhamed[1], un fost membru al GIA, Saïd Arif și Menad Benchellali refuză să plece. În fața încăpățânării lor, Abu Attiya decide să îi mențină în zona Pankisi. Vor face un curs foarte

[1] Unul dintre responsabilii acestei filiere. El făcuse parte din GIA, în regiunea Chlef. Ulterior, aderă la Falangele Al Forkane, care vor da naștere altui grup la fel de radical precum GIA, Gardienii Predicării Salafiste.

tehnic despre circuitele electronice. Grupul are în plan să comită atentate în Franța, un proiect care beneficiază de aprobarea lui Abu Attiya, adept al violențelor externe de orice fel. Acești învățăcei sunt harnici și sârguincioși, chiar dacă unii dintre ei nu au nici măcar cunoștințele de bază. Merouane Benhamed îi va împărtăși lui Abu Attiya din experiența sa în materie de ascunzișuri algeriene. Schimb de cunoștințe folositoare... Chiar dacă experiența va fi una scurtă, acesta din urmă va încerca să fabrice rachete artizanale numite „Hap Hap", utilizate frecvent în Algeria, arme rudimentare foarte eficiente. Formațiunea se va ocupa de asemenea și de otrăvuri. O specialitate a organizației lui Abu Moussab El Zarkaoui.

Rezultatele nefiind deloc edificatoare, Abu Attiya decide atunci, probabil cu complicitatea iranienilor, să și le procure de la Ansar al-Islam, grup islamist compus la origine din kurzi a căror tabără, cu baza în Kurdistan, este o enclavă controlată de Abu Moussab El Zarkaoui. Acesta din urmă se ocupă, în această tabără, cu ajutorul unor chimiști, îndeosebi iordanieni care au servit în Afganistan[1], de experimente cu otrăvuri. Sunt fabricate îndeosebi, în scopuri teroriste, produse pe bază de cianuri, deosebit de toxice.

Dar, pentru a ajunge aici, membrii grupului lui Abu Moussab El Zarkaoui nu vor trece prin teritoriul irakian. Nu este destul de sigur. Vor trece prin Iran unde vor beneficia de complicitate adevărată.

Abu Attiya decide deci să își procure cianură de „bună calitate" fabricată în tabăra de la Al Ansar Al Islam, în Kurdistanul irakian, pe lângă Abu Taisir[2]. Aceste produse sunt stocate în această tabără. Toxicitatea lor este testată în Rusia, unde unele mânere ale mașinilor de poliție au fost badijonate cu cianură. Și, dacă există un antidot,

[1] Ahmad Mahmoud Alih Al Riyati, alias Abu Salamah, ginere al lui Abu Khabbab al Masri, responsabil cu experimentele cu arme chimice și biologice în tabăra de la Derunta, înainte de a fi recuperat de Al-Qaida.

[2] Abdul Daghlas, un apropiat al lui Abu Moussab El Zarkaoui. El era adjunctul acestuia în tabăra Herat. Beneficiază de contacte în Iran. Moare în 2003, în timpul bombardamentelor aviatice irakiene în enclava Al Ansar Al Islam.

acesta trebuie utilizat imediat, căci contactul cu produsul, care la început nu dă nici o senzație de durere, se dovedește mortal după douăsprezece ore.

Trei kilograme de cianură sunt astfel pregătite pentru mai multe operațiuni. Două kilograme îi sunt destinate lui Merouane Benhamed în vederea atentatelor din Franța. Nu se știe dacă această marfă, care va fi transportată prin Turcia de către un algerian, Taqi al-Din[1], ajunge, în final, la destinație. Nu a fost găsită niciodată.

Un alt grup coabita cu precedentul, format din activiști ai rețelei lui Abu Doha instalați în Marea Britanie. Aici figura mai ales un Hocine Benabdelhafid, al cărui nume a fost deja evocat cu ocazia arestării lui Baadache la Bruxelles, în mai 1998, și el apropiat al lui Abu Zoubeïda.

Grupul britanic al lui Benabdelhafid va beneficia de aceeași pregătire pe tema produselor toxice. El va fi implicat în tentativele de atentat cu granule de ricin la Londra.

Pentru Abu Attiya, cel mai important este Jihadul global: „În interesul acestei cauze, trebuie să vă întoarceți în țara voastră pentru a pregăti operațiunile", explică el.

J.-M. Pontaut: *Cum ați aflat toate aceasta?*

J.-L. Bruguière: Chiar de la Abu Attiya. Reținut în Azerbaidjan, apoi extrădat în Iordania din cauza implicării sale în atentatul de la Amman, am putut să îl interogăm în aprilie 2005, grație colaborării cu poliția, justiția și serviciile iordaniene. A răspuns întrebărilor noastre nesfârșite și mi-a făcut chiar dezvăluiri inedite. Astfel mi-a povestit că îl însărcinase pe Taqi al-Din să îi găsească în Turcia un expert nuclear pentru a examina un produs radioactiv provenind de la un vechi arsenal nuclear sovietic. Acest produs, un fel de „șurub", care ar fi fost cumpărat de pe piața neagră cecenă pentru 45 000 de dolari, ar fi eliberat cesiu, o substanță extrem de radioactivă susceptibilă de a fi integrată într-o „bombă murdară" capabilă să degajeze

[1] Reda Boudraa

praf radioactiv pe mai mulți kilometri pătrați. Abu Attiya ar fi cumpărat de asemenea de la un comandant cecen două rachete sovietice sol-aer Igla, care ar fi trebuit să servească la doborârea unor avioane civile în Franța. Bărbatul evocă, în final, o tranzacție politică. De origine iordaniană, ar fi vrut să vină în ajutor palestinienilor. Ar fi propus grupului Hamas să îi furnizeze material destinat atentatelor, în particular veste explozive nedetectabile cu raze X. Extremiștii palestinieni l-ar fi refuzat. Dacă ei acceptau un ajutor financiar, nu voiau, în schimb, nici un ajutor strategic sau logistic din partea Al-Qaida, a căror cauză nu o împărtășeau. Totuși, Bin Laden nu a încetat să utilizeze cauza palestiniană pentru propria propagandă.

Voi repera și un alt personaj important al structurii din Pankisi: Saïd Arif. După sejurul său în Caucaz, Arif se întoarce în Europa împreună cu alți membri ai grupului. Într-o primă etapă, el merge în Spania, unde pune la cale, aparent, o operațiune contra bazelor americane instalate în sudul peninsulei. Dar echipa sa se face remarcată de către poliția spaniolă. Decide atunci să se întoarcă în țara europeană unde se instalase: Suedia.

Saïd Arif se căsătorise de fapt cu o suedeză. După o vreme, el încearcă să se întâlnească cu Abu Attiya în Georgia, dar nu reușește să treacă granița. Se îndreaptă deci spre Azerbaidjan, Turcia și se instalează în final în Siria. Reperat la Damasc de către serviciile de securitate, este reținut. În virtutea excelentelor contacte cu sirienii, merg să îl audiez la Damasc, însoțit de funcționarii din DST și cu ajutorul autorităților locale, pe baza unei comisii rogatorii internaționale. Cerem apoi și obținem, în aceleași condiții ca și pentru Beghal, extrădarea lui, așa că mă reîntâlnesc cu Saïd Arif în biroul meu din Paris.

Audierea este foarte dificilă, deoarece el se apără pas cu pas, contestă vehement fiecare punct și, în final, alege tăcerea, asistat fiind de avocați extrem de combativi. Arif contestă în special declarațiile făcute în Siria, susținând că au fost obținute prin tortură. Dar planul său terorist este demonstrat de dovezi, recuperate mai ales în timpul

sejurului său în Spania. Va fi condamnat fără probleme, în primă instanță și de către Curte.

J.-M. Pontaut: *Să revenim la grupul nostru francez. Ce se va alege de el?*

J.-L. Bruguière: Destinele lor vor fi foarte diferite. Unul singur va ajunge să se alieze cecenilor. Acesta, algerian de origine, bucătar de profesie, Kamel Bourahla, se va integra într-un grup militar al rebelilor ceceni și va lupta cu rușii. Ar fi participat chiar la torturarea unor ofițeri ruși capturați de către ceceni, lucru dovedit de către un material video filmat de către torționari, pe care l-am văzut ceva mai târziu la Moscova. În acest război, cele mai mari abuzuri au fost comise de către cele două tabere. Rănit în timpul unor bombardamente, Bourahla se desparte, ulterior, de grupul său și încearcă să ajungă în Turcia pentru îngrijiri. Este în final prins în Daghestan de către serviciile ruse, apoi închis la Moscova.

Când aflu despre asta, fac imediat o cerere pentru a merge să-l audiez, cerere acceptată fără probleme. Mă întâlnesc întâi la Moscova – la Loubianka, imobilul care adăpostea cândva redutabilul KGB – cu Nikolai Patrouschev, responsabil al FSB, urmașul Direcției a 2-a Principală din KGB, abilitat să se ocupe de atingerile aduse securității interne a statului. Un serviciu tentacular, extrem de puternic, însărcinat îndeosebi cu problema cecenă. Specificitatea lui este aceea de a fi în același timp un serviciu polițienesc, dar și judiciar. Marele patron al serviciilor rusești, un apropiat al lui Putin, mă primește declarându-mi: „Știu că și dvs. sunteți foarte motivat, ca și noi, în lupta împotriva islamismului radical și Al-Qaida. Suntem aici pentru a vă ajuta". Ordinele sunt date în fața mea către Statul său Major, pentru că eu să mă pot întâlni cu Bourahla, cu acordul autorităților judiciare rusești, în închisoarea din Lefortovo, fostă închisoare a KGB-ului, situată la periferia Moscovei. De această dată, contrar celor ce s-au petrecut în Emirate, am putut să îl văd direct pe Bourahla și să-i vorbesc fără traducător. L-am interogat timp de trei zile încontinuu.

J.-M. Pontaut: *Cred că a fost foarte surprins să vă vadă. În ce stare era?*

J.-L. Bruguière: Nu părea să fi fost maltratat... dar părea foarte uimit că mă vede! Nu la fel de inteligent ca Beghal, mi-a oferit totuși informații foarte prețioase despre grupul francez pe lângă care activase în Georgia. Mi-a vorbit mult despre Saïd Arif, pe care îl considera personajul central al grupului. Acesta din urmă ar fi pretins că la întoarcerea sa va semăna teroarea în Europa. Un radicalism care îi neliniștea până și pe membrii rețelei lui Abu Attiya și în mod special pe Abu Hafs.

J.-M. Pontaut: *Și ceilalți, care reveniseră în Franța?*

J.-L. Bruguière: S-au ocupat cu numeroase activități înainte să îi arestăm. În primul rând vor contribui la finanțarea Jihadului, cu destinația Caucaz în special, unde rămăseseră anumiți tovarăși de-ai lor. Vor face trafic cu cartele telefonice, cu cărți de credit false, vor deturna mașini pe care le vor revinde mai ales în Magreb... Acte comerciale de tot felul care le vor aduce mai mult de 100 000 de euro. Dar, mai ales, își vor continua misiunea: să pregătească atentate în Franța. Grupul se instalează la Courneuve și la Romainville, lângă Paris. Se organizează, în plan tehnic, în jurul figurilor principale: Merouane Benhamed, responsabil cu partea electronică și Menad Benchellali, responsabil cu chimia – chiar dacă Benhamed este cel căruia îi este destinată cianura de la Taqi al-Din. Benhamed se concentrează deci asupra electronicii, fabricând mai cu seamă un sofisticat sistem de aprindere prin telefonul mobil. O altă celulă, instalată în Italia, trebuia să furnizeze, la rândul ei, componentele necesare fabricării de dispozitive electronice și chimice.

J.-M. Pontaut: *Aleseseră ținta?*

J.-L. Bruguière: Se pare că aceasta fusese schimbată des. Grupul intenționează la început să atace consulatul, apoi ambasada Rusiei la Paris, pentru a-i răzbuna pe cecenii uciși în timpul asaltului de la teatrul Dubrovka din Moscova, pe 26 octombrie 2002, urmare a unei luări de ostatici dramatice. Însă renunță rapid la acest proiect, prea dificil de realizat. Sunt evocate și alte obiective: Turnul Eiffel, metroul... Grupul se gândește mai ales la un magazin de îmbrăcăminte Naf-Naf, din

apropierea Châtelet-ului, despre care credeau că aparține unor evrei, dar și la un imobil administrativ al statului evreu în Franța. Această structură teroristă va fi desființată înainte de a trece la acțiune.

După reținerea membrilor grupului, magistrații FSB mi-au cerut, cu titlu de reciprocitate și pe baza unei comisii rogatorii internaționale, permisiunea a de a veni la Paris pentru a-i audia pe cei arestați în cadrul procedurii mele. Am acceptat. Venirea lor i-a impresionat foarte tare pe deținuți. Ei nu se gândiseră, cu siguranță, că într-o zi ar putea fi interogați la Paris de către magistrați ai FSB rus... Demersul Moscovei în această luptă contra Jihadului constituie o premieră judiciară... Ar putea servi drept precedent. Cu atât mai mult cu cât violența teroristă reapare în Caucaz, și activismul în continuă creștere al Al-Qaida din Magrebul islamic (AQMI) face ca, asupra Europei, în special a Franței, să apese grave amenințări. O configurație care amintește de ceea ce am cunoscut în 2002 și care ar fi putut fi ocazia refacerii „noilor filiere cecene".

Deocamdată, această rețea a putut fi neutralizată înainte să acționeze. Desființarea ei demonstrează încă o dată permanenta și grava amenințare vehiculată de către organizațiile care se revendică parte a „Jihadului global". Criza irakiană și intervenția militară americană în această țară din primăvara lui 2003 vor fi ocazia pentru Al-Qaida să se mobilizeze și să lanseze din nou chemarea la Jihad, care va fi din nefericire și auzită. Noi suportăm și acum efectele acesteia.

3

Irak: o trambulină pentru Bin Laden

J.-M. Pontaut: *În 2003, administrația Bush decide să răstoarne printr-o acțiune militară regimul lui Saddam Hussein și să se lanseze într-un al doilea război în Irak. Ea bănuiește regimul baasist că sprijină Al Qaida și că dezvoltă în secret un arsenal de arme de distrugere în masă. Această inițiativă americană a avut vreo influență asupra creșterii amenințării islamiste?*

J.-L. Bruguière: Cu siguranță. Un efect de ricoșeu de o intensitate neașteptată care a luat pe nepregătite serviciile de securitate occidentale. Vulturii de la Washington, mai precis Dick Cheney[1] și Paul Wolfowitz[2], cu doctrina lor de „război global contra terorismului", au oferit organizației Al-Qaida o nesperată ocazie de a se mobiliza împotriva Occidentului. Această strategie politică nebunească pe care nimic nu o justifica, nici lupta contra Al-Qaida, nici pretinsul program nuclear secret al lui Saddam Hussein, a alimentat propaganda Al-Qaida contra Statelor Unite și aliaților acestora. O situație de altfel și mai oportună pentru rețelele islamiste radicale pe care riposta occidentală în Afganistan după 11 Septembrie 2001 le redusese la sanctuarul afgan, dându-i o lovitură puternică organizației Al-Qaida.

Chiar dacă nu simpatizau cu regimul totalitar și laic al lui Saddam Hussein, rețelele islamiste radicale s-au mobilizat. Pentru acestea, era vorba despre o nouă agresiune a demonului american împotriva unui

[1] Vicepreședintele Statelor Unite între 2001 și 2009

[2] Secretar adjunct al Apărării între 2001 și 2005

teritoriu islamic. Legăturile dintre Al-Qaida și membrii partidului Baas se înnoadă după războiul și înfrângerea militară a autorităților de la Bagdad, nu înainte. Acesta a fost unul dintre nonsensurile administrației Bush.

La Paris, Bruxelles, Roma, Frankfurt, dar și în alte capitale europene, în Magreb și Orientul Mijlociu, sentimentul antiamerican creștea fără încetare, alimentat și recuperat cu dibăcie de o propagandă activă a rețelelor salafiste radicale. Adepții rețelei Saïki[1], membri ai rețelei de la Frankfurt care se vor alipi în 2002 filierelor cecene, elementele radicale care operează din moscheile salafiste sau din locuri de cult clandestine din Paris sau din regiunea pariziană, activiștii GSPC sau ai GICM vor alimenta această propagandă și vor căuta să capitalizeze această recrudescență a urii față de Statele Unite. De aici și apariția altor adepți ai Jihadului, atrași de această nouă zonă de confruntare între cruciați și musulmani. La mijlocul anului 2003, Irakul va deveni teritoriul Jihadului prioritar, punând în plan secund zona pakistanezo-afgană sau Caucazul de Nord.

La sfârșitul anului 2002, constatăm că numeroși tineri de la periferie și din anumite cartiere ale Parisului, situate în arondismentele 11 și 19 mai ales, se lansează în radicalism și ajung în zona siriană-irakiană, fie pe cont propriu, fie prin filiere embrionare. Același fenomen se constată și la nivelul convertirilor.

J.-M. Pontaut: *Concret, care este incidența acestor noi situații în Franța?*

J.-L. Bruguière: Consecințele crizei irakiene și ale intervenției americane din martie 2003 nu se lasă așteptate. Anumiți susținători ai Jihadului au anticipat chiar declanșarea unui conflict și s-au arătat foarte activi începând cu primele luni ale anului 2003. Prima rețea constituită pentru această circumstanță este cea din arondismentul 19 din Paris condusă de un șef charismatic, Farid Benyettou. Un personaj destul de discret, dar suficient de influent și respectat pentru

[1] Implicată în planificarea unor atentate în Franța în perioada Campionatului Mondial de Fotbal

cunoștințele lui legate de islam încât să atragă tineri puțin instruiți și ușor de manipulat. El le va insufla o viziune radicală și maniheistă asupra islamului și le va facilita plecarea în Irak.

Benyettou are un îndelungat trecut salafist, încă din adolescență. Se naște în 1981 în arondismentul 20 din Paris. Este cumnatul lui Youssef Zemmouri, personaj notoriu al mișcării islamiste radicale. Zemmouri este un fost membru GIA, condamnat de două ori, prima dată cu ocazia desființării rețelei de la Chasse-sur-Rhône (implicată în pregătirea atentatelor din 1995), a doua oară în 1998, în timpul neutralizării rețelei Saïki. Având interdicție definitivă pe teritoriul francez, Zemmouri este expulzat în Algeria în octombrie 2004. Benyettou va prelua ștafeta de la acesta. Va face dovada unui prozelitism foarte activ, recrutând tineri la ieșirea din instituțiile școlare, la căminul din strada David-d'Angers sau din moscheea Adda'wa, din strada Tanger din Paris. Un angajament care se va manifesta mai ales ca acte de violență contra comunității evreiești. Aceasta arată dimensiunea antisemită a acestui radicalism islamic, la urma urmelor destul de puțin subliniată.

Benyettou a fost foarte activ și în manifestațiile pe tema interzicerii voalului în instituțiile școlare sau în favoarea cauzei palestiniene, organizând mai ales rugăciuni colective pe drumurile publice. Ca și alți responsabili ai acestei mișcări noi legate de GSPC, Benyettou dă dovadă de oportunism: criza irakiană urmată de intervenția americană îi oferă un puternic argument pentru a-și convinge elevii să-și pună în aplicare cunoștințele, plecând în Irak.

DST, continuând investigațiile inițiale ale RG pariziene, identifică această filieră pe cale să se nască și pe protagoniștii ei. În iulie 2004, DST înaintează un raport Parchetului, care deschide imediat o informare judiciară către șeful asociației de luptă contra infractorilor teroriști. Elementele infracțiunii sunt reunite: un grup de indivizi fanatici, dintre care unii au comis atentate sinucigașe în Irak. Recruții, care s-au antrenat clandestin, în prealabil, în Franța pentru a învăța

să mânuiască armele, care s-au dedat și la acte de violență împotriva comunității evreiești din cartierul lor.

J.-M. Pontaut: *Benyettou nu pleacă în Irak?*

J.-L. Bruguière: Nu, el nu pleacă. El recrutează. Se concentrează asupra unui mic nucleu de adepți motivați și maleabili și îi convinge să se sacrifice în Irak. Lucru nou pentru sunniți, el va legitima operațiunile sinucigașe printr-o demonstrație religioasă, bazându-se pe interpretările doctrinare ale savanților, în particular pe cele ale unui saudit. O demonstrație care se va impune în fața tinerilor recruți: în cazul Irakului – un pământ islamic cucerit de „cruciați necredincioși" – sinuciderea este legitimă și permite celui care își dă astfel viața „să câștige un loc în paradis, unde îl așteaptă 70 de virgine". Un discurs simplist, dar seducător și extrem de mobilizator.

J.-M. Pontaut: *El recrutează deci, francezi, pentru operațiunile sinucigașe? Acești tineri sunt într-adevăr conștienți că pot muri?*

J.-L. Bruguière: Da, cincizeci dintre ei sunt seduși de discurs. Acest mic grup de Jihadiști sunt de acord să plece în Irak și să moară acolo.

Totul se accelerează în vara lui 2003, după preluarea Bagdadului de către americani. Rebeliunea se organizează, și rețelele Jihadiste, conduse – din Irak – de Abu Moussab El Zarkaoui, se angajează în operațiuni militare teroriste ucigașe, întreprinse deseori de kamikaze. La acel moment, câteva mii de voluntari sunt deja în Irak, mai ales iordanieni, libanezi, yemeniți, cetățeni ai altor țări din Orientul Mijlociu și chiar bosniaci și indonezieni. Destul de puțini europeni. Zarkaoui are nevoie atunci de tineri fanatici, pe care îi va folosi drept carne de tun: recruți ai lui Benyettou vor pleca, deci, fără nici un gând de întoarcere. Cu ocazia plecării lor se va ține o ceremonie de adio, la fel ca pentru luptătorii kamikaze japonezi sau comandourile sinucigașe LTTE[1]. Conform DST, trei tineri din arondismentul

[1] Tigrii Eliberării din Tamil Elam, o organizație teroristă tamilă învinsă de către armata din Sri Lanka pe 17 mai 2009. A fost prima organizație teroristă care a recurs la atentate sinucigașe comise de către tineri recruți încartiruiți în unitățile „Tigrilor negri".

19 din Paris își vor găsi sfârșitul în Irak, în regiunea Fallujah. Unul dintre ei va pieri în octombrie 2004, într-o operațiune sinucigașă la volanul unui camion ticsit de explozibil. Își va părăsi cu părere de rău soția și copiii pe care îi iubea, dar „chemarea la Jihad este mult mai puternică", va scrie el.

Angajamentele pentru Irak, în această perioadă, sunt adesea individuale, așa cum a fost cazul lui Muriel Degauque, un tânăr belgian convertit, ucis în Irak în timpul unei operațiuni sinucigașe din decembrie 2005. Numărul acestor noi recruți, proaspăt convertiți la Jihad, este necunoscut de către serviciile de informații europene, ceea ce face identificarea acestora deosebit de dificilă.

La început, Benyettou se bazează pe un tânăr algerian, Hakim Boubakeur, care ajunge în Irak la sfârșitul lui 2002. Face numeroase drumuri dus-întors, trece întâi prin Damasc, apoi merge în Irak și revine în Franța la începutul lui martie. Îl regăsim pe 15 martie în Irak, unde asistă la căderea Bagdadului.

La sfârșitul lui 2004, el revine în Siria unde este reținut, înainte de a fi expulzat în Franța și acuzat de asociere a unor infractori teroriști și încarcerat.

Boubakeur este mai mult decât principalul sprijin al lui Benyettou, este coordonatorul rețelei în zona siriano-pakistaneză. El organizează, de la Damasc, trecerea tovarășilor săi în Irak. În graba plecării, acest rol va fi jucat la început de către un minor de 14 ani, îndoctrinat de către Benyettou. Trimis la Damasc, trebuie să îi primească pe primii membri ai grupului din arondismentul 19 și să-i conducă spre trecătoare, pentru a trece fraudulos frontiera siriano-irakiană. Hakim Boubakeur va prelua ștafeta.

El îi va primi pe recruți în apartamentul său înainte de a-i îndrepta către rețeaua lui Zarkaoui.

Hakim Boubakeur își arată fanatismul înainte de angajarea militară americană în Irak. Începând cu martie 2003, el integrează o tabără a armatei irakiene cu alți voluntari arabi veniți la Bagdad pentru a susține cauza musulmană în fața intervenției iminente a armatei

americane. La fața locului, el dă un interviu la RTL în cursul căruia face afirmații extrem de violente contra americanilor și totodată inflamate în favoarea Jihadului. El îi incită pe „prietenii săi din arondismentul 19, toți frații lui de acolo să vină (în Irak)" pentru a apăra islamul". Algerianul îl va convinge astfel pe fratele său, Rédouane, să se angajeze în Jihad. Acesta va pleca în Irak și va fi ucis în iulie 2004 în timpul bombardamentelor americane din Fallujah, bastionul rețelei Al-Qaida, conduse de Zarkaoui.

J.-M. Pontaut: *Acești tineri din arondismentul 19 au fost primiți în Al-Qaida?*

J.-L. Bruguière: Ei vor fi integrați în Al-Qaida prin grupările islamiste constituite în Irak după sfârșitul ofensivei americane din mai 2003. Aceste grupări se vor uni sub steagul lui Abu Moussab Al Zarkaoui, un cadru Al-Qaida care a luat ceva distanță de Bin Laden, fără a părăsi totuși organizația. Zarkaoui este un iordanian a cărui zonă preferată sunt țările din Sham[1] – Siria, Liban, Iordania și Palestina.

Acest iordanian a ajuns în zona pakistanezo-afgană în timpul primului conflict cu sovieticii. El se întoarce 1995 în țara sa, unde este condamnat la cincisprezece ani de închisoare, dar este eliberat în 1999. Din nou în Afganistan, este implicat în plănuirea unui atentat în care ar fi vizat numeroase complexe hoteliere din Iordania cu ocazia trecerii în cel de-al treilea mileniu. În Afganistan, își creează propria rețea și se instalează la Herat, la frontiera iraniană. Nu întâmpină nici o dificultate la întoarcerea în Iran.

Irakul face de asemenea parte din sfera lui de influență. Aici va crea așa-zisele „madafas", case de primire, ca în Afganistan, în 2001. Preia controlul organizației Al Ansar Al Islam[2], pe atunci cu baza în Kurdistanul irakian. Contrar ideilor avansate ulterior, Zarkaoui nu este apropiat de partidul Baas al lui Saddam Hussein. El va profita doar, în 1991, de slăbirea regimului de la Bagdad, după primul război din Golf, pentru a câștiga teren în Kurdistanul irakian. O poziție

[1] Regiune din Orientul Apropiat care cuprinde aceste țări. Astăzi, Sham desemnează mai ales Siria.

[2] Partizanii Islamului, organizație islamistă apropiată de Al-Qaida

de altfel cu atât mai strategică cu cât acesta are frontieră comună cu Iranul, o țară care permite accesul în această enclavă și ieșirile după bunul plac. Prima organizație a sa, Jund Al Islam[1], care adună kurzii irakieni aparținând tendințelor extremiste, este înlocuită în decembrie 2001 de către Al Ansar Al Islam. Aceasta îi primește cu mai multă largheță pe toți mujahedinii apropiați de Al-Qaida care fug din zona pakistanezo-afgană prin Iran. Zarkaoui se instalează atunci în această enclavă împreună cu mai mulți specialiști în arme chimice și bacteriologice.

Ea va fi bombardată de către armata americană în martie 2003. După căderea regimului lui Saddam Hussein, Zarkaoui se consacră luptei contra americanilor și aliaților lor irakieni prin operațiuni teroriste de o rară violență, înainte de a ataca comunitatea șiită. Osama Bin Laden îl va susține în acțiunea lui și îl va desemna reprezentantul său în Irak.

J.-M. Pontaut: *Ce s-a întâmplat apoi cu Zarkaoui?*

J.-L. Bruguière: Este ucis pe 7 iunie 2006, în cursul unui bombardament american.

J.-M. Pontaut: *Un bombardament care îl avea ca țintă?*

J.-L. Bruguière: Evident. Mulțumită informatorilor, armata americană îl localizează în regiunea Bakouba și el piere sub bombele aruncate de avioanele F 16 americane. Zarkaoui făcea obiectul din ce în ce mai multor critici în sânul mișcării islamiste pentru rătăcirea lui sângeroasă, mai ales după răpirea urmată de asasinat a unui diplomat egiptean acuzat de colaborare cu noua administrație irakiană.

J.-M. Pontaut: *După informațiile dvs., regimul lui Saddam Hussein nu era în legătură cu Abu Moussab Al Zarkaoui. De ce americanii au pretins că Badgadul susținea Al-Qaida și, în general, terorismul?*

J.-L. Bruguière: Pentru a-și justifica intervenția militară. În fața opiniei publice americane și a comunității internaționale, administrația americană Bush trebuia să producă argumente pertinente în

[1] Luptătorii Islamului

sprijinul demersului său politic. Ideal ar fi fost să convingă Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite că Irakul viola rezoluția 1441, pentru a obține un mandat pe capitolul VII al Cartei. Se cunosc eforturile depuse de Statele Unite pe lângă Națiunile Unite și ostilitatea Franței cu privire la acest demers.

Americanii nu vor obține această aprobare a comunității internaționale. Ei au încercat totuși – fără succes – să aducă dovezi, neezitând să denatureze realitatea. Vă amintiți de acea ședință foarte mediatizată a Consiliului de Securitate din luna februarie 2003 în cursul căreia Colin Powell, pe atunci secretar de stat, încercase să convingă consiliul că Saddam Hussein dezvolta în secret un program nuclear și că susținea de altfel și Al-Qaida.

Pentru a-și susține argumentele, Powell arăta fotografii din satelit și două diagrame despre pretinse relații dintre autoritățile irakiene și Al-Qaida, desemnând de fapt organizația Al Ansar Al Islam, instalată în nordul Irakului, și rețeaua teroristă a lui Zarkaoui. Nu a fost o surpriză să se constate că una dintre diagrame arăta legătura dintre rețeaua Zarkaoui, doi locotenenți ai săi (Abu Taisir și Abu Attiya[1]) și cei doi francezi, Merouane Benhamed și Menad Benchellali, arestați aici, în decembrie 2002, în cadrul anchetei privind „filiera cecenă".

Aceste informații fuseseră comunicate serviciilor secrete americane în cadrul cooperării internaționale. Or, dacă ancheta condusă de mine a stabilit că acest grup de activiști a avut legături cu structura teroristă a lui Zarkaoui, nici un moment nu a apărut vreo implicare irakiană. În schimb, teritoriul iranian, cu binevoitoarea complicitate a Teheranului, era folosit în mod regulat de Zarkaoui și de cadrele organizației sale pentru ieșirile și intrările în Kurdistanul irakian sau ca locație pentru întâlnirile operaționale. O informație ascunsă cu grijă de Powell în demonstrația sa de la Organizația Națiunilor Unite.

J.-M. Pontaut: *O uimitoare impostură!*

---

[1] A se vedea capitolul despre „filierele cecene"

J.-L. Bruguière: O manipulare, în orice caz. Cu atât mai inacceptabilă cu cât diplomația americană utiliza elemente din informații despre o afacere judiciară în curs de desfășurare. Powell a abuzat cu siguranță prin ordin de serviciile de informații americane care cunoșteau adevărul, cel puțin din ancheta noastră. Deși decizia de a folosi aceste informații aparținea Departamentului de Stat.

Oricum ar fi, administrația Bush nu s-a dat în lături de la nici o manipulare și minciună pentru a-și atinge scopurile. Voi afla astfel la Washington, în primăvara lui 2003, că decizia de a răsturna regimul lui Saddam Hussein fusese luată la cel mai înalt nivel la începutul anului 2003, indiferent care ar fi fost concluziile Agenției Internaționale pentru Energie Atomică. Lucrările conduse de Hans Blix, directorul inspectorilor ONU, nu aveau, pentru strategii americani, mai ales pentru civilii din Pentagon, alt scop decât să câștige timp pentru a permite militarilor să fie pregătiți pentru această operațiune de anvergură.

Franța, incontestabil, a avut dreptate să reziste și să nu gireze această aventură nebunească.

J.-M. Pontaut: *Ați vorbit cu americanii despre acest angajament și ați denunțat acțiunea lor militară?*

J.-L. Bruguière: Da, în măsura în care aceasta avea o incidență judiciară asupra nivelului amenințării. Criza diplomatică, urmată de intervenția militară în Irak, a mobilizat puternic mișcarea islamistă radicală europeană care s-a radicalizat și mai mult, înregistrând o creștere sporită a Jihadiștilor. Am denunțat atunci cu putere această strategie fără sens, de exemplu în timpul colocviului de la Brookings Institution de la Washington din mai 2003 și la Singapore în același an. Am înțeles rapid că nici un argument nu putea să aibă priză la un grup restrâns, o mână de oameni care îl înconjurau pe președintele Bush, în special la Dick Cheney și Paul Wolfowitz, siguri de dreptatea lor, care se simțeau învestiți cu o misiune aproape divină. O ideologie vulgară incontestabilă, profesată dogmatic de oameni care nu înțelegeau lumea arabă și care nu acceptau să fie contrazișii. Căci, la acea epocă, tonul este maniheist: cei care nu agreau strategia lui Bush erau inamicii

Americii. Franța a fost clasată în această categorie. Timpurile s-au schimbat. America, azi, face bilanțul precedentei administrații. Este momentul rezolvării dificilei probleme a bazei de la Guantanamo și a unei revizuiri a metodelor de interogare ale CIA. Puține voci mai susțin această aventură care a costat scump comunitatea internațională și care a alimentat sentimentul antioccidental din sânul lumii musulmane. Un sentiment care este încă larg exploatat de către Al-Qaida.

J.-M. Pontaut: *Cooperarea antiteroristă dintre Statele Unite și Franța a avut de suferit din cauza acestei situații?*

J.-L. Bruguière: Paradoxal, nu. Americanii, foarte pragmatici, au separat politica de cooperare tehnică. În domeniul luptei contra teororismului, în materie de informații ca și de întrajutorare judiciară, criza politică franco-americană nu a avut nici o influență asupra calității cooperării noastre. În acest climat politic degradat, reputația mea în Statele Unite unde înnodasem de-a lungul timpului relații de încredere și stimă reciprocă cu Departamentul de Justiție al FBI a rămas intactă.

Până într-acolo încât le apăream în fața ochilor ca un fel de „ambasador", singurul reprezentant al Franței care vehicula o imagine pozitivă... Ceea ce nu m-a împiedicat să denunț manipulările politice americane din cadrul Consiliului de Securitate al ONU. Pentru a evita orice neînțelegere, ambasadorul Statelor Unite la Paris m-a asigurat chiar, în timpul unui dejun, că președintele ținea la această cooperare bilaterală și că criza politică nu ar fi avut nici o consecință negativă asupra calității cooperării judiciare. Este adevărat că partenerii noștri americani ne solicitau foarte des și că realizarea comisiilor rogatorii internaționale constituia o parte deloc neglijabilă a activității de luptă antiteroristă...

Serviciile americane, precum FBI, vor resimți, în schimb, destule dificultăți în colaborarea cu Pentagonul, însărcinat, după doctrina Wolfowitz, să conducă lupta contra terorismului, mai ales pe teritoriul irakian. Statele Unite, care, în pofida tuturor, conștientizaseră după 11 Septembrie 2001 o prea mare compartimentare a serviciilor

secrete, au încercat să remedieze această situație creând postul de director național al informațiilor[1]. Asta nu i-a făcut pe militari mai puțin reticenți în împărtășirea informațiilor cu FBI-ul. Și totuși, datorită colaborării dintre țările noastre, am descoperit o celulă teroristă la Montpellier, angajată în proiecte de atentate în Europa.

În martie 2004, au fost interceptate două apeluri telefonice inițiate, de pe telefoane cu celulă satelit, din Fallujah către numere GSM franceze. Erau telefoanele mobile ale unor marocani stabili la Montpellier. Autorii acestor apeluri au fost implicați în asasinarea a patru americani la Fallujah. Ancheta instrumentată de DST, în cadrul unei comisii rogatorii[2], a stabilit că unul dintre destinatarii acestor apeluri, un marocan numit Hamza Safi, plecase în martie 2003, cu unul dintre compatrioții săi, în Irak, unde s-a întâlnit cu unul dintre libieni[3]. La întoarcerea în Franța, Safi și membrii grupului său l-au primit la Montpellier, în cursul verii, pe acest libian însărcinat să alcătuiască o filieră pentru a facilita calea Jihadiștilor către Irak.

În iunie 2004, Hamza Safi a plecat din nou în Irak cu un alt marocan din Montpellier, Hamid Bach. Cei doi s-au regăsit în Siria, într-o casă de primire din Alep, unde au fost preluați de un irakian[4] aflat în legătură cu Zarkaoui, însărcinat să îi dirijeze spre Fallujah. Safi a fost omorât în Irak în octombrie. Cât despre Hamid Bach, acesta nu prea intenționează să moară ca un martir. S-a întors în Franța în luna august.

Însă irakianul din casa de primire din Alep i-a încredințat o misiune: l-a însărcinat pe Bach să participe la operațiuni teroriste pe teritoriul european, în Franța și în Italia. El trebuia să fabrice mecanisme explozive. Cu ajutorul unui alt membru al grupului, Bach a

---

[1] Director of National Intelligence. Primul a fost Tom Ridge. Era însărcinat tocmai cu informarea zilnică a președintelui asupra chestiunilor de securitate națională, prerogativ care până atunci îi revenise directorului CIA.

[2] Organizată în cadrul dosarului „filierelor irakiene"

[3] Ahmed Libianul

[4] Mohammed Irakianul

adunat multe informații și a cumpărat produse chimice pentru obținerea peroxidului de hidrogen. Mai târziu, a pretins că acest amestec chimic trebuia trimis în Italia. Ținând însă cont de instabilitatea sa, totul ne făcea să credem că era destinat pentru Franța. Totuși, nu am putut identifica potențialele ținte.

În schimb, grupul din Montpellier, alcătuit din studenți în tehnologie și științe, concepuse mai multe proiecte teroriste: să susțină guerilla din Irak prin trimiterea de voluntari, să organizeze atentate în Europa împotriva țărilor coaliției și să consolideze GSPC-ul în Algeria. Ceea ce, încă o dată, demonstrează rolul determinant al acestei ultime organizații în propagarea Jihadului global.

J.-M. Pontaut: *Cine erau membrii acestui grup? Studenți teroriști la Universitatea din Montpellier, e destul de neașteptat...*

J.-L. Bruguière: S-au distins în cadrul grupului trei tineri marocani proveniți din familii înstărite, trimiși în Franța pentru a urma studii superioare. Și-au pus competențele tehnice în serviciul Jihadului. S-au orientat chiar către cursuri universitare complementare, unde să învețe despre fabricarea mecanismelor explozive și a dispozitivelor sofisticate de aprindere. Aakil Chraibi, student strălucit, fiu de doctor, a făcut studii de electronică la Montpellier, absolvind chiar un masterat universitar. Și-a făcut stagiul într-o întreprindere din Montpellier, unde era foarte apreciat. El a realizat un sofisticat prototip de emițător-receptor.

Reda Barazzouk a părăsit Marocul în 2000 pentru a-și continua studiile la Montpellier. În DEUG[1], a făcut cunoștință cu Chraibi la Universitatea din Montpellier. Se va orienta spre electronică și informatică industrială și se va specializa în optoelectronică și hiperfrecvențe.

Al treilea, tot marocan, Yousef Bousag, a obținut bacul științific în Maroc în 2002. S-a instalat apoi în Franța și a urmat și el cursuri universitare la Montpellier și la Troyes în domeniul sistemelor de

[1] Diplomă de studii universitare generale cu durata de doi ani, în Franța

informații și de telecomunicații. El a recunoscut că grupul – fără ierarhie – era în întregime dedicat „cauzei" și Jihadului.

Chraibi a reprodus prototipul de emițător-receptor pe care l-a creat în timpul stagiului și l-a perfecționat cu un microprocesor pe care îl programa printr-un calculator furat de la utilizatorul său. Acest dispozitiv de aprindere a fost încredințat în octombrie 2005 la Montpellier unui emisar al unui grup apropiat de GSPC[1] venit din Algeria ca să îl ia. Acesta a realizat, cu ajutorul a doi colegi de facultate, un sistem și mai bine pus la punct, folosind o barieră laser, tehnică pe care Barazzouk o stăpânea foarte bine.

Din 2005, grupul, aflat sub influența lui Chraibi, s-a orientat din ce în ce mai mult spre GSPC, prin susținerea logistică a grupărilor de rezistență algeriene și printr-un proiect de antrenament paramilitar la frontiera algeriano-marocană. Chraibi a fost arestat în Algeria în decembrie 2005.

J.-M. Pontaut: *Prin urmare, în opinia dumneavoastră, intervenția în Irak a amplificat riscurile de atentate în Franța. Și totuși țara noastră nu a făcut parte din coaliție.*

J.-L. Bruguière: Chiar dacă nu a fost parte activă în Irak, Franța a fost țintită de elementele algeriene aparținând filierelor irakiene. Am putut dejuca aceste tentative datorită anchetelor instrumentate de secția antiteroristă și de DST, în cooperare atât cu partenerii europeni, cât și cu cei algerieni și marocani. Astfel au fost distruse în Europa și în Magreb rețele foarte ramificate, înainte ca acestea să poată acționa. Pe lângă grupurile de noi adepți ai Jihadului de curând radicalizați – cum a fost cazul celor despre care tocmai am vorbit – au mai apărut și rețele mai mult sau mai puțin structurate, alcătuite din membri călițiți în mișcarea GIA sau în GSPC-ul algerian, în marea lor parte fiind deja condamnați.

[1] Al Jabha Al Islamiah Lile Kitale – Frontul islamic pentru luptă-masacru/ucidere

Primul a fost creat chiar în închisoare... de Safe Bourada. Fost membru al GIA, acesta fusese condamnat la zece ani de închisoare în februarie 1998[1] pentru participarea la campania de atentate din 1995 din Franța.

În închisoare, și-a îndoctrinat colegii de celulă și i-a convertit la islamismul radical. În centrul de detenție de la Val-de-Reuil, a făcut cunoștință cu doi membri ai viitorului grup. Erau deținuți de drept comun, condamnați la pedepse grave, unul pentru crimă, altul pentru viol. La sfârșitul anului 2002, Bourada a hotărât să alcătuiască carta, „cartea întemeietoare", o nouă mișcare islamică, pe care a numit-o Al Ansar Al Fath[2]. O decizie survenită în punctul culminant al crizei politice irakiene. Organizația sa și-a propus drept obiectiv „ajutarea fraților din Irak pentru combaterea forțelor coaliției".

J.-M. Pontaut: *A redactat carta unei noi mișcări teroriste în pușcărie?*

J.-L. Bruguière: Bourada nu s-a dezis niciodată de idealul său islamist. Pușcăria i-a întărit convingerile. A făcut prozeliți, a convertit noi adepți, a urmărit actualitatea și și-a redactat în secret textul. La eliberare, în februarie 2003, a creat mișcarea Al Ansar al Fath, împreună cu doi delincvenți de drept comun recrutați în pușcărie. Unul dintre ei i l-a prezentat pe Mohamed Benyamina, un algerian care va juca un rol esențial în strategia mișcării. DST a pus mâna pe o copie a textului lui Bourada la domiciliul unuia dintre membrii grupului. „Carta" era împărțită în secțiuni, iar una se intitula: „Aproprierea bunurilor". Se vorbea aici despre finanțarea grupului...

J.-M. Pontaut: *Închisoarea a reprezentat un loc propice pentru islamiști!*

J.-L. Bruguière: Era cunoscut fenomenul îngrijorător al prozelitismului islamist în închisoare, manifestat de radicali, în general foști „afgani". Însă era pentru prima dată când se crease un grup terorist în mediul carceral, prin redactarea unui manifest și recrutarea deținuților de drept comun. S-a format fără larmă și fără să

[1] Pe 18 februarie 1998, de către Tribunalul Corecțional din Paris

[2] „Partizanii victoriei"

atragă atenția autorităților. Sigur, Bourada, din cauza trecutului și al profilului său, a făcut obiectul unei supravegheri aparte, însă conduita sa nu l-a dat cu nimic în vileag.

Într-un fel, grupul a fost descoperit din întâmplare. „Responsabilii cu finanțarea" din exterior au deschis o pizzerie la Mureaux și un *phone shop*. În ceea ce-i privește, membrii secțiunii „aproprierea bunurilor", aceștia atacau prostituații – niște nelegiuiți – și au agresat, în iulie 2005, un travestit de pe strada Grande-Armée din Paris. I-au furat sub amenințare bunurile personale și o sumă de bani. Anchetarea acestei mârșăvii a condus la identificarea a trei membri ai grupului. Condusă inițial de un serviciu al Poliției Judiciare pariziene, ancheta a fost rapid încredințată DST. A fost deschisă o anchetă în cadrul secției antiteroriste și m-am ocupat de ea, împreună cu alți trei colegi din cadrul secției, printre care Philippe Coirre, care l-a înlocuit pe Jean-François Ricard când acesta a plecat din galeria Saint-Éloi[1]. „Responsabilii cu finanțele" au fost interpelați în luna iulie.

J.-M. Pontaut: *Ce a făcut Bourada la ieșirea din închisoare? A rămas în Franța?*

J.-L. Bruguière: În vara lui 2003, Bourada a devenit șeful, „emirul" mișcării sale. A rămas în Franța, însă se simțea amenințat și se temea că este supravegheat de poliție. A hotărât să plece în Egipt în octombrie 2004 ca să își desăvârșească, susținea el, cunoștințele de arabă. A revenit abia în septembrie anul următor și a fost arestat imediat după asta.

După plecarea sa, a fost înlocuit de Mohammed Benyamina, care a devenit într-un fel emirul provizoriu al grupului. I-a dat un nou impuls: o ancorare la GSPC, demarată deja prin rețeaua Montpellier[2], relații operaționale mai strânse cu mișcarea lui

[1] Grup antiterorist, format din 8 judecători de instrucție, aparținând Tribunalului de Înaltă Instanță de la Paris; numele vine de la locul amplasării Palatului de Justiție parizian.

[2] Vezi mai sus contactele lui Chraibi cu Al Jabha Al Islamiah Lile Kitale, un grup apropiat de GSPC

Zarkaoui și organizarea de operațiuni teroriste în Europa și în special în Franța.

J.-M. Pontaut: *Această evoluție era înscrisă în faimoasa cartă a organizației?*

J.-L. Bruguière: Nu formal, însă carta nu o interzicea. Bourada legaliza, într-adevăr, în textul său, apelul la Jihadul împotriva Franței, considerată drept „tărâm necredincios[1]". Acesta din urmă a pretins că nu a fost niciodată informat de această strategie, însă a garantat-o după arestarea sa. A afirmat cu un oarecare cinism că, atunci când și-a dat seama de orientarea pe care Benyamina a dat-o organizației, a simțit „satisfacția grădinarului care vede cum îi cresc plantele".

Benyamina este un personaj enigmatic care a ridicat multe întrebări și a alimentat zvonuri despre manipularea sa de către serviciile algeriene. Ancheta a dezmințit aceste zvonuri și aceste supoziții. De naționalitate algeriană, Benyamina a locuit la Trappe de la sfârșitul anului 1990. În 2003, frecventa moscheea din oraș, unde a făcut cunoștință cu cea mai mare parte a membrilor grupului, unii dintre aceștia fiind tunisieni.

În iunie 2004, pe vremea când Bourada locuia încă în Franța, Benyamina a mers în Alger pentru a întâlni un emisar apropiat de Zarkaoui, un anume Al Tounsi. Obiectivul principal era coordonarea trimiterii Jihadiștilor francezi în Irak.

Însă în decembrie, Al Tounsi a dat o nouă orientare grupului, dându-i sarcina de a exporta Jihadul în Europa. Al Tounsi i-a confirmat lui Benyamina că grupul său este legat de Abu Moussab El Zarkaoui și l-a informat că organiza stagii pentru fabricarea explozibilor și a otrăvurilor în nordul Libanului, în regiunea Tripoli. Centrul de antrenament era condus de un anume Abu Hafs, un libanez apropiat de organizația teroristă Fatah Al Islam[2]. Al Tounsi i-a cerut

[1] „Dar Al Kufar"

[2] Organizație islamistă radicală apropiată de Al-Qaida apărută în Libanul de Nord în noiembrie 2006. Oficial, a rezultat din scindarea Fatah Intifada și s-a format în tabăra de refugiați palestinieni din Nah El Bared, în regiunea Tripoli. Militanții săi s-au confruntat cu armata libaneză în vara lui 2007.

lui Benyamina să îi trimită pe membrii organizației sale în Liban. Au fost desemnate trei persoane, însă doar una a mers în februarie 2005, pentru a urma un antrenament în acest centru. Însă în această fază nu era stabilit nici un obiectiv clar. Va fi însă în lunile următoare.

Benyamina a fost convocat de Al Tounsi să asiste la o reuniune operațională la Damasc în aprilie, la care a participat un irakian. Nu se mai punea problema coordonării „filierelor irakiene", ci a organizării de operațiuni teroriste cu arme neconvenționale în Europa.

J.-M. Pontaut: *Arme neconvenționale... Arme chimice, biologice sau nucleare?...*

J.-L. Bruguière: Nucleare nu. Însă chimice, cu iperită. În cursul acestei reuniuni, toți participanții i-au jurat credință lui Al Tounsi, iar irakianul s-a trezit cu sarcina de a se iniția în fabricarea și manipularea iperitei, urmând să țină cursuri în tabăra din Tripoli în Libanul de Nord. Îndeplinindu-și sarcina, a transportat clandestin în Liban o anumită cantitate de iperită. Procesul de export al violenței teroriste se accelera. În foarte mare liniște. Nici un semn tangibil nu permitea identificarea vreunei amenințări în față, excepție făcând ancheta pe care o desfășuram cu partenerii noștri externi. Benyamina a fost informat de transferul în Liban al „gazului galben" și i s-a cerut să numească ținte în Franța. El a propus sediul DST, metroul parizian și aeroportul din Orly. Unul dintre membrii mișcării sale a fost însărcinat ulterior să creeze un site internet de propagandă, Ajnad Al Islam[1], pentru sprijinirea acțiunii lui Al Tounsi.

În iunie, Al Tounsi a fost omorât în timpul unei confruntări cu armata siriană. Și adjunctul său a fost doborât puțin mai târziu. Un scenariu care nu putea să nu amintească de eliminările succesive ale șefilor GIA din anii '990.

Un nou șef, „Șeic", a preluat conducerea grupului Al Tounsi. El se ocupa mai ales de relațiile dintre organizația sa și Al-Qaida. El a trimis un emisar la Paris. Misiunea acestuia: să îi ceară lui Benyamina să facă cercetări pe teren pe aeroportul Orly și la metroul parizian.

[1] Batalioanele Islamului

Demersul „Șeicului" se înscria perfect în strategia inițiată de Al Tounsi cu prilejul reuniunii de la Damasc din aprilie 2005, cea a Jihadului global, propovăduit de Zarkaoui.

Aceste proiecte nu se vor putea concretiza. Membrii organizației lui Bourada au fost arestați înainte de a putea realiza reperaje asupra potențialelor obiective. Însă amenințarea era reală.

J.-M. Pontaut: *Unele proiecte teroriste vizau și alte țări în afară de Franța?*

J.-L. Bruguière: Italia și Germania erau și ele vizate. Rețeaua lui Al Tounsi reușise să orchestreze o operațiune teroristă în Germania, care a fost însă dejucată în ultimul minut. E vorba despre acțiunile teroriste împotriva rețelei feroviare. Pe 21 iulie 2006, poliția germană descoperea două valize-capcană în niște trenuri, în gările Koblenz și Dortmund. Aceste acțiuni erau o urmare a hotărârilor adoptate în aprilie 2005 la Damasc în prezența lui Benyamina.

Legăturile dintre operațiunile vizând Germania și teritoriul francez au fost de asemenea coroborate cu arestarea în Germania a trezorierului centrului islamist cultural din Bremen, care fusese invitat să participe la reuniunea din Damasc. Potrivit spuselor lui Benyamina, ar fi trebuit să îl întâlnească pe acesta la Paris pentru a discuta despre operațiunile care aveau Franța în vizor.

Atitudinea fermă a autorităților franceze de a nu interveni militar alături de americani în Irak a scutit provizoriu țara de amenințările cu represalii ale Al-Qaida. Însă relațiile din ce în ce mai strânse, începând cu 2005, dintre GSPC și Zarkaoui au schimbat cu mult această situație.

Benyamina s-a întâlnit cu GSPC în 2005. În august, „Șeicul", succesorul lui Al Tousni, i-a cerut să meargă în Algeria, în Constantinois, pentru a discuta despre modalitățile de scoatere din Algeria a tunisienilor aparținând GSPC...

J.-M. Pontaut: *Ce făcea în timpul acesta Bourada, fondatorul grupului?*

J.-L. Bruguière: El se afla în Egipt. Scopul său ultim era să își unească grupul cu cel al lui Zarkaoui. Susținea că arde de nerăbdare să meargă să întâlnească membrii Al-Qaida și să le explice ce

reprezenta organizația sa. în realitate, avea grijă ca proiectul să nu ajungă în zonele tribale pakistaneze. A mers la Istanbul, însă omul său de legătură l-a convins să se abată de la traseul propus. Fiind supravegheat, ar fi putut compromite securitatea instanțelor conducătoare ale Al-Qaida. A hotărât să revină în Franța, unde a fost imediat arestat.

J.-M. Pontaut: *În final, în opinia dumneavoastră cheia acestor amenințări cu atentate vine de la GSPC, a cărei strategie a depășit cu mult cadrul algerian.*

J.-L. Bruguière: GSPC recruta marocani, libieni, tunisieni, foarte activi în filierele irakiene. Rețeaua lui Al Tounsi[1] este reprezentativă în această privință. El a făcut legătura între GSPC și Zarkaoui. Această alianță strategică se află de fapt la originea amenințărilor teroriste împotriva Franței. Un alt personaj legat de Benyamina, Aanouar Majrar, căruia îi jură credință, va juca un rol important în programarea operațiunilor în țara noastră. Va acționa în cadrul unei alte rețele conduse de Ouassini Cherifi.

J.-M. Pontaut: *O rețea diferită de precedentele?*

J.-L. Bruguière: Nu cu adevărat. Este diferită, deoarece implică actori diferiți, ca Cherifi și Majrar. Dar este legată și de Zarkaoui, prin structura lui Al Tounsi, evocată anterior.

J.-M. Pontaut: *Cine este Cherifi?*

J.-L. Bruguière: Cherifi este născut la Villepinte în 1974 și este un individ foarte radical și violent. Nutrește o ură feroce împotriva Franței și a instituțiilor sale. După arestarea sa, contactul cu el a fost deosebit de dificil. S-a arătat ostil și agresiv. Încă de la reținerea sa, fiind suferind, a fost transportat în sala Cusco[2] și a profitat de neatenția personalului pentru a fugi. A fost prins la poarta spitalului. Cherifi are un trecut islamist important. Acest vechi „afgan", legat

[1] „Tunisianul", în limba arabă

[2] Sector securizat de la spitalul Hôtel-Dieu, unde sunt transportate pentru îngrijire persoanele reținute

de celula de la Frankfurt[1] și de membri ai GICM arestați în Franța în cadrul atentatelor de la Casablanca și de la Madrid, fusese deja anchetat în august 2000 de către DST pentru trafic de pașapoarte contrafăcute de origine thailandeză.

J.-M. Pontaut: *Thailandeză?*

J.-L. Bruguière: Thailanda este adăpostul principalilor autori ai documentelor contrafăcute, acte de identitate și pașapoarte. O activitate clandestină plasată la Bangkok. Ei furnizează tot atâtea documente infractorilor de drept comun, cât și rețelelor teroriste. Cherifi este reținut până în martie 2004. În detenție, el va recruta prizonieri de drept comun pentru a-i înrola în gruparea membrilor Jihadului cea care o va crea la ieșirea din închisoare. Printre ei, un marocan instalat în Franța din 1992 și condamnat de mai multe ori pentru diferite delicte, Aanouar Majrar.

J.-M. Pontaut: *Care este strategia acestui grup?*

J.-L. Bruguière: Trei sunt obiectivele grupului Cherifi: facilitarea trimiterii de mujahedini în Irak, activități de finanțare și de realizare de operațiuni teroriste în Europa. Partea de finanțare va predomina. Grupul va participa la crearea de mici afaceri comerciale pentru a „spăla" fondurile. Va plănui o operațiune de jaf armat și va apărea chiar ca fiind în legătură cu indivizi implicați într-un fals atac în detrimentul Brink's.

J.-M. Pontaut: *De ce fals?*

J.-L. Bruguière: Unul dintre însoțitorii fondurilor aparținea acestui grup islamist. El le-a transmis toate informațiile necesare. Cu ocazia atacului, el a fost lovit de camarazii săi pentru a nu-și atrage bănuieli. Va fi totuși demascat și toți membrii grupului său vor fi identificați.

J.-M. Pontaut: *Cherifi a participat la* „atacuri adevărate"?

J.-L. Bruguière: Da. O tentativă de furt utilizând explozibile împotriva unui centru fortificat în octombrie 2005. Acest centru blindat

[1] Celulă islamistă dezmembrată în decembrie 2000, care proiectase comiterea unui atentat la catedrala din Strasbourg.

situat în Beauvais adăpostea 3 milioane de euro, bani destinați alimentării distribuitoarelor automate de bilete. Dar lovitura a dat greș, pentru că încărcătura de explozibil nu a fost suficient de puternică. Gaura făcută nu permitea accesul unui om... Explozibilul era unul militar, dar prost folosit! Restul armamentului, adevărate arme de război, va fi descoperit după numeroase peripeții cu ocazia unei percheziții efectuate în plină noapte într-o boxă în regiunea pariziană.

J.-M. Pontaut: *Această rețea nu avea decât un obiectiv financiar?*

J.-L. Bruguière: Nu. Majrar va face legătura și cu alte grupuri din Turcia, Algeria și Maroc. El va fi implicat în proiecte de atentate în Europa și în Magreb. Proiecte ce vor fi comandate din Alger de GSPC. Majrar, împreună cu membrii rețelei recrutate de Cherifi, va efectua mai multe călătorii, în special în Maroc și în Algeria. În Algeria, un emisar al GSPC transmite instrucțiuni de comitere a unui atentat în Italia. Ordinul venea din partea GSPC, dar aceste operațiuni teroriste trebuiau îndeplinite pe socoteala Al-Qaida. Ele ar fi fost finanțate prin jafuri armate întreprinse de rețeaua Cherifi. Serviciile italiene dezvăluie astfel o celulă teroristă ce plănuia comiterea unui atentat împotriva catedralei din Bologna în aprilie 2006, în ajunul alegerilor legislative italiene. Scopul – ca și în Spania în 2004 – era învingerea partidului lui Berlusconi.

Această rețea, ca și precedentele, pune în evidență impactul conflictului irakian asupra nivelului amenințării teroriste în Europa. Ea demonstrează că haosul irakian, de pe urma căruia a profitat substanțial Al-Qaida, a permis o apropiere strategică între ramura irakiană a acestei organizații, condusă de Abu Moussab El Zarkaoui, și GSPC-ul algerian.

Această din urmă organizație a știut să profite de pe urma conflictului irakian pentru a-și întări poziția. Ea va comanda acțiuni teroriste în Magreb (Algeria, Tunisia, Maroc) și în Franța. Agenda teroristă a Al-Qaida viza cu prioritate țările coaliției: Spania și Italia. GSPC a adăugat Franța pe această listă, chiar dacă ea s-a opus diplomației Washingtonului.

4

Cazanul pakistanez

J.-M. Pontaut: *Irakul nu este singurul subiect de neliniște. În Pakistan atentatele se multiplică. În iulie 2008, armata pakistaneză asalta în Islamabad Moscheea Roșie unde se regrupaseră islamiștii radicali apropiați de Al-Qaida; în septembrie același an, un atentat sinucigaș cu un camion-capcană devastează hotelul Marriott din Islamabad și provoacă moartea a patru sute de persoane. Această situație, în afară de dimensiunea sa tragică, are incidențe asupra amenințării teroriste din Europa?*

J.-L. Bruguière: În Franța, nu cu adevărat. Nici un proiect de atentat – spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat în Marea Britanie – nu a fost comandat pe teritoriul țării noastre de organizațiile pakistaneze. Dar acestea din urmă s-au arătat foarte active începând din 2001. Dacă până atunci Pakistanul era un teritoriu de tranzit și de primire pentru mujahedinii plecând spre Afganistan, situația se va schimba din 2001. Membri ai mișcării islamiste radicale europene vor fi recrutați în Europa de organizațiile pakistaneze, ca Lashkar-e-Taïba.

Rețele logistice și financiare se vor dezvolta fără zgomot în Europa Occidentală. Acestea vor face recrutări mai ales în sânul comunităților lor, acolo unde erau mai bine implantate din rațiuni istorice: în Marea Britanie. Aceste rețele vor proceda și la implantări clandestine ale adepților lor în alte regiuni din lume.

În iulie 2005, Marea Britanie este lovită de atentate. Acestea sunt opera britanicilor de origine pakistaneză aparent bine integrați și vor provoca o revizuire profundă a politicii britanice în domeniul comunitarismului. Cea a Franței, fondată pe integrarea populațiilor imigrante, nu a reușit nici ea mai bine. Ca dovadă, revoltele urbane din noiembrie 2005 – fără legătură cu rețelele islamiste.

J.-M. Pontaut: *Dar de ce este justiția franceză interesată de activitatea acestor rețele pakistaneze?*

J.-L. Bruguière: Aceste rețele nu erau active înainte de 2001. Comunitatea pakistaneză este destul de redusă în Franța. Nu atrage atenția. Puțin penetrabilă, mai ales din cauza limbii, este dificil de supravegheat. Dacă serviciile noastre pot face apel la vorbitori de arabă și pot controla comunitatea magrebină, nu la fel stau lucrurile cu pakistanezii. Avem puțini interpreți de urdu sau de panjabi. Încă și mai puțini pentru dialectele vorbite în Balucistan sau Waziristan. Dintre filierele afgane, ne interesează Peshawar, din Pakistan, adevărată poartă de intrare spre taberele afgane unde se instalaseră structuri de primire ale mujahedinilor, moștenitori ai Maktab al-Khadamat. Lucrurile se vor schimba în 2001 cu rețele ale grupului Lashkar-e-Taïba operând direct în Europa.

J.-M. Pontaut: *Ce rol a jucat această organizație în creșterea amenințării islamiste în Pakistan?*

J.-L. Bruguière: Lashkar-e-Taïba a fost creată în 1989[1] pentru a lupta împotriva regimului comunist din Afganistan. În 1990, se angajează în lupta contra Indiei în problema Caşmirului, cu sprijinul autorităților pakistaneze, în principal al ISI. Organizația se va instala apoi în apropiere de Lahore. Lashkar-e-Taïba se apropie de talibani și mai ales de Al-Qaida. În 1998, Lashkar aderă la Frontul Islamic Mondial al Jihadului împotriva evreilor și a creștinilor a lui Osama

[1] Lashkar-e-Taïba, în urdu „Armata Domnului" sau „Armata celor Puri", a fost creată de Hafiz Mahammad Saeed și de Abdallah Azam. Acesta din urmă este și fondatorul Maktab al-Khadamat, evocată cu referire la filierele afgane, și părintele spiritual al lui Osama Bin Laden.

Bin Laden. Este interzis în Pakistan pe 12 ianuarie 2002. Atunci își mută sediul social la Muzaffarabad, în Cașmir. Lashkar-e-Taïba își va continua acțiunile teroriste în cadrul Jihadului mondial. Va apărea în două din anchetele noastre.

Una privește afacerea Richard Reid, despre care am vorbit deja, iar cealaltă pe un anume Willy Brigitte, un membru al rețelei conduse de Ameroud[1], care a fost recrutat de către Lashkar pentru a participa la operațiuni teroriste în Australia...

Ancheta asupra lui Richard Reid a descoperit o rețea pakistaneză apropiată de Lashkar-e-Taïba, condusă de un anume Rama Ghulam[2]. Implicând doi islamiști radicali cunoscuți de poliție – unul franco-algerian, Hakim Mokhfi, celălalt franco-marocan, Hassan El Cheguer –, care i l-ar fi prezentat pe Richard Reid, Rama Ghulam ne-a descoperit existența, în Franța, a unei filiere de recrutări de voluntari pentru Jihadul acestei organizații pakistaneze.

Originari din Aulnay-sous-Bois, acești doi activiști au frecventat mediile radicale ale capitalei ce aveau legături cu GSPC și GICM. Au apărut mai ales în legătură cu rețeaua Ameroud. O rețea în care majoritatea membrilor frecventaseră taberele afgane.

Nici Mokhfi, nici El Cheguer nu călătoriseră în Afganistan. În schimb, și unul și celălalt, efectuaseră numeroase deplasări în Orientul Mijlociu și în Egipt. Cei doi bărbați sunt recrutați de Lashkar-e-Taïba. Ghulam, care era reprezentatntul-oficial al acestei organizații teroriste în Franța, îi manipulează pentru a-i convinge să plece în Pakistan.

J.-M. Pontaut: *Cum îi manipulează?*

J.-L. Bruguière: Printr-o adevărată regie care va dura mai multe luni. În iunie 2001, Mokhfi și El Cheguer fac cunoștință cu Ghulam la moscheea din Saint-Denis. În scurt timp, ei îi vor cere reprezentantului

[1] Vezi mai sus „Moartea comandantului Massoud"

[2] Vezi mai sus „Shoe Bomber, omul cu pantofi-capcană"

european al fundației saudite Al Harramein[1], venit în Franța pentru o conferință, să le faciliteze înscrierea într-o universitate coranică în Arabia Saudită. Sauditul îi dirijează către Ghulam care îi poate ajuta în proiectul lor. Pentru a se putea înscrie la aceste universități, este cerut un anume nivel, în special în ceea ce privește araba și jurisprudența. La acest nivel se manifestă manipularea.

Ghulam îi conduce pe cei doi bărbați la Birmingham, în Marea Britanie, pentru a se întâlni aici, spune el, cu un reprezentant al Universității din Medina. De fapt îi prezintă unei structuri a lui Jamiat Ahle El Hadith[2], o organizație politică legată de Lashkar-e-Taïba. Cei doi candidați ai noștri nu obțin ceea ce doreau: sunt considerați prea bătrâni pentru a urma aceste cursuri... La întoarcerea în Franța, Ghulam îi convinge să plece în Pakistan. El dispune aici de toate contactele necesare, învățământul este de bună calitate, și nici o condiție specială nu este cerută pentru înscrierea la o școală coranică. El le vorbește atunci despre o universitate din Faisalabad, unde îl cunoaște pe rector. Pentru a-i convinge, Ghulam se ocupă de tot: obținerea vizelor și chiar împrumut de bani.

Mokhfi și El Cheguer pleacă cu avionul de la Londra la Lahore la sfârșitul lui august. Ghulam îi întâmpină la sosire. Înțeleg chiar din prima zi că nu vor putea urma nici un curs, învățământul fiind

---

[1] Abu Taleb Mohamed Shenketi era reprezentantul în Europa al acestei ONG saudite, suspectate că susține mai ales din punct de vedere financiar rețelele teroriste, printre care și Al-Qaida. Ea figurează pe lista Comitetului de Securitate al Națiunilor Unite stabilită după rezoluția 1267, referitoare la Al-Qaida, la talibani și la indivizii și entitățile asociate acestora.

[2] În urma sciziunii survenite în sânul acestei organizații în 1986, Zafar Iqbl, Hafiz Muhammad Saeed și Abdulah Azam creează Marqas Dawat Al Irshad – Partidul Chemării la Conducere, a cărui ramură armată este Lashkar-e-Taïba. Rama Ghulam va rămâne în legătură cu Hafiz Muhammad Saeed până în septembrie 2001. După interzicerea Lashkar-e-Taïba în Pakistan, în ianuarie 2002, Hafiz Muhammad Saeed este arestat. La ieșirea sa din închisoare, la sfârșitul lui 2002, mișcarea își schimbă numele și își continuă activitatea sub denumirea Jamaat Ud Dawa.

în limba urdu. Fără să aștepte, Ghulam le laudă virtuțile organizației Lashkar-e-Taïba și-i conduce într-un centru de recrutare al acesteia. Amintindu-și episodul de la Birmingham și propunerea lui Ghulam de a-i aduce în Pakistan, El Cheguer va spune: „Momește peștele cu ceea ce dorește". Cei doi islamiști ai noștri se lasă seduși cu ușurință. După ce și-au lăsat pașapoartele și biletele de avion și au fost supuși unui interogatoriu de securitate, ei au fost conduși în toiul nopții la Muzafarabad, unde se află o tabără a Lashkar-e-Taïba. Ghulam profită de șederea sa în Pakistan pentru a-l întâlni pe Hafiz Muhammad Saeed, fondatorul mișcării.

El Cheguer și Mokfhi nu vor rămâne decât vreo zece zile în acest centru, unde se vor antrena cu arme kalașnikov. Pe 11 Septembrie, cu ocazia anunțului atentatelor din Statele Unite, responsabilii taberei sar în sus de bucurie. A doua zi, cei doi bărbați părăsesc dispozitivul; se întorc în Franța pe 16 septembrie. În final, tentativa de recrutare a celor doi islamiști francezi se soldează cu un eșec.

La fel se va întâmpla și cu un alt membru al rețelei Ameroud, Willy Brigitte, care va părăsi rapid această structură pentru a-și urma propriul drum, unul mai puțin obișnuit.

J.-M. Pontaut: *Cine este Willy Brigitte?*

J.-L. Bruguière: Willy Brigitte este un francez originar din Guadelupa, născut în 1968 la Pointe-à-Pitre. Provenind dintr-o familie catolică, își petrece copilăria în Guadelupa. Din cauza unor probleme personale, părăsește Antilele pentru a merge în metropolă. Ajuns la Paris, renunță la catolicism, „religia sclavagiștilor", și se convertește, la 29 de ani, la islam. Trece rapid la radicalism și aderă la rețelele GSPC ce gravitează în jurul moscheei Omar, situată în apropiere de stația de metro Couronnes, în arondismentul 11 din Paris.

Traiectoria sa este singulară. În 1998, participă la primele stagii de antrenament organizate de Abderrahmane Ameroud, stagii destinate pregătirii membrilor grupării pentru durele condiții geografice și climatice din Afganistan.

Aceste antrenamente nu-l vor satisface pe Brigitte. În decembrie 1998, la câteva zile după cea de-a doua sa căsătorie, pleacă în Yemen pentru a urma acolo un curs de învățământ coranic într-o madrasa condusă de un apropiat al lui Bin Laden[1]. El va frecventa și o altă madrasa[2], situată în regiunea Saada[3] și cunoscută pentru formarea întru Jihad a voluntarilor arabi provenind din Europa.

Brigitte este arestat după atentatele comise în Yemen și revendicate de Armata Islamică a Abdel Abyan, o organizație a Al-Qaida. După Saana, el îi scrisese noii sale soții pentru a-i împărtăși credința sa, supunerea sa totală față de cuvântul lui Dumnezeu și voința sa de „a-l sluji pe Allah până la moarte". Soția sa, o musulmană ferventă, este speriată de radicalismul soțului ei. Ea practic nu a trăit împreună cu el. După căsătoria lor, el a plecat imediat în Yemen. La întoarcerea sa în Franța, după expulzarea din Saana, Brigitte îi întâlnește la Paris pe Djamel Loiseau și pe Samir Ferraga, care aparțin grupării formate în jurul lui Ameroud.

Cei doi islamiști hotărăsc să plece în Afganistan. Brigitte dorește să li se alăture. Cum este un solitar și nu beneficiază de nici o filieră, Ferraga îi dă niște sfaturi înainte de plecare și-i indică o adresă din Lahore. Brigitte sosește în Pakistan imediat după 11 Septembrie. Caută o cale de a ajunge în Afganistan. Dar chiar din ajun toate căile de acces sunt blocate. Rătăcește prin oraș. Într-o moschee din Lahore, recomandată de Ferraga, el întâlnește un membru al Lashkar-e-Taïba care îl recrutează. Scopul lui Brigitte este continuarea Jihadului în Afganistan. Consideră că Lashkar-e-Taïba îl poate ajuta. Este dirijat atunci către un mare complex de la periferia orașului Lahore, unde este supus unui îndelungat interviu de securitate. Este apoi preluat de un

[1] Madrasa Mohamed Al Iman, condusă de Abdelmajid Al Zandani. El supervizа o tabără situată la Saada, în nordul țării, și juca un rol principal în finanțarea ramurii Al-Qaida din Yemen.

[2] Dar El Hadith

[3] În nordul Yemenului

anume Sajid[1], un cadru superior al mișcării, responsabil cu recrutarea și cu direcționarea voluntarilor străini spre taberele din Cașmir. El înțelege rapid că Sajid aparține armatei regulate pakistaneze și că toate cadrele Lashkar-e-Taïba prezente în centru sunt legate de Al-Qaida. O impresie ce îi va fi confirmată în continuare. Cu ocazia ședерii sale de o lună și jumătate în acest complex, Brigitte va întâlni și alți stagiari străini, arabi originari din Golf, tunisieni, somalezi și doi britanici, ca și doi americani de origine pakistaneză. Cei doi britanici sunt originari din Londra, iar americanii provin de pe coasta de est a Statelor Unite.

Sajid, care face numeroase deplasări în Afganistan, îi confirmă că nu va putea ajunge în această țară din Pakistan. Îl trimite în regiunea Faisalabad, unde se află taberele de antrenament militar ale Lashkar-e-Taïba.

Într-o seară, Brigitte se îmbarcă într-un pick-up Toyota 4x4, în compania a alți patru stagiari, cei doi britanici și cei doi americani. Îi însoțește un cadru din partea organizației. Merg toată noaptea și trec pe la patru puncte de control ale armatei regulate. Vehiculul poartă un semn de recunoaștere și cel ce-i însoțește este cunoscut de militari. Trec fără greutate de aceste baraje ale armatei. Fără percheziție a vehiculului sau control al identității pasagerilor.

Grupul sosește dimineața devreme într-un sat din Pendjab, unde se află un prim centru. O structură de primire situată la 1 850 de metri altitudine. Brigitte înțelege că intră într-una dintre principalele tabere militare ale Lashkar-e-Taïba, ce cuprinde trei sectoare: structura de primire, unde rămâne toată ziua, o a doua tabără militară situată la o altitudine de 2 500 – 3 000 de metri și o a treia, la 4 000 de metri. Seara, după patru ore de mers, ajunge la cea de-a doua tabără. O tabără foarte mare, unde sunt regrupate mai multe sute de stagiari, împărțiți în două: pakistanezii și străinii. După spusele lui Brigitte, această tabără adăpostea 2–3 mii de pakistanezi și de afgani.

[1] Sajid Mir, alias Abu Braa, purtător de cuvânt al Lashkar-e-Taïba și responsabil cu relațiile externe ale mișcării

Brigitte rămâne în acest impresionant complex militar timp de două luni și jumătate și se antrenează cu toate felurile de arme și în mânuirea explozibilor. Notează că specialistul în explozibile, o autoritate în tabără, este originar din Caucaz, probabil cecen.

Află că instructorii lui sunt în realitate militari ai armatei regulate, detașați la această bază. Legăturile dintre Lashkar-e-Taïba și armata pakistaneză sunt mai mult decât strânse. Brigitte va constata acest lucru de două ori. Mai întâi cu ocazia aprovizionării taberei cu arme și muniții.

Întregul material militar este urcat la această altitudine cu elicoptere ale armatei... Stagiarii sunt însărcinați cu recuperarea lor pe timp de noapte pentru a le aduce până la tabără; M 16 americane, FAMAS franceze, kalașnikovuri, grenade, lansatoare de tip RPG, muniție de toate calibrele... Inspecțiile regulate ale armatei pakistaneze și ale CIA vor confirma impresiile lui Brigitte...

J.-M. Pontaut: *Ale CIA?*

J.-L. Bruguière: Da, ale CIA. După 11 Septembrie, americanii au făcut presiuni asupra guvernului pakistanez pentru a controla în mod mai eficient activitățile islamiste legate de Al-Qaida. I-au cerut în special generalului Musharraf să interzică organizațiilor de tipul Lashkar-e-Taïba să primească stagiari străini. Aplicarea măsurii făcea obiectul unor controale inopinate în interiorul taberelor, efectuate de o echipă mixtă de militari pakistanezi și de agenți ai CIA. Dar, cum majoritatea cadrelor Lashkar-e-Taïba aparțineau armatei, aceste inspecții erau sortite eșecului... Brigitte a fost martor la astfel de inspecții în patru rânduri.

Stagiarii străini erau preveniți în ajun de sosirea echipei de inspecție de către inspectori, militari informați de șefii lor ierarhici. Stagiarii trebuiau atunci să curețe tabăra, să strângă tot și să șteargă urmele prezenței lor, înainte de a urca la nivelul superior, la 4 000 de metri, pe durata inspecției.

J.-M. Pontaut: *Militarii joacă un joc dublu și Musharraf îi lasă?*

J.-L. Bruguière: Fără îndoială. Marja de manevră politică a lui Musharraf este slabă. Lasă să se întâmple aceste lucruri, din moment ce, în calitatea sa de șef al armatei, era la curent cu ce se petrecea.

J.-M. Pontaut: *Dar nici americanii nu puteau ignora această situație.*

J.-L. Bruguière: Nu par să fi detectat șmecheria. Cel puțin închid ochii. Pentru administrația Bush, prioritatea este Al-Qaida. Armata pakistaneză și ISI se vor concentra asupra acestui obiectiv – extern – ce nu destabilizează fragilul echilibru politic din Pakistan. Această atitudine prezintă de asemenea avantajul că place Washingtonului, care poate răspunde astfel cererilor presante venite din partea neoconservatorilor, susținători ai strategiei de război împotriva terorismului. În așa măsură încât Statele Unite inundă Pakistanul cu dolari pentru a susține goana împotriva lui Bin Laden și a locotenenților săi.

J.-M. Pontaut: *Cu Brigitte, ați obținut o mărturie directă a implicării armatei pakistaneze în strategia teroristă a grupării Lashkar-e-Taïba. Ce a devenit Brigitte după trecerea sa prin această tabără?*

J.-L. Bruguière: Mărturia sa este cu atât mai credibilă cu cât Brigitte îmi va face mai târziu aceste dezvăluiri în cursul unui interogatoriu luat în prezența avocatului său. Willy Brigitte părăsește la cererea sa tabăra Lashkar-e-Taïba și revine la Lahore. „Însoțitorul" său este Sajid. Brigitte are o nouă confirmare a faptului că acesta face parte din armata pakistaneză, prin semnele de deferență cu care este tratat acesta de militarii întâlniți pe drum. La Lahore, Sajid îi dă instrucțiuni: să nu dezvăluie nimănui trecerea lui prin tabăra Lashkar-e-Taïba și să nu se facă remarcat în așteptarea următoarelor ordine. Primește și o atenționare: Lashkar-e-Taïba dispune de unități de comando pentru a-și elimina trădătorii...

Brigitte pleacă la Paris păstrând coordonatele lui Sajid, „ofițerul său de legătură": numere de telefon mobil și adresa de e-mail. Și se va servi de ele... Se instalează la una dintre vechile lui legături și-și petrece o mare parte a timpului comunicând cu Pakistanul. Nu mai puțin de 40 de apeluri telefonice cu Sajid au fost identificate. Fără a pune la socoteală apelurile efectuate din cabine telefonice și mesajele

electronice transmise din internet-café-uri. Francezul primește instrucțiuni să-i procure „ofițerului său de legătură" pașapoarte și documente administrative false. Trebuie să servească și de contact altor militari ai Lashkar-e-Taïba susceptibili să călătorească în Franța. O misiune de „responsabil de sector" pe care o va contesta, în ciuda mărturiilor strânse pe acest subiect.

J.-M. Pontaut: *Ce așteaptă Brigitte?*

J.-L. Bruguière: Ordinele referitoare la adevărata sa misiune. Le va primi la începutul lunii mai. Sajid îi cere să plece la capătul lumii, în Australia; bineînțeles, îi finanțează călătoria. Brigitte primește de două ori câte 3 500 de euro prin intermediul sistemului pakistanez al hawala. Sajid se va folosi de un pakistanez din Marea Britanie care va transmite ordinele „hawaliștilor" din Paris. Îi dă lui Brigitte și numărul de telefon al unui contact din Sydney, Hamza Rogers. Un nume de cod.

Ancheta va permite identificarea tuturor membrilor rețelei. Contactul lui Sajid în Marea Britanie, folosit pentru a finanța operațiunea, este un personaj important pe nume Chazad Ashraf, responsabilul pentru Europa al organizației Lashkar-e-Taïba, însărcinat cu recrutarea mujahedinilor din străinătate. El a reușit să părăsească țara înainte de a-l putea audia. Cât despre Hamza Rogers, acesta este un pakistanez pe nume Faheem Khalid Lohdi, reprezentant al Lashkar-e-Taïba în Australia și șeful unei celule clandestine ce pregătea atentate în mai multe regiuni din lume.

Brigitte debarcă la Sydney pe 16 mai. Hamza îl conduce la moscheea salafistă[1] și îi procură o locuință. Îi dă și un telefon achiziționat sub o identitate falsă. Francezul este integrat în această celulă. El trebuie să ia parte la pregătirea atentatelor. Dar nu are mult timp la dispoziție, întrucât este arestat de poliția australiană.

J.-M. Pontaut: *Descoperise poliția existența acestei celule?*

---

[1] Moscheea Lakemba, al cărei imam libanez, Abdul Salam Zoud, era legat de mișcarea Al-Qaida și de o altă celulă a organizației Lashkar-e-Taïba, distrusă în Virginia, Statele Unite.

J.-L. Bruguière: Nu, n-o descoperise. Nici chiar serviciile de informații australiene nu detectaseră proiectele teroriste ale celulei lui Lhodi.

DST este cea care i-a informat pe omologii ei australieni despre prezența lui Brigitte pe teritoriul lor și despre pericolul potențial pe care acesta îl reprezintă pentru țara lor. Australienii nu au nimic să-i reproșeze în acest stadiu. Doar că nu are documentele în regulă. Ceva de genul lui Moussaoui. Este expulzat pe 17 octombrie 2003. Sosit în Franța, este imediat arestat în cadrul procedurii mele[1]. El explică în detaliu recrutarea sa de către Lashkar-e-Taïba, trecerea prin tabere, întoarcerea în Franța, misiunea care i-a fost încredințată de Sajid și contactele operaționale în Australia cu Lhodi. Dezvăluie proiectele de atentate ale acestei celule. Își confirmă în fața mea declarațiile, informațiile fiindu-le imediat comunicate australienilor.

J.-M. Pontaut: *Cum reacționează aceștia?*

J.-L. Bruguière: Dezvăluirea acestor planuri provoacă un adevărat scandal politic exploatat de opoziție. Australia este în plină campanie electorală. Poliția australiană[2] începe anchetele, sprijinită de serviciile de informații.

Lhodi va fi arestat pe 22 aprilie 2004, și pe 23 august 2006 va fi condamnat de Curtea Supremă din Noua Galie de Sud la 20 de ani de închisoare.

J.-M. Pontaut: *Aceste proiecte de atentate erau reale?*

J.-L. Bruguière: Intraseră în faza finală a pregătirii. Celula aștepta sosirea lui Brigitte. Lhodi avea nevoie, se pare, de competențele lui tehnice referitoare la explozibile, competențe acumulate în tabăra Lashkar-e-Taïba. De fapt, în timpul stagiului, el urmase un curs specific despre explozibile.

Un alt episod este cu atât mai uimitor. La sosirea în Australia, Lhodi i-l prezintă pe Brigitte unei femei cu care se va căsători pe

---

[1] Cea referitoare la rețeaua Ameroud

[2] Australian Federal Police

13 septembrie 2003 la moscheea Lakemba. Este vorba despre o australiancă convertită la islam, fost militar ce a servit în forțele speciale din Timorul de Est... Ea va depune mărturie că soțul ei a încercat să obțină de la ea informații confidențiale, legate în special de materialul electronic militar. Ea susține că ar fi refuzat să divulge aceste date și chiar că ar fi fost obligată să-și distrugă unele arhive.

În timpul celor cinci luni petrecute în Australia, Brigitte va participa activ la pregătirea acestor proiecte teroriste. În timpul acestui sejur, Lhodi va face cercetări în vederea achiziționării de produse chimice care să permită fabricarea TATP. Sticle conținând componente ale acestui produs vor fi descoperite ulterior într-un parc din Sydney. În ceea ce-l privește pe Brigitte, acesta îi va înmâna lui Lhodi o hartă a amplasamentelor nucleare din Australia. Gruparea selecționase mai multe potențiale ținte, o centrală nucleară din regiunea Sydney și instalații militare în centrul și în sud-vestul țării, lângă Perth. Brigitte va fi condamnat pe 15 martie 2007 la 9 ani de închisoare de către tribunalul corecțional din Paris. Această anchetă trebuia totodată să descopere legăturile dintre mai multe celule ale Lashkar-e-Taïba angajate în procesul terorist.

J.-M. Pontaut: *În afara Australiei?*

J.-L. Bruguière: În Marea Britanie și în Statele Unite. Americanii de origine pakistaneză, pe care Brigitte îi întâlnise în tabăra Lashkar-e-Taïba, aparțineau de o celulă clandestină a acestei organizații, dezmembrate de FBI în Virginia, în 2003. Șeful[1] lor, un pakistanez, îi trimisese la instrucție militară în tabăra Lashkar-e-Taïba după 11 Septembrie 2001. La sfârșitul perioadei de instrucție, ei trebuiau să se întoarcă în Statele Unite pentru a pregăti operațiuni teroriste. Același scenariu ca cel pentru Brigitte.

Vor fi stabilite și alte legături între Marea Britanie, Australia și Franța. Imamul care a celebrat căsătoria lui Brigitte era legat de celula din Virginia, ca și alți membri ai structurii de la Sydney. Sajid

[1] Ali Al Timini

Mir, „ofițerul de legătură" al lui Brigitte, era în legătură directă cu doi reprezentanți ai Lashkar-e-Taïba din Londra. Unul îl ajutase pe Brigitte să plece în Australia, iar celălalt era în legătură cu celula din Virginia. În plus, din 2001, Lashkar-e-Taïba, ale cărei legături cu armata și cu serviciile pakistaneze le-am amintit deja, pregătea acțiuni teroriste împotriva țărilor occidentale.

Afacerea Brigitte demonstrează periculozitatea acestor organizații pakistaneze a căror principală bază din Europa este situată în Marea Britanie. Ea subliniază însă și faptul că sistemul judiciar francez a fost capabil să detecteze într-o terță țară, Australia, o potențială amenințare care scăpase vigilenței autorităților locale. Ashraf a reușit să fugă. Complicele său implicat în activitatea celulei din Virginia, a fost în schimb condamnat în Marea Britanie[1]. În ceea ce-i privește pe cei 11 membri ai celulei americane, și ei au fost condamnați în Statele Unite[2].

J.-M. Pontaut: *Considerați că amenințarea pakistaneză a fost subestimată?*

J.-L. Bruguière: De fapt cred că această amenințare nu a fost luată în considerare suficient. Afganistanul și mai ales Irakul au ascuns fenomenul. În 2003, rețelele pakistaneze și în particular cele ale Lashkar-e-Taïba erau deosebit de active în Marea Britanie, cu doi ani înainte de atentatele de la Londra. În Statele Unite, politica administrației Bush consta în a-l susține cu hotărâre pe Musharraf cu milioane de dolari în lupta sa împotriva Al-Qaida, fără a se întreba dacă acesta controla în mod real țara.

În iulie 2007, am fost invitat să depun mărturie în fața comisiei senatoriale americane pentru probleme guvernamentale, prezidată de senatorul de Connecticut Joe Liberman[3], în legătură cu evoluția amenințării teroriste și sistemul francez. A doua zi, eram primit la Casa Albă de un consilier al președintelui. În cursul acestei

[1] Mohamed Ajmal Khan, alias Abu Khaled, a fost condamnat pe 17 martie 2006 la nouă ani de închisoare de către tribunalul din Londra.

[2] În 2005, la pedepse mergând de la câțiva ani la închisoare pe viață

[3] Chairman of the Senate Committee on Governmental Affairs

întrevederi informale și amicale, am abordat problema pakistaneză, și, după mine, incapacitatea președintelui Musharraf de a stăvili cu adevărat această amenințare. Eram la câteva luni înainte de alegerile prezidențiale din Pakistan. Interlocutorul meu nu părea convins de analiza mea. În septembrie, aflu că Statele Unite își schimbă atitudinea. O vor susține de acum înainte pe Benazir Bhutto. Aceasta va fi asasinată pe 27 decembrie 2007 la Rawalpindi, pe când participa la un miting politic pentru alegerile legislative. În 2008, Pakistanul se afundă în criză. În septembrie, hotelul Marriott din Peshawar este ținta unui teribil atentat terorist, folosindu-se un camion plin de explozibil. Un atentat fără precedent în Pakistan, în contextul unei exacerbări a terorismului în provincia situată la granița de nord-vest a țării. Apoi vor fi atinse zonele tribale și valea Swat. În acest timp, un comando terorist va coordona zece atacuri, timp de trei zile, la Bombay, în noiembrie 2008. Atacuri de o rară violență conduse cu disciplină militară împotriva mai multor ținte printre care și hoteluri de lux, ce se vor solda cu 173 de morți și mai mult de 300 de răniți. Lashkar-e-Taïba este acuzată de a fi organizat acest masacru.

Cum să ieși din acest cazan pakistanez? Și nu este deja prea târziu?

Concluzii

J.-M.Pontaut: *Înainte de a încheia această discuţie, aş vrea să vă întreb despre două cazuri pe care le-aţi instrumentat şi în legătură cu care aţi fost foarte criticat: explozia avionului care, în 1994, l-a costat viaţa pe preşedintele rwandez, Habyarimana, care a declanşat genocidul şi pe care dumneavoastră l-aţi atribuit Frontului Popular Rwandez (FPR), partidul actualului şef de stat din Rwanda; şi asasinarea, în 1996, a călugărilor din* Tibéhirine, *în Algeria. Ce le răspundeţi contestatarilor dumneavoastră?*

J.-L. Bruguière: Polemicile iscate de cele două cazuri sunt de natură diferită. Una – privitoare la călugării din Tibéhirine – este opera unui avocat care instrumentează un dosar în scopuri ideologice. Cea de-a doua se înscrie într-un context diplomatic încordat şi pătimaş.

Pe fond, nu voi răspunde. Cazul este în desfăşurare şi a fost preluat de colegii mei de la secţia care are aceste lucruri în competenţă.

Polemica iscată de ancheta privitoare la asasinarea călugărilor din Tibéhirine mă face să aduc în discuţie ascensiunea ideologiilor dogmatice, în special a celor care se dezvoltă pe terenul protejării drepturilor omului. O ascensiune invers proporţională cu numărul şi gravitatea atentatelor şi care serveşte astăzi de model.

Cele petrecute pe 11 Septembrie i-a determinat pe păstrătorii dogmei să se mai abţină. Lipsa atentatelor de pe teritoriul nostru îi incită pe unii să facă excese, cum ar fi cel de certitudini, dar şi să refuze dialogul ori să accepte păreri contrare, dacă aceste păreri deranjează. Adevărul revelat, atunci când se erijează într-un sistem

unic de valori, poartă cu el germenii celor mai profunde forme de intoleranță. Lupta împotriva terorismului este suspectă. Aceasta decurge dintr-un soi de strategie a fricii, cu scopul de a întări ceva mai mult măsurile de securitate. Secția – sau polul antiterorist – ar fi printr-o construcție ideologică o structură *liberticidă*, o excrescență malignă a corpului juridic... Iar magistrații care o formează – autori ai represiunii, personaje la fel de suspecte, purtători ai unor valori de dreapta ce se cuvin combătute. Pentru adepții acestei ideologii, lupta împotriva terorismului și legalitatea ar fi cuvinte antagonice. Căci terorismul nu ar avea nici o specificitate care să presupună un arsenal legislativ special.

Așa cum am mai spus, nu eu sunt cel care trebuie să emită o judecată de valoare în ceea ce privește evoluția dosarului ori pertinența dezvoltărilor sale recente. Nu doresc să mă justific în nici un fel, dar țin să precizez că ancheta privitoare la asasinarea călugărilor s-a derulat fără parti-pris-uri. Ca și celelalte. Maestrul Beaudoin, avocatul părții civile, a încercat să-și impună propria viziune asupra dosarului. Nu discutăm acum despre aflarea adevărului. Adevărul este unul singur. Viziunea devine maniheistă: judecători buni și judecători răi, martori buni și martori răi, generali respectabili și generali mai puțin respectabili. Chit că, de dragul împrejurărilor, trebuie împins un pion și apoi retras.

Martorul-cheie în acest caz era Tigha, un transfug din armata algeriană, un personaj îndoielnic, care a încercat să-și negocieze depoziția și să ceară în schimb permis de ședere. O cerere inacceptabilă. Din câte am înțeles, citind presa, Tigha nu și-a schimbat strategia. Partea civilă a adus în luna iunie un alt martor, un general din armata franceză. Un general „bun", în viziunea domnului Beaudoin, un general francez, un militar respectabil, nu orice transfug din armata algeriană „care ar fi putut fi îndoielnic"[1]. Iar ofițerul francez a fost

[1] „Problema responsabililor francezi care erau la putere în 1996", *Le Monde*, 9 iulie 2009

oferit pe tavă presei. Nu ceruse chiar atât. Ce contează! Tigha s-a manifestat violent în presă[1], contestând teza generalului francez. Unde este calmul justiției în toată această bătălie mediatică?

În iulie, maestrul Beaudoin a considerat că trebuie să țină o prelegere și defăimătoare la adresa mea și a capabilităților mele profesionale. Dacă aș fi magistratul pe care l-a descris el, de ce nu a cerut o anchetă? De fapt, maestrul Beaudoin este un ayatolah al gândirii unice, un păstrător al „fortăreței goale", în care, cu gelozie, și-a închis certitudinile. Cele care deservesc valorile pe care pretinde că le apără. Pentru că apărarea libertăților civile și a siguranței cetățenilor presupune mai multă înțelepciune, rațiune și discernământ. Chestiune de proporții. Trebuie pus cursorul în punctul potrivit, în acest echilibru dificil între garantarea libertăților individuale și securitatea colectivă. Un principiu consacrat de Consiliul Europei[2] și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului[3]. Iar discernământul nu trebuie să fie alterat de paralizia gândirii.

Maestrul Beaudoin nu este singurul care vehiculează această teorie. Anumiți militanți fundamentaliști ai „cauzei drepturilor omului" sunt contestatari convinși ai luptei împotriva terorismului. FIDEH (Federația Internațională a Drepturilor Omului) nu a contenit să ne denigreze acțiunile și metodele. Este dreptul său. Dar să critici maniera de abordare a asocierii în vederea comiterii de acte teroriste este și mai ciudat. Pentru că judecătorii aplică legea votată de legislativ, nu au nici o vină. Și, din câte știu eu, FIDEH nu a încercat niciodată să facă presiuni asupra reprezentării naționale. O acțiune sortită eșecului, întrucât această acuzație, care datează din 1996, nu a fost niciodată contestată de nici o majoritate, fie ea de stânga ori de dreapta. Ba, dimpotrivă, a fost întărită recent[4]. Din două una: fie o

[1] „Tibéhirine: un martor-cheie oferă o altă versiune", *Le Figaro*, 30 iulie 2009

[2] Comisia de la Veneția. Raportul din 7 aprilie 1998 și concluziile grupului de specialiști pe probleme de securitate internă din octombrie 2002.

[3] Cazul Klass. Decizia din 6 septembrie 1998..

[4] Legea nr. 2006–64 din 23 ianuarie 2006

țară ca Franța se dotează cu mijloace legale de luptă împotriva acestui flagel al timpurilor moderne, fie, în lipsa unui dispozitiv instituțional, recurge de urgență la proceduri excepționale, situate în afara legii. Dar Franța a făcut pariul legalității.

J.-M.Pontaut: *Și cazul din Rwanda, unde ați fost bănuit că ați fost manipulat de martori?*

J.-L. Bruguière: Să lăsăm, și acolo, justiția să-și facă treaba în liniște. Multe dintre cazurile la care am lucrat au avut, așa cum am văzut, repercusiuni politice sau diplomatice: cazul Bakhtiar, cazul Habache, dosarul DC 10 al companiei UTA. Sinusoidele acțiunii diplomatice și cele ale justiției nu coincid întotdeauna. Mai ales în durată. Agendele sunt diferite, ceea ce e normal. Dar să le unești pe cele două și să vrei să manipulezi justiția franceză, cum dorește Kigali, nu este acceptabil. Reluarea relațiilor diplomatice între cele două țări este, fără îndoială, de dorit și nu poate să fie condiționată de cerințele guvernului rwandez în ceea ce privește procedura franceză. Este de neimaginat pentru un stat de drept comun precum Franța, guvernat de separarea puterilor. Cu atât mai mult cu cât soluționarea anchetelor judiciare a precedat, în numeroase cazuri situații asemănătoare, soluționarea diferendelor politice. Libia nu a putut să se alăture celorlalte țări decât după finalizarea anchetelor privind atentatul din Lockerbie și cel asupra avionului DC 10 al companiei UTA.

J.-M.Pontaut: *În final, ce concluzie ați trage despre această lungă perioadă de activitate, mai ales despre cea dedicată luptei împotriva terorismului?*

J.-L. Bruguière: Această lungă întâlnire îmi dă ocazia să-mi depăn firul vieții: o investiție profesională care a fost o aventură umană și, aș zice eu, chiar o pasiune. Pasiunea de a lucra în serviciul public. Toți acești ani mă îndeamnă la reflecție și mă fac să-mi pun întrebări despre realitatea teroristă.

O reflecție. Lupta împotriva acțiunilor criminale, a violenților, identificarea locului de proveniență este una dintre misiunile principale ale statului, de care trebuie să se achite fără slăbiciune, cu determinare,

prin respectarea valorilor fundamentale. Lupta împotriva terorismului este o cerință imperioasă. Terorismul are o dimensiune politică proprie, care se referă la un proiect pe care criminalitatea obișnuită nu și-l însușește: atacarea structurilor statului, a formelor de guvernare, a stabilității instituțiilor sau știrbirea teritoriului național. Criminalitatea obișnuită, în special cea internațională, recurge la violență și, din ce în ce mai mult, la aceleași metode ca și rețelele teroriste. Dar obiectivul este unul pur mercantil. Nu se referă la nici o revendicare politică. Chiar dacă frontiera între crima organizată și terorism se estompează, în special în America Latină și în zona pakistanezo-afgană.

Din plăcere și vocație, m-am angajat pe calea judiciară, alăturându-mă, la rându-mi, unei lungi descendențe familiale de magistrați. Lupta împotriva criminalității mi-am însușit-o rapid, fiind situată în centrul apărării libertăților noastre. Lupta împotriva terorismului am purtat-o ulterior, ca o consecință a evenimentelor politice: suprimarea în 1981 a Curții de siguranță a statului. Imediat am înțeles importanța acestei misiuni, o misiune în care justiția nu era, din punctul meu de vedere, suficient de implicată.

Prin urmare, m-am specializat în contencios. Lupta mea împotriva terorismului a durat aproape treizeci de ani. Ani pasionanți, însă duri și, pe alocuri, periculoși. Deoarece, pentru a face această meserie, aș spune chiar pentru a îndeplini această misiune, trebuie să accepți încercările. Să-ți stăpânești îndoielile. Să suporți critici. Nu poți să faci o meserie atât de expusă fără să-ți asumi criticile. Este o situație normală și chiar sănătoasă într-o democrație.

Cu amenințările e altceva. Dacă nu le suporți, e mai bine să-ți schimbi meseria. În timp, costurile sunt mari. O viață de familie compromisă, o protecție apăsătoare care lasă puțin loc intimității, copii care sunt protejați de la naștere și riscul producerii unui atentat, precum a fost cel cu grenada cu cuiul tras pe trei sferturi, instalată la ușa apartamentului meu. Dar situațiile de tensiune mai degrabă m-au întărit.

Dacă m-aș fi temut pentru viața mea, nu aș fi înfruntat *Acțiunea Directă*, RAF germană și organizațiile teroriste italiene. Nu aș fi luptat împotriva rețelelor islamiste radicale. După nouă ani de eforturi, piedici, amenințări de toate felurile și investigații pe toate continentele, nu aș fi reușit finalizarea anchetei privind atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA și condamnarea – sigur, în absență – a șase înalți responsabili libieni. Căci, oricât le-ar displăcea celor comozi, visătorilor din secția antiteroristă, pe care am avut plăcerea să-i trezesc, acțiunea pe care am condus-o împreună cu serviciile de poliție și cu partenerii străini ne-a pus la adăpost de amenințarea teroristă. Un bilanț pozitiv salutat în străinătate, inclusiv în țările anglo-saxone. Dar acest bilanț nu este doar opera unui om. M-am bătut mereu pentru a apăra spiritul de echipă, sinergia operațiunilor, complementaritatea atribuțiilor.

Acest angajament determinant pentru lupta judiciară a cunoscut un episod tragic, prin moartea în 1990 a lui Gilles Boullouque, un om extraordinar, o personalitate sensibilă, un coleg experimentat, prins în spirala unei afaceri de stat: afacerea Gordji. A dus cu el motivele profunde ale gestului său de disperare. Nu am vrut să scriu și să termin această carte fără să mă gândesc la el, fără să-i evoc memoria, fără să vorbesc de faptele sale. Pentru că și el a scris pagini întregi despre lupta împotriva terorismului în anii '80.

Aș vrea de asemenea să amintesc despre activitatea zilnică a funcționarilor de poliție. Cei din DST au jucat un rol major, incontestabil în lupta împotriva terorismului islamic. Iar în sânul comunității internaționale de informații acest serviciu este unanim considerat ca fiind unul dintre cele mai bune.

J.-M.Pontaut: *Cum estimați la finele anului 2009 amenințarea teroristă în lume și în Franța?*

J.-L. Bruguière: 2008 și 2009 se prezintă ca doi ani aflați sub lovitura unei crize monetare și economice fără precedent. Agenda guvernelor este centrată pe acest aspect, iar opinia publică pândește, neliniștită, semnele de revenire. Situația internațională mobilizează puțin, în afară de politicieni. Evoluția terorismului în lume încă și mai puțin. Acest dezinteres de opinie, această detașare față de amenințarea

teroristă reprezintă oare semnul unei scăderi a violenței teroriste, în special a Al- Qaida, sau un simplu efect de piramidă?

Pentru comparație, pandemia de gripă A a migrat din teritoriile australe spre emisfera de nord. Dar la începutul acesteia, nimeni nu era cu adevărat neliniștit, căci virusul nu părea foarte activ. Fenomenul s-a produs, pandemia s-a răspândit rapid în cursul primului semestru al anului 2009, dar neliniștea nu a avut aceeași evoluție. Mutatis mutandis, amenințarea teroristă evoluează într-un context național identic: un fenomen real, dar puțin resimțit, pentru că nu este considerat periculos. O amenințare virtuală, până la urmă. Terorismul ucide în altă parte, nu la noi. Ca și gripa A, cel puțin în capitală.

Alți doi factori trebuie luați în considerare: excesele războiului împotriva terorismului ale administrației Bush, care a determinat ca reacție, în principal în Europa, sentimente antisemite, negativiste și de banalizare a violenței teroriste. În fiecare zi, atentate sinucigașe în Irak și în Afganistan produc zeci de morți, femei și copii. Dar de-acum încolo nu vor mai fi știri răsunătoare pe pagina întâi a ziarelor, ci doar articole modeste în paginile interioare, simple depeșe de agenție.

În definitiv, opinia publică șlefuiește conturul amenințării sau mai exact sentimentul pe care îl are, independent de realitatea obiectivă a fenomenului, ceea ce produce incidențe ce nu trebuie neglijate în termeni de prevenire.

O situație periculoasă, căci evoluțiile pot fi rapide atât ca intensitate, cât și ca virulență. Virusul gripei A putea să cunoască mutații, asta au înțeles medicii de la OMS astăzi. Oameni kamikaze pot lovi mâine Parisul. Nu e vorba din păcate depsre ficțiune, nici într-un caz, nici în celălalt. Dar pentru că gripa este contagioasă și ne privește pe fiecare, mobilizează mai mult decât o amenințare globală potențială. O bombă este precum un accident, îi omoară pe alții, care se găsesc la momentul nepotrivit în locul nepotrivit.

Terorismul nu produce frică decât dacă efectele lui sunt catastrofale: 11 Septembrie. Madrid și Londra. Chiar dacă unda de șoc a fost percepută diferit, în funcție de locul în care ne aflăm. Nu și la Paris, unde, odată ce compasiunea a trecut, ecourile acestor atentate fără

precedent au dispărut de pe prima pagină a ziarelor după câteva zile. Și totuși, bombe au explodat lângă noi. Dar nu la noi! Teama dispare la granița noastră, când vine din Bagdad, din Kabul sau din Nouakchott.

Nu putem avansa astăzi ipoteza că terorismul a pierit, că Al-Qaida a fost învinsă și că steagul Jihadului nu mai flutură pe moscheile radicale sau pe școlile islamice pakistaneze (Madrasa). Putem să ne punem întrebări despre metodele de luptă sau despre fenomenul de radicalizare. Nu am pretenția că dețin adevărul, nici în ceea ce privește analiza fenomenelor, nici a mijloacelor de ripostă. În schimb, experiența îmi autorizează o încercare de evaluare a acestei amenințări care, din păcate, este reală. O amenințare care rezultă din mondializarea fenomenelor teroriste și care ne privește direct.

Intervenția militară americană în Irak a determinat, așa cum am văzut, o stare de haos în această țară, de care Al Qaida a profitat din plin. Dar mai ales a împiedicat Statele Unite ale Americii și aliații săi să consolideze situația din Afganistan. Orașul Kabul, puțin susținut de coaliție, era slăbit. O situație de care au profitat talibanii și „mai marii războiului". Al-Qaida, ajutată de talibani, și-a consolidat poziția în zonele tribale. Culturile de maci și traficul cu opiu le-au umplut buzunarele talibanilor și finanțează Al-Qaida. Situația din Pakistan este una îngrijorătoare. Guvernul a pierdut controlul asupra unei părți a armatei și asupra ISI, un serviciu de informații care nu se mai bucură de încrederea partenerilor străini. Și, mai grav încă, situația din Asia Centrală se deteriorează constant, iar Caucazul rusesc se reaprinde. Un arc de criză se profilează în nord, din Pakistan, și se întinde către vest, până la porțile Europei.

În Africa de Nord, AQMI[1], născută din supunerea GSPC, și-a multiplicat acțiunile teroriste în Algeria și Sahel, în special în Mauritania, cum o atestă și atentatul împotriva ambasadei Franței din Nouakchott[2]. Islamicii din această nouă ramură a Al-Qaida caută să destabilizeze zona și să relanseze acțiunile teroriste împotriva resortisanților noștri și

[1] Al-Qaida din Țările Magrebului Islamic

[2] Atentat kamikaze din 8 august 2009

a intereselor noastre din regiune. Riscul unor acțiuni teroriste în Franța este, prin urmare, real.

Iranul ar putea fi incitat să joace un rol important în activitatea rețelelor teroriste, prin agravarea conflictelor referitoare la programul său nuclear. O acțiune ce s-ar putea dezvolta în zona sa de influență, dar și pe alte continente, unde dispune de rețele. Este mai ales cazul Africii de Vest și al Americii Latine. Acest subcontinent, ferit până acum de amenințarea Al-Qaida, adăpostește comunități șiite, în special în Argentina, susceptibile de a fi manipulate. O situație cu atât mai neliniștitoare, cu cât acestea din urmă, apropiate de Hezbollah, și care se dedau la trafic de orice fel, sunt capabile să încheie alianțe circumstanțiale cu cartelurile de droguri din Columbia și din Mexic. O configurare de amenințări complexe îndreptate împotriva SUA.

Terorismul cuprinde și organizațiile de tip separatist, fie că e vorba despre naționalismul corsican ori despre organizația bască ETA. Lupta împotriva acestor rețele reprezintă o parte importantă a activității dispozitivului antiterorist. În ceea ce privește ETA, nu am fost direct implicat în această luptă. Ea este condusă, în interiorul secției antiteroriste, de doamna Le Vert cu convingere, eficiență și curaj. O luptă exemplară, care reunește structurile polițienești și judiciare franceze și spaniole, într-o cooperare bilaterală exemplară pentru Europa.

Cât privește Corsica, am fost implicat personal în lupta împotriva multiplelor rețele, cu diverse motivații, care se declarau naționaliste, în special în ancheta privind asasinarea în 1998 a prefectului regiunii, Claude Érignac. O anchetă lungă și complexă, condusă de mai mulți magistrați, din secție, printre care Gilbert Thiel, într-un mediu politic și mediatic adesea ostil. Cazul a fost soluționat prin condamnarea membrilor comandoului. În această carte am decis să nu amintesc de aceste cazuri, care necesită o abordare separată.

Franța, confruntată cu toate aceste mize, trebuie să rămână vigilentă. Amenințările sunt multiple, și perspectivele diverse. Configurația internațională o determină să rămână mobilizată, fiind o posibilă

țintă, așa cum am încercat și eu să demonstrez și așa cum reiese și din comunicatele recurente ale AQMI și ale Al-Qaida de pe internet.

Dar Franța dispune de cele mai performante dispozitive de luptă antiteroristă din câte există și care au fost recent întărite. Un dispozitiv de invidiat. Și dacă îmi este permis să formulez un sfat la sfârșitul acestei cărți: el trebuie menținut, este fortăreața noastră în fața amenințărilor ce o să vină.

Glosar

Action Directe* – *Acțiunea Directă, grup înarmat terorist de extremă-stângă. A acționat între anii 1979–1987 prin organizarea a peste 80 de atentate sângeroase pe teritoriul Franței. Ultimii membri ai grupului au fost arestați în 1987, judecați și condamnați la diverse pedepse pentru asasinarea lui Georges Besse, directorul general al Renault, a generalului René Audan și organizarea unor atentate împotriva localurilor Interpol sau al Uniunii Europei Occidentale. Din 1985, s-a aliat cu gruparea teroristă vest-germană Fracțiunea Armata Roșie (RAF).

***AG* – *assemblée générale*,** adunare generală

Al-Qaida – „Baza", mișcare islamistă fondată de șeicul Abdullah Yusuf Azzam și de elevul său Osama Bin Laden în 1987. De inspirație sunnită fundamentalistă, acțiunile revendicate de organizație sunt considerate ca acte teroriste de Statele Unite, țările membre ale UE, etc. Cele mai răsunătoare operațiuni ale organizației teroriste sunt: atentatul de la 11 martie 2004 de la Madrid și cele de la 7 iulie 2005 de la Londra.

La 2 mai 2011, Osama Bin Laden a fost ucis la Abbattabad, în Pakistan, de o echipă SEAL a Forțelor navale americane.

***AIS* – *Armée Islamique du Salut, Armata Islamică a Salvării*,** emanație a FIS (Frontul Islamic al Salvării), constituită într-un grup de luptă antiguvernamental.

Ajnad Al Isla – Batalioanele Islamului, site internet de propagandă islamistă.

Ansar al-Fath – Partizanii Victoriei, grupare teroristă franceză care proiecta organizarea unor atentate în capitala Franței. Membrii acesteia au fost instruiți în Liban, iar în anul 2008 au fost arestați și ulterior judecați în Franța.

Ansar Al-Islam – Partizanii Islamului, organizație teroristă islamistă apropiată de Al-Qaida.

AQMI – Al-Qaida au Maghreb Islamique, Al-Qaida în Magrebul Islamic, ramura magrebină a organizației teroriste a lui Osama Bin Laden, creată oficial în anul 2007. A acționat și acționează în special în Algeria, dar și în țări vecine (Mauritania, Mali, Niger, Senegal etc.).

ASI – Attaché de sécurité intérieure, atașat de securitate internă.

avion ULM – avion ultraușor motorizat *(avion ultra léger motorisé)*.

BAC – Brigade anti-criminalité, Brigada anticriminalitate, serviciu al poliției naționale franceze.

BKA – Bundeskriminalamt, oficiul Federal al Poliției Criminale, poliție federală din RFG, care acționează în întreaga țară și care, în anii '80, a combătut organizația teroristă Fracțiunea Armata Roșie (RAF).

BR – Brigate Rosse, Brigăzile Roșii, desemnează mai multe organizații revoluționare ale extremei-stânga italiene. Au comis mai multe atentate și asasinate, în special răpirea și uciderea, în 1978, a fostului șef al guvernului iralian, Aldo Moro. În anul 1980, în închisorile italiene se aflau aproape 4 000 de deținuți pentru activități teroriste.

Brink's, firmă de securitate și de protecție cu sediul în Richmond, Virginia.

CCC – Cellules Communistes Combattantes, Celulele Comuniste Combatante, organizație teroristă de extremă-stânga, care a acționat

în anii '80 în Belgia. Și-a încetat activitatea în 1985, după arestarea și condamnarea șefilor săi.

COLP – Comuniștii Organizați pentru Eliberarea Proletariatului.

CRS – Compagnies Républicaines de Sécurité, Companiile Republicane de Securitate, unități ale poliției franceze de intervenție în cazul manifestațiilor, dar și pentru protecție civilă.

CSPPA – Comitetul de Solidaritate cu Prizonierii Politici Arabi din Orientul Apropiat, grup extremist apropiat de Hezbollah. A organizat o serie de atentate la Paris în perioada 1985–1986, soldat cu morți și răniți.

DCN – Direction des Constructions Navales, Direcția de Construcții Navale din Franța.

DCPJ – Direction Centrale de la Police Judiciaire, Direcția Centrală a Poliției Judiciare, direcție activă a Poliției din Ministerul de Interne francez. Are competență asupra întregului teritoriu francez.

DCRG sau ***RG – Direction Centrale des Renseignements Généraux*** sau ***Renseignements Généraux, Direcția Centrală a Informațiilor Generale*** sau ***Informațiile Generale***, era un serviciu de informații din cadrul Poliției Naționale franceze. Avea drept misiune informarea guvernului privind orice mișcare ce putea aduce atingere securității statului. La 1 iulie 2008, a fuzionat cu Direcția Supravegherii Teritoriului pentru crearea DCRI (Direcția Centrală a Informațiilor Interne).

DCRI – Direction Centrale du Renseignement Intérieur, Direcția Centrală a Informațiilor Interne, creată la data de 1 iulie 2008 din fuziunea DST cu DCRG. Este serviciul de informații din cadrul Ministerului de Interne francez și se dorește „un FBI francez" în domeniul activității de informații. Are drept misiune: contraspionajul, antiterorismul, combaterea criminalității cibernetice, supravegherea mișcărilor, grupurilor sau organizațiilor subversive, lupta antiproliferare, contraspionajul economic.

DCSP – Direction Centrale de la Sécurité Publique, Direcția Centrală a Securității Publice, direcție generală a poliției franceze, însărcinată cu menținerea liniștii și a ordinii publice pe întreg teritoriul național.

Dev-Sol – Devrimci Sol, mișcarea ***Stânga Revoluționară din Turcia***, apărută în 1978, colaborează din 1988 cu PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan).

DGSE – Direction Générale de la Sécurité Extérieure, Direcția Generală de Securitate Externă, serviciul de informații externe al Franței, creat la 2 aprilie 1982, prin tranformarea fostului SDECE (Serviciul de Documentare Externă și de Contraspionaj).

DS – Darjavna Sigurnost, Securitatea Statului, serviciile secrete ale Republicii Populare Bulgaria.

DST – Direction de la Surveillance du Territoire, Direcția Supravegherii Teritoriului, era unul din serviciile de informații ale Ministerului de Interne. Sarcinile sale principale erau contraspionajul în Franța, combaterea terorismului și lupta antiproliferare. La 1 iulie 2008, a fuzionat cu Direcția Centrală a Informațiilor Generale, în cadrul Direcției Centrale a Informațiilor Interne (DCRI).

ENA – Ecole Nationale d'Administration, Școala Națională de Administrație, instituție superioară de învățământ, însărcinată să asigure selecția, formarea inițială și continuă a înalților funcționari francezi și internaționali. Oferă acces la înaltele posturi din cadrul funcției publice franceze.

„épervier" – „eretele", misiune specială a armatei franceze de sprijin militar acordat unor state africane.

ETA – Euskadi ta Askatasuna-Țara Bască și Libertatea, organizație extremistă bască.

***FARC – Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia*, Forțele armate revoluționare din Columbia,** organizație de gherilă procomunistă, aflată pe lista structurilor teroriste mondiale. În

anii 2000, număra aproape 17 000 de luptători, numărul acestora reducându-se la 10 000 în anul 2010.

FARL – Fracțiunea Armată Revoluționară Libaneză, mișcare extremistă palestiniană, creată în 1979 de Georges Ibrahim Abdallah. Bazată în Liban, a acționat mai ales în Orientul Mijlociu. Obiectivul: eliberarea Libanului de orice prezență străină (Franța, SUA, Israel) și crearea unui stat palestinian. A fost destrămată în 1986.

Fatah al-Islam – Cucerirea Islamului, mișcare islamistă salafistă armată cu baza în Liban, apărută în 2006. Este trecută pe lista organizațiilor teroriste.

FIJA – Frontul Islamic al Jihadului înarmat, organizație Jihadistă diferită de GIA, care avea printre obiective, în Algeria, combaterea intelectualilor și a ziariștilor.

FIS – Frontul Islamic al Salvării, formațiune politică algeriană, creată în anul 1989, ce milita pentru instalarea unui stat islamic în Algeria. Desființată în anul 1992 de Tribunalul Administrativ din Alger.

FLNC – Front de Libération Nationale Corse, Frontul de Eliberare Națională Corsican, mișcare armată naționalistă fondată în 1976, activă și în zilele noastre. Militează pentru independența Corsicii.

FLP – Frontul de Eliberare a Palestinei, organizație palestiniană creată în 1959 de Ahmed Jibril. Se afla până în anul 2010 pe lista organizațiilor teroriste din UE și se află încă pe cea a SUA și a Canadei.

FPLP – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei, organizație militantă palestiniană provenind din mișcarea Naționalistă Arabă (MNA), care combina marxismul cu naționalismul arab, fondată în anul 1967 de Georges Habache și Ahmed Jibril. Plasată pe lista organizațiilor teroriste (SUA, Canada, UE).

FPLP-CG – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei-Comandamentul General, fracțiune disidentă creată în 1968 din structura de bază (FPLP) de Ahmed Jibril. Susținută de Siria și Iran. Se află pe lista oficială a organizațiilor teroriste. La 25 decembrie 1987, două deltaplane ale organizației au organizat un raid în nordul zonei de securitate israeliene din sudul Libanului. Rezultatul acțiunii: 6 soldați israelieni uciși.

FPLP-OS – Frontul Popular de Eliberare a Palestinei-Organizația Specială sau ***Operațiuni Speciale***, grupuscul terorist palestinian înființat în anul 1970 și opus lui Yasser Arafat.

***FSB – Federalnaia Slujba Bezopasnosti*, Serviciul Federal de Securitate al Federației Ruse,** principalul succesor al KGB.

Galerie Saint-Éloi, grup format din opt judecători de instrucție francezi, aparținând Tribunalului de Înaltă Instanță din Paris.

Gama'a al Islamiya – Grupul Islamic, organizație islamistă egipteană aflată în relații cu Al Qaida. Se află pe lista oficială a organizațiilor teroriste.

GARI – Grupurile Internaționaliste de Acțiune Revoluționară, organizație anarhistă „antiimperialistă", activă în Franța în anii '70. A organizat numeroase atentate pe teritoriul francez, în special împotriva oficialităților spaniole din epocă și a autorităților franceze.

GIA – Grupul Islamic Armat, organizație armată algeriană care are drept scop răsturnarea guvernului algerian și instaurarea Republicii islamice. Metodele utilizate sunt cele ale terorismului clasic, iar organizația se află pe lista structurilor teroriste. În atentatele organizate de aceasta și-au pierdut viața peste 1 000 de victime. Este divizată în două clanuri: salafiștii, care încearcă să organizeze o revoluție islamică mondială și djazariștii, care încearcă să obțină puterea politică în Algeria.

GIGN – Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale – Grupul de Intervenție al Jandarmeriei Naționale, unitate specială de intervenție a Jandarmeriei franceze.

GSPC – Grupul Salafist pentru Predică și Luptă, organizație islamistă armată din Algeria. Se află pe lista organizațiilor teroriste. În anul 2007, și-a schimbat numele și a devenit ***Al-Qaida în Magrebul Islamic.***

GRU – Direcția Generală de Informații a Statului-Major al Forțelor Armate, serviciul de informații militare al fostei Uniuni Sovietice și actualmente al Federației Ruse. Reputat ca fiind foarte eficace și mai puțin politizat decât KGB-ul. După 1991, și-a continuat în forță acțiunile în străinătate.

Hamas – „fervoare" în limba arabă, acronimul ***Mișcării de Rezistență Islamică,*** mișcare islamistă palestiniană compusă dintr-o ramură politică și o alta armată. Considerată teroristă de UE, SUA și Canada. Implicată activ în conflictul cu Israelul.

Hezbollah – Partidul lui Dumnezeu, mișcare politică șiită libaneză, înființată în 1982. Partid politic oficial în Liban, diferit perceput de comunitatea internațională. SUA, Canada, Australia și Olanda l-au înscris pe lista organizațiilor teroriste. Este considerat răspunzător pentru numeroase sechestrări de persoane și atentate spectaculoase și sângeroase.

Harkat Mujahideen al-Alami , organizație teroristă din Pakistan. În anul 2002, Kamran Atif, membru al organizației, a încercat să-l asasineze pe președintele Pervez Musharraf. Arestat în 2004, a fost condamnat la moarte de justiția pakistaneză.

IB – Intelligence Bureau, serviciul intern de informații aflat în subordinea Ministerului de Interne din Pakistan.

IRA – Irish Republican Army – Armata Republicană Irlandeză, organizație paramilitară care luptă cu mijloace violente pentru apărarea minorității catolice din Irlanda de Nord și reunificarea insulei. Din anul 2005, a renunțat la lupta armată și a depus armele.

ISI – Inter-Services Intelligence, Serviciul de informații pakistanez.

Jund Al-Islam – Luptătorii Islamului, grupare teroristă, apropiată de Al-Qaida.

KGB – Komitet Gosudarstvennoi Bezopasnosti – Comitetul Securității Statului, principalul serviciu de informații al Uniunii Sovietice din perioada poststalinistă.

Lashkar-e-Omar, grup islamist militant bazat în Pakistan, renumit mai ales pentru atacurile teroriste din noiembrie 2008, de la Bombay, soldate cu numeroase victime.

***Lashkar-e-Taiba*, „Armata celor pioși"**, în limba urdu, mișcare islamistă pakistaneză înarmată, aflată pe lista oficială a organizațiilor teroriste. Considerată ca fiind apropiată de Al-Qaida. Operează prin atacuri sinucigașe, îndreptate împotriva forțelor armate indiene. Fondatorul acesteia, Hafiz Mohammad Saeed, a creat-o în 1981.

LTTE – Tigrii Eliberării din Tamil Eelam, organizație teroristă tamilă, învinsă de armata sri-lankeză în anul 2009. Luptă pentru crearea unui stat tamil în Sri Lanka. Se află pe lista oficială a organizațiilor teroriste.

Maktab al-Khadamat (MAK) – Biroul Seviciilor, cunoscut și ca ***Biroul Afgan***, fondat de Abdallah Azam, părintele spiritual al lui Osama Bin Laden, pentru obținerea de capitaluri din surse occidentale în vederea finanțării Jihadului împotriva armatei sovietice în Afganistan. S-a ocupat, ulterior, de recrutarea combatanților teroriști din întreaga lume. Se află pe lista oficială a organizațiilor teroriste.

Mathaba (Mathabat) – „Tabăra de bază". Organizație creată în Libia, în anul 1980. Oficial prezentată ca un „centru libian antiimperialist", organiza operațiuni subversive și teroriste în special în Africa. A oferit stagii de formare în lupta de gherilă și în tehnici teroriste mai multor organizații subversive africane sau din alte zone.

MIL – Movimiento Ibérico de Liberación, Mişcarea Iberică de Eliberare, grup armat anarhist activ în Spania anilor 1971–1973.

MJIM – Mişcarea Tineretului Islamic Marocan, principala organizaţie islamistă clandestină marocană, înfiinţată în anii 1969–1970.

MNRI sau ***MNR – Mişcarea Naţională de Rezistenţă***, mişcare de rezistenţă monarhistă iraniană.

ODLI – Organizaţia monarhistă a Drapelului Libertăţii din Iran.

OMPI – Organizaţia Mujahedinilor Poporului Iranian, mişcare de rezistenţă armată faţă de regimul Republicii Islamice Iran. Este plasată pe lista organizaţiilor teroriste.

OPJ – Officier de police judiciaire, ofiţer de poliţie judiciară.

OAS – Organisation Armée Secrète, Organizaţia Armata Secretă, organizaţie politico-militară franceză clandestină, creată în 1961 şi care luptă pentru menţinerea Algeriei franceze.

PKK – Partidul Muncitorilor din Kurdistan, organizaţie armată ce se prezintă sub forma unei mişcări de gherilă, activă mai ales în Turcia, Siria şi Iran. Vizează independenţa teritoriilor cu populaţie majoritară kurdă. Se află pe lista oficială a organizaţiilor teroriste.

Prima Linea – Prima Linie, Linia Frontului – grup armat autonom italian, activ în „anii de plumb", 1976-1981. Considerat al doilea ca importanţă după Brigăzile Roşii, a fost fondat în 1976.

Raid – Recherche, assistance, intervention, dissuasion, unitate de elită a poliţiei franceze ce poartă numele de „raid", format din iniţialele „cercetare, asistenţă, intervenţie, disuasiune". Înfiinţată în 1985, contribuie la lupta împotriva oricărei forme de criminalitate şi de mare banditism. Contribuie şi la combaterea terorismului, sprijinind Unitatea de Coordonare a Luptei Anti-teroriste (UCLAT). Poate acţiona împreună cu GIGN-ul, când şeful Raid devine coordonatorul Forţei de Intervenţie a Poliţiei Naţionale.

Rote Armee Fraktion (RAF) – Fracțiunea Armata Roșie, organizație teroristă de extremă stângă, care a acționat în Germania Federală între anii 1968–1998. A fost numită și Banda Baader-Meinhof, după numele liderilor săi istorici. S-a manifestat în 1971, ieșind din anonimat prin publicarea manifestului „Conceptul gherilei urbane". Au urmat atentate sângeroase în care și-au pierdut viața mai multe personalități, printre care procurorul federal Siegfried Buback, împreună cu garda de corp și șoferul său sau șeful patronatului german, Hans Martin Schleyer. Bilanțul oficial al asasinatelor organizate și realizate de membrii RAF în perioada 1970–1998 este de 34 de persoane.

SAVAK – Organizația Națională de Securitate și Informații, serviciile de securitate și informații ale Iranului imperial, create în anii 1956-1957, formate și finanțare de CIA și desființate în anul 1979, odată cu instaurarea Republicii Islamice Iran.

Sendero Luminoso – Calea Luminoasă, organizație teroristă precomunistă din Peru. Se află pe lista organizațiilor teroriste alcătuită de UE și Statele Unite.

Sham, regiune istorică ce cuprindea Siria actuală, Libanul actual, Iordania actuală și Palestina.

SRPJ – Service Régional de la Police Judiciaire, Serviciul Regional al Poliției Judiciare franceze.

Stasi – Ministerul Securității Statului din RDG, creat la 8 februarie 1950. Desemnat „scutul și spada partidului" de propaganda regimului, avea drept misiuni: activitatea de poliție politică, munca de informații, spionajul și contraspionajul. A întreținut relații foarte susținute cu KGB-ul, fiind considerat de acesta ca foarte eficient. La căderea Zidului Berlinului și odată cu reunificarea Germaniei a fost desființat. A lăsat moștenirea „otrăvită" a arhivelor sale, care conțineau nu numai numele celor suspecți, dar și pe cele ale agenților și informatorilor acestora.

SVR – Slujba Vnecinci Razvedki, Serviciul de Informații Externe al Federației Ruse, creat în 1991, succesorul oficial al Primei Direcții Generale a KGB.

Takfir sau ***Takfir Wal-Hijra*** – „Pocăință și exil", denumire populară dată unui grup radical islamist fondat în anul 1960, în Egipt. În anii '80 a avut unii membri aliați ai Al-Qaida, în mai multe țări arabe.

TATP – peroxid de acetonă, explozibil primar sub forma unei pudre albe dificil de detectat.

Tabligh (Tablighi jama'at) – Asocierea pentru predică, mișcare religioasă musulmană revivalistă: misiunea sa este de a retrăi obligația de predică în cadrul islamului.

UCLAT – Unité de coordination de la lutte antiterroriste, Unitatea de coordonare a luptei antiteroriste, structură ce regrupează reprezentanți ai tuturor direcțiilor active ale Poliției și Jandarmeriei naționale din Franța. Creată la 8 octombrie 1984, supraveghează accesul la informațiile operative pertinente referitoare la combaterea terorismului.

VEVAK – Ministerul Informațiilor și Securității al Republicii Islamice Iran, creat în 1979.

Cuprins

Prefață *5*
Introducere: 11 Septembrie 2001 ..... *19*

Partea întâi
Înainte de antiterorism

1. O copilărie suprarealistă 25
2. Anticamera legăturilor periculoase 36
3. Primii pași parizieni: prostituție și „galanterie" 47
4. Dosare criminale 61
   - Ultimul condamnat la moarte 61
   - Japonezul canibal 64
   - Doctorița Folamour 74

Partea a doua
Anii de plumb

1. Franța în vâltoarea palestiniană 89
   - Măcelul din strada Rosiers 89
   - *City of Poros:* o croazieră tragică 103
2. Manipulări și pași greșiți ai puterii 116
3. Tertipurile Kremlinului 136
   - Țările din Est, sponsori ai grupărilor teroriste 136
   - De la spionul venit din Bulgaria la atentatul împotriva Papei 145
4. Statele teroriste 159

– Atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA 159
– *Cine sunteți dumneavoastră ca să îndrăzniți să vorbiți despre atentat?* 163
– *Scotocind prin deșert* 166
– *Bomba fusese pusă în Brazaville* 169
– *Apollinaire a fost sacrificat* 175
– *Implicarea Libiei* 179
– *În căutarea timerului taiwanez* 186
– *Evaziunea rocambolescă a lui Yanga* 190
– *Un film pentru familiile victimelor* 194
– *Libia sub presiunea ONU* 195
– *Lobby-ul prolibian: miros puternic de bancnote verzi* 198
– *Libienii cad în propria capcană* 203
– *Direcția: Tripoli* 209
– *Chirac îi scrie lui Gaddafi* 215
– *Percheziții în serviciile secrete libiene* 217
– *Libienii – condamnați de Curtea de Apel* 222
– *Adevărata ambiție a lui Gaddafi* 226
– Asasinarea lui Chapour Bakhtiar: o adevărată crimă de stat 228
5. Culisele serviciilor secrete 258
– Georges Habache sau cum să te debarasezi de ceva 258
– Afacerea Bseiso: un asasinat aproape perfect 270
6. *Acțiunea Directă:* o mișcare anarhistă 282
– O apologie a luptei armate 283
– *Nonna Acțiunii Directe* 287
– Măcelul din bulevardul Trudaine 288
– Blonblon 292
– Urmărirea asasinilor 293
– Cele două ramuri ale *Acțiunii Directe* se despart 296
– O grenadă pe palier 297
– Radicalizarea *Acțiunii Directe* 300

Partea a treia
Înainte de 11 Septembrie 2001
Islamismul radical

1. Înmulțirea pericolelor. Brigăzile internaționale teroriste 305
– O nouă eră 305
– *Algeria, motor al mișcărilor islamiste radicale* 307
– *Un nou tip de amenințare* 312
2. Atacuri împotriva Franței 323
– Deturnarea zborului Alger–Paris 323
– Campania de atentate din 1995 329
3. Tărâmurile Jihadului 341
– Afganistan, pământ al Jihadului și leagănul Al-Qaida 341
– Bosnia: o altă destinație pentru luptătorii islamului 350
– „Nebunii" *din Roubaix* 350
– *Itinerarul a doi mujahedini francezi* 352
4. Exportul terorii 355
– În Statele Unite: proiect de atentat împotriva orașului Los Angeles: afacerea Ressam 355
– În Europa: catedrala din Strasbourg luată drept țintă 365
5. Două operațiuni care prevestesc 11 Septembrie 2001 369
– Moartea comandantului Massoud: Al-Qaida își activează rețelele europene: 369
– *Implicarea unei grupări franco-belgiene* 369
– *Ținte – Campionatul Mondial de Fotbal din 1998 și Euro 2000* 372
– Ucenicul pilot terorist 377

Partea a patra
După 2001
Persistența amenințării Al-Qaida

1. Demonstrația lui Bin Laden 387
– Sinagoga din Djerba 388

– Petrolierul lovit 399
– Bali: cluburile infernului 401
– Atentatul din Karachi 403
– *Shoe Bomber*, omul cu pantofi-capcană 411
– Al-Qaida vizează insula Réunion 419
2. Europa în continuare amenințată 426
– Cazul Beghal 427
– Filierele cecene 439
3. Irak: o trambulină pentru Bin Laden 448
4. Cazanul pakistanez 469

Concluzii 483

Glosar 493

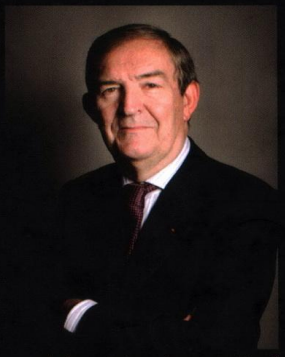

„Lupta mea împotriva terorismului a durat aproape treizeci de ani. Ani pasionanți, însă duri și, pe alocuri, periculoși. Deoarece, pentru a face această meserie, aș spune chiar pentru a îndeplini această misiune, trebuie să accepți încercările. (...) Dacă m-aș fi temut pentru viața mea, nu aș fi înfruntat Acțiunea Directă, RAF germană și organizațiile teroriste italiene. Nu aș fi luptat împotriva rețelelor islamiste radicale. După nouă ani de eforturi, piedici, amenințări de toate felurile și investigații pe toate continentele, nu aș fi reușit finalizarea anchetei privind atentatul împotriva avionului DC 10 al UTA și condamnarea – sigur, în absență – a șase înalți responsabili libieni."

JEAN-LOUIS BRUGUIÈRE

„Interviurile cuprinse în această carte constituie un volum excepțional din mai multe puncte de vedere. În primul rând, sunt alerte, cursive și pasionante, ceea ce permite parcurgerea volumului asemenea unui roman polițist. (...) Cititorul va înțelege poate și semnalul de alarmă care răzbate prin fiecare filă a acestei cărți: acela că nimeni nu este imun la acest flagel!!! Că tot ceea ce pare posibil «doar la televizor» sau «undeva departe» se poate întâmpla chiar acum și aici, nouă înșine sau celor dragi, în piața prin care trecem zilnic sau la școala din capătul străzii..."

FLORIAN COLDEA

ISBN 978-606-609-383-5

editura rao

www.rao.ro
www.raobooks.com